Josef Svátek:

Paměti katovské rodiny Mydlářů

JOSEF SVÁTEK

PAMĚTI KATOVSKÉ RODINY MYDLÁŘŮ V PRAZE

NAKLADATELSTVÍ L. MAZÁČ V PRAZE

ÚVOD.

Kat a popraviště!
Jaké to hrůzné představy vyvolávají tato dvě děsná slova, jak zachví se při nich mysl každého člověka, pomnívajíc jen na mučení, lámání údů, věšení, stínání, čtvrcení a všecky ty nelidské tresty smrti, jakými bývali zločinci za dřívějších časů popravováni!
A jaký to rozdíl mezi dobou nynější, kdy se popravy udávají mnohdy až po dlouhé řadě let, kdežto krvavé řemeslo katovske v dobách, kdy již každý zloděj byl na životě trestán, mělo přímo svůj zlatý věk, neboť mnohý kat často do roka i na sta zločinců musil utracovati!
Za oněch časů byl tudíž kat všedním zjevem pro ostatní společnost občanskou, avšak zjevem tak příšerným, že vyloučen byl ze středu jejího, neboť odedávna byl nečestný i on i veškeren rod jeho.
Kat nesměl vkročiti do krčmy veřejné, nesměl vycházeti z města ani do něho vcházeti branou obecnou, nýbrž jen brankou neb f ortnou rasovskou. Již pouhé dotknutí osoby jeho činilo každého jiného člověkem nečestným a jen pod rouškou noci přicházeli k němu ti, kdož mastím a lékům od něho připravovaným připisovali účinek hojivý. Ba i v kostele směl dlíti jen v odlehlém koutku pod kruchtou a přistoupiti k přijímání svátosti oltářní teprv tehdáž, když všecka obec byla již svatyni Páně opustila. Dítky katů směly vcházeti ve sňatky opět jen se syny a s dcerami katů jiných, a kdo by byl zemřelého kata chtěl provoditi při pohřbu na vyhrazený pro něj nečistý kout hřbitova, musil se bráti před rakví, neb kdo by za

ní byl kráčel, již sám se stal nečestným, jako tělo katovo i po smrti ještě nečestné bylo!
Jaký to tudíž vedl život kat za poměrů takových, kdy byl psancem a vyvrhelem společnosti lidské, kdy se ho stranili za živobytí i po smrti jako osoby morem nakažené, jako malomocného, jehož pouhý dech dovedl zbaviti poctivosti občanské?
Jak mohl žíti v takovémto stavu, jenž se nelišil mnoho od života divé zvěře lesní, každému ve psi dané?
A přece žili psanci tito pod žulovým břemenem lidských těchto předsudků — jak žili, o to se ostatní společnost nestarala.
Proto málo je přímých zpráv o tomto domácím životě katů za dávných časů a přece vylíčení života stavu katovského vyplňuje list v dějinách ostatní společnosti občanské, ovšem list krví psaný a atmosférou mučíren dýšící.
Sbírajíce látku k takovéto stati o dějinách katů a poprav v Čechách, jak jest roztroušena v archivech oněch měst, která byla kdysi nadána právem meče čili vykonáváním pravomoci hrdelní, nalezli jsme dosti zajímavých zpráv o životě katů českých, z nichž jeden stal se i hrdinou dramatu, posud na jevišti českém s oblibou vídaným a mistrně představovaným.
Byl to kat Starého města pražského Jan Myd-1 á ř, muž onen, jehož mečem padly 1621 na náměstí Staroměstském v Praze hlavy dvaceti čtyř vznešených pánů českých, z nichž polovici pak týž kat vztyčil na věži mostní. Muž ten, jenž jest dramatem Koiárovým přímo zvěčněn, jakéž cti se nedostalo nižádnému z tisíců soudruhů jeho, nechť patřili národu jakémukoli a době jakékoli, jest zajisté osobností přes veškeru děsnost a příšernost povolání katovské-ho nad jiné zajímavou, která jest hodná, aby se pátralo blíže po životě a působení jejím.
Náhoda nám přála při řečeném bádání našem, neboť v haldě starých listin soudních přišli jsme na objemnou knihu

rukopisnou, zvetšelou a ušpiněnou, jejíž obsah zjevil se nám při bližším prohlédnutí jakožto Paměti katovského rodu Mydlářů pražských, počaté od řečeného Jana Mydláře roku 1582 a vedené až do smrti jeho roku 1638, potom čtyři potomci jeho, taktéž katové Starého města pražského, vedli zápisky tyto až do konce XVII. století, podávajíce kroniku všech vynikajících poprav, vykonaných v Praze v době více než sto let.

Kterak se zápisky ty na místo ono dostaly, vysvitne z líčení na konci vypravování našeho, prozatím jsme vděčni tomu, že se nám zachovaly jako svědek kruté doby, v níž i řemeslo katovské mělo své zlaté dno, na kterouž však od roku 1620 jen s hrůzou vzpomínáme.

Psány jsouce v první polovici své touž rukou, která byla na sta hlav lidských sťala a sta jiných životů jinakým způsobem utratila, vzbudily v nás s počátku ovšem děsný pocit, když jsme se probírali v knize této, jakoby krví lidskou dodnes páchnoucí; ale brzo byl pocit tento přemožen zajímavostí obsahu, který osvětluje nejtemnější stránky někdejší společnosti pražské, a proto, jak již praveno, taktéž činí nárok na svůj list v historii kulturní.

Každý obraz, i ten nejsvětlejší, potřebuje stínů svých, má-li plného účinku dojíti; tyto zápisky ka-tovské rodiny Mydlářů jsou sice stínem snad tím nejtemnějším, kterého jest však k líčení dějin českých v XVTI. století nezbytně třeba.

Upravivše je pro širší obecenstvo, které nemá dosti na pouhých suchých datech, jak je podávají listiny soudní o přích hrdelních, dokládáme jen tolik, že se tento staročeský Pitaval[*)], jak bychom zápisky rodu Mydlářů právem mohli nazvati, zakládá veskrz na skutečných událostech, které bychom mohli

[*)] Pitaval, Frangois Gayot (1673—1743), francouzský právník, proslulý vydavatel sbírky kriminálních případů (Causes célèbres).

doložiti podle dřívějšího bádání svého buď listinami soudními neb jinými zprávami současnými.
Jiné ceny si tudíž tato naše publikace Pamětí katovského rodu Mydlářů nepřiosobuje, než že jest veškeren obsah jejich čerpán ze skutečnosti.
Přispívá tudížk osvětlení života společenského v Praze a jinde v Čechách za doby onoho století, které jest v Pamětech těchto zahrnuto, a hlavně také k poznání toho, jak katové a jejich rodiny za starých dob musili žíti vyloučeni z ostatní společnosti občanské.

KNIHA PRVNÍ.

DÍL PRVNÍ.

1.

Kterak jsem se stal z magistra medicíny magistrem katovým.

Bylo to léta Páně tisícího pětistého osmdesátého druhého za panování slavné paměti Rudolfa Druhého — tedy právě před třiceti roky, kdy tyto Paměti pro sebe a rod svůj spisovati počínám — když jsem za ranního jitra v den sv. Michaela archanděla s lehkým uzlíčkem na rameni opouštěl Pražskou branou rodné místo svoje, královské věnné město Chrudim, abych se jakožto absolvovaný scholár domácí školy latinské ubíral na vysoké učení Karlovo v Praze a tam poslouchal učené mistry umění medicínského, abych sám se stal medikem a ranlékařem.

Nebožtík tatíček můj, tehdáž ještě na živu jsoucí a jako městský písař ve službě obecní dobré postavení zaujímá jící, vždy si přál dočkati se toho, aby nejstarší syn jeho, Jan — kterýmžto synem já vedle dvou bratří a tolikéž sester jsem byl — stal se v Chrudimi městským fysikem, kterýž úřad dostatečné športle[*)] vynášel.

Já sám jsem necítil zadné nechuti proti tomu, státi se žákem Aeskulapovým, neboť již od mládí svého jsem choval velkou úctu k mužům, kteří dovedli arkány a tinkturami svými život

[*)] športel = vedlejší příjem.

spolubližních svých zachraňovati aneb bolestem jejich ulevovati.
Jako jinoch často jsem si prával, rovněž tak učeným mužem se státi a lidem životy zachraňovati — a hle, Bože můj! teď já to jsem, který naopak lidem život ukracuji a na skřipci hrozné bolesti jim způsobuji!
Však pryč zatím s tou předbíhavou myšlenkou, teď chci psáti o svém mládí, kde se mi ještě ani nezdálo o budoucím děsném povolání života mého.
Potakoval jsem tedy ochotně tatíčkovi, když mi, ubíraiícímu se na vysoké školy, radil, abych se oddal umění lékařskému, které mne prý nejspíše zase do rodného města přivede, kdežto by mne každá jiná fakulta universitní byla do nepovědomého ještě kouta světa zavála.
Vymaloval mi úřad městského fysika v královském městě Chrudimi tak vábnými barvami, těšil se vyhlídkou na to, že se nejstarší syn jeho stane jednou taktéž usedlým měšťanem ve městě tomto, radostí tak srdečnou, že kdybych byl i chtěl, nemohl jsem mu v té vážné chvíli, kdy běželo o rozhodnutí nad mým budoucím povoláním, ani dost málo odporovati a slíbil mu, že se s veškerou náklonností oddám umění medicínskému a chirurgickému, kteréž bylo tehdáž na vysokém učení Karlovu v Praze od slavných mužů a doktorů tradováno.
Dal jsem tento slib drahému otci tím mileji, protože mne ke Chrudimi také ještě něco jiného poutalo, čeho bych se byl tehdáž v mladých těch letech za nic na světě neodřekl.
Byla to láska, která tenkrát veškeru mysl a duši moji naplňovala, o níž však ještě nikdo jiný nevěděl, ba ani ta, která byla jedinou vyvolenou srdce mého. Láska ta mi kázala, abych se zase po studiích svých do rodného města vrátil, neboť jsem již tehdáž mohl věděti, že se vyvolená má z důvodů rodinných nevdá do města jiného.

Ještě dnes chvěje se mi, muži padesátiletému, ruka, vzpomínám-li na tu blahou dobu své lásky, kterou jsem musil jako scholár hluboko v srdce ukrývati a která mě přece nevýslovně blažila, takže jsem až pěkné verše v strofách sapfických a jinakých na tajnou bohyni srdce svého skládal, ale také přísně je utajoval, tím méně pak jí je čísti dával, neboť by jim, latinsky neumějíc, nebyla rozuměla. Zato já je od každodenního přečítávání uměl takořka nazpaměť a pěkně v balíček sbalené nesl jsem je v ranečku svém i do Prahy, abych se také tam s nimi bavil a obraz bohyně lásky své v mysli si jimi obnovoval.

Miloval jsem krásnou pannu Dorotku, dceru otcova příbuzného, pana Matěje Mydláře, muže statky a domy a všelikým jiným jměním tak hojně nadaného, že byl v Chrudimi i jinde obecně jen bohatým zván. Starší dcery jeho již byly provdány za rovněž bohaté měšťany chrudimské a z obou synů jeho měl se starší, Daniel, státi jeho nástupcem v živnosti mydlářské, kdežto mladší, Matěj, byl už mistrem řemesla kovářského, taktéž v Chrudimi usedlý.

Ale přes všecko bohatství své byl pan Matěj Mydlář, jehož jsme si my dítky již od mládí panem strýcem nazývati uvykly, přece stále většího jmění žádostivý, a to ho svedlo jako konšela při správě obecních duli chodů k divným jakýmsi praktikám, pro které byl na všecky budoucí časy z úřadů městských vyloučen.

Od té doby nechtěl míti také s tatíčkem mým jakožto s písařem městským žádného společenství více a pouze já, když jsem se počal učení liternímu na školách latinských učiti, směl jsem k němu docházeti do nového domu jeho, jejž si byl dal jako nějaké sídlo rytířské nádherně vystavěti a uvnitř i zevně po pan-sku ozdobiti. Tam si založil také knihovnu bohatou, v níž se, odevzdav synu Danielovi vedení živnosti mydlářské,

probíral ve starých i nových foliantech a kvartantech, chtěje pokládán býti též za učeného, který vyniká nad všecky měšťany, kdož směli v radě konšelské zasedati.
Já jako schopný žák musil jsem mu, když mu počínal zrak slábnouti, předčítati z knih jeho, a pokud literní umění moje dosahovalo, vysvětlovati mu místa temná ve starých foliantech, a zvláště pak vykládati slova a sentence latinských a řeckých filosofů, kterými se, jak povědomo, k ujmě našeho krásného jazyka českého spisy našich českých skriptorii tak velice hemží. Nebyl pan strýc jazyků těch cizích znalý jako tak mnozí jiní měšťané chrudimští, a chtěl proto aspoň některé ty běžné floskule latinské v jazyku českém znáti.
Tak byl jsem vítán panu strýci pro svou znalost jazyka latinského a směl přes všecku nechuť jeho k otci mému docházeti takměř denně do domu jeho, v jehož zadní části žil se svou dcerou pannou Dorotou, která se již tehdáž pěkně dovedla ohánětí v domácím hospodářství a dávno zemřelou matku v domě čiperně zastupovala.
Vídal jsem tudíž Dorotku při každé návštěvě otce jejího a naučil se ji milovati, jak jen srdce mladistvé může milovati.
A byla krásná nejen v očích mých, který jsem si uvykl ji porovnávati s bohyněmi řeckého Olympu, leč každý, kdo ji spatřil, pokládal ji za jednu z nejkrásnějších dcer měšťanských v Chrudimi.
Oj, jak nyní ještě po dlouhých třiceti letech okřívá staré srdce moje při vzpomínce na půvabné to kvítko, které tichému domu pana strýce lesku a života dodávalo!
A jak svírá se opět, jako bych je držel v některých z katovských těch kleští, které tamto na zdi komnaty mé visí, vzpomenu-li si na strašný ten konec, jenž ji už v několika málo letech potom zachvátil a také můj nynější osud mi připravil!

Však odstupte opět pryč ode mne, děsné vy myšlenky, chci se teď ještě chvíli kochati jen blahou vzpomínkou na ty krásné dny ztrávené za prvních tří let v domě pana strýce; byly to beztoho jediné šťastné chvíle života mého, tak divně osudem zmítaného!

Ukrýval jsem však pečlivě lásku svou, neboť hrozil jsem se nebezpečí, že bych nesměl více dům pana strýce navštěvovati, kdyby bylo na mně pozorováno bývalo, že se odvažuji pozdvihovati oči své k dceři bohatého pana Matěje Mydláře, kterou zase jen nějaký zámožný neb důstojností vynikající muž mohl za manželku požádati.

Panna Dorotka také nerozuměla mým pohledům, kterými jsem se v nepozorovaných chvílích na kráse její a spanilosti těla pásl, jsouc však ke mně vždy laskavá a často se srdečně smějíc žertům mým, povzbuzovala mne nevědouc v horoucí tajné lásce mé, která se vždy prudší stávala.

A když jsem se musil na studie do Prahy vydati, přál mi nejen pan strýc mnoho štěstí, ale také panna Dorotka mi laškovně pravila, že mne ráda zase za rok jako magistra v Chrudimi uvítá.

Já byl blažen při slovech těchto a přisahal jsem si po tisícáté v duchu, že vynaložím vše, abych se stal hodným a důstojným ruky její, až věnec laurový jako doktora všeho lékařství a chirurgie ověnčí skráně mé a já pak jako dobře instalovaný městský fysik a ran-lékař chrudimský budu moci bohatého pana Mydláře za ruku krásné jeho panenky k životu manželskému požádati.

Tak jsem opouštěl pln nadějí výše řečeného dne rodné město, cinkaje čtyřmi uherskými dukáty v kapse, jež mi pan strýc při rozchodu do ruky vstrčil, dokládaje, že jich ve městech pražských dobře budu moci potřebovati, třebas mám vše

zaopatření v koleji krále Václava, v níž byl mi tatíček můj nadační místo vymohl.
Již druhého dne potom byl jsem mezi ostatními scholáry v koleji a poslouchal pak po celý rok učené mistry a profesory učení medicínského, jako Tadeáše Hájka z Hájku, Adama Zalužanského ze Zalužan, Adama Hubra z Riesenbachu, Tomáše Jordána z Klau-senburku a mnohé jiné muže učené, kteří nás mladé učně v tajnosti přírody zasvěcovali.
Ač veselý byl život mezi soudruhy v koleji Václava krále a časté šprýmovné výstupy tu provozovány byly, přece stále jsem vzpomínal na Chrudim a zanechanou v ní holubičku svoji, kterou mi rýmovaná moje poesie denně na mysl přiváděla, až si z toho rozpustilí mnozí kumpáni mnohdy smích ztropili, že se již tak záhy myšlenkou na fraucimor zanáším.
Já však nedbal smíchu jejich, a když se nám v létě zase kolej zavřela a chudší bursiáni po zemi jako hladové kobylky se rozlétli, aby si na farách a tvrzích i u zámožnějších měšťénínů sáčky naplnili, spěchal jsem zrychleným krokem k domovu, a sotva jsem objal tatíčka i matičku a ostatní v domě, již jsem byl také u pana strýce, který mne s pannou Dorotkou vlídně uvítal.
Byla ještě krásnější, než jakou jsem ji byl opustil, a balíček latinských ód na lepost její opět vzrůstal, svědče o rostoucí milosti mé k obrazu tajné vyvolené.
Již jsem si dovolil časem jí ručku stisknouti, což ona se smíchem přijímala, tvrdíc, že se ze mne švarný panic stává, což mne už docela přivedlo na vrch blaženosti.
Panu strýci jsem opět předčítal a chvílemi též o Praze vyprávěl, neboť z rozmanitých příčin, k nimž i vetché zdraví jeho náleželo, nevycházel již mnoho mezí sousedy, a tak já mu o věcech ve světě vyprávěl, čímž přízeň jeho ke mně vzrůstala, takže mi při opětném odchodu do Prahy již hezkou hrstku zlaťáků uštědřil.

Též druhé prázdniny svoje ztrávil jsem podobným šťastným způsobem a bral jsem se na třetí s tím pevným úmyslem, že tehdáž panně Dorotce již velikou svou lásku k ní zjevím a o srdečko její ji požádám.
Bůžek lásky, Amor, byl mne již dokonale upoutal, ale zlý nějaký démon uchystal mi zklamání, které se mne až k pláči dotklo.
Panny Dorotky nebylo v domě pana strýce, když jsem ho zase po třetí navštívil, neboť byla prý hostem u nějaké rodiny rytířské v Čáslavsku, odkud se teprve ke konci prázdnin zase vrátila do domu otcovského.
Pan strýc stýskával si na samotu, jaká teď kolem něho byla, a seznaval jsem z řečí jeho, kterak to nerad vidí, že si dceruška jeho počíná libovati v rodinách urozených, kterých tehdáž mnoho v Chrudimi usídlených bylo, jako by se prý nad rod svůj měšťanský chtěla vypínati.
Také mne nad tím krutě bolelo srdce, když jsem nemohl se kochati pohledem na krásnou sestřenku svoji, a ještě krutě ji mi bylo, když zase k otci se vrátila a já ji v povaze i v chování velice proměněnou nalezl.
Zdála se mi jaksi zpanštělá, mluvila jen o kratochvílích panských a ke mně se chovala tak chladně, jako bych kdo ví jak hluboko pod ní stál a v ničem se jí rovnati nemohl.
Tu klesla mysl moje, abych jí oznámil, co naplňovalo srdce mé, a jen slova otce jejího, kterými mne provázel na novou cestu do Prahy, oživila zase všecku naději moji.
„Jdeš, hochu," pravil, „poslední rok na studie a zakrátko potom vrátíš se již jako mistr umění lékařského do Chrudimi, kde ti místo městského fysika po mistru Hodějovském, na zdraví již nedostatečném, neujde. Pak můžeš žádati za ruku kterékoli dcerky měšťanské a věř, že ti ji žádný otec neodepře. Já sám bych tě zval synem svým, kdybys získal sobě náklonnost

Dorotčinu, neboť děvče to počíná mi již dělati starosti se svými známostmi panskými, a rád bych ji tudíž viděl ruku v ruce s mužem počestným, abych jednou pokojně mohl oči zavříti.“ padl jsem strýci všecek blažen kolem krku a vyjevil mu již bez ostychu, že již dávno pannu Dorotku z té duše miluji, což on s libostí vyslechl a doložil, že tedy jest odhodlán ruku dcery své v moji vložiti, a tak manželské štěstí mé založiti.

Otci jsem dovedl lásku svou vyjeviti, ale u Dorotky kleslo srdce mé a nemohlo se k tomu odvážiti.

Chovala se ke mně stále chladně, a jako by snad byla tušila, co jí chci zjeviti, vyhýbala se mi při každé příležitosti, takže jsem s krvácejícím srdcem musil zase do Prahy odejíti, aniž jsem úmysl svůj mohl provésti a horoucí lásku svou jí vyznati.

Jen slib otcův, že se stane Dorotka manželkou mojí, dodával mi nové síly v nevýslovném trápení srdce mého, neboť nepochyboval jsem o tom ani dost málo, že Dorotka otce svého uposlechne, jako všecky zdárně vychované dcerky činily. Ach, jak trapné a bolestné bylo tehdáž zklamání moje!

V jednom z listů svých, které mi tatíček do Prahy posílal, jako mimochodem zmiňoval se o tom, že Dorotka pana Matěje Mydláře zasnoubena je starému ovdovělému mlynáři Vaňurovi a sňatek že bude zanedlouho konán, čemuž prý se veškerá Chrudim právem diví.

Byla to ohromná rána pro mne, která mne až k zemi sklátila!

Zklamán jsa v nejhoroucnější lásce své a připraven o blaho své nejvyšší od muže, na kterého bych byl po nejdelší život nepřipadl, že dovede získati ruku nejkrásnější a nejbohatší dcerky chrudimské, smál jsem se po překonání první rány sdělení otcovu jako Pouhému klepu městskému, v jehož pravost jsem nikdy a nikdy nemohl věřiti.

Ale zanedlouho potom měl jsem se přece o pravdě neuvěřitelného toho obratu přesvědčiti.

Přijel do Prahy starý povozník Vaněk, který kramářům chrudimským zboží z měst pražských přivážel, a ten také mně často všeliké skrovné potřeby mé z domu otcovského do koleje donášel.
Od toho jsem se potvrzení děsné té zvěsti dověděl.
„Ano, ano,“ odpovídal mi stařec na dychtivou otázku mou s jakýmsi zvláštním úsměvem; „panna Dorotka Mydlářova je dnes už paní mlynářovou Vaňu-rovou, mladý panáčku! Vidím, že vám srdečko vaše při tom divně skáče, není tomu však již jinak! Proto nedělejte tak zkormoucený obličej, děvčat je na světě jako divokého máku v obilí!“
„A kterak se to mohlo státi?“ volal jsem všecek uděšen a nedbaje posměšných slov jeho. „Tak mladá, vnadná a čistá panna a starý, šeredný vdovec aby se mohli státi párkem —“
„Inu, mladá a hezká je nynější mladá mlynářka Vaňurová,“ posmíval se stařec jaksi jedovatě dále, „ale s tou čistotou panenskou to u ní před svatbou zle dopadalo.“
Chytil jsem ho divoce za prsa a lomcoval jím, jako bych ho chtěl roztřásti, volaje při tom, co hanebnými těmi slovy myslí.
„Nuž, vy nevíte nic o tom, mladý panáčku,“ smál se starý zlomyslník dále, „že se musila Dorotka Mydlářova rychle vdáti, nechtěla-li jako každé padlé děvče státi po tři neděle se svící v ruce a v bílém rubáši přede dveřmi kostela?“
Já sklesl na židli, všecek jsa zdrcen a zničen v nadějích svých.
Ta, kterouž jsem tak velice miloval, že bych byl poslední krůpěj krve pro ni cedil, zradila mne tak ohavně v lásce mé —
Leč nikoli! Kterak mohu něco podobného psáti? Vždyť mi nebyla žádnou lásku přisahala, a proto ji také na mně nemohla zraditi.
Byl jsem jen nešťasten a nemohl jsem jí ani vinu tohoto neštěstí připisovati a pouze na svůj osud zlý naříkati.

„To měla ze svých známostí s panskými hejsky," pokračoval starý povozník; „některý z nich, jehož jméno není nikomu známo, zlomil to hezké děvče měšťanské, které chtějíc ujíti hanbě světské rychle podalo ruku starému Vaňurovi, když byl otce jejího za ni požádal, nic nedbaje toho, že ho nevěsta učiní brzo tatínkem dítěte, jemuž není on otcem. Chrudim měla po celý měsíc o čem povídati, a že zlé jazyky při té ošklivé historii měly mnoho na práci, nepotřebuji vám ani dokládati."

Pravil ještě nějaká slova potěšná ke mně, která já už však více neslyšel, neboť mysl má byla otupělá a vše ostatní ve světě bylo mi lhostejné.

Zanedbával jsem v tomto stavu mysli studium své, chodil jsem jako zmámený, dával každému z profesorů převrácené odpovědi a následek toho byl, že jsem se musil po dvou měšcích odebrati na prázdniny, aniž jsem poslední zkoušky složiti mohl.

Nic jsem nedbal zlých výčitek otcových, který si tento nenadálý obrat při mně nedovedl vysvětliti; byl jsem jakoby duševně chorý a na smyslech pomatený, takže se mi veškeré město divilo a na nějaká zlá kouzla, kterými prý jsem byl očarován, hádalo.

Jen starý pan strýc, když jsem jej jednou za večera tajně navštívil, porozuměl duševní bolesti mé, neboť on jediný věděl o lásce mé k Dorotce, a dovedl tudíž příčinu hoře mého posouditi.

On sám byl taktéž všecek proměněn, stranil se světa více než kdy jindy a proklínal chvíli, kdy byla vešla dcera jeho ve známost se šlechtickými lidmi, kteří jí takovou záhubu způsobili.

Chtěl jsem s ubohým starcem o ní mluviti, neboť jsem ji stále ještě miloval a jako zoufalý v bolesti své ještě se takměř kochal, ale nešťastný otec nechtě o ní více slyšeti; a tak musil

jsem bolest svoji sán snášeti, nemoha ji v žádné věrné srdce vylíti.
Bylo to na konci prázdnin, kdy jsem zaslechl, že mladá mlynářka Vaňurová stala se matkou dítěte a že se ve mlýně budou krtiny strojiti.
Ale nedošlo k nim, neboť prý dítko zanedlouho zemřelo, ač prý, jak bába pomocnice tvrdila, zdravé a silné na svět přišlo.
Já se z toho v nesmyslném zoufalství svém zaradoval, tak jako by se Dorotka byla nyní opět svobodnou a volnou stala — tak šílená byla moje láska k ženě té, která přece i teď ještě na starého neduživého muže byla poutána!
Nic mě nevábilo budoucí povolání mé, nechystal jsem se ani poznovu k studiím zanedbaným do Prahy a teprve přísné zakročení otce mého dohnalo mě zase k povinnosti školní. Opustil jsem opět Chrudim, aniž jsem byl Dorotku spatřil a jí dle úmyslu svého vyjevil, že ji přes všechen poklesek její miluji horoucněji než kdy jindy!
Stydím se nyní jako dospělý muž za nesmyslnou a hříšnou vášeň jinochovu — ale kdež byl tenkrát rozum při mně, kdež rozvaha, že ubíhám přímo v záhubu svoji, nevyrvu-li vášeň tuto ze srdce svého, kterému bohužel nastávala zkouška ještě osudnější, než jaká je dosud ztrátou milenky byla stihla! přišel po čtvrt létě zase starý Vaněk do Prahy a hrůznou přinášel mi opět novinu z Chrudimi, která mne již dokonale o poslední drobet zdravého rozumu připravila.
„Mladá mlynářka Vaňurová je vdovou, milý panáčku,“ sděloval mi s úsměšným výrazem.
Já vyskočil jako šílenou radostí do výše, neboť teď jsem viděl svou Dorotku zase jako úplně svobodnou před duševním zrakem svým.
„Jen se tak neblázněte, pane magistře,“ pravil úsečně stařec a s ďábelským posměchem nutil mne zase usednouti; „neboť

mladá vdovička nebude již více statným jinochům mozky třeštiti! Sedí už týden za pevnou závorou v žaláři spolu s třemi babiznami čarodějnými, které jí dodaly jedu, aby spíše mohla přivoditi smrt starého Vaňury, který té mladé prostopášnici dlouho neumíral. Teď zhyne jako travička pod rukou katovou a blaze je starému otci jejímu, že se hanby tak veliké nedočkal, neboť se z bolesti nad tak hříšnou nepravostí dcery své před třemi dny se světem rozžehnal. Veškeré město je vzhůru nad tak neslýchanou událostí, o níž budou i pozdní pokolení ještě povídati.“

Vyrazil jsem zoufalý výkřik ze sebe a klesl bez vědomí k zemi.

Rána tak strašná mi dodala, ani nevím, jak dlouho jsem ve mdlobě ležel, a procitl jsem teprv na lůžku svém, kde mi domácí lékař pravil, že jsem velice nemocen, neboť se o mne pokouší horečka.

Ano, horečka se o mne pokoušela, neboť malovala mi v mysli jen nejděsnější představy, v nichž jsem viděl milovanou Dorotku na popravišti pod mečem katovým, pak zase na hranici s příšernými třemi ba-bicemi uprostřed plamenů, a podobných pekelných zjevů více.

„Já ji vysvobodím z drápů katových!“ ozvalo se tu pojednou v horečné mysli mé a myšlenka ta mě od té chvíle pronásledovala, nabývajíc tvarů vždy určitějších. „Milenka moje, kterou jsem i jako hříšnici tak velice zbožňoval a kterou i nyní jako vražednici stále ještě miluji, nesmí zhynouti rukou katovou! Vysvobodím ji a pak již musí býti navždy moje, byť bych s ní i kraj světa měl prchnouti!“

Šílené toto předsevzetí, které mi jen zlý můj démon mohl vnuknouti, stalo se také skutkem!

Ještě téže noci prchl jsem tajně z koleje a letěl jako s větrem o závod nazpět do Chrudimi, kam jsem druhého dne pozdě večer dorazil a přímo do městské šatlavy k biřicovi vrazil.

„Hoho, pane magistře,“ smál se mi biřic do očí, když jsem jako divý zvolal, že musím s uvězněnou Dorotkou mluviti; „tak rychle to nejde: kde pak máte dovolení páně primátorovo, že smíte do žaláře travič-ky té vstoupiti?“
„Nemám žádného,“ zvolal jsem, „ale bohatě vás odměním z jmění jejího, pustíte-li mne k ní!“
„Pak se k ní nedostanete nikdy, pane magistře, a buďte rád, že mám s vámi útrpnost a neudám vás, že jste chtěl poctivého služebníka obce upláceti, aby porušil povinnost svou. K uvězněné travičce nevejde nikdo více než kat a holomci jeho, kteří ji dnes o půlnoci na skřipec natáhnou, aby z ní vyznání mukami vynutili. Pak bude, byť i se sama nepřiznala, od slavného soudu městského za zločin tak nekřesťanský k smrti odsouzena.“
Jak šílený odkvapil jsem ze šatlavy a vyběhl nedalekou brankou biřickou, která ještě otevřena byla, do širého pole ven před město, abych tam zoufalou bolest svoji větrům vykřičel a ve tmě noční divokou bouři nitra svého ukryl.
Klnul jsem jako zběsilý veškerému světu, proklínal soudce, kteří by měli tak ukrutné srdce, že by odevzdali hanebné smrti na popravišti tu krásnou ženu, již jsem i teď ještě tak nevýslovně miloval; slovem počínal jsem si jako pravý šílenec, který nebyl více smyslů svých schopen a od něhož bylo se lze jen nejkrutějších výstředností nadíti.
Vtom jsem se octl před nízkou tmavou budovou uprostřed pusté pláně, a porozhlédnuv se kol sebe, poznal jsem, že stojím před chatrčí chrudimského kata Jiřího, který zde vzdálen od ostatní společnosti občanské musil o samotě přebývati.
Jen kat a holomci jeho mohou ještě k odsouzené vejíti — tato slova biřicova ozvala se mi tu náhle v duchu a zrodila v něm myšlenku, kterou dnes ještě po třiceti letech proklínám a ještě

proklínati budu, pokud mozek můj bude ještě jediné myšlenky schopen!
Od tohoto okamžiku otevřela se brána všech následujících běd života mého, odtud jest život tento můj otráven a nikdo na světě nemůže mi jej více navrátiti!
Pod dojmem děsné myšlenky té zabušil jsem na dveře katovny, a nedbaje na štěkot divokých psů ve dvoře, vběhl jsem do světnice katovy.
Musím ustati, neboť ruka třesoucí nedovoluje mi v rozčilení mém dále popisovati nejnešťastnější krok života mého, který mne na krvavou dráhu mou svedl — holomka katova ze mne učinil!
Mohu jen krátce psáti o tom, co se v osudné noci té udalo.
Prohlásil jsem katovi Jiřímu, že se stanu jeho ho-lomkem, že se sám vyhošťuji z počestné společnosti občanské, že se navždy odříkám otce i bratří a sester svých, a to vše z pouhé pomstychtivosti nad nešlechetnou dcerou páně Mydlářovou, která mou lásku k ní zradila a za to vyvolala mou pomstu! Já že jí chci na skřipci nejkrutější trápení způsobovati, já že chci při popravě její býti pomocníkem katovým, abych jí při tom mohl stále našeptávati, že takto na ní mstím zrazenou lásku svou!
Kat věřil vášnivým slovům mým, a nedivě se více strašnému rozhodnutí mému, podal mi pravici svou, kterou já horlivě stisknuv, vyloučil jsem se tím sám ze společnosti lidské, neboť bylo mi dobře známo, že již tímto pouhým dotknutím ruky katovy stávám se sám nepocestným a vyvrhelem lidstva, jakým byl kat a veškeren rod i čeleď jeho.
Přijal mne již bez odporu za holomka svého, dokládaje s úsměvem, že mi vědomosti moje z vědy lékařské přijdou při řemesle katovském velmi vhod a že se ze mne zanedlouho stane kat, jenž bude stavu tomuto všecku česť dělati a sobě lékařským a ran-hojičským věděním svým měšec naplňovati.

O půlnoci provázel jsem jej místo starého holomka do mučírny — byl jsem již úplně holomkem katovým !
Tak se ze mne stal z magistra medicíny magister kata chrudimského, aniž kdo z rodiny mé byl tušil, co se bylo té nešťastné noci se mnou zběhlo!
Tolik citu však jsem zachoval ještě v sobě k otci a k bratřím svým i sestrám, že jsem se radoval z toho, když jsem na cestu do mučírny mohl vzíti jako kat sám škrabošku na tvář, neboť v mučírně kat i holomci musili nositi škrabošku, aby oběti jejich nemohly v líce jejich zříti.
Před půlnocí vešel jsem s novým pánem a velitelem svým do mučírnv, kterážto děsná místnost se od té dobv stala dějištěm působení mého.
Neodvážil jsem se rozhlížeti po mučících nástrojích, které zde po zdech visely a po zemi ležely, jako stroj vykonával jsem rozkazy katovy, abych připravil oheň v pánvi železné, kde se měly palečnice do žhavá rozpáliti, abych natáhl provazy na skřipci a vůbec přichystal všecky nástroje katovské, jichž se při prvním stupni mučení užívá.
Myšlenky moje zalétaly jen k nešťastné oběti, na kterou byly hrůzné nástroje tyto chystány.
Jak jsem měl na ni pohlédnouti, až by byla přivedena před soudce své, kteří se právě byli dostavili do vedlejší kobky a delinkventku před sebe přivésti kázali?
V několika okamžicích potom vstupovala nešťastná Dorotka do mučírny a já v zákoutí ztrnulýma očima na ni pohlížel.
Byla i ve své smrtelné bledosti a úzkosti, jež líce její pokrývala, krásná a s povznesenou hlavou kráčela před soudce, jako by se úplně nevinná cítila.
Kojil jsem se myšlenkou, že jest skutečně nevinna a že jen ony tři babizny čarodějné zavinily smrt starého Vaňury, aby pak ze jmění vdovina mohly pro sebe těžiti.

Myšlenka tato utkvěla ve mně, že jsem si tím více umínil o vysvobození její se pokusiti.
Avšak z výslechu potom následujícího, z něhož mi ni jediné slovo neušlo, seznaval jsem, že soudcové jsou o vině její už napřed přesvědčeni, třebas ona zapírala, že by byla vinna zločinem, jakýž jí byl přičítán.
„Na skřipci katovu dovíme se spíše o vině tvé," pravil první soudce a kázal katovi, aby obžalovanou na skřipec položil a první stupeň trápení na ní vykonal.
Kat ji uvedl do mučírny a podle obyčeje ukázal jí mučící nástroje a vysvětlil jí, jak strašné účinky na tělo inkvisitovo mají, a že tudíž ještě nyní dobrovolným vyznáním krutému trestu může uniknouti.
Pozoroval jsem, jak se Dorotka při spatření nástrojů do nejhlubšího vnitra svého zachvěla a jak mocně na ni výklad katův působil.
Starý kat obrátil se potom ke skřipci, aby vše k mučení připravil, a kázal mi, abych svrchní šat delinkventky svlékl.
Přiblížil jsem se k ní kvapně a s mocným pohnutím zašeptal jsem jí do ucha:
„Přiznejte se ke všemu, co od vás chtějí věděti, abyste ušla mučení; já vás vysvobodím a životu navrátím!"
Upřela na mne strhané zraky své, jako by slovům mým, tak neočekávaným, nechtěla ani věřiti, leč poznala zajisté hlas můj a rychlostí blesku projela jí myšlenka, že já to jsem, jenž o vysvobození její usiluji,
Nemohla ovšem dlouho přemýšleti o tom, kterak jsem se octl na tomto místě a z jaké příčiny jí takovouto oběť přináším; ale láska k životu, jejž jsem jí v osudném okamžiku sliboval, zvítězila nade všemi pochybnostmi, a dala mi tudíž lehkým kynutím najevo, že se podle rady mé zachová a dobrovolné přiznání učiní.

„Delinkventka chce se bez mučení přiznati k tomu, co se jí za vinu klade," pravil jsem tudíž ke katovi.
„Aha, tušil jsem to," usmál se kat, „že hezká holubníka již pouhým pohledem na moje nástroje zanechá tvrdošíjného lhaní svého, jako už tak mnohá jiná v této kobce před skřipcem učinila. Nuže, budeme míti brzo po práci a dostaneme se tím dříve na lůžko! Ty pak, hochu," pravil tiše ke mně, „marně ses namáhal, abys na ní již dnes pomstu svoji mohl provozovati; nuže dostane se ti toho zadostiučinění až na popravišti, když se ti dnes tak chytře z rukou vymkla."
Neodpověděl jsem na tato slova jeho, nýbrž jen poznovu významně na Dorotku pohlédl a pak, když kat do vedlejší kobky odešel, aby soudcům rozhodnutí delinkventky přednesl, pravil jsem k ní rychle:
„Já to jsem, Dorotko, váš bratrovec Jan, a oběť tuto jsem přinesl, abych vás mučení zbavil a ještě této noci vás odtud na svobodu uvedl. Vyžádám si, abych vás mohl vésti nazpět do žaláře, a dá Bůh, že vás budu moci zachrániti útěkem."
Vděčný pohled z oka jejího byl mi odměnou, slov však nemohla ke mně více pronésti, neboť již se starý kat vracel zase do mučírny, aby ji znovu soudcům předvedl.
Potom následoval nový výslech, při němž Dorotka potakovala na všecky dané jí otázky a tak se dobrovolně k tomu přiznala, že úmyslně otrávila chotě starého a neduživého, aby se ho navždy zbavila.
„Zítra bude ti ohlášen rozsudek," zazněl hlas soudcův, „ale již teď ti připomínám, aby ses s Pánem Bohem smířila, neboť od lidské spravedlnosti za ohavný zločin svůj, k němuž ses dobrovolně přiznala, více milost očekávati nemůžeš."
Soud byl skončen, soudcové a písař opustili kobku a kázali katovi, aby delinkventku dal oběma žoldnéři opět do žaláře jejího odvésti.

„Já ji tam odvedu, neboť vím, za kterou závorou sedí,“ pravil jsem k žoldnéřům a ti byli rádi, že mohou dříve službu svou ukončiti a lože své vyhledati.
Neměli arci tušení o tom, že by holomek katův chystal plán na osvobození delinkventky, neboť něco podobného nebylo se ještě nikdy v dějinách hrdelního soudnictví chrudimského přihodilo.
„Budu tě u vrátného očekávati,“ pravil ke mně starý kat, „neboť dnešní noc musíš, hochu, již pod mojí střechou tráviti.“
Pokynul jsem mlčky hlavou na znamení souhlasu a odváděl Dorotku do chodby k žalářům vedoucí.
Měl jsem v ruce rozžatou pochodeň, a jelikož jsem vnitřní místnosti soudní budovy odedávna dobře znal, mohl jsem rychle a bez obavy kráčeti kupředu.
Spěchal jsem z obvodu děsné mučírny, kde mne i krví napojený vzduch upomínal na nesmírnou moji oběť dnešní noci, a mimoto bylo třeba dostati se co nejrychleji do zadní části budovy a tam o útěk se pokusiti, než by mě kat u vrátného pohřešil.
Věděl jsem, že zadní strana budovy vede do úzké uličky, která i za dne byla opuštěná i liduprázdná, a odtamtud že není již daleko k hradební zdi městské, po níž se mohl člověk taktéž snadno do příkopu spustiti, kde se již dokonale na svobodě octl.
Plán tento byl velmi prostý a právě proto by se byl mohl zdařiti, zvláště když se mi podařilo, že jsem mohl samojediný Dorotku nazpět vésti do jejího žaláře a že nikdo na mne podezření nechoval, že bych na útěk i s delinkventkou pomýšlel.
Avšak dřívější horlivost má, se kterou jsem byl po svém příchodu do Chrudimi vpadl do bytu vrátného, byla příčinou

toho, že se celý tento můj plán zvrátil a nešťastná Dorotka že nemohla více osudu svému ujíti.
Byl totiž vrátný pojal podezření po mém odchodu z bytu jeho, že se ve své vášni pokusím o osvobození zavřené krásné mlynářky, a proto na svou vlastní pěst konal se dvěma žoldnéři obchůzku a stráž v zadní části soudní budovy, aby byl ihned po ruce, kdybych se k uvězněné chtěl nějakým způsobem dostati.
Tato ostražitost jeho připravila neočekávanou záhubu plánu tak příznivě zosnovanému.
Již jsem byl s Dorotkou proběhl hlavní chodbu do zadní části stavení vedoucí a měl se dáti do postranní chodby vpravo, kterou se k žalářním kobkám přicházelo, kdežto po levé straně se vcházelo do nejzadnějšího křídla budovy.
Zajásal jsem již v duchu, když jsem se octl s Dorotkou na konci hlavní chodby, a nakloniv se k průvodkyni své, která stejně rychlým krokem za mnou spěchala, pravil jsem polohlasně:
„Svoboda nám kyne, Dorotko; v několika okamženích budeme na ulici a zakrátko potom před městem; budete mne i potom následovati?“
„Kraj světa s tebou půjdu, drahý Jene,“ šeptala v divém chvatu, neboť ještě více než já opět po svobodném vzduchu a volné přírodě dychtila.
„Ano, musíme také kraj světa, nemá-li nás záhuba stihnouti,“ podotýkal jsem více sám k sobě, mysle na to, co se osudného bylo se mnou této noci přihodilo; upokojovalo mě však prohlášení milované Dorotky, že mne všude bude následovati, a to mi v zaslepené vášni mé úplně dostačovalo, neboť nebylo nyní pokdy přemýšleti též o prostředcích k dalšímu útěku a jak v cizině, podaří-li se nám jí dosíci, pospolu živi budeme, neboť ze jmění svého nemohla Dorotka ovšem za takovýchto poměrů ni haléř s sebou vzíti.

Ještě dva kročeje bylo mi učiniti a byl bych se octl v chodbě ke svobodě vedoucí.
Vrhl jsem ještě vítězoslavný pohled na protější chodbu žalářní, těše se pomyšlením, že jsem jí vítanou kořist v posledním okamžiku vyrval, a již jsem zahýbal kolem rohu do levé postranní chodby, při čemž jsem se k Dorotce obrátil, abych ji za sebou v nový směr pobídl.
To bylo příčinou, že jsem hned při prvním kroku do postranní chodby nespatřil dva žoldnéře na stráži zde nepohnutě stojící, za nimiž se ošemetný vrátný jako zrádce Jidáš usmíval.
Stanul jsem jako zkamenělý a v prvním okamžiku nebyl jsem s to, abych byl ze sebe slovo vypraviti mohl, kdežto Dorotka, která byla současně žoldnéře i vrátného zpozorovala, zoufalý výkřik zklamání ze sebe vydala.
„Tamto vede chodba k žalářům!“ zvolal vrátný, a rychle postoupiv vpřed, chopil se ruky Dorotčiny; „touto stranou byste byl zbloudil, hochu, a proto jste měl žoldnéřům ponechati, aby ji zase do klece doprovodili. Nyní já sám ji tam s těmito statečnými muži dovedu.“
Neodpovídal jsem ni slovem na toto připomenutí vrátného, které mi bylo svědectvím, že muž tento vlastně mne šetří, neboť vykládá cestu mou do nepravé chodby jako náhodné zbloudění, takže oba žoldnéři skutečně beze všeho podezření s vrátným dále se hnali, mne si více nevšímajíce.
Já tu stanul s očima v sloup obrácenýma, kamenné soše se podobaje.
Dorotku odváděli opět do žaláře, veškerá oběť moje dnešní noci přinesená byla marná!
V poslední chvíli zničil černý osud plán můj — já zůstával katovým holomkem, za kterouž cenu jsem chtěl svobodu a život milované Dorotky vykoupiti, a přece jsem ceny této nedosáhl!

Nadarmo jsem zničil veškeren budoucí život svůj, nadarmo vyloučil se dobrovolně z počestné společnosti lidské a uvalil na sebe kletbu otcovu i veškeré rodiny. — Dorotka Mydlářova měla přes to vše propadnouti katovi a zhynouti jakožto vražednice svého manžela na popravišti!

Nebyl jsem smyslů svých mocen, děsné myšlenky vířily mi mozkem a prsa pracovala tak mocně, jako by se mi chtěla rozskočiti. V prvním okamžení byl bych se vrhl na žoldnéře i vrátného, abych jim oběť jejich poznovu vyrval, ale cítil jsem se malomocný proti nim a tušil jsem, že bych osud svůj jen ještě zhoršil, aniž bych byl Dorotce pomohl.

V druhé chvíli opět pomýšlel jsem na sebevraždu, neboť co znamenal nyní pro mne život, když v něm nebylo více pro mne té, kterou jsem tak neskonale miloval a jíž jsem tak neslýchanou oběť byl přinesl?

Však odmítl jsem myšlenku tuto, neboť mrtvola sebevrahova by byla od kata vyvlečena na popraviště a tam jeho mrtvola jako nejohavnějšího zločince spálena. Tím by byla uvržena největší pohana na otce mého i veškerou rodinu moji a k tomu nesmělo dojíti.

Nikdo z Chrudimi nesměl zvěděti, že jsem se stal katovým holomkem, neboť při každém veřejném výkonu chránila mě škraboška, tvářnost moji před ostatními lidmi zakrývající, jak tomu dnešní noci bylo, a tak mohl jsem nepoznán tráviti nějaký čas v katovně mistra Jiřího, aniž jsem se vyzrazení obávati musil.

Tak jsem zůstal v osudné noci oné na živu a ani starý kat netušil nic o tom, co se v zadní části soudní budovy bylo přihodilo.

Očekával mě u příbytku vrátného a pravil ke mně krátce:

„Přestál jsi první zkoušku, hochu, a jsem s tebou spokojen. Myslím, že se budeš rovněž držeti, až dojde ke skutečné práci

katovské, což se stane již v několika dnech, neboť nebude asi s popravou travičky dlouho otáleno. Nyní mne následuj do svého nového domova.“
Vyšli jsme ze soudní budovy a bířickou brankou, která byla jen pro kata a jeho holomky ustanovena a kterou tudíž nikdo z počestných lidí nechodil, octli jsme se před městem a na cestě ke katovně.
Beze spánku a v nejdivějším rozčilení mysli ztrávil jsem první noc pod střechou katovou.

2.

Kterak jsem přišel ke katovi do Prahy

Hned druhého dne z jitra počal mne starý kat Jiří, nynější pán můj, seznamovati se všemi nástroji, kterých se při mučení a popravování užívá.

Byla to děsná sbírka, vymyšlená od necitelných lidí za tím účelem, aby trápení ubohých vinníků, kteří v moc spravedlnosti lidské upadli, bylo co nejrozmanitější a zároveň nejbolestnější. Železné skřipce a pláty se špičatými hroty, svěrací kruhy a šrouby, paleč-nice a spinadla s ostrými hranami, železné desky na způsob struhadel, hrušky k ucpávání úst, v nichž byl jen malý otvor k dýchání — všecky ty hrůzné vynálezy katovského řemesla, které během několika století od vynalézavých katů zhotovovány byly, aby se muka nešťastníků jak možno nejkrutějšími stávala, vše to tvořilo sbírku, na které si kat chrudimský velice zakládal, s jakousi pýchou ukazuje na vlastní své vynálezy, kterými byl účinek mučících nástrojů ještě zvýšen a kterých prý ještě v žádné katovně v Čechách nebylo užíváno.

Hlavní částí sbírky byly však popravní meče, které, visíce ve zvláštním seskupení na jedné stěně katovy jizby, již při pouhém pohledu na ně vyvolávaly v člověku pocit nejděsnější, neboť musil si bezděky připomínati, jaké proudy krve lidské byly meči těmito již prolity a jaké množství životů bylo jimi již utraceno.

Přes to leskly se však všecky jako zrcadlo, neboť je kat Jiří udržoval v největší čistotě a každého dne otíral je z prachu a udržoval v lesklosti jejich, neboť meče tyto byly největší jeho chloubou, na ně ukazoval jako na miláčky své a o každém věděl celé kroniky vyprávěti, jako by byl osudy jejich z knihy

četl. „Tento nejdelší dvouručák," pravil, ukazuje na meč uprostřed ostatních visící a starodávný tvar jevící, „jest nejstarší v rodině katů chrudimských, která jest už od časů krále Václava v královském věnném městě tomto ramenem spravedlnosti lidské. Tím bylo popra-vováno již za dob husitských, kdy měli lidé ještě pevnější hrdla a železnější kosti než ochablé pokolení nynější, pročež katové oběma rukama meče tak dlouhého chápati se musili, měla-li hned první rána jistá býti a i ten nejtvrdší oříšek v týlu rázem protíti. Dnes by po ráně tímto obrem hlava sťatého jako makovice až přes hranice obce zaletěla," dodal s divokým úsměvem, „a byť kol popraviště tisíce diváků nakupeno stálo, vysoko by je všecky přelítla, takže by krušno bylo holomkům mým ji hledati. Tím mečem sťal předek můj roku 1420, kdy byla Chrudim ještě papeženská, v době čtvrt hodiny na náměstí pět kněz kališnických, kteří byli od papeženců v okolních obcích lapeni a od katolických konšelů bez milosti k smrti odsouzeni. Ale již za rok potom, když se Žižka stal pánem Chrudimě, válely se též hlavy zrádných těch konšelů pod ranami meče tohoto a v dalších letech bouří husitských nebylo roku, aby byl dvouručák tento nepil do sytosti krev nepřátel kalicha a svaté víry Husovy. Jen tací zrádci klesali pod ranami meče tohoto, kdežto sprostí zločinci a vrahové byli stínáni meči obyčejnými, z nichž tři tuto po pravé straně husitského onoho obra visí. Ještě za krále Jiříka, jemuž Bůh dej věčnou slávu, sťato jím několik Uhrů, kteří byli jako kobylky se zrádným králem Matyášem Korvínem do Chrudimská vpadli a zde hůře než Tataři si počínali. Kterýkoli v zajetí Chrudimských upadl, tomu odzvonil další předek můj mečem tímto, ale potom za krále Dobře byl dán na odpočinek a chová jej rod můj v posvátné úctě, neboť byl též krev pěti hlasatelů víry Husovy proliti musil. Ale věř, hochu, že za každou z těch pěti nevinných hlav koulelo se dvacet

jiných u špalku popravního, hlav to protivníků svatého kalicha, jimiž bylo pět oněch mučedníků dostatečně pomstěno!“
Pohlížel při těchto slovech s úctou přímo fanatickou na obrovský meč, který byl tak hrůzným svědkem krvavé doby husitské.
„A tento meč s rukojetí červeným aksamitem potaženou a zlatem ozdobenou?“ tázal jsem se, ukazuje nesměle na jeden z mečů, který mezi ostatními prostými přímo jaksi pansky vypadal. „Byl tento také mečem popravním?“
Starý kat vyrazil ze sebe posupný smích a odpověděl:
„Ano, sloužil také k popravě, ale jen jedinkrát za krále Dobře, jak jmenovávali předkové naši slabého polského Vladislava Jagella, kdy byl odsouzen k smrti mečem jeden z loupežných rytířů, kterých se tenkráte v Čechách jako nenasytných vlků v lesích hemžilo; byl to jakýsi rytíř Jan Voděradský z Hrušová, který byl ohromné poklady naloupil, a proto chtěl také zvláštním mečem sťat býti, jímž dosud nebyl nikdo sťat a jímž i po něm neměl býti nikdo popraven. Určil k tomu ozdobný tento svůj meč a páni konšelé chrudimští, kteří žoldnéři svými tvrze jeho Voděrad dobyli a tamních pokladů pro sebe se zmocnili, vyhověli žádosti jeho, a tak sťal třetí předek můj pana Voděradského vlastním jeho mečem, který se pak ovšem, neboť se ho byla ruka katova dotkla, stal majetkem předka mého, jímž však žádného zločince nesměl více popraviti. Od té doby visí zde netknut jako památka někdejší zpupnosti rytířské a já se rád na něj dívám jako na mstící meč, jenž ztrestal vše to, čím se byl dříve v rukou loupežného rytíře na nevinných lidech provinil.“
Kat sňal ozdobný meč se stěny a s jakousi skutečnou zálibou na něj pohlížel.
„Je to ocel španělská,“ pravil, „jak tuto vyrytý název města Toleda svědčí, a nemám zde žádného meče tak vzácné pevnosti

a ostrosti více, takže bych nej-raději jen jím stínal; ale dávného rozkazu pánů konšelů musí se šetřiti, a tak tu visí skoro již plné sto let, aniž kdo jiný by býval jím po loupežném rytíři Voděradském sťat. Přání zbojníka onoho bylo vyplněno, a proto může klidně v jámě na popravišti zdejším odpočívati, pyšně se tím, že i ve smrti hrdost stavu svého mohl osvědčiti.“

„Pak měl meče toho,“ prohodil jsem, prohlížeje si též osudnou tuto památku po loupežném rytíři, „užíti pražský kat, když před šesti roky stínal pana Jiříka Voděradského z Hrušová pro partiky a zlé lichvy k smrti odsouzeného, kterážto poprava tehdáž ve veškerých Čechách ták veliký povyk způsobovala. Aspoň by se ho bylo v rodině užilo a sťatý loupežný rytíř by se nebyl mohl nad tím horšiti, že meče jeho bylo upotřebeno ku stětí jednoho z potomků jeho.“

„Vím, vím o té popravě pana Voděradského,“ po-takoval starý kat, věše ozdobný meč zase na místo jeho; „divil se tehdáž každý v Cechách, že byl pán tento odevzdán katovi, ač se přátelé jeho za něj u celé císařské rodiny přimlouvali a manželka jeho s díťkami před samým císařem na kolena se vrhla. Chválím si proto Jeho Majestát císaře Rudolfa, že dal zákonu průchod i při osobě stavu šlechtického a že nemá katu propadati jen lid sprostý! Ale jiná věc jest, která mi popravu onu připomíná.“

„A co to bylo?“ tázal jsem se kata, neboť i moje zvědavost byla vzbuzena vzpomínkou na popravení šlechtice, o kterém bylo také v Chrudimi mnoho mluveno.

„Povím ti to, hochu,“ odpovídal kat s jakýmsi zvláštním názvukem, „neboť musíš býti nyní zasvěcen ve všecky tajnosti a tajemné zjevy našeho krvavého řemesla, které nejsou ostatnímu světu známy. Pamatuji to, jako by dnes tomu bylo, že jsem před šesti roky, totiž roku 1580, ve čtvrtek po sv. Lukáši seděl touž ranní dobou v této jizbě jako dnes a pojednou

spatřím, kterak se meč loupežného rytíře Jana Voděradského z Hrušová na stěně třikrát sem tam pohybuje, až o vedlejší dva meče zavadil, takže to hlasně zazvonilo. To něco znamená, pravím sám k sobě, neboť rozumím tajemné řeči mečů svých; a hle, za týden potom se dovím, že v týž den a v touž chvíli ranní byl v Praze sťat pan Jiří Voděradský z Hrušová. Osudný meč rodiny Voděradských hlásil se k právu svému a chtěl píti po stu letech krev potomka někdejšího majitele svého, jako ji byl pil při popravě pana Jana Voděradského.“

Zachvěl jsem se při podivném sdělení tomto, o jehož pravdivosti jsem pochybovati nemohl, neboť starý kat nevypadal v okamžení tomto podle toho, jako by si chtěl ze mne šašky tropiti.

„Bylo by to možné?“ tázal jsem se udiven.

„Zajisté,“ ubezpečoval starý kat; „ode dávných let věří všichni katové, že v mečích popravních, kterými byl kdo sťat, vládne jakýsi život, jako by tam krví lidskou byla duše člověka popraveného vnikla. Totéž se objevilo při meči Voděradských, ačkoli to není jediný zjev toho druhu, jakýž jsem byl zažil.“

„Přihodilo se vám ještě něco podobného?“

Kat pokývl hlavou a ukázal na jeden z kratších mečů, který však šířkou svojí nad ostatní vynikal, jakož i jeho hřbet ze všech nejsilnější se zdál.

„Obyčejný to můj meč při popravách zlodějů, lupičů a jiných sprostých zlosynů,“ pravil, „již sto šestnáct hlav smetl ke špalku popravnímu a každá z nich se hned po první ráně skulila k zemi, a byť byla sebe pevněji na hrdle seděla. Zakládám si proto na něm velice, neboť nejvíce přispěl k pověsti o zručnosti kata chrudimského.“

Usmál se opět svým zvláštním způsobem a s jakousi hrdostí pohlížel na meč, který byl již tolik krve lidské prolil.

„A co se s ním událo zvláštního?“ opětoval jsem opět dřívější otázku svou, neboť, přiznávám se k tomu, počalo mě hrůzné vypravování starého kata zajímati.
„Bude tomu o vánocích právě dvacet let,“ hovořil kat dále, „když do této jizby jedné noci vstoupila žena s hochem asi šestiletým, aby mne požádala o masť na ránu hochovu, která prý se žádným způsobem nechce zahojiti. Nevšímal jsem si v první chvíli ženy té, neboť byl jsem všecek zabaven zjevem, který se byl s mečem tímto udal. Jakmile byl totiž hoch za matkou svou do této jizby vkročil, zakýval se meč na stěně visící tak patrně, že zavadil o meč vedlejší a totéž učinil i na druhou stranu, což se pak ještě jednou opakovalo. Meč třikrát hlasně zazvonil, když hoch práh jizby katovy překročil, to mi bylo znamením, že se hoch ten stane jednou obětí toho meče, který se při prvním spatření jeho hned k oběti své hlásil.“
„A vyplnilo se snad již věstné znamení toto?“ táži se dychtivě.
„Hoch dospěl na mladíka a já jej po celou tu dobu nespouštěl s očí; pocházel ze Slatiňan a k zármutku matky své stal se z něho tulák, jenž se pak s tovaryši svými též krádeží dopouštěl. Přede dvěma roky upadl v ruce spravedlnosti a byl se třemi jinými stupky, jak zde lupiče nazýváme, od slavného práva chrudimského k smrti mečem odsouzen, neboť vyšlo najevo, že oloupil též chrám v Kostelci Vrbatovu; jinak by byl pro pouhé krádeže na šibenicí skončil, ale tak propadl za svatokrádež meči, a já jej tím mečem sťal, který se byl k němu před osmnácti roky hlásil. Hle, nemá meč katovský též život svůj a cit svůj ? Co mu jednou osudem propadlo, to také ostří jeho nikdy více neujde!“
Zamlčel jsem se, neboť musil jsem slovům katovým věřiti, když se věstné znamení meče bylo s tak děsnou určitostí vyplnilo.

Starý kat vypravoval pak ještě dále krvavé historie o ostatních mečích svých, což však tuto již mlčením pomíjím, dodávaje pouze tolik, že jsem byl v první dni, které jsem v katovně trávil, takřka omámen vším tím, co jsem kolem sebe v příšerném tom stavení spatřoval a slyšel; chodil jsem jako zmámený a bez ducha, čemuž se ovšem ani kat ani dva jeho holom-ci nedivili, vědouce, jakou ohromnou obětí to bylo, že jsem se rodiny své i veškeré počestné společnosti lidské odřekl a příslušníkem opovrhovaného stavu ka-tovského se stal.

Mimo tyto tři muže žila v katovně chrudimské jen ještě stará hluchá sestra katova, která domácnost obstarávajíc, pouhému stroji se podobala, s nikým bez nejnutnější příčiny nemluvila a pro hluchotu svou dorozumívala se vždy jen posunky s ostatními obyvateli katovny.

Když mne byla za jitra druhého dne v domě spatřila a kat jí na srozuměnou dal, že jsem se stal nejmladším holomkem jeho, pozdvihla ke mně sivé zapadlé oči své, kterými mě tak ostře měřila, jako by byla chtěla do nejvnitrnější duše mé nahlédnouti, potom zavrtěvši prudce hlavou, zamumlala jakási nesrozumitelná slova a pak se opět k své práci obrátila, aniž si mne kdy více byla zvláště všímala. Přibylo jí jen o strávníka v domě více, který jí teď místo dosavadního druhého holomka měl v kuchyni a na dvoře k ruce býti.

Oba holomci byli největší část dne z domu, neboť bylo úkolem jejich chytati ve městě a v okolních vesnicích potulné psy a odvážeti padlé mrchy, z nichž pak byla doma kůže stahována. Hned prvního dne byl jim kat přikázal, aby se nikomu o tom nezmiňovali, že přijal nového holomka, a tak jsem se nemusil obávati, že by moje přítomnost v katovně chrudimské mohla býti někomu prozrazena.

Třetího dne k večeru přikvápil však pojednou starý kat na dvůr, kde jsem byl s oběma ostatními holom-ky stahováním zdechlého koně zaměstnán, a kázal mi do komory se odebrati.
„Přichází sem biřic od soudu městského," pravil mi polohlasně, „a nepotřebuje tě bez škrabošky spatřiti."
Dvěma skoky byl jsem ve stavení, neboť hrozil jsem se sám toho, aby mě někdo cizí v katovně spatřil a snad i poznal.
Po nedlouhé chvíli přišel kat za mnou do komory.
„Vezmeš lopatu a motyku jako ostatní dva," pravil ke mně, „a půjdeš s námi na popraviště, kde budeš svou pomstu připravovati."
Vytřeštil jsem na něj oči, neboť jsem v prvním okamžiku neporozumíval posledním slovům jeho.
Byl jsem pod těžkými dojmy posledních tří dnů již docela zapomněl na předstíranou onu příčinu, za kterou byl jsem odhodlán holomkem katovým se státi: pomstíti se totiž na Dorotce Mydlářové, která byla lásku moji tak ošemetně oklamala.
„Nu ano, pomstíš se na té zrádné ochechuli," pokračoval kat, „pomstíš se nad ní aspoň na popra-višti, když se ti v muěírně jako had pod rukou vymkla. Na popravišti však pomstě tvé více neujde!"
„Co se stalo?" vypravil jsem konečně s namáháním ze sebe, neboť byl mi teprv nyní zase hrozný osud milované Dorotky ve veškeré příšernosti své na mysl vstoupil.
„Dnes byla travička pana Vaňury na radnici k smrti odsouzena," odpovídal kat lhostejně; „zítra ráno bude na ní ortel vykonán, a proto musíme dnešní noci na popravišti vše potřebné připraviti."
„K jaké smrti jest odsouzena?" šeptal jsem a zakryl si líce.
„Aj, já myslil, že jako zrazený milovník při zprávě mé až ke stropu vyskočíš a zajásáš, že bude konečně tvá touha po

pomstě vyplněna!“ divil se kat a pozoroval jsem, že nedůvěřivě na mne pohlíží.
Bál jsem se pravý stav věci prozraditi, neboť musil jsem se obávati, že by mě kat od sebe vypudil a vyjevil ve městě, co jsem byl sám na sobě spáchal.
Musil jsem tedy zděšení své potlačiti a naopak vesele se tvářiti, abych podezření jeho dále nevzbudil.
Byla to muka nevýslovná, která bych byl ani v mučírně nezakoušel!
„Nejsem ještě dosti otužen,“ pravil jsem polohlasně, abych nedal své vnitřní pohnutí najevo, „abych při tak děsné zprávě mohl si ještě zavýsknouti; k jaké smrti jest Dorotka Mydlářova odsouzena?“
„Jako každá travička, která muže svého zavraždila, k smrti zahrabání za živa,“ odpovídal kat zcela lhostejně, kdežto mně krev ve všech žilách ustydla.
Za živa měla býti zakopána a já jí měl hrob tento strašný vlastníma rukama kopati!
Jak se zvrátilo veškeré usilování mé o její vysvobození v pravý opak svůj! Jak marná byla nezměrná oběť, jakou jsem šílené lásce své ztrátou veškeré budoucnosti a občanského života byl přinesl!
Leč kat nedal mi dlouho přemítati o krutém osudu odsouzené milenky mé, nýbrž zvolal:
„Přes to však bude zítra přece veselo na popravišti, neboť jakmile odsouzenou traviěku do hrobu živého svrhneš —“
Zoufalý výkřik vydral se z prsou mých při těchto slovech.
„Já že ji mám do hrobu svrhnouti?“ jektal jsem, všecek se hrůzou na těle chvěje.
„Nuže, což tě to tolik překvapuje, hochu?“ divil se kat a opět nedůvěřivě na mne pohlížel. „Zůstavil jsem právě tobě pochoutku tuto, aby ses mohl na té zrádné ještěřici pomstíti, jak

jsi mi byl hned při svém vstoupení pod mou střechu přisahal, a nyní se nějak hrozíš tohoto ukojení pomsty své?“
„Ne, ne, to nikdy neučiním, abych se jí dotkl!“ vzkřikl jsem s nejhlubším vnitřním odporem.
„Jsi mladý blázen,“ pohodil starý kat opovržlivě hlavou, „který každou hodinu jinak smýšlí. Na neštěstí nemůžeš více odčiniti, co jsi byl vstoupením do řemesla katovského na sobě způsobil, jinak bych se musil domýšleti, že také tohoto kroku lituješ, co?“
Nemohl jsem a nesměl jsem na výsměch tento odpověděti, jak mi na jazyku tanulo, a proto jsem na pohled klidně odvětil:
„Odřekl jsem se již pomsty své, když mě spravedlnost lidská takto pomstila; dejte onu poslední práci popravní vykonati od jiného z holomků svých.“
„Nebudu tě k ničemu nutiti,“ odsekl kat, „neboť jsi ještě nováček při řemesle našem a musíš se teprv ostříleti. Za to budeš snad tím ochotněji pomáhati při popravě oněch tří babizen, které mlynářce jedu k otrávení muže jejího dodaly.“
„Ty také jsou k smrti odsouzeny?“ tázal jsem se kvapně.
„Ovšem, a to k upálení, jak takovým čarodějkám právem přísluší; protož musíme dnešní noci také tři koly na popravišti postaviti a kolem nich dříví narovnati, aby zítra ráno kolem čarodějnic plameny vesele plápolaly. Mám hojnou zásobu dříví smolného, které se mimoto ještě koudelí obloží a rozpuštěnou smolou polije, aby oheň byl ihned jak možno nejsilnější. Hoj, bude to veselá podívaná, až se ty tři babice budou na hranici škvařiti a péci! Již dlouho neviděla Chrudim tak veselého divadla, jaké jí zítra na popravišti připravíme! Nyní však již vzhůru s lopatou a motykou, neboť jáma pro mlynářku Vanurovou musí býti aspoň na sáh hluboká; škoda, že slavný soud nevyšetřil také, zdaž krásná ta vražednice neotrávila též také dítě své, které by bylo neslo jméno Vaňurovo, ač otec jeho

kdo ví kde se potlouká! Pak by byl ortel smrti zněl ještě na prokláni srdce jejího zrádného v jámě železným kůlem špičatým a té pochoutky bych ti byl teprve rád dopřál. Škoda, škoda, že se tak nestalo!“

Odvrátil jsem se od necitelného muže, který tak krvelačná slova pronášel, a podoben více stroji než vědomému člověku, chopil jsem se v koutě stojící lopaty a motyky a bral jsem se s katem na dvůr, kde nás oba ostatní holomci s týmiž nástroji již očekávali.

Neopominul jsem však i na tuto noční cestu vzíti si škrabošku.

Pozoroval jsem, kterak se oba soudruzi moji tomu diví, že jsem se i teď opět neznatelným učinil, kat však k nim pravil:

„Je řemeslu našemu ještě nezvyklý, hoši, a proto nechť jen se skrývá před ostatním světem, než se sám naučí úsudkem jeho povrhovati, jako my ostatní dávno Činíme. Je také z jiného dřeva než vy oba, čumilové, kteří jste byli rádi, že jste se vykoupili od konopného obojku tím, že jste se mými holomky stali; on však dobrovolně vešel pod střechu mou, a proto mu již mohu povoliti, oč vy dva byste se marně zasazovali.“

Ze slov těchto jsem seznal, jací zlosynové jsou oba soudruzi moji, kteří se od šibenice vykoupili jen tím, že vstoupili ve službu kata chrudimského, který je byl před lety měl oběsiti.

Proto jsem si nyní tím více umínil, že se obou lotrů těchto tím více budu straniti a žádné společenství s nimi nemíti, než co právě bylo nejnutněji třeba. Oni pak také lhostejně se ke mně chovali a žádné příčiny nezavzdávali, abych proti nim nějak musil vystupovati. Byly to povahy zvrhlé, kterým to bylo jednostejné žíti pod střechou katovou nebo ve společnosti lupičů, k nimž byli dříve náleželi.

Výprava katovská vydala se na popraviště, kde jsme se pod zděným podstavcem šibenice dali do kopání jámy, v níž měla

Dorotka Mydlářova děsnou smrtí zakopáním skončiti mladý život.
Bodlo mne u srdce, když jsem první ránu motykou do země učinil, myslil jsem, že ani nebudu moci v práci své dále pokračovati, jak se mi veškeré vnitro svíralo, ale nebylo mi pomoci, musil jsem zoufalost svoji přemoci, nechtěl-li jsem se prozraditi a ještě hlouběji v propast světské hanby upadnouti, mimoto pak i rodinu svou uvésti ve stejnou záhubu.
Jako šílený pracoval jsem na svém katovském úkolu, takže starý kat mě naposledy i pochválil za horlivost mou, dávaje mne za příklad oběma holomkům, kteří si při kopání a vyhazování země zcela vlažně počínali.
Byl bych mu za tuto pochvalu nejraději motykou hlavu roztříštil, a proto vyléval jsem zlost svoji utajenou na zemi, do které jsem motykou tak mocně pral, že celé hroudy stranou lítaly a oba holomci při odhazování země sotva stačiti mohli.
O půlnoci byla jáma vykopána a starý kat poznovu mi vyslovil uznání své, dokládaje, že jáma jest o dvě hodiny dříve vyhloubena, než prý sám byl očekával.
Odvrátil jsem se stranou, abych se divokou nějakou odpovědí neprozradil, a v zoufalém mlčení následoval jsem kata nazpět do katovny, neboť bylo třeba dopraviti ještě tři koly a dříví potřebné na hranice na popravišti.
Zapřáhl jsem se do vozíku, na němž jsme koly a smolná polena vezli, a počínal si při práci této s horlivostí přímo šílenou, neboť k popravě kletých tří babizen, kterým jsem hlavní příčinu toho připisoval, že se dala nešťastná Dorotka k zločinu svému svésti, byl bych síly svoje nejradeji zestonasobnil, abych jim mohl připraviti smrt jak možno nejkrutější.
Za hodinu byly tři koly do země zaraženy a hranice dříví kolem nich narovnány.
Starý kat opět mou neobyčejnou horlivost při tom pochválil.

„V odměnu za to," pravil jsem k němu temným hlasem, „popřejte mi, abych nemusil se zúčastniti pří zahrabování jámy, až do ní delinkventka vržena bude, neboť cítím, že byste neměl příčiny i při tom horlivost moji chváliti."
„Budiž, učiním po přání tvém," odpovídal kat úsměšně; „však ty se později už staneš otrlým!"
Práce na popravišti byla dokonána, a vrátili jsme se do katovny, abychom se, jak kat pravil, krátkým spánkem k nastávající popravě posilnili.
Ze já však na lůžku svém ani oka nezamhouřil a v mysli své nejkrutější bouří zmítán byl, nepotřebuji ani dokládati.
Druhého dne z jitra nastoupil starý kat cestu do žaláře, aby odsouzeným delinkventkam ruce svázal a na poslední cestu k popravišti je připravil.
Vzal s sebou k práci této jednoho ze starších ho-lomků, abych já nemusil konati na Dorotce Mydlářo-vé poslední práci katovskou.
Sám si zastřel líce škraboškou a tolikéž poručil činiti nám holomkům; byl jsem mu za to povděčen, neboť jevila se v tom snaha, aby se snad neobracela pozornost lidu ke mně, když bych já jediný nesl škrabošku a ostatní holomci s otevřenou tváří na popra-viště se dostavili.
Já s druhým holomkem měl jsem na popravním místě průvod exekuční očekávati.
Co dále následovalo, když se octla nešťastná ženština, které jsem byl svůj život a svou občanskou čest obětoval, na popravišti, to obšírně vypisovati třesoucí se ruka moje nedovoluje.
Spatřil jsem naposledy Dorotku Mydlářovu, když ji na osudné místo k živému hrobu jejímu přivedli, a hned potom odvrátil jsem se k hranicím, abych hrůzný konec její nemusil spatřiti.

Zakrátko zaslechl jsem jenom ještě poslední zoufalý výkřik její a pak temné zadunění pádem těla jejího, když ji kat do jámy svrhl.
Byla za živa pohřbena a já jsem si v děsném okamžiku tomto přál, aby i mne vedle ní zahrabali, tak abych zproštěn byl navždy muk, které mi bylo ještě trpěti. Však marné bylo přání mé, musil jsem zůstati na zemi k dalším útrapám a na dno vypíti onen hořký kalich, jejž jsem byl osudné noci při prvním vstoupení pod střechu kata chrudimského samovolně vzal do rukou svých.
V male chvíli byl ortel nad travičkou mlynáře Va-ňury vykonán, jáma nad krásným tělem jejím bylazasypána, na zemi nebylo po někdejší milované dívcemé nižádné stopy více.
Teď teprv nastala exekuce s třemi babiznami, které jako pravé nestvůry pekla neustále ječely a jež jsme jenom násilím na hranice pro ně určené přivedli a ke kolům přivázali.
Na těchto liticích, které byly příčinou zločinu Dorotčina a děsného skončení jejího, mstil jsem se nyní měrou desateronásobnou, jako šílený zapaluje smolné hranice, takže v několika okamžicích v plném plameni, stály.
S divokou zuřivostí přihazoval jsem polena na hranice, poléval je rozvařenou smolou, takže oba holomci ani ruce své vztáhnouti nemusili a já samojediný exekuci upálením vykonal.
V půlhodině sesuly se koly s uškvařenými těly babizen do plamenů hranic a v druhé půlhodině nezbylaze tří hranic než hromádka popela se zbytky zuhel-natělých kostí.
Co se vůkol mne v té krušné hodině dalo, o tom jsem neměl ani tušení. Ač jsem věděl, že veškerá Chrudim a daleké okolí budou exekuci této přítomny, přece jsem nikoho neviděl a jen jakýsi vzdálený šum, jako se asi vlny vzbouřeného moře dotýkají břehů skalnatých, dorážel k sluchu mému.

Pak ustalo i toto šumění, četa žoldnéřů, která byla dosud popraviště se všech stran uzavírala, odtáhla zase zpět do města, davy Mu byly se již dříve rozprchly, když nic více viděti nebylo, osamotněl jsem s katem a s oběma holomky na popravišti.

„A nyní ještě popel na káru naložte, abychom jej podle rozkazu pánů soudců do řeky vmetali," kázal kat a my tak učinili.

Zakrátko byl i tento rozkaz vykonán a já se vrátil zase do katovny, kdež rozčilením a unavením upadl jsem v horečný spánek, který mě byl za předcházející noci míjel.

Nyní byl již dokonale osud můj rozhodnut, nikdo více nemohl ze mne opět počestného člověka učiniti — já zůstal navždy holomkem kata chrudimského.

Však nikoli, nejmenoval jsem kata Jiřího dlouho pánem svým, neboť již ve čtrnácti dnech potom učinila mrtvice náhlý konec životu jeho a již druhého dne pak za doby noční odnášeli jsme mrtvolu jeho na odlehlý, pustý kout hřbitova chrudimského, kamž odedávna nižádná noha počestných lidí nevstoupila.

Oba starší holomci lámali si neustále hlavu tím, kdo se stane nástupcem katovým, neboť starý Jiřík nezanechal žádného syna, který by byl podle obvyklého obyčeje sníženou živnost jeho převzal, a přece bylo ustanovení nového mistra popravního nutně potřebí, neboť v Chrudimi čekalo na vykonání ortele několik zlosynů, kteří byli zlé tlupě lupičské přináleželi, jež se byla v okolí chrudimském četných vražd a loupeží dopustila, a ti všickni byli k smrti buď oběšením, buď lámáním kolem odsouzeni.

V nedostatku kata domácího byl od konšelů chrudimských požádán staroměstský kat pražský, aby exekuci na odsouzených delinkventech těchto vykonal, začež mu, jak nám městský biřic oznámil, dvojnásobná taxa katovská byla slíbena.

V den před exekucí těchto zlosynů přibyl pražský kat do katovny chrudimské a mohu říci, že na mne učinil neočekávaný dojem.
Přijel na svém vlastním vozíku, taženém dvěma vraníky, kteří by byli mohli státi ve stáji každého pána neb rytíře, a vše ostatní svědčilo, že pražský kat jest asi velmi zámožným mužem, kterému se mohl málokterý popravčí na venkově vyrovnati.
Byl muž v nejlepších letech, vysoké a silné postavy, výraznou jeho tvář zakrýval dlouhý černý vous a oděn byl ovšem podle kroje pro kata ustanoveného, leč látky oděvu toho byly velmi bohaté a zlatými knoflíky poseté. Nikdo by v něm nebyl tušil na první pohled „sníženého člověka“ a byl by se mohl zcela dobře pohybovati nejen mezi pány, měšťany, ale též v kruzích ještě vyšších, aniž by si byl v chování a pohybování svém něčím zadal.
Učinil na mne tudíž rozhodně dobrý dojem, když s vozíkem svým jako nějaký zeman před katovnou chrudimskou zastavil a já mu koně vypřahal, abych je do stáje uvedl.
Nemluvil mnoho, zato si však tím bedlivěji nás tři holomky prohlížel, při čemž jsem pozoroval, že zvláště na mně jiskrné zraky jeho déle prodlévaly, jako by mne až do nehlubších vnitřností chtěly vyzkoumati.
Poté věnoval též krátkou pozornost katovně a okolí jejímu, které se mu však asi mnoho nelíbilo, neboť zemřelý kat Jiří nebyl velký ctitel domácího pořádku a čistoty, a tak mu připadaly domek i zařízení jeho asi velmi zpustlé a zanedbané, jak na jeho opovržlivém pohození hlavou dobře bylo lze poznati. Odloživ černý svůj plášť s červenou podšívkou a vysoký přišpičatělý klobouk, který byl zlatou šňůrou obtočen, což bylo dávným privilejem stavu katovské-ho, zasedl v komnatě ke stolu, kde si na připravené večeři pochutnával a

zvěřinu notnými doušky mělni-činy zapíjel. Já jako nejmladší z holomků přisluhoval mu u stolu a odpovídal na otázky jeho, kterými se na poměry chrudimské a na zítřejší exekuci vyptával.
„Provodíš mne večer do radnice," končil pak rozmluvu se mnou, „abych se panu primátorovi zdejšímu představil a pak na ty chlapíky se podíval, na kterých zítra umění své dokázati mám."
V ustanovenou dobu jsem se dostavil, abych mu za průvodčího do radnice a do žalářů sloužil.
Jako vždy, kdykoli mi bylo z katovny vyjíti, měl jsem obličej svůj černou škraboškou zastřený.
„V Praze žádný z mých holomků mumraj tu nenosí," pravil jaksi opovržlivě, když mne ve škrabošce spatřil; „jen na venkově jste ještě bláhovci, že se za řemeslo katovské stydíte, které by mělo jako každé jiné počestným slouti, neboť nevykonává nic více, než co jest mu zákonem uloženo. Proto se své strany nikdy nesmyslné předsudky ostatních lidí proti nám podporovati nemáme."
Pohlédl jsem na něj udiveně, neboť takovouto řeč bych nikdy nebyl od kata očekával.
Bylo zjevno, že má o svém povolání zcela jiné ponětí, než bylo u ostatních katů na venkově v obyčeji, a že si stavu svého váží snad více, než kterýkoli jiný občan počestného řemesla svého.
„Proto i ty jen odlož škrabošku, kterou sebe sama před ostatními lidmi snižuješ," končil řeč svoji ke mně, která byla v mysli mé pomátla všecky dosavadní nízké představy o stavu katovském.
Byl bych všude jinde ihned vyzvání jeho vyhověl, leč v rodném městě svém nemohl a nesměl jsem tak učiniti.
„Dovolte, mistře," odvětil jsem tudíž pevným hlasem, „abych mohl i dnes při dosavadním obyčeji svém setrvati, neboť nikdo

v Chrudimi, která jest mým rodným městem, posud tvář mou jako holom-ka katova nespatřil a bohdá také nespatří.“
Kat pohodil lehce hlavou a pravil s tázavým pohledem na mne:
„Aj, nějaké tajemství rodinné, chlapíku?“
„Tak jest, mistře, je to mým tajemstvím, které ani oběma soudruhům mým není známo.“
„Pochopuji to, hochu,“ pravil s novým důrazným pohledem na mne; „neboť liší se dokonale ve všem od obou šibalů těch, jimž jsem v očích vyčetl, že by sami se měli sáh nad zemí houpati a nikoli jiné zlo-syny na šibenici vytahovati. Nuže, v čem záleží tajemství tvoje? Mluv bez obalu, neboť bude u mne jako v hrobě pochováno. Netáži se po něm z pouhé zvědavosti, leč proto, že ses mi hned v prvním okamžení zalíbil, ježto pak tuším, že nepocházíš původem svým ze žádné rodiny katovské.“
Slova jeho zněla vlídně a přátelsky, takže i já se k němu cítil poután, a mimoto nemusel jsem se u něho nějakého porušení tajemství svého obávati.
Stručnými slovy pověděl jsem mu tudíž příčinu, která byla ze mne holomka kata chrudimského učinila a proč se v rodném městě svém nikdy nehodlám bez škrabošky objeviti.
Naslouchal vypravování mému s patrným účastenstvím a se zvláštním zájmem na mne pohlížel.
„Tedy magister medicinae,“ zamručel si pak do vousů a zdálo se, že o něčem vážném přemýšlí; „nebyl bych nikdy v něco podobného věřil, hochu, kdybych tě před sebou nespatřoval jako skutečného holomka katova! Nuže, vyvedl jsi největší hloupost života svého, hleď ji tedy nyní co možná zase napraviti, aby ses aspoň ve stavu katovském stal něčím vynikajícím, k čemu tě lékařská studia tvá opravňují. Až zítra na popravišti uvidím, jak se hodíš k řemeslu našemu, pak s

tebou dále o tvé budoucnosti promluvím. Škrabošku si můžeš za takových okolností i nadále ponechati.“
Poděkoval jsem mu němým kývnutím hlavy, neboť on první povznesl mne zase poněkud z prachu mého snížení dosavadního k lidské důstojnosti, a cítil jsem se mu za to nekonečně zavázán.
Hned potom jsme se odebrali z katovny do města, kdež jsem v radnici oznámil biřicovi příchod kata pražského, aby to ohlásil panu primátorovi.
Sám pak jsem kata v chodbě žalářní očekával, abych jej po návratu od primátora uvedl k delinkventům.
Nemusil jsem dlouho čekati, neboť kat se brzo vrátil, protože mu pan primátor ani nepopřál slyšení dlouhého.
Rovněž krátce odbyl svou prohlídku v žalářích, kde pět odsouzenců očekávalo na zítřejší den vykonání ortele nad nimi proneseného.
„Obyčejná to lůza lupičská, s níž kat žádné velké cti nedojde,“ mručel si do vousů odcházeje z poslední kobky žalářské, kde byl před naším příchodem divoký zpěv a hluk se rozléhal.
Nezdálo se, že by si některý k delinkventů z osudu svého něco dělal: všickni byli otupělí a všeho citu prázdní, ba někteří z nich kata provázeli úsměšnými řečmi a posuňky.
„Tři jsou odsouzeni k provazu,“ pravil kat na zpáteční cestě ke mně, ,,a ty sám si na starost vezmu, aby poprava byla ve čtvrt hodině skončena; ostatní dva budou lámáni kolem, a tu na jednom z nich ty své umění dokázati musíš.“
Zachvěl jsem se po tomto sdělení a zvolal jsem:
„Já nemám ani ponětí o vykonávání trestu tohoto! Kterak bych mu tedy mohl dostáti?“
Kat se povržlivě pousmál.

„Neobávej se, hochu,“ pravil, „že to umění příliš těžké; především běží tu o to, dovedeš-li kolo, šedesát liber těžké, do výše pozdvihnouti.“
„To ovšem dokáži,“ odpovídal jsem, „neboť svaly mé jsou dostatečně silné.“
„Mimoto jako magister medicíny,“ pokračoval kat dále, „víš, kde na hrdle nalézti průdušnici; na to místo spustí se kolo a tím je hlavní část popravy lámáním kolem vykonána, neboť každý delinkvent, který je odsouzen k lámání kolem shůry dolů, jest hned po první ráně na hrdlo vedené mrtev; ostatní rány, kterými se kosti na rukou, pak hrudník prsní a žebra, konečně hnáty na nohou přerážejí, jsou již jen pro pouhou podívanou zvědavého lidu. Znáš anatomii lidského těla asi dostatečně, abys věděl, na kterou část kosti neb hnátu udeřiti, aby to co nejvíce praštělo. Ostatně ti dám podniknouti zkoušku na dřevě, neboť si přeji, abys zítra při první práci katovské obstál co nejčestněji.“
Slova jeho činila na mne zvláštní dojem, neboť vždy více jsem seznával, že má skutečné účastenství s osudem mým a že mne chce s ním co možná smířiti, tak abych na vykonávání svého nového povolání jako na nějaké skutečné umění pohlížel.
Také ta okolnost, že má o stavu svém mnohem vyšší vědomí, než jak tomu bylo u zemřelého kata chrudimského, přispívala k tomu, že vždy více míjela ošklivost moje před řemeslem popravčím a že jsem na ně od té chvíle již poněkud jinak pohlížel, než jsem dosud v katovně činil.
Mluvil o zítřejším vystoupení mém na popravišti, jako by šlo o skládání zkoušky před sborem profesorů v pražském Karolinu, a tento nový názor na věc smiřoval mne po prvé zase s povoláním mým, které se mi dosud tak hnusné zdálo, že jsem dosud jen s odporem mohl na jednotlivé výkony jeho pomýšleti.

Znal se sám, jak jsem z další řeči jeho neomylně seznal, velmi dobře v anatomii těla lidského a pravil bez obalu, že každou popravu vykonává jako experiment lékařský, jímž své vědomosti o vnitřní soustavě těla zdokonaluje a zároveň z toho poučení bere, kterak má smrt odsouzencova býti co nejrychleji a co nejjistěji přivoděna, neboť prý žádný zákon nepřed-pisuje, aby smrtelná muka delinkventova byla prodlužována.

„Zákon vyřkl nad zločincem pouze smrt, kat nesmí tudíž ortel takový ničím více zostřovati, nemá-li sám se státi dravým a krvelačným zvířetem," končil výklad svůj, jemuž jsem jako omámený naslouchal; „stav katovský snižuje se sám před světem, stává-li se něčím jiným než právě jen vykonavatelem zákona a spravedlnosti lidské. Kdyby každý z katů takto jednal, věru, že by stav náš brzo byl povýšen z nezaslouženého ponížení, do kterého byl za temných věků uvržen. Tak trpíme teď jen za předchůdce své, kteří ponejvíce sami byli hodni těch trestů, jež na jiných vykonávali a jimž jen proto ušli, že se sami popravčími stali. Až ze středu našeho budou vymýceni tací nedůstojní lidé, pak nebude více kat tím vyvrhelem společnosti lidské, za kterého jej nyní láje pokládá, poněvadž se byl sám už dříve z ní vyloučil."

Zadumal se potom v hluboké jakési myšlenky, z nichž jsem se neodvážil ho vyrušovati, neboť i v mém mozku vířilo to od tohoto okamžiku neobyčejně, takže jsem i já přemýšlel o novém náhledu, jejž mi byl neobyčejný muž tento řečí svou o stavu katovském vštípil.

Pohlížel jsem na krvavou úlohu vykonavatele spravedlnosti lidské již zcela jinak než dříve a uznával jsem pravdivost výroku jeho, že katové sami zvrhlostí svou zavinili snížení stavu svého a že tací mužové, jakým byl tento kat pražský, mohou jej opět povznésti před očima ostatního lidstva.

Přiznávám se, že jsem té noci, když jsem se s katem ubíral nazpět z města do katovny, po prvé počal příznivěji smýšleti o novém povolání svém, neboť jsem cítil v sobě schopnost k téže úloze, jaká katovi pražskému na mysli tanula, když o opětném povznesení stavu katovského mluvil.

Již jsem neviděl kata před sebou tak sníženého, jak jsem jej byl dosud spatřoval; již poznával jsem v něm člověka též vyšších smyslů a směrů lidštějších, než jaké jim byly obyčejně přikládány; slovem, rozmluva moje s katem pražským otevřela mi nový obzor a vdechla ve mne nové ponětí o celém řemesle katovském. Již jsem se necítil tak nekonečně snížený v osudu svém jako do dnešního dne, a to mě navrátilo opět životu, který by snad dávno byl již nečestně skončil, kdyby mi bylo souzeno bývalo, ještě dále pod střechou katovny chrudimské a ve společnosti zvrhlých dvou holomků tamních meškati.

A když jsme se do katovny vrátili a kat mi dal zkoušku s kolem popravním podniknouti, při čemž jsem zcela správně podle složení kostí v těle lidském rozložil přichystaná dřeva, která kosti a hnáty představovala na podloženém kříži dřevěném, na jakýž se přivazuje tělo každého delinkventa odsouzeného k lámání kolem, a když jsem je pak podle návodu jeho kolem tříštiti počal, dopadla zkouška tato k plné spokojenosti katově a já slavil první svůj úspěch v novém povolání svém.

„Učiníš všecku čest stavu svému, hochu," pravil kat úsečně, když jsem byl první úlohu svou dokonal; „nemysli, že je na světě postavení tak nízkého, které by nedovolovalo člověku cítiti se spokojen ve vykonávání povinností svých. Kat, konaje svou povinnost, není o nic horší než voják, který taktéž prolévá krev lidskou, když mu ve vojně tak bylo kázáno, když se jinak proti zákonům lidským a božským neproviňuje. Co ostatní láje o něm smýšlí, toho si nesmí všímati, a ve čtyřech zdech svých může tak spokojeně a šťastně žíti jako kterýkoli měšťák, jenž v

obmezenosti své domnívá se, že jest povinen katem opovrhovati, jímž však já větším právem opovrhuji.“
Uchopil jsem ruku muže toho, jenž mne opět byl sobě samému navrátil, a vřele ji tiskna zvolal jsem:
„Ó, jak jsem vám, pane šlechetný, zavázán k neskonalým díkům, že jste mne opět pozdvihl z prachu, neboť, že nikdy více z něho nepovstanu, jsem se obával; že jste mě opět naučil sebe sama si vážiti! — Co jsem byl ztratil osudným krokem svým, totiž nebohého otce svého, nalezl jsem opět ve vás, buďte vy mi druhým otcem na této trnité dráze, na kterou mne osud můj zavedl, a nebudu již klnouti osudu tomuto, jako jsem byl dosud musil činiti.“
Vlídným zrakem pohlédl neobyčejný tento muž na mne a po chvilkovém přemýšlení tázal se:
„Chtěl bys mne tedy do Prahy následovati, hochu?“
„Ó, byl bych vám do smrti vděčen za tuto službu, která by mne vyrvaía z katovny chrudimské!“ zvolal jsem v neskonalé radosti nad tímto návrhem jeho, jejž sám jsem se neodvážil prese rty své pronésti, ač to bylo nejvroucnějším přáním mým od prvního okamžiku, kdy jsem kata pražského spatřil. „Musím se zde každého dne obávati, že dřívější můj stav bude prozrazen, a té potupy se nesmí nikdy otci mému dostati!“
„Nuže, přijímám tě ve službu svou,“ zněla odpověď katova, „hned po zítřejší popravě provodíš mne do Prahy a nový kat chrudimský nechť se spokojí s oběma lotry, které jsi dosud musil soudruhy svými nazývati. Okolnosti jsou ti příznivé, neboť není třeba o vydání tvé zvláště jednati, když tu není kata, který by mohl nárok na osobu tvoji činiti. Přihotov se tudíž na cestu do Prahy, která ti bude od zítřka domovem.“
Stiskl jsem vřele pravici vysvoboditele svého a děkoval mu slovy nejvroucnějšími za vyproštění z katovny chrudimské, která se mi stále pravým peklem zdála.

Pak jsem spěchal na lože, těše se od vkročení do domu toho po prvé spokojenějšímu spánku, neboť vyvázl jsem z nebezpečí možného prozrazení, které bylo neustále jako Damoklův meč nade mnou viselo a otravovalo veškeru mysl moji.
Mimo to mohl jsem se poměrně za šťastného pokládati, že jsem se dostal do domu kata staroměstského, jenž byl odedávna první mezi veškerými popravními mistry v království Českém a jehož dovednost a zručnost v řemesle katovském byla po celé zemi známa. Pod ochranou jeho mohl jsem se již poněkud smířiti s nešťastným obratem v osudu svém, on mohl mě povznésti opět k výši vlastního oceňování sebe sama, které bych nebyl nikde jinde v té míře dosáhl.
Druhého iitra opouštěl jsem lůžko své mnohem veseleji než kdy jindy, neboť věděl jsem, že již v několika hodinách budu vysvobozen z úzkostného postavení svého v Chrudimi a že mi v Praze počne život nový, jaký lepší mi v okolnostech těchto ani nemohl kynouti.
S oběma druhými holomky nakládal jsem na káru veškeré nástroje katovské, kterých bylo k nastávající exekuci potřeba, a nejvýše jsem s jakousi hrdostí položil kolo, kterým jsem dnes po prvé měl zručnost svoji na obou odsouzencích prokázati.
Zakryv líce své opět škraboškou, která vzbuzovala poznovu úštěpky obou soudruhů mých, jež jsem však lhostejně a mlčky přeslechl, odebrali jsme se s károu na popraviště, které již četnými davy lidu z města i z okolí bylo na všech stranách obklopeno.
Očividně přilákalo sem tyto tisíce zvědavců něco jiného než poprava lupičů, která byla Chrudimi zjevem velmi častým, a tudíž i obyčejným, takže takovýmto exekucím nikdy nebývala veliká pozornost věnována.
Osobnost staroměstského kata pražského to byla, která přivábila tyto davy k popravišti chrudimskému, neboť zajisté

bylo se již ve městě a v okolí rozhlásilo, kterak velice se zjev popravního mistra tohoto liší od zjevu katů venkovských, přičiňovala se též pověst, jaké kat pražský po Čechách požíval.
A když se kat v bohatém obleku svém, jenž dnes byl doplněn ještě kordem, jejž kat pražský směl podle staré privileje po boku svém nositi, dostavil na popraviště, byly, jak jsem zřetelně pozoroval, zraky všeho lidu více obráceny k vysoké a statné postavě jeho než k osobnostem delinkventů, již přece měli hlavní úlohu v děsném tomto divadle hráti.
Obvyklé formálie před popravou předepsané byly vykonány, odsouzenci byli od soudních osob odevzdáni v moc kata s vyzváním, aby přisouzený jim trest smrti na nich vykonal.
Kat kynul nám třem, abychom vše k věšení prvních tří delinkventů připravili.
To se ihned stalo a již v několika okamžicích potom houpaly se mrtvoly tří oběšenců na čekanu v povětří.
S neobyčejnou rychlostí byl pražský kat vykonal práci svoji, takže přítomní konšelé hlasně pochvalný úsudek svůj nad zručností jeho pronášeli a též z davů souhlasné pokřikování bylo slyšeti, že tak rychle nebyl v Chrudimi ještě nikdo popraven.
Kat nevšímal si však projevů těchto, nýbrž kynul nám, abychom též k druhé části exekuce vše připravili.
Oba holomci chopili se posledních dvou odsouzenců a přivázali je na dřevěné kříže na zemi ležící, já pak se chopil k novému rozkazu katova kola, abych první popravu svou vykonal.
Divně bylo mi kolem srdce a ruce se mi chvěly, když jsem kolo pozdvihl, leč kat dodával mi pohledem zmužilosti a pravil, abych první ránu kolem na hrdlo zločincovo vedl, neboť oba měli býti shora kolem lámáni.

Pozdvihl jsem kolo, jehož dolejší hrana byla opatřena silnou železnou zpruhou, aby hrdlo bylo co nejjistěji trefeno. Pak jsem spustil rázem smrtící nástroj a s posledním zoufalým vzdechem vyletěla též duše zlosynova hrdlem, jež bylo jedinou touto ranou rozdrceno.
Kat pokývl hlavou na znamení spokojenosti své a já pak ještě čtyřmi ranami ruce a hnáty popraveného zločince roztříštil.
„Vykonal jsi práci svou mistrovsky," pravil kat polohlasně ke mně, „a proto i druhého zločince ti odevzdávám, aby ses hned na začátku otužil."
Tak zhynul i druhý odsouzenec pod rukou mou — první poprava má byla vykonána a já byl již skutečným příslušníkem stavu katovského!
Lid se zase rozběhl od popraviště, potom jsme ještě mrtvoly obou popravených na kolech do výše vztyčili a do katovny zpět se vrátili.
Téhož dne večer opouštěl jsem s katem pražským krajinu chrudimskou, abych nový život pod střechou kata pražského započal. —

3.

První doby v katovně pražské.

Bylo to ve čtvrtek před sv. Kateřinou léta Páně tisícího pětistého osmdesátého šestého, když jsem se ve společnosti nového pána svého, staroměstského kata Václava Jaroše, opět k hlavnímu městu království Českého přibližoval.

Přijížděli jsme ku Praze kutnohorskou silnicí, a domníval jsem se tudíž, že kat, jenž sám bujné koně svoje řídil, Horskou branou přímo do města vjede.

Leč nedaleko popraviště pražského, které bylo nad silnicí na návrší na jih od vrchu Žižkova, zatočil kat vpravo po hrbolaté stezce dolů ke Špitálsku, takže již jsem měl za to, že branou Špitálskou neboli Poříčskou do Prahy vjedeme.

Avšak ani to se nestalo, nýbrž řídil kat lehký povoz svůj ještě dále k břehu Vltavy a tam teprve zahnul podle zdi městské opět k západu a po pustém břehu řeky brali jsme se vzhůru k Františku a ještě výše k Rejdišti, stále podle zdí městských jedouce, kde cesta velmi obtížná byla, neboť půda byla na břehu řeky velmi nepravidelná, neboť sloužila větším dílem za rumiště a ke skládání smetí z ulic městských, takže celé pobřeží toto nanejvýše zpustlé vypadalo a takřka živou duši na něm spatřiti nebylo, ač byl ještě bílý den, když jsme se ku Praze přiblížili.

Teprve nyní jsem si vzpomněl, že ani pražský kat nesměl vcházeti dó města žádnou z veřejných bran městských, nýbrž že i jemu byla vykázána zvláštní fortna ve zdi hradební, kterou opět nikdo z počestných Udí nechodil, nechtěl-li se u ostatního občanstva státi nečestným jako kat a holomci jeho.

Již z dřívějšího pobytu svého v Praze věděl jsem, že byla fortna tato ve zdi městské za kostelem sv. Valentina, do kteréhož

jediného směl kat vejíti, aby v něm byl v odlehlém koutku bohoslužbě přítomen.
Přes všecktí blízkost koleje učení lékařského, jež byla v ulici Kaprové a v níž jsem byl čtyři léta na studiích svých ztrávil, nepřišel jsem přece nikdy na pustý břeh vltavský, který byl Rejdištěm zván a kde stálo také obydlí kata staroměstského.
Tím méně jsem kdy vyšel fortnou rasovskou, jak ji obecný lid pražský zval, na nečisté ono místo pobřežní, kterému se každý Pražan již zdaleka vyhýbal, a tudíž jsem neměl ani tušení o tom, kde je tam bydliště katovo a jak zevnějšek jeho vypadá.
Teprve když jsme Židovské město objeli a rozlehlé Rejdiště před sebou spatřili, jehož pustý hrbolatý povrch v šeru večerním ještě příšerněji vypadal, pravil nový velitel můj, ukazuje bičem před sebe, veselým hlasem ke mně: „V několika okamženích jsme pod mou střechou, která bude teď i tobě, hochu, přístřeším a pod níž jedině se opět celým člověkem cítím. Tamto ona fortna jest vykázána mně a lidem mým a tou i ty smíš do města vcházeti, ač zachce-li se ti kdy vyhledávati společnost lidí, kteří nás ze středu svého jako morovou ranou nakažené vyvrhli! Já tomu již dávno odvykl a tuším, že se mnou i ty budeš se rovněž toho neustálého snižování straniti, které kata i jeho holomky při každém kroku stíhá!“
Přisvědčil jsem mlčky slovům jeho a hleděl do dálky naznačeným směrem, abych dům kata staroměstského spatřil.
Pán můj byl dobře mluvil o střeše domu svého, neboť spatřoval jsem před sebou v nevelké již vzdálenosti pouze střechu nějakého temného stavení, jehož dolejší část, jak se zdálo, byla přímo pod zemí.
Staleté hromady rumu a smetí, které byly z města na Rejdiště vyváženy, obklopily totiž průběhem času přízemní dům katovský vysokým valem, nad nějž pouze střecha stavení toho vyčnívala. I povrch tohoto valu byl nerovný a hrbolatý, takže

dům vězel přímo jako v nějaké úžlabině,,horské, do níž jen s jedné strany hluboký výmol vedl.
V tuto stranu zatočil kat svůj povoz a třikrát za-švihl bičem, což bylo, jak se zdálo, obvyklým znamením pro čeleď v domě jeho, aby vrata ve zdi katovnu obklopující pánovi svému otevřela.
Přes všecko hučení blízké Vltavy, která jen po krajích byla zamrzlá a vlny své oblouky Kamenného mostu divě kupředu hnala, musili v katovně známé švihání bičem dobře zaslechnouti, neboť, sotva vozík vjel do prorvy v onom valu, spatřil jsem hluboko v zemi zeď kolem katovny do čtverhranu se táhnoucí, v níž právě muž jakýsi vrata dokořán byl otevřel, takže kat znovu švihnuv, koně k poslednímu skoku popohnal a střelhbitě branou do prostorného dvora katovny vjel.
Teprve nyní jsem spatřil vlastní dům kata staroměstského před sebou, jenž se i mně od té hodiny měl státi obydlím, které jsem nikdy více neměl opustiti.
Pokud jsem v rostoucím šeru mohl rozeznati, bylo to nízké stavení o dvou křídlech, které tvořilo dvě strany čtverce, kdežto ostatní dvě byly dvorem a uzavírající jej zdí tvořeny.
Nemohl jsem se však dlouho kolem sebe rozhlížeti, neboť již byl kat s kozlíku seskočil, a hodiv uzdu druhému z přikvapivších holomků svých, pokynul též mně, abych jej do stavení následoval.
„Nedošly žádné rozkazy z radnice za mé nepřítomnosti?“ tázal se ještě holomka, který byl mezitím vrata opět uzavřel a jal se nyní soudruhovi svému při vypřahování koní pomáhati.
„Po celé čtyry dny se tu žádný z biřiců ani neukázal, mistře,“ odpovídal tázaný.
„Tím lépe,“ prohodil kat s uspokojením, „pak nebudu dnešního večera a v noci vytrhován a budu moci svůj čas tobě, hochu, věnovati.“

Pohlédl na mne s vlídným výrazem v obličeji a dobře jsem pozoroval, jak tato přívětivost jeho ke mně, neznámému mladíku, na oba holomky jeho účinkovala, neboť již vlídnějšími zraky na mne pohlíželi, než jak byli dosud činili.
„Po večeři a uklizení práce domácí," obrátil se kat potom k oběma holomkům, „dostavíte se s ostatními soudruhy svými do mé komnaty."
„Učiníme tak, mistře," odvětil starší z obou s výrazem hluboké pokory, jak byl dosud při každé odpovědi své činil, což mi bylo důkazem toho, jak neobmezené autority kat staroměstský u své čeledi požívá a jak přísná kázeň v domě jeho je.
Poté vešel do stavení, kamž já jej naplněn novými dojmy mlčky následoval.
Vešli jsme do tmavé síňky, v níž se kroky naše na kamenné podlaze rozléhaly a která v pozadí svém byla slabě osvětlena lampičkou, pod obrazem umučeného Ježíše hořící.
Pohled na obraz tento, jehož předmět byl v domě katově ovšem velmi případný, dojal mne velice, neboť byl mi novým důkazem toho, kterak nový velitel můj při všem krvavém zaměstnání svém zachoval si víru jako pravý křesťan a se zbožnou myslí vyznával ji též zjevně, jak se na vědomého přívržence staré české víry utrakvistické slušelo.
Zároveň byl mi zjev obrazu toho důkazem, že mistr Jaroš jest vyznavačem víry podobojí a nikoliv vyznavačem německé víry luteránské, která se v Čechách tehdáž vždy více a více na škodu staré víry utrakvistické šířila, k níž se i já podle příkladu otce svého přiznával.
Utvrzovalo mne to y seznání mém, že kat staroměstský jest věrný Cech a stoupenec učení mistra Jana Husi, na něž tak četní krajané čeští pro německého reformátora Luthera zapomínali, a to bylo opět novým poutem, jež mne k mistru Jarošovi tím pevněji vázalo.

Otevřel nízké dveře na levé straně chodby, z nichž se vynořila vůně chutné večeře, takže jsem snadno z toho mohl souditi, že je v místnosti oné kuchyně katovy domácnosti.
„Uchystej večeři pro dvě osoby, dobrá Marto," zvolav kat, zůstav státi na prahu kuchyně; „přivedl jsem hosta, který již navždy pod mou střechou zůstane."
Ustoupil zase nazpět a za ním se vynořila postava obstarožné ženštiny, o níž jsem se hned na první pohled mohl domnívati, že není manželkou kata Jaroše, neboť mohla dobře matkou jeho slouti.
Byla oděna jednoduše, ale čistě, z přívětivého obličeje pak vyzíralo dvé upřímných očí sivé barvy, takže jsem se hned v prvním okamžiku cítil k ní touž sympatií hnut jako ke katovi samému.
Pohlédla na mne zvědavě, a změřivši mě od paty k hlavě, pravila vlídně:
„Vítám vás pod střechu naši a přeju si, abyste si u nás zvykl, byť vám to snad s počátku za těžko přicházelo."
„Náš host byl již v katovně chrudimské pomocníkem mistra popravního," podotýkal kat na dorozuměnou.
„Aj, tedy z rodiny katovské?" pravila stařena. „Pak se vám ovšem zde nebude stýskati."
„Nikoli, dobrá paní," odvětil jsem na otázku její; „rodina moje neví nic o novém postavení mém; v katovně chrudimské pak jsem ztrávil pouze krátkou dobu."
Stařena spráskla ruce nad hlavou.
„Tedy z rodiny počestné?" zvolala v nejvyšším udivení. „A přece pod střechou katovou? To mi musíte vyprávěti, kterak se stalo, že jste se stal pomocníkem mistra popravního!"
„Ano, stane se tak, milá Marto," vpadl jí mistr Jaroš do řeči, „leč až později a nikoli v této chvíli, kdy je nám oběma dobré večeře a odpočinku třeba."

„Hned bude večeře na stole!“ odpovídala stařena hbitě a již se také zase nazpět do kuchyně obrátila.
Kat pak se obrátil ku protějším dveřím, jež klíčem otevřel, a vstoupil dovnitř; když rozkřesal a kahanec rozsvítil, vešel jsem i já za ním a octl se ve velké komnatě, již jsem okamžitě jako příbytek katův poznal.
Na stěně proti dveřím visely totiž tři lesklé meče rozdílné velikosti a po každé straně jich bradatice, sekery to, kterými bývalo za starších dob popravo-váno, jichž však kati naší doby k stínání už nepoužívají. V obou koutech při oné stěně stály vysoké dvě starobylé skříně, na druhé straně pak nízké lože, nad nímž na zdi krucifix visel. Mohutný stůl uprostřed světnice stojící a několik židlí doplňovaly skrovný nábytek světnice této, kterou bych si byl dle zevnějšku katova mnohem úpravnější představoval.
Zdálo se, že mistr Jaroš čte toto překvapení v lících mých; s úsměvem pravil:
„Mezi čtyřmi zdmi svými žiju zcela prostě, hochu; nemám, pro koho bych střádal, a pohrdám pohodlím lidským.“
„Nemáte tudíž rodiny?“' tázal jsem se ostýchavě.
„Nikoli,“ odvětil mistr Jaroš s povzdechem; „stojím sám ve světě, nechtěje míti potomků, kteří by musili tíhu stavu mého se mnou snášeti.“
„A stařena ona?“ tázal jsem se dále.
„Je vdova po katovi litoměřickém, která již po deset let domácnost moji obstarává. Přiznávám se ti nyní, statečný hochu, že jsem měl při tom sobecký úmysl, když jsem tě vyzval, aby ses stal pomocníkem mým; neboť tuším, že budu moci jednou s plným uspokojením úřad svůj v tvé ruce odevzdati.“
Při tom pohlédl s výrazem otcovským na mne, že jsem dojat chopil pravici jeho a srdečně ji stiskl.

„Jsem vám vděčen za toto dobré mínění o mně,“ zvolal jsem horlivě; „ale starší pomocníci vaši?“
„Z těch ni jediný není hoden toho, aby se stal nástupcem mým,“ odpovídal s pevným přízvukem kat;
„podobná to láje jako tvoji dosavadní soudruzi chrudimští, jak zakrátko seznáš.“
„A což budou-li tím popuzeni proti mně, že já, nováček, mám se státi prvním pomocníkem vaším ?“
Kat pohodil opovržlivě hlavou a odpověděl:
„Toho se neobávej, hochu! V domě mém je kázeň železná a ještě nižádný z těch ničemníků neodvážil se bez trestu vzdorovati slovu mému!“
Věřil jsem ujištění tomuto beze všeho dalšího dotvrzování, neboť byl jsem již dostatečně přesvědčen, že ocelová povaha tohoto muže nesnese vzdoru ni nejmenšího.
Příchod stařenin přerušil tuto rozmluvu naši a zakrátko seděli jsme u stolu při chutně připravené večeři, která by byla skutečně činila čest i tabuli mnohého šlechtice. Několikero masitých a moučných jídel, rozličné zákusky a lahůdky svědčily o výborné kuchyni kata staroměstského, láhve s vínem pak tolikéž o sklepě jeho.
„Stará Marta jest výbornou kuchařkou,“ prohodil mistr Jaroš, „neboť zemřelý manžel její byl pravým labužníkem, a také já pokládám dobrou kuchyni a dobře zásobený sklep za jediné odškodnění za všecky ostatní požitky lidské, jichž se musím odříkati. Žijeme my mistři meče popravního většinou mnohem lépe, než se ostatní svět domnívá, a doufám, že i ty, hochu, mé kuchyni a mému sklepu plného uznání svého dopřeješ.“
Pozdvihl sklenici a musil jsem mu zavdati plným douškem na zdárnou uvítanou pod střechou jeho.
Učinil jsem tak tím spíše, že jsem se již v první této hodině cítil zdomácnělý v příbytku jeho, a po prvé od osudné noci, kdy

jsem byl stavu sníženému v náruč se vrhl, cítil jsem se zase spokojenější s obratem tímto, který mi stav katovský již v méně děsnějším světle než dosud na mysl přiváděl.
Pak musila též stará Marta ke stolu přisednouti, neboť byl mistr Jaroš pravil:
„A nyní vyprávěj, hochu, podrobně všecky události života svého, které tě na dráhu krvavého řemesla přivedly, neboť v Chrudimi jsem seznal pouze hlavní rvsy osudu tvého, a chci teď dopodrobna vše znáti, abych seznal srdce i ledví tvé! Dobrá Marta tuto pak. jak na očích jejích seznávám, hoří taktéž dychtivostí no tom, aby seznala běh života nového strávníka svého, čehož je také proto třeba, aby nespatřovala v tobě člověka téhož druhu, jako jsou všickni ostatní ho-lomci moji.“
Marta nám nyní naplnila znova sklenice a já vyprávěl obšírně posavadní běh života svého, kterémužto líčení oba velmi nozorně naslouchali.
Stařena každou chvíli divila se událostem, které ze mne katova holomka učinily, a bvlo viděti, že si někdejší magister medicinae wsokého učení pražského plnou přízeň a úctu její získal.
„Opakuii poznovu, hochu,“ pravil pak i mistr Jaroš, „že jsi k vůli ženské vyvedl hloupý kousek, neboť všeckv ženštinv dohromady nestojí za oběť tak velikou; leč přičiním se. abys vždy méně litoval kousku toho. neboť seznáš, že i snížený náš stav dovede vyvolati spokojenost ve vnitru muže, který sebe sama nesnižuje.“
Podal mi přes stůl pravici a srdečně jí potřásl.
„Vy jste byl odiakživa nenávistníkem našeho pohlaví, mistře.“ durdila se stará Marta; „proto nepocho-nujete velikost oné oběti, kterou pan magistr tuto — jak jej od této chvíle jinak nebudu jmenovati — své nešťastné lásce přinesl. Vy budete, pane magistře, pravou ozdobou stavu našeho, a jako hotový již

doktor mediciny stanete se pravým dobrodincem všem, kdož u nás pomoci v nemocech vyhledávají!“
„Aha, Marta pomýšlí již na svou lékárnu, která se honosí skutečnou pověstí v Praze,“ smál se mistr Jaroš při těchto slovech stařeniných; „jí jsem totiž odevzdal prodej mastí a lékvarů, pro které sem lid pražský pod záštitou noci tak hojně dochází, a ona v tobě již hotového doktora lékařství spatřuje, který umění její už na vrchol přivede!“
„Moje vědomosti budou vám vždy k službám, šlechetná paní,“ odpovídal jsem ochotně staré Martě, která mi vzdávala poctu, jakou jsem bohužel jinde již nikdy nemohl očekávati; „také nevím, kterak bych jich jinak mohl v budoucím životě svém upotřebiti.“
Stařena pohlédla na mne se soucitným výrazem v oku a pravila:
„Bohužel, nebude vám, pane magistře, mimo dům katův více možno doktorské umění své provozovati; zato však se vám zde hojná příležitost k tomu naskytne.“
„Skutečně sem tak mnoho lidí pro léky dochází?“ tázal jsem se se zvědavým pohledem na kata.
„Není noci, aby někdo lékařské pomoci u kata staroměstského nehledal,“ pravila stará Marta.
„Tak jest,“ přisvědčoval mistr Jaroš, vida, že jakási pochybnost ještě se v lících mých jeví; „stará Marta má obyčejně až do půlnoci s prodejem svých mastí a lékvarů co činiti, jak se již dnešní noci budeš moci o tom sám přesvědčiti.“
„Oh, řekněte jen přímo, mistře Jaroši,“ vpadla mu stařena horlivě do řeči, „že máte právo nejen léky prodávati, ale též jako každý jiný doktor lékařství rány hojiti a všeliké zlomeniny napravovati.“

Na slova tato jsem vrhl opět tázavý pohled na mistra Jaroše, neboť pokládal jsem je za chlubný výmysl staré Marty, která, jak se zdálo, si na svém mastičkářství mnoho zakládala.
„Dobrá Marta nikterak nepřehání," dosvědčoval kat; „mám skutečně právo ono, o kterém mluvila, neboť vykonal jsem již dávno plné sto poprav, a každý takový popravní mistr má podle starého obyčeje právo, že může jako každý doktor medicíny rány léčiti a lidem polámané údy napravovati, neboť když údy tyto tak zručně dovede lámati, může je podle obecného mínění také zase napravovati, když byl aspoň sto poprav vykonal."
„Ano, tak je tomu, pane magistře," vmísila se stará Marta zase horlivě do řeči; „náš mistr Jaroš má k tomu právu žádaných sto poprav již dávno za sebou, jako je byl měl můj nebožtík muž, jenže to o několik let déle trvalo, než on ho dosáhl. V Praze jsou ovšem popravy četnější, než tomu bývalo v Litoměřicích, a mimo to bývá každé chvíle mistr Jaroš volán na venek k vykonávání poprav, když tam právě kata nemají. — Jak je tomu dlouho, mistře, kdy jste svou první stovku poprav doplnil?"
Mistr Jaroš pohodil lehce hlavou a klidně odvětil:
„Je tomu již patnáct let, milá Marto; tedy ještě dříve, než vy sama jste přišla pod střechu mou, kdy jste právo mé již v plné činnosti zde nalezla."
„Ano, ano," potakovala stařena; „hned první noci, kterou jsem pod vaší střechou trávila, mohla jsem se oddati opět prodeji mastí a léků, jako jsem byla v katovně litoměřické činila. Žádný profesor vysokého učení pražského, žádný doktor a žádný chirurg nesmí mistru Jarošovi ve vykonávání práva tohoto brániti, sice by se se zlou potázal. Lidé sami, kteří u nás pomoci hledají, by takovému opovážlivci dům nad hlavou jeho zbořili a hnáty mu polámali!"

Kat se usmál této horlivosti stařenině, já pak s novou úctou pohlížel na muže, který si tak významného práva byl dobyl.
Uznával jsem v obyčeji tomto, který mi dosud ovšem nebyl znám, zdravý projev obecného mínění lidu, jenž přisuzoval katovi vědomosti v oboru léčení ran a zlámanin, jak se již z působnosti jeho snadno dalo vyvozovati. Neboť kdo takové množství poprav vykonal, a to poprav druhu nejrozličnějšího a nástroji nejrozmanitějšími, a kdo konečně v mučírně tak velký počet inkvisitů všemi stupni trápení ku přiznání viny jejich přivedl, ten ovšem musil míti daleko větší známost anatomie těla lidského než magister medicíny, neboť věda anatomie v těch letech v Praze ještě v plénkách ležela a málokdy se stalo, že jsme za mých studií mohli býti v koleji přítomni otvírání lidského těla, jaké se teprv od nedávných let podle způsobu pařížského anatoma Vesalia také v Praze počalo praktikovati, ač se to smělo díti jen potají a za času nočního, neboť proti nové té vědě zde ještě veliké předsudky byly chovány.
Podle této vlastní zkušenosti své mohl jsem tudíž u mistra Jaroše plným právem předpokládati větší známost v anatomii těla lidského, než jaké já sám na koleji lékařské nabyl.
„A mnoho-li poprav jste vykonal do dnešního dne, mistře?“ tázal jsem se kata, který, jak se zdálo, uhodl myšlenky, jež mne v tomto okamžení naplňovaly.
„Jest jich celkem již tři sta dvanáct,“ odpovídal mistr Jaroš chladně, „počet to, jakého tuším ještě žádný soudruh můj v Čechách za mé doby nedosáhl. Spravedlnost lidská je velmi horlivou dodavatelkou pro popraviště.“
„Kdož ale slyšel také kdy o tolikerých mordech, loupežích, krádežích a jinakých zločinech, jaké se za nynějšího pokolení dějí!“ zvolala stařena a pokřižovala se. „A co jich běhá ještě bez trestu po světě, kteří už dávno meč neb provaz si zasloužili!“

„Pravda to smutná, že se u nás zločiny strašlivým způsobem množí, ač v zemi české již po celé století žádné vojny nebylo,“ dokládal mistr Jaroš vážně; „na štěstí propadá trestu smrti z největší části láje nejnižší, na které lidstvo nic neztratí, když rukou katovou zhyne. Stupkové a obyčejní lupičové jsou to, kteří se mi pod ruku dostávají, kdežto za dřívějších dob předkové moji také mnoho urozených hlav stínali. Loupežných rytířů však není už v Čechách, co Habsburkové nosí na hlavě královskou korunu českou, a provinilců proti státní moci neviděl český lid na popravišti již od pověstného krvavého sněmu roku 1547 a bohdá již jich také při nynějších pokojných běžích ve vlasti neuvidí.“

„A což pan Voděradský z Hrušová?“, namítala rychle stařena. „To přece byl také pán stavu rytířského a neušel meči vašemu!“

„Byl to obyčejný zločinec,“ odpovídal kat, „který pro nekřesťanskou lichvu a odírání vdov a sirotků podle zákona meči propadl.“

„0 tomto rytíři Voděradském vyprávěl mi také kat chrudimský,“ prohodil jsem, vzpomenuv si na zvláštní historku, kterou mi byl kat chrudimský při popisování mečů svých pověděl.

Musil jsem ihned vyprávěti vše, co jsem o té věci byl v Chrudimi slyšel, a oba slovům mým velmi pozorně naslouchali.

„Vidíte, mistře,“ zvolala stará Marta s neobyčejnou horlivostí, ..že to mělo svou tainou příčinu, proč jste nešlechetného toho rytíře dvakrát títi musil, což se vám nikdy nepřihodilo!“

„Ano, ano, popravní meče mají své tajné choutky,“ pravil mistr Jaroš v zamyšlení: „jsem ti, hochu, povděčen, že tím nebvla vinna nezručnost moie, když jsem meč svůj po druhé musil povznésti, abych hlavu pana Voděradského od těla oddělil.

Dnes konečně byla mi příčina toho zjevena, a nemusím si více vyčítati, že mi jednou byla rána selhala!“
Chopil se naplněného poháru a s výrazem veliké spokoienosti vyprázdnil jej jediným douškem.
„Získal jste si mistra našeho, pane magistře, více, než si pomysliti můžete,“ šeptala mi stařena do ucha: „neboť ta dvojí rána mečem hnětla ho od té osudné popravv více než vlastní hříchy jeho. Musíte věděti, že si mistr Jaroš na dokonalosti svého umění zakládá více než nejučenější nějaký astronom, kdvž vypátrá na obloze novou hvězdu, nebo když nějaký prokurátor nejtěžší proces vyhraje.“
Po slovech těch povstala od stolu, a. pravíc, že noc již nastala, kdy musí býti v „lékárně“ své. jak kuchyni katovu nazývala, aby lidem masti a léky prodávala, odešla z komnaty, kam se zakrátko potom k rozkazu katovu dostavili veškeří holomci jeho, aby sdělení pána svého vyslechli.
Bylo jich celkem pět, mužů nejrozdílnějšího stáří, z nichž však žádný k sobě ani vzezřením ani zevnějškem svým nepoutal.
Byli to obyčejní holomci katovští, byť i ne tak zpustlí a zdivočelí, jaké jsem byl v katovně chrudimské seznal, ale proto přece pro mne dosti odporní, vyjma nejmladšího z nich, který měl ještě nejvlídnější tvář a při tom s jakousi přátelskou zvědavostí na mne pohlížel, kdežto zraky čtyř ostatních starších soudruhů byly hned od vstoupení do komnaty katovy jakoby bázlivě k zemi upřeny.
Pozoroval jsem při nich hned na první pohled, že žijí pod železnou rukou, která jim ani nejmenšího přestupku nepromíjela, a že se přímo bojí pánovi svému přímo do obličeje pohlédnouti.
Kat byl při jejich příchodu přecházel po komnatě, a když všichni u dveří v pokorné postavě stanuli, pokročil před ně a ostrýma očima svýma několik okamžení na ně mlčky pohlížel,

jako by chtěl v nejvnitrnější bytost jednoho každého z nich nahlédnouti.
„Dal jsem vás povolati," počal potom úsečným a pevným hlasem, „abyste v mladém muži tomto seznali mého zástupce, kdykoli mne v domě tomto nebude. Jeho budete právě tak bez výminky poslouchati jako mne samého. Kdo by se dost málo proti tomuto rozkazu mému provinil, bude za to ve sklepě u sloupu pykati, a co to znamená, víte vy čtyři z prvních let holomkování svého dostatečně."
Při tom pohlédl přísně a s významným pohozením hlavy na čtyry starší holomky, kteří stále jen před sebe hleděli a ani sebou nehnuli. Byl výhružný pohled zraku katova přímo magický a tušil jsem, kterak dobře i se sklopenýma očima účinek tohoto pohledu pociťují.
Pak obrátiv se k nejmladšímu, dodal mírnějším hlasem:
„Ty, Víte, budeš státi zástupci mému k vlastním službám, neboť nebude on stejně s vámi konati nízké služby a povinnosti řemesla našeho, právě tak, jako já je nekonám. Více vám netřeba povídati, jak se k novému soudruhu mému chovati máte, a proto rychle zpět každý ku práci své!"
Pokynul rukou a starší čtyři holomci opouštěli komnatu, aniž byli zraky své pozdvihli neb na mne jen pohlédli.
Zato nejmladší Vít uklonil se přede mnou a zdálo se, že mi chce též slovy oddanost svoji projeviti, leč přítomnost velitelova jej v tom zdržovala, neboť bylo v domě staroměstského kata Jaroše pravidlem, že žádný z holomků jeho nesměl promluviti, dokud nebyl tázán.
„Uprav zadní komnatu," zadržel jej kat. „kterou zástupce můj obývati bude, a ty nyní v předsíni tamže povždy ke službě jeho budeš. S ostatními holomky pak se ode dneška stýkej co nejméně, a jakmile při nich nějakou vzpurnost pozorovati budeš, chci okamžitě o všem věděti, ač nedoufám, že by si

některý z nich chtěl hlavu stavěti neb ostrému jazyku uzdu pouštěti.“
„Jsem vám za to velice povděčen, pane a mistře můj“ pravil na to mladík s vyjasněnou tváří, „že nemusím býti s ostatními v ratejně pohromadě. Mladému pánu,“ doložil s úklonou ke mně, „budu pak se hledět ve všem zachovati.“
„To také očekávám,“ odtušil mistr Jaroš, „a těší mě, že sám nedbáš o společnost čtyř soudruhů svých. Ale jinak zůstane vše při starém, co se prací a povinností tvých týče!“
Pokynul mladíkovi rukou a ten s novým vděčným pohledem na pána svého zmizel z komnaty za ostatními.
„Je to synek kata slánského,“ pravil mistr Jaroš po odchodu jeho opět ke mně, jenž jsem tu byl při celém tomto výjevu mlčky stál, „který je u mne pouze v učení, a tudíž vlastně holomkem není, aniž se mezi tu ostatní sběř hodí. Dostane se mu teď v tobě vhodné společnosti, neboť po skončení učení stane se hned sám katem ve Slaném, kde neduživý otec jeho od úřadu svého odstoupí. Tak zabíjím dvě mouchy jednou ranou a očekávám, že se spolu dobře budete snášeti!“
Přikročil jsem kvapně k mistrovi, a chopiv se vřele jeho pravice, zvolal jsem:
„Jednáte se mnou, pane a mistře můj, jako pravý otec můj a nevím, kterak vám vděčen za to býti mohu. Jmenoval jste mne svým zástupcem před lidmi svými a já přece ještě tak málo hoden jsem, ve vašem domě toto postavení zaujímati!“
„Nuže, hochu,“ pravil kat s vlídným úsměvem, potřásaje rukou mojí, „pak se přičiň, abys mi tuto vděčnost konáním svým projevil, a budeme vyrovnáni. Zítra počnou povinnosti tvoje, neboť budeš mě provázeti do radnice staroměstské, abych tě seznámil s místnostmi mučírny tamní; je na zítřejší noc oznámeno mučení dvou zlosynů, kterému budeš přítomen.

Nyní pak se odeber do komnaty své, která ti bude ode dneška příbytkem, a ač již po pět let nebyla obývána, doufám přece, že se ti stane milým útulkem.“
Rozloučil jsem se s mistrem Jarošem a vyšel do síně, kde mne Vít očekával.
Z kuchyně zaslechl jsem několik cizích hlasů se starou Martou hovořících, což mi bylo důkazem, že „lékárna“ její počíná se s nastalou nocí odběrateli mastí a léků naplňovati.
Vít mne vedl po dvoře do levého křídla stavení, do něhož se taktéž síňkou přicházelo. Na konci jejím jsem pozoroval dveře, které asi s druhé protější strany do katovny uváděly.
„Dveřmi těmito,“ vysvětloval mi Vít, „vychází se z katovny na stranu k mostu, ale jen mistr náš tudy vycházívá, kdežto ostatní jen vrat ve dvoře užívati smějí. Klíč ke dveřím těmto je v komnatách mistrových, do nichž se tuto vchází.“
Ukázal při tom na dveře v hlubokém přístěnku, které jsem při slabé záři lucerny Vítovy dosud nebyl pozoroval.
„Má tedy mistr více komnat než onu, v které jsem s ním byl večeřel?“ tázal jsem se hocha.
„Tato přední jest jeho ložnice,“ odpovídal týž přitlumeným hlasem, jako by se byl ostýchal nahlas mluviti, „a tamto dále v rohu jest jeho pěkná světnice, do které jsem dosud jen jednou mohl nahlédnouti. Ale viděl jsem přece dosti, abych mohl tvrditi, že by každý pán neb rytíř mohl ve dvou komnatách těchto přebývati, ač by nádheru tu z venku nikdo netušil.“
Otevřel dveře napravo a vstoupil do předsíně, o níž pravil, že bude nyní jeho příbytkem, dokládaje, že za tuto výhodu jen příchodu mému děkuje.
„Zdá se tedy, že náš mistr je zámožný?“ tázal jsem se, když jsme byli do předsíně vstoupili.
„Ba boháčem musí býti kat staroměstský zván,“ odpovídal rychle Vít, který nyní zase hlasitěji mluvil, když jsme byli

dveře za sebou zavřeli; „však je také úřad jeho nejvýnosnější ve veškerém království českém, a poněvadž sám rodiny nemá, může snadno tolary a zlaťáky své do truhly ukládati a živobytí své si zpříjemňovati, jak jste již na stole jeho mohl pozorovati, který se každého dne vyrovná tabuli nejbohatších patriciů pražských.“

„Mistr Václav nemá žádné rodiny?“ tázal jsem se dychtivě, neboť jsem dosud nic nevěděl o rodinných a domácích poměrech mistra Jaroše.

„Zůstal neženat,“ pravil Vít, „a také se již sotva ožení; stará Marta a její služka jsou jedinými ženskými v naší katovně.“

„A také žádní příbuzní z jiných katoven k němu nedocházejí?“ vyptával jsem se dále.

„Ani to se nikdy nestalo, pokud jsem v domě tomto ; ostatně slyšel jsem jednou od otce svého, že mistr Václav nepochází ze žádné katovské rodiny.“

„Jakže?“ zvolal jsem v nejvyšším překvapení. „Mistr Jaroš stal se katem teprve —“

„Ano teprve vlastní vůlí,“ přejal mi slova mladík; „ale o příčině toho, proč si náš snížený stav vyvolil, nevím nic bližšího, ač se o tom v katovně otcovské leccos vyprávělo.“

Po sdělení tomto vzrostla sympatie moje k mistru Jarošovi možná-li ještě více než dosud, neboť byl osud jeho zcela podoben osudu mému, jenže příčina mohla býti u něho zcela jinaká, než jak tomu při mně bylo.

Teprve nyní jsem porozuměl výrazu slov jeho, když byl v chrudimské katovně ke mně pravil, že jsem, sníživ se k vůli ženské k řemeslu katovskému, vyvedl obrovskou hloupost, která se nikdy více nedá napraviti. Učinil snad též on ták z nešťastné lásky? Cítil proto ke mně tak veliké účastenství, když se byl o mém osudu dověděl?

Na vše to měla mi teprve budoucnost odpověděti, prozatím jsem se musil uspokojiti tím, co jsem se byl dosud od Víta dověděl.
Potom mě uvedl mladík z předsíně do, vedlejší komnaty, prostředně to veliké prostory, jejíž dvě okna na západ vedla. Nábytek v ní rozestavený byl velmi slušný, takže jsem mohl býti mistru Jarošovi za to více než vděčen, že mi tak pěkný pokojík za budoucí příbytek můj vykázal. Nebyl ani pokojík můj v koleji lékařské tak přívětivě a slušně upraven jako tato komnata, a toto shledání učinilo mi stav můj zase o něco snesitelnějším, než jak mi byl dosud se jevil.
Mohl jsem tudíž býti se svým vstoupením do domu kata staroměstského jak náleží spokojen a každý příslušník sníženého stavu by se byl také za šťastného pokládal, kdyby byl býval na mém místě: však mě to bylo stálo oběť převelikou, a proto byla vzpomínka na osudnou změnu stavu mého hořkou kapkou, která kalich oné spokojenosti velice ztrpčovala.
Leč snažil jsem se ve chvíli této přemoci každou vzpomínku na minulost svoji, a proto, porozhlédnuv se po komnatě, tázal jsem se Víta:
„Kam vedou tato dvě okna?“
„Přímo na řeku, na kterou se odtud jeví veselý pohled jak v létě, tak v zimě.“
„Nemusím tedy hleděti na zasmušilou zeď, která kol katovny se táhne?“ zvolal jsem radostně, potěšen jsa i touto příznivou okolností, která mi dovolovala rozhled po okolí.
„Křídlo toto tvoří roh celého stavení,“ sděloval Vít dále, „a zeď končí na tomto rohu, takže se za dne jeví výhled z obou oken, zvláště když okolní půda jest na břehu nižší než na ostatních stranách katovny. Jsem přesvědčen, že se vám, pane magistře, zde bude líbiti.“

„Proč mne nazýváš magistrem, hochu?“ tázal jsem se překvapen.
„Oh, stará Marta mně již pošeptala, že jste něco mnohem vyššího, než obyčejný katův pomocník.“
„Nuže, zachovej to jen při sobě, hochu; nechci, aby též ostatní o mém dřívějším povolání zvěděli.“
„Nemějte starosti, pane magistře; s ostatními ho-lomky mnoho řečí nenadělám; jsou mi odporní všickni do duše.“
„Pozoroval jsem okamžitě, že ti nejsou rovní, hochu,“ pravil jsem, ruku mu podávaje, kterou on vřele stiskl; „my však, doufám, že zůstaneme dobrými přáteli a soudruhy.“
„Přátelství vaše, pane magistře,“ odpovídal Vít s radostným výrazem v lících, „jest mi milejší nad vše jiné!“
Tak jsem uzavřel přátelství se statečným hochem a vyhledal potom lůžko, v němž jsem první noc pod střechou kata staroměstského ztrávil. Spal jsem po mnoha měsících opět jednou klidně a žádné horečné sny nerušily již spánek můj.

4.

První výpravy a popravy.

Druhého dne k večeru dal mě mistr Jaroš k sobě povolati a já jej zastal v komnatě jeho k odchodu připraveného.
„Provodíš mě do mučírny v radnici, Jene,“ pravil ke mně, „jak jsem ti byl již včera oznámil: dnes v noci tam bude tuhá práce s několika tvrdošíjnými inkvi-sity, takže se hned naponejprv seznámíš se všemi stupni mučení.“
„Vynasnažím se, abych své povinnosti dostál k spokojenosti vaší, mistře,“ odpověděl jsem odhodlaně.
„Nástroje potřebné jsou vesměs v mučírně po ruce, nemám to krvavé náčiní rád pod střechou svou,“ pokračoval kat dále; „nebude ti tudíž třeba nic na výpravu bráti.“
Pokynul jsem mlčky hlavou a následoval mistra svého.
Venku bylo již šero, když jsme vystoupili před katovnu na břeh Vltavy, ale ještě se daly všecky okolní a bližší předměty dobře rozeznati.
Nebyl jsem za dřívějšího pobytu svého v Praze nikdy přišel v tuto odlehlou část Starého města, a proto bylo mi celé okolí toto nové a já se zvědavě kol sebe rozhlédl.
Před sebou viděl jsem tu hrbolatou pustou pláň pobřežní, po které jsme byli včera od východu do katovny přijeli; na levo táhla se řeka, tehdáž již napolo zamrzlá, a za ní se zdvíhala stráň Letné, která však v této chvíli již ve mhu noční zahalena byla; po pravé straně zdvíhala se do výše staroměstská zeď hradební, která však již velice zpustlá, ba na některých místech už polozřícená byla; nesloužila ovšem původnímu účelu svému, totiž hájení Starého města, neboť od husitských válek nebyly městské zdi pražské už žádného nepřítele před sebou viděly, a tak scházely během časů v zevnějšku svém vždy více,

až se v tomto zanedbaném a zpustošeném stavu octly. Nad zdí vyčnívaly střechy a komíny sousedních stavení, doleji po řece pak stálo při zdi několik nízkých chatrných domků, krčem, jež byly ponejvíce jen plavci a voraři vltavskými a chátrou pražskou navštěvovány.
Proto bylo celé pobřeží vltavské i tohoto večera li-dopusté, neboť plavba na Vltavě byla pro led již přestala, a tak ani obvyklí navštěvovatelé krčem dolejších odlehlá tato místa neoživovali.
Byl jsem tomu jaksi rád ve vnitru svém, že mne nikdo neviděl z katovny vycházeti, neboť ještě jsem se nebyl zhostil ostýchavosti své před ostatní společností lidskou, která mne od osudného obratu v životě mém naplňovala, ještě jsem nebyl v novém nízkém povolání svém tak otužen a ostřílen, abych byl mohl zjevně před lidi jako katův pomocník vstoupiti.
Nedal jsem toto uspokojení své ovšem znáti před mistrem Jarošem, on však by si Iio asi nebyl ani všiml, kdyby je byl hned na tváři mé pozoroval.
Bral se mlčky a jaksi zadumán přes prostranství Rejdiště ke zdi městské a já, kráčeje za ním, nevyru-šoval jsem jej z myšlenek jeho.
Teprve na několik kročejů před zdí se opět zastavil, a obrátiv se ke mně pravil:
„Zde jest fortna biřická neb katovská, kterouž jedinou jest katu staroměstskému a lidem jeho vchod do města povolen. Kdybychom se odvážili jinudy vejíti do Prahy, neminul by nás trest peněžitý i tělesný, a proto i ty dle rozkazu pánů konšelů a dle dávného obyčeje takto se zachovej. Nerad bych byl, kdybych ti za to, že jsi jinou branou neb fortnou do Prahy vešel, musil vymrskáním pod šibenicí záda okrvavěti.“
„Barbarský to způsob!“ pravil jsem polohlasně sám k sobě.

„Ano, více než barbarský, ale co dělati!“ pravil kat pokrčiv rameny. „Bylo tak od sveřepé společnosti lidské ustanoveno hned v těch dobách, kdy bylo Staré město pražské po prvé hradební zdí obehnáno, a bude to bohužel ještě dlouho po nás trvati. Již tedy před třemi sty lety, kdy byla stará tato zeď městská za krále Václava I. stavěna, byla v ní na tomto místě zřízena fortna pro kata a pro všecky příslušníky snížených živnosti a od té doby nesmíme jinudy do města vcházeti.“
„Má to aspoň ten dobrý následek,“ podotýkal jsem v souhlasu se svým okamžitým tehdejším rozpoložením mysli, „že se setkáme co nejméně s lidmi a tak zrakům jejich se vyhneme.“
„Dobře díš, hochu,“ přisvědčoval kat, „kdo lidmi povrhuje jako já, ten se jim při každé příležitosti rád vyhne; i jsem přesvědčen, že ty dnes jimi rovněž tak povrhuješ, a proto také se jim rád vyhneš.“
Neodpověděl jsem na poznámku tuto, která u mne ještě zcela nepřipadala, neboť nemohl jsem dnes ještě tak velice veškerou ostatní společností opovrhovati, jako tomu bylo u velitele mého, ale přece byl jsem tomu povděčen, že s ostatními lidmi přijdu ve styky co nejmenší, protože by mě snad hned v prvních dnech mohl v Praze některý z mých dřívějších přátel a známých poznati.
Mistr Jaroš popošel k fortně, a kopnuv nohou do dveří, vyrazil je, takže se dokořán otevřely.
„Fortna nebývá tedy zamykána jako ostatní brány?“ tázal jsem se.
„K čemu také ?“ usmál se kat. „Nikdo z počestných lidí by do ní nevkročil, a byť by mu snad o hrdlo šlo, aby se sám nestal nepocestným. Byl jsem už častěji svědkem toho, kterak stíhaní lotři a lupiči raději se dali pronásledujícím je žoldnéřům lapiti, než aby byli spásu v útěku katovskou f ortnou hledali. Tak veliká je obava i nejnižšího lidu před sníženým místem tímto.“

Povzdychl jsem si, pomysliv na to, kterak i lupiči a vrahové smějí více držeti na čest než kat a lidé jeho, a k opovrženým lidem těmto nyní též já navždy náležel!
Však mocí musil jsem zahnati trudnou myšlenku tuto, nebylo už žádného návratu na životní cestě mé, nač tedy se podobnými úvahami truditi?
Vstoupil jsem za katem do f ortny, v níž mistr Jaroš staré veřeje opět přivřel, a byli jsme ve městě.
Vešli jsme do úzké uličky, kterou s jedné strany omezovala zadní část nízkého stavení, které podle zevnějšího vzezření svého jen nejnižší chátře pražské za obydlí sloužilo, kdežto se po druhé straně táhla vysoká černá zeď, nejspíše nějakou ohradu na dříví uzavírající, neboť jsem nad ní spatřil do výše se pnoucí stohy dříví narovnaného a k palivu sloužícího.
Prošedše pustou uličkou touto, vešlí jsme do jiné, rovněž zanedbané a pochmurné ulice, na jejímž jednom konci plála ve výši prvního poschodí v železném koši narovnaná hranická smolného dříví, kterýmžto způsobem byla zvečera nároží ulic pražských osvětlována. Ze osvětlení toto bylo velmi nedostatečné, neboť plamenem od větru sem tam poháněným pouze nejbližší okolí nuzně osvětleno bylo, netřeba ani blíže dokládati. Ostatní část ulice, beztoho s obou stran vysokými domy zastíněné, byla zahalena v úplnou tmu, takže by tam člověk mimojdoucí nikoho druhého nebyl tak snadno rozeznal.
I to mi bylo vhod, a poněvadž jsem mohl očekávati, že též v ostatních ulicích této křivolaké části Starého města nebude asi osvětlení lepší, mohl jsem se již bez další obavy kupředu brátí.
Prvotní strach můj, s jakým jsem vstoupil po prvé do Prahy jakožto katův pomocník, zpoznenahlu mě opouštěl a byl jsem si již jist, že mě nikdo nepozná, a byť i co nejtěsněji kolem mne kráčel.

Mistr Jaroš zahnul pak kolem osvětleného nároží do uličky na levé straně, nevšímaje si několika pozdních chodců, kteří se tu kolem nás brali a taktéž žádné pozornosti nám nevěnovali. — Byla již citelná zima, a proto každý spěchal k domácímu teplému krbu, jak bylo na třesoucím těle těchto špatně oděných lidí dobře pozorovati.
Ulička, do níž jsme vešli, byla jen krátká a vedla na nevelké prostranství, kolkolem nízkými staveními obklopené.
Jen po pravé straně vypínala se do výše budova, kterou jsem podle přistavěné věže a podle vysokých úzkých oken jakožto kostelík seznal. Po stranách táhl se hřbitov, ohrazený nízkou zdí, nad kterou několik křížů a polozhroucených náhrobních kamenů vyčnívalo.
„Kostelík sv. Valentina," pravil opět mistr Jaroš, ukazuje na starou stavbu nad hřbitovem; „ten jediný z velkého počtu kostelů pražských jest otevřen katu staroměstskému i čeledi jeho. Ani ty, hochu, nesmíš jinde než ve svatyni této vzývati Tvůrce svého, až se k němu ve strastech života svého budeš modlitbou obraceti. Všude jinde jsou ti dveře chrámové uzavřeny a pošetilý lid by pokládal kostel za znectěný, kdyby ses opovážil do něho vstoupiti."
Zachvěl jsem se v nejhlubším vnitru svém při těchto slovech, která vydávala nejvymluvnější svědectví o snížení stavu katovského, když ani před Bohem nesměli se členového jeho stavěti na roven lidu ostatnímu.
„Pamatuji se na to," odvětil jsem, „že jsem jednou v koleji slyšel nazývati kostelík sv. Valentina kostelem rasovským, aniž jsem byl tehdáž pravému významu slova tohoto porozuměl."
„Ano, chátra pražská nazývá jej odedávna rasovským," přisvědčoval mistr Jaroš temným hlasem; „proto je také jen od chátry navštěvován, a ani ta nedopřává nám v něm společného místa k modlitbě."

„I v tomto kostele činí se tudíž ještě rozdíly?“ zvolal jsem udiven.
„Ano, i v rasovském tomto kostele,“ pokračoval s výrazem hořkosti v hlasu mistr Jaroš, „smí kat a jeho čeleď jen do vyhrazeného koutka pod kůrem zvláštními dvířky vstoupiti a tam v temném zákoutí bohoslužbě a hlásání slova božího přítomen býti. Tolik tudíž věz, až sám do kostela jednou půjdeš.“
„Ani národy pohanské by se takto ukrutně nechovaly k spolubližním svým!“ zvolal jsem s nejhlubší vnitřní nevolí.
Kat pokrčil jen rameny.
„A budu-li chtíti k večeři Páně přistoupiti?“ zvolal jsem v rostoucím rozechvění svém.
„Pak musíš pokorně vyčkati, až veškerá obec vnitřek svatyně opustí,“ zněla temná odpověď katova; „dříve ti není dovoleno ke stolu Páně u oltáře přistoupiti. Jediná církev nečiní při tom rozdílu a poslouží ti tělem a krví Páně, ač i ona se musí podle předsudku lidu říditi a teprve po odchodu všech ostatních věřících ti božskou útěchou přispěti.“
„Bohudík, že aspoň o soudném dni nebude mezi námi takovýto rozdíl činěn!“ zvolal jsem všecek dojat tím, co jsem na této zastávce pod kostelem sv. Valentina byl seznal.
„Ano, to jest ta jediná útěcha nás snížených lidí,“ pravil mistr Jaroš taktéž pohnut; „teprv na onom světě budeme opět všem ostatním na roven postaveni, když zde nám ani společného hrobu nedopřávají!“
„Jak? Zemřelí členové stavu katovského nesmějí se ani na hřbitov u kostela rasovského pochovávati?“ zvolal jsem přímo zdrcen nad nenávistí společnosti lidské ke katům, která tudíž i za hrob sahala.
„V Praze není jim ani tohoto posledního odpočinku dopřáno,“ sděloval těžkomyslným hlasem mistr Jaroš ; „na venkově

vykázán jest jim aspoň odlehlý kout na hřbitově, kdež mohou zemřelé drahé své pochovávati, v městech pražských zakopávají kata a čeleď jeho jen za městem na mrchovišti nedaleko popraviště. Tam v nesvěcené zemi i já naleznu poslední odpočinek svůj, tam i tvoje tělesné pozůstatky budou jednou beze vší poctivosti zahrabány!“

„O, hrůza!“ vzkřikl jsem všecek zdrcen a zakryl si líce rukama, jako bych chtěl zastříti děsný ten obraz, jaký v mysli mé nad tímto líčením katovým byl vyvolán.

„Tak aspoň dospěješ, synu můj,“ pravil kat vroucím a přímo otcovským hlasem ke mně a položil mi pravici na rameno, „k oprávněnému opovrhování veškerou společností lidskou, k němuž jsi dnes ještě nedospěl, které se však od této chvíle zajisté ve vnitru tvém vzbudí, kdy jsi poznal, jak krutě lidstvo toto náš stav pronásleduje, takže nenávist jeho až za hrob sahá! Ano, opovrhuj lidem tímto, jako já jím opovrhuji, a věru budeš tak větším právem činiti, než on činí, neboť jsi mu žádné příčiny ke snížení tak bezpříkladnému nezavdal!“

„Ó, budu opovrhovati takovouto nízkou pomstychtivostí, takovýmto hříšným snižováním člověka, jenž přece nic jiného nekoná, než co mu právo lidské káže! Budu opovrhovati každým, kdo stav náš tak nekřesťansky snižuje, že ani tělu mrtvému odpočinku nepřeje a stejně s nevětšími vrahy a zlosyny na po-pravišti je zakopávati dává! Kletba buď lidem těmto, ač bychom jim spíše pomstu měli přisahati!“

Tak volal jsem v nesmírném rozhorlení svém, leč mistr Jaroš položil mi opět klidně pravici na rameno a pravil:

„Dobře učiníš, hochu, když všecku tuto zlobu utlumíš v nitru svém! Jsme malomocní proti nepřátelské nám společnosti lidské, a protož nejlépe učiníme, uzavřeme-li se před světem ostatním a nedáme mu znáti, že jen s odporem snášíme to břemeno, jež na nás vloženo. Věz, že nám ještě tisíce závidí,

patříme-li na ně s výše popraviště s nejhlubším pohrdáním a zří-li nás oděné šatem a zlatými cetkami boháčů a velmožů! Již to je mi zadostiučiněním aspoň před chátrou v hadry oděnou a věř, že by i z těch vyšších nám mnohý záviděl, kdyby znal život náš ve čtyřech zdech našich! Nástupci naši snad i ostatního zadostiučinění se dočkají!“

Vzpomenul jsem si při slovech těchto na dojem, jejž byl staroměstský kat v Chrudimi bohatým zevnějškem a rytířským zjevem svým ve veškerém lidu kol popraviště shromážděném učinil; vzpomněl jsem na to, co jsem sám byl v domácnosti mistra Jaroše spatřil a co jsem o ní slyšel; i musil jsem dáti za pravdu obdivuhodnému muži tomuto, jejž jsem si v tomto okamžiku umínil následovati více než kdy jindy v každém kroku a ve všelikém jednání.

„Ano, budu podle slov vašich jednati, druhý otče a pěstoune můj!“ zvolal jsem s veškerou horlivostí ducha svého a tiskl vřele pravici jeho. „Budu opovrhovati lidem ostatním a omezím se na život pod střechou naší, která mi poskytuje nejen útulek, ale též školu pro veškeren život budoucí!“

Němé stisknutí ruky bylo mi odpovědí katovou na tento výlev můj a pak jsme se brali dále podle kostela do Kaprové ulice, v níž ležela kolej lékařská, ve které jsem byl čtyři roky ztrávil.

Ani se neohlédnuv na pošmournou budovu tuto, jelikož mi nic více nemělo připomínati minulost mou, spěchal jsem mlčky za mistrem Jarošem a brzo jsme se octli na malém prostranství před kostelem sv. Mikuláše a vešli do slepé uličky, do které zadní část staroměstské radnice zasahovala.

Malými dvířkami vcházel tudy kat do památné budovy této, ve které byly již proudy krve tekly a v níž i já měl mečem svým krev prolévati, jak o tom později budu ještě vyprávěti.

Mezitím byla již úplná noc nastala, a proto rozžal mistr Jaroš pochodeň, kterou byl z jakéhosi výklenku po zavření fortny

vyňal, a vedl mě dlouho chodbou na zadní nádvoří radnice, kde jsme opět do nízkých dveří vstoupili, a prošedše novou chodbou, na konci jejím po vyšlapaných schodech do podzemí sestupovati se jali.

„Přicházíme do vězení Špinky," pravil tu ke mně kat, když jsme po schodech volněji dolů kráčeli; „pověstné to vězení staroměstských pánů, kteří tu kdysi i vznešené osoby věznili, když se jim nějak nepohodlnými staly. Teď však spatřuje Špinka jen láji lupičskou neb mordéřskou, od mnoha let již tu nikdo z vyšších stavů za mřížemi a závorami neseděl."

„Páni a rytíři mají své vězení ve věžích na hradě," podotýkal jsem více tázavě; „tam nepřicházíváte, mistře?"

„Nikoli, pro ty jest ustanoven kat hradčanský," odpovídal mistr Jaroš; „jen jednou byl jsem zároveň s katem malostranským povolán k hromadné popravě celé tlupy lupičské, abych soudruhovi hradčanskému vypomáhal. Mimo pana Voděradského nebyl však v posledních letech nikdo z vyšších stavů popraven, ač —"

Kat se při těch slovech odmlčel a máchl rukou v povětří, jako by chtěl nějaké chmurné myšlenky od sebe odpuditi, já však přece si domyslil, co mu asi při posledních slovech jeho tanulo na mysli.

Hned potom jsme stanuli před nízkými, železem pobitými dveřmi, které mistr Jaroš klíčem otevřel.

Vešli jsme do malé kobky, která byla předsíňkou vlastní mučírny, a pokud jsem při tamním šeru rozeznati mohl, sloužila za skladiště rozličného náčiní a nářadí katovského.

Strop byl klenutý a od staletí začouzený, vzduch pak zde byl tak dusný a jakoby škvařícím se masem lidským a kouřící se krví tak velice znesvářený, že bych byl blízkost mučírny ihned sám poznal, i kdyby mi nebyl kat řekl, že mě uvádí do mučírny pod radnicí staroměstskou.

Zdálo se, že je mistr Jaroš na podobné ovzduší už dávno zvyklý, já však s počátku se silně namáhati musil, abych nečistý a páchnoucí tento vzduch do prsou svých ssáti mohl.
Kat otevřel dveře v hlubokém přístěnku v protější zdi a teprve nyní jsme byli ve vlastní mučírně.
Mistr Jaroš zavěsil hořící pochodeň do kruhu ve zdi a jal se rozvěcovati několik jiných pochodní, kteréž taktéž v kruzích na ostatních stěnách mučírny trčely.
Tím se osvětlila veškerá místnost dostatečným způsobem, takže jsem každý kout dovedl dobře rozeznati.
Mučírna pod radnicí staroměstskou jevila se jako dosti prostorná místnost s vysokou klenbou, s níž rozličné řetězy, provazy a háky dolů visely; po stěnách až k nepoznání začouzených a špinavých visely kolkolem nejrozličnější nástroje mučicí, uprostřed pak stály dva skřipce s kladkami a provazy — slovem, bylo tu vše nahromaděno, čeho bylo potřeba k nejrozličnějším způsobům a stupňům mučení.
Na levé straně jevil se přístavek, v němž jsem pozoroval několikero otvorů jako do pecí, v nichž se nástroje katovské rozžhavovaly, kdykoli měl býti de-linkvent ohněm pálen.
Napravo od pece byla menší prostora, k níž vedly tři stupně, takže pro sebe zvláštní síňku tvořila. Tam stál podlouhlý stůl a kolem něho několik židlí.
Uhodl jsem, že v síňce té zasedá soud, kdykoli jest některý vězeň mučen, a tam že se zapisují výpovědi jeho, kdykoli je na něm kat děsnými nástroji svými vynutí.
Mistr Jaroš dopřál mi dosti času, abych se mohl s veškerým okolím svým seznámiti, a pak teprve mi děl, abych též oheň ve dvou pecích rozdělal.
Tím nastala moje práce v mučírně staroměstské v Praze.
Kat vložil několikero železných kleští a palečnic do pecí a přikročil potom k jednomu z obou skřipců, aby mi zřízení jeho

vysvětlil a ukázal, kterak se při prvním stupni mučení na něm pokračuje.
„Budou tedy dnešní delinkventi po prvé mučeni?“ tázal jsem se.
„Pouze dva z nich, ostatní tři byli již před týdnem prvnímu stupni mučení podrobeni a dnes okusí kleští a podle potřeby i palečnic.“
„Oni dva se tedy dnes octnou po prvé na skřipci?“
„Ano, na těch dvou dokážeš ty své umění! Jakmile se položí na „housličky“, jak my odedávna skřipci říkáme, počneš tuto šrouby s provazy utahovati a po chvíli opět popouštěti, aby se provazy poznovu do rukou a nohou zlosynů zařezávaly a tím větší bolest jim způsobovaly.“
Nemohl jsem potlačiti jakési zachvění, když jsem vzpomněl na bolesti delinkventovy, takovýmto krutým způsobem vyvolávané.
Mistr Jaroš zpozoroval asi toto hnutí mé, neboť pravil:
„Nemusíš míti, hochu, pražádné útrpnosti se zlo-syny, kteří dnes pod tvou ruku přijdou. Jsou to vesměs mordéři, z nichž každý má několik nevinných životů lidských na svědomí, a vůči takovýmto netvorům, kteří pro pouhý lup na silnicích bezbranné starce a ženy mordují, byla by všeliká útrpnost hříchem. Jsem sám tomu povděčen, že první tvoje práce v mučírně platiti bude zločincům, kteří muka svá stonásob zasloužili. Tím otupíš cit svůj hned na počátku pohledem na trápení lidí, kteří osud svůj zasloužili již dávno. Hůře by bylo, kdyby šlo o mučení osob, které se dosti nepatrnou krádeží provinily a hned za první provinění své v mučírně a na popravišti pykati musí. Při takových, a zejména při slabých ženštinách, hne se často i ve mně srdce, leč marná tu všeliká citlivost, kat musí konati, co mu právo a zákon této země poroučí. Dnes však o tomto hnutí věru žádné řeči nebude, ano

naopak zostřím každý stupeň trápení při lotrasech těchto, neboť každý z nich prolil více krve lidské, než jí zde a na popravišti proleje, a byť i deset životů měl v sobě!“
Byl jsem za toto vysvětlení mistru Jarošovi povděčen, neboť při zlosynech tak ohavných byla by skutečně i nejmenší útrpnost nemístná bývala.
Obrnil jsem se tudíž co možná nejvíce ve vnitru svém k nastávající práci, věda, že jsem pouhým nástrojem lidské spravedlnosti, která právem musila trestati zločiny tak ohavné, jakých se byli dopouštěli delinkventi ustanovení dnešní noci k mučení.
Zanedlouho potom zarachotil ve dveřích v přístěn-ku soudců klíč.
„Biřic městský přichází s delinkventy,“ podotkl kat a kynul mi, abychom do tmavého kouta ustoupili; „zlosynové nás nesmějí dříve spatřiti, dokud nás soudce nepředvolá.“
Z ústraní svého mohli jsme však přes to celou prostoru mučírny přehlédnouti, a tudíž i každou osobu spatřiti, která vstoupila do děsné místnosti této.
Hned potom se těžké dveře v přístěnku otevřely a vešel muž v oděvu městského biřice, který, zavěsiv si svazek klíčů na opasek svůj, rozžehl dvě svíce na stole soudců a pak kynul do tmavé chodby otevřenými dveřmi.
Vešli dva žoldnéřové s halapartnami v rukou a za nimi pět delinkventů, na rukou i na nohou řetězy spoutaných, takže na útěk žádný z nich ani vzdáleně nemohl pomysliti.
Za nimi opět dva ozbrojení žoldnéři průvod tento končili.
Biřic ukázal na místo u protější zdi, kdež se žoldnéři s delinkventy v řadě postavili.
K těmto posledním byla nyní všecka moje pozornost obrácena.
Na první pohled poznal jsem v nich ve všech pravé vyvrhele člověčenstva, z jejich divokého vzezření a přímo zvířecích

pohledů dalo se okamžitě souditi na vrahy a nejnebezpečnější zločince, jichž odklizením se světa zjednala si spravedlnost lidská jen zásluhu.
Počínali si zároveň při každém kroku tak vzpurně a vzdorovitě, že žoldnéři musili halaparten svých užíti, aby je na určeném místě rozestavili, při čemž i bičic pádné své pěsti jim dal pocítiti.
Surové nadávky a klení ozývaly se z úst zlosynů, leč nikdo ze strážníků nedbal na malomocné projevy tyto a v několika okamženích bylo všech pět delin-kventů směstnáno v koutě, jejž bičic uzavřel dvěma řetězy, ode zdi k sloupu u výklenku nataženými, takže žádný ze zločinců nemohl místo své opustiti a do ostatní prostory mučírny se dostati.
Opatření tohoto bylo proto třeba, aby soudcové byli před možným útokem zběsilců tohoto druhu chráněni, neboť bylo se již stalo, že vzteklý mnohý zlosyn vrhl se buď na žoldnéře, neb dokonce i na soudce, jakmile mu bylo dopřáno jen poněkud volnějšího pohybu.
Nyní však nebyl již nikdo z přítomných podobnému nebezpečí všanc vydán a delinkventi se všech stran takto uzavření a střežení musili se již pokojně chovati, a jen divoké zraky jejich svědčily o vnitřním vzteku, který jimi lomcoval nad tím, že jsou proti spravedlnosti lidské tak úplně bezmocní.
Choval-li jsem ještě jaký stín útrpnosti v prsou svých, když jsem do mučírny po prvé vstupoval, zmizel už nadobro při pohledu na zločince tyto, ze kterých každý by se zajisté byl okamžitě na bezbrannou oběť svoji vrhl, aby ve vražedném řemesle svém pokračoval, jakmile by byl vazbě a řetězům žalářním unikl.
Ba souhlasil jsem již s mistrem Jarošem v názoru, že krutost mučení při takovýchto zvrhlých netvorech třeba ještě zvýšiti, aby ubohé oběti jejich byly na nich co nejcitelněji pomstěny.

Tak velice byla se již povaha moje změnila, že bych obratu takového ani sám nebyl při sobě tušil!
Taková však jest již přirozenost lidská a já podlehl bezděky dojmu ošklivosti nad zločinci, kteří v nejmírnějším člověku musili pomstychtivost vyvolati. Cítil jsem se od té chvíle pravým pomocníkem katovým, jenž měl přispívati k tomu, aby se těžce uražené spravedlnosti dostalo zadostiučinění.
Od tohoto okamžiku cítil jsem již dokonce velký význam povolání katova, a jako by pojednou byla se mne neznámá jakási tíha spadla, cítil jsem se již zajedno se svým osudným povoláním, při čemž jsem mimovolně musil uznávati péči mistra svého, který vše nastrojil tak, aby očekávaný od něho obrat v mysli mé byl jako přirozeným způsobem přivoděn.
Osvědčil se tu mistr Jaroš, jak jsem později ještě často měl příležitost seznati, jakožto dobrý znatel povah lidských, aspoň se mnou se mu úplně dařily dosavadní pokusy jeho, aby přemohl zoufalost moji nad nešťastným převratem osudu mého.
Byl jsem v této hodině z veliké části smířen s novým stavem svým, neklnul jsem již více osudu, který byl ze mne pomocníka katova učinil.
Však jen mistru Jarošovi měl jsem za tento obrat děkovati, u každého jiného kata bych byl snad zanedlouho propadl záhubě tělesné i duševní.
Z myšlenek těchto vyrušil mé bičic, který, zaslechnuv kroky v chodbě se ozývající, rychle dveře dokořán otevřel, aby osoby do mučírny přicházející do vnitřních místností vpustil:
Vešli tři soudcové, kteří za stolem zasedli, pak duchovní a lékař, kteří oba zasedli stranou, neboť se pomoci jejich užívalo jen tehdy, jestliže jí bylo potřebí.
Sledoval jsem pilně vše, co se udalo při prvním tomto mučení, jemuž jsem byl přítomen, a proto mi utkvělo vše hluboce v

mysli, ačkoli jsem od té doby již na tisíce osob pomáhal mučiti neb sám mučil.
Když se byl nejmladší ze soudců, který svazek listin a papírů před sebou rozložil, k psaní protokolu připravil, kázal přední soudce předvésti nejmladšího ze zlosynů, jemuž pak otázky o několika vraždách, v nichž se byl zúčastnil, předložil.
Inkvisit drze zapíral vše, co mu bylo kladeno, a na všecky otázky soudcovy jen vzpurně odpovídal.
Pozoroval jsem zřetelně z ústraní svého, kterak mu soudruzi jeho pohledy a posunky kuráže dodávají, a on také po každém tajném znamení takovém tím vzdorovitěji si počínal.
„Mám-li na tebe kata hnáti, aby tě k vyznání donutil?“ zvolal konečně soudce. „Naposledy tě vyzývám, abys učinil přiznání dobrovolně!“
„Nejsem ničím vinen!“ odsekl zlosyn. „Všecko je lež a faleš, co v těch papírech stojí!“
„Nuže, právo mějž průchod svůj!“ pravil soudce a pohlédl na oba soudruhy své, kteří mu kývnutím hlavy přisvědčili. „Podle práv městských, od mistra Koldína sestavených a pro všecka města v království tomto platných, užije se proti inkvisitovi práva útrpného. Mistře Jaroši, předstupte a zjevte inkvisitovi první stupeň trapné otázky!“
Slova tato platila katovi, jenž nyní z ústraní svého v plné světlo pochodní předstoupil a ke krajnímu skřipci se postavil.
Otočil oběma klikami pod svrchní deskou „houslí“ a hned se počaly na obou koncích desky kruhy s provazy do dálky natahovati; kola při tom skřípala a zdálo se, že mrtvý stroj ten mučicí života nabývá, což na každého, kdož to vše po prvé viděl a slyšel, musilo děsný dojem činiti; mně aspoň mráz po zádech pobí-ňal a skřípot až do kostí vnikal.
Inkvisit však jen povržlivě hlavou pohodil a posupně na kata pohlížel.

„Přiznáš se k vině své dobrovolně?“ opakoval nyní soudce otázku svou.
„Nejsem vinen a žádného skřipce se nebojím!“ zněla odpověď zlosynova.
„Mistře Jaroši,“ pravil soudce, „odevzdávám vám mocí práva inkvisita k vykonání první otázky trapné.“
Kat pokynul mně, abych i já přistoupil, a mocnou rukou delinkventa uchopiv, takže se zdál loutkou v železných rukou jeho, strhl s něho kabátec a já mu při odstrojování zločince pomáhal tak rychle, že v několika okamženích stál tu nahý, a potom mu mistr Jaroš přivázal zpředu těla krátkou zástěrku, jaká každému inkvisitovi před mučením byla dána.
Pak postaviv jej k dolejší hraně desky, převrátil jej jediným trhnutím těla naznak na skřipec, a stáhnuv mu ruce nad hlavou, jal se je svazovati, pak provaz k hořejšímu kruhu připevnil.
Já totéž učinil na nohou inkvisitových, jak mi to byl mistr Jaroš dříve ukázal, a delinkvent byl nyní k mučení připraven.
Pak jsem přistoupil ke katovi, abych druhou klikou skřipec natahovati pomáhal.
„Na takové zatvrzelé ptáčky,“ šeptal mi kat do ucha, „mám ostřejší pepř, než jakým jest obyčejný skřipec.“
Při tom stiskl pero pod deskou a pozoroval jsem, že z rýhy, která se středem desky táhla, vystoupila do výše železná tyč, ostrými zuby opatřená, které se do zad inkvisitových zarýti musily.
Utlumený skřek bolesti vydral se hned potom z úst zlosynových, když první působení ostrých zubů v kříži a na páteři své pocítil.
Potlačil však hned zase toto první hnutí bolesti a zaťal zuby ve rty, aby ni hlasu ze sebe vydati nemohl.

„Však ty rozvážeš, lotře,“ pravil kat jakoby sám k sobě, „jakmile ti smyčec můj po zádech hráti počne; tento vynález můj dosud každého ještě mluviti naučil!“
Kliky počaly se nyní točiti a ruce i nohy inkvisito-vy byly okamžitě napiaty, takže až kosti v nich chrastily a žíly v nich naběhly, jako by každou chvíli měly prasknouti. A ještě jsme několikrát klikou otočili, napětí těla se zvýšilo, jako by kůže jižjiž měla na všech stranách pukati.
Mladý zlosyn zase zaúpěl, neboť bolesti jeho byly očividně strašné.
„Přiznáváš se k vině své,“ ozval se tu hlas soudce, jenž byl ovšem na podobné výjevy zvyklý.
Inkvisit jenom němě hlavou zavrtěl.
„Přitáhni provazy novým otočením kliky,“ kázal mi kat a sám učinil podobně.
Tu vymkly se obě ruce delinkventovy již z kloubů a mezi provazy na nohou objevila se krev, neboť tam se byla kůže nejdříve při tomto nesmírném napětí Přetrhla.
Zlosyn kousal se do rtů, až i z nich krev vystříkla, ale přes to hlasu ze sebe nevydal.
Bylo očividno, že byl od soudruhů svých na první bolesti tyto na skřipci způsobované připraven a zajisté že mu byli namluvili, že též on je přestojí, jako se bylo u nich stalo.
Leč u těch nebyl ještě působil zároveň „smyčec“ mistra Jaroše, jehož teprv dnes bylo užito, aby procedura mučení byla kratší a účinlivější.
„Přiznáš se nyní k tomu, z čeho jsi obviněn?“ zněl opět hlas soudce.
„Nejsem vinen!“ vyrazil ze sebe zsinalý vrah s nadlidským namožením všech svých sil, při čemž se mu pěna kol úst objevila, takže skutečně strašný pohled poskytoval.

„Nuže, tedy si na houslích zahrajeme,“ pravil zticha mistr Jaroš, který, jak se zdálo, byl již zcela ve svém živlu a divokým pohledem zlosyna měřil.
Počal točiti kladkou a hned potom se pohybovalo tělo delinkventovo po desce dolů a novým otočením kladky zase vzhůru. Tím dřelo se tělo na nejchoulostivější části těla, totiž na páteři a na kříži, o špičaté zuby pily a v okamžení byla zároveň rýha krví vrahovou naplněna.
Účinek mučícího vynálezu mistra Jaroše dostavil se také ve dvou okamženích.
Bolestí přeukrutnou trápen vzkřikl inkvisit již při třetím pohybu těla svého vzhůru:
„Pro milosrdenství boží! Ustaň, kate, přiznám se!“
Nyní opakoval soudce dotaz svůj o vině zlosynově, která mu neméně než patero vražd připisovala.
„Spáchal jsem je,“ sípal vrah takřka již bez smyslů jsoucí, a soudce kázal, aby výpověď tato byla do protokolu zapsána.
„S jedním jsme hotovi,“ pravil pak a kynul rukou katovi, aby inkvisita sňal se skřipce.
Provazy byly povoleny, stiknutím pera zmizela též pila zase v rýze desky a kat, ovlaživ skráně zmučeného studenou vodou, sňal jej se skřipce.
Oblékli jsme jej rychle v oděv jeho a biřic jej odváděl nazpět do žaláře, kamž jej lékař následoval, aby mu vymknutá ramena opět do kloubů vpravil a rány na nohou a na zádech obvázal.
S výhružnými pohledy jej provázeli soudruhové jeho, neboť jej za zbabělce pokládali, že hned při prvním položení na skřipec dal se ku přiznání viny své donutiti.
Nebylo jim ovšem známo, jakého zostřujícího prostředku byl proti němu kat použil, prostředku to, jenž měl i při druhém inkvisitu téhož rychlého účinku dosáhnouti.

Zaslechl jsem, jak tři starší zlosynové tomuto, jenž nyní před soudce volán byl, surovými slovy domlouvali, aby se mužněji choval a pouhým skřipcem překonati se nedal.
Výsledek výslechu druhého vraha byl týž jako u prvního, a proto též on na skřipec vložen jest. Mistr Jaroš přicházel vždy více do ohně a také já již přemohl prvotní hrůzu svoji, a proto byl druhý inkvisit ještě dříve přiveden ku přiznání viny své, při čemž také ostatní soudruhy ze všech vražd obvinil, jichž se byli společně dopustili.
„Mistr Jaroš je dnes právu platným pomocníkem," zaslechl jsem soudce praviti k druhým členům soudu, když inkvisit byl z mučírny vyváděn; „očekávám, že také ostatní tři lotrasy zpovídati se naučí."
„To se také stane," zahučel si do vousů mistr Jaroš, jenž byl taktéž pochvalná slova zaslechl;
„také při šněrování a pálení užiji nového vynálezu svého!"
Byl předvolán třetí z vrahů, na kterého čekal druhý a třetí stupeň trpné otázky, a když i ten drze popíral všelikou vinu svoji, odevzdal jej soudce katovi, který inkvisita nyní týmž způsobem ke druhému skřipci přivázal. Pak jsme mu vložili na holé nohy španělské boty, železné to desky se špičatými hroty uvnitř, které se šrouby jakoby v troubu spojily a pak klikami přitahovaly.
„Ani těmito botami se na mne neobujete, lotři," posmíval se sveřepě zlosyn, když jsme mu byli španělské boty na obě nohy připevnili.
„Uvidíme, jakou budeš zpívati a křepčit, až ti do skoku pohrávati budou!" mručel kat a podal mi zároveň kladivo, jaké sám také v ruce držel.
Když byl soudce dal obvyklou otázku po dobrovolném přiznání, na niž inkvisit surovou odpověď dal, počal mistr Jaroš desky na pravé noze utahovati. Vrah se jen posupně ušklíbal,

když mu ostré hroty do masa vnikati počaly, a ani nové utažení nedosáhlo lepšího výsledku.
Nyní musil i já na pravé noze totéž opakovati, ale inkvisit i teď se bolestem svým jenom smál, ač se krev z obou nohou řinula.
„Počneme tedy opět hráti skočnou," pravil kat a kynul mi, abych konal, co sám dělati bude.
Kladivem počal totiž do železných desek tlouci, což vždy v přestávkách činil, takže se tlukotu na buben podobalo.
Rovněž i já sobě takto počínal.
Soudcové s patrným zájmem na kata pohlíželi, neboť ani jim nebyl zostřující tento prostředek mistra Jaroše ještě znám, a proto dychtivě účinek jeho očekávali.
Ten nedal na sebe dlouho čekati, neboť zatvrzelý vrah pojednou ustal v dosavadním posměšku svém; pravidelnými nárazy kladiva na železné desky byla do jista bolest španělskými botami způsobovaná téměř zdesateronásobena, jak jsme to na cukání celého těla jeho a křečovitém stahování obličeje dobře pozorovali.
Mistr Jaroš byl s účinkem druhého tohoto vynálezu svého patrně spokojen, neboť, jak jsem se později ve sterých případech přesvědčil, způsobovalo pravidelné klepání kladivem na těsně sevřené nohy nevyslovitelné bolesti ve veškerém těle mučené osoby, poněvadž tím i čivy byly co nejbolestněji zasahovány.
Ale tento zatvrzelý zlosyn vzdoroval i tomuto prostředku a na trojí dotaz soudců odpovídal stejně drze jako dříve, takže soudce kázal, aby byl prozatím se skřipce sňat a ke třetímu stupni trpné otázky zůstaven, kdežto oba ostatní inkvisiti španělskými botami měli býti obuti.
U těch stáhl mistr Jaroš železné desky ještě silněji a vedl na ně kladivem rány ještě mocnější, takže se oba zakrátko k vině své přiznali. Soudce projevil opět spokojenost svoji s výsledkem

tímto a pak byli oba zmučení, kteří pro hrozné bolesti na nohou státi nemohli, od žoldnéřů do žaláře svého odneseni.
„Zbýval ještě poslední zatvrzelec, na kterém měl i ťřetí stupeň trapné otázky, totiž pálení, vykonán býti.
Soudce kázal, aby kat nyní třetí stupeň mučení vykonal.
„Pospěš však," dodal, „neboť již půlnoc přešla a nám všem se stýská po loži."
Mistr Jaroš pokynul hlavou a chopil se posledního zlosyna, který s posměšnou vyzývavostí sám se sebe oděv strhoval, chtěje tím dáti najevo, že se ani nejvyššího stupně trapné otázky nebojí.
„Však i na tebe jsem vyzrál, padouchu," pravil polohlasně kat a kázal mi rovněž potichu, abych železný kotlík, jenž v koutě u pece stál, do jedné z výhní postavil.
Spatřil jsem kotlík o třech nohách jakousi tekutinou do polovice naplněný a poznal jsem, že je v něm olej. Soudil jsem z toho, že olej má býti do varu přiveden a toho že bude mistr Jaroš užívati jakožto nového přiostřovacího prostředku.
Inkvisit byl na rukou svázán dlouhým provazem, jehož druhý konec vedl do kladky na stropě připevněné, a na provaze tom jsme jej vytáhli do výše asi půl lokte nad zemí a pak nohy taktéž svázané k jednomu z kruhů v pvjstředním skřipci připevnili, takže se tělo zločincovo v šikmém položení v povětří vznášelo, aniž však bylo sebou pohnouti mohlo, neboť oba provazy byly až k prasknutí napiaté.
Soudce učinil poslední dotaz k vinníkovi, ten však posupně a surovými slovy všeliké přiznání viny odmítl.
„Konej povinnost svou!" přikázal soudce katovi, a mistr Jaroš chopil se jedné z rozžhavených palečnic, kterou k levému boku zločincovu přiložil.
Kůže byla okamžitě seškvařena a hned potom se smrdutý zápach spáleného masa po mučíme rozšířil.

Zločinec zakoušel jistě strašnou bolest, jak jsem na křečovitém stažení jeho obličeje poznal, ale zároveň zaťal zuby do rtů, aby mu ni nejmenší výkřik neunikl, a vytrval tak i dále, když se žhavé železo již kostí žeberních dotýkalo.
Bylo vidět, že přestojí i toto kruté zmučení, jako byl první dva stupně trapné otázky přestál. Zdálo se, že mohutné tělo jeho vzdoruje všelikému trápení, a proto poručil soudce katovi, aby též druhý bok zločincův vypálil.
Mistr Jaroš chopil se nové paleěnice a opakoval výkon svůj též na pravém boku inkvisitovu, kdež v několika okamženích stejně hluboká díra v mase byla vypálena.
„Přiznáš se dobrovolně k vině své?“ ozval se potom soudce.
Vrah vyrazil nejdřív děsný skřek ze sebe, jejž byl tak dlouho utlumoval, a pak ízase s hrozným zakle-ním vzkřikl, že se ani teď k ničemu nepřizná.
Viděl jsem, kterak se soudce tázavě rozhlédl po obou svých soudruzích, jako by se jich tázal, nemá-li se v dalším mučení ustati, neboť bylo očividno, že zlosyn vydrží i pálení na ostatních třech místech těla, na nichž bylo pálení konáno, totiž pod oběma pažemi a konečně na prsou.
Nerozhodnost soudcovu zpozoroval i mistr Jaroš, a nečekaje na další rozhodnutí jeho, pokynul mi, abych se uchopil kotlíku s vřelým olejem, a sám pak vzav železnou lžíci nabral do ní oleje a počal vařící tekutinu kapku po kapce do spáleného boku inkvisi-tova vlévati.
Soudcové zvědavě pohlíželi na počínání katovo a seznali okamžitě, že mistr Jaroš užívá nového zostřujícího prostředku, aby i tohoto zatvrzelého zlosyna ku přiznání viny donutil.
Očekávaný účinek krutého tohoto prostředku se také ihned dostavil.
Co paleěnice nebyla dříve zmohla, to dokázaly kapky vřelého oleje, které dojista ve škvařícím se ještě mase přímo pekelnou

bolest způsobovaly. Zločinec hned po prvních kapkách zařičel jako divoký tur a celé tělo jeho svíjelo se křečovitě, ústa pokryla se pěnou a hrůzný výraz bolestí nesnesitelných pokrýval zsinalý obličej jeho.
S vítězoslavným jaksi pohledem pozíral kat na tyto účinky nového vynálezu svého, a kdybych nebyl již znal dostatečně pravou povahu jeho, byl bych se mu-sil domnívati, že je mu podobné krvavé konání největší rozkoší.
Mistr Jaroš přikročil nyní k druhému boku zlosy-novu a tam týmž způsobem vřelý olej do zející rány kapal.
Právě toto pouhé kapání způsobovalo nejbolestnější účinek, kterého by se zajisté nebylo dosáhlo, kdyby se snad celá lžíce oleje byla do rány vlila.
Bolesti tak přehrozné i tento zarputilý zlosyn zakrátko podlehl.
„Ustaň, ďáble!“ vzkřikl inkvisit zoufalým hlasem. „Přiznám se ke všemu!“
„Ach, prostředek můj mne nezmýlil,“ prohodil s jiskřícími zraky mistr Jaroš, a odhodiv lžíci, kynul mi, abych kotlík s olejem opět k ohni přistavil; „norimberský kat, který mi dal oznámiti účinek vřelého oleje, zasluhuje všeho uznání!“
Vtom již také soudce, spokojen jsa s neočekávaným výsledkem tímto, opakoval otázky své a vrah přiznal se nyní ke všem zločinům, jakéž mu byly za vinu kladeny, a mučení bylo skončeno.
Mistr Jaroš přiložil inkvisitovi na obě vypálená místa náplasti, které byl lékař za tou příčinou již dříve uchystal, a pak byl poslední zmučenec od biřiců do žaláře svého odnesen.
„Vzpomenu toho ve své relaci ke královskému rychtáři, mistře Jaroši,“ pravil soudce při odchodu, „kterak jste i nejtvrdšího zlosyna tohoto dovedl obměkčiti, a věru že vás pár kop odměny nemine!“

„Děkuji za uznání vaše, velmožný pane,“ odpovídal mistr Jaroš s výrazem sebevědomí; „konám vždy povinnost svoji i bez vyhlídky na možnou odměnu. Od nynějška se nebude moci žádný zlosyn honositi, že dovedl též u staroměstského kata všecky tři stupně trapné otázky přestáti!“
„Tím ulehčíte práci i nám, jako tomu dnes bylo,“ pravil soudce a opouštěl s ostatními mučírnu, v níž jsem opět s mistrem Jarošem osamotněl.
Uhasil jsem oheň v pecích, uklidil přístroje, kterých bylo při mučení používáno, a zakrátko poskytovala mučírna týž vzhled jako při našem příchodu. Pouze odporný zápach přiškvířeného masa lidského naplňoval prostoru tuto, která ovšem již po staletí byla na podobné ovzduší uvyklá.
„Nejdéle ve třech dnech budou zločinci vyvedeni k popravě,“ pravil mistr Jaroš, když opět vše bylo v pořádek uvedeno; „neboť jsem přesvědčen, že ni jediný neunikne trestu smrti, který by nad nimi byl pronesen býval i tehdáž, kdyby se na mučení nebyli přiznali. Veškerá Praha také již bezpečně popravení jich očekává, neboť pověst o nesčetných vraždách jimi spáchaných naplnila každého největší hořkostí proti nim.“
„Pak asi také veškerá Praha popravě jejich přítomna bude,“ podotkl jsem jaksi mimovolně.
„To také očekávám,“ odpovídal mistr Jaroš, „a právě z té příčiny nebudeš ty jí přítomen, neboť tuším, že by ti nebylo příjemno, kdyby ses měl v davech zvědavého lidu s některou známou tváří setkati. Až historie tvoje poněkud travou zaroste, vezmu tě s sebou i na popraviště, neboť podobných ptáčků ještě velké množství ve vězeních městských na konopný obojek čeká.“
Vděčným pohledem děkoval jsem veliteli svému za tento nový projev jeho šetrnosti ke mně, neboť přiznávám se, že by mi to na ten čas krušné bylo bývalo, abych se měl zrakům tisíců lidí

vystavovati, z nichž mnohý mě mohl z dřívějšího pobytu mého v Praze poznati
Teprve pro pozdější dobu mohl jsem se cítiti otužilejší k nastoupení úřadu svého ve veřejnosti, a ač bych se byl dovedl i k této první popravě tak zakukliti, že by mne nebyl nikdo mohl tak snadno poznati, přece byl jsem tomu povděčen, že mne mistr Jaroš první úlohy této zprostil, neboť jsem se mohl tím lépe na pozdější vystoupení své v Praze připraviti.
Zhasil jsem ještě pochodně v mučírně, kterou mistr Jaroš opět uzavřel, á touž cestou ubírali jsme se nazpět z radnice a liduprázdnými ulicemi k fortně ra-sovské, která i za doby noční zůstávala neuzamčena.
Bylo již dlouho po půlnoci, když jsme k domu katovu na břehu Vltavy přibyli, kdež nás Vít očekával, aby veliteli našemu podal zprávu o všem, co se bylo za nepřítomnosti jeho v katovně udalo.

5.

Na popravišti Starého města pražského.

Mistr Jaroš se neklamal v očekávání svém, pravě, že oněch pět zlosynů, při jejichž mučení jsem byl přítomen, nejdéle ve třech dnech od práva městského k smrti provazem bude odsouzeno.
Z jitra čtvrtého dne po oné noci dostavil se totiž biřic městský do katovny s rozkazem pana primátora Krocína z Drahobejle, aby se kat přichystal k exekuci nad delinkventy, kteří pro zločiny své vesměs k smrti na šibenici byli odsouzeni a již příštího dne pospolu oběšeni býti mají. Mistr Jaroš dal příslušné rozkazy svým holomkům, kteří všichni mimo mne měli mu při hromadné popravě pomáhati.
Pozoroval jsem, že dva nejstarší pohlédli jaksi tázavě na mne, proč i já nemám při exekuci tolika odsouzenců býti přítomen, ale neodvážili se nějakou poznámku o tom pronésti.
Nyní nastal shon v katovně, neboť bylo třeba vyhledati potřebné provazy k zítřejší hromadné exekuci a naložiti na vůz žebříky a veškeré jinaké potřeby, kterých se na popravišti užíti mělo. Mistr Jaroš pak připravil si nůžky, aby odsouzencům, než by byli ze žaláře vyvedeni, vlasy ostříhal, a potom přehlédl vše, co od holomků bylo vykonáno, zdali vše v pořádku provedeno jest.
Prohlédl si provazy a vykonal s nimi zkoušku o pevnosti jejich, neboť největší pohanou, ba i nebezpečím bylo pro kata, jestliže se provaz při exekuci přetrhl, než byla exekuce popravní dokonána.
Kázal mně a Vítovi přivázati ke každému z provazů několik těžkých kamenů, které k tomu účelu v kolně ve dvoře složeny byly, aby se jimi pevnost provazu zkoušela. Kameny na prkně ve výši ležící byly na provaz zavěšeny a pak prkno pod nimi

náhle strženo, takže na napiatém provaze v povětří viseti zůstaly. Náhlé stržení jich k zemi zdesateronásobilo tíži jejich, takže oprátka aspoň tolik vydržeti musila, jako by na ní nejméně deset centnýřů viselo.
Z desíti provazů, které mistr Jaroš této zkoušce podrobil, všecky mimo dva obstály.
„Dostatečný to počet na zítřek," prohodil kat spokojeně a kázal nám oprátky do motouzu stočiti, při čemž mi Vít ukázal, kterak se oprátka uměle do osmičky stáčí.
Pozoroval jsem, že jsou veškeré provazy nové, a proto jsem se tázal Víta, když kat opět kolnu opustil:
„Proč nepoužívá mistr Jaroš oprátek od předešlých exekucí, které tedy již při zkoušce obstály?"
Soudruh můj se usmál a odpověděl:
„To má svou dobrou příčinu, milý pane magistře."
„Snad si je neuchovává mistr Jaroš na památku?"
„Mistr Jaroš nikoli, zato ale jiní lidé," prohodil s týmž úsměvem opět Vít.
„Kterak tomu mám rozuměti ?"
„Všecky oprátky, které ze spravedlnosti nazpět domů přineseme, když byla mrtvola oběšence sňata, náležejí staré Martě."
Pohlédl jsem udiveně na soudruha svého.
„Ano, staré Martě, která pak za ně hezké peníze strží, prodávajíc je lidem, kteří k ní noční dobou právě pro kus oprátky přicházejí. Mnohdy zásoba staré Marty ani nestačí, neboť tak veliká je pověrčivost lidu, že prý pomocí oprátky lze kouzla dělati a neviditelným se státi. Proto po ní touží zejména darebáci, kteří mají všecku příčinu, aby se před oprátkou třásli, neboť domnívají se, že je kus toho provazu při krádežích a loupežích neviditelnými učiní."

Nyní jsem již pochopoval příčinu toho, proč mistr Jaroš ke každé popravě nového provazu užívá, když hospodyně jeho se starými tak výnosný obchod provozuje.
„Stává se někdy, že se při exekuci též provaz přetrhne?“ tázal jsem se dále.
„Mistru Jarošovi se podobné nehody ještě nikdy nepřihodily,“ odvětil Vít; „neboť každý provaz dříve tímto způsobem vyzkouší, zdali i nejtěžšího delin-kventa unésti dovede. Ale před lety stalo se tak, jak mi otec vyprávěl, katovi žateckému a nebožák ten splatil to životem.“
„Kterak to?“
„Lid na popravišti shromážděný, vida, že se provaz s odsouzencem přetrhl, vrhl se na kata, když chtěl delinkventa na jiném provazu oběsiti, a utloukl jej kamením, neboť luza má za to, že takový odsouzenec nemá býti již popraven, když si smrtelné úzkosti dokonale vystál. A skutečně byl tehdáž delinkvent přes všechen odpor žoldnéřů od rozkaceného lidu osvobozen a mohl utéci, kdežto kat za neobratnost svoji životem pykal.“
„Teď rozumím tomu, proč mistr Jaroš provazy své dříve zkouší,“ pravil jsem po vysvětlení tomto; “pražská láje by mu zajisté připravila podobný osud, kdyby ho měla na popravišti podobná nehoda stihnouti.“
„To zajisté, neboť luza pražská je na nás odedávna rozhořčena, že se nám kvítka z jejich řad tak často pod ruku dostávají. Dobrá část těch, kteří se zítra kolem popraviště před Horskou branou tlačiti budou, zasloužila by už dávno podobnou oprátku. Na štěstí máme k ochraně své vždy silnou četu městských žoldnéřů, která nevázané sběři té dovede již všeliké takové choutky zahnati.“

Poté uložili jsme kameny opět na dřívější místo v kolně a složili stočené oprátky na vůz k ostatním věcem, kterých mělo býti při zítřejší popravě upotřebeno.
„Jak dlouho zůstávají mrtvoly oběšenců na čekanu?“ tázal jsem se ještě Víta, když jsme se zase do své komnaty vraceli.
„Jindy visívaly, tak jako se ještě na venkově děje, třebas tak dlouho, až se samy utrhly a dolů spadly, nebo až zetlely na pravé kostlivce, tak aby zlosynové měli při pohledu na ně náležitý strach před podobným osudem. Leč v našich časech, kdy se popravy skoro neustále střídají, musí se dělati místo pro následující odsouzence, a tak obyčejně mrtvoly uřízneme již druhého dne a vhodíme do jámy na popravišti. Je toho také proto třeba, že se mnozí odvážlivci lotrasové až na šibenici odvažují, aby si uřízli kus oprátky, neb docela aby oběšenému utrhli palec z pravé ruky, kterému obzvláštní moc připisují, neboť kdo prý takový palec u sebe nosí, nikdy prý spravedlnosti lidské v moc neupadne. Ale já sám už viděl několik takových zlosynů věšeti, u kterých byl takový palec nalezen, a tak jim velmi málo pomohl! Co má jednou katovi pod ruku přijíti, to oprátce neb meči jeho nikdy více neujde.“
„Máš i ty snad již v ohledu tomto své zkušenosti?“ tázal jsem se s úsměvem, když jsem mladého soudruha gvého takto vážně slyšel hovořiti.
„Baže,“ odpovídal Vít, „před rokem stalo se právě mistru Jarošovi něco podobného.“
„Vyprávěj mi případ tento,“ pobízel jsem mladíka dychtivě.
„V Slaném odsoudili konšelé jistého stupku k provazu —“
„Koho nazýváte stupkou?“
„Lupičům se tak říká v Čechách, kteří na lidi na veřejné silnici vystupují a je olupují.“
„Případný to tedy název,“ prohodil jsem, neznaje dříve jméno to; „nyní pokračují však dále.“

„Stupka ten se však před exekucí dobyl ze šatlavy a obrátil se do Prahy, kde v řemesle svém dále pokračoval. Byl zde brzo jat a odsouzen po druhé k šibenici, jíž tentokrát neutekl. Ještě než došlo k popravě jeho, došly sem od pánů ze Slaného listy, kterými se dokazovalo, že zločinec ten patří na jejich šibenici, ale naši páni konšelé poukázali je na práva městská mistra Koldína, dle kterých se zločinec tresce tam, kde poslední zločin svůj spáchal. A při tom také zůstalo. Mistr Jaroš vykonal na něm práci, kterou byl měl kat slánský vykonati, a tak jest skutečně pravda, že kdo jest jednou k tomu určen, aby skončil v konopí, ve vodě se neutopí.“

„Aj, ty také víš o právech Koldínových ?“ tázal jsem se poněkud udiven, když jsem soudruha svého slyšel hovořiti o knize této, která před několika lety byla z impressí vyšla.

„Ano, čítal jsem v ní doma u otce,“ odpovídal Vít; “je tam celá jedna kapitola o právu útrpném a jak si má kat při něm počínati, a tu je ovšem třeba, aby našinec znal důkladně povinnosti své a zároveň i co mu právo připouští.“

„Pak to bude povinností mou, též obsahu kapitoly té se přiučiti,“ podotýkal jsem; „leč kde se zde knihy Koldínovy dopídím.“

„Nic lehčího nad to,“ odpovídal Vít; „mistr Jaroš má také Koldína ve své knihovně. Milerád vám spis ten zapůjčí.“

„MMr Jaroš má knihovnu?“ tázal jsem se jaksi udiven.

„A věru že nákladnější, než je v domě mnohého patricia pražského,“ zněla odpověď Vítova; „vyplňuje dosti hrubou skříň v pěkné jizbě mistrově a mnohé hodiny prázdné ztráví mistr Jaroš v knihách svých.“

Pochopoval jsem nyní sčetlost katovu, která se tak často v řečech jeho projevovala, a věděl jsem také, ze kterého zřídla čerpá tak mnohé vědomosti, které bych u kata nebyl nikdy tušil. Umínil jsem si, že první příležitosti použiji k tomu, abych

se s knihovnou mistra Jaroše blíže seznámil a tak si čtením knih ukrátil mnohou hodinu, které by mi bylo o samotě popřáno, a tato vyhlídka na obírání s knihami, kterýžto požitek duševní bych nebyl nikdy pod střechou katovny očekával, smířila mě opět více s osudem mým, jenž se v tak mnohém ohledu prospěšně pro mne obracel.
Večer téhož dne se mi naskytla příležitost k tomu, abych mistra Jaroše požádal o dovolení, abych mohl knihovny jeho používati.
„Vít tedy již mluvil o knihách mých ?“ tázal se kat s vlídným úsměvem. „Nuže, mohl jsem to očekávati od tebe, hochu, neboť jsi ze zcela jiného fládru než veškeří dosavadní pomocníci moji. Zítřejší dopoledne, kdy budu popravou zaměstnán, můžeš knihám mým se věnovati a zároveň je v lepší pořádek uvésti, než v jakém jsou právě, neboť jsem již delší dobu nemohl knihovně své patřičnou pozornost věnovati.“
„Děkuji za laskavost vaši, mistře,“ odpovídal jsem pln vděčnosti; „použiji jí, kdykoli mi prázdná chvíle dovolí, abych se mohl opět knihami obírati, které jsem, přiznávám se, již tak těžce pohřešoval. Avšak zítřejšího dopoledne, dovolte mi, mistře, jinak použíti/'
„Nuže, co hodláš o zítřejší prázdni činiti?“ tázal se mistr Jaroš.
„Přál bych si přítomen býti zítřejší popravě.“
„Ale vždyť úmyslně jsem tě povinnosti této zbavil!“ divil se kat.
„Myslím, že učiním dobře, prohlédnu-li si z povzdálí popraviště a budu-li přítomen exekuci, abych byl již jaksi obeznámen s místem, až vás pak k podobnému výkonu budu provázeti.“
„A neobáváš se, že tě někdo z dřívějších známých tvých pozná?“

„Zakuklím se dostatečně, aby se tak nestalo; mimoto si vyhledám odlehlé nějaké místo k pozorování, takže se nepotřebuji obávati, že by mne někdo poznal. Ostatně vycházel jsem za pobytu svého v pražské koleji lékařské zřídka do města, takže v Praze vlastně nikdo mě nezná.“
„Nu, a páni profesoři a studenti z koleje nechodívají na popravy,“ podotýkal mistr Jaroš; „můžeš tedy činiti podle mínění svého, které má ovšem také svou dobrou stránku, aby ses jaksi ostřílel, než potom sám činně na popravišti vystoupíš, což nedá na sebe dlouho čekati. Hleď jen, abys byl dříve v katovně, než já se s ostatními navrátím.“
Slíbil jsem tak učiniti a děkoval mistrovi, že každé žádosti mé takto vlídně vyhověl, aby mi trpkosti postavení mého co možná ulehčil.
Druhého dne potom byl v katovně dlouho před rozedněním hlučný ruch, neboť kat chystal se s Vítem do žaláře ve Špince, aby delinkventy na poslední cestu jejich upravil, kdežto ostatní holomci naložili na vůz všecky potřeby popravní, a zapřáhnuvše pár koní k vozu, odjížděli podél břehu řeky k popravnímu místu před Horskou branou, aby tam průvod s odsouzenci a mistra Jaroše očekávali.
Osamotněl jsem v katovně se starou Martou, která věděla o tom, že mohu popravě z povzdálí přítomen býti, a udílela mi rady, kterak bych se mohl co nejlépe zakukliti. K tomu účelu přinesla mi starý plášť z oděvny mistrovy a široký klobouk, což obé tvářnost moji tak velice zakuklilo, že jsem se vyzrazení nepotřeboval obávati, i kdyby byl některý z nejbližších známých mých přímo vedle mne stál.
„Já sama bych vás nepoznala, pane magistře,“ švitořila hovorná stařena dále, když mě v plášť zahaleného a s kloboukem hluboko do čela vtisknutým před sebou státi spatřila; „nevšímejte si nikoho z lidí, kteří na nás snížené osoby tak s

vysoká pohlížejí a z nichž veliká část není hodná, aby nám řemínky u střevíců rozvázala. Zapomeňte na všecko dřívější v životě svém a brzo seznáte, že také pod střechou katovou spokojenost žíti může, když ji poctivé svědomí a věrné konání povinností provází.“

Stiskl jsem staře mlčky ruku a vystoupil pak z katovny, abych se bral po břehu Vltavy až ke špitálskému poli a odtamtud dále na výšinu před Horskou branou, na níž se popraviště staroměstské rozkládalo.

Byla zima velmi citelná a v chatrčích podél zdi městské a kláštera sv. Anežky nejevil se žádný život, neboť tu jen za doby letní, kdy řeka splavná byla, větší ruch na pobřeží byl.

Teprv když jsem se poblíž pole špitálského octl, spatřoval jsem opět houfy lidu, které z brány Poříčské vycházely a vesměs k popravišti směřovaly.

Popraviště staroměstské je už od mnoha set let na táhlém hřbetě pahorku na jih od vrchu Zižkova, a proto dá se s rovinaté krajiny přede zdmi Nového města pražského velmi snadno přehlédnouti.

Při popravách nebylo třeba zvědavým davům lidu pražského k popravišti samému se tísniti, neboť výkony exekuce popravní bylo po celém okolí snadno lze sledovati, když se daly na místě značně vyvýšeném.

Přes citelnou zimu bylo celé okolí popraviště již četnými davy zvědavého lidu pokryto a také na zdech městských nad Horskou branou tísnila se hlava na hlavě, neboť se odtamtud popraviště zvláště dobře dalo přehlédnouti.

Horskou branou vycházelo ještě více lidí z města než branou Špitálskou, neboť tamtudy měl se také průvod s delinkventy a s katem přiblížiti. Městští žoldnéři udržovali od brány Horské až k popravišti volnou dráhu pro průvod tento, který měl vyjíti o deváté hodině ranní z radnice staroměstské.

Měl jsem tudíž dosti času, vyhledati si příhodné místo, odkud bych děsnému divadlu tomuto mohl přihlížeti.
Vyhlídl jsem si k tomu vysočinu, která se nad po-pravištěm ve značné vzdálenosti na východní straně vypínala a na níž stálo staré stavení vinného lisu. Kdo měl zrak dobrý, a já se jím mohl v mladém věku svém vším právem honositi, dohlédl dobře až na po-pravistě, a tak jsem si vybral stanovisko toto k pozorování svému, neboť tam bylo jen málo diváků.
Kochal jsem se s povýšeného stanoviska svého nejdříve pohledem na královskou Prahu, která se v záři zimního slunce před zraky mými na všecky strany rozkládala a nad níž Hradčany trůnily. Pak teprv obrátil jsem pozornost svoji též k popravišti.
Spatřil jsem, kterak popravní místo Starého města pražského jest nejen příhodně založeno, ale též pro všecky možné způsoby popravování zařízeno.
Nejhořejší část vrcholku šibeničního vrchu, jak vyvýšenině této bylo od lidu pražského říkáno, byla na dvou stranách podezděna a tím dosaženo ploché prostory, asi čtyřicet kročejů v průměru obsahující. Uprostřed podezdívky této bylo několik stupňů, po nichž delinkventi s průvodčími svými vzhůru na popraviště vystupovali; pro kata a pomocníky jeho byly tu vpravo na konci podezdívky zřízeny zvláštní užší stupně, po nichž nikdo jiný vzhůru nevcházel. U těchto druhých stupňů pozoroval jsem ve zdi dveře, z čehož jsem soudil, že je tam jakási podzemní komora, nejspíše k potřebám katovým.
Na popravišti samém poutal mou pozornost nejdřív veliký čekan o třech ramenech, jehož se používalo při hromadných popravách, jaká i dnes měla býti konána. Čekan tento se skládal ze tří břeven, pevně do země zapuštěných a nahoře tolikerýmiž břevny vodorovně spojených. Na břevna tato byli odsouzenci věšeni, pročež se na nich po obou stranách

mohutné hřeby leskly. Na dvou z nich klátily se ještě pozůstatky z koster dvou oběšenců, pouhé to skoro kosti, jichž pohyby, jak jsem dobře rozeznával, dole stojícím davům lidu pražského hojnou látku k všelikým poznámkám a posměškům podávaly.

Na protější straně vypínaly se do výše tři prosté justicie čili šibenice, silné dřevěné sloupy s krátkým vodorovným břevnem, podepřeným příčnou kládou, na jehož konci byly taktéž silné hřeby. Mohlo se tudíž na popravišti tomto, jestli se všech hřebů na velkém čekanu použilo, přes dvacet osob najednou zvěšeti, a skutečně vypravují staré kroniky, že za dob husitských bývalo na popravišti tomto často i více osob oprátkou trestáno, takže prý se šibeniční vrch pro samé šibenice pravému lesu podobal.

Na pravé straně justicií byla dvě kola na břevnech do výše vztyčena a před nimi byl v zemi zaražen veliký dřevěný kříž, na nějž byli kladeni odsouzenci, již byli k smrti lámáním kolem odsouzeni. Po levé straně trčely dva koly s ostrými špicemi, na něž bývali naráženi ti, kdo měli podstoupiti smrt prokláni kůlem ; uprostřed popraviště konečně bylo lze rozeznati dva špalky, jeden dřevěný a druhý kamenný, s rýhami v okraji vydlabanými, do nichž ten, kdo mečem sťat býti měl, hlavu svoji položiti musil. Železné kruhy u paty špalků těch visící sloužily k utažení provazu, jímž byly odsouzenci, před špalkem klečícímu, svázané ruce dolů staženy, aby jimi při osudné smrtící ráně nijak nemohl hnouti.

Opodál od vlastního tohoto popraviště bylo prostranství, kterého bylo kdysi užíváno k pálení odsouzenců, zejména kacířů, kterýžto trest však dávná léta nebyl v Praze konán, a tak bylo to místo jinak dosti neupravené a zpustlé.

Kolem popraviště byl rozestaven řetěz žoldnéřů městských, aby bránil bližšímu přístupu zvědavého lidu a udržoval

pořádek, až by se průvod popravní objevil a vzhůru k popravnímu místu ubíral.
O deváté hodině zazněl skutečně umíráček s některé z věží ve městě, což bylo znamením, že průvod vyšel již z radnice staroměstské. Za půl hodiny potom jevil ruch náhle povstalý mezi davy stojícími u samé Horské brány, že průvod přibyl již k bráně a že co nevidět z města ven vystoupí. Zraky všeho lidu byly nyní k bráně obráceny.
Zakrátko potom počaly se z brány valiti davy lidu, který byl se s průvodem ulicemi pražskými ubíral a v čele jeho kráčel.
Pak následovala četa žoldnéřů městských, která vlastnímu průvodu cestu razila, neboť davy tísnily se na mnohých místech tak velice, že stěží bylo lze kupředu se dostati.
Za žoldnéři bral se mistr Jaroš se dvěma z pomocníků svých, jenž jako při každé popravě zraky všeho lidu již svým bohatým zevnějškem a mohutnou postavou k sobě obracel.
Další četa žoldnéřů dělila kata od jeho obětí, z nichž ale jen dvě pěšky mohly kupředu kráčeti, kdežto tři ostatní zlosynové byli na káře ode dvou herek tažené vezeni. Uhodl jsem ihned, proč delinkventi tito nemohli se sami na poslední cestu dáti; rány při mučení na nohou jim způsobené nedovolovaly jim choditi, a tak musili býti naloženi na káru, kterou bičic městský řídil.
Za odsouzenci brali se někteří úředníci městští, kteří musili býti vykonání popravy přítomni, pak dva duchovní a průvod byl zakončen opět dlouhou řadou žoldnéřů, neboť byla obava, že by při hromadné popravě této mohlo dojíti k výtržnostem, jaké byla luza pražská při podobných příležitostech už často ztropila.
Tehdáž však nepomýšlel nikdo z tisíců diváků na to, aby spravedlnosti lidské vyrval oběti její, neboť známo bylo lidu pražskému, jak nesčetných vražd byli se zlosynové tito

dopouštěli a jak spravedlivý byl trest, jenž nyní měl býti na nich rukou katovou vykonán.
Konečně dostal se průvod na popraviště, kde mistr Jaroš počal s pomocníky ihned práci svou.
Zlosynům byl ortel jejich ještě jednou přečten a pak je přední z přítomných konšelů odevzdal katovi k popravení.
Pozoroval jsem, že všech pět delinkventů bude na velikém čekanu oběšeno, neboť tam Vít připravené provazy na hřeby rozvěsil.
Dva z odsouzenců, kteří mohli sami na popraviště vystoupiti, byli nejdříve popraveni; každý z nich musil vylézti po žebříku do výše, až hrdlo jeho k provazu dosahovalo, a potom jej mistr Jaroš, jenž taktéž na žebříku uvnitř čekanu stál, rychlostí blesku dolů smetl a tak oběsil. V několika okamženích klátila se těla obou oběšenců v povětří a zaslechl jsem, kterak se diváci obdivovali zručnosti a rychlosti kata staroměstského.
S ostatními třemi byla již práce obtížnější, neboť musili s káry pod čekan býti přenášeni. Mistr Jaroš řídil dopravu tuto, a když dva holomci vraha na žebříku vytáhli, vykonal na něm popravu, což se na obou posledních se stejnou rychlostí opakovalo.
V době čtvrt hodiny byla paterá poprava vykonána, mistr Jaroš objevil se úřadu konšelskému i lidu obecnému jako pravý mistr v katovském umění.
Lid počal se rozcházeti a já se taktéž zase obrátil k břehu vltavskému, abych se před ostatními dostal do katovny.
Nikdo mě nepoznal, a vrátil jsem se tudíž bez všeliké příhody zase do katovny zpět. Viděl jsem tudíž i v Praze dovednost mistra Jaroše v umění popravním, jako jsem ji byl na popravišti chrudimském seznal, a s chloubou vypravoval jsem staré Martě, kterak mistr v době malé čtvrthodiny všech pět

delinkventů oběsil a všeobecného uznání u shromážděného lidu potom došel.
„Neočekávala jsem jiného, pane magistře,“ odpovídala Marta; „mistr Jaroš jest prvním popravním mistrem v tomto království a žádný jiný kat se mu v umění jeho nevyrovná. Dbejte poučení jeho a stanete se důstojným jeho nástupcem.“
„To bude dlouho ještě trvati, milá Marto,“ prohodil jsem; „mistr Jaroš jest dnes tak statný muž, že bude ještě při nejmenším třicet let úřad svůj zastávati a plnému zdraví se těšiti.“
Marta však zavrtěla zlehka hlavou a jaksi tajemně pravila:
„Také vy se klamete jeho zevnějškem, leč uvnitř prsou mistra Jaroše není vše v pořádku, jak časté tlučení srdce jeho nasvědčuje. Příznak tento jest mi už odedávna znám jako předchůdce náhlé smrti, která již mnoho podobných silných mužů pojednou do hrobu sklátila.“
„Vaše obavy jsou nepodstatné, milá Marto,“ pravil jsem, ale nemohl si zatajiti, že příznak slovy jejími líčený jest skutečně povážlivý příznak, jak to věda lékařská byla mne učila.
Umínil jsem si, že věnuji potají větší pozornost tělesné soustavě mistra Jaroše a že při vhodné příležitosti sám se ho zeptám, v jaké míře a kdy na tlučení srdce trpí.
Zanedlouho potom vrátil se též mistr Jaroš s průvodčími svými do katovny, jevě velikou spokojenost v lících svých.
Jak mi Vít oznamoval, dostalo se mu ještě na po-pravišti pochvalného uznání od obou konšelů a od krevního písaře, že úlohu svoji tak rychle a dobře provedl, a slíbeno mu, že bude o tom podána panu primátorovi Krocínovi z Drahobejle příznivá zpráva.
Také u stolu byl mistr Jaroš velice rozjařen a dopřál si toho dne o láhev vína více, při níž jsem mu musil vyprávěti, jaký dojem na mne hromadná poprava ona učinila, a potom já podle

pravdy mu oznámil, že byla veškerá pozornost moje k vlastnímu výkonu jeho obrácena. I musil jsme mu podrobně vyprávěti, jaká pozorování byl jsem při aktu věšení učinil, a on potom vesele vzkřikl:
„U ďábla! Hochu, ty můžeš již zítra úřad můj na žebříku zastávati! Tak bystře jsi každý pohyb můj pozoroval a celý výkon podle postupu jeho sledoval! Toť jest, jako bys byl skutečně za kata zrozen!“
Vzdychl jsem si při této poznámce katově, neboť ještě před nedávném by nikdo na světě nebyl ve mně vlohy ke katovskému řemeslu tušil, které mi nyní mistr Jaroš připisoval.
„Nu, nu, neklop hned hlavu, hochu!“ smál se kat, zpozorovav účinek slov svých při mně. „Buď naopak na to hrd, neboť tím nic více nezískáš, nebudeš-li hrd!“
Uznal jsem pravdu slov těchto, zůstal jsem však zamlklý též po ostatní dobu dne, jejž jsem v komnatě své ztrávil, kdežto ostatní holomci byli ukládáním popravních předmětů zaměstnáni, jichž bylo při ranní popravě upotřebeno.
Večer seděl jsem pohromadě s Vítem, jenž mi rozličné události ze života svého vypravoval. Týkalo se to ovšem jen života katovského, neboť jiného mladík tento na světě neznal, ale i v tomto krutém omezení žil zcela spokojeně a nechoval jiného přání, než aby se stal nástupcem otce svého.
„Toť přece prosté,“ prohodil jsem; „otec ti úřad svůj jednoduše odkáže a ty budeš samostatným katem.“
„Oh, nejde to tak lehce, pane magistře,“ pravil vážně Vít; „před lety to arciť šlo, že mohl syn po otci katovnu děditi a tak sám katem se státi.“
„A proč by tomu tak nebylo i teď ještě?“ tázal jsem se zvědavě.
„Poněvadž páni konšelé vypočítali, že katovské řemeslo vynáší hezké športle, a proto chtějí z toho také svou hodnou částku míti.“

„Kterak to?“
„Nyní si musí každý kat svou živnost zakoupiti,“ pokračoval Vít ve svém výkladu, „a mnohá obec žádá od kata, dříve než jej do katovny a k vykonávání řemesla katovského připustí, hezkou sumu peněz. Jsou v Čechách katovny, za které se i několik set kop grošů českých zaplatiti musí. A právě o tyto peníze mi běží, budu-li se kdy chtíti samostatným katem státi.“
„Což nedostane se ti jednou podílu otcovského?“ namítl jsem.
„Mám mnoho bratří a sester,“ odvětil Vít, „a proto nemohu velké dědictví čekati, až by jednou tatíček oči zavřel.“
„Nu, do té doby jest ještě dlouho, hochu, a marné by bylo, již nyní lámati si hlavu budoucím osudem svým. Já docela již nemám vyhlídek, abych se kdy mohl na katovnu vkoupiti.“
„Ah, u vás je to něco zcela jiného, pane magistře,“ zvolal Vít, s výrazem hluboké úcty na mne pohlížeje.
„Kterak to myslíš?“ usmál jsem se tomu nápadu soudruha svého.
„Vás vezme každá obec všemi desíti,“ pokračoval Vít horlivě dále, „neboť bude si to za čest pokládati, že její kat jest magistrem medicíny! Takového kata ještě v Čechách nebylo!“
Usmál jsem se trpce při této důvěře mladíkově, která mi podle zdání jeho slibovala tak skvělou vyhlídku do budoucnosti.
Než jsem však mohl odpověděti, byla rozprávka naše příchodem staré Marty přerušena.
„Copak naši dobrou hospodyni tak pozdě k nám vede?“ zvolal Vít vesele a pokročil proti Martě, která mne uctivě pozdravovala.
„Nesu ti dobrý koláč, ty pudivítře,“ pravila stařena k Vítovi; „právě mne opustil famulus pana profesora z koleje v Kaprové ulici.“
„Aha, již vím, oč se jedná!“ zvolal vesele Vít. „V koleji dostali zálusk na některého z oběšenců dnešních!“

Pozornost moje byla při těchto slovech o koleji lékařské velice vzbuzena. Věděl jsem ze studií svých, kterak těžko bylo profesorům pitvy dosíci mrtvol, na nichž by pokusy své mohli činiti, a proto vyžadovali si potají mrtvol osob popravených, a zajisté šlo též v tomto případě o něco podobného.

„Ano," přisvědčovala stará Marta; „pan profesor dá prý rád kopu grošů za jednoho z oběšenců, bude-li mu obvyklým způsobem do zahrady vhozen. Mistr Jaroš nemá nic proti tomu a dopřeje ti výdělku toho, chceš-li se o půlnoci na popraviště odvážiti"

„Jako by to bylo dnes po prvé!" smál se Vít. „Vždyť jsem již tři oběšené chlapy přes zeď zahrady kolejní hodil, a neuěiní-li tak holomci katovi, propůjčí se k tomu panu profesorovi tuláci, jací už tak často šibenice obrali, aby mrtvoly oběšenců pánům doktorům pod pitevní nůž dodali."

„Ty tedy chceš si slíbenou kopu grošů vydělati?" tázala se Marta.

„Baže; však víte, dobrá Marto, proč každý groš ke groši pečlivě ukládám! Budu míti jednou potřebnou sumičku k zakoupení katovny pohromadě, a proto vždy lituji, že se musím s některým z těch odranců napřed o výdělek děliti!"

Myslil těmi odranci ostatní holomky, s nimiž, jak jsem již seznal, neměl nikdy rád co společného.

„Nuže, tehdáž chci ti já býti k ruce, hochu," pravil jsem odhodlaně, neboť mě noční toto dobrodružství již proto vábilo, že mělo prospěchu vědy lékařské sloužit.

„Jak?" vzkřikl Vít udiveně. „Vy byste mne chtěl na' popraviště provázeti, abychom jednoho z oběšenců uloupili?"

„Proč ne, není-li s tím nějaké nebezpečí spojeno ?" prohodil jsem.

„Žoldnéři městští mají ovšem přikázáno, o to dbáti, aby mrtvoly oběšenců nebyly uloupeny; ale nám lidem od řemesla

nekladou žádných překážek v cestu, neboť všecko, co je na popravišti, náleží vlastně nám.“
„Nuže, provodím tě tedy já a nebude ti třeba se mnou o výdělek se děliti.“
„Ó, jaký statečný soudruh to jste, pane magistře,“ zvolal Vít a tiskl mi vřele ruku. „S vaší pomocí budu míti brzo potřebnou sumu k zakoupení katovny pohromadě!“
„Ale, pane magistře,“ ozvala se Marta, „skutečně na to pomýšlíte, na tuto noční ošklivou výpravu se dáti?“
„Zajisté, dobrá Marto,“ odpověděl jsem; „činím tak předně proto, abych posloužil vědě lékařské, kterou jsem byl sám pěstoval, a za druhé, abych seznal všecky stránky nového povolání svého.“
„Pak pochopuji, proč pan magister nedbá o polovici z té slíbené kopy grošů,“ pravila stařena, s úctou obvyklou na mne pohlížejíc; „myslím teď, že ani mistr Jaroš nebude proti tomu nic namítati.“
„Oznámím mu úmysl svůj,“ pravil jsem, „než však tebe, Víte, k nočnímu dobrodružství tomuto provodím, chci věděti, zda se při tom nemusím obávati, že by osobnost moje vešla ve známost v koleji, kde se, jak víš, zajisté ještě mnozí budou na mne ze studií mých pamatovati.“
„Bůh uchovej!“ zvolal Vít horlivě. „Toho se neobávejte, neboť do koleje samé nikdy ani krokem nepáchneme a také ani páchnouti nesmíme, neboť by se ti učení páni cítili znectění, kdyby holomci katovi přes práh domu jejich vstoupili. Hodíme oběšence prostě přes zeď do zahrady při koleji a potom já zaklepám na okno vrátného, což je mu znamením, že si může toho ztuhlého panáka ze zahrady odnésti, aby jej dopravil do síně, kde páni profesoři těla lidská kuchají. Druhého dne pak sem přinese slíbenou kopu a tím je celá věc hotová. O vás,

pane magistře, v koleji nikdo ani ve snu nezví, že vy jste to byl, který pomáhal oběšence do koleje přinášeti.“
Byl jsem spokojen výkladem tímto a odebral jsem se k mistru Jarošovi, abych jej požádal o svolení k noční výpravě této.
„Aj, vpravuješ se do řemesla našeho vždy lépe, milý hochu,“ pravil kat; „považuji to za dobrou známku, že se počínáš s osudem svým smiřovati, a proto jen chutě k dílu, které počíná býti pro holom-ky katovské vždy výnosnějším, neboť páni profesoři z koleje medicínské stávají se za posledních let vždy posedlejšími po mrtvolách lidských.“
„Je to následek učení mistra Andrea Vesalia na lékařské fakultě pařížské,“ pravil jsem; „neboť slavný ten lékař učí, že jen podrobná znalost těla lidského povznese vědu lékařskou na stupeň, kde bude moci příčiny a účinky každé nemoci s plnou jistotou sezná-vati, čehož dosud nebylo, kdy jsme vnitřní podstatu lidského těla neznali.“
„Pak tím spíše k tvé dnešní výpravě svoluji, milý Jene,“ pravil kat a s otcovským výrazem položil mi pravici svou na rameno; „činíš tak ve prospěchu vědy lékařské a ne pro pouhý zisk. Obávati se nemusíš ničeho, neboť stráž městská lidi mé při podobných věcech vždy s pokojem nechává. Ostatně ti nebude na škodu, když hned s počátku seznáš i dobrodružné stránky stavu našeho.“
Poděkoval jsem mu za dané svolení jeho a vrátil se k Vítovi, který vesele po jizbě poskakoval, neboť vyhlídka na získání celé kopy grošů českých činila jej nejšťastnějším člověkem na světě.
„Ostatní holomci nevědí nic, že tu [byl náš zákazník z koleje,“ pravil, „a já se jim ovšem také ne-pochlubím, že jdu na dobrý výdělek.“
„Vždyť se však bez vědomí jich z katovny nedostaneme,“ namítal jsem.

„Jakmile vy mne provázeti budete, pane magistře,“ ubezpečoval Vít; „pak se žádný z těch chlapů neodváží, aby se mne tázal, kam o půlnoci vycházím.“
Usmál jsem se při těchto slovech, která dávala mi zprávu o mé autoritě mezi čeledí mistra Jaroše.
„Myslíš, že u ostatních holomků takové vážnosti požívám?“ podotkl jsem.
„Zajisté, pane magistře; ti lotři si dobře pamatují, co jim byl mistr Jaroš hned v první den po vašem příchodu do staroměstské katovny pravil. Nikdo z nich by se neodvážil vám stéblo křivě v cestu položiti, byť i ve vnitru svém si přál, aby se tak ono stéblo proměnilo v notný trám, kterým by vám nejraději všecky hnáty přerazil.“
„Soudím tak z tajných pohledů jejich,“ pravil jsem, “že často podobná přání ve vnitru svém chovají, milý hochu; ale dokud se závist jejich jiným způsobem neprojeví, pohrdám zlostnými zraky jejich, jinak by však pocítili sílu svalů mých, které nejsou dokonce tak slabé, jak se na pohled zdají.“
„Oh, věřím, že byste dovedl každým z těch ničemů pořádně zatřepati, kdyby se vám pod prsty dostal; a věřte, pane magistře, že bych ani já nelenil, vám v zápasu takovém co nejúčinlivěji pomáhati! Leč na ten čas se nikoho z nich nemusíme obávati, a já si pospíším, abych vše připravil k naší výpravě půlnoční.“
„Čeho nám bude k tomu třeba?“ tázal jsem se zvědavě.
„Nože a provazu, žebřík naleznu ve sklepě pod po-pravištěm.“
„K čemu provaz? Ci jej chceš ještě jednou věšeti?“
„Nikoli, pověsím si jej prostě na záda a připevním jejksobě provazem; vy pak přes mne přehodíte plášť, a kdyby nás tisíc lidí v noci potkalo, nikdo nebude tušiti, že viselce s popraviště odnáším. Takovýmto způsobem jsem všecky ostatní oběšence do kolejní zahrady dopravil.“

Musil jsem uznati, že má Vít v tomto nočním řemesle svém řádnou zručnost, a proto byl jsem přesvědčen, že se též toto noční dobrodružství zdaří.
Bylo již po jedenácté hodině, když jsme katovnu opouštěli. Holomek, jenž zároveň službu vrátného u hlavních vrat zastával, skutečně ani slovem nehlesl, když spatřil, že jsem já ve Vítově společnosti; ale i při tmě' jsem dovedl rozeznati blesk v očích jeho, kterým mne změřil, když mě poznal. Soudil jsem již bezpečně, že mi všickni ostatní holomci jsou nepřáteli a že jest mi třeba na pozoru se míti, aby mi od nich nebyly žádné nástrahy činěny.
Touž cestou podél Vltavy jako já za jitra brali jsme se dolů ke Špitálsku a odtamtud zahnuli jsme podle Špitálské brány vzhůru k popravnímu místu, na němž obrážely se čekany a šibenice od nočního nebe jako děsné přeludy strašidelné.
Všude bylo hluboké ticho a jen mrazivý vítr skučel ve větvích stromů a v nízkých křovinách blízkých zahrad. Praha spočívala v hlubokém spánku a jen v málokterém okně jevilo se ještě světlo, dávajíc svědectví, že obyvatel komnaty této posud nevyhledal odpočinku na lůžku.
Přiznávám se, že jsem se o této půlnoční době mnohem váhavěji blížil k popravišti, než tomu bylo za doby ranní, když nebyl ještě hlavní čekan mrtvolami oběšenců zdoben jako nyní v noci; leč před Vítem jsem nesměl dáti žádnou slabost mysli najevo, a tak následoval jsem jej úzkou pěšinkou rovněž čile vzhůru k popravišti, od něhož nás ještě jen obezdě-ná jakási zahrada neb vinice dělila.
Na konci této zdi, odkud se přímo přicházelo k po-pravišti, zastavil Vít náhle kroky svoje a pozorně kupředu naslouchal.
„Co je?“ tázal jsem se ho. „Pozoruješ něco podezřelého?“
Vít však místo odpovědi kynul mi, abych se choval co nejtišeji.

Také já upřel své zraky bedlivěji na popraviště a zakrátko jsem seznal, že se tam nějaká postava lidská mezi těly oběšenců pohybuje.
„Nějaký padouch hodlá mrtvoly okrásti," šeptal mi Vít do ucha, „tomu ptáčkovi zaženeme další chuť na podobné noční lovy!"
„Co chceš učiniti?" táži se, jsa zvědav na průběh a konec tohoto nočního dobrodružství.
„Vplížíme se touto stranou až k popravišti a lapíme toho zlosyna dříve, než naši přítomnost tušiti bude."
„A co dále s ním hodláš počíti?" namítal jsem.
„Odevzdám jej žoldnéřům v Horské bráně tamto, aby došel zaslouženého trestu! Již častě ji se stalo, že podobní stupkové oběšence do nahá svlékli, a to nesmí býti déle trpěno!"
Usmál jsem se této mravní rozhorlenosti Vítově a pravil:
„A jakého trestu zaslouží ten, kdo celé mrtvoly oběšenců s popraviště odnáší?"
Vít se při této neočekávané námitce přece poněkud zarazil.
„Dítě pravdu, pane magistře," odvětil jaksi zkroušeným hlasem; „připomněl jste mi v pravý okamžik, že nesmím býti k chlapiskovi tomu tak přísný. Přes to se mu přece musím na zuby blíže podívati!"
„Necháš jej tedy potom běžeti?" tázal jsem se dále.
„Ano, stane se tak dle vůle vaší, pane magistře. Nyní však rychle a tiše kupředu!"
Plížili jsme se k popravišti kroky tak lehkými, že neznámý člověk u čekanu příchod náš ni v nejmenším nepozoroval, až když jej Vít mocnou rukou v týle uchopil.
Vydal zoufalý skřek ze sebe, jako by jej byl některý z oběšenců samých popadl, aby mu krk zakroutil.
Vít jej však nenechal dlouho v pochybnosti o tom, v čí ruce to vlastně je.

„Aj, mám tě konečně, zlosyne, jenž oběšence ze šatů okrádáš!“ vzkřikl na svíjejícího se muže, který se jevil mužem již ve starších letech a nyní při spatření dvou mužů slova ze sebe vypraviti nemohl. „Sám budeš se za loupeže tyto na některé ze zdejších šibenic houpati, jako že jsem pomocníkem staroměstského kata mistra Jaroše!“

Teprve nyní seznal nebožák, s kým jest mu jednati, a jektávým hlasem vyrazil ze sebe:

„Pro milosrdenství boží, ušetřte mne! Neokrádal jsem žádných mrtvol, jen kusu provazu popravního jsem se zmocnil, aby mi štěstí přinášel!“

Při tom ukazoval v ruce skutečně kus uříznutého provazu a já také nepochyboval, že se muž tento skutečně jen za touto příčinou o půlnoční době na popraviště odvážil.

Vít se však nedal tak snadno přesvědčiti, nýbrž rozhlédl se po mrtvolách oběšenců a spatřil je dopola nahé; spodky i střevíce jejich byly se všech staženy, ale nikde nebylo stopy po uloupených věcech těchto.

„Hle, jak lžeš!“ zahřměl na třesoucího se ubožáka. „Všickni oběšenci jsou ze svých šatů svlečeni!“

„Probůh, dobrý muži,“ sípal zajatec; „neklaďte tu loupež mně za vinu, kterou spáchali tři jiní mužové, po nichž jsem se teprve já na popraviště odvážil, abych si kus provazu kouzelného uřízl. Ti s oběšenců strhali vše, co se strhati dalo, a již dávno s lupem svým zmizeli.“

Slova jeho zněla tak přesvědčivě, že i Vít musil jim uvěřiti. Mimo to nasvědčovala pravdivost jejich ta okolnost, že uloupený oděv oběšenců skutečně zmizel i nikde v okolí jej zříti nebylo.

Bylo očividno, že si jiní lupičové byli přispíšili, aby oběšence o šaty a o obuv obrali, což se jim také podařilo; teprve po nich přišel pověrčivý stařec tento, aby dobyl zdarma kusu provazu

popravního, za nějž by byl v katovně staré Martě dobrý peníz zaplatiti musil.
„Chci ti uvěřiti, hlupáku," zvolal nyní Vít; „teď však budeš asi vyhojen ze své pověry, že provaz z oběšence štěstí přináší! Tobě teď přinesl naopak neštěstí, neboť za chvíli budeš trčeti v šatlavě, kam tě pro krádež tuto dopravím!"
Stařec začal zle naříkati a o milosrdenství prositi.
„Mám ženu a děti, dobrý pane," volal úpěnlivě; „mějte milost s těmi červíčky a propusťte mne! Jsem již dosti trestán strachem, jejž jsem této hrozné noci na tomto hrozném místě vystál! Nikdy více se sem nechci odvážiti a nikdy více své pověrčivé ženy neuposlechnu, která mi nedávala pokoje, až prý jí kus provazu popravního pro štěstí opatřím!"
„To také věřím," vmísil jsem se nyní též já v rozmluvu obou a kynul jsem Vítovi, aby nebožáka na svobodu pustil; „dostal jsi za vyučenou a hleď, ať tě nikdy více zde nepřistihneme, jinak by tě šatlava neminula."
„Bůh vám to zaplať, dobrý pane!" zvolal radostně mužík, když vyvázl ze železné pěsti Vítovy, a obrátil se s vděčným pohledem ke mně. „Ale ten provaz mi darujete přece?"
„Hybaj odtud, hlupče," zahřměl naň Vít a pomohl mu notnou ranou ke skoku s podezdívky, pod níž se ustrašený muž zase hned sebral, a jako by mu hlava hořela, nazpět k Horské bráně pádil, takže v několika okamženích ve tmě zmizel.
Musil jsem se v duchu usmáti pověrčivosti toho ubožáka, který i po tomto pro něj zajisté děsném výjevu přece ještě v kouzelnou moc provazu oběšencova věřil a s ním jako s pokladem nějakým od popraviště ubíhal.
„Toho jsme se šťastně zbavili!" smál se též Vít. Jsem přesvědčen, že vícekrát se sem skutečně neodváží a že o svém nočním dobrodružství nikomu nebude vyprávěti, neboť by se

sám za nečestného prohlásil, kdyby zjevil, že se ho dotkla ruka katova ho-lomka!“
„Tím je dostatečně potrestán, že se sám musí za nečestného pokládati!“ pravil jsem. „Nyní však i my k další práci své přistoupiti můžeme.“
Vít se dříve rozhlédl po okolí, a když nikde nic podezřelého nepozoroval, sestoupil po stupních k zavřenému sklepení ve zdi popraviště, odkud pak za chvíli žebřík vzhůru přinesl a k čekanu mezi oběšence jej přistavil.
„Musím si z naháčů těch vybrati nejkloudnějšího, abych se panu profesorovi zavděčil,“ pravil se smíchem; „zde na tomto nejeví se žádné stopy mučení, ten se bude nejlépe pod nůž lékařův hoditi!“
Ve dvou okamženích byl nahoře na žebříku a hned potom válel se prostřední z oběšenců na zemi, která pod tíží ztuhlého a na kost zmrzlého těla až zaduněla.
Přihlížel jsem mlčky konání soudruha svého, který si počínal tak neohroženě a zároveň vesele, jako by v jizbě své nejobyčejnější domácí práci vykonával.
Vtom pohlednu vhůru k západní straně oblohy a spatřím ji rudou září pokrytou. Poznal jsem ihned, ze tato zář pochází od požáru jakéhosi, a to ve městech pražských, která pod námi v temnotě ležela.
Upozornil jsem Víta na zjev tento a on, ustav od Práce své, taktéž k západu pohlížel.
„Ano, to hoří,“ pravil po chvíli, „a to v Menším městě, nejspíše kdesi na Újezdě, kde ještě dřevěné domy stojí. Hle, již také plameny rozeznati lze!“
Ukázal stranou pod vrch Petřín, kde se skutečně ohromný plamen zjevil, který se každým okamžením šířil. Byl to zajisté požár ohromný, neboť v několika okamženích západní obloha rudou září všecka pokryta byla.. Vtom již také hlásní na

městských věžích pražských na poplach bíti počali, což za doby půlnoční děsný dojem činilo.
„Pomoz Bůh těm ubohým, kterým střechy nad hlavou hoří!“ povzdychl Vít. „Neštěstí jejich jest tím krutější, že zajisté opět žhářskou rukou lidskou bylo způsobeno!“
„Proč se domníváš, že oheň tento povstal založením?“
„Poněvadž se v Praze za posledních dob již mnoho požárů udalo, i všeobecně se dí, že to jakási tlupa žhářů zapaluje, aby při zmatku loupiti mohla. Přál bych si, aby se žoldnéřům městským podařilo je dopadnouti, tak aby se nám do rukou dostali!“
„Jaký trest stíhá žháře?“
„Upálením; co jsem v Praze, nebyl zde ještě nikdo k smrti ohněm odsouzen, a proto bych si brzo přál i při takovémto veselém divadle mistru našemu pomáhati ! Nyní však jest čas, abychom zase na návrat pomýšleli; zima počíná po čertech za nehty zalézati!“
Zdvihl tělo uříznutého viselce a postavil je přímo k trámu velké šibenice, potom otočiv kol něho provaz, přivázal si mrtvolu na záda a já mu musil plášť přehoditi, takže z těla oběšencova nic zříti nebylo.
Rychlým krokem brali jsme se od popravního místa nazpět k městu, a ač Vít pod břemenem svým dosti vydychal, dostali jsme se v půlhodině k rasovské fortně, která i v noci zůstávala otevřena, a zanedlouho se Vít zastavil u staré zdi, o níž mi pravil, že to zeď zahrady koleje medicínské, přes kterou katovi holomci mrtvoly popravených do zahrady házejí.
V několika okamženích ležel i náš viselec za zdí a my se vrátili do katovny, jejíž západní strana byla ozářena žárem, který stále ještě na Újezdě zuřil.

6.

Pokuta podvodníků a žhářů.

Druhého dne hned z jitra zaslechl jsem v předsíni někoho s Vítem hovořiti, a když jsem blíže naslouchal, rozeznal jsem hlas starého služebníka z koleje v Kaprově ulici, jenž Vítovi za dodanou mrtvolu obvyklou mzdu jedné kopy grošů českých přinášel.

Byl jsem tomu povděčen, že jsem ze své komnaty posud nebyl vyšel, neboť by mne byl starý sluha snadno mohl poznati, a tomu jsem se ovšem musil vyhnouti.

Teprve když byl starý famulus odešel a já jej viděl oknem za vraty katovny zmizeti, vešel jsem k Vítovi, který radostí nad tak hojnou odměnou po jizbě skákal a groše hlučně přepočítával, na stole jimi vesele cinkaje.

„Vy skutečně nevezmete svůj podíl z tohoto výdělku, pane magistře?“ volal mi vstříc, jakmile mě vcházeti spatřil.

„Nikoli,“ odvětil jsem; „však ses sám poctivě o výdělek tento přičinil, kdežto já pouhým divákem byl.“

Vít tiskl mi vřele obě ruce a děkoval mi za dar tento, jako by skutečně byly peníze z mé kapsy pocházely.

„Mám již několik kop pohromadě, pane magistře,“ sděloval mi se zářícíma očima; „kéž by místo měsíčně chtěli páni profesoři z medicínské koleje aspoň týdně jednoho viselce objednávati! Pak bych zakrátko měl potřebnou sumičku peněz pohromadě.“

„Pamatuji se, že dříve bývalo ještě méně mrtvol v koleji pitváno,“ podotýkal jsem; „nyní se však profesoři vrhají se zálibou na anatomii.“

„Oh, nechť jen kuchají každého z popravenců,“ volal vesele Vít, ukládaje peníze do skřínky, kterou z pečlivě uzavřené truhly své vyňal; „budou pro mne pak výdělky tím lepší! Rád

bych však jen věděl, kam se pak mrtvoly popravených z koleje podějí, neboť ani jednoho jsem odtamtud ještě zpět odnášeti ne-musil!“
„Z těch zbude málo na těle,“ pravil jsem s úsměvem; „vnitřnosti a rozpitvané maso zakopávají se obyčejně do země v zahradě za kolejí.“
„A kostry z nich?“ tázal se Vít zvědavě dále.
„Ty také v zahradě oné odpočinek svůj nalézají,“ sděloval jsem dle svých dřívějších zkušeností; „za doby noční vhází je famulus profesora pitvy do vykopané jámy v zahradě[*)].“
Nu, pak bude za několik let ona zahrada skutečným hřbitovem,“ smál se Vít, zavíraje zase truhlu a klíč k ní pečlivě v kapse své spodní komizoly ukládaje; ,,jenže to bude vlastně hřbitov oběšenců, neboť iiných těl páni profesoři ke kuchání svému asi nikdy nedostanou.“
„To se také asi sotva stane,“ přisvědčoval jsem; neboť slyšel jsem svého času v koleji, kterak se pražský lid přímo vzbouřil proti profesorovi, který si před lety od staroměstských konšelů vyžádal mrtvolu delinkventovu, aby ji první v Praze mohl pitvati. Ani mrtvolu zločincovu nechtěl tedy obecný lid zříti pod noži lékařů, tím méně se tudíž těmto kdy podaří, aby mohli těla zemřelých poctivých lidí otvírati.“
Rozmluva naše byla přerušena voláním mistra Jaroše, který se po Vítovi sháněl.
Ochotně spěchal Vít k mistrovi, který mu jakýsi rozkaz uděloval, a potom se mladík zase ke mně vrátil.
„Dnes bude opět veselá honba po městě,“ pravil; „páni konšelé budou slíditi u kramářů a kupců po nepravých měrách a

[*)] Ke konci předešlého století byly na místě zahrady bývalé medicínské koleje v Kaprové ulici stavěny domy a tu se při kopání základů, jak pražský fopograf Schaller dosvědčuje, skutečně přišlo na množství lidských kostí, které podle všeho z mrtvol oněch pitvaných oběšenců pocházejí. Pozn. spis.

vahách, musím tedy s mistrem Jarošem provázeti slavnou komisi městskou, abych vozík za ní tahal.“
„Co má kat s tímto výkonem co dělati?“ tázal jsem se udiven.
„Aj, což vám není známo, co se stává se všemi nepravými závažími a lokty, které komise u kramářů bez milosti v plen vezme?“
„Nevím nic o tom,“ odpovídal jsem, „a proto jsem tím více dychtiv na vysvětlení tvé, proč mistr Jaroš a ty při této prohlídce býti musíte.“
„Všecko nepravé závaží a všecky kratší míry, jimiž podvodní obchodníci lid šidí, propadne nejen obci, ale ke zvýšení potupy musí je kat na vozík nakládati a pak pod šibenici zakopati. Bývá to vždy veselá švanda při takové sbíraniei, a proto se rád k tažení vozíku propůjčuji, ač bývá mnohdy těch zabavených lotu a liberek, zlámaných loktů a jiných měr takové množství, že se vždy řádně zapotím, než to na popraviště dotáhnu, kde to pak do připravené jámy zakopu. Dva z ostatních holomků byli již na popravní místo vysláni, aby tam k tomu účelu hodně hlubokou jámu vykopali. Z pokut pak, které páni konšelé podvodným kramářům za to ukládají, že kratších loktů a lehčích liberek užívali, připadne vždy několik grošů na pomocníka katova. Mám to tedy šťastný den dnes, což ?“
Zajásal si při tom tak vesele, že jsem mu jarou a spokojenou mysl jeho musil záviděti.
Zakrátko potom následoval Vít mistra Jaroše z katovny, táhna za sebou malý vozík, o němž byl pravil, že se na něm zabavené nepravé míry a váhy odvážejí na popraviště, aby tam zakopány byly jakožto na místě nečestném.
O poledni vrátil se Vít z výpravy této zase nazpět, leč mistr Jaroš při něm nebyl.
Tázal jsem se po něm a Vít mi oznámil, že byl mezi cestou povolán na radnici, aby v mučírně připravil vše na dnešní noc k

mučení několika zlosynů, kteří prý při nočním požáru dnešním jakožto žháři bylí přistiženi a jati.
„Neklamal ses tedy," pravil jsem, „v domnění svém, že byl oheň tento zločinnou rukou založen."
„Tak jako všecky ostatní, které za posledních týdnů ve městech pražských tak rychle za sebou zuřily- Byla prý to celá tlupa žhářská, která ty ohně úmyslně způsobovala, aby při zmatku mohla loupiti a krásti. Dnešní noci byli při požáru na Újezdě lapeni čtyři mužští a dvě ženské, kteří byli při krádeži v hořících domech konečně postiženi a jimž se nyní všecko to žhářství za vinu klade. Dnešní noci přinutí je bohdá mistr Jaroš k tomu, že se k bohaprazdnym zločinům svým přiznají, a zakrátko pak budeme míti na popravišti veliké divadlo upálení jich, po kterém jsem již tak dlouho toužil. Bude to poprava příkladná, neboť páni konšelé si umínili, že tehdáž všech šest lapených žhářů co nejpřísněji a co nejkrutěji potrestají."
„Sám jsem dychtiv na divadlo ono, které zajisté opět veškerou Prahu k popravišti vyláká, zvláště když jsou mezi delinkventy také ženské."
„To také lze očekávati, neboť podobnou podívanou si nedají Pražané tak snadno ujíti! Vždyť i při dnešní prohlídce po falešných měrách a vahách nás v davech provázeli."
„Dobře, že vzpomínáš na tuto výpravu dnešní; nuže, kterak jste při ní pochodili ?"
„Jak jsem očekával," odpovídal Vít se sebevědomím; „vozík můj byl naplněn samými lehčími závažími a falešnými měrami, takže jsem se přes notný mráz řádně zapotil, než jsem potah svůj k popravišti a k přichystané již jámě dotáhl."
„Tolik podvodníků tedy mezi kramáři pražskými?" divil jsem se při této zprávě Vítově.
„Mezi těmi není odedávna žádné poctivosti více, zvláště mezi těmi cizáky německými a vlašskými, jichž se teď ve městech

pražských vždy více usazuje. — Nyní budou všickni podvodníci tito řádně pokutováni, a tak se dostane též mistru Jarošovi dobré odměny z pokut těchto.“
„On bere též svůj podíl z pokutních peněz těchto?“
„Ovšem, je to náhrada za to pobrané špatné závaží a ty kratší lokte; dříve zůstávalo to vše katovi, který toto zboží mohl židu vetešníkovi prodati; od mnoha let však zakopávají se zabavené věci tyto pod šibenicí, aby podvodníci měli z jednání svého tím větší potupu a ostudu, katovi pak připadne část z peněžitých pokut, kterou kramáři do tří dnů složiti musí. Mně pak mistr Jaroš také z podílu svého uštědřuje.“
„Aj, toť bude skřínka tvá brzo žádanou sumou naplněna, když takto denně do ní přibývati bude!“ zasmál jsem se, upřímně se těše z toho, že Vít sobě takto spořivě počíná.
„Za to děkuji jen mistru Jarošovi, že mi takovýchto vedlejších výdělků dopřává. Již zítra se mi takového opět dostane,“ odpovídal Vít s veselou tváří.
„Opět nějaká exekuce tě očekává?“ tázal jsem se zvědavě.
„Ba, ale tehdáž veselá, kterou bych také vám přál viděti, pane magistře!“
„Nuže, co to bude?“
„Při dnešní obchůzce postihli páni konšelé také jednoho pekaře, který lehčí chléb pekl, než jak jest od obce předepsáno. Poněvadž se tohoto přestupku již po třetí dopustil, nesmí se více vykoupiti peněžitou pokutou, nýbrž přijde do koše, a já sám budu míti potěšení, jej třikrát ve Vltavě skoupati.“
„Kterak tomu mám rozuměti? O podobné exekuci jsem za svého pobytu v Praze ještě neslyšel.“
„Protože ničemům pekařským, kteří chudinu pražskou lehčím chlebem okrádali, aby si sami mohli těžké domy kupovati, bylo od dřívějších konšelů až příliš shovíváno; teď však sám císař rozkázal, aby konšelé měli dobrý dozor na pekaře a pecnáře, a

tak dnes byl jeden z nejbohatších, totiž mistr Koudela od Tří studní, při podvodu svém dopaden a na místě od královského rychtáře ke koši odsouzen.“
„V čem záleží tento trest?“
„Je to trest, jehož se od sta let v Praze užívá, a záleží v tom, že se provinilý pekařský mistr postaví do železného koše[*)] a ponoří se s mostu třikrát do Vltavy, aby mu jeho podvodné roupy z hlavy vyhnány byly. Práci tuto, aby pro vinníka byla hodně potupná, vykonává katův holomek, a zítra já si s mistrem Koudelou na mostě zahraju.“
„Ale vždyť je řeka nyní zamrzlá!“ namítl jsem.
„Na tom místě, kde se potupný trest spouštění koše koná, Vltava nikdy nezamrzá; je to na začátku mostu u velké věže, kde o něco výše staroměstské mlýny stojí, a tam pro mocný proud i v nejtužší zimě voda vesele se od kol dolů hrne.“
„U ďábla! V těchto mrazech bude to lázeň velice nepříjemná!“
„To věřím!“ smál se Vít z plna hrdla. „Já pak bohatého zloděje onoho spustím až k samému dnu, aby lidé na mostě měli veselou podívanou! Vyhledám si proto také nejdelší břevno k váze, na jejímž konci bude koš zavěšen, aby jej co nejvíce lidí s mostu mohlo spatřiti.“
Odebral se potom do kůlny, aby si břevno k zítřejší exekuci připravil, a to pak druhého jitra dopravil na most, v čemž mu dva jiní holomci pomáhali.
Já viděl z okna na nedalekém mostě množství lidu se kupiti a též na ledě uprostřed řeky stálo mnoho zvědavých, aby viděli, jak katovi holomci podvodného pekaře budou v koši do řeky spouštěti.

[*)] Koš tento, ze silných železných tyčí sestavený, v němž Pekaři, kteří malý chléb pekli, ůo řeky za trest potápěni byli, zachovám jest podnes a lze jej nyní viděti v síni v mostní věži

Ale již v krátké chvíli potom vraceli se holomci zase do katovny, břevno nazpět přinášejíce, na němž žádné stopy nebylo viděti, že by se bylo ve vodě smáčelo.
„Co jest, že se tak brzo vracíte?“ tázal se mistr Jaroš Víta.
„Ničema pekař,“ odpovídal tento, „dostal milost v okamžení, když jsem ho po prvé s košem do řeky spustiti měl! Musil jsem mu tedy nazpět pomoci a na svobodu ho propustiti! Zajisté, že pánům na radnici notně podmazal!“
„Anebo spíše někomu u dvora na Hradčanech,“ zamručel si mistr Jaroš do vousů; „malé zloděje věšejí a velké pouštějí na svobodu! A tomu se říká lidská spravedlnost!“
Nevrle vrátil se kat do stavení, kdežto Vít zvolal:
„A já přišel o švandu, kterou jsem si chtěl s tím mamonářem ztropiti! Ale notné ostudě přece ten chlap neušel! Stál již v koši a tisíce lidí se mu posmívalo, když tam lézti musil a když pak zase vylézal. Přes to, že suchou nohou studené lázni unikl, bude přece dlouho na dnešní den pamatovati, a přijde-li ještě kdy jednou pod ruku moji, pak ho nechám dvakrát tak dlouho pod vodou, než je lhůta k potápění předepsána!“
Vít netušil při slovech těchto, že se mu to ještě téhož dne vyplní a že skutečně ještě jednou bohatého pekaře Koudelu pod své ruce dostane.
Přikvapil totiž odpoledne městský biřic do katovny s oznámením, že se pekař Koudela ze studu před potupou mu způsobenou v příbytku svém oběsil, a nyní že má kat staroměstský naložiti s mrtvolou jeho, jak se odedávna s mrtvolami každého sebevraha nakládá.
Kat musil totiž mrtvolu sníti a odvézti ji na popra-viště, kdež na nečestném místě jako popravený zločinec byla pochována.
Mistr Jaroš pojal ku práci této Víta, který při odchodu prohodil, kterak by se nebyl nadál, že se mu lakomý mistr Koudela skutečně dostane ještě jednou pod ruku.

Holomci zapřáhli do káry jednoho z koní a pak se jelo pro mrtvolu sebevraha, která pak byla na popraviště před Horskou branou vyvezena a tam zakopána.
Takový byl od staletí obyčej zacházeti se sebevrahy, a proto nemohla ani s bohatým mistrem Koudelou činěna býti výjimka. Jak mi Vít po návratu svém vyprávěl, uřízl mistr Jaroš mrtvolu sebevraha, které se nesměl nikdo dříve dotknouti, v komoře, kde se byl nešťastník oběsil, strčil ji oknem do dvora a tam byla na káru naložena a pak na popravní místo z města vezena.
Bylo s ní takto ještě dosti milosrdně nakládáno, neboť za starších dob byla každému sebevrahu dříve katem hlava sťata, aneb bylo tělo jeho docela na hranici upáleno a pak teprve do země na popravišti zakopáno.
Ze strachu před touto nečestnou památkou udává se u nás v Čechách tak málo sebevražd, a kdykoli si některý nebožák sám na život sáhne, vždy z toho vzejde jemu samému i veškeré rodině potupa tak veliká, jako by ten, jehož se týče, pro zločin nějaký byl pod ruKou katovou skončil na popravišti.
Proto se také o sebevraždě mistra Koudely ještě dlouho ve městech pražských mluvilo, a teprve když došlo k popravě oněch žhářů, kteří byli poslední oheň na Újezdě založili, měli Pražané zase o něčem jiném co vyprávěti a pozornost jejich se obrátila ke zločincům těmto, kteří byli v městech pražských kladenými ohni tak veliké škody způsobili, že jim každý přál smrt nejkrutější.
Všeobecnému očekávání tomuto také bylo přísným rozsudkem pánů konšelů vyhověno, neboť měl býti všem podobným zlosynům dán odstrašující příklad toho, jak se žhářství hrozně trestá.
Všech šest obžalovaných, kteří dříve všecky stupně trapné otázky vystáti musili, poněvadž se ke svým zločinům přiznati nechtěli, bylo odsouzeno k smrti upálením a mistru Jarošovi,

který se osvědčil tak vynalézavým v přiostřování hrdelních trestů, bylo zůstaveno, aby užil při exekuci této způsobu co nejbolestnějšího, který by na ostatní lid nezůstal bez účinku.
Pamatuji se na to, jako by to dnes bylo, kterak mistr Jaroš po tři večery přemýšlel o tom, jak by úloze této co nejvíce dostál a nejukrutnější způsob upálení vymyslil.
Viděl jsem jej v oněch večerech seděti před několika folianty, v knihách to, ve kterých bylo o hrdelním právu a o jeho vykonávání jednáno, aby seznal způsoby, jak se nejrozličnější způsoby poprav v jiných zemích vykonávají, což však všecko, jak se zdálo, mu nedostačovalo.
„Poznal jsi," pravil ke mně konečně třetího večera, v den to před ustanovenou popravou oněch šesti žhářů, „kterak úěinlivě působil na zlosyna na skřipci nataženého vřelý olej na spálené místo těla kapaný; nuže, prostředku toho také zítra na popravišti užiji!"
„Ano, mistře, prostředek tento přemohl zlosyna i nejzarytějšího," odpověděl jsem; „leč kterak ho chcete na hořící hranici použíti?"
„Právě proto nebudou delinkventi na obyčejné hranici páleni," pravil mistr Jaroš s divokým úsměvem; „smrt upálením byla by pro ně příliš rychlá a těch osmnáct požárů, ke kterým se byli všickni na trápení přiznali a které tolik nebohých rodin ve městech pražských na žebráckou hůl přivedly, bylo by příliš slabě pomstěno. Vymyslil jsem zcela nový způsob upalování, který staroměstskému katu pražskému zjedná pověst ve veškerém světě katovském a vyhoví očekávání pánů konšelů, abych ty prokleté žháře jak možno nejděsnějším způsobem sprovodil se světa."
„Souhlasím s vámi, mistře," pravil jsem, „i smrt nejukrutnější nebude dosti krutá pro bídníky ony, neboť vím již, že také

mnoho životů lidských při požárech od nich založených za své vzalo.“
„Ano,“ přisvědčoval kat ve zvláštním rozčilení, „za každý z těch nevinně utracených životů vystojí smrt desateronásobnou! Zítra chci sebe sama překonati a Praze divadlo připraviti, jaké posud na popravišti neviděla!“
Všecko jeho vzezření bylo v okamžiku tomto přeměněno ; viděl jsem, kterak žije pouze děsnému povolání svému a že by se nebyl rozpakoval vysloviti a vykonati ortel, jenž by veškerému lidstvu byl záhubu připravil.
Teprve nyní jsem viděl patrně, jaké postavení kat ve společnosti lidské zaujímá, a že jen on jediný je tou Nemesí, jaká stíhá zločiny, od zvrhlých lidí páchané, třebas zákon to je, jenž tresty na ně stanoví. Teprve rameno katovo to bylo, jež tresty tyto vykonávalo, teprve jeho výkon to byl, jenž ostatní lidstvo očitě o následcích každého zlého činu přesvědčoval, a tudíž tím pravým mravním soudcem byl.
Od tohoto okamžiku jsem se smířil se sníženým postavením svým, teprve teď jsem se pokládal za rameno trestající spravedlnosti a pohrdal tím nízkým smýšlením, jaké ostatní člověčenstvo o stavu katov-ském chovalo. Musil jsem si bezděky přiznati, kterak malomocná by byla veškerá spravedlnost lidská, kdyby jí chybělo rameno těch, kteří rozsudky její skutkem provádějí — od toho dne cítil jsem se již zajedno s řemeslem katovským, k němuž jsem byl tak spletitým osudem dohnán a jehož význam jsem teprve nyní ve vlastním smyslu jeho pochopil.
Mistr Jaroš, jak se zdálo, pozoroval, co se v této chvíli v mysli mé dělo, a podávaje mi ruku, pravil pohnutým hlasem:
„To vše platí, hochu můj, o trestání sprostých zločinů, jakých se dopustili ti, které jsi dosud viděl na popravišti zmírati. Nedej však bůh, aby se ti dostalo osudem býti katem těch, s jejichž

činy musíš vlastně v nitru svém souhlasiti a je samé jen za mučedníky považovati!“
Nerozuměl jsem tehdáž slovům těmto, teprve v pozdním věku porozuměl jsem významu jejich, jak o tom ještě na svém místě psáti budu. již při mučení kletých oněch žhářů počínal si mistr Jaroš velmi krutě, mohlo se tudíž očekávati, že při exekuci samé připraví skutečně Praze divadlo, jakéž nebyla dosud viděla.
Hned za časného jitra bylo vše v katovně vzhůru, neboť mistr byl zvečera poručil, aby veškeří pomocníci jeho ještě před východem slunce byli k cestě na popraviště připraveni, kde prý před exekucí bude ještě mnohé připraviti.
Skutečně bylo také na vůz naloženo několik břeven a řetězů, provazů a jiného náčiní, že pár koní sotva mohl náklad tento z katovny vytáhnouti. Také motyk a lopat bylo pro každého z nás naloženo a naposledy kázal kat, aby se každý též škraboškou zaopatřil.

„Tehdáž dovoluji vám škraboškou se zastříti,“ pravil, když holomci starší jakési podivení nad tímto rozkazem jevili; „budeme pracovati při ohni, a to ohni velmi prudkém, pročež bude třeba obličej a oči před plameny chrániti.“ Při těch slovech pohlédl stranou na mne a já porozuměl významu pohledu toho.
Škrabošky se měly vzíti jen za tou příčinou, abych ji mohl též já na sebe vzíti a tak se státi neznatelným pro diváky z měst pražských.
Pokývl jsem vděčně mistrovi za ochotu jeho a pokryl si líce již nyní škraboškou, kdežto ostatní tak hodlali učiniti teprve na popravišti.

Když byl ještě sud se smolou a sud oleje naložen a Pak též potřebné množství koudele na voze uloženo, dali jsme se na cestu z katovny, kdež byla jediná stará Marta pozůstala.
Sníh chrupal pod nohama našima, neboť bylo v noci silně mrzlo a zima byla tudíž za časného jitra ještě velmi citelná.
„Na popravišti u hranic se aspoň trochu zahřejeme," prohodil Vít, ostře se oháněje v povětří rukama, které mu mrznouti počaly.
„Delinkventům bude tam ještě tepleji!" smál se surově jeden ze starých holomků. „Ještě nikdy jsme tolik břeven na popravní místo nevezli!"
„Zdá se, že jim mistr Jaroš notně zatopí," podotýkal druhý, „ačkoli nemám do té chvíle ani tušení o tom, jakým způsobem bude dnes exekuce prováděna a proč zejména tolik řetězů s sebou táhneme."
Já se na to obrátil k Vítovi s otázkou:
„Ty také nevíš, kterak žháři ti dnes páleni budou?"
Vít pokrčil rameny.
„Nic nevím bližšího, na čem se mistr náš ustanovil," pravil; „jen tolik soudím, že delinkventi nebudou tehdáž na hranicích páleni."
„Z čeho tak soudíš?"
„Jednoduše z té okolnosti, že bychom byli hranice již dnešní noci narovnati musili, jako se jindy při každém pálení takovém dalo."
„A přece zní ortel smrti na upálení!"
„To je právě tajemství mistra Jaroše, aby ortelu pánů konšelů vyhověl a přece nového způsobu upálení použil."
„A dříví k pálení tomu potřebné?" podotýkal jsem dále.
„Leží složeno ve sklepení pod popravištěm," odpovídal Vít, „a je ho tam tolik, že bychom mohli desatero podobných exekucí konati jako dnes."

Jak dlouho trvá, než odsouzenec na hranici ducha vypustí?“
To závisí na tom, jak brzo se kouřem udusí. Žene-li mu vítr hned od počátku kouř do tváře, udusí se již v několika minutách; ale jinak je tomu, sráží-li vítr kouř k zemi, nebo odvádí-li jej v jinou stranu; tu to často i čtvrt hodiny trvá, než odsouzenec poslední svůj vzdech vydá. Při dnešním jasném počasí bude kouř hezky vzhůru vystupovati.“
„Proto asi delinkventi brzo budou udušeni.“
„A právě této zlotřilé chase bych byl smrt jak možno nejdelší a nejbolestnější přál!“
„Však ale sám díš, že tehdáž nebude k upálení jich užito hranic.“
„Ano, soudím, že mistr Jaroš sám na to pomýšlel, aby muka jejich zdesateronásobil. Vždyť při rychlém udušení zlosyn takový vlastně ani plamenů neučiti, neboť se oheň pak již jen mrtvého těla dotýká, a tím je vlastní účel trestu upálení zmařen.“
Vzpomněl jsem si na včerejší vzezření mistra Jaroše, když v knihách popravních pátral po nejkrutějším způsobu smrti šesti odsouzených žhářů, a ve vzpomínce této pravil jsem tudíž:
„Jsem přesvědčen, že mistr náš nedá bídníkům těm tak brzo zhynouti, dokud by nejtrapnější bolesti na sobě nepocítili! Pravil mi sám, že veškerá Praha bude míti dnes na popravišti staroměstském divadlo, jaké posud nebyla zřela.“
„Oj, pak můžeme něco vzácného očekávati!“ zvolal Vít vesele. „Divím se, že není popraviště již za této ranní hodiny více obsazeno!“
Ukázal pravicí k jihu na návrší popravištní, neboť právě byli jsme kol rohu zdí městských nedaleko brány Poříčské zahnuli a nyní směrem k jihu se obrátili. Zanedlouho octli jsme se na popravisti, kolem kteréhož bylo již dosti zvědavého lidu

pražského shromážděno, aby byli též svědky všech příprav, jaké k dnešní hromadné exekuci byly chystány.
Poněvadž stráže městské ještě nebyly na místě, nastala nám úloha odháněti tyto zvědavce, kteří se až k samému popravisti drali a nám by tudíž v přípravných pracích našich byli překáželi.
„Obejdi kruhem kolem popraviště," kázal mistr Jaroš Vítovi, „a pohroz každému, kdo se ještě jen jediný krok kupředu odváží, že se ho ihned rukou svojí dotkneš a tak jej navždy nepočestným učiníš!"
Prostředek tento také okamžitě pomohl.
Vše ustupovalo před hrozícím dotknutím katova pomocníka, neboť každý, koho by se byl dosti málo dotkl, již by se byl v očích všech ostatních stal nepočestným, a této ztrátě cti nechtěl se ovšem nikdo tak snadno ve psí vydati.
Zakrátko byl tudíž kolem popraviště utvořen veliký kruh, jenž se každé chvíle vždy více šířil, neboť se již trousili se všech stran městských noví zvědavci k popravisti, takže okolí jeho přes sníh a led brzo jediné černé ploše se podobalo.
Teprve nyní dal mistr Jaroš pokyn k vlastní práci naší.
S vozu byl snesen veškeren náklad a šestero břeven bylo odneseno na sousední prostranství, kde se dnešní exekuce upálením díti měla. Tam naznačil kat tolikéž míst, kde se měly kopati jámy, do nichž by břevna ona byla postavena.
Vzdálenost mezi jednotlivými břevny byla podle tvrzení Vítova mnohem větší než při obyčejném pálení a proto byl hlavně on zvědavý na způsob, jakým se exekuce dnešní díti bude.
Když břevna stála, zatloukal mistr Jaroš osobně silné hřeby do nich a na ty pak zavěsil vždy dlouhý řetěz, kterým měl delinkvent ku břevnu připoután býti. Na všech břevnech byly již řetězy k tomuto účelu potřebné zavěšeny, a přece ještě

ležela hromada jiných železz složena u hlavní šibenice, což bylo důkazem, že také těch bude nějakým zvláštním způsobem při exekuci upotřebeno.
Poté kázal kat přinášeti dříví, jehož se dosud bylo na stavení hranic užívalo, a teprve teď jsme poznali, jakým způsobem budou dnes obvyklé hranice nahrazeny.
Musili jsme totiž kolem každého břevna klásti polena dříví v kruhu, v němž jen úzký otvor zůstal, co by člověk projíti mohl; dřevěný kruh tento byl narovnán do výše asi půl sáhu, takže hořejší polovici břevna uprostřed stojícího dobře bylo lze spatřiti.
V půl hodině stálo takto šest kruhů kol břeven a nyní byly hranice tyto jpolity smolou a pokryty (koudelí v oleji namočenou, takže musily ihned v plameni státi, jakmile se kruh na jedné straně zapálil.
„Aha, již pochopuji," pravil ke mně Vít, když jsme byli s touto částí své práce hotovi; „odsouzenci budou uprostřed kruhu zvolna páleni, takže aspoň po celou hodinu nejkrutější bolesti budou muset snášeti. Věru, mistr Jaroš vymyslil tu skutečně nový a nade všecky dosavadní bolestný způsob smrti!"
Zděsil jsem se sám při pomyšlení na muka, jaká delinkventi tito musili vystáti, než smrt trápení jejich konec učinila. Teprve nyní porozuměl jsem včerejšímu rozčilení mistra Jaroše, když byl o tomto způsobu exekuce přemýšlel a pak zvolal, že Praha podobného divadla posud neviděla.
S pravou hrdostí pohlížel kat nyní také na dílo své, a vida, že jest ku popravě vše připraveno, kázal holomkům:
„Nyní vyneste ze sklepa kotel, jejž zavěsíte nad hranicí dříví a s polovice olejem naplníte! Ty pak, Víte, připrav k ruce všecky tyče železné, které budou po zapálení kruhu rozžhaveny a do vroucího oleje namáčeny, aby sloužily k pobízení žhářů, kdyby který z nich chtěl na své procházce kolem sloupu ustati! Jelikož

měli tak velikou zálibu v ohni a v plamenech, dostane se jim jich teď dosyta!“
Vyrazil ze sebe potupný smích, jenž mi až do nejvnitrnějších kostí pronikal.
Nyní jsem již úplně pochopil, proč vlastně prostora uvnitř kruhů ponechána byla, měli tudy delinkventi obcházeti stále kolem plamenů, které by těla jejich ponenáhlu upalovaly a tak pozvolna děsnou smrt jim přivodily. Zbývající řetězy dlouhé měly sloužiti k tomu, aby se odsouzencům kol krku přivázaly a těmi aby k další chůzi taženi byli, kdyby snad chtěli v obcházení svém kol plamenů ustati.
Tak bylo vše dosud k vykonání exekuce upálením přichystáno a mistr Jaroš odebral se s jedním ze starších holomků svých nazpět do města, aby delinkventy v žalářích radnice staroměstské na poslední cestu jejích připravil a pak za průvodem jejich opět ku popra-višti se vrátil.
Zároveň přibylo k popravnímu místu oddělení městských žoldnéřů, kteří kolem popraviště veliký kruh utvořili a tlačící se davy lidu dozadu zatlačili.
Veškerá okolní návrší byla již nepřehlednými zástupy zvědavců obsazena, neboť již se byla rozšířila po městech pražských zpráva, kterak novým a dosud nevídaným způsobem budou k smrti odsouzení žháři páleni, a proto spěchalo takměř veškeré obyvatelstvo pražské k popravišti, aby bylo svědkem popravy, jakouž staroměstský kat dosavadní pověst svoji jen ještě rozhojniti měl.
Dobře jsme rozeznávali hlasy údivu mezi lidem tímto, když okrouhlé hranice dříví kol břeven byly narovnány, a odevšad se ozývalo uznání mistru Jarošovi za to, že dovedl připraviti zhoubným škůdcům oněm tak krutou smrt.
Asi za hodinu po odchodu mistra Jaroše do města ozval se umíráček na jedné z věží staroměstských, což bylo znamením,

že průvod s delinkventy ze staroměstské radnice vycházeti počíná.
Vždy nové a nové davy lidu hrnuly se Horskou branou na zasněženou vysočinu kol popravního místa, rovněž i Poříčskou a Koňskou branou přicházelo tisíce zvědavců, takže množství tohoto lidu nebylo ani lze přehlédnouti.
„Tolik diváků jsme neměli ještě při žádné popravě, ač se již hezkou řadu let kolem čekanů těchto otáčím," pravil nejstarší z holomků, rozhlížeje se posup-nýin zrakem po okolí; „kdyby každý z nich jen haléř odvésti musil pro sáček holomků katových, hoj, což by mělo hrdlo moje dlouho na pospasy v krčmě za zdí kláštera svaté Anežky!"
„Ty myslíš stále jen na chlast, Ondro," káral jej Vít; „a přece ti mistr Jaroš už tolikrát pohrozil vyhnáním ze služby, budeš-li se stále opíjeti!"
„Ticho, skřítku!" zakřikl jej neurvalým hlasem starý holomek. „Co ty rozumíš rozkoši, kterou po. čtivý piják pociťuje, když mu chutné bílé pivo malostranské chřtánem probíhá? Ty nanejvýše k nechutné černé bryndě staroměstské přičuchneš, nevěda ani zbla o tom, jak veliký je rozdíl mezi pivovary pražskými!"
„Nuž, jaký je ten rozdíl, starý pijane?" tázal se Vít, nevšímaje si hrubé výčitky holomkovy.
„Malostranské pivovary vaří pivo z vody Berounky, která teče při břehu jejich," vysvětloval s plnou důležitostí starý holomek; „kdežto staroměstské vaří tvrdou vodu vltavskou, z níž se nedá hořké pivo nikdy v té dobrotě uvařiti jako na Malé straně. Dle toho se řiď, holobrádku, ať jednou sám dovedeš pivo píti, a pak zajisté na zkušenost moji vzpomeneš!"
„Zanechte hádky o pivě," zvolal druhý z holomků; „tamto již průvod s delinkventy počíná z brány vycházeti!"

Bylo tomu tak, neboť již byla z brány vyjela četa jízdních žoldnéřů, aby klestila pohodlnou cestu průvodu mezi davy tísnícího lidu, a za nimi se braly osoby soudní, pak odsouzenci v středu pěších žoldnéřů a konečně mistr Jaroš s holomkem, kteří průvod končili.
Prostora za těmito dvěma posledními zůstala na značnou vzdálenost prázdná, neboť nikdo z obecného lidu nechtěl kráčeti za katem, aby se ho v tlačenici snad mimovolně nedotM a tak sám nečestným se nestal.
I obvyklá zvědavost lidu pražského ustoupila před strachem, jaký z kata a z holomků jeho vychází, kdekoli se s ostatním obecenstvem stýkati mají.
Teprve když byl průvod po klikaté cestě jinou stranou zahnul, draly se davy zase nepřerušenou řadou kupředu a brzo bylo veškeré prostranství před branou nepřehlednými Sbory diváků osazeno a také zdi městské byly hlava na hlavě obsazeny; neméně též okna věží hradebních, ve kterých měli městští žoldnéři své příbytky, byla naplněna zvědavými, takže se zdálo.> že je dnešního jitra veškerá Praha na nohou a kolem popraviště staroměstského shromážděna.
Ve Čtvrt hodině přibyl průvod s odsouzenci na popraviště, kdež konšelé na planině pod podezdívkou všem delinkventům naposledy ortel smrti přečtli a pak je mistru Jarošovi odevzdali, aby na nich rozsudek upálením vykonal.
Pozoroval jsem na soudcích a úředních osobách, které exekuci přítomny býti měly, kterak s patrným zájmem pohlíželi na příjprajvy, které k vykonání rozsudku provedeny byly, a tušili již, že kat novým a co nejkrutějším způsobem žháře tyto se světa sprovodí.

Mistr Jaroš pokynul nám všem, abychom se odsouzenců chopili a s každým z nich tak sobě počínali, jak on s předním z nich učinil.
Chopil se mocnou rukou svojí delinkventa a vtáhl jej do kruhu u prvního sloupu, kdež jej řetězem v půli těla převázaným uvázal ke sloupu, leč tak volně, že se odsouzenec mohl kolem sloupu pohybovati. Druhý řetěz, mnohem delší, vložil mu na hrdlo a konec jeho vytáhl otvorem uprostřed kruhové hranice, takže se k němu volně sáhnouti mohlo.
Tak jsme učinili s ostatními třemi zločinci a s obejda ženskými, které však po celou tu dobu děsným křikem povětří naplňovaly a násilím do kruhu vneseny a tam ke kolům přivázány býti musily. Z úst mužů opět se ozývalo strašné proklínání jak soudců, tak veškerého světa; i musil jim mistr Jaroš pohroziti, že každému, kdo by se opovážil ještě jediný hlas ze sebe vydati, dá železnou hrušku do úst vstrčiti, kterážto hrozba také u obou ženštin vyplněna býti musila, neboť si i přes to dále jako zběsilé počínaly. Teprve když jim holomci skutečně hrušky do zlolajných úst vstrčili a pevně je přivázali, takže již vyvrhnuty býti nemohly, utichl křik jejich a také mužští umlkli při spatření účinlivého prostředku tohoto, takže jsme v další exekuci pokračovati mohli.
Teprve nyní vložil si též mistr Jaroš na tvář škrabošku, jako se při každé exekuci pálením dalo, a příkladu jeho následoval Vít i ostatní holomci, takže nebyl již já samojediny zakuklen, což bylo na mne již od počátku obecnou pozornost obracelo.
„A nyní chutě ku práci!“ zvolal kat, jenž byl od této chvíle jakoby v pravém živlu svém. „Vházejte koudel na hranice a polejte ji vřícím olejem a smolou, potom pochodněmi vše se zapálí!“
Stalo se dle rozkazu mistrova a v několika okamženích byly hořlavé látky na hranicích a každý z nás se chopil jedné ze

zapálených pochodní, aby na dané znamení přidělenou mu hranici zapálil.
V davech lildu Ise ozýval poniíšený Muk, neboť již každý poznával, jakým způsobem budou odsouzenci upalováni, a dobře jsem rozeznával výkřiky souhlasu, že kat takto trapnou a zdlouhavou smrt žhářům připravil. Vše si libovalo v tom, že se dnes dostane lidu nevídaného dosud divadla.
Mistr Jaroš zamáchl hořící pochodní nad hlavou a mrštil ji na první hranici, což my u ostatních následovali.
V okamžení vzňala se smolou a olejem nasycená koudel v mocný plamen, jenž se vysoko do výše vznesl, a rychlostí blesku kolkolem po kulaté hranici se plaze, ohnivý kruh kolem odsouzence způsobil.
„Vítr se žene od východu, postavte se každý na východní stranu od hranice!“ ozval se hlas katův k ho-lonikům a každý se odebral na naznačené místo, aby unikl kouři, který se v obrovských kotoučích od každé hranice k západu valil a brzo celé okolí zahalil.

„A nyní kupředu, ďáblův syne!“ vzkřikl kat na prvního odsouzence. „Dokola si zatančíš kolem sloupu, abys na všech stranách dobře propečený do pekla přišel a čertům za chutnou pečínku sloužil!“
Napomenutí toho pro tento okamžik nebylo ani třeba, neboť delinkvent, vida, že lze pohybovati se kolem sloupu, rychle spěchal z obvodu plamenů, které se od východu k němu hnaly, na stranu protější, aby tak prvnímu dotknutí ohně ušel.
Tu se však chopil mistr Jaroš konce řetězu, jenž daleko za hranici zasahoval, a mocně jím trhnuv, přinutil pak delinkventa k dalšímu obcházení kol sloupu, takže nucen byl přímo skrze plameny kráčeti. Hrůzný výkřik vydral se z prsou jeho, neboť v jediném okamžiku byly mu vlasy na hlavě sežehnuty a zároveň

chytla na něm košile, takže hořejší polovice těla obnažena zůstala a na ní na několika místech spáleniny se spatřovaly. V kruté bolesti chtěl se odsouzenec k zemi vrhnouti, ale kat řetězem kol hrdla staženým zase jej vzhůru vytrhl a k další cestě ohněm jej hnal.
Za příkladem mistra Jaroše též my ostatní podobné sobě s delinkventy počínali a kolem břeven plameny je honili. Na zoufalý jejich křik ozývalo se tisíce hlasů z davů lidu, které jim stonásobnou tuto smrt pozvolným pálením jakožto zaslouženou odměnu za žhářství jejich přály a do pekla je posílaly. Pochvalnými těmito hlasy povzbuzeni, počínali jsme si také my co nejhorlivěji, a kdykoli některý z odsouzenců nechtěl dále kupředu skrze plameny, vždy jsme jej zase řetězy strhli k dalšímu postupu.
Ale vždy rychleji následovalo za sebou ustávání delinkventů v chůzi, každou chvíli klesali k zemi, neboť již byly jednotlivé části těla jejich v pravý škvarek proměněny a bolesti jejich musily býti přímo pekelné.
Tu kázal mistr Jaroš, aby každý k zemi kleslý de-linkvent byl poléván vřícím olejem, a to na místo, kde bylo maso již připáleno, a skutečně přivedla nová nezměrná bolest, tímto prostředkem způsobená, každého zase hned na nohy, takže s nadlidským namožením posledních sil krutou cestu kol sloupu konali.
Konečně však byly obě ženštiny překonány, a klesnuvše uprostřed hranice k zemi, nedaly se více k povstání příměti, ani když byly vřícím olejem polity.
„Zalkly se již nepochybně kouřem," zvolal mistr Jaroš, „pročež shrňte na těla jejich hranici železnými háky, aby pod dřívím na prach shořely!"

Stalo se tak a v malé chvíli plápolaly obě hranice i s břevny uprostřed nich stojícími jediným plamenem, jenž vysoko k obloze šlehal.
Zanedlouho potom došlo též u mužských delinkventů k podobným koncům, neboť druh po druhu zůstávali ležeti uprostřed hranice a žádná moc lidská by je nebyla již k povstání přivedla.
Utrpěli v této půlhodině, kteroužto dobu byla děsná tato exekuce trvala, skutečně smrt stonásobnou a zločiny jejich byly na nich způsobem nejukrutnějším ztrestány. To také, jak se zdálo, pociťoval lid hrozné této popravě přihlížející, neboť ponenáhlu umlkaly dřívější výkřiky jeho a zdálo se, že vše zdrceno jest krutým způsobem smrti, jakou byl mistr Jaroš vymyslil pro žháře tyto.
Konečně dohořelo všech šestero hranic, z nichž zbyla jenom hromada popele, v němž se tu a tam objevovaly zčernalé kosti upálených obětí.
Popel tento byl i s kostmi vházen do připravené hluboké jámy, takže po žhářích nezůstala ani nejmenší památka na povrchu zemském.
Již dříve byla se největší část diváků od děsného divadla tohoto zase nazpět do měst pražských obrátila, a když po spálení hranic též konšelé a ostatní úřední osoby s popraviště odešli, osamotneli jsme na osudném místě, kde byli žháři tak krutou smrtí za zločiny své potrestáni.
Po mnoho let pak nebylo v Praze o žádných žhářích slyšeti — tak hluboký dojem byla nevídaná dosud tato poprava způsobila.

7.

Vrah své matky. — Mordéfská banda v Chomutova.

Jak mistr Jaroš očekával, dostalo se mu již druhého dne po této popravě žhářů pochvaly od pánů konšelů staroměstských za to, že byl ohavné zločince ony tak odstrašujícím pro jiné způsobem se světa sprovodil, a městský pan písař, jenž přišel do katovny, aby mistru Jarošovi jménem konšelů toto uznání oznámil, vysázel mu zároveň na stůl dvacet kop grošů českých v pěkné nové minci stříbrné, kteréžto peníze mu byly od pánů konšelů jakožto zvláštní odměna za horlivost jeho poslány.
Mistr Jaroš rozdělil polovici sumy této mezi pomocníky, a můj přítel Vít mohl k svému pokladu v zavřené truhlici své připojiti opět dvě kopy grošů.
„Mám štěstí od té doby, co jste vy do katovny staroměstské přišel, pane magistře,“ pravil ke mně Vít, když si peníze do truhly ukládal; „půjde-li to tak dále, budu moci nejdéle za dvě léta otcovu katovnu pro sebe zakoupiti a nemusím se po venkovských katovnách potloukati, kde beztoho pomocník katův málokdy poctivý stříbrný groš vidí. Zato si chválím Prahu, kde má katovske řemeslo pravé zlaté dno!“
„Je pravda, popravy se zde střídají úžasně rychle,“ podotýkal jsem; „v žalářích radnice sedí ještě několik zlosynů, kteří taktéž rozsudek smrti očekávají.“
„A dnes tam přibyl nový, který také asi jednou z nejkrutějších poprav bude se světa shlazen.“
„Kdo je to? Spáchal nějaký těžký zločin zde v Praze?“
„Ba nejtěžší, jejž člověk na světě spáchati může. Zlosyn ten zavraždil vlastní stařičkou matku!“
„Probůh, kterak se to stalo? Vyprávěj, co o tom mordu víš, já ještě nic o tak děsném zločinu nezaslechl.“

„Slyšel jsem o tom dnes ráno vyprávěti od staršího holomka Petra, který se o tom včera večer v jedné z krčem na Františku dověděl.“
„Petr i přes zákaz mistrův do krčmy se odvážil ?“ “Toho ochlastu nic více nenapraví! Ale proto přece se o tom mistrovi nezmíním, že Petr rozkaz jeho zase překročil; přinesl aspoň z krčmy tuto děsnou novinu, o které bychom se beztoho tak brzo nedověděli, zvláště když zločinec nepřijde do žaláře na radnici, nýbrž sedí ve vězení v Daliborce na Hradčanech, odkud teprv po pronesení rozsudku bude do Špinky na radnici staroměstské převeden, aby na něm mistr Jaroš práci svou vykonal.“
„Činíš mě stále dychtivějším na vypravování své, Víte, a přece s ním tak zvolna pokračuješ.“
„Hned uslyšíte vše, pane magistře, a zvědavost vaše bude upokojena tím, o čem prý se od včerejška ve veškerých městech pražských všeobecně rozpráví a co by nebylo přes to zdi staroměstské katovny přeletělo, kdyby to pijan Petr nebyl za tepla z krčmy domů přinesl. Podle vypravování jeho udal se hrozný onen zločin takto. V domku na právě střeleckém poblíž Koňské brány bydlil městský střelec Matouš Zedník se svou starou matkou, vdovou po městském střelci.“
„Vím to, že domky při zdech městských patří odedávna v majetek městských střelců, začež musí tyto zdi a brány v dobrém stavu udržovati.“
„Ano, a při tom ještě zbrojířské řemeslo provozovati, jak jim to byl císař Karel IV. při obezdění Nového města pražského jako zvláštní výsadu povolil. Matouš Zedník však nebyl ještě plným vlastníkem domku, nýbrž měla k němu právo také matka jeho, která žádnou jinou ženštinu v domku svém strpěti nechtěla a, proto synovi ženiti se nedala. Ale Matouš, který už dlouhá léta po vlastním hospodářství toužil, zanevřel proto na matku, a když si v poslední době nějakou nevěstu vyhlídl, chtěl se s ní

oženiti a ji jako novou hospodyni do domku rodného uvésti. Ale stařena, která se zdála povedeným kvítkem z čertovy zahrádky, láteřila synovi a poznovu mu zakázala na ženidlo jen pomýšleti. Při tom prý velmi nectnými slovy o synově nevěstě mluvila a tím více zlost jeho proti sobě popudila.“

„Bylo to od ní nelaskavé jednání vůči synovi, ale ten nemusil se dáti dohnati až k vraždě.“

„Suď to Bůh, kdo mu tu nešťastnou myšlenku vnukl,“ pokračoval Vít ve svém vypravování dále; „slovem, umínil si, že se vraždou staré matky zbaví, když mu tak dlouho umříti nechtěla, a tak pánem v domku na střeleckém právě se stane. Vylákal ji před několika dny na pole, tam jí rýčem hlavu sťal a mrtvolu její při jedné chmelnici zakopal. Stalo se tak za Kravínem před Koňskou branou, kde v létě mládež z luků na ptáky střílí a kam též v zimě za jasného počasí měšťané pražští na procházku vycházívají. Tam byla mrtvola od psů některých těchto měšťanů ze země vyhrabána a tím byl zločin objeven a syn zavražděné stařeny, Matouš Zedník, ze zločinu toho usvědčen. Jako vrah vlastní matky bude od purkrabského úřadu ztrestán smrtí nejukrutnější, a zajisté poskytne poprava jeho zase divadlo v Praze už dávno nevídané.“

„Proč díš, že soud purkrabský nad ním rozsudek pronese?“

„Poněvadž veškeří střelci měst pražských patří už od časů císaře Karla rv. pod pravomoc úřadu purkrabského na hradě pražském. Proto byl vrah Matouš Zedník jako městský střelec dodán úřadu purkrabskému, který jej dal jakožto těžkého zločince uvrhnouti do žaláře v Daliborce, a zakrátko bude s ním proces hrdelní skončen, neboť v purkrabském domě na Hradčanech dělají s podobnými zlosyny mnohem méně cavyků, než bývá u pánů konšelů na radnici staroměstské v obyčeji. Můžeme se tudíž k popravě jeho za krátkou dobu připraviti.“

„Proč nebude vydán katovi hradčanskému, když na Hradčanech v žaláři sedí a také tam odsouzen bude?“
„Pan purkrabí je na štíru s Hradčanskými, kteří se u císaře domáhají toho, aby Hradčany byly na čtvrté město pražské povýšeny a tak z dosavadního područí úřadu purkrabského vymaněny; proto posílá pan purkrabí již po delší dobu všecky na smrt odsouzené osoby, které nejsou stavu šlechtického, konšelům staroměstským, aby je popraviti dali.“
„A osoby stavu šlechtického, kde ty se popravu jí?“
„Na prostranství před zadním vchodem do královského hradu, kdežto dříve bývali popravo váni na Hradčanech, kdež dosud kaple sv. Barbory po-pravíště připomíná. Ale od té doby, kdy povstal spor mezi Hradčanskými a mezi purkrabským úřadem, ne-popravuie se na onom místě nikdo více, a páni šlechtici, kteří z Bílé věže neb z Daliborky na popraviště před vraty hradními vycházejí, mohou se při své poslední cestě aspoň krásným pohledem na města pražská pobaviti, než navždv oči zavrou. Hle. odtud z okna právě se ono nové popraviště hradčanské dobře jeví, a uznáte zajisté, pane magistře, že se s výše té jeví skutečně i v zimě krásný pohled na Prahu.“
Ukázal oknem na protější hrad královský, jejž bylo možno z oken mé komnaty po celé velkolepé rozloze jeho přehlédnouti a na jehož východním konci před Černou věží bylo lze rozeznati nevelké prostranství, se strany k městu obezděné, na kterém se nyní dle sdělení Vítova popravy šlechtických osob daly.
„Hle, kdyby byl matkovrah Matouš Zedník šlechticem,“ pravil Vít se smíchem „mohli bychom tuto z okna býti diváky při popravě jeho! Ale tak zhyne na staroměstském popravišti, jako každý stavu nízkého, pod rukama kata staroměstského.“
„Jak můžeš ještě žertovati o věci tak truchlivé,“ káral jsem mladého soudruha svého; „nešťastný vrah ten jest věru k

politování, že se dal v okamžiku zaslepené vášně strhnouti k zločinu tak hroznému; není vrahem sprostým, který by byl vraždu ze zištnosti spáchal!“
„Ale přece vrahem své vlastní matky!“ zvolal Vít úsečně. „Proto také bude trest jeho zcela jinaký než obyčejných vrahů, a věru těším se, že budu moci tak řídké popravě přítomen býti, neboť jsem podobného divadla na popravišti posud neviděl.“
„Kterak bývá vrah své vlastní matky popravován ?“ tázal jsem se.
„Jako otcovrah; smýkají jej na kůži na popravišti, trhají s něho řemeny, štípají jej rozžhavenými kleštěmi a konečně jej buď čtvrtí neb na hranici upálí.“
„Byl jsi již nějaké takové popravě přítomen?“
„Nikdy ještě, a proto se na utracení Matouše Zedníka tak velice těším, neboť mistr Jaroš zajisté zase při něm nějaký nový způsob mučení vymyslí, a kdyby měl tak učiniti, jen aby pozlobil kata hradčanského, který beztoho bude láteřiti, že mu zase jedna z obětí jeho ušla, za jejíž utracení by byl hezkou hromádku stříbrných grošů shrábl!“
Byl jsem sám dychtiv na výsledek hrdelní pře městského střelce Matouše Zedníka, která podle všech zpráv, jež také až do staroměstské katovny zalátaly, způsobovala ve všech městech pražských velký hluk.
Vypravovalo se, že si vrah ve vazbě počíná velmi divoce, takže jej do tak zvané hladomorny v Daliborce spustiti musili, aby tím zpupnost jeho byla zlomena; ale i v této podzemní díře, kam nikdy světlo světa nevniklo a kde i nejzatvrzelejší zlosynové se stávali pravými beránky, počínal prý si Zedník jako nějaký zuřivý dravec, až jej teprve několikadenním hladem k mírnosti a povolnosti přinutili.
Do lidomorny v Daliborce, o níž nejděsnější pověsti v lidu pražském obíhal v, přicházeli jen tací nezkrotitelní zločinci,

nikdo však tam nebyl hladem utrápen, neboť by jinak pro zápach z mrtvol nikdo nebyl mohl v Daliborce a v okolí jejím meškati. Pověst o takovéto smrti hladem povstala jen z té okolnosti, že tací divocí vězni, jakým byl též Matouš Zedník, bývali časem hladem trápeni, aby poněkud zkrotli, což se také obyčejně vždy po dvou neb třech dnech stalo.

Když pak bylo též u Matouše Zedníka podobného účinku dosaženo, bvl zločinec uveden před purkrabský soud a v jediném sezení byl proces jeho vyřízen.

Jak bylo lze očekávati, zněl rozsudek podle Kol-dínových práv městských na smrt a měl býti vrah své vlastní matky ztrestán jako otcovrah a popravnímu mistru bylo určeno, aby muka delinkventova na poslední cestě k popravišti podle vlastního uznání ještě zvýšil.

Ještě téhož dne, kdy byl rozsudek tento nad Matoušem Zedníkem pronesen, byla o tom dána zpráva mistru Jarošovi s doložením, aby vše k popravě de-linkventově připravil, neboť prý jest jisté, že bude ortel jak od soudu apelačního, tak od císaře Rudolfa v plném rozsahu potvrzen.

Tak se také stalo a za týden po prohlášení rozsudku již byl delinkvent převezen z Daliborky do žaláře ve Špince na staroměstské radnici, odkud měl ve třech dnech k popravě býti vyveden. den k popravě ustanovený byla opět veškerá Praha na nohou, neboť již se bylo rozhlásilo, jak krutým způsobem bude vrah své vlastní matky spro-voděn se světa. katovně naší bylo v den před popravou taktéž mnoho práce, neboť takřka veškerých nástrojů popravních mělo při exekuci druhého dne býti použito. Vít byl se dvěma staršími holomky vyslán na po-praviště, aby vykopal jámu, do níž měl popel spáleného delmkventa po skončení exekuce býti vházen, a pak aby vztyčil kůl nad hranici, na níž zmučený zlosyn měl smrt vytrpěti.

Já pak s ostatními holomky vyhledával v kolně na dvoře katovny nástroje k pálení a trhání těla, dále provazy a řetězy ke Čtvrcení vraha potřebné a konečně připravili jsme velkou kůži volskou, na níž měl odsouzenec z radnice až k popravišti ulicemi města býti vláčen. Na třech místech této cesty měl delinkvent žhavými kleštěmi býti trhán a vždy se mu měly též tři řemeny s nahého těla strhnouti. Na popravišti konečně měl býti kolem lámán a poté čtvrcen a čtvrti těla jeho měly se na kůlu nad hranicí upáliti a konečně veškeren popel ze spáleného těla i s kostmi do připravené jámy zakopati, tak aby po zlosynovi ni nejmenší stopa na povrchu zemském nepozůstala.
Taková krutá exekuce nebyla již od mnoha let v ulicích pražských vykonávána, a proto se mohlo již napřed souditi, že jí nepřehledné davy lidu přítomny budou.
Mistr Jaroš byl po celý večer před popravou zaměstnán ve svých foliantech, aby se poučil o všech způsobech smrti, které zítřejšího dne k upotřebení přijíti měly, tak aby trápení vraha mohl při každém způsobu mučení jen ještě zvýšiti.
Přemítal v listech sem tam a prohlížel též bedlivě připojené obrazy, aby si postup každé jednotlivé části exekuce co nejlépe v mysl vštípil a pak podle nejlepšího ze vzorů těchto jednal.
Když byl tuto výzkumnou práci svoji dokončil, v níž jej po celý večer nesměl nikdo vyrušovati, pozoroval jsem v obličeji jeho výraz spokojenosti, a mohl jsem sám k sobě říci, že mistr Jaroš při zítřejší exekuci úloze své v plné míře zadost učiní.
Ještě než ulehl, přesvědčil se očitě o práci nás všech a o přípravách k zítřejší exekuci přichystaných a pochválil nás za píli naši, když byl vše v nejlepším pořádku nalezl.
S časným jitrem byla veškerá katovna vzhůru, neboť tehdy měli mimo obyvatele její též čtyři koně mistra Jaroše při exekuci působiti.

Ti byli od jednoho z holomků hned zrána odvedeni na popraviště, kdežto ostatní dva koně sloužili k tomu, aby vraha na kůži ležícího po ulicích pražských smýkali a k popravišti dotáhli.
Já s Vítem a ještě s jedním holomkem byli jsme ustanoveni k tomu, abychom mistra Jaroše na radnici provázeli a při výkonech exekuce v ulicích pražských vypomáhali.
Poněvadž nebylo obyčejem, aby katovi holomci při takovéto práci mohli obličeje své škraboškami zastříti, musil jsem i já bez zakuklení v práci této se účastniti, což byla jediná okolnost, která mi činila přítomnost mou v této exekuci nepříjemnou.
Leč Vít pomohl mi z rozpaků těchto, neboť přišel před vytržením naším z katovny do mé komnaty, drže lahvičku jakousi v rukou, v níž byla tmavá jakási tekutina.
„Nemůžete-Ii dnes užíti škrabošky k zastření obličeje, pane magistře," pravil, „pak vám poslouží tato vodička, která pleť vaši tak velice změní, že by vás ani váš nejlepší přítel nepoznal, kdyby byl náhodou mezi diváky při dnešní popravě. A sázím se o nevím co, že bude dnes veškerá Praha na nohou, neboť nemluví se ve městě o ničem jiném než o delínkventovi Zedníkovi a o hrozném trestu jeho, jemuž chce býti každý přítomen."
Byl jsem soudruhovi svému povděčen za přispění jeho, neboť, sotvaže jsem si vodičkou jeho líce potřel, změnila se barva obličeje mého tak velice, že jsem se sám v zrcadle ani takměř nemohl poznati.
Nemusil jsem se tudíž nikterak obávati, že by kdo ve mně seznal někdejšího magistra lékařství a syna patricijské rodiny chrudimské, neboť i stará Marta spráskla ruce nad hlavou, když mě v proměněné tvářnosti spatřila a v prvním okamžiku mě poznati nemohla.

Mistr Jaroš usmál se jen významně, když tuto mou metamorfosu spatřil, a prohodil, že jsem na ten čas dobře učinil, když nebylo lze užíti škrabošky.
Nyní jsem byl již docela bez obavy a chutě jsem se dal do vykázané mi úlohy, stisknuv si dříve klobouk se širokou střechou hluboko do očí, takže zakuklení mé úplné bylo.
Kat pak se byl oděl k dnešní exekuci v týž bohatý oblek, v jakém jsem jej byl již při prvním setkání s ním v Chrudimi spatřil, a souhlasil jsem s výrokem staré Marty, že Staré město pražské může býti na zjev kata svého v plné míře hrdé.
Mistr Jaroš opásal se kordem a v bohatém obleku svém byl by se podobal každému kavalírovi, kdyby převládající červená barva v zevnějšku nebyla krvavé řemeslo jeho připomínala. Na klobouku, zlatou šňůrou zdobeném, houpalo se dlouhé červené péro, černý plášť byl rudou podšívkou podšit a červená košile náprsní pokrývala mohutná prsa jeho. Takto zjevoval se jen při zvláštních příležitostech, jako tomu mělo býti při této exekuci na vrahovi vlastní matky.
S hrdostí v zraku pohlížela stará Marta na mistra svého a neopominula ke mně a k Vítovi doložiti, abychom si pána svého ve všem, a tudíž i co do zevnějšku jeho za vzor brali.
„Až budu katem v Litoměřicích, paní Marto,“ odvětil jí Vít rozmarně, „pak musíte se přijíti na mne podívat a seznáte, že nebude na mně ani o nit ani o knoflík méně než na katu staroměstském!“
„Do té doby ještě mnoho krajíčků chleba sníš, hochu,“ pravila stařena, „ale dá-li mi Pánbůh zdraví, Pak pozvání tvému vyhovím a teprv potom ti svůj soud o tobě povím, vyrovnáš-li se mistru Jarošovi. — Teď však dosti řečí, neboť mistr tamto již kývá, abyste jej následovali! Konejte vše, jak vám bude kázati a v odměnu za to čekejte po dnešní popravě toho ďábelského lotra sváteční oběd, jaký vám připravím!“

Vesele vlídnou hospodyni pozdravivše, spěchali jsme za mistrem Jarošem, který již z katovny vycházel, dávaje rozkaz holomkoví, jenž koně řídil a s nimi se kolem radnice přes náměstí k hlavnímu vchodu do radnice proti Kunešovic ulici odebral.

My sami pak se brali obvyklou cestou podle kostela sv. Valentina k zadní fortně radnice a do Špinky, abychom delinkventa k poslední cestě jeho připravili.

„S tím chlapem nebudete míti velkou potíž, mistře Jaroši," pravil žalářník ke katovi, když jsme do vězení vcházeli; „již od půlnoci je všecek bez sebe a leží ve mdlobách, takže ho budete musiti přímo na kůži smýkací vynésti. Ten se vám ani nehne, i kdybyste s něho deset řemenů místo předepsaných tří dřeli!"

„Tím rychleji budeme s exekucí hotovi," prohodil mistr Jaroš na tuto zprávu žalářníkovu; „bude méně křiku a zdržování, které při každém řezání řemenů bývá."

Skutečně ležel odsouzenec již jako hotová mrtvola na kamenné podlaze žaláře a nám nezbývalo jiné než z radnice jej vynésti.

Nevěděl nic o tom, že mu byl rozsudek předčítán a že bude k popravišti vlečen a ostatní stupně trestu mu přisouzeného na něm vykonány; neslyšel potěšných slov duchovního, který jej měl na poslední cestě provázeti, aby v něm lítost nad hnusným zločinem jeho vzbudil — slovem byl již nyní bezvládným mrtvým tělem, takže podle všeho ani sebe trapnější muka nemohla jej už k vědomí přivésti.

Poznal jsem, když jsem jej za pravici vzal, že mu tepna skoro již ani nebije, a také tlukot srdce nebylo takřka ani již rozeznati.

„Ty rozumíš, hochu, té věci," pravil ke mně mistr Jaroš, když byl tyto mé pokusy na těle odsouzencově zpozoroval; „nuže, dostaneme jej živého na popra-viště?"

„Není v něm skoro již ani jiskry života více, mistře,“ odvětil jsem; „vystál si trest svůj již před exekucí a ani nejbolestnější muka jej více k sobě nepřivedou. Než k popravišti přijdeme, bude nám již jen s mrtvolou co činiti.“
Mistr Jaroš pokynul hlavou, neboť zajisté s mým úsudkem souhlasil.
„Přisouzený trest však musí na něm býti v plném rozsahu vykonán,“ pravil při tom, odkopnuv opovržlivě mrtvolu, která mu v cestě ležela, „proto musíš ty, Víte, provázeti nás s touto židlí, na kterou bezduchou mrchu tuto posadíme, až s ní budeme řemeny trhati a ji kleštěmi štípati. O hlavní podívanou, totiž o proudy krve z těla se řinoucí, zvědaví Pražané tehdáž přijdou, neboť ze zdechliny této ni jediné krůpěje krve se nedořežeme.“
Podivil jsem se tomu, že mistr Jaroš mluvil s takovou nenávistí o delinkventovi, což nikdy ještě nebyl při popravě dělal, a vysvětloval jsem si to jen tím, že zde před námi ležel vrah své vlastní matky, který ovšem nižádné útrpnosti nezasluhbval.
Sotva se byli soudní úředníci ze žalářní kobky vrátili, kázal kat mně a třetímu soudruhovi, abychom tělo před radnici vynesli a tam na smýkací kůži je vhodili.
Vít následoval nás se židlí a mistr kat koncil průvod, který při vystoupení svém z hlavních vrat radnice veliký úžas v nesčetném diváctvu způsobil.
Vidouce lidé totiž, kterak holomci katovi musí tělo delinkventovo na ramenou svých nésti, tušili hned, že v něm není snad již ani jiskry života více a že se tedy veškerá další exekuce účinkem svým mine.
Ač byl před vraty radnice dosti veliký prázdný čtverhran, jejž utvořila silná četa městských žoldnéřů a uprostřed něhož stáli již naše koně s kozí po zemi se vlekoucí, zaslechl jsem při vystoupení svém na prostranství výkřiky nevole, že delinkvent

ujde bolestem a mukám dalších stupňů exekuce, ba tu a tam bylo přímo voláno, kterak prý ho dali páni konšelé napřed zardousiti, aby lid byl o krvavé divadlo v ulicích města připraven.
Zděsil jsem se sám nad krvežíznivostí lidu tohoto, který se k dnešní popravě jen proto v tak neobyčejném počtu sešel, aby se pobavil pohledem na proudící krev odsouzencovu, na pekelná muka, jakými měl před smrtí svou za děsný zločin svůj býti trápen.
Rozhlédl jsem se, když jsme s tělem delinkvento-vým se stupňů před vrata radnice na náměstí sestupovali, na okamžik kolem sebe a tu jsem viděl, že veškeré prostranství na Velkém i na Malém náměstí a ve všech sousedních ulicích, kam bylo jen lze do-hlédnouti, přeplněno bylo lidem, takže by v pravém slova smyslu jablko nebylo k zemi propadlo. Také veškerá okna v domech byla diváky přeplněna, ano i po střechách domů zahlédl jsem zvědavce za štíty ukryté, kteří neobvyklému divadlu s výše přihlíželi.
Všecko toto množství pohybovalo se jako vlny roz-čeřeného moře a temný hluk pomíšených hlasů se všech stran přicházející podobal se příboji mořskému, jak jsem o něm byl v knihách čítával, kterak se vlny mořské o skály pobřežní lámou.
Byl jsem omámen oslepujícím a ohromujícím divadlem tímto, zvláště když jsem bezděky cítil, kterak je na mne tisíce a tisíce očí v tomto okamžiku upřeno, neboť já vystoupil první z vrat radnice a hlava odsouzencova spočívala na mém levém rameni.
Již tím byli diváci připraveni o pohled do zsinalého obličeje odsouzencova, nemohli zříti strhané zraky jeho ani zmodralé rty, kolem nichž se již pěna umírajících jevila, aniž vůbec chvějící se postavu jeho, kterou každý přece chtěl naposledy ještě zříti.

Teprve když i mistr Jaroš ze vrat vyšel, ukonejšil pestrým a bohatým zevnějškem svým zvědavost lidu a obrátil oči jeho ke své vysoké postavě, takže láni a hubování na delinkventa poněkud ustalo.
„Na kůži s ním!“ velel kat nám oběma a my vyhověli rozkazu jeho.
Soudruh můj učinil to tak prudkým nárazem, že hlava odsouzencova až od země odskočila.
Poznal jsem, že kdyby v těle bylo jen dosti málo ještě životní síly dlelo, byl by odsouzenec zajisté při prudkém pádu tomto sebou pohnul, neb oči otevřel. Leč nestalo se ni jedno ni druhé, a tak měl jsem bezpečně za to, že nešťastník již docela ducha vypustil.
„Je viděti,“ pravil tu mistr Jaroš, „že žádný z vás dvou nebyl ještě přítomen exekuci smýkání na volské kůži; delinkvent přijde hlavou do zadu a nohy se mu Priváží k váze, jinak bychom jej cestou snadno mohli vytrousiti.“
Otočili jsme tudíž tělo hlavou dolů a nohy provazem k váze připoutali, potom kat přednímu z přítomných konšelů ohlásil, že jest vše k započetí exekuce připraveno.
Konšel dal znamení, aby se průvod kupředu hnul, a žoldnéři počali nám raziti cestu davy lidu, a to ke středu Velkého náměstí, kde měly po prvé řemeny s těla vrahova dřeny býti, potom se mělo totéž opětovati před domkem jeho u zdí městských, kde byl až do spáchání zločinu svého přebýval, a pak po třetí na popravišti samém.
V čele průvodu bralo se oddělení žoldnéřů, za nimi brali se písaři a konšelé s ostatními úředními osobami, pak opět řada stráží a potom koně, kteří tělo vrahovo na kůži za sebou smýkali.
Mistr Jaroš kráčel hned za odsouzencem a já s Vítem následovali jsme ho, kdežto třetí holomek táhl za sebou káru s

potřebnými nástroji mučícími a se židlí, kterou byl Vít taktéž na káru vložil. Dosti daleko za námi končila řada žoldnéřů celý průvod, který se jen zvolna kupředu brátí mohl.
Uprostřed náměstí, kde pranýř vztyčen byl, zastavil se průvod a mistr Jaroš kázal nám, abychom de-linkventa odvázali a na židli posadili.
Stalo se tak, a jediným řezem kat mu košili roztrhl, aby se nahá záda objevila.
Zde se mělo provésti první sedření tří řemenů se zad odsouzencových, a proto všeobecná zvědavost diváků jen ještě více vzrostla.
Také v tomto způsobu mučení byl mistr Jaroš dokonalým mistrem, neboť v okamžení potom učinil na zádech delinkventových na levé lopatce krátký rovný řez a pak dva dlouhé řezy po celých zádech dolů. Jen několik kapek krve se ukázalo podél řezů těchto, což bylo důkazem, že v těle odsouzencově byla již jen praskrovná část krve v oběhu.
Kleště sem!“ zvolal kat a já mu připravený nástroj podal.
Chytil kleštěmi hořejší část nařízznuté kůže a jediným trhnutím sedřel celý pruh kůže se svrchu těla, jehož krvavá část se tu otevřena objevila. Bylo to však maso barvy již skoro šedé místo červené a připomínalo mi to mrtvoly, jaké jsme byli v medicínské koleji pitvali.
Však byl i delinkvent tento takřka již úplnou mrtvolou, což dosvědčovalo také zcela klidné chování vrahovo, neboť se nebylo tělo jeho ani při řezech ostrým nožem, ani pod kleštěmi ni v nejmenším pohnulo a ústa jeho pěnou smrtelnou pokrytá zůstala i nadále němá.
Pak sedřel kat ještě dva další řemeny a nyní se mělo ještě k štípání žhavými kleštěmi přikročiti.

Vít byl mezitím na káře rozdělal v železných kamínkách oheň, do něhož vložil kleště s dlouhou rukovětí, které k tomuto způsobu mučení byly.
„Žhavé kleště sem!“ kázal potom mistr Jaroš dále, když byl rozedrané tělo vrahovo na zádech zase pokryl a zato prsa jeho odhalil.
Vít podal mu kleště na konci do žhavá rozpálené a těmi kat z prsou odsouzencových dva kusy masa vytrhl; přiškvařené maso naplnilo ihned veškeré okolí ošklivým zápachem, a tu se v davech lidu ozvaly Projevy souhlasu, které byly při dření řemenů utlu-meny zůstaly, neboť lid očekával proudy krve, které se při tom s těla vraha své matky řinouti budou, ve kterémžto očekávání byl ovšem zklamán.
Po tomto štípání žhavými kleštěmi byla první část exekuce pod pranýřem staroměstským skončena, tělo odsouzencovo vhodili .isme opět na kůži a průvod se obrátil zpět ke Kunešovic ulici a přes Můstek na Koňský trh, neboť druhá část exekuce měla se vy. konati před domkem u zdi městské nedaleko Koňské brány, kde byl Zedník se svou matkou bydlil a odkud ji na pole před bránu vylákal, aby černý zločin svůj na ní spáchal.
Před domkem tím opakovalo se totéž, co se bylo pod staroměstským pranýřem dalo, a pak se vydal veškeren průvod podél zdí městských k Horské bráně a odtamtud k popravíšti, které bylo již nepřehlednými davy lidu obklopeno, neboť tisíce diváků bylo se sem Koňskou branou napřed vydalo, aby si výhodná místa k patření vyhledali.
Pod popravištěm vytáhli jsme kůži i s tělem odsouzencovým na hořejší prostranství, kde dva páry koní ke ětvrcení připravené stály.
Pozoroval jsem dobře, když jsme kůži s těla odkryli, že máme před sebou již jen pouhou mrtvolu, neboť byla-li při vystoupení z radnice v těle odsouzence ještě nějaká jiskra života, pak

uhasla zajisté při obojím mučení a mezi vláčením po ulicích, což by samo o sobě již bylo i nejsilnějšího člověka o život připravilo, neboť se hlava o kamení nerovné dlažby ulic pražských neustále otloukala a takřka již bez-tvárnou hmotou byla.

Než došlo ke čtvrcení, musilo ještě třetí dření řemenů a štípání žhavými kleštěmi následovati, jak to v orteli výslovně bylo předepsáno. Stalo se tak již na těle úplně ztuhlém, takže už ni jediná kapka krve z něho nevyprýštila, což zase nevoli v lidu vyvolalo, neboť ten by si přál viděti, kterak odsouzenec pod mukami co nejděsněji se svíjí, a pekelné bolesti snášeje, zoufale řve a naříká, kdežto po celou dobu exekuce z úst jeho ni jediný hlas nevyšel.

„Oni ho dříve zardousili, bídníka," slyšel jsem zřejmě ze zástupů láti; „uškrtili ho, aby nepocítil spravedlivých muk, jak bylo ortelem předepsáno, a přece zasloužil lotr ten, aby pošel smrtí desateronásobnou!"

Opovržlivým zrakem pohlédl mistr Jaroš po lajícím lidu a dal pak rozkaz k výkonu poslední části exekuce, totiž k čtvrcení těla odsouzencova.

Ke každé ruce a noze bezvládného trupu byl zapražen jeden z koní a ti pak hnáni každý v jinou stranu. Hned po prvním trhnutí byla utržena s částí těla pravá noha a levá ruka, potom druhým rázem utrženy ostatní dvě končetiny. Beztvárný trup, na nějž bylo hrozno se podívati, zůstal ležeti na místě, kdežto na řetězech smýkaly se utržené částky ostatního těla.

Ty pak byly k pokynutí katovu vhozeny na připravenou hranici, již jsme musili smolou políti, aby dříví tím rychleji vzplanulo.

Mohutný plamen vyrazil do výše, kouř smrdutý zahalil veškeré okolí, zaháněje davy zvědavců, kteří se nyní zase k městu nazpět hrnouti počali, neboť byla exekuce skončena a

neposkytovala žádného divadla více. Po půl hodině dohořela hranice až k zemi a z těla popravencova nezbylo než několik černých kostí, které s popelem i s prstí do připravené jámy byly smeteny.
Tak děsně skončil vrah své vlastní matky, v poledne vraceli jsme se od popravy, o níž bylo ještě dlouho v lidu pražském mluveno, neboť tak ohavný zločin nebyl již dávná léta ve městech pražských spáchán. Ba jeden z veršovců složil k výstraze všemu lidu i píseň o hanebném mordu tomto, která pak tištěna byla a v obecném lidu na dračku šla, takže si impressor dobrým výdělkem sáček naplnil.
Mistru Jarošovi dostalo se od pánů konšelů, když jim na radnici počet z vykonané exekuce složil, nejenom pochvaly za dobré vykonání ortele, leč také desíti kop grošů jako zvláštního přídavku, jež mezi pomocníky tsvé rozdělil.
Vít mohl k pokladu svému uložiti opět dvě kopy, což ovšem s velkým zalíbením učinil, poznovu mi dokazuje, kterak i katovské řemeslo má své zlaté dno, jen když hojná práce dochází.
Ta také skutečně nescházela, neboť v době půl roku potom následujícího oběsil mistr Jaroš 7 zbojníků a zlodějů, z nichž se dva houpali na nově postavené justici na rynku staroměstském, kdež mrtvoly jejich po dlouhou dobu visely, aby byly k výstraze všem zlosynům a lidem zlým, kteří tehdáž v městech pražských a v okolí děsně řádili, takže málokterý den minul, aby nebylo o vraždách a o loupežích neb jinakých nepravostech slyšeti.
Rozmáhalo se od několika let ve městech pražských docela i vlašské banditství, neboť cizí dobrodruhové, ze všech zemí do Prahy jako kobylky se slétající, vraždili v ulicích a domech pražských za dobrý plat každého, kdo jim byl od nepřítele toho člověka naznačen, tak jako se prý odedávna ve Vlaších děje,

kde se bandité dají za dost málo peněz ke každé vraždě najmouti.
Leč ani na venkově nebyly o nic lepší poměry, nebot! i v malých městech daly se časté vraždy a loupeže, i bylo „stupku“, jak se tehdáž toulavým zbojníkům říkalo, na všech silnicích, takže neradno bylo, na delší cesty bez dostatečného průvodu se vydávati.
Časem sebrala se města, když už nemohla toto kruté řádění loupežníků a vrahů vydržeti, a uspořádala společnou honbu na takovéto zlosyny a pak nastala katům hojná žeň, neboť každý takový lapený zbojník byl bez milosti popraven.
V některých částech země utvořily se docela roty lupičské, které měly zvláštní své zřízení a dlouho nemohly lidskou spravedlností zničeny býti. Teprv když se celé tlupy žoldnéřů proti nim do pole vypravily, podařilo se je rozprášiti a na čas neškodnými učiniti, leč zanedlouho bujela neřest tato zase znova, a tak katové ve městech českých z krvavé práce ani nevycházeli.
Byly to tehdáž pravé zlaté časy pro katovské řemeslo v Čechách, ač v zemi hluboký mír byl, a nedalo se ani za válek husitských tak mnoho poprav jako za pokojných dob císaře Rudolfa II., což bylo jen proto, že pro lehké živobytí a snadné výdělky mnoho cizí sběře do země České táhlo a ta tu pak zbuj-nost svou provozovala a domácí obyvatelstvo ke stejným zlým skutkům sváděla.
S bídníky takovými měl jsem i já se blíže seznámiti, když jednoho letního dne roku 1588 mistr Jaroš byl povolán na radnici, kdež mu bylo oznámeno, že si městská rada chomutovská vyžádala na konšelích Starého města pražského, aby kat staroměstský byl vyslán do Chomutova k popravení tlupy více než třiceti loupežníků, kteří krátce předtím vesměs byli k šibenici odsouzeni.

„Slibuji mi dvojnásobnou taxu za každého oběšence," pravil ke mně kat, když se byl z radnice navrátil a účel, proč tam volán byl, mi oznámil; „bude to tudíž dobrý výdělek a mimoto se budeme moci zase po kusu světa rozhlédnouti, když jsme již tak dlouho v těchto čtyřech zdech civěli."
„Mimo to je to čest pro kata staroměstského," odtušil jsem, „že jest pověst jeho i v Chomutově rozhlášena."
„Ta u mne mnoho neváží, hochu," zněla úsečná odpověď mistrova; „neboť nezapomínám nikdy na to, kterak ta všecka láje o všech příslušnících řemesla katovského smýšlí, a ty učiníš dobře, budeš-li o lidech s týmž pohrdáním smýšleti. Tím aspoň ušetříš si mnohé hořké chvíle, kdykoli s lidem tímto přijdeš do bližších styků."
Vzpomněl jsem si na slova tato nedlouho potom, když jsme do Chomutova přibyli, neboť já a jeden ze starších holomků provázeli jsme mistra Jaroše k hromadné exekuci oné do města, o němž šla odedávna pověst v Čechách, že „všude Češi, jenom v Chomutově Němci".
Obstaravše si vše potřebné na cestu, vydali jsme se hned druhého dne za časného jitra z Prahy do Chomutova, při čemž Vít velice toho želel, že nás nemohl provázeti, neboť mistr Jaroš svěřil pouze jemu dohled v katovně za nepřítomnosti své, protože žádného z ostatních starších holomků důvěrou svojí nepoctíval.
„Byl bych se na zpáteční cestě zastavil ve Slaném," pravil ke mně Vít, když jsem se s ním před odjezdem loučil, „abych otci pověděl, že mi již neschází mnoho do té sumy, které je třeba, abych po něm slánskou katovnu převzal. Jsem již tři léta v Praze a zdokonalil jsem se zde v umění popravním tak velice, že mohu bez váhání úřad kata převzíti. Za půl léta hodlám se domů vrátiti, aby starý otec mohl se odpočinku oddati a já jeho místo zaujmouti. Tuto radostnou novinu byl bych mu nyní

oznámil, kdyby mne byl mistr Jaroš s sebou do Chomutova vzal.“
„Nuže, nic nevadí, milý Víte,“ pravil jsem k dobromyslnému soudruhovi svému, „abych já se nestal ve věci této poslem tvým a nevyřídil otci tvému, čím sám bys jej chtěl potěšiti.“
„Chtěl byste tak učiniti, pane magistře?“ zvolal Vít se zářícíma očima; „ó, jak bych vám byl vděčen za přátelskou službu tuto!“
„Požádám mistra Jaroše, abychom jeli na zpáteční cestě přes město Slané,“ pravil jsem, tiskna mu ruku; „v katovně slánské vyřídím poselství tvé a doufám, že mne tam jako přítele tvého rádi uvidí!“
„Tím buďte jist, pane magistře!“ zvolal s výrazem nelíčené radosti Vít. „U otce mého dostane se vám uvítání a pohoštění nejpřátelštějšího a sestra moje bude potěšena, že sezná tak švarného soudruha mého, který jí bude o vzdáleném bratrovi vyprávěti.“
„Aj, ty máš sestru? O té jsi se mi ještě nikdy nezmínil!“
„Ona jediná žije s otcem mým v katovně slánské a jen jí děkuje otec můj, že může i v stáří svém ještě úřad svůj zastávati, neboť o něho vzorně pečuje, jako by mu žádná hospodyně na světě nedovedla posloužiti!“
„Ty mluvíš o ní s pravým nadšením, takže se sám stávám zvědavým ji poznati.“
„Bětuška toho také vším právem zasluhuje, abych ji miloval, neboť není upřímnější dcery a lepší sestry nad ni! Vyřiďte jí tisícero polibků ode mne a rcete jí, jak velice již toužím po dni, kdy budeme zase v domácnosti otcovské spojeni a kdy mi k ruce podobně státi bude, jako dosud otci našemu činila!“
Slíbil jsem mu poznovu podle přání jeho se zachovati a rozloučil jsem se s ním, jako bych se byl s vlastním bratrem loučil. Nesměl jsem se bohužel k bratřím svým hlásiti, a tak

jsem přilnul pravou bratrskou láskou k mladíkovi tomu, s nímž mne pak ještě bližší svazek přátelský měl spojovati.
Druhého dne pozdě večer přibyli jsme do Chomutova, a poněvadž pro pozdní hodinu nemohl mistr Jaroš purkmistra neb některého konšela vyhledávati, aby nám příbytek vykázal, a protože také již městská brána byla zamčena, a tudíž nikdo více do města vpuštěn nebyl, sestoupili jsme v zájezdní hospodě na Pražském předměstí, kde v jizbě ještě hlučný život trval.
Zasedli jsme u stolu, u něhož nikdo neseděl, a pochutnávali si na večeři, když tu mistr Jaroš, pozdvihnuv hlavu, zpozoroval, kterak u sousedních stolů piják po pijáku odchází na protější konec jizby, takže jsme poblíž nálevny zcela osamotněli; mimoto bylo ve společnosti jakési šuškání a tajemné pohlížení na nás, takže o významu tohoto náhlého stranění všech přítomných pochybnosti býti nemohlo.
„Ti hraná̌či němečtí nejspíše nás poznali," pravil mistr Jaroš ke mně, když byl celé hnutí toto přehlédl, „a proto se nám vyhýbají; nedivil bych se pranic, kdyby krčmář přišel s vyzváním, abychom dům opustili."
Tušení toto mistra Jaroše skutečně nezklamalo, neboť za chvíli přistoupil ke stolu našemu krčmář a dosti zhurta spustil na mistra svou horáckou němčinu:
„Vy jste pražský kat, neboť vás jeden z hostí mých, forman do Prahy odtud dojíždějící, poznal, a proto by bylo marné popírání nečestného vašeho stavu. Moje krčma však není pro lidi sníženého stavu, a proto bez meškání dům můj opusťte, sice mi ani myš více do krčmy nepáchne, rozhlásí-li se, že jsem poskytl přístřeší katovi a holomkům jeho!"
Pozoroval jsem mistra Jaroše, jak potupné toto vyzvání přijme, a spatřil jsem, kterak se líce jeho v prvním okamžení do ruda změnily, ale pak hned zase obyčejné barvy své nabyly.

Mistr přemohl nevoli vnitřní, a klidně povstav se židle, vzpřímil se v celé mohutné postavě své před krčmářem a pohlédl na něj tak výhružným zrakem, že otylý mužík na dva kroky strachy ustoupil.
„Mohl bych tě, směšný panáku," pravil k němu temným hlasem, „chopiti za chřtán a vyhoditi tě ze dveří a tak dotknutím těla tvého navždy nečestným tě učiniti za to, že tak drze se opovažuješ proti mně vystoupiti, ač jsem nepřerušil přikázání, že má kat v krčmě stranou zasednouti. Seděl jsem zde s lidmi svými odloučen od hostí tvých a mohl bych klidně na svém místě zůstati. Ale nestojíš mi, ničemný břicháči, za to, abych se tebou ostouzel, a proto šeredné hnízdo tvoje opustím. Ale běda ti, dostaneš-li se jednou pod ruku mou!"
„Co se to opovažujete mi do očí praviti? Jsem muž poctivý!" křičel krčmář, a postaviv se za nálevnu, divoce na kata pohlížel.
„Jsi poctivec podezřelé barvy," odpovídal opovržlivě mistr Jaroš, „neboť co jsem na cestě sem slyšel o krčmáři „U zelené žáby", mohlo by tě snadno přivésti mezi lupiče, kteří se budou na mých konopných nákrčnících zanedlouho houpati!"
Krčmář zbledl jako stěna při těchto slovech katových a strhanými zraky šilhal po hostech svých, aby seznal, zda také ostatní hosté jeho nezaslechli obvinění jeho, které mu tak neočekávaně bylo ve tvář vmeteno.
Zaslechli jsme skutečně v krčmě, kde jsme byli toho dne obědvali a kde mezi lidmi byla řeč o nastávající hromadné popravě v Chomutově, že prý někteří z jatých lupičů scházeli se potají v krčmě „U zelené žáby" na Pražském předměstí v Chomutově a krčmář tamní že byl tajným jejich společníkem, při čemž bylo doloženo, že by tudíž byl měl také právu propadnouti, ale že dosud žádný z odsouzených lupičů tajné spojení s ním nevyzradil.

Proto způsobilo toto náhlé obvinění z úst katových u krčmáře tak nesmírný účinek, že se na celém těle jak osyka třásti počal a zajisté by byl nestoudné vyzvání své odvolal.
LeČ mistr Jaroš kynul nám oběma, abychom s ním krčmu opustili, a pak s opovržlivým pohledem na ostatní přítomné, kteří všickni zamlkle na nás pohlíželi, odcházel pevným krokem z krčmy, kde nám společenské následky sníženého stavu našeho byly tak nepříjemně najevo dány.
Já s druhým holomkem následoval mistra svého, který pak před krčmou k nám se obrátil a pravil:
„Vyhledáme zdejší pohodnici, kde přenocujeme; znám ji z dávných let, a proto ji i v noci snadno vyhledám. Ničemný krčmář však bude za hanebné jednání toto brzo pykati!“
Obrátil se nazpět do polí a brzo octli jsme se v dosti velké vzdálenosti od města před nízkou chatrčí, chomutovskou to pohodnicí, v níž nás majitel její vlídně uvítal, neboť byl s mistrem Jarošem z dřívějších let znám.
Když jsme kol stolu jeho zasedli a pohodný korbel dobrého piva přinesl, vyprávěl mu mistr Jaroš, co se bylo „U zelené žáby“ udalo, a pohodný podotkl:
„Krčmář je skutečně tajně spřežen s tou rotou „kartových mužů“, kterým teď vy, mistře, na onen svět pomůžete, ale dovedl se ze všeho nařčení vysekati, neboť, jak se zdá, má na zdejší radnici dobrého přítelíčka, který mu za hojný úplatek pomohl, že nebylo žádné podezření na něho vrženo, ačkoli by se snadno daly v krčmě jeho důkazy nalézti, že měl účastenství v loupežích „kartových mužů“, aneb aspoň lup jejich u sebe skrýval. Jsem přesvědčen, že jen ze zlosti nad tím, že tajní spřeženci jeho dojdou odměny své pod rukou vaší, vypověděl vás z domu svého.“
„Nuže, podezření mé nezdá se tedy liché,“ pravil mistr Jaroš, kývaje významně hlavou; „proto se postarám, aby na radnici

zdejší ptáčka toho přísněji na dotaz vzali, a potvrdí-li se, co jsem o bídáku tomto dosud slyšel, pak mi bude pravou pochoutkou, budu-li moci též jemu jednu ze svých oprátek na otylý chřtán jeho vhoditi. — Co však znamenají vaše slova o „kartových mužích," která jsem tuto od vás zaslechl?"

„Vy jste neslyšel nic bližšího o té rotě lupičů, kterou popravo váti budete?" tázal se pohodný.

„Nevím nic jiného, než že přes třicet zbojníků a zlodějů v Chomutově mám popraviti. Povězte mi tudíž, jío ojtésběři víte."

Pohodný připil si notně z korbele a vypravoval takto:

„Už několik let bylo v zdejší krajině pácháno množství loupeží a mordů, takže bylo brzo zjevno, že celá rota nepravosti tyto páchati musí. Pak se rozneslo, že lupičská ta společnost má svého hejtmana a je zcela po vojensku zřízena. Ale nikdy prý neměla více než dvaatřicet mužů, tedy právě tolik, co je karet ve hře, a každý lupič měl prý skutečně jméno podle karty, takže vůdce těch šibeničníků nesl název „Červeného esa", tři ostatní přední členové se jmenovali podle dalších es, pak následovali čtyři králové, čtyři svrškové, čtyři spodkové a ostatní se nazývali desítkami, devítkami, osmičkami a sedmičkami. Proto jim říkáno v celé krajině „kartoví mužové" a žádný poctivý člověk nebyl před útoky a úklady jejich bezpečný, takže se veškeré Chomutovsko strachy před nimi chvělo."

„A nepodařilo se vrchnostem a úřadům řádění jejich překaziti?"

„Dlouho se jim nemohlo právo na kobylku dostati, neboť měli mezi chátrou ve vsích i ve městech okolních na všech stranách tajné spojence, kteří jim o všech výpravách proti nim vedených a o každém hrozícím nebezpečí hned zprávu dodávali, takže se po tři léta úřadům nepodařilo, ni jediného z „kartových mužů"

v moc svou dostati. Teprve když se „Žaludový král“ pohádal jednou s vůdcem o kořist, jaká mu z lupu připadnouti měla, udal ze msty celou rotu a skrýše její, takže bylo v krátkém čase všech dvaatřicet „kartových mužů“ za závorou a potom je všecky k smrti odsoudili.“

„A nevěděl „Žaludový král“ o spojenectví s krčmářem od „Zelené žáby“, že také jeho právu neudal?“

„Ten pocházel z pohraniční krajiny, a neznal tudíž spády soudruhů svých na Chomutovsku, jinak by také na toho lotra byl asi pověděl.“

„Aj, toť byla čistá kartová společnost,“ zasmál se mistr Jaroš; „veselý nápad to byl zajisté, že si dali jména kartových listů, jenže ta hra v karty přece zle pro ně dopadla a výhru jejich jiný shrábne. Podívám se rád těm esům, králům, svrškům a spodkům do očí, až si s nimi poslední mariáš pod čekanem zahraji. — Divím se však jenom, že také „Žaludový král“ byl rovněž s ostatními k smrti provazem odsouzen, neboť se obyčejně uděluje milost tomu, kdo spolu-vinníky své udá, takže podle práva mohou býti potrestáni.“

„Soudruhové jeho ze zlosti nad udavačstvím jeho,“ vysvětloval pohodný dále, „vyzradili na něho, že na hranicích saských spáchal několikero mordů, a tak mu páni konšelé nemohli nikterak milost uděliti a též apelační soud v Praze potvrdil tento rozsudek.“

Seděli jsme ještě nějakou dobu a pak ulehli na slámu v komoře pohodného, který si velikou čest z toho dělal, že staroměstský kat pražský zavítal pod střechu jeho.

S ranním rozbřeskem bral se mistr Jaroš do města na radnici, kamž jsme jej s nástroji a katovskými potřebami následovali.

Na Pražském předměstí stál krčmář od „Zelené žáby“ v průjezde domu svého a nepřátelským zrakem kroky naše k městu sledoval; tušil asi, že mu v mistru Jarošovi povstal

nebezpečný nepřítel, ale zajisté ještě se nenadal ani v nejmenším, jaký osud jej už v nejbližší hodině stihne a jak brzo se vyplní přání mistra našeho, aby krčmáře pod svou ruku 'dostal.

Nedaleko pražské brány města Chomutova vyslal mne mistr Jaroš k žoldnéřovi ve bráně stojícímu, abych se poptal, kde je tam fortna bičická, kterou bychom do města mohli vejíti, neboť podle starého obyčeje nesměli jsme vcházeti branou, kudy ostatní lid chodil, a byli bychom se zajisté nepříjemným stykům s obyvatelstvem všanc vydali, kdybychom branou byli do města vešli. Bylo se z krčmy „U zelené žáby“ zajisté již rozhlásilo mezi lidem, že pražský kat přibyl již s holomky svými do Chomutova, neboť obyvatelstvo vybíhalo z okolních domů, aby na nás příchozí zevlovalo a každý krok náš střežilo.

Fortna tato podle sdělení žoldnéřova byla v koutě za jednou z věží městských v hlubokém příkopě hradebním, kudy jsme se jen hlubokým bahnem k ní dostali, neboť příkop býval kdysi vodou naplněn, a v těchto místech se asi nikdo nestaral o to, aby bylo bahno z příkopu vyklizeno.

Tak jako fortna v městské zdi v Praze byla i tato bičická fortna v Chomutově stále otevřena, což bylo důkazem, že ani v tomto městě nebyl by nikdo otvorem jejím do města vkročil, aby se sám nečestným nestal.

Mistr Jaroš odlehčil různými slovy své nevoli nad tím, že jsme se hlubokým a smrdutým bahnem broditi musili, a soudruh můj proklínal hlasitě německé špinavce chomutovské, kteří tak málo o čistotu ve městě dbali; leč nezbývalo nám jiné než cestou touto kupředu se bráti, potom jsme nezamčenou fortnou do města vnikli.

Těsnou uličkou podle zdí městských dostali jsme se k zadní části radnice chomutovské, kde nás již strážce žalářní očekával, aby uvedl mistra Jaroše před purkmistra.

My zatím složili nástroje své v jizbě žalářníkově a očekávali tu návrat velitele svého, při čemž jsem se musil usmáti úzkostlivé péči žalářníka, aby se nedotkl žádného z nás, jinak by se byl musil sám taktéž za nečestného pokládati.
V půlhodině vrátil se mistr Jaroš a první slovo jeho ke mně bylo:
„četa žoldnéřů bere se již na Pražské předměstí pro krčmáře „U zelené žáby“, aby jej jala a dům jeho prohledala. Dostane se mu tím odměny za pohostinství jeho a podle všeho doplní počet delinkven-tů na třiatřicet, neboť bez prodlení bude s ním podle práva naloženo, jakmile se v domě jeho nalezne něco z uloupené kořisti „kartových mužů“, o čemž také ni na okamžik nepochybuji.“
„Dobře se tomu ničemovi tak stane!“ přisvědčo-val žalářník. „První z konšelů držel nad ním vždy ruku ochrannou, ale pan purkmistr mu dá nyní jistě smyčku zadrhnouti, neboť toho nikdy nedovedl hamižný ten krčmář podplatiti, jako prý se mu to u prvního konšela dařilo.“
A skutečně již za hodinu potom byl krčmář přiveden do vězení, kde spoluvinníci jeho usvědčili jej z účastenství ve zločinech svých, a potom také ke smrti provazem odsouzen jest.
Po celý příští den byli jsme na popravišti chomutovském zaměstnáni stavěním ohromného čekanu, na němž delinkventi společně měli býti oběšeni.
Obyčejně býval takovýto čekan tříhranný, tehdáž však kázal mistr Jaroš postaviti čtyři břevna, jež nahoře tolikéž příčnými kládami spojena byla, a na každé ze čtyř stran obrovského tohoto čekanu mělo viseti vždy osm odsouzených, tak aby „kartoví mužové“ byli podle barviček hry v karty od sebe odděleni.
Práce naše, kteréž přihlíželi četní diváci z města, trvala až do noci, a značně namoženi vraceli jsme se do radnice, kde nám

náležité lože bylo uchystáno, takže nám nebylo více třeba do pohodnice se vraceti. Blízké přítomnosti naší bylo také proto třeba, že mistr Jaroš musil delinkventy na poslední cestu připraviti a při velikém počtu jejich musil ovšem práci tuto hned s nejrannějším jitrem započíti.
O osmé hodině ranní zazněl umíráček a žoldnéři počali spoutané odsouzence ze žaláře vyváděti.
Krátce potom hnul se průvod, přísterný pohled poskytující, na cestu k popravišti, kde již veškeré okolí lidem bylo přeplněno, kdežto i kolem nás tisíce lidu se bralo.
Hromadné popravy podobné Chomutov ovšem nikdy neviděl, a proto byla veškerá krajina na nohou, aby děsnému tomuto divadlu byla přítomna.
Mistr Jaroš se objevil v nádherném. obleku svém a již tím také zde zraky všech přítomných k sobě obracel. Celá hromada provazů ležela pod čekanem, u něhož byli odsouzenci v jednotlivých řadách pod silnou stráží rozestaveni.
Svižnou rukou počal kat dílo své, a to nejdříve oběsil „Červené eso“, potom ostatní tři esa následovala, potom došlo na krále, pak svršky, spodky atd., takže ve dvou hodinách všech dvaatřicet „kartových mužů“ podle barviček oddělených svorně vždy osm na jednom břevnu pospolu viselo.
Krčmář konečně byl oběšen na vlastní šibenici chomutovské a před smrtí svou musil ještě vyslechnouti výčitky naše za nehostinnost svou.
O poledni byla hromadná poprava skončena a my zasedli k bohaté hostině na radnici, kterou nám byli konšelé tamže ustrojiti dali, abychom nemusili žádné krčmy vyhledávati. Když pak byl mistr Jaroš ještě svou mzdu, totiž dvě kopy grošů za každého oběšence, dostal, opustili jsme ještě téhož dne Chomutov, kde se pak dlouhé časy potom stále ještě mluvilo o hromadné popravě „kartových mužů“.

8.

V katovně ve Slaném.

Přicházím nyní k vypisování oddílu života svého, v němž po prvé mi zasvitla zářnější hvězda na obloze života tohoto, dosud tak velice zachmuřeného a neradostného. Hvězdou touto byla pozdější družka života mého, která mi každou neblahou hodinu zpříjemňovala, a zejména každou vzpomínku na minulost moji z paměti mé vyhladiti se snažila.

V katovně slánské nalezl jsem družku tuto a blahoslavím posud dni, kdy jsem tam byl po prvé nohou vkročil.

Byl to druhý den po hromadné popravě mordéřské bandy v Chomutově, když jsme se k večeru k městu Slanému přibližovali.

Byl mistr Jaroš ochotně vyhověl žádosti mé, abychom se zpáteční cestou do Prahy dali přes Slané, neboť i on chtěl se zase jednou setkati s otcem Vítovým a poseděti s ním v rozmluvě přátelské, kterážto příležitost se příslušníkům stavu katovského tak zřídka přiházívá.

Katovna slánská leží jako všecky jiné ve venkovských městech daleko za zdmi městskými, vzdálena jsouc všeho sousedství, takže kat a lidé jeho v žádný styk s ostatním obyvatelstvem nepřicházejí.

Mistr Jaroš byl již častěji zavítal ke slánskému mistru popravnímu, jenž se Jan Špetle nazýval a úřad svůj již dlouhá léta ve Slaném zastával. Proto zahnuli jsme, když jsme s večerním soumrakem přijížděli k městu, se silnice přímo na postranní cestu ke katovně vedoucí a brzo jsem spatřil za hustým křoviskem obydlí otce Vítova, které se v zevnějšku svém v ničem nelišilo od jiných katoven.

Nízké stavení bylo obklopeno na všech stranách zdí, takže se zdálo odloučeno ode všeho ostatního světa, jen několik ovocných stromů přesahovalo na jedné straně zeď, což mi bylo znamením, že si kat slánský na té straně pozemku svého nejspíše zahrádku udržuje, což bylo ovšem při katovně jakousi zvláštností a za důkaz sloužiti mohlo, že si mistr Jan Spetle hledí domácnost svoji podle možnosti zpříjemniti.
Štěkot několika psů, kteří blížení cizích osob zvětřili, uvědomil obyvatele katovny o návštěvě naší a mistr Špetle sám nám přišel na zatlučení naše vrata otevřít.
Byl to muž již obstarožný, nevelké, ale zavalité postavy, v jehož obličeji jsem na první pohled seznal velkou podobu s Vítem, takže bych, i neznaje ho, byl v něm snadno poznal otce mladého soudruha svého v katovně pražské.
Jevil veliké potěšení nad touto nenadálou návštěvou dávného přítele svého a srdečně se s ním objímal.
„Tomuto statečnému hochovi děkuj za návštěvu mou, starý příteli," pravil mistr Jaroš, ukazuje na mne, „neboť ten je příčinou toho, že se z Chomutova vracím do Prahy přes Slané; slíbil soudruhovi svému Vítovi, že zavítá k otci jeho, a já také chtěl zase jeden večer s tebou ztráviti, a tak přicházíme, abychom u tebe nocleh si vyhledali."
Slánský kat vítal i mne přívětivě a vřele mi tiskl ruku, dokládaje, že mu musím o Vítovi vyprávěti, když jest mi v Praze tak milým soudruhem.
Pak se obrátil zase k mistru Jarošovi a pravil:
„S jediným noclehem to u mne neodbudeš, milý příteli; aspoň přes zítřejší den musíš se pod mou střechou zdržeti, neboť máme si mnoho co vyprávěti o časech minulých i nynějších. Jinak zatáhnu vrata řetězem a musil bys přes zeď lézti, kdyby ses chtěl dostati z katovny dříve, než k tomu přivolím."

„Nuže uvidíme," smál se mistr Jaroš; „přicházím však o třech, starý hochu, a na takovou návštěvu nejsou ani tvoje kuchyně a sklep přichystány."
„To je starost mé Bětuše," odpovídal kat slánský; >,ta již dovede stůl sehnati, aby staroměstský mistr popravní byl v katovně slánské patřičně uhoštěn."
Vešli jsme do dvora, na kterém jsem při prvním rozhledu zpozoroval neobyčejný pořádek a čistotu, jak bych to nebyl očekával po tom, co jsem byl viděl v katovně chrudimské; ba ani naše katovna v Praze nehonosila se takovým ladem a skladem, jaký se mi kol příbytku kata Jana Špetle jevil.
Věděl jsem již od Víta, že jest otec jeho již mnoho let ovdovělý a že péče o domácnost jeho spočívala pouze na bedrech dcery katovy Bětušky. Ta tedy měla zásluhu o pořádek a čistotu, jaká mne v katovně slánské hned při prvním vystoupení tak mile překvapila.
Byl jsem tudíž tím více žádostiv seznati dívku, která se jevila již v mladém věku tak dobrou hospodyní a o jejíchž dobrých vlastnostech mysli i srdce mi byl Vít tak mnoho vyprávěl.
Na té straně dvora, kde se ovocné stromy přes zeď katovny do výše vypínaly, rozkládala se skutečně nevelká zahrada, ode dvora nízkým plůtkem oddělená, a v ní bylo vedle záhonů se zeleninou zříti hojné keře růží a jiné květiny, což zajisté bylo jen dílem katovy dcerky a o zálibě její v těchto dítkách přírody pěkné svědectví podávalo.
Také mistr Jaroš se zálibou pohlédl na úpravně pěstovanou zahrádku tuto a podotkl, tu že zde za poslední návštěvy své nebyl viděl.
„To je dílem mé Bětuše," vypravoval mistr Špetle s jakousi radostí; „musil jsem té holce postoupiti tento kus dvora a ona si tu založila vlastníma rukama zahrádku, z níž se kuchyni naší

dostává skutečně chutných zelenin, což mne s touto libůstkou její zase brzo smířilo.“
„Nepočítaje ty pěkné květiny a tu líbeznou vůni z nich,“ dokládal mistr Jaroš, „kterých jsem ještě v žádné katovně v Cechách neviděl. Aj, toť můžeš hrdý býti na dcerku svou, starý Jene, že ti život tvůj dovede tak zpříjemňovati. Já aspoň bych si byl v domě svém takovéto pečlivé ruky ženské velice vážil!“
„Ano, Bětuše moje je zdárné dítě a přál bych synu Vítovi, aby se mu jednou, až bude samostatný, také takové hospodyňky dostalo, jakou jest sestra jeho v domě mém,“ pravil Špetle s jakousi hrdostí; „ale vždyť sám víš, milý příteli, jak to v našich katovnách v tom ohledu vyhlíží, a proto děkuji milému Pánu Bohu tím více, že mne tak hodnou dcerkou obdařil.“
Mistr Jaroš máchl rukou v povětří, jako by chtěl z mysli zapuditi nějaké trudné vzpomínky, slovy hostitele našeho náhle vyvolané, a zvolal:
„Kde však vězí ta holka, ta musí již v pannu dospělá býti od těch dob, co jsem ji neviděl!“
„Bětuško! Bětuško!“ volal mistr Špetle nazpět do domu, kam jsme nyní kroky své obrátili. „Kde vězíš, když máme tak vzácnou návštěvu v domě? Však ona se ti večeře nepřipálí, odběhneš-li na chvíli, abys pražského mistra Jaroše slušně pod střechou naší přivítala!“
Za okamžik potom objevila se ve dveřích katovny dívka, při jejímž prvním spatření byl jsem přímo okouzlen, neboť zjev její, ač jsem byl si o něm v mysli své podle líčení Vítova a podle všeho, co jsem byl dosud spatřil, velkou představu učinil, byl daleko překonán skutečností, ve které se mi vnadná dívka tato v prvním okamžení tomto zjevila.
Dceři kata slánského a sestře Vítově bylo asi osmnáct jar a byla postavy vysoké i štíhlé, takže se otci svému v ničem

nepodobala, a také v ladném obličeji svém jevila jen malou podobnost s otcem a Vítem.
Vysoký vzrůst její i krása obličeje, pěknými vrkoči hnědých vlasů vroubeného, byly asi údělem po nebožce matce její, o jejímž pěkném zjevu byl mi Vít také již vypravoval. Výraz lící i tmavých očí svědčily o upřímnosti povahy její, držení těla bylo velmi cudné a každý pohyb ladný — slovem, byla to dívka, která by i panskému domu byla k ozdobě sloužila, byť í byla oděna v týž prostý oblek, v jakém se nám nyní objevila.
Hned při prvním spatření jejím hnulo se cosi tajemného v srdci mém, o němž jsem se byl domníval, že bylo po osudném zklamání svém dávno již umrtveno — a zanedlouho jsem poznal, že to bylo mocné hnutí lásky, lásky zcela jiné, než jakou jsem byl kdysi v zaslepené vášni své k Dorotce pociťoval.
Se zálibou pohlížel na ni také mistr Jaroš a pravil:
„Aj, holka, tys vyrostla v krásnou pannu, co jsem tě nebyl více viděl! Věru, že bych tě nebyl poznal, kdybys nestála na prahu domu svého otcovského!“
„Buďte mi vítán, mistře Jaroši!“ odpovídala dívka, která se byla při slovech neočekávaného hosta příjemně zarděla. „Také my jsme vás již dlouho neviděli, a proto bude tatíčkovi návštěva vaše milá. Ještě více však by mne těšilo, kdyby vás byl Vít provázel“

„Ten mne musí zastávati v Praze, milá Bětuško,“ odpovídal kat; „a ostatně to nebude trvati dlouho a Vít zavítá do vašeho rodného domu, aby ho více neopustil.“
„Ach, kéž bych se toho brzo dočkala!“ zvolala dívka s toužebným výrazem. „Pak bude zase v katovně slánské veseleji, ale bohužel má Vít asi ještě daleko do té doby, než bude moci katovnu zdejší za dvě stě kop grošů koupiti.“

Nyní vmísil jsem se i já v rozprávku tuto a pravil: již mu neschází než několik kop do té sumy, ctná panno; takže snad již v půl létě bude moci Prahu opustiti a zde katovnu po otci převzíti. Vyřizuji vám, jakožto nejlepší přítel jeho, vřelý pozdrav a ujištění, kterak velice těší se na setkání s otcem a se sestrou.“

„Vy jste přítel jeho?“ tázala se dívka s příjemným překvapením a oči její spočinuly s viditelnou zálibou na mně, kdežto se hned potom od postavy soudruha mého jaksi pohrdavě odvrátily.

„Ba právě, že jest přítel Vítův, a to v domě mém jediný,“ ujal se slova mistr Jaroš, obrátiv se zároveň k mistru Spetlovi; „s ostatní čeládkou mojí nemá Vít nic společného, neboť ta luza nestojí nikterak za to, aby se s ní pořádný synek kata slánského blíže zabýval; zato zde magister Jan Mydlář, který mimo slavné prohlášení na vysokých školách pražských je už hotovým doktorem lékařství, jest mu věrným přítelem a soudruhem.“

Pozoroval jsem dobře, kterak slánský kat při těchto slovech mistra Jaroše ústa i oči otvíral.

Také Bětuška se zvýšenou zvědavostí na mne pohlížela.

„Nu ano, věřte si, nebo nevěřte,“ smál se mistr Jaroš, „můj první pomocník je skutečným magistrem lékařství a nepotřebuje čekati, až by sto osob popravil, aby byl na skutečného doktora lékařství povýšen, jak to v našem stavu od starodávna jest obyčejem. Kterak se však z magistra stal pomocníkem kata staroměstského, je trochu dlouhá historie, abych vám ji tuto stoje na dvoře vypravoval; při sklence vína půjde to po dobré večeři za stolem mnohem lépe, jestliže k tomu můj statečný Jan ostatně svolí.“

Mistr Špetle bouchl se mocnou pravicí svou do čela a zvolal:

„Jaký to jsem troup, že tak vzácného hosta nechávám státi ve dvoře a nepobízím jej pod střechu dále! Rychle kupředu, starý

příteli, a též vy, pane magistře, nás následujte; ty pak, hochu, najdeš tamto v mém čeledínovi veselého společníka, který nedá chřtánu tvému vyschnouti. Bětuško, na obrat ať je večeře na stole a víno v cínovém džbánu ať se pění; musíme nahraditi tu chvíli, kterou jsme zde samým povídáním zmeškali.“
Pojal mistra Jaroše za ruku a odváděl jej do domu. Já oba následoval a tu ve dveřích nahnula se vnadná dvíka ke mně a polohlasně pravila:
„Buďte mně také vy vítán jakožto přítel Vítův, pane magistře; tušila jsem hned, že průvodčí váš není soudruhem vaším, a nyní vidím, že také mistr Jaroš váží si vás nad jiné, neboť nikdy ještě neseděl obyčejný holomek za stolem mistra popravního, kteréžto cti vám jedinému se dostává,“
Podala mi zároveň ruku, již jsem poněkud déle podržel ve své, než bylo právě potřebí, a při tom jsem se zadíval do krásných očí jejích.
„Jsem vám povděčen za toto dobré mínění o mně, panno Bětuško,“ pravil jsem; „přítel Vít mne líčením svým učinil zvědavým, ale přiznávám se, že jest mé očekávání daleko překonáno. Nalezl jsem v katovně slánské perlu, na jejíž krásu dlouho budu vzpomínati, a vyplísním Víta za to, že mi tak málo o spanilosti sestry své vyprávěl.“
Dívka zarděla se hluboce při těchto slovech mých, nad jejichž smělostí jsem se sám divil, a vybavivši ruku svoji z mé, pravila:
„Musím dohlédnouti k večeři, pane magistře, a jsem ráda, že nikdo neslyšel slov vašich, na která v tomto domě nejsme zvyklí.“
„Což byste se snad hněvala proto, že vám hold svůj vzdávám? Či nejsme k sobě vázáni již postavením svým? Tu věru bylo by více než krutostí, obmezovati se ohledy ostatního světa, který se nám tak velice vyhýbá!“

„A vy snad zase nazpět do světa toho toužíte?“ tázala se dívka s jemnou výčitkou.
„Víte sama, že se nikdy více tak státi nemůže,“ odvětil jsem; „touhy mé pak se nesou nyní k něčemu zcela jinému, než mi lze jen ve čtyřech stěnách katovny nalézti.“
„Pak vám přeji splnění této touhy, neboť jí po veliké oběti své zajisté zasluhujete!“
Pohlédla na mne se zvláštním výrazem, jenž poznovu vyvolal tajemné ono hnutí, které se bylo v srdci mém hned při prvním spatření jejím ozvalo, a potom rychlým obratem zmizela v kuchyni, odkud příjemná vůně vycházeti počala, svědčíc o tom, že se nám v slánské katovně chutné večeře dostane.
Zadumán vešel jsem do protějších dveří, jež ke komnatě katově vedly, a tu již oba mužové v důvěrném hovoru za mohutným stolem seděli, ke kterému jsem i já musil nyní přisednouti.
Poznal jsem z uctivých pohledů mistra Špetle snadno, že se byl již z úst pražského soudruha svého dověděl o pravém původu mém a že mne dokonce nelze na jedno místo stavěti s obyčejnými holomky katovskými, kteří skoro vesměs, pokud nenáleželi k vlastním rodinám, pocházeli ze středu vyvrhelů společnosti lidské. Bylo mi to příjemné seznati, neboť co by mne dříve a všude jinde bylo zanechalo zcela lhostejným, na to jsem pojednou kladl ve slánské katovně velikou váhu, že totiž nejsem téhož původu jako ostatní čeleď sníženého stavu. Tak probudila ve mně láska pojednou zase hrdost mužskou, kterouž jsem byl dlouho v sobě utlumoval, a musil jsem se sám podiviti té změně, která se byla v této chvíli tak nenadále se mnou udala.
Neměl jsem však dlouho času k přemítání svému, neboť již jsem musil přisednouti k oběma mistrům, kteří si měli neustále co povídati, zvláště když mistr Špetle především po synu svém Vítovi a jeho vzdělávání v řemesle katovském se vyptával.

Já mezitím věnoval pozornost svoji komnatě popravního mistra slánského a také zde jsem se přesvědčil, že katův příbytek svědčí o zámožnosti jeho, neboť tu byl nábytek, jakýž by byl i každé patricijske světnici k ozdobě býval.
Ve skříních a na policích po stěnách visících lesklo se množství cínových talířů, mís a džbánů, vkusné hliněné nádobí pokrývalo svršky skříní, na stěnách viselo několik pěkných obrazů a nad okny visela jak sníh bílá záclona, což vše mi bylo zřejmým svědectvím, kterak zde čistotná a pořádkumilovná hospodyňka vládne.
Hospodyňkou touto byla ovšem Bětuška, která právě do dveří vešla, přinášejíc na stůl mísu zvěřiny, komnatu nejlíbeznější vůní naplňující, jíž jsme oba hosté všecku čest učinili.
V pohárech, které nám Bětuška z vysoké konvice nalévala, perlilo se víno, jaké jsem v té dobrotě ještě nikdy nebyl pil, takže brzo jsem pochopil, proč slánský kat, jak mi byl již Vít v Praze sdělil, nemá žádných velkých zásob hotových peněz, zato však že na kuchyni a na sklep svůj velmi mnoho vynakládá, jak to vůbec u všech katů v obyčeji bývá, když musejí se straniti lidské společnosti a zříkati se všech jiných zábav a požitků, zato ve svých čtyřech zdech gi život co nejvíce zpříjemniti hledí, a proto především na dobrou kuchyni a ještě lepší sklep drží.
Oba staří mužové rozjařili se vínem, že se zábava jejich vždy hlučnější stávala a ostatní svět pro ně vždy méně zajímavosti měl.
Proto jsem mohl já věnovati tím větší pozornost Bětušce, vedle níž jsem u stolu seděl, a brzo byli jsme v tak důvěrný hovor pohříženi, jako bychom byli již po léta spolu se znali.
Musil jsem jí vyprávěti o bratru jejím Vítovi, o Praze a o životě pražském, neboť nebyla ještě nikdy do Prahy přišla, ba i město Slané navštěvovala jen zřídka, takže o ostatním světě ani

mnoho nevěděla, ba ani po seznání jeho netoužila, neboť musila ovšem snášeti pro ostatní společnost lidskou tytéž okovy, jakými veškeří příslušníci stavu katovského byli spoutáni.

„A netoužíte ani po ostatním světě?“ tázal jsem se jí, když se byla tímto způsobem o svém dosavadním životě vyslovila.

„Věřte mi, že ani v nejmenším,“ odpovídala rozhodně; „vyrostla jsem v tomto domku, a dá-li Bůh, budu zde i potom spokojeně žíti, až se zde bratr Vít pánem stane a otec úřad svůj složí. Víte dobře, že dcerka popravního mistra nesmí míti žádných družek, a tak jsem vyrostla o samotě a neznám nikoho, po němž bych v tom velkém světě mohla toužiti.“

Mluvila tak upřímně, že jsem jí musil plnou měrou věřiti, leč při posledních slovech přece jsem jí pohlédl poněkud ostřeji do očí. Ale ona pevně vydržela pohled můj, a tak zde jsem musil slovům jejím víry přiložiti. Byla to čistá, nezkažená duše, která osud svůj snášela s plnou oddaností a žádné zvláštní tužby nejevila, aby se z těsných poměrů svých aspoň částečně vybavila. Vždyť byla od prvního počátku vychovávána ve směru tomto, a proto pokládala běh věcí a vlastní osud svůj za věc zcela přirozenou, proti níž se stavěti neb nad ní naříkati nikdy jí ani nenapadlo. Nalézala svět svůj ve čtyřech těch zdech, které katovnu slánskou od ostatního světa oddělovaly, a ne-dychtila po seznání ostatní společnosti lidské, která by ji byla jen urážlivě od sebe odpudila, kdyby se byla odvážila do ní se vmísiti.

Tak plynul jí den za dnem v dosavadním životě jejím, aniž byl který nějakou změnu přivodil, a jen několikero návštěv u blízkých rodin katovských přerušilo jednotvárný tento proud života, který se podobal běhu klidného potůčku ve stinném tichém lese.

Pouze vycházky do blízkého lesa přiváděly ji, jak mi vyprávěla, z rodného domku do okolí, neboť sbírala léčivé byliny a kořínky, z kterých musil i mistr Špetle jako každý jiný kat masti a lékvary pro lid připravovati.
Proto naslouchala s velkou pozorností mému líčení Prahy a tamního života, ale celkem vyslovila se pro klidný a tichý život svůj, jejž by nechtěla za hlučnost a pestrost hlavního města nikterak vyměniti.
„V domě kata staroměstského, jenž leží mimo zdi města, je však týž klidný život, odloučený od veškeré ostatní společnosti lidské, jako v katovně slánské. To právě činí Vítovi nynější pobyt jeho v Praze příjemným, že může tak tiše žíti jako v domě otcovském.“
A vy sám jste si také odloučené žití toto oblíbil?“ tázala se mne dívka, zpytavě na mne pohlížejíc.
„Nezbývalo mi jiné, než abych se podrobil všem požadavkům stavu, do něhož jsem byl vlastní vůlí vstoupil. Bylo mi to s počátku ovšem krušné, ale nyní jsem již všemu přivykl a netoužím více po hlučném světě, který obsahuje v sobě tak mnohá zklamání.“
Bětuška nespouštěla se mne oka a bylo mi zjevno, že jí tane jakási otázka na rtech, kterou se však ostýchala vysloviti.
Umínil jsem si, že jí sám dám odpověď na otázku tuto, kterou jsem spíše jen cítil a z očí jejích vyčítal, a proto pravil jsem:
„Vy asi budete dychtivá zvěděti příčinu, pro kterou magister vědy lékařské sestoupil v ponížený stav ka-tovský a takto sám se vyloučil z ostatní společnosti lidské. — Nuže, vězte, že to byl výsledek okamžité vášně, za který se nyní sám před sebou stydím a jejž bych po druhé již neopakoval.“
„Uhodla bych, že to byla láska?“ tázala se dívka se zvláštním úsměvem.

„Jen potud, pokud se smí slepá vášeň láskou nazývati; dnes bych se v podobném případě zcela jinak zachoval a především k tomu hleděl, zdali předmět mé lásky je také srdce mého hoden.“

Poté jsem Bětušce stručnými slovy vyprávěl, co se kýlo v Chrudimi přihodilo a co bylo vlastní příčinou toho, že jsem se stal pomocníkem kata chrudimského.

S největším účastenstvím poslouchala dívka mé vypravování, jemuž by z jiných úst asi sotva uvěřila.

„Pochopuji sílu vaší lásky nyní, jakož i hrůzu zklamání, když jste byl z ráje svých snů vyvržen,“ pravila po chvilkovém hlubokém zamyšlení; „pochopuji též oběť, jakou jste nehodné ženě té přinesl. Však přesvědčena jsem, že obětavost tato jednou bez odměny nezůstane.“

Usmál jsem se trpce při těchto posledních slovech jejích.

„Co mi platný odkaz na onen svět, když ještě dlouhý život přede mnou leží!“ pravil jsem, nechtěje úmyslně chápati pravý smysl slov těch.

„Myslím na odměnu ještě ve světě tomto,“ šeptala dívka se sklopenýma očima; „právě že máte ještě budoucnost před sebou, dostane se vám náhrady sa utrpení a za osud, kterému jste bez viny své propadl.“

Zavrtěl jsem hlavou a odvětil:

„Těžko mi chovati naději, ctná panno Bětuško; je nyní kruh společnosti mé velice obmezen a v domě mistra Jaroše není ani příležitosti k zábavě se ženským pohlavím.“

„Vím, že mistr Jaroš je starým mládencem,“ pravila a pohlédla stranou na kata pražského, který byl však v příliš hluboký a hlučný rozhovor se starým soudruhem svým zabrán, aby si byl rozmluvy nás dvou mladých lidí blíže všímal; „a slyšela jsem také, že též u něho byla zhrzená láska příčinou toho, že neženat zůstal; leč osud jeho není pravidlem pro všechny ostatní,

a zejména vy, pane magistře, budete moci snadno zapomenouti na onu, která se k vám tak zle zachovala.“
„Jste dobrá dívka, Bětuško,“ odtušil jsem a chopil ji za ruku, která se při tomto dotknutí mém prudce zachvěla, jakož i já stejně prudký pocit v nitru svém pocítil, „a děkuji vám za účastenství vaše, které mysli mé tak blaze činí, že se od osudné oné noci, kdy jsem do katovny chrudimské vstoupil, po prvé zase uspokojenější cítím. Jak závidím Vítovi, že může tak soucitnou dívku sestrou svojí zváti. Já bohužel —“
Odmlčel jsem se, neboť vzpomněl jsem si na vlastní sestry své, jimž jsem byl úplně odumřel a k nimž jsem se nesměl nikdy více v životě svém hlásiti, nechtěl-li jsem je též nečestnými učiniti.
„Rozumím bolu vašemu,“ pravila Bětuška chvějícím se hlasem a cítil jsem jemné stisknutí ruky její, kterou jsem posud ve své držel; „rodina vaše nesmí o osudu vašem zvěděti a vy také zajisté vše činíte, abyste ji bolu i hanby ušetřil, kdyby se měla dověděti, kam se poděl její syn. Hledejte tudíž náhrady v rodině nyní rovné a bohdá nebudete zklamán ve snahách svých.“
Pohlédl jsem na dívku mlčky sice, ale oko mé musilo jí hovořiti mluvou tak výraznou, že opět oči sklopila, a pojednou jakoby se vzpamatovavši, rychle ruku svoji z mé vyvinula.
„Pravil jsem již, že život u mistra Jaroše není takového druhu, aby podobným snahám vyhovoval,“ podotýkal jsem po chvíli; „ovšem v katovně slánské —“
Zarazil jsem se pojednou, neboť i Bětuška zdvihla náhle ke mně oči své a zdálo se, že dychtí po dalších slovech mých, leč tatáž zůstala nevyslovena, neboť ostýchal jsem se již v této první hodině setkání našeho k tomu se přiznati, kterak milým by mi byl pobyt pod střechou katovny slánské, která se měla jednou státi majetkem přítele mého Víta.

Také Bětuška se odmlčela, a tak náhlé mlčení naše pozornost mistra Jaroše i otce dívčina zase poněkud k nám obrátilo.
„Aj, vy oba jste se brzo spřátelili a zase znepřátelili!“ smál se mistr Jaroš; „mladá krev ovšem nechová se jinak, ale doufám, že se oba zase brzo smíříte! Zvlášť ty, hochu můj, buď ústupný; neboť tak vnadné dívce, jako je Bětuška Špetlova, bylo by hříchem dlouho vzdorovati nebo na ni se hněvati!“
„Není to žádný hněv ani žádný vzdor mezi námi, mistře,“ pravil jsem vážně; „jsem naopak panně Bě-tušce zavázán co nejvíce za vřelé účastenství její, když jsem jí osudy života svého vyprávěl.“
„U ďasa! Jene, tys nabyl dosti odvahy k tomu, naší sličné hostitelce vyprávěti tu děsnou historii první lásky své?“ zvolal mistr Jaroš udiveně a zároveň s výrazem uspokojení v upřímných lících svých. „Pak již jen se přiznej, že jsi už docela na tu ochechuli chrudimskou zapomněl a že se zraněné srdce tvé už dávno zase zhojilo!“
Cítil jsem, kterak mi všecka krev vstupuje do hlavy, a nevěděl jsem v prvním okamžiku, co odpověděti.
Bětuška pak, rychle povstavši, opustila komnatu pod záminkou, že musí ke kuchyni přihlédnouti.
„Nu, nu, nehorši se, milý hochu,“ smál se mistr Jaroš dále, když mne takto zaražena viděl; „nehorši se, že jsem ti poněkud blíže k srdci sáhl; těš se naopak se mnou nad tím, že jsi konečně zase někdejší pravou míru svoji nalezl a že mysl i srdce tvé počíná se opět naplňovati touhami, které jsi byl už pokládal za odumřelé. Teď hodlám v katovně slánské již dokonale býti veselý, když můj magister zde zase poklid duše své nalezl!“
Při tom pohlédl stranou k dveřím, za nimiž byla sličná dcera kata slánského zmizela.

Podal jsem mu mlčky ruku přes stůl a děkoval mu pohledem za to, že skutečně stav mé mysli i mého srdce okamžitě poznati dovedl.
„Pravda však svatá," pokračoval rozjařený mistr Jaroš dále ,„že by z vás dvou byl hezký párek, Jene!"
„Na ženitbu nesmím pomýšleti," odvětil jsem, následuje žertovný tón mistra svého; „ačkoli se přiznávám, že bych si v postavení svém nemohl přáti lepší a milejší družky života, než jakou jest dceruška pana mistra Špetle!"
Náš hostitel se usmál, a učiniv notný doušek, pravil: „A já navzájem bych si nemohl přáti lepšího zetě nad vás, pane magistře; dobré místo mistra popravního vás za nemnoho let nemůže minouti a pak dovedete již ženu a rodinu uživiti."
„Magister lékařství Jan Mydlář stane se katem staroměstským, starý hochu!" zvolal mistr Jaroš sebevědomě. „Postaral jsem se již o to, aby se stal mým nástupcem, a sám pan primátor Krocín z Drahobejle mi již slíbil, že se nikdo jiný jím nestane než hodný a statečný můj magister."
„Jak jste dobrý ke mně, šlechetný pane a mistře můj!" pravil jsem s radostným překvapením, neboť jsem neměl ani tušení o tom, že by byl mistr Jaroš také na mou budoucnost pomýšlel. „Musím vám býti jen povděčen za dobrý úmysl váš, kterým si vděčnost moji navždy získáte; ale rcete sám, nevypadala by potom přítomnost moje v domě vašem tak, jako bych na vaši smrt čekal?"
„Docela ne, milý hochu," odvětil přátelsky mistr Jaroš a tiskl poznovu pravici mou, kterou jsem mu byl opět s výrazem díků podal. „Předně nehodlám nikterak do smrti při řemesle katovském zůstati, nýbrž ostatek života svého na odpočinku a v klidu tráviti, a za druhé nemá nikdo z nás v knize života zapsáno, že dosáhne života Methusalemova. Cítím, že starý neduh můj, totiž tlučení srdce, v posledních dvou letech valně

se zmáhá, a ty, jakožto mistr vědy lékařské, dobře víš, co takováto choroba znamená, že totiž náhlý záchvat může pojednou srdci, a tudíž i životu mému konec učiniti. Protož s ohledem na tento případ vychovávám si v tobě statečného nástupce, kterým se také bohdá bez překážky staneš.“

„Obavy vaše, mistře milý, jsou nepodstatné,“ pravil jsem vážně; „vaše prsa i veškeré vzezření nepoukazují v ničem na podobnou chorobu, o které jste právě mluvil a o níž jsem dosud tušení neměl, že by vás obtěžovala.“

„Já vím nejlépe, co ve mně vězí, hochu,“ odvětil v zadumání mistr Jaroš; „tuto můj starý přítel ti dosvědčí, že jsem již v mládí svém na podobné záchvaty trpěl, které se v poslední době vždy častěji dostavují, ač o tom v katovně staroměstské nikdo ni nejmenšího neví.“

S udivením poslouchal jsem toto sdělení mistra svého a teprv nyní se mi vysvětlovalo, proč se mistr Jaroš časem do své komnaty uzavírá, kamž jej nikdo nesmí následovati a odkud, jak mi stará Marta byla vyprávěla a jak jsem se asi třikrát již sám byl přesvědčil, vždy ubledlý a velmi zchvácený zase ven vycházel.

„Vím o tom, milý příteli,“ přisvědčoval mistr špetle, „že jsi si v mládí na své nepokojné srdce stěžoval; ale domníval jsem se, že to v starších letech přejde. jtyní k lítosti své seznávám, že tomu tak není.“

„Bohužel, horší se tento stav, jak jsem již pravil, vždy více,“ podotýkal mistr Jaroš temným hlasem, ale pojednou pohodil hlavou a zvolal: „Leč kdož by si lámal hlavu budoucností a kazil dobrou mysl vzpomínkou na bolesti — buďme veselí, jací jsme byli, než jsme neveselou tuto rozprávku zapředli, a připijme si na zdraví budoucího kata staroměstského a jeho hezké nevěsty!“

Cítil jsem, kterak se mi opět všecka krev ve tvář žene, zvláště když právě též Bětuška do komnaty zase vstupovala a rovněž slova rozjařeného mistra Jaroše zaslechla i jako růže nad nimi se začervenala, neboť mistr Jaroš byl se přímo k ní s pohárem svým obrátil.
„Nebuď upejpavá, Bětuško," zvolal teď vesele též mistr Špetle, „a mysli si, že můj starý přítel přijel k nám na námluvy a tvůj otec že již řekl, že by si nepřál míti jiného zetě nad pana magistra tuto!"
Byl jsem překvapen tímto neočekávaným obratem věcí, a přece jsem slova obou mužů nemohl více za nějaký žert pokládati.
Vyskočil jsem tedy se židle, a přiblíživ se uctivě ku vnadné dceři kata slánského, tázal jsem se chvějícím hlasem:
„Mohla byste mi dobrá býti, panno Bětuško? Co šlechetný dobrodinec můj tuto hlasně vyslovil, ukrývalo se v srdci mém od prvního okamžiku, kdy jsem vas dnes spatřil; a jestliže též pan otec váš takto příznivě o mně smýšlí, pak prosím též vás o přízeň srdečka vašeho, může-li mi býti nakloněno."
„Aj, hochu, hezky umíš vyznání lásky přednášeti!" smál se mistr Jaroš hlučně. „Jsi študovaný, a proto ti slova tak hezky se rtů jdou, ale tehdáž vycházejí také přímo ze srdce. Nuže, panno Bětuško, pokládejte mne skutečně za starosvata a připijte mi, aby se přání mé splnilo."
„Dříve však já chci odpověď na otázku svou, mistře," pravil jsem a pojal Bětušku za chvějící se ruku, kterou jsem si na srdce položil.
Dívka stála zde jako pivoňka zardělá a nebyla s to, aby oči své pozdvihla.
Tak se mi líbila v panenské cudnosti a zdrželivosti své ještě více než dříve, a byl bych jí hned první políbení na růžové rtíky vtiskl, kdybych nebyl skromnost její cítil.

Teprve k novému vyzvání otcovu, že mistr Jaroš žádost svoji doopravdy přednesl a za ruku její pro pana magistra Jana Mydláře žádal, pozdvihla oči a šeptem ke mně pravila:
„Je-li v tom vůle boží a dobrý tatíček můj k tomu svoluje, chci vám býti dobrou a věrnou manželkou!“
Zajásal jsem v plném nadšení nad slovy těmito, která mi zase netušené krásnou budoucnost pro nový život můj otvírala, a objav dívku, ke které jsem byl hned v prvním okamžiku pravou horoucí láskou zahořel, vtiskl jsem jí jako již prohlášené nevěstě své první polibek na rty, jejž Bětuška, jak jsem dobře pozoroval, stejně vřele opětovala.
„A nyní konečně si můžeme připíti!“ zvolal mistr Jaroš vesele a hned potom oba staří mužové připíjeli na zdraví novosnoubenců, kteří se v tak krátké- době byli spolu seznámili, do sebe se zamilovali a hned také se zasnoubili.
Ovšem bylo něco podobného možno pouze v našem stavu katovském, jehož každý příslušník musil se obmeziti na dívky z rodin katovských pocházející a naopak zase každá dcera katova jen zase pomocníka katova neb kata samého za chotě míti mohla.
Já pak nyní, když si po tak dlouhých letech vzpomínám na onen den, kdy jsem drahou svoji Bětušku byl po prvé v katovně slánské spatřil, vždy děkuji Bohu za tu milost, kterou mi tehdáž prokázal, darovav mi milovanou družku života a pečlivou matku synů mých, bez níž by se mi veškeren život byl zdál pustý a neradostný.
To také byl asi smysl slov mých, s kterými jsem se druhého dne s nevěstou svojí před odjezdem do Prahy loučil, neboť děkovati jsem musil především upřímnému tomu srdci, že mne přízní svou obdarovalo a lásku svou až do smrti mně zachovati přislíbilo.

Loučení naše bylo velmi tklivé, mistr Jaroš pak prohlašoval se za nejšťastnějšího člověka proto, že se mu podařilo párek lidí mladých šťastným učiniti.
Byl vůbec nad obyčej svůj vesel, jak jsem to při něm dosud nebyl pozoroval, a přičítal jsem to spokojenosti jeho nad zdarem plánu, jejž byl, jak jsem se teprve později dověděl, už dříve pro spojení mé s dcerou kata slánského osnoval.
Jindy by mne byla nápadná tato veselost jeho snad znepokojovala, zvláště když bych byl pomyslil na slova jeho, která byl o tlučení srdce svého prohodil, toho dne však byl jsem až příliš zaměstnán láskou svojí i obratem, jenž se tak nenadále v životě mém udal.
V nejlepším rozmaru opouštěli jsme tudíž katovnu slánskou, kde jsem poklad srdce svého opouštěl, a ještě téhož dne pozdě v noci dorazili jsme do Prahy a do katovny staroměstské.
Na zpáteční cestě neudalo se nic zvláštního, a i kdyby se bylo snad udalo, nebyl bych tomu věnoval žádné pozornosti, neboť byl jsem stále zadumán v myšlenky své, které mne nazpět k milované dívce táhly, líčíce mi zase budoucnost moji v růžovějším světle, než bych se byl kdy mohl toho nadíti, že se mi jí jednou ve skutečnosti dostane.

9.

Smrt mistra Jaroše a následky její.

Marně bych popisoval radost soudruha svého Víta, když mu mistr Jaroš při dobré večeři, k níž také on mohl přisednouti, vyprávěl, co se bylo v domě otce jeho udalo.
Padl mi kolem krku a jásavě zvolal, že si nemůže lepšího svaka přáti nade mne, neboť prý budu sestře jeho Bětušce nejlepším manželem, jako jsem jemu nejlepším přítelem. Připili jsme si na zdraví jako dva skuteční bratří a pozoroval jsem dobře, kterak toto vzájemné přátelství těšilo též mistra Jaroše, kterýž nás, pohár vína v ruce drže, potom vyzval, abychom si jako bratří od nynějška také tykali a bratrství své řádným douškem zpečetili.
Poháry byly vyprázdněny na bratrství naše a od toho okamžiku mám Víta za bratra svého, jímž mi bohdá až do smrti zůstane.
Byli bychom si nejraději v komnatě mé vyprávěli co nejvíce o katovně slánské a o jejích obyvatelích, neboť srdce nás obou byla plna dojmů nejradostnějších, leč musili jsme tovaryšiti mistrovi svému, který neustával na zdraví nás mladých lidí připíjeti, takže i stará Marta se divila veselosti jeho, kterou prý nikdy nebyla při něm v té míře pozorovala.
Musila stále přinášeti nejlepší vína, jaká mistr Jaroš ve sklepě svém choval, a my oba již jen slabě mohli mu připíjeti, kdežto on pohár za pohárem vyprazdňoval.
Bylo dávno po půlnoci, než jsme se mohli na lůžko odebrati, které bych byl nejraději už dávno vyhledal, abych se mohl oddávati svým snům, které mne do katovny slánské přenášely.
Druhého dne byl mistr Jaroš opět ve velmi veselé náladě ducha a při obědě dal přinésti opět dvě láhve vína, což jindy u stolu jeho nebývalo.

Stará Marta nedivila se však již této veselosti jeho, neboť mimochodem pravila ke mně polohlasně, že se mistr asi raduje nad tím, že já se zanedlouho ožením, když jemu samému nebylo družky života dopřáno.
„Také bych sám rád zvěděl, proč mistr neženat zůstal," pravil jsem na to ke staré hospodyni; „on o tom ještě nikdy řeči nezapředl, a tak vy snad můžete mi o příčině toho něco bližšího sděliti."
„Ani slova nevím o tom, milý pane magistře," ubezpečovala Marta; „to jest jediná věc, o které se mistr náš ještě nikdy nezmínil, ano jest jisté, že jest mu každá vzpomínka na minulé mládí jeho nepříjemná. Podle všeho dožil se asi smutné zkušenosti sejrvou první láskou, když se zapřísáhl, že se nikdy více neožení."
„Takovou přísahu že by byl učinil?"
„Dosavadní život jeho aspoň tomu nasvědčuje; však víte sám, kterak jest mu každé mladé stvoření ženské protivné."
„Na Bětušku ve slánské katovně se však velmi vlídným zrakem díval," usmál jsem se významně.
„Aj, toť něco zcela jiného," ubezpečovala Marta; „Bětušce stál kmotrovstvím, a pokládá ji tudíž jakoby za dceru svou, zejména teď pak to bude činiti, co jest švarná ta děva nevěstou vaší. Přála bych si jen, abych se veselky vaší mohla dočkati!"
„Což myslíte, dobrá Marto, že ten radostný pro mne den jest na dlouhá ještě léta vzdálen?"
„Dříve se přece nemůžete ženiti, dokud nebudete samostatným katem; a poněvadž vás mistr Jaroš pokládá za nástupce svého, bude to ještě dlouho trvati, než se při svém skálopevném zdraví dá na odpočinek, aby vám katovnu staroměstskou mohl postoupiti."
„Bůh uchovejž, abych pomýšlel na to, aby mistr Jaroš k vůli mně šel na odpočinek. Nalezne se bohdá na venkově místo kata

a po takovém toužím nyní tím spíše, abych milovanou Bětušku svou mohl jako ženušku přes práh vlastního domu uvésti.“
„Pak ovšem bych vám mohla o veselce stůl vystrojiti,“ smála se stařena, „ač toho budu vždy litovati, ztratíme-li vás z katovny staroměstské. Již nyní nelze se staršími holomky vycházeti, tím horší to bude po letech, když sběř tato se tím divější a surovější stává.“
„Není tomu lépe v jiných katovnách; milá Marto,“ těšil jsem ji; „dokud mistr Jaroš surovce ty na uzdě drží, není se vám od nich třeba ničeho báti. Hůře by ovšem bylo —“
Odmlčel jsem se pojednou, neboť mi napadla slova mistra Jaroše z katovny slánské o záchvatech jeho srdečních a v okamžiku tomto mi vstoupila na mysl možnost náhlé smrti jeho, kterou podle lékařských vědomostí mých obyčejně takovéto záchvaty předcházely.
„Co míníte, pane magistře, těmito náhle přerušenými slovy?“ tázala se kvapně Marta, zraky své úzkostně na mne upírajíc.
„Nic zvláštního, milá Marto,“ pravil jsem vyhýbavě; „leč právě se vás chci tázati, zda jste při mistrovi našem nepozorovala, že by si byl na své zdraví stýskal?“
Stařena zavrtěla hlavou.
„Víte, že mistr náš nenadělá s nikým mnoho slov, tudíž ani se mnou,“ odpovídala po krátkém přemýšlení; „já však jej do nedávná považovala za muže zdraví skálopevného —“
„A nyní jej za takového již nepokládáte, Marto?“
„Aspoň se mi již několikrát přihodilo, že se pojednou chopil za prsa, jako by v nich nějakou křeč neb bolest násilně chtěl potlačiti, a to zejména vždy, kdykoli mu víno dobře chutnalo a on více pohárů vypil, než jak obyčejem jeho bývalo.“
Na slova tato jsem se zasmušil, neboť potvrzovala seznání mé, že by vnitřní stav těla mistra Jaroše mohl obavy vzbuzovati.

Stará Marta pozorovala na mně tento dojem slov svých, a proto zvolala:
„Probůh, i vy jste něco podobného pozoroval, pane magistře?“
„Mistr Jaroš sám o tom ve Slaném mluvil, kterak v poslední době trpívá náhlými záchvaty srdce, které jej na chvíli i dechu i vědomí zbavují.“
„A co o tom soudíte jako magister lékařství?“ “Že by se mohl státi stav tento velmi povážlivým.“ „Pak je třeba, aby byl mistr Jaroš na nebezpečí toto upozorněn. Či mohl by si sám život zkracovati, a byť mu víno sebe lépe chutnalo?“
„Pochybuji, že rady vaší uposlechne, milá Marto,“ pravil jsem; „nezdá se, že mistr Jaroš vínu holduje jen pro dobrou chuť jeho, nýbrž zapíjí asi spíše trudné jakési upomínky z mladého života svého.“
„Toho přesvědčení jsem také já, která zvyky jeho již po mnohá léta pozoruji, pane magistře; leč nechť je tomu tak neb onak, mistr Jaroš musí býti upozorněn na stav svůj, a já také bez meškání tak učiním, neboť obavy vaše platí pro mne tolik jako obavy učeného doktora lékařství.“
Byl jsem dychtiv na výsledek tohoto zakročení jejího u mistra Jaroše, ač jsem si valného výsledku od něho nesliboval.
Očekávání toto se také splnilo.
Když se Marta z komnaty katovy vracela, viděl jsem ji, kterak se do sklepa ubírá a s novou lahví vína k mistrovi se vrací.
Vyšel jsem k stařeně, abych se jí na výsledek slov jejích varovných poptal.
„Víte, co mi tvrdohlavý náš mistr řekl, pane magistře?“ volala mi vstříc v kuchyni, kam jsem byl za ní vešel. „Vysmál se mi do očí a konec konců byl, že jsem mu musila ještě jednu láhev vína přinésti. Oh, já nebudu nyní jedinou noc pokojně spáti, co vím, že mu skutečné nebezpečí hrozí!“
„Bohužel, že tím věc neobrátíte k lepšímu,“ prohodil jsem.

„Co však počíti?“ bědovala stařena. „Mistr nedá si ve své tvrdošíjnosti raditi, a co mu jednou do hlavy vlezlo, tak snadno se z ní zase nevypudí.“
„Pozorovala jste, Marto, podobné výstřednosti u něho častě ji?“
Stará Marta se na chvíli zamyslila při otázce této.
„Ano, stalo se tak již několikráte,“ pravila po několika okamženích; „myslím, že se to opakuje vždy tehdáž, kdykoli si na své mládí vzpomene a je řeč o lásce dvou mladých lidí. Myslím, že byl jako mladík zrazen ve své lásce a že bylo se srdcem jeho šeredně zahráváno, takže nyní vždy ty neblahé vzpomínky z mládí ve víně utápí.“
„A nevíte, co se mu bylo neblahého v lásce přihodilo?“
Stařena pokrčila rameny.
„Nevím nic o tom,“ pravila, „neboť přišla jsem sem do domu mistra Jaroše, když byl již katem staroměstským a mužem dospělým.“
„A od něho jste se nikdy nic bližšího o mladých jeho letech nedověděla?“
„Však víte sám, pane magistře, kterak zamlklý jest mistr Jaroš, a že, nesvěřil-li se ani vám, jehož si přece tak velice váží, tím méně důvěry chová k ostatním lidem v domě.“
„Rozumím tomu, pokud se to vztahuje k starším holomkům, kteří skutečně důvěry jeho nezasluhují a také sami o ni nedbají; leč myslil jsem při tom na vás, dobrá Marto, že vám snad časem leccos pověděl, co by se k mládí jeho vztahovalo.“
„Nikdy tak neučinil; víte, že si nás ženských všímá ještě méně. než posledního z pacholků svých. Všecky ženy na světě jsou mu trnem v oku, a kdyby bylo po jeho vůli, snad by je nejraději vyhladil všecky s povrchu zemského!“
„Až na dobrou Martu, která jest mu tak výbornou hospodyní!“ zvolal jsem vesele. „Jinak byste mu křivdila, neboť vám skutečně přeje a služeb vašich si vazi!

„Ví Bůh,“ skytala stařena, utírajíc si cípem zástěry slzy s očí, „že bych mu ráda až do smrti své sloužila; ale obávám se, že spíše já budu jemu než on mně do hrobu hleděti, bude-li se tak často zapomínati, jak tomu dnes jest.“
„Nu, neobávejte se hned nejhoršího,“ konejšil jsem stařenu; „mistr Jaroš jest až příliš silné povahy těla, takže pořádný trunk vína snese.“
Sám jsem však nebyl v mysli své tak pokojný, jak jsem před starou Martou líčil, neboť jakožto dobrý znalec nemocí srdce a povah lidských nemohl jsem zatajiti obavy, že by též mistr Jaroš mohl při nemírném požívání dobrého a silného vína zhoustnutí krve v těle svém přivoditi a tím základ k mrtvici položiti.
Bohužel nebyla tato má obava marná a bezpod-statná.
Krátce před půlnocí ubíral jsem se s Vítem na lůžko a tu ještě mistr Jaroš ve své komnatě za plným pohárem seděl, neboť mu musila Marta stále ještě nové láhve ze sklepa přinášeti.
Plakala již usedavě, když povinnost tuto vykonávala, pravíc, že se jí při každé láhvi zdá, jako by mistrovi hotový jed přinášela, jenž učiní konec životu jeho.
Umínila si, že se této noci nevzdálí ode dveří komnaty mistrovy, a odesílajíc nás na lože, dodala, že nás ihned zavolá, kdyby se něco neobyčejného mělo přihoditi.
Rozmlouvali jsme před usnutím ještě nějakou chvíli s Vítem, který pravil, kterak si vzpomíná, že otec jeho jednou zmínil se o tom, že se mistr Jaroš dožil v mládí svém velikého zklamání a od té doby že nebyl nikdy již tak veselý a sdílný jako v mladých letech svých, kdy se mu žádný synek v tehdejších rodinách katovských nevyrovnal.
Vždy více jsem pochopoval, že povaha mistra Jaroše vzala v mládí jeho velký obrat v ten směr, jakým ostatní jeho život plynul, a že také duševní působení bylo příčinou nejen nynější

uzavřenosti mysli jeho, leč také příčinou vady jeho srdeční, která podle všeho byla k tomu ustanovena, aby životu jeho jednou náhlý konec učinila. Tělesný i duševní vliv působil tudíž k oné tragedii, která se za té osudné noci v katovně staroměstské zběhla a na kterou do nejdelší smrti své nezapomenu.

Byl mistr Jaroš největším dobrodincem mým, mu-sil jsem jej pokládati za druhého otce svého, jenž mne v nejděsnější chvíli života mého opět vrátil životu a naplnil mne zase nadějí, že i v sníženém stavu svém, do něhož jsem byl slepou vášní svou zahnán, budu moci úlohu svou vyplňovati a člověčenstvu podle povolání svého užitečným se státi.

Proto šel mi osud jeho tak velice k srdci, a maje jakési temné tušení o brzké katastrofě, jehož původ jsem si^ v rozčilené mysli své nedovedl vysvětliti, nemohlf jsem na lůžku svém ani oka zamhouřiti, a proto čekal jsem na okamžik, kdy budu konečně slyšeti mistra Jaroše do protější ložnice jeho přicházeti.

Leč hodina míjela za hodinou a okamžik tento ne-nadcházel.

Mohlo již býti ke druhé hodině, když se po celé katovně rozlehl pojednou zoufalý výkřik staré Marty, jenž, jak se zdálo, vycházel z komnaty, kde byl mistr Jaroš od večera popíjel.

Porozuměl jsem ihned významu výkřiku tohoto, neboť mohu říci, že jsem jej za těchto okolností byl takřka s jistotou očekával.

Rovnýma nohama byl jsem s lůžka dole a letěl střemhlav chodbou a kuchyní do jídelny katovy, jejíž dveře dokořán otevřeny stály.

Další zoufalé výkřiky Martiny naplňovaly veškeré okolí a vzbouřily všecko ostatní obyvatelstvo katovny, které již v hlubokém spánku bylo pohříženo.

Vběhl jsem do jídelny a tu jsem spatřil zoufající Martu, která rukama lomila a bez ustání naříkala; vidouc mne vcházeti, ukázala pravicí na stůl a vykřikla:
„Ach, pomozte mu, pane magistře! Vy jediný zde můžete pomoci! On není mrtev a nemůže býti ani mrtev!“
Skočil jsem rychle za stůl a tu jsem spatřil mistra Jaroše na zemi ležeti, jak byl s křesla svého k zemi spadl a zde bez vlády i bez pohnutí ležeti zůstal.
Okamžitě klečel jsem podle něho a pozdvihl nejdříve hlavu nešťastného mistra do výše, abych mu v obličej mohl pohleděti.
Byl všecek zsinalý a ničím se nelišil od obličeje mrtvoly, z níž poslední stopa života byla již uprchlá.
„Svíci sem!“ vzkřikl jsem na stařenu, a ta třesoucí se rukou chopila svícen na stole stojící a přiblížila se ke mně.
Slyšel jsem patrně zuby její cvakati, tak velice se chvěla na veškerém těle a sotvaže dovedla svícen ve třesoucí se ruce udržeti.
Vzal jsem svíci z rukou jejích a přiblížil ji ke strhaným očím mistra Jaroše, které byly takřka z důlků svých vyvráceny a vytřeštěné před sebe hleděly.
Pozoroval jsem účinek světla na zornici očí těchto, ale oči byly nehybné, klapky ani dosti málo sebou nepohnuly.
Již tato známka byla mi svědectvím, že mistr Jaroš jest mrtev, leč přivolal jsem právě vstupujícího Víta, který, spatřiv mistra na zemi ležícího, taktéž zoufale vykřikl, aby podržel hlavu, a potom jsem pravici uchopil, abych zkoumal, zdali v těle ještě tepna bije.
Marta i Vít sledovali s utajeným dechem počínání moje, neboť mohl jsem o nich býti přesvědčen, že pokládají lékařské vědomosti mé za stejné s věděním kteréhokoli lékaře ve městech pražských.

Tepna však již nebila a nebylo pro mne již docela žádné pochybnosti, že mistr Jaroš byl pro přílišné pití vína přepaden náhle svým starým neduhem srdečním, a tu že mrtvice životu jeho učinila náhlý konec.
Oba ostatní se mne nyní úzkostlivě tázali, jak tomu s mistrem jest.
„Jest bohužel mrtev," zněla odpověď moje; „a žádné umění lidské jej k životu více nenavrátí."
Stará Marta vrhla se nyní také na kolena k mrtvole mistrově a počala nad ní nejúpěnlivěji naříkati.
„Oh, já jsem to tušila," pravila v hluboké bolesti své; „já jsem to tušila, že to dobrý konec nevezme! Co nyní sobě počnu já ubohá?"
A opět se vrhla na mrtvolu a snažila se z vytřeštěných očí jejích vyčísti aspoň nějakou stopu života, který však dávno byl již z těla uprchl.
Ve dveřích objevili se čtyři ostatní holomci, z nichž však žádný veliké soustrasti nejevil, když se dověděli o náhlé smrti mistrově.
„Nezevlujte, a pomozte mi tělo na lože odnésti, kde by odstrojeno býti mohlo!" zvolal jsem k holomkům, kteří nečinně u dveří státi zůstali a surovou lhostejnost na sobě jevili.
„Hoho, panáčku!" ozvalo se z úst nejstaršího ho-lomka. „Teď přestane tvoje poručníkování, které jsme si musili dáti líbiti, pokud zde tento nad námi karabáč svůj držel! Teď jsem však já podle práva pánem v tomto domě a já tu budu poroučeti a ty poslouchati!"
Pohlédl jsem s opovržlivým výrazem v oku na ni-čemníka, který se pojednou objevil v pravé povaze své, a byl bych se mohl odvolati na rozkaz zvěčnělého kata, že všickni ostatní mají mne v nepřítomnosti jeho poslouchati, leč tušil jsem, že bych byl se surovcem tímto nic nesvedl, pročež povstal jsem

mlčky od mrtvoly a kynul Vítovi, aby mi pomohl tělo do ložnice katovy odnésti.
„Do kůlny na dvoře bude odneseno a nikoli do ložnice, kde si dnešní noci já po prvé jako nástupce mistra Jaroše pohovím!“ kázal první holomek, seznav úmysl náš, a ostatní tři soudruzi jeho mu hlučně přizvukovali, zajisté jen proto, aby si přízně jeho hned v počátku dobyli.
Stará Marta počala opět hlasně naříkati, čímž však jen nevoli surového holomka vyvolala.
„Hybaj odtud, stará, do kuchyně!“ vzkřikl na ni. “Od této chvíle jsem já tvým pánem a mne budeš poslouchati jako všichni ostatní! Rychle dolů do sklena a naplň zase prázdné tyto láhve, které teď já na novou důstojnost svoji jako kat staroměstský vyprázdním! Kdo chce, může mi při tomto prvním veselém trunku mém pod střechou touto tovaryšiti!“
Chtěl jsem prudce se ozvati při tomto neslýchané drzém počínání toho smělce, který nad nevychladlou ještě mrtvolou velitele svého chtěl již orgie slaviti, leč Vít škubl mne za ruku, abych spravedlivou rozhorle-nost svoji mírnil a žádného sporu s bídníkem tím nevyvolával, který se předčasně za velitele v katovně prohlašuje.
Zato ostatní tři holomci hlučně staršímu soudruhovi svému souhlas projevovali a jeden z nich trhl Martou se země, opakuje jí rozkaz nového pána, aby si do sklepa pro víno pospíšila.
Se zoufalým výrazem v oku obrátila se stařena ke mně, jako by se mne chtěla o radu tázati, co má nyní činiti. Kynul jsem jí mlčky, aby se podrobila nutnosti, a tak potácejíc se odcházela z komnaty, kde holomci ihned kol stolu zasedli, mrtvého těla a nás dvou více si nevšímajíce.
Dal jsem poznovu nyní Vítovi znamení, aby se mnou mrtvolu vynesl, a vidouce, že by zde na ten čas bylo všeliké vzpírání

marné, dopravili jsme nešťastného mistra Jaroše do kůlny na dvoře, kde jsme mrtvé tělo ze šatů svlékli a prostěradlem pokryli.
„Co nyní počneme?“ šeptal Vít. „Teď asi naše meškání v katovně staroměstské nebude dlouhé!“ „Neobávej se nejhoršího, příteli můj,“ těšil jsem jej; „páni konšelé nikdy neučiní popravním mistrem zlosyna, který sám byl jen proto provazu unikl, že stal se holomkem katovým.“
„Dejž to Bůh,“ podotýkal Vít s povzdechem; „nebo bídníka toho nemohl bych dlouho poslouchati!“
„Než konšelé nového nástupce mistra Jaroše ustanoví, bude nám zde snadno vydržeti, neboť i nás do té doby právo musí chrániti,“ pravil jsem po krátkém přemýšlení. „Jsou na nejbližší dny ustanoveny nové popravy, a tak brzo osud náš rozhodnut bude.“
Také Vít počal opět poněkud důvěry nabývati, a jako by se byl na něčem pevném ustanovil, doložil po chvíli:
„Hned s ranním jitrem vytratím se z katovny a odeberu se k panu královskému rychtáři, jenž byl vždy mistru Jarošovi příznivě nakloněn, abych mu úmrtí jeho oznámil a požádal jej, aby —“
Vtom se můj dobrý Vít odmlčel a jaksi nesměle na mne pohlédl.
„Nuže, dopověz, co ti na jazyku tanulo,“ vyzýval jsem jej.
„Aby dostál slovu, které byl mistru Jarošovi dal, že se vy, pane magistře, stanete jednou nástupcem jeho v úřadu popravního mistra staroměstského.“
Zavrtěl jsem truchle hlavou a odvětil:
„Také mistr Jaroš byl ve mně pěknou naději tuto vzbudil, leč nenadálou smrtí jeho jest vše zmařeno.“
„Toho se neobávám,“ zněla odpověď Vítova; „spíše jest se překážek nadíti od některých konšelů, kteří mistru Jarošovi

nepřáli, že si na veřejnosti vždy tak okázale počínal. Objeví se to zajisté již při otázce, kde tělo mistra Jaroše má býti pochováno; neboť pan královský rychtář slíbil mistru jednou, že bude odpočívati na posvátném místě na hřbitově kostela sv. Valentina a nikoli na popravišti jako všickni předchůdcové jeho.“

Takto hovoříce vrátili jsme se zase do komnat svých, kde jsme slyšeli hlučné prozpěvování a hulákání ostatních holomků, kteří nyní na zdraví nového velitele popíjeli. Nebohá Marta musila obsluhovati nejstaršího holomka jako někdejšího pána svého, který bohužel nyní bezduchý v kolně na prkně odpočíval.

Snadno lze pochopiti, že jsme této osudné noci ani oka nezamhouřili a že nás ranní zásvit ještě v plném bdění postřehl.

Zato chrápali ostatní holomci, kteří byli až do ranních hodin popíjeli, jako o půlnoci, a tak mohl se Vít snadno vytratiti z katovny, aby se podle úmyslu svého ke královskému rychtáři odebral a jemu nenadálou smrt mistra Jaroše oznámil.

Za hodinu byl již zase zpět, ale zasmušilá jeho tvář nevěstila mnoho dobrého ani příznivého.

„Královský rychtář nemá bohužel žádného hlasu při obsazování místa katovského,“ pravil ke mně, spatřiv mne se starou Martou v kolně u mrtvoly katovy; „to náleží výhradně v pravomocnost pana primátora a konšelů, neboť obec staroměstská kata svého z vlastních důchodů platí.“

„Na tom nezáleží na ten čas, milý Víte,“ pravil jsem; „důležitější jest zvěděti, zdaž bude moci býti mistr Jaroš pochován na hřbitově u sv. Valentina; srdce by mi krvácelo, kdyby měl býti jako nějaký Popravený zlosyn pochován na místě popravištním.“

>,0 řádný a poctivý pohřeb postará se pan královský rychtář určitě,“ pokračoval Vít ve své zprávě, “i není pochybnosti, že

obec staroměstská musí přivoliti k tomu, aby zemřelý mistr popravní došel posledního odpočinku tamže, kde všickni počestní lidé odpočívají.“
Tak se také stalo, jak byl Vít slovy těmito napověděl.
Ještě téhož dne přibyl krevní pan písař ze staroměstské radnice do katovny, přinášeje písemný rozkaz pana primátora Krocína z Drahobejle, aby nejstarší holomek na ten čas úřad zvěčnělého kata staroměstského zastával, až nový mistr katovského řemesla trvale bude ustanoven.
Pan krevní písař svolal veškeré obyvatelstvo katovny, aby obsah přípisu páně primátorova seznalo, a napomenuv nás ostatní k poslušenství, ustanovil nejstaršího holomka za pána a velitele v katovně staroměstské.
Protivný ten ničemník vypial se hrdě ve vědomí této důstojnosti své a první jeho pohled patřil mně a věstil mi neblahý osud, jaký mne nyní v katovně staroměstské očekává.
Já však vydržel pevně pohled tento, neboť pravil mi jakýsi tajný hlas, že bídnik tento, který o řemesle a umění katovském neměl ani ponětí, neboť jej mistr Jaroš v ničem nebyl vyučoval, nebude asi dlouho v katovně staroměstské provozovati krutovládu svou a že se již sám osud o to postará, aby zpupnost jeho byla v pravé meze odkázána.
Ještě téhož dne přišel hrobník od sv. Valentina oznámit nástupcovi mistra Jaroše, že mrtvé tělo katovo bude tehdáž pochováno na hřbitově u kostela sv. Valentina, na místě sice odlehlém, ale přece mezi hroby lidí počestných.
Porozuměl jsem tomu, proč hrobník, jemuž byla jeho láska k páleným nápojům příliš znatelným písmem na nos vyryta, přišel do katovny se zprávou touto: očekával zajisté, že nástupce mistra Jaroše bude se touto poctou předchůdce svého taktéž cítiti poctěn a hrobníkovi za to dobrý koláč dá.

Leč v očekávání tomto se měl hamižný hrobník šeredně zklamati.
„Nač podobných cavyků s mrchou lidskou!“ spustil holomek na hrobníka. „Měl býti zakopán na popravišti jako všickni ostatní sníženého řemesla našeho! Byl by aspoň mezi hnáty těch, které tam byl kdysi sám do jámy házel! Nedivil bych se tomu nic, kdyby se lid pražský opřel této novotě, která tak neslýchanou věc zavádí, aby byl mistr kat vedle počestných lidí pohřben!“
„Také já se tomu novému způsobu divím,“ přisvědčoval hrobník; „ale co je pravda, je pravda; byl mistr Jaroš u pánů dobře zapsán, a proto mu po smrti tuto neslýchanou poctu činí.“
„Pocta sem, pocta tam, mrtvé jeho hnáty o ničem podobném již nevědí!“ láteřil holomek dále. „Sázel bych se o hlavu, že rakev jeho i na hřbitově valentinském musíme sami do hrobu spouštěti a vy že se jí ani nedotknete ze strachu, abyste se snad sami nestali taktéž nečestnými!“
„Ovšem že musíte tak učiniti!“ zvolal hrobník horlivě: „já a soudruh můj se rakve katovy ani prstem nedotkneme a mimoto i provazy, po nichž rakev do hrobu spouštěti budete, do hlubiny vhodíme, neboť i dotknutí těch mohlo by nás cti zbaviti, poněvadž vy se jich budete rukama svýma dotýkati.“
„Pak rychle odtud, chlape zbrklý!“ zahřměl na něho holomek. „Neboť snadno by ses mohl s pěstí mou seznámiti, že takto nectně o nás mluvíš!“
Hrobník, zlostí naplněn jsa, že se mu očekávaného koláče nedostalo, rychle kvapil ze dvora a vracel se do města, hubuje na hamižnost holomkovu, který opět k plnému poháru zasedl a s tovaryši svými zase hluboko do noci popíjel, kdežto já a Vít musili obvyklé práce jejich vykonávati.

Také stará Marta neustále plakala a nad ztrátou mistra Jaroše jakožto živitele svého hořekovala, neboť též ona netušila od nového kata nic dobrého pro sebe a chystala se již k době, kdy bude z katovny staroměstské vypověděna.
My dva sdíleli se ovšem o bolest její, neboť jsme byli v podobném postavení, leč i přes to těšil jsem stařenu, jak jsem mohl, uváděje jí na pamět, že starý holomek není ještě trvale katem jmenován a že se snadno nějaký obrat státi může, kterým se též osud náš jinak utváří.
Stará Marta usušila na to slzy a oblékla mrtvolu mistra Jaroše do rakve, a to tak pečlivě, že by ho každý byl jen za spícího pokládal. Měl na sobě své slavnostní šaty katovské, a když jsme jej v rakvi v jizbě vystavili, chodili se na něj dívat lidé, kteří by snad nikdy jindy nebyli práh katovny překročili.
Takovéto všeobecné úctě a vážnosti těšil se mistr Jaroš v lidu pražském, že z velké části bylo zapomenuto na nečestné postavení jeho v ostatní společnosti občanské, což se tím více osvědčilo, když se hodina pohřbu jeho přiblížila.
Již tato okolnost, že bude mrtvé tělo katovo pohřbeno v posvěcené zemi na hřbitově u kostela sv. Valentina, přivábila ke katovně množství lidu obecného, a dostavili se též mnozí konšelé s primátorem panem Krocínem z Drahobejle, aby zemřelému katovi staroměstskému poslední počest prokázali.
Této přítomnosti pana primátora divil se veškeren lid, neboť podobně slavným způsobem nebyl ještě žádný kat v Praze kdy pochován a pocta podobná žádnému z popravních mistrů neprokázána.
Také z venkovských měst a panství dostavilo se několik katů k pohřbu mistra Jaroše, mezi nimiž první byl otec Vítův, slánský kat mistr Špetle, který nad ztrátou dávného upřímného přítele svého velice hořekoval a hlubokou soustrast jevil.

Když pak hodina pohřbu nastala, vynesli jsme rakev s mrtvolou nešťastného pána svého na dvůr a vložili ji na máry, jež zpředu dva z katů cizích, mezi nimi otec Vítův, vzadu pak já a Vít nesli. Byli jsme poslední v průvodu, neboť veškeří účastníci pohřební slavnosti brali se před rakví, neboť podle obecného domnění, dodnes ještě bohužel trvajícího, byl by se každý stal nečestným, kdo by byl za rakví katovou kráčel.
Také se všickni účastníci průvodu dali do města fortnou v Židovském městě, kdežto katové a holomci, jakož i my s rakví musili jsme se jako vždy vyhrazenou pro nás fortnou rasovskou bráti, a potom se v ulici před kostelem sv. Valentina průvod zase v čelo naše postavil.
Tak jsme došli na hřbitov, kolem něhož se opět množství lidu hemžilo, a slyšel jsem na své uši, kterak mnozí ze zástupu hlasitě na to žehrali, že se člověku stavu sníženého dostává hrobu v zasvěcené zemi, čemuž prý nikdy ve městech pražských nebývalo.
V odlehlém koutě hřbitova, kde jen hloží rostlo byl vykopán hrob pro rakev s tělem mistra Jaroše, á když ji byl duchovní pokropil a krátkou modlitbu nad ní vykonal, vzdálilo se opět vše ze hřbitova, aniž kdo byl podle obvyklého způsobu tři hrsti země na rakev do hrobu vhodil.
I za hranice smrti vztahovaly se tudíž obecné předsudky proti osobám stavu katovského, a slzeti jsem musil při spatření této nevážnosti, která ovšem daleko byla vyvážena tím, že mistr Jaroš směl býti vůbec pohřben v zemi posvěcené a že se k pohřbu jeho pan primátor a konšelé dostavili.
S truchlivou náladou mysli spouštěli jsme rakev do hrobu a k opětovnému rozkazu hrobníka, jenž jediný byl na hřbitově zůstal, vhodili jsme do země též provazy, jimiž jsme rakev dolů spouštěli.

Tak nesmělo na povrchu zemském zbýti pranic, co by bylo na osobu katovu pamatovalo, a s hluboce pohnutou myslí vraceli jsme se do katovny, provázeni jsouce nevlídnými zraky obecného lidu, který ještě ulice kolem hřbitova sv. Valentina naplňoval.

„Nechtěl bych lidem těmto za terč zlosti jejich sloužiti," pravil ke mně starý Špetle, kterému taktéž nebyly projevy nevole pražského lidu ušly; „kdyby zde nebylo k ochraně naší dosti žoldnéřů městských, kterým dal obezřelý pan primátor k pohřbu mistra Jaroše vytáhnouti, pak bych se každým okamžikem obával, že nás ukamenují! Nebezpečná to půda zde v Praze pro našince, když lid je takto nenávistí proti nám naplněn!"

„Lidé tito jsou rozhořčeni, že byla mistru Jarošovi tato dnešní pocta prokázána," pravil jsem; „neboť ještě nikdy nebylo se ve městech pražských stalo, aby byl kat jako každý čestný člověk na hřbitově pochován, natož pak, aby mu sám primátor a páni konšelé na pohřeb šli. Takového cosi jest neslýcháno a odtud ta zášť chátry této, která se domnívá, že je nad námi tak vysoko povznesena, a přece pod námi tak hluboko stojí!"

Starý Špetle zavrtěl šedou hlavou svojí nad těmito slovy a vážným hlasem mi odvětil:

„Nepodceňuj toto hnutí v lidu, milý synu, snadno bys mohl blesky vášně obecné na svou hlavu svábiti a pak běda by ti bylo! Radím vám oběma, abyste se po několik dní ani mezi lidi neodvažovali, neboť by snadno mohla od luzy zdejší proti vám výtržnost býti vyvolána, jížto byste za oběť mohli padnouti. Znám podobné výbuchy rozlícených vášní pobouřené chátry, a proto vyzývám vás k největší opatrnosti a obezřelosti."

Já i Vít přislíbili jsme starému katovi, že se podle slov jeho zachováme, neboť ani nám nemohla pravda jejich ujíti, protože

jsme na zpáteční cestě skutečně musili mnohé vyhrůžky a láni z úst lidu přeslechnouti.
Druhého dne loučil se starý kat slánský opět s námi a já vyřizoval po něm své Bětušce tisícero vřelých pozdravení, připojuje k nim naději, že ji snad brzo opět uzřím, neboť jsem stále byl toho přesvědčení, že meškání naše v katovně staroměstské nebude již asi dlouhé.
„Neukvapujte se v ničem, moji milí synové," pravil vážným hlasem starý Špetle; „dokud nebude nový kat staroměstský trvale dosazen, snášejte břemeno, které bylo na vás nynější změnou zdejších poměrů vloženo, a měl-li by se jím státi skutečně ten člověk, který by byl jen ostudou stavu našeho, pak teprve nastane čas, abyste o svém odchodu odtud mohli přemýšleti. Na tebe, Víte, čeká katovna slánská, a byť bys i snad ještě neměl žádanou sumu k zakoupení jejímu pohromadě, však páni konšelé dovedou ti posečkati, až plnou sumu budeš moci předložiti. A pro vás, pane magistře, nalezne se v některé katovně v Čechách již také místečko, kde byste pokojně mohl hlavu svoji složiti. Každé město musí sobě pokládati za čest, míti studovaného kata, jako vy jste, kdežto Staré město pražské bude míti navždy nečest z toho, že tak důležitý úřad mistra popravního svěřilo muži, který jen stěží byl šibenici unikl."
Rozloučili jsme se nejsrdečněji a my se mohli oddati přemýšlení o slovech jeho, která se nám zdála plného uvážení hodná. Leč nezbývalo k tomu mnoho času, neboť nový dočasný náš pán dával nám všelikým způsobem pociťovati váhu nového panství svého, aby si tak nahradil vše, čím byl ještě před třemi dny domněle obtěžován.
Musili jsme vykonávati v katovně nejnižší práce, a to do úpadu do večera, kdežto surový Jíra, tak se nejstarší pacholek

jmenoval, se třemi kumpány svými po celý den popíjel, jako by zásoby sklepa mistra Jaroše musily za týden za své vzíti.
Já i Vít mlčky jsme snášeli otroctví toto, což arciť surového velitele našeho jen ještě více dráždilo, neboť by nás byl rád k odmlouvání a snad i k neposlušnosti přivedl, jen aby nás z katovny mohl vypověděti.
Leč potěšení tohoto se mu nedostalo, neboť i nejvyzývavější chování jeho snášeli jsme bez jediného slova odmluvy a nedali se svésti ani drzými slovy ostatních tovaryšů jeho, kteří si nyní na nás taktéž žáhu zchlazovati počínali.
Na dlouho bychom arciť nebyli trapný a snižující tento stav vydrželi, kdyby nás nebylo sílilo jakési tajné očekávání, že nesnesitelné tyto poměry nějakým nenadálým způsobem budou ve prospěch náš změněny.
„Já čekám jen na nejbližší popravu," pravil jsem jednoho dne večer, když jsme utrmáceni lůžka svá vyhledávali, „neboť jsem pevně přesvědčen, ta že náš osud rozhodne."
„Kterak by se to mohlo státi, příteli?" tázal se Vít, vrtě hlavou.
„Což neznáš nezručnost Jírovu v zacházení s mečem?" divil jsem se. „Neumí popravní meč vlastně ani do rukou vzíti, tím méně s ním exekuci vykonávati, a přece mají při pozítřejší popravě oba k smrti odsouzení delinkventi mečem býti sťati. Dodej k tomu, že se surovec ten k popravě podle nynějšího zvyku asi nedostaví příliš střízlivý, pak snad uznáš, že takovýmto způsobem sám nad sebou ortel vyřkne."
„Pravdu díš," přisvědčoval nyní Vít; „to by mu mohlo krk zlámati; a já věru bych byl první, který by se k tomu přičinil; zasloužil si to ničemník ten u nás obou poctivě, abychom se mu náležitě pomstili."
„Budeme pomstěni bez vlastního přičinění, hochu," odvětil jsem pevně; „myslím, že pozítří budeme se asi spokojeněji na lůžko klásti, než tomu ještě dnes a než tomu ještě zítra bude."

„Dejž to Bůh!“ zvolal Vít a zakrátko nám sklížil spánek oči, kdežto Jíra s ostatními třemi holomky dlouho přes půlnoc ještě popíjel, jak mi druhého dne Marta vyprávěla.
Ubohá stařena byla od smrti mistra Jaroše všecka přepadlá a v těch několika dnech změnila se velice, neboť i mysl její byla nenadálým zlým obratem poměrů v katovně staroměstské tak velice dotčena, jako staré tělo její únavě a nátlaku posledních dnů podléhalo.
Těšil jsem ji nadějí na lepší časy, ale stařena tvrdila, že to déle v katovně nevydrží a zakrátko za mistrem Jarošem půjde.
„Nemohu a nesmím býti svědkem tak bohopustého hospodářství, jaké zde nyní je,“ pravila se slzami v očích; „a jestliže Pán sám mne brzo odtud neodvolá, pak sama opustím katovnu, abych si vyhledala koutek, na němž bych jednou vetché kosti své mohla složiti.“
„Toho se bohdá nedočkám, dobrá Marto,“ pravil jsem; „také já bych tu nadále nevydržel, kdybych nebyl přesvědčen, že se po mistru Jarošovi, jehož jméno bylo ve veškerém království Českém proslulé, nemůže a nesmí státi popravním mistrem staroměst-kým muž, který byl jako zloděj k šibenici odsouzen a o umění katovském ani ponětí nemá.“
„Ach, pane magistře,“ zvolala stařena rozradostněna a utírala si zástěrou uslzené oči, „vy vléváte slovy těmi balzám v srdce mé; vždyť by se musil ne-božtík mistr Jaroš obrátiti v hrobě, kdyby se skutečně ten ochlasta Jíra měl státi nástupcem jeho v katovně této! Jen plný džbán je jeho záliba, leč s mečem a ostatními nástroji popravními neumí o nic lépe zacházeti, než kdyby je nemluvněti do rukou dal. Pomoz Bůh těm dvěma nešťastníkům, které zítra na popravišti stínati bude! Jsem přesvědčena, že je bude museti konečně nožem podříznouti jako telata, aby jim hlavy od těla oddělil, neboť mečem je ani po desáté ráně nesetne! A přece se chystá na tuto první popravu

svoji s plnou kuráží a prohlásil již svým třem kumpánům, že bude dnes celou noc popíjeti, aby si k zítřejší krvavé práci řádné chuti a potřebné síly dodal.“
„Skutečně tak učiní?“ zvolal jsem radostně nad oznámením tímto. „Nuže, tím nejlépe osud svůj zpečetí, chopí-li se s hlavou od pitky těžkou meče popravního!“
„Bohužel, odnesou to jen oba ti delinkventi,“ připomínala Marta.
„O, nikoli, dobrá Marto! Za to by odnesl on sám nejvíce a bohdá, že se tak také stane a my že zítra již touto dobou od rozkazů ničemy toho vysvobozeni budeme.“
Stařena pohlédla na mne jaksi tázavě a pozoroval jsem dobře na výrazu lící jejích, kterak slovům mým nedůvěřuje.
„Ano, milá Marto,“ ubezpečoval jsem ji poznovu, „zítra v tuto hodinu bude osud nás všech rozhodnut a dá Bůh, že k dobrému našemu!“
Marta si vzdychla a obrátila se opět k ohništi, neboť ze dvora zavzněl surový hlas Jírův, který se po mně a po Vítovi sháněl.
„Přichystáte vše k zítřejší popravě,“ kázal nám velitelským hlasem, „a to k popravě mečem, pročež je dosti malého vozíku, jejž oba v průvodu za delinkventy potáhnete. Ostatní budou mně k ruce při popravě samé. A nyní hajdy ku práci, ať je v hodině vše hotovo!“
Byli jsme tudíž sníženi k nejnižším holomským pracím a nesměli jsme při popravě býti katovi po boku, jako tomu za mistra Jaroše bývalo. Krutovláda Jíro, va počínala na nás tudíž plnou měrou doléhati a každou hodinou dával nám ji pociťovati.
Četl jsem mu sice na očích, kterak bezpečně očekával, že se budu tomuto snížení svému opírati a snad i vzdorovati, leč té radosti se mu nemělo dostati, a tak jsem mlčky vyslechl rozkaz jeho, v čemž mne i Vít následoval.

Vykonali jsme uloženou sobě povinnost a za hodinu skutečně přišel Jíra do kolny, aby se přesvědčil, zda jsme rozkazu jeho vyhověli.
Stál sotva na nohou, neboť po celý den popíjel a dovedl stěží srozumitelné slovo ze sebe vypraviti.
Byl by nás podle všeho rád vy peskoval, ale nenalezl k tomu ni nejmenší příčiny, a tak, mrzutě vrče, odešel opět z kolny, aby dále Bakchovi holdoval.
„V tomto stavu nechť se zjeví zítra ráno na po-pravišti," pravil jsem polohlasně k Vítovi, „a místo do katovny vrátí se do Špinky na radnici, neboť takového kata by ani na vsi nestrpěli."
„Podobá se, že tomu tak bude, milý Jene," přisvěd-čoval Vít s jiskřícími zraky; „bude prý celou noc takto popíjeti, aby měl na popravišti dostatečné odvahy k srážení hlav s krku. Jsem nyní již sám přesvědčen, že zítřejší den pro toho lotra zle dopadne."
„Tím lépe tudíž pro nás, hochu!" zvolal jsem vesele, jako by nám oběma budoucnost co nejskvělejší již najisto vstříc kynula. „Sláva a moc jeho pominou zakrátko a rozkaz jeho, jejž nám právě bylo vykonati byl rozkazem jeho posledním."
A tak tomu také skutečně bylo!
Za časného jitra druhého dne brali jsme se s vozí kem k radnici, abychom se připojili k průvodu za delinkventy, kdežto Jíra se dvěma ostatními pacholky vešel do radnice, aby oba odsouzence k poslední cestě jejich připravil.
„Vsadil bych se o nevím co, že nedovede delin-kventy k popravě upraviti," prohodil Vít, „neboť nikdy jej nebyl mistr Jaroš k tomuto poslednímu výkonu do Špinky s sebou vzal, a tak nemá chlap ten ani ponětí o tom, jak se delinkventovi vlasy v šíji ostříhati a límce u košile a kabátce odtrhnouti mají, aby meč žádné překážky při rozhodné ráně nenalezl a přímo do obnažené šíje ťal."

„On se domnívá, že vše tělesnou silou svojí zmůže," dokládal jsem, „a přece se sotva sám na nohou drží! Kterak ten třesoucí se rukou meč v rukou udrží, to jsem sám dychtiv spatřiti. A k tomu si vybral parádní meč nebožtíka mistra Jaroše, jako by šlo o popravu nějakých vznešených osob."
Pohlédl jsem na meč, v červené aksamitové pochvě vězící, na němž si byl zvěčnělý kat vždy velice zakládal, vyprávěl vždy o něm, že jím bývaly vždy jen urozené a vysoko postavené osoby stínány; meč tento byl nám Jíra v posledním okamžiku na vozík hodil, a tak jsme viděli, že mečem tímto bude popravu dnešní konati.
Zanedlouho potom vyšel průvod konšelů a královského rychtáře s panem primátorem v čele z radnice a za nimi byli přiváděni oba delinkventi, vedle nichž dva duchovní kráčeli.
Vít pohlédl významně na mne, jakmile byl oba odsouzence zhlédl, a já ihned významu pohledu tohoto Porozuměl. Žádný z delinkventů neměl vlasy na šíji ostříhané, aniž jim límce košil a krzen jejich byly odňaty. Veškerá úprava zločinců záležela asi jen v tom že jim Jíra dal ruce nazad svázati a oba k sobě připoutati.
Nyní jsme byli již pevně přesvědčeni, že vykonání exekuce rukou poloopilého Jíry zle dopadne a že se očekávání nás obou skutečně vyplní.
Jíra bral se s holomky za poslední četou žoldnéřů nejistým krokem a v nelepším stavu byli holomci, neboť s mistrem svým byli společně džbánky a láhve dlouho přes půlnoc vyprazdňovali a ještě ráno před odchodem z katovny si každý z nich notně přihnul z korbele, jejž musila Marta naplniti nejlepším vínem.
Tak jsme se brali za průvodem, který se přes náměstí bral Celetnou ulicí, kdež všude mnoho lidu stálo, aby odsouzence

na poslední cestě jejich spatřili, aneb s průvodem až na popraviště se ubírali.
Pozoroval jsem dobře, že byla zvědavost mnohých obrácena k osobě nového kata staroměstského, a tu jsem několikrát zaslechl úsudky, které byly pro Jíru velmi málo lichotivé, když jej lidé s nebožtíkem mistrem Jarošem porovnávali.
Kdežto se předešlý kat při každé exekuci zjevoval lidu pražskému v plné nádheře, jakouž mu stav jeho dovoloval, bral se Jíra k popravě v témž zevnějšku, v jakém byl při poslední popravě jakožto holomek, neboť byl se v opilství svém prohlásil, že nevezme na sebe nic z obleku mistra Jaroše, který prý kdoví jakou nemocí se světa sešel, a tu prý by se snadno mohl též on nakaziti. Činil tedy zevnějšek jeho prabídný dojem na lid kolem průvodu se beroucí, a když z držení těla jeho bylo seznáno, že nestojí na nohou pevně a ze zakalených očí jeho že přímo opilství vyzírá, tu již docela byl nepříznivý soud o něm pronášen a vše se divilo, jak takovýto zpustlý člověk mohl dostati úřad popravního mistra staroměstského.
Všeobecné mínění obracelo se tudíž každým krokem rozhodněji proti novému katovi, a ještě než jsme se po dláždění k Horské bráně dostali, pozorovali jsme patrně rostoucí rozčilení v lidu, které se již tu a tam hlasně proti novému popravnímu mistru projevovalo.
Na konci ulice Celetné průvod jako obyčejně zastavil, aby delinkventi mohli před obrazem na průčelí domu „U templu“ vymalovaným poslední svou pobožnost vykonati.
Zde slyšel jsem ze zástupu zřetelně hanlivé ty posudky nového kata a mimovolně připadla mi na mysl slova otce Bětuščina, že by se ročilení lidu pražského, pohřbením mrtvoly mistra Jaroše na posvěceném místě vyvolané, snadno proti nástupci jeho nějak činně projeviti mohlo.

Téhož náhledu byl také Vít, jenž mi při další cestě polohlasně pravil:
„Můžeme býti povděčni tomu, že nebudeme přímo popravy účastni; neboť tuším, že se Jírovi a jeho holomkům zle povede. Lidé jsou, jak pozoruji, velice rozhořčeni na nového kata a snadno se může státi, že si na něm nevoli svou zchladí, jakmile se nějaké chyby při exekuci dopustí.“
Pokynul jsem souhlasně hlavou a naslouchal dále projevům rozhořčeného lidu, které se postupem cesty vždy zřetelnějšími stávaly, takže jeden z holomků předʼ námi jdoucích i Jíru na to upozornil.
Tento pohodil nevšímavě hlavou a odsekl mu těžkým jazykem svým, aby se nestaral o jeho věci, on že má k ochraně své žoldnéře městské, kteří prý chátře brzo všecky bojovné choutky zaženou, kdyby snad delinkventům chtěli v posledním okamžiku na svobodu pomoci.
Rozuměl totiž obavě holomkově v tomto smyslu, jako by lid byl rozhořčen nad popravou obou odsouzených zločinců, které snad pokládal za nevinné, a to, že tudíž jest příčinou této rostoucí nevole davů.
Téhož náhledu byl i druhý holomek, a tak byl Jíra utvrzen v této domněnce své; já ovšem neměl žádné příčiny k tomu, abych ničemného tohoto člověka z bludu jeho vyváděl a k opatrnosti jej povzbudil.
Tak jsme prošli Horskou branou a blížili se k po-pravišti, kolem něhož se již tisíce zvědavého lidu hemžilo. Zdálo se, jako by si veškeren lid pražský nižšího stavu byl dnes dal u popraviště dostaveníčko, neboť každý chtěl viděti nástupce zemřelého kata Jaroše a jak si tento při první popravě své bude počínati. Náhlé úmrtí popravního mistra, pak jeho pohřeb na hřbitově u kostela sv. Valentina byly v posledních dnech obrátily k sobě všeobecnou pozornost a rychle za oběma těmito

případy následující poprava zvýšila tento zájem lidu jen ještě více, neboť každý byl žádostiv seznati, zdaž nástupce mistra Jaroše bude úřad svůj tak důstojně a obratně vyplňovati, jako to byl zemřelý kat staroměstský činil.
Ale zjev Jírův zklamal očividně též všechny davy kol popraviště se tísnící, všecka chovaná očekávání, a zanedlouho hučelo to zde mezi diváky zrovna tak podezřele a vyzývavě, jako jsme byli mezi cestou ulicemi pražskými slyšeli.
Když byli oba delinkventi na vyvýšené místo na popraviště přivedeni a rychtář jim rozsudek nad nimi pronesený poznovu předčítal, kázal mi Jíra, abych mu podal meč popravní a abych s Vítem káru stranou odvlekl a tam konec exekuce očekával, neboť prý pomoci nás obou více nepotřebuje.
Mluvil tak blábolivým jazykem, že mu jen stěží bylo rozuměti, potom s jedním z obou holomků svých vešel do klenby pod popravištěm, kde jsem jej, když jsme s károu mimo jeli, viděl poznovu z láhve si zavdávati, kterou mu byl soudruh jeho podal, neboť byl ji za tím účelem pod kazajkou s sebou nesl.
Dodával si tedy opětně kuráže, jenomže chlastem tímto zcela opačného účinku při sobě dosáhl.
Když jsme se totiž s károu odstranili na výše ležící místo za popravištěm, kde při exekuci žhářů byly hranice stály, viděl jsem Jíru po chvíli z kobky potáci-vým krokem vycházeti, takže ho na stupních k popravnímu špalku vedoucích oba soudruhové jeho takřka podporovati musili, jen aby se na nohou udržeti mohl.
Toto vše ale pozorovali též veškeří ostatní diváci, a jediný výkřik nevole ozval se pojednou z davu, neboť nikdo nemohl pochybovati o tom, že nový kat, který se v ničem od obou holomků svých nelišil, jest úplně zpitý, a tudíž k vykonávání exekuce neschopný.

Přítomné soudní osoby byly příliš zaměstnány vykonáváním úředních povinností svých, týkajících se obou odsouzenců, aby si byly tohoto povážlivého hnutí v lidu všimnouti mohíy, a tak odevzdal rychtář jménem práva obvyklým způsobem oba odsouzence katovi, aby rozsudek nad nimi pronesený vykonal.
Jíra stál nyní samoten u špalku, opíraje se o nahý meč, aby se v rovnováze udržel, a soudní osoby sestoupily dolů s popraviště, na němž Jíra se dvěma svými pomocníky a se spoutanými odsouzenci osamotněl, aby na těchto obou posledních krvavou práci svou provedl.
Holomci strhli jednoho s delinkventů ke špalku, aby před ním poklekl a hlavu na výkrojek v hraně jeho položil.
Vrah učinil, jak mu bylo kázáno, a za obyčejných poměrů by byl každý jen poněkud zručný kat klidně ležící hlavu odsouzencovu jedinou ranou sťal.
Leč u Jíry nebylo se v opilství jeho ničeho podobného nadíti, byť i delinkvent byl sebe klidněji na smrtící ránu čekal. Oba holomci nyní odstoupili a Jíra těžkou rukou podzvihl meč, leč tak nejistě, že jsem okamžitě věděl, kterak zle chystaná takto rána dopadne.
Stejně se mnou upíralo se tisíce a tisíce očí na kata, který si při každém pohybu svém takto nejapně počínal, ba zdálo se, že v okamžiku tomto nikdo z diváků ani nedýchá, jako by již napřed očekával nějaké děsné divadlo.
A to se také již v druhém okamžiku stalo.
Jíra, rozkročiv se, jako by palicí chtěl udeřiti do hlavy vola, nechť dopadne, kam dopadne, ťal mečem po své oběti, ale rána zasáhla jen rameno a nikoli šíji delinkventovu, takže tento hlavou divoce vyhodil a zoufalý výkřik ze sebe vydal.
To bylo znamením ke všeobecné vřavě z tisícerých úst a se všech stran se ozývalo láni a proklínání kata, jenž si v úřadě svém počínal tak mizerně.

Křik tento nejspíše pomátl nepříčetného Jíru, že pojednou jako zběsilý do nebohého delinkventa mečem tepati počal, aniž však jen jedinou z těchto ran byl krk nešťastné oběti své zasáhl.
Pohled na krev z ramen a ze zad odsouzencových se řinoucí rozlítil rozhořčený lid v míře nejvyšší, takge se od láni a povykování ihned přešlo ke skutku, a poněvadž popraviště, kde byl kdysi lom kamene, bylo poseto kamením, počalo se pravé krupobití kamenů dštíti na ničemného kata a holomky jeho.
Nastal děsný výjev, jemuž podobný ode dávných let nebyl v Praze vídán, neboť již se nejbližší rozmáčené davy, prorazivše řadu žoldnéřů, počaly hrnouti na popraviště, zuřivě volajíce: „Smrt katovi! Zabte jej jako psa prašivého! Pryč s ochlastou a holomky jeho!“
A při tom sypalo se kamení neustále na Jíru, takže jsem jej i jednoho z holomků jeho viděl klesati pod ranami krupobití tohoto, když oba s povýšeného popraviště prchati chtěli.
Vše to bylo skutkem jednoho neb dvou okamžiků a již nebylo lze v divě vzbouřeném davu tomto jednotlivosti rozeznati, kdežto sluch byl ohlušován hří-mavým voláním po pomstě. Jen tolik jsem ještě spatřil, kterak neíbližší z rozlícených diváků přes všechen odpor žoldnéřů a soudních osob vedrali se na popraviště a tam kamením do Jíry a holomka, taktéž již na zem poraženého, bušiti počali, kdežto druhý holomek se zadní strany podezdívky ve smrtelném strachu svém seskočil, aby se útěkem zachránil. Leč vběhl tam pobouřeným davům přímo do rukou a nebylo pochybnosti, že se též jemu dostane stejného osudu jako Jírovi a druhému soudruhovi jeho.
Se ztrnulými zraky a v první chvíli takřka zkamenělí pohlíželi jsme na hrůzný obraz tento a ve všeobecné bouři kol nás vířící sotva jsem rozeznal slova Vítova ke mně pronesená:
„Předvídání otce mého se vyplnilo! Lid vykonává pomstu, kterou byl pojal již při pohřbu mistra Jaroše! Jest na čase,

abychom též my na spásu svou pomýšleli, neboť i na nás bouře tato přikvačiti může!“
„Nikoli,“ odpovídal jsem, sotva dechu popadaje a výjev na popravišti vytřeštěnými zraky sleduje; „nikoli, žolnéři srazili se již zase v řetěz kol podezdívky a někteří z nich již odvážlivce s popraviště zase dolů zahánějí! První překvapení již minulo a pan rychtář dává již rozkazy, jak by se vzbouřenému lidu mohlo čeliti!“
Tak tomu také skutečně bylo a v malé chvíli bylo popraviště zase vyprázdněno a žoldnéři, nastavivše halapartny proti útočníkům, rozšiřovali zase volný okruh kolem popraviště, na něž se nyní rychtář a soudní osoby s oběma duchovními uchýlili, neboť jediné tam před dalším doražením vzbouřeného lidu chráněni byli, než by z blízké Horské brány přivolaná, nová četa žoldnéřů ku pomoci přikvapila.
V témž okamžení zatlačili kupředu se hrnoucí žoldnéři také dav, jenž byl se strany, kde já s Vítem stál, na popraviště útočil, a tak jsme se oba i s károu svojí octli zase ve volném prostoru, jenž byl kolem popravního místa úsilím žoldnéřů způsoben, a puzen jakýms vnitřním hlasem vyskočil jsem na káru, abych se jednak nebezpečným halapartnám žoldnéřů vyhnul, jednak abych shlédl, co se bylo mezitím u popravního špalku udalo.
Tento krok můj, jímž jsem povýšené místo na káře zaujal, byl zároveň krokem k mému povýšení v úřad kata staroměstského, od toho okamžiku počíná nový obrat v životě mém, jakož již vůbec tomu tak bývá, že pád jednoho jest povýšením druhého.
Spatřil mne na káře stojícího, kam byl za mnou hned také Vít vyskočil, pan rychtář, jenž jediný, jak se zdálo, v děsném tom zmatku chladnou mysl zachovával, a mocným hlasem k nám oběma vzkřikl:
„Který z vás si troufá exekuci dokonati? Rychle sem a spravedlnost na obou delinkventech vykonej!“

„Já tak učiním, velmožný pane!“ zvolal jsem v mocném rozechvění, neboť byl jsem si vědom důležitosti okamžiku tohoto pro veškeren život svůj.
Jediným skokem byl jsem dole s káry a dvěma obrovskými kroky octl jsem se u zkrváceného špalku popravního, u něhož se zraněný odsouzenec v krvi své válel. Odhozeného meče katovského se chopiti a Vítovi za mnou přikvapivšímu kázati, aby delinkvento-vi hlavu na špalek položil a límec jeho krzna strhl, bylo dílem jediného okamžiku, potom v druhém jsem máchl mečem a již se hlava vinníkova, jedinou ranou od zkrvaveného trupu oddělená, válela u nohou mých.
„Statečný jsi kat, mladíku!“ zaznělo pochvalně z úst pana rychtáře. „Ještě na druhém vrahovi mistrovské dílo své vykonej!“
A současně zazněla divoká bouře pochvaly z týchž tisícerých úst, která před několika okamžiky byla smrt a zkázu katovi provolávala.
Vítězoslavně rozhlédl jsem se kolem sebe, jsa sobě jist, že jsem si pochvalu tuto zasloužil, která mi nyní také z úst pana rychtáře a ostatních osob soudních zaznívala, kdežto dřívější rozhořčenost v lidu byla jakoby rázem pominula a nikdo více na odpor proti žoldnéřům nepomýšlel, takže tito mohli zase volný kruh kolem popraviště utvořiti, aby exekuce již bez další překážky mohla býti dokonána.
Neočekávaný obrat tento byl tudíž pouze mou zručností přivoděn a dobře jsem poznával na lících pánů konšelů, kterak jediné mně za to děkují, že při té divoké výtržnosti nepřišli k nijakému úrazu, neboť nebývalo za dřívějších časů nic neobyčejného, že se při podobných případech neschopnosti neb neumělosti katovy zlost lidu též proti úředním osobám popravě přítomným obracela.

Pan rychtář poznovu opakuje vyzvání své, kázal mi též druhého delinkventa stíti a popravu tak dokonati, aby se průvod mohl nazpět do města dáti.
Pokynul jsem Vítovi, který s výrazem plným hrdosti na mne pohlížel, a ten pak druhého odsouzence, nad děsnými výjevy těmito již beztoho zpola mrtvého, k popravnímu špalku přivlekl.
Sťal jsem hlavu jeho taktéž jedinou ranou meče, takže nikdo nemohl více o zručnosti mé v zacházení s popravním mečem pochybovati.
Poznovu ozvalo se kolem mne se všech stran bouřlivé provolávání pochvaly a viděl jsem sta rukou, které mi přívětivě vstříc kynuly.
Slavil jsem té hodiny triumf dokonalý a dobře se nyní po tak dlouhých letech pamatuji na to, kterak jsem se v tu chvíli cítil po prvé hrdý na svůj stav ponížený, jejž jsem dosud byl jen za zlé břemeno pokládal. Lidé uznávali působnost moji jakožto kata způsobem lichotivým, že jsem na to mohl skutečně býti pyšný a zároveň mohl očekávati, že se mi též od pánů konšelů na radnici staroměstské podobného uznání dostane.
Sestoupil jsem dolů po stupních, abych panu rychtářovi oznámil, že jsou oba delinkventi ze života k smrti přivedeni a exekuce popravní šťastně skončena.
Vlídně mi pokynul pan rychtář a pravil:
„Jsi statečný jonák a nahradíš nám mistra Jaroše, jak všickni tuto přítomní páni konšelé uznávají.“
„Přičiním se všemožně,“ odpovídal jsem s úklonou na vše strany před pány konšely, „abych si přízeň velmozných pánů zachoval, jako se mi dnes podařilo jí dosíci.“
Páni konšelé přisvědčovali mi kynutím hlavy, a nepochyboval jsem již více o tom, že jsou mi nakloněni a s prací mou dnešní nanejvýš spokojeni, tak jako by ji byl sám mistr Jaroš vykonal.

„Zítra budeš povolán na radnici,“ pokračoval ke mně pan rychtář dále, „neboť nesmí s jmenováním popravního mistra býti dále otáleno.“
„Co se má státi s oběma zabitými holomky?“ tázal jsem se rychtáře.
„Jsou oba do smrti utlučeni?“ zvolal pan rychtář na Víta, který byl právě mrtvoly obou zabitých ke sťatým delinkventům přitáhl.
„Oba již ducha vypustili, jen třetí tamto se životem vyvázl,“ zněla odpověď Vítova.
„Pak je vhoďte do jámy k oběma popraveným!“ rozhodl pan rychtář. „Beztoho již dávno podobný osud zasloužili.“ Potom obrátil se k ostatním konšelům, aby se s nimi pod ochranou opět seřaděných žoldnéřů nazpět do města odebral.
Tam se již také hrnuly davy lidu, neboť divadlo popravní bylo již skončeno, a jen hlouček zvědavců obklopoval ještě popraviště, aby mohli šátky neb kloce své omočiti v krvi popravených, což jim mělo podle staré pověry štěstí ve všelikém počínání jejich přivoditi.
Nechtěl jsem jim v tom brániti, abych snad opět zlost lidu proti sobě nevzbudil, ale ti všickni naopak nyní mou zručnost v zacházení s mečem katovským do nebe vynášeli a nejeden mi pravil do očí, že se tak švarný pomocník katovský musí stůj co stůj popravním mistrem staroměstským státi.
Přes to se však každý z těchto chvalořečníků mých pečlivě střežil toho, aby se osoby mé neb oděvu mého nedotkl a tak nečestným se nestal.
Vyčkal jsem, až se rozběhl i tento dav poslední, a pak jsem kázal Vítovi a druhému holomkovi, aby připravenou jámu ještě více vyhloubili, neboť do ní čtyři mrtvá těla měla býti vhozena.
Holomek, který byl osudu svých nehodných dvou soudruhů ušel, ač v obličeji i na těle měl dosti modrých šrámů a ran,

které si byl ve vřavě utržil, pozbyl již od prvního útoku veškeré stopy po opilství a počínal si přede mnou tak zkroušeně a ponížen, že jsem se této náhlé změně v chování jeho musil pousmáti. Mohl jsem očekávati, že na dnešní ponaučení tak brzo nezapomene, naopak nejposlušnějším a nejoddanějším sluhou nového kata se stane.

Zakrátko byla jáma dostatečně rozšířena, potom jsme tam nejdřív oba sťaté zločince, pak oba zabité holomky vhodili.

Přišli do společnosti, v níž se za živa beztoho byli pohybovali, než do katovny staroměstské přišli, uniknuvše provazu, který se byl již nad nimi vznášel. Podlým takovýmto soudruhům, kteří nám mimoto v posledních dnech dávali sprostou povahu svoji co nejcitelněji znáti, nemohli jsme ovšem slzy soustrasti věnovati, a tak jsme je zasypali zrovna tak, jako se vždy jindy s popravenými zločinci stávalo.

Ve čtvrthodině nebylo po nich ani stopy na povrchu zemském a ten, který byl k dnešní exekuci tak hrdopyšně vytáhl a již za nástupce mistra Jaroše se pokládal, ležel nyní sáh hluboko pod zemí mezi oběma delinkventy, kteréž byl měl popraviti a na nichž se tak zlého osudu dočkal.

Konečně jsme byli s prací na popravišti hotovi a vraceli se kolem zdí městských přes František ke katovně, v jejichž vratech nás již stará Marta všecka zděšena očekávala.

„Slyšela jsem již o tom, co se stalo, pane magistře!“ volala mi chvějícím se hlasem vstříc. „Bůh sám trestal toho nešlechetníka, který chtěl býti pánem v domě tomto a pro něhož i čekan byl příliš dobrý, takže mu-sil zahynouti zlobou lidu veškerého, který nás všecky na něm pomstil. Chvála budiž Bohu za to, že vy oba jste zdrávi z té bouře vyvázli a že vy jste, pane magistře, mistrovský kus svůj před tváří pánů konšelů a všeho lidu mohl vykonati! Teď nemine vás místo popravního mistra staroměstského, které vám hned po smrti nebožtíka

mistra Jaroše patřilo, a tak i já budu moci pod střechou touto šedou hlavu svoji složiti, neboť vy zajisté starou Martu odtud nevypudíte, jako by ten ohavný Jíra snad již dnes byl učinil.“
„Doufej v Boha, dobrá Marto,“ pravil jsem, „že se přání nás všech vyplní. Pan rychtář slíbil mi již zpola úřad kata staroměstského, a tak bohdá i dále všickni tři pohromadě zůstaneme, dokud se bude Pánu Bohu líbiti.“
„Nyní také já v katovně staroměstské na tak dlouho zůstanu, dokud tatíček můj úřad svůj v Slaném nesloží!“ zvolal vesele Vít a podával mi pravici svoji, kterou jsem mu upřímně stiskl.
„Ani hodinu déle bych zde nebyl vydržel, kdyby se nebyla dnešní děsná událost přihodila, která nás ničemníka toho jako velitele našeho zbavila.“
„Já rovněž tak bych učinil a odešel odtud, kam by mne byly oči vedly,“ pravil jsem já souhlasně; „památka mistra Jaroše nebude v domě tomto zneucťována, jako se bylo od smrti jeho dalo.“
„Ano, tomu bohopustému hýření učinil sám Pán Bůh konec!“ zvolala Marta nenadálým převratem tímto v dosavadní truchlivosti své rozveselena. „Proto však přece teď rychle poletím do sklepa, abych vám přinesla každému láhev vína nejlepšího, neboť vidím, že vám oběma jest posilnění po tak hrozné práci třeba. Pak mi však musíte hodně obšírně vyprávěti, jak se to děsné neštěstí udalo a co vše se na popravišti zběhlo!“
Přisvědčili jsme jí ochotně, neboť nám bylo posilňujícího trunku skutečně třeba, a tak jsme zasedli v jídelně ke stolu, jejž stařena z kuchyně i ze sklepa co nejlépe vyčastovala.
A když potřeby tělesné byly ukojeny, musili jsme staré Martě co nejobšírněji vypravovati o výjevech dnešního jitra na popravišti staroměstském, které ovšem tohoto dne i dlouho

ještě potom byly předmětem všeobecné rozprávky ve městech pražských.
Poznovu jsme si s Vítem uváděli na mysl veškeré jednotlivé výjevy oné neslýchané tragedie popravní a těšili se z toho, že ta tak příznivý obrat v budoucím životě všech nás tří přivodila.
S plným uspokojením kladl jsem se večer toho osudného dne na lůžko, cítě se již skutečným pánem v kaj tovně staroměstské, čehož bych se do nedávná ještě ani v nejsmělejších svých snech nebyl nadál.

10.

První léta moje jako kata staroměstského.

Hned s ranním jitrem dne následujícího přibyl do katovny pan písař městský a zval mne na radnici k panu rychtářovi, který již s panem primátorem Krocínem a konšely na radě sedí, aby se usnesli o jmenování nového kata staroměstského.
„Mohu vám již nyní přáti štěstí k novému úřadu kata zdejšího," končil písař své oznámení, „a naději se tudíž dobrého koláče od vás, že vám tak vítanou zprávu přináším."
„A nezklamete se v očekávání svém, vážený pane písaři," odpovídal jsem s úsměvem, neboť jsem už odedávna věděl, kterak takovíto poslové z radnice drží na halafance[*)] a dobré dárky; „jen mi ještě povězte, zdaž se konečně i pan primátor, jenž mi z neznámých příčin dosud nebyl přízniv, k mé straně dal nakloniti."
„Oh, pan primátor je dnes velice obměkčen," odpovídal písař, „neboť na jeho vrub se přičítá včerejší hrozná událost, že dal popravu vykonávati ničemovi, který sám byl provaz už dávno zasloužil a řemeslu katovskému v ničem nerozuměl, kdežto vy jste se hned jak pravý mistr v umění svém osvědčil. Již se ví, kdo byl ten chlap, jejž pan primátor nepochopitelným způsobem ustanovil za nástupce mistra Jaroše, a tak zůstavil pan Krocín jmenování nového kata panu rychtáři královskému, aby mu snad nebyl nepřízniv u dvora na Hradčanech, kde včerejší výjev na popravišti staroměstském taktéž velké rozhořčení vyvolal, že vykonání popravy tak neumělým rukám bylo svěřeno."

[*)] halafanec = dar

Naplněn jsa již bezpečnou nadějí ve splnění přání svého, ubíral jsem se na radnici ke královskému rychtáři, který si mne dal nejdříve do kanceláře své povolati, aby se na dosavadní poměry mé vyptával.
„Kde jste se vyučil tak zdárně řemeslu katovské-mu, mladý muži," oslovil mne vlídně, „jak jste toho při včerejší popravě všemu světu důkaz dal?"
„Nejdřív u kata chrudimského, velmožný pane," odpovídal jsem, „a pak u zvěčnělého mistra Jaroše."
„Jste však ještě tak mlád a již tak dobře umění svému rozumíte? Toho dosud u podobně mladých ho-lomků katovských nebývalo."
„Však také žádný z nich, Vaše Milosti, nebyl vyučeným magistrem medicíny a chirurgie, jako já jsem jím," odpovídal jsem s plnou sebedůvěrou.
„Co to pravíte, mladíku?" zvolal pan rychtář v nejvyšším udivení. „Vy že jste magistrem vědy medicínské, tedy skoro notovým mistrem lékařství?"
„Jak tato vysvědčení moje Vaši Milost přesvědčí," pravil jsem, klada vysvědčení své z lékařské fakulty vysokých škol pražských na stůl před pana rychtáře.
Týž nahlédl do nich, aniž se jich byl rukou dotkl, a pak v novém překvapení zvolal:
„Skutečně, vy jste magistrem medicíny a chirurgie, pročež se nyní obratnosti vaší při stínání těla lidského už pranic nedivím, neboť každou kost i žilku těla znáte! Ale kterak se stalo, že jste na fakultě studovati mohl, kamž synové katů a jiných snížených lidí nejsou připuštěni?"
„Nejsem také synem katovým, Vaše Milosti," odpovídal jsem s povzdechem, „nýbrž pocházím z rodiny počestné a v rodném městě velice vážené, a jen s ohledem na rodinu svoji, která o mém nynějším povolání nemá dosud tušení, nýbrž domnívá se,

že jsem do ciziny odběhl, prosím co nejponíženěji, abych mohl původ svůj jako tajemství své zachovati.“
Královský rychtář se zamyslil po těchto neočekávaných slovech mých, potom po delší chvíli pravil:
„Chci zachovati tajemství vaše, mladý muži, neboť vidím, že z lásky synovske tak činíte, abyste nevinné rodině čest její zachoval. Vysvědčení tato mluví zřejmě o umění vašem ve vědě lékařské a chirurgické, včera pak jste je také skutkem dokázal, a to mně i pánům konšelům i panu primátorovi dostačí. Následujte mne do síně obecní, kde žádost vaši přednesu.“
Děkoval jsem vlídnému příznivci svému co nejvroucněji, a sebrav opět vysvědčení svá, kráčel jsem za ním do plné schůze konšelské, kde se mělo o mé budoucnosti trvale rozhodnouti.
Pozoroval jsem, že si mne pan primátor Krocín z Drahobejle mnoho nepovšiml, zato však ostatní konšelé bedlivě si mne prohlíželi, a potichu mezi sebou hovoříce, kývnutím hlavy spokojenost svoji se mnou zřejmě najevo dávali.
Zvláště však konšelé oni, kteří včerejší popravě přítomni byli, jak se zdálo, horlivě ve prospěch můj mluvili a soudruhy ostatní pro mne získávali, což se jim také očividně dařilo.
Když pak pan královský rychtář krátkou, ale důraznou řečí dokázal nutnost toho, kterak jest potřebí, aby úřad staroměstského mistra popravního byl bez průtahu obsazen mužem umění katovskeho úplně znalým, tak aby se neopakovaly děsné výjevy, jaké se při včerejší popravě udaly a obci Starého města pražského k malé cti a pověsti slouží, souhlasilo veškeré shromáždění hlasitě s projevem královského rychtáře, jakož i s dalším návrhem jeho, aby se stal nástupcem zemřelého kata mistra Jaroše vyučenec jeho, který osudnou popravu včerejší ke cti úřadu katovskeho dokonal, zvláště když prý jest nejen dokonale obeznámen s řemeslem popravním, ale

zároveň též, jak vysvědčení jeho dokazují, vyučeným magistrem vědy medicínské a chirurgické.
Oznámení toto vyvolalo rovněž veliké udivení mezi pány konšely a získalo je již docela pro mne, neboť nikdo z nich o pravdivosti slov páně rychtářových nepochyboval.
Pouze pan primátor obrátil se ke mně se slovy:
„Rozložte řečená vysvědčení svá tamto na stolku, abychom očitě mohli v ně nahlédnouti, neboť takového uchazeče o místo kata v království Českém ještě nebylo.“
Učinil jsem podle vyzvání toho a listiny na stole rozložil, aby se volně mohlo v obsah jejich nahlédnouti, aniž by komu bylo třeba jich se dotýkati.
Pan primátor zdvihl se zvolna s křesla, a přiblíživ se ke stolu, ze značné vzdálenosti do nich nahlížel.
Za ním přišli ještě někteří konšelé, kteří pak s výrazem překvapení na mne pohlíželi, jako by očím svým ani věřiti nemohli, že vyučený magister medicíny snižuje se na kata ode všeho světa opovrhovaného.
Pan rychtář vmísil se mezi ně a podával ještě vysvětlení o mém učení u kata chrudimského a u mistra Jaroše v katovně staroměstské.
„Jest pravým mistrem meče, jak to včera před veškerým světem dokázal,“ pravili s důrazem konšelé, kteří popravě včerejší byli přítomni; „obec naše může býti hrdá na kata tak učeného a zároveň dovedného.“
„Já již nic více nenamítám proti tomu, aby tento Jan Mydlář byl ustanoven za popravního mistra naší slavné obce staroměstské,“ prohlásil nyní pan primátor a zasedl opět na křeslo své a potom se tázal, zdaž také nikdo z pánů konšelů proti osobě uchazečově nic nemá.
Protože se nikdo neozval, pronášel primátor slavným hlasem dále, že obec Starého města pražského uděluje uprázdněný úřad

mistra popravního přítomnému Janu Mydláři, očekávajíc, že veškeré povinnosti s ním spojené věrně a k plné spokojenosti obce vykonávati bude.
Všickni přítomní potakali, a tak kázal primátor přítomnému písaři městskému, aby usnesení toto v protokol zapsal a jmenovací listinu mi doručil. Primátor, rychtář královský a dva ze starších konšelů ji také hned podepsali, a já byl od té hodiny skutečným popravním mistrem Starého města pražského.
Učinil jsem potom uctivou řeč poděkovací k pánům konšelům, a to v jazyku latinském, což je již docela, ba snad ještě více než všecka moje předložená vysvědčení přesvědčilo o tom, že jsem skutečně býval kdysi žákem vysokého učení pražského, když se takto plynně dovedu jazykem latinským vyjádřiti.
„Máme tedy učeného kata latináře," zaslechl jsem jednoho z konšelů polohlasně ke druhému podotknouti „zdaž se to delinkventům bude snáze nebo veseleji umírati, než když je popravo val kat neučený?"
Soudruh jeho se zasmál a prohodil taktéž něco šprý. movného, čemuž jsem však neporozuměl, neboť již mne volal pan písař městský, abych složil předepsanou mi přísahu.
Musil jsem se postaviti na svinskou kůži, na jakou se také židé při svých přísahách u práva městského stavěli, neboť u nich a u lidí stavu sníženého byl tento způsob skládání přísahy zvláště předepsán; také jsem nesměl, když jsem znění přísahy odříkával, pravici svou položiti na Písmo svaté, jak každý křesťan dělal, nýbrž mohl jsem jen ruku nad posvátnou knihou držeti, a to již při katově přísaze dostačovalo. Tak i v tom ohledu podléhal stav katovský obecnému předsudku, a jako byl příslušníkům jeho v kostele zvláštní kout vykázán a jako se nesměl ani ke stolu Páně přiblížiti ve společnosti ostatních křesťanů, tak i přísahu posvátnou musil skládati zcela jinakým způsobem než lidé počestní, aby se snad tíž nestali sami

nečestnými, kdyby se byli dotkli předmětů, kterých se byl při skládání přísahy kat dotýkal.
Já však nedbal v hodině oné tíhy předsudků, jakéž na stavu katovském spočívaly, kochal jsem se jenom v pomnění na to, že jsem se v tak neočekávaně krátké době a ve věku dvaceti osmi let stal nástupcem mistra Jaroše, popravním mistrem Starého města pražského, první to obce veškerého království Českého.
V tu hodinu teprv smířil jsem se již docela s děsným obratem v osudu svém a neklnul již více nerozvážnému činu, jímž jsem chtěl nešťastnou Dorotku od nečestné smrti na popraviŠti zachrániti a jímž jsem byl do sníženého stavu katovského navždy svržen. Neklnul jsem již také více památce nešťastné ženy oné, neboť nyní trůnila v srdci mém již dívka jiná, ke které jsem byl pravou a upřímnou láskou pojat a od níž mne nyní nic více neoddělovalo. Byli jsme si rovni stavem, já pak jí v nynějším postavení svém mohl zabezpečiti budoucnost co nejlepší.
S povznesenou hlavou opouštěl jsem toho dne radnici staroměstskou, dekret můj dodával mi odvahy, že jsem mohl nyní opět po dlouhém čase lidem do tváře pohlédnouti, neboť kat staroměstský byl osobou obávanou a nikdo by se nebyl odvážil dotknouti se ho posměchem neb nějakými slovy urážlivými.
V katovně očekávalo mne milé překvapení, neboť stará Marta i Vít a druhý pacholek vítali mne, oděni jsouce ve sváteční oblek, a skládali mi blahopřání svá jakožto novému veliteli svému.
Byla mne již předběhla zvěst o zvolení mém za kata staroměstského, neboť Vít byl vyslal druhého holom-ka na zvědy do radnice a tam se tento od jednoho z biřiců dověděl o výsledku volby pánů konšelů, že byla padla na Jana Mydláře.

Děkoval jsem všem za projev jejich, jen ke druhému holomkovi jsem dodal, že, chce-li nadále v katovně staroměstské setrvati, musí dokonale změniti dosavadní způsob života, což on také slíbil, neboť se již byl obával, že jej hned po dosazení svém v úřad kata z katovny vyženu.
Mohl jsem slibu jeho věřiti, neboť sliboval upřímným a dojatým hlasem, že se chce ve všem podle mé vůle a k mé spokojenosti chovati a co prý v posledních dnech proti mně byl zavinil, to prý jen z návodu ostatních dvou soudruhů učinil a nyní toho z plna srdce lituje.
Nebyl jsem v této důvěře své v polepšení jeho zklamán, neboť mladík ten se od toho dne všecek ve prospěch svůj změnil a nikdy více mi žádné příčiny k nespokojenosti a zlosti nezavdal.
Stará Marta jako by byla toho dne o deset let života svého omládla, tak čiperně a hbitě se po domě pohybovala a hostina její, kterou toho dne k poctě povýšení mého připravila, činila umění kuchyňskému jejímu všecku čest. Připíjeli jsme si z plných pohárů na šťastnou budoucnost, a poněvadž také katové novoměstský a hradčanský přišli mi tou doboublaho-přát, přisedli taktéž ke stolu a veselá naše společnost setrvala až do pozdní noci pohromadě.
Po prvé jsem spal té noci v někdejší ložnici mistra Jaroše, která byla v témž stavu, jak ji byl předchůdce a dobrodinec můj zanechal, a já v ní také vše v předešlém stavu a pořádku zůstavil, abych měl stále jeho památku na očích.
Hned druhého jitra prohlédl jsem skříně a truhly v ložnici a k potěšení svému nalezl jsem v jedné skříni hojnou sbírku knih, které jsem si při nejbližší příležitosti umínil vesměs prohlédnouti, aby mi v odloučeném dalším životě mém poskytovaly zábavu duševní, jakou jsem dosud tak těžce byl postrádal.

Druhá skříň byla naplněna četnými meči a jinými zbraněmi a nástroji umění popravního, pak všelikými vzácnostmi, které by byly každé komnatě šlechtické k ozdobě sloužily a zde na sobě složené beze všeho ustanovení odpočívaly.
Také tyto vzácnosti jsem chtěl při novém upravování příbytku svého vynésti na světlo denní, abych se pohledem na umělecké tvary a ozdoby jejich mohl kochati a tak život v katovně co možná si zpříjemniti.
V truhlách konečně bylo složeno množství prádla a šatstva, které svědčilo o tom, jak pečlivě byl mistr
Jaroš na zevnějšek svůj dbalý, a já si předsevzal, že jej budu v ohledu tomto následovati, neboť hned při prvním vystoupení jeho v Chrudimi byl jsem zpozoroval dobrý toho účinek, když se kat v tak bohatém a vzácném kroji a s bohatými ozdobami na klobouku a na krzně svém objevil.
Z prohlížení toho vyrušil mne příchod pana městského písaře, o němž mi Vít přikvapil oznámit, že zajisté s nějakým úředním vzkazem z radnice přichází.
Já však již tušil, čemu tato návštěva páně písařova platí, neboť mne byla Marta na ni připravila a podle toho také jednala, a proto pospíšil jsem k němu do přední komnaty, kde mne očekával.
„Nuže, jste pánem v tomto domě, pane Jene Mydlá-ři," pravil se sladkým úsměvem ke mně, „a já doufám, že jako dobří přátelé spolu vycházeti budeme. Páni konšelé mají o vás velmi dobré mínění a dnes jsou toho plná města pražská, že máme studovaného kata na Starém městě, který se v pěkné oraci nedá od žádného mistra vysokých škol pražských zahanbiti."
„Jsem vám povděčen za toto dobré mínění, pane městský písaři," odpovídal jsem s poklonou, „a abych vděčnost svoji za vaši přímluvu a přispění osvědčil, dovoluji si vám nabídnouti tento měšec hedvábný, který pochází ještě z dob, kdy jsem

nepřináležel ke stavu sníženému a jehož se tedy můžete bez obavy dotknouti, že byste tím snad čest svoji poskvrnil. A co se týče obsahu jeho, nuž toť znáte onen výrok římského císaře, že stříbro a zlato nesmrdí.“

„Je viděti, že jste dobře honěn ve spisech starých klasiků,“ zvolal pan písař s planoucím pohledem na měšec, který na hořejší polici ve skříni ležel; „i kdybyste se ho hned byl dotkl, přece bych se neštítil ho přijmouti, neboť vím, že to zůstane mezi námi dvěma, a mimoto znáte zase vy staré přísloví, že podobné služebičky udržují dobré přátelství mezi lidmi, kteří z toho nikdy škody nevezmou, kdykoli si vzájemně pracují do rukou. K tomu bude i příště u nás dosti příležitosti, a proto nepotřebuji vám ani zvláště připomínati, že to bude jen s prospěchem vaším, když si přízeň mou zachováte.“

„To také učiním, pane městský písaři,“ odpovídal jsem, „a budu se v tom podle příkladu zvěčnělého mistra Jaroše zachovávati.“

„Ach, mistr Jaroš míval časem všeliké podivné nápady,“ zněla rychlá námitka písařova, „které by u vás nebyly na svém místě; on byl však muž již starší a vy jste ještě mladík, který si ochotností a povolností dovede ještě větší přízeň na radnici zjednati, než tomu bylo u mistra Jaroše, který byl někdy až příliš tvrdošíjný a často nechtěl prospěchu svému rozuměti.“

Rozuměl jsem dobře tomuto výkladu pana městského písaře, který mi býval častěji od mistra Jaroše líčen jako muž dosti širokého svědomí a ještě širších kapes, a proto jsem krátce odtušil:

„Co se s mou ctí a povinností bude snášeti, vše učiním, abych si přízeň vzácného pana městského písaře zachoval.“

„Nu nu, vždyť si rozumíme,“ pravil písař a již ztá-pěl naplněný měšec v široké kapse svého kabátce; „a aby se nezdálo, že jsem jedině proto do katovny přišel, abych tento důkaz vděčnosti

vaší od vás přijal, oznamuji vám, že na ten čas není pro vás žádné práce na popravisti, neboť na radnici není jediného k smrti odsouzeného delinkventa, že však brzo bude mnohá práce v mučírně, neboť je zavedeno několik hrdelních procesů, v nichž bude třeba k obžalovaným pro tvrdošíjnost jejich právem útrpným přikročiti. Do té doby můžete domácnost svoji v katovně staroměstské pohodlně zaříditi.“

Děkoval jsem poznovu panu písaři a provázel jej z katovny, v čemž mne též stará Marta následovala, hluboce se před ním sklánějíc 3, Zeb milostivou jeho přízeň žádajíc. Když pak písař zmizel, tázala se mne s významným pohledem:

„Nuže, uhádla jsem, pane magistře, že připraveným halafancem zajisté nepohrdne ? Znám toho pána a hamižnost jeho již z dřívějších let, a proto věděla jsem hned, čemu zároveň bude dnešní jeho návštěva platiti. Proto připravila jsem sáček, do něhož jsem vložila část úspor svých za lékvary, které v noci lidem prodávám, vědouc, že vám nebude možno lakotu jeho nasytiti, neboť je mi známo, kterak velkodušně jste se o výdělky své s Vítem dělil.“

„Děkuji vám, dobrá Marto, za službu tuto,“ pravil jsem, tiskna jí ruku; „považuji to za půjčku, kterou vám hned z prvních příjmů svých splatím.“

„Toto,“ zvolala stařena horlivě; „žádná půjčka to není, pane magistře, nýbrž dárek, který ode mne nesmíte zamítnouti!“

Nechtěl jsem stařeně lítost způsobiti, abych upřímně míněný dárek její odmítl, a proto pravil jsem:

„Nuže, přijímám dárek váš, leč abych se vám mohl rovným způsobem odměniti, musím věděti, mnoho-li sáček obsahoval.“

„V jedné části bylo třicet zlaťáků, v druhé třicet stříbrňáků,“ odpovídala stařena se sarkastickým úsměvem; ,,má-li pan městský písař jen trochu vtipu ve své mozkovici, pak si můžete pomysliti, co je tím počtem třiceti vlastně míněno!“

„Aj, Marto, vy umíte také lidi nabírati!“ smál jsem se též já. „Což porozumí-li pan písař, co je těmi třiceti stříbrnými míněno!“

„Pak nechť se vezme teprv pořádně za nos,“ odtušila vážně Marta, „a zví, že prodává výsadu stavu svého, jako prodal Jidáš Pána Krista, a bude tím spíše mlčeti o tom, že přijal halafanc od nového kata, aniž se pochlubí tím, jak perně mu jí kat pod nos zaluskl, když mu nejen třicet zlaťáků, ale též třicet stříbrných jako pravému Jidášovi podal.“

„Jen ať nám výklad tento, jestliže se ho domyslí,“ namítal jsem, „ve zlém nevykládá. Víš, že by mi mohl na radnici škoditi.“

„Láry fáry, ten vám v ničem neuškodí, pane magistře,“ ubezpečovala pevným hlasem stařena; „chtěl také mnohé proti nebožtíku mistru Jarošovi podniknouti, ale ten mu vždy řádně tipec vyřízl, a proto i vy, pane magistře, dobře učiníte, když hned s počátku jako muž na svém právu stojící proti němu vystoupíte, kdykoli by chtěl nějakého prospěchu vlastního na vás dosíci. Tím pak se ho záhy, co se týče podobných pokusů, zbavíte!“

Předsevzal jsem si, že se podle této rady zachovám, neboť z řeči pana písaře bylo zřejmě prosvitalo, že se chce nějakého vlivu na mne zmocniti, a proto bylo mi třeba opatrně vystupovati, abych nepřišel v nějakou škodnou závislost na lakotném tomto zřízenci obecním.

Prázdného času, v němž jsem nemusel úřední povinnosti vykonávati, neboť skutečně nebylo ani v mučírně ani na popravišti po delší dobu žádné práce, použil jsem k uspořádání nové domácnosti v katovně staroměstské, v čemž mi byla stará Marta velmi horlivě nápomocná, šukajíc po všech komnatách, takže brzo byl mi přívětivý útulek připraven, v němž k plné

spokojenosti své již po tak dlouhá léta trávím a v němž bohdá také s pomocí boží životní pout svoji dokonám.
Jak rád kochám se nyní po více než dvaceti letech ve vzpomínkách na dávnou tu dobu, kdy jsem zase mohl nové živobytí nastoupiti, o němž jsem byl jižjiž pochyboval, domnívaje se, že veškeren budoucí život svůj musím tráviti jen jako nejnižší holomek katovský, kdežto za tak krátkou dobu dostalo se mi místa nejpřednějšího mezi katy ve veškerém království Českém! Jaký to byl obrat od oné osudné noci, kterou jsem byl v katovně chrudimské prožil, a jak jsem mohl této změně osudu svého blahořečiti!
A za to vše jsem děkoval jedině mistru Jarošovi, který mne byl z okovů v katovně chrudimské tak nezištně vysvobodil a v domě svém mi tak výhodné postavení poskytl.
Bohužel, že jsem úřad svůj vykoupil jen úmrtím jeho, však v tom vládla ruka Páně, proti které smrtelník nic nezmůže, a byť i choval úmysly nejlepší a nejpřátelštější.
Proto budu žehnati památce zesnulého dobrodince a druhého otce svého po veškeren život svůj a též dítky moje musí blahořečiti jménu jeho, neboť jen on byl zakladatelem nynějšího štěstí mého a nově dosažené spokojenosti duše a mysli, která mne zase se životem smířila.
Věci z pozůstalosti jeho zachované jsou mi svatou památkou, a zvláště v knihách jeho trávím stále každou prázdnou chvíli, abych z nich také občerstvení ducha čerpal, jehož jest mi při vykonávání kruté povinnosti mé tak často třeba, ačkoli dosud nikdy ještě mi nečinilo svědomí mé nějaké výčitky, že bych byl kdy přispíval k vykonávání rozsudku nepravého, neb připravil potupnou smrt na popravišti někomu nevinnému aneb pouhé oběti vášně stranické, jako se tak často stává v nepokojných zemích cizích, kde kat krvavou práci svoji vykonávati musí na

mužích poctivých, na hrdinách pro víru neb pro jinaké přesvědčení ke smrti od protivníků svých odsouzených.
Takového něco neudalo se za panování slavné paměti císaře Rudolfa II. v království českém nikdy, ačkoli v posledních letech mnohá těžká bouře nad hlavami našimi přeletěla, jak o tom později v těchto Pamětech svých ještě psáti budu.
Naopak pečoval slavný panovník tento o udržení svatého pokoje v Čechách a úřadové jeho dbali o bezpečnost ve městech a na venkově, která bohužel cd zlých lidí a těch kletých stupku, totiž loupežníků a vrahů, neustále byla porušována, jak jsem toho hned po svém příchodu do Prahy tak často býval svědkem.
Povalovalo se v městech pražských za tou příčinou, že dvůr císařský na královském hradě na Hradčanech sídlil, mnoho cizího lidu a mezi těmi bylo mnoho zbojníků a škůdců, kteří pro dosažení lupu ani vražd se neštítili, takže každou chvíli bylo v Praze o nějaké vraždě za doby noční spáchané slyšeti a často se za ranní doby v ulicích pražských mrtvoly zavražděných a oloupených osob nalézaly, aniž se bylo policii městské podařilo vrahy postihnouti a trestající spravedlnosti odevzdati.
Také do řeky Vltavy bývaly takovéto zavražděné osoby od vrahů metány, aby je voda daleko zanesla a po krvavých zločinech aby ve městě žádné stopy nezůstaly.
Sám jsem toho byl svědkem očitým, kterak vodáci neb rybáci brzo na malostranském, brzo na staroměstském břehu mrtvolu takového zavražděného člověka nalezli, ba i jednou naše stará Marta přikvapila se zděšením a křikem, když u Vltavy prádlo máchala, nazpět do katovny, vypravujíc plná hrůzy, kterak prý na dlouhém prostěradle vytáhla z řeky mrtvolu člověka, a když jsme na břeh spěchali, abychom mrtvolu z vody vytáhli, spatřili jsme v ní bohatě ozdobeného člověka, který byl bodnou ranou

do srdce zabit a pak od vraha svého do vody vhozen. Poněvadž při něm nebylo žádných klenotů a řetězů, jež podle všech známek byl za živobytí svého na sobě nesl, bylo očividno, že byl pro skvosty své od nějakého bandity domácího neb cizího zavražděn a oloupen a potom mu studený hrob ve Vltavě připraven.

Poněvadž takové vraždy a loupeže tehdáž ve městech pražských zhusta se opakovaly a přes všecku ostražitost městských žoldnéřů jim přítrž učiněna býti nemohla, byl jednoho dne — bylo to krátce po mém nastoupení úřadu kata staroměstského — vyhlášen v Praze mandát, aby na hlavních místech měst pražských byly k veřejnému postrachu postaveny justicie neb šibenice a na těch aby po náhlém soudu ihned každý byl oběšen, kdo by se nějaké loupeže neb vraždy dopustil.

Městský písař přikvapil do katovny hned po vyhlášení mandátu, abych se o postavení takovéto justicie na Staroměstském náměstí postaral.

Odebral jsem se tudíž ke staršímu cechu tesařského, aby břevno k šibenici připravil a svrchu břevnem ji opatřil, aby potom prostě na ustanoveném místě na náměstí mohla býti postavena.

Bylo až do té doby povinností cechu toho, aby opatřil všecko potřebné dříví k pracím katovským, zejména tudíž také šibenice, koly ku vrážení do země, na nichž se kolem lámaní zločinci vztyčovali, a vůbec vše, čeho bylo ode dřeva na místě popravním potřeba.

Avšak tehdáž se starší cechu tesařského na mne zle obořil, pravě, že počestní mistři tesařští žádné podobné práce nečestné více konati nebudou a že břevna k nové justicii nedodají.

Ohlásil jsem tuto vzpurnost jeho panu písaři městskému, aby o tom podal zprávu panu rychtáři, který by pak u mistrů tesařských zakročil, aby obvyklé povinnosti své dostáli.
Ale ani pan rychtář s mistry těmi nic nesvedl, neboť se odvolávali k tomu, kterak prý se jim jiná počestná řemesla posmívají, že musí tak snížené a nečestné práce vykonávati, což prý se zejména od posledních poprav pražských v té míře opakuje, že mistři se na tom usnesli, nic více pro popravčího mistra nevykonávati, nýbrž raději řemesla se vzdáti.
Ani po dobré ani po zlém nedali se mistři tesařští pohnouti k tomu, aby od svého úmyslu upustili, a když byla nepříjemná tato věc na pány konšele vznesena a starší cechu tesařského a ostatní mistři na radnici povoláni, hájili věc svou tak rozhodně, že jim konečně páni konšelé za pravdu dali, že je práce tato skutečně pro počestné řemeslo tesařské nečestná a snižující, a zprostili je dávné povinnosti otesávání a upravování dříví na popravišti potřebného.
Výsledek tento oznámil mi pan městský písař s doložením, že se nyní sám o břevno pro justici postarati musím, jakož i že budoucně všecky práce tesařské kat sám si obstarávati musí.
Vyslechl jsem nemile zprávu tuto, neboť měl jsem se snad sám tesařem státi ?
„Nemračte se, pane Jene,“ chlácholil mne úlisný písař; „každý jiný by se chopil tohoto nového prostředku k výdělku všemi desíti, a proto ani vy jím nepohrdejte, neboť vám kupování dřeva vynese mnohé špportle a účty panu rychtáři mohou dvojnásobně zníti, než jak páni mistři tesařští dosud podávali. Já se už o to postarám, aby pan rychtář vyšší tyto účty za správné uznal, a tak bude nám oběma pomoženo.“
„Na takovýto výdělek já však nepomýšlím, pane mistře,“ odsekl jsem Istnému písaři, „a nechci žádné špportle, než jaké jsou mi za práci mou vysazeny.“

„Jste sám proti sobě, bláhovče,“ mluvil nevrle písař a obrátil se k odchodu, když seznal, že mne k žádnému podobnému okrádání obecní kasy nepřemluví.
Na štěstí vyznal se druhý holomek poněkud v hrubé práci tesařské, a jelikož i Vít pravil, že od mládí umí dobře s hoblíkem i kladivem zacházeti, neboť prý byl podobné práce též u svého otce dělával, který si ve Slaném taktéž veškeré přípravy a nástroje popravní na popravišti obstarati musil, dali jsme se bez dlouhého otálení sami ve dvoře katovny do práce a z klády na břehu Vltavy od plavce zakoupené sroubili jsme zanedlouho břevno k šibenici, že by lepší práci ani mistři tesařští nebyli postavili.
Na hořejší Části břevna upevněn příčný trámec s hřebem a brzo měli jsme žádanou justicii na dvoře postavenou a vyhovovala všem požadavkům, jaké na podobný osudný nástroj činěny býti mohly.
„Ať se přijdou páni mistři tesařští podívat na justicii naši!“ zvolal Vít vesele, když jsme justicii do výše postavili a shledali, že jest bezvadná. „Ani jediný z nich by ji lépe nezhotovil, a tak se odporu jejich jen vysmějeme!“
„A učiní-li jako mistři tesařští též zámečníci a zedníci?“ namítal jsem, hledě k tomu, že také tato řemesla byla povinna, potřebné práce z oboru svého pro popravního mistra obstarávati.
„To čekejte s jistotou, pane magistře,“ odtušil Vít, vesele mna si ruce; „jakmile uslyší, že tesařský cech není více povinen, snížené práce pro kata staroměstského obstarávati, pak pro nás ani zámečníci ani zedníci více prstem nehnou, a my jim to konečně nebudeme moci ani ve zlé vykládati.“
„Ale co si potom počneme my?“ zněla opět námitka moje.
„Budeme zedničiti a zámečniti sami, pane magistře!“ odpovídal s nezlomným rozmarem mladík. „Bude to aspoň

příjemná změna v zaměstnání našem, nemusíme-li stále jen mučiti a lidem hlavy srážeti neb vaz jim lámati! Ostatně se my dva již ve všech těch pracích vyznáme, viď, hochu?“ obrátil se ke druhému holomkovi, který mu také hned přisvědčil.
Za takových okolností musil jsem přisvědčiti, a znaje již dovednost obou pomocníků svých, spřátelil jsem se s novým tímto druhem práce v katovně staroměstské, neboť skutečně se zanedlouho též cechy zámečnicky a zednický prohlásily proti všeliké další práci li potřebám popravním, a od té doby musili jsme si sami vše obstarávati, čeho bylo na popravišti třeba. podobně řídili se podle mistrů pražských též cechové ve městech venkovských a jen někde, jako se bylo též v Hoře Kutné stalo, dali se zedníci později pohnouti k opravení podezdívky a schodů na popravním místě, když též každý z pánů konšelů na kámen udeřil a lžíci vápna nahodil a když pak všem zedníkům zvláštním listem vyslovili, že jim tato práce na popravišti nemá býti k žádnému snížení cti jejich.
Když jsme takto byli se svou vlastnoručně zhotovenou justicií hotovi, vyvezli jsme ji na káře na Staroměstské náměstí, kdež jsme za velikého sběhu lidu jámu vykopali a do ní šibenici postavili.
Dobře jsem pozoroval mezi diváky starší cechu tesařského a některé mistry řemesla toho, kteří se přišli schválně podívat, zdaž se nám práce naše zdařila.
„Vida, vida,“ prohodil jeden z nich, jak jsem to na vlastní uši své zaslechl, „náš nový kat umí tak dobře zacházeti se sekyrou tesařskou jako s mečem popravním. Ta nová jeho justicie nic si nezadá s prací skutečného mistra tesařského.“
Tato pochvala těšila mne skutečně a smířila mne již dokonale s tím, že na mne byla nová povinnost obstarávání všech potřeb řemeslných vložena. Také Vít se rozhlédl hrdě po mistrech tesařích, když poslední ránu k upevnění justicie v zemi učinil, a

dal jim také znáti, že přes odpor jejich budou přece v Praze šibenice pro zločince postrachem.
Toto postavení justicie na náměstí Staroměstském bylo první mou veřejnou prací jakožto kata staroměstského, a proto si mne lid pražský bedlivě prohlížel, divě se mládí mému, neboť byli dosud úřad katovský v Praze jen starší vousatí mužové zastávali.
Ale přes to pozoroval jsem, že na mne lid tento s jakousi vážností hledí, neboť již byl každý o mé dovednosti jakožto mistra popravního přesvědčen, a proto souhlasilo se všeobecně s usnesením konšelů, že já byl jmenován katem staroměstským.
Bylo zjevno, že jsem měl ve veřejném mínění lidu pražského cestu prokleštěnu, a proto jsem si vždy jistěji v novém postavení svém počínal.
„Justicie stojí," pravil Vít, pohlížeje na čekan, který měl nyní podle královského mandátu postrach všem zlosynům nahánět; „teď ať se jen také už co nejdříve nějaký ten lotras houpá, neboť tělo jeho bude ještě výmluvnějším varovným znamením pro vrahy a loupežníky."
„Ani na Novém městě ani na Malé straně nemají onačejší šibenice, než je tato naše," prohodil nyní také druhý holomek, pohlížeje se zálibou na dokonané dílo, které stále ještě velkým davem diváků bylo obklopeno.
Bylo tomu již drahně let, kdy byla poprava na náměstí konána, a proto vztyčení šibenice na tomto tak četně navštěvovaném místě tak velikou pozornost mezi lidem vyvolávalo.
Vrátili jsme se s károu zase do katovny, kde Vít počal ihned prohlížeti naše zásoby dříví a prken a vůbec všech ostatních potřeb, aby prý, jak pravil, pro nové řemeslo naše bylo vše připraveno, jakmile nějaké nové práce tesařské neb truhlářské bude potřeba.

Přání jeho, aby justicie na Staroměstském náměstí byla také brzo obsazena, mělo se již za týden potom vyplniti.
V Menším městě pražském byla jedné noci spáchána opět vražda na veřejné ulici a vrah prchl pronásledujícím jej žoldnéřům přes Kamenný most na Staré město, kde byl však lapen a ještě téže noci před královského rychtáře přiveden, který jej podle stanného práva bez dlouhých okolků k smrti provazem odsoudil.
Ráno mi přišel pan městský písař do katovny oznámit, že poprava již za hodinu má býti vykonána, jak to jest mandátem královským ustanoveno.
„Tak ponese náš strom," zvolal Vít, „jejž jsme na náměstí zasadili, již za týden ovoce; ať se některý zahradník tak brzkou sklizní vykáže!"
Připravil jsem vše, čeho bylo k exekuci třeba, a odebral se s oběma pomocníky svými na radnici, abych delinkventa k popravě připravil.
Ležel spoután na zemi, neboť mi žalářník vyprávěl, že je to jeden z nejzarputilejších vězňů, které kdy měl ve Špince, takže ho násilně spoutati musili, při čemž tak divoce řádil a divnou nějakou řečí bez ustání láteřil, že mu konečně i hrušku do zlolajných úst vstrčiti musili, jinak by prý byl řvaním svým celou radnici a okolí její vyděsil.
„Však my budeme s chlapíkem brzo hotovi," pravil jsem a kázal delinkventa na židli posaditi.
Teprve nyní jsem při svitu pochodně popatřil blíže na vraha a podle rysů tváře i černých dlouhých vlasů soudil jsem, že to rodem Vlach, kterých se tehdáž tak mnoho v Praze potloukalo a kteří tu pravé banditské řemeslo provozovali, vraždíce za peníze každého, kdo jim byl od někoho za obět dýky jejich označen.

Žalářník vyprávěl pak, že je to skutečně vlašský bandita, neboť u něho mimo dvě dýky také krátkou pušku nalezli, jaké byli tito cizí zlosynové po prvé do Prahy přinesli a jimž se pak zde, že jich bandité užívali, od lidu pražského banditky říkalo.
Nepřiznal prý se k zločinu svému, povídal mi dále žalářník, ale přes to byl přece k šibenici odsouzen, poněvadž byl při činu přistižen a dva žoldnéři malostranští dosvědčili, že jen on dýku vražednou oběti své do prsou vrazil a pak ji oloupiti chtěl, v čemž mu ale zabráněno bylo.
Ničemník zasloužil tedy plnou měrou přisouzeného mu trestu a nezasluhoval tudíž nižádné lítosti.
Chtěl se také oběma pomocníkům mým vzpírati, ale ti ho sevřeli jako do železných kleští, takže na židli sebou ani hnouti nemohl. Hruška v ústech pak mu nedovolovala ni jediný hlas ze sebe vydati, ač jsme z křečovitého sípáni a těžkého oddychování jeho snadno poznati mohli, kterak se namáhá, aby si novým řvaním mohl uleviti.
Žalářník se zalíbením pozoroval, kterak lidé moji účinlivě s divochem tímto zatáčejí, a přál mu, že se do tak pevných rukou dostal, které řádění jeho dosavadnímu ihned dovedou konec učiniti.
Divoký hled z jiskrných očí vrahových byl mu odpovědí, neboť jinak delinkvent vnitřní svůj vztek nemohl projeviti.
Jakmile ucítil na týle nožíky moje, kterými jsem mu dlouhou černou hřívu jeho ustřihnouti se strojil, vzepjal se opět v malomocné vášni své, ale hned byl zase od obou pomocníků k židli stržen, takže sebou nemohl více hnouti a já mu zadní část hlavy pohodlně mohl ostříhati.
Pak jsem mu utrhl límec od krzna i od košile a úprava delinkventova byla hotova.
„Nebude mu sem poslán kněz před odchodem k justicii?“ tázal jsem se žalářníka, když jsem práci svoji ukončil.

„Byl zde již jeden z jezovitů od sv. Klimenta,“ pravil žalářník; „ale toho odbyl ten ďábel tak šeredně, že kněz prchnouti musil a zanechal jej peklu, kam takový syn Luciperův už dávno patřil.“

Vtom již se také dostavil pan královský rychtář se dvěma konšely a s několika žoldnéři, aby delin-kventa k poslední cestě jeho vyzvali.

Souhlasil s tím, aby zlosynovi byla hruška v ústech ponechána, neboť bylo se právem obávati, že na cestě k justici pobouří veškeré město řvaním svým, čemuž bylo se třeba vyvarovati, aby zbytečný poplach v lidu činěn nebyl. Hned potom vydal se průvod z radnice, ale delinkventa musili oba pomocníci moji více nésti nežli vésti, neboť žádným způsobem nechtěl nohy své k chůzi pozdvihnouti.

Diváků bylo opět plné náměstí, neboť každý chtěl zříti prvního delinkventa, jenž měl na veřejné justicii býti oběšen, a mimoto byla, jak jsem snadno poznati mohl, obrácena pozornost zvědavého lidu k novému katovi staroměstskému, který dnes po prvé v úřední důstojnosti své před veřejností vystupoval.

Já se byl k tomuto výkonu oděl v slavnostní oblek mistra Jaroše, jejž mi byla stará Marta na tělo mé upravila, a opásán jsa kordem, na hlavě maje klobouk se zlatými šňůrami, činil jsem, jak to nyní sám o sobě říci mohu, dobrý dojem, neboť mi neušlo, kterak se kolem mne ozývaly pochvalné hlasy, když jsem středem diváků za průvodem kráčel.

Zato se tím více lálo zločincovi, jemuž se kladly na vrub všecky vraždy, v poslední době ve městech spáchané, a mnohý z lidu, spatřiv divokého a zpurného Vlacha, volal, že měl tak mnohonásobný vrah při nejmenším kleštěmi býti trhán, k popravišti vláčen a pak čtvrcen, aby se mu zasloužené odplaty za vraždy a loupeže jeho dostalo.

Konečně jsme se dostali k čekanu uprostřed stojícímu a tu přečetl královský rychtář delinkventovi naposled rozsudek a odevzdal mi zlosyna, abych jej popravil.
Věda, že se Vlach bude do posledního okamžení vzpírati, aby vykonání popravy co nejvíce ztížil, dal jsem ho řemeny a provazy tak pevně svázati, že sebou ani hnouti nemohl, a pak jej Vít již snadno na justicii vytáhl, ač i zde ještě ničemník ten hlavou na vše strany vrtěl, a když oprátku, kterou jsem mu zezadu na hrdlo vhodil, pod bradou ucítil, stiskl bradu tak pevně k prsům, že se provaz ani chřtánu nedotýkal. Zdál se dobře obeznámen s praktikami zločinců vlašských, kteří takovýmto způsobem katům práci velice stěžovali.
Leč já znal již z Chomutova, kterak si mistr Jaroš počínal s takovýmito lestnými chlapíky, jichž tehdáž mezi „kartovými muži“ také několik takto prohnaných bylo, a proto užil jsem způsobu, jejž zvěčnělý mistr v takových případech užíval, aby jedním rázem úskoku delinkventovu konec učinil.
Chopil jsem totiž chlapa mocně za kštici dlouhých jeho vlasů nad čelem a trhl hlavou rychle nazad a hned potom zase v pravou stranu, takže v okamžení byl mu vaz zlámán a hlava bez pohnutí viseti zůstala.
Exekuce byla vykonána, a když jsem slezl se žebříku, mohl jsem královskému rychtáři oznámiti, že lidské spravedlnosti je zadost učiněno.
Pan rychtář mne pochválil za rychlé vykonání popravy a průvod vracel se zase do radnice, kdežto mrtvola popravence na justicii viseti zůstala, kde se měla tak dlouho nad zemí vznášeti, až by ji zase nový odsouzenec vystřídal.
Ten nedal na sebe dlouho čekati, neboť ani touto popravou nebyli zlosynové ve městech pražských od páchání dalších vražd a loupeží odstrašeni, takže jsem v několika měsících toho

roku šest banditů na staroměstské justicii oběsil, aniž ale mrtvoly jejich byly ostatním soudruhům k výstraze sloužily.
Mrtvoly těchto popravených odváželi jsme vždy v noci před každou novou popravou na popraviště před Horskou branou, kde byly do jam zakopány.
Často se však stalo, že byla mrtvola buď zcela nahá, neb že jí palec u nohou neb u rukou scházely; oděv byl oběšencům ukraden od tuláků, kteří se neštítili šat popravených na sobě nositi, kdežto palce byly vyhledávány od lidí, již si chtěli štěstí k osobě své připoutati, poněvadž od pověrečného lidu byla těmto prstům zvláštní moc připisována, ba zlodějové a jiní zlosynové domnívali se pevně, že je takovýto ukradený palec oběšence při páchání zlých skutků neviditelnými učiní.
Také do katovny docházeli často takoví lidé, kteří si chtěli za dobrý peníz palec některého oběšence neb aspoň kus provazu, na němž byl visel, zakoupiti; leč já, ač jsem dobře znal, kterak katové v ostatních městech českých měli bohaté důchody z takovýchto obchodů, přece jsem odbyl zhurta každého takového kupovace a též staré Martě jsem kázal, aby zamítala všecky podobné žádosti, které by pověrčivosti lidu hověly a ji dále fedrovati pomáhaly. Pouze hojivé mastičky a vodičky léčivé dovolil jsem jí dále připravovati a přispěl jsem jí botanickými vědomostmi svými, kterých jsem byl za svých studií na lékařské fakultě pražské nabyl, že mohla toto umění v míře ještě rozsáhlejší než za mistra Jaroše provozovati.
Proto rozmnožily se za první rok úřadování mého důchody z domovního tohoto léčitelství vycházející tak valnou měrou, že ve spojení s příjmy, které mi z každé popravy a z každého mučení ve Špince na radnici vycházely, činily přes tisíc kop grošů českých, a já tudíž byl na nejlepší cestě státi se za několik let boháčem, ačkoli jsem též na vydržování domácnosti své hojný náklad činil, neboť po příkladu zvěčnělého mistra

Jaroše byl jsem toho náhledu, že kat a rodina jeho musí v domácnosti hledati náhradu za to, že je z ostatní společnosti lidské vyloučena.
Když pak jsem na konci prvního roku působnosti své uzavíral účty, shledal jsem, že mohu již pomýšleti na zřízení rodiny, čili jinými slovy, že mohu milovanou dcerušku kata slánského za manželku pojmouti, neboť jsem jí mohl již nyní po boku svém bezstarostný a potřebami pozemskými oplývající život zabezpečiti.
Jednoho dne povolal jsem tudíž Víta k sobě, abych mu pověděl, že jsem odhodlán dané slovo plniti a sestru jeho Bětušku za manželku pojmouti.
„Jsem nyní zaopatřen do smrti, jak sám nejlépe víš, milý Víte," dokládal jsem, „a mohu tudíž na založení domácnosti pomýšleti. Panna Bětuška zajisté nezměnila smýšlení své, a tak není překážky žádné, která by se brzkému sňatku našemu mohla v cestu stavěti."
„Přisámbůh," zvolal Vít vesele, „již jsem se sám divil, že nepomýšlíte na to, abyste se oženil, pane magistře, když máte slovo sestřičky mé i tatíčka! Já věru nebudu tak dlouho otáleti se svatbou, až se stanu skutečným katem ve Slaném!"
„To ti také na slovo věřím, milý hochu," pravil jsem vážně; „tobě netřeba bráti žádné ohledy na ostatní svět —"
„A což snad i vás by mohl ten ostatní svět zdržovati, pane magistře?"
„Zapomínáš, milý příteli, že v tom světě žije má rodina, totiž otec, bratr a sestry, na které ohled bráti musím, aby se svět nedověděl, že jeden z členů této rodiny patří ke stavu sníženému. Posud nikdo neví v Chrudimi, kdo vlastně jest novým katem staroměstským, a tudíž nesmí také o mé svatbě žádná příčina k tomu býti zavdána, aby se rodina moje o nynějším postavení mém dověděla, neboť jsem přesvědčen, že

by to stařičkého otce mého do hrobu přivedlo, kdyby zvěděl, co se stalo se ztraceným synem jeho.“
Vít udeřil se při těchto slovech mých do čela a zvolal:
„O, pochopuji už vše, pane magistře, a prosím, abyste mi odpustil nerozvážná slova má. Napravím vše splněním toho, co na mně budete žádati!“
„Nemám ti co odpouštěti, dobrý hochu,“ pravil jsem, „a uznáš, že spravedlivá jest žádost má, aby otec tvůj i Bětuška svolili k tomu, aby sňatek náš byl ve vší tichosti vykonán, tak aby se o tom ostatní svět takřka ani nedověděl. To jest účelem prosby mé k tobě, aby ses již se zítřejším jitrem odebral do Slaného a otci i Bětušce prosbu mou přednesl, kterou bohdá také oni za odůvodněnou uznají.“
„Stane se, pane magistře, jak si přejete,“ ubezpečoval mne Vít s vřelým tisknutím ruky; „již pozejtří jsem zde zase nazpět ze Slaného a přinesu vám, jak o tom ni v nejmenším nepotřebujete pochybovat, zprávy co nejpříznivější.“
Druhého dne potom již za časného jitra opouštěl Vít katovnu, a když se podle slibu svého třetího dne opět ze Slaného vrátil, přinesl mi nejupřímnější vzkazy a pozdravy od otce i sestry své, kteří mi zúplna zůstavovali ustanovení, kdy a jak se má sňatek náš konati.
V témdni potom odebral jsem se i já k nevěstě své, a to již v plném skvělém oděvu kata staroměstského, abych kata slánského podle obvyklého obyčeje za ruku dcery jeho požádal. V krátkosti bylo vše ujednáno a svatba na dobu po čtrnácti dnech ustanovena.
Nyní nastal v katovně staroměstské veliký ruch, neboť jsem chtěl mladou ženušku svoji do domácnosti co nejlíp uspořádané uvésti.

Stará Marta také se překonávala v péči o upravení domu a v den před svatbou provázela mne žehnáním svým na cestu svatební.
Kněz požehnal sňatku našemu za ranní doby v kapli kostela slánského, která byla pro členy stavu katovského ustanovena, a jen málo osob ve městě zvědělo o tom, že jest dceruška mistra Jana Spetle provdána za kata staroměstského v Praze.
V nejvyšším rozechvění objal jsem, když jsme se z kostela do katovny slánské vrátili, vnadnou ženušku svou a ještě téhož dne odvážel jsem si ji do příbytku svého v Praze, kam nás otec její na několik dní provázel, kdežto Vít, který ovšem byl družbou mým, zůstal v katovně slánské, aby prozatím úřad svého nepřítomného otce zastával a zároveň se k úplnému převzetí jeho připravoval.
Stará Marta uchystala nám v domově našem uvítání nejslavnější a nejsrdečnější a provázela mladou žínku moji ihned po celém domě a nemohla si laskavost a milou povahu její ani dosti vynachváliti, pravíc mi v důvěrné chvíli ještě téhož večera, že bych byl ve veškerém království Českém nenalezl podobně vnadné a milé ženušky, jakou byla Bětuška, v čemž jsem jí s plným přesvědčením mohl za pravdu dáti, nepomýšleje ovšem ani na to, že byl u člověka stavu mého výběr mezi děvčaty velice obmezený.
Také Bětuška byla všecka unesena příjemností své nové domácnosti, v níž se měla nyní paní a velitelkou státi, a tak jsme v nejradostnější a nejveselejší náladě zasedli ke skvělé svatební hostině, kterou nám byla Marta toho večera připravila a která kuchyni i sklepu nového kata staroměstského všecku čest dělala, jak opět mistr Špetle se své strany projevil.
Nebudu popisovati krásné doby manželství svého, které na ducha mého i srdce tak příznivě působily, že jsem se již docela smířil s osudným obratem v životním osudu svém, takže

podnes žehnám a až do posledního dne života svého žehnati budu dni, kdy jsem po prvé ve Slaném spatřil milovanou družku života svého, která mi od té doby, kdy mi ruku svou před oltářem podala, oslazovala a oblažovala každou chvíli žití, jak jí za to neskonale vděčen jsem a jak si dnes po mnoha letech přeji, aby krásný tento poměr manželský a rodinný byl mi až do skonání mého zachován, k čemuž mi pomáhej Pán na výsostech, který vše k nejlepšímu vede a řídí!

DÍL DRUHÝ.

1.

Rozličné příběhy katovské.

Musil bych vyplniti aspoň deset takových dílů, jako jest díl první tohoto vypravování mého, kdybych měl zaznamenávati veškeré jednotlivé popravy a výkony katovské, které se udaly od mého nastoupení úřadu kata staroměstského, a proto se v dalších Pamětech těchto obmezím jenom na případy důležitější, které se na popravištích pražských zběhly neb vůbec stavu katovského v Čechách se týkaly.

Neuplynul tehdáž ani měsíc, abych nebyl nějakou popravu vykonával, neboť bezpečnost v Praze byla tím, že se zde jakožto v sídelním městě císařském mnoho cizí sběře a přiběhlých dobrodruhů ze všech zemí evropských sbíhalo, velice ohrožena a velmi často daly se v městech pražských nešlechetné vraždy neb byli lidé loupežně přepadáni, že jsem měl jakožto kat neustálou práci buď v mučíme na radnici, neb na popravišti, čímž se také důchody moje valně zvyšovaly, ačkoli jsem věru po mamonu netoužil a mnohdy raději si přál, abych si mohl na delší dobu od krvavé své práce odpočinouti.

Neméně práce měli také popravní mistři ve městech venkovských, neboť stupkové a jiní loupežníci přepadávali pokojné cestující na silnicích, odírajíce je o zboží jejich neb i docela je vraždíce, zrovna jako byli před stoletími pověstní loupežní rytíři činili.

Celé tlupy lupičů potulovaly se po krajích, jako byla tlupa „kartových mužů“ v Chomutově, a když konečně v moc spravedlnosti lidské upadli, pak nastávala hojná práce katům s

jejich popravováním, takže popravní kameny neosychaly od krve delinkventů a na každé šibenici těla oběšenců se houpala.
Ale že by se byl také kat sám na popravišti octl a skončil pod mečem soudruha svého, to bylo v Čechách ještě něco neslýchaného, a proto zvláštní případ tento také já v Pamětech svých zaznamenati musím.
Ve městě Zatci byl popravním mistrem jakýsi Vyskočil, který ze staré rodiny katovské pocházel a pro umění své dobré pověsti požíval. Byl však povahy velmi prchlivé a ta se konečně stala jeho záhubou.
Léta Páně 1588, když bylo v Zatci posvícení slaveno, chtěl si také on při té příležitosti veselý den udělati, a pozval lounského kata Rosu a litoměřického popravního mistra Kabáta k sobě na posvícení, aby s nimi na hodech trávil.
Byl člověk zámožný, neboť také v Zatci bylo té doby mnoho zločinců popravováno, což mu mnoho zla-ťáků a stříbrňáků do truhlice přinášelo. Trunk dobrý velice miloval, leč v opilosti často mnohé scestnosti prováděl, takže mu bylo od pánů konšelů žateckých i sesazením s úřadu mistra popravního vyhrožováno.
To však on lehce k srdci si bera, přece jen trunku a labužnictví holdoval, zvláště pak při posvícení onom podle obyčeje svého popíjel, a tak o všecku rozumnou rozvahu přišel.
Při bohaté tabuli, kterou oběma hostům svým vystrojil, trunkem jsa přemožen, dostal se do hádky s lounským katem Rosou a v prchlivosti své se zapomněl tak velice, že strhl jeden z mečů svých se stěny komnaty, kde kvasili, vrazil mu jej do prsou a přítele svého hanebně zamordoval, dříve než mu v tom litoměřický kat Kabát mohl zabrániti.
Vystřízlivěl sice z prchlivosti své brzo, ale již také tu byli pochopové městští, kteří jej jakožto vraha do žaláře odvedli. Bylo hned po veseh posvícenském a v katovně žatecké zavládl

smutek jak nad smrtí kata lounského, tak nad osudem kata Vyskočila, o němž si žena i dítky jeho netajily, že skončí jako každý jiný vrah na popravišti, na kterém byl sám za živobytí svého tolik poprav vykonal.
Zabitý kat byl od své rodiny převezen do Loun a tam pohřben, kdežto litoměřický kat Kabát byl volán před soud, aby vydal svědectví, jak se vražda byla udála.
Mluvil ovšem pravdu, že prchlivý kat Vyskočil nejen sám zavdal příčinu k hádce, ale také úmyslně chopil se meče, aby přítele svého ve vášni své zabil, když tento jal se náhledům jeho odporovati.
Nic neprospělo katovi, že se odvolával k tomu, že byl v čas zločinu svého opilý, takže neměl dostatečné rozvahy, aby následky činu svého posoudil; nic nebylo plátno, že mistr Kabát totéž dosvědčoval a k vášni Vyskočilově poukazoval: páni konšelé žatečtí uznali přes to vše za právo, že se kat dopustil nenáležité vraždy a že život ztratiti má.
Byl odsouzen ke ztrátě hrdla mečem a rozsudek tento měl na něm vykonati litoměřický kat Kabát, jednak proto, že byl nejbližším katem v sousedství, jednak aby též on byl za to trestán, že nedovedl zameziti vraždu, která byla v jeho přítomnosti spáchána.
Tak udalo se krátce potom nevídané dosud divadlo, že jeden kat druhého stínal, poněvadž byl třetího kata zabil. —
Jak jsem se později ze Žatce dověděl, bylo popravě kata Vyskočila takřka veškeré obyvatelstvo přítomno a také z blízkého i z dalekého okolí dostavilo se neobyčejné množství diváků, aby viděli klesati pod mečem popravním hlavu toho, který sám byl množství delinkventů na témž popravišti sťal neb jinakým způsobem se světa sprovodil.

Mistr Kabát pak užil k popravě nešťastného svého soudruha vlastního jeho meče popravního, a tak vyplnilo se na katu žateckém přísloví, že čím kdo zachází, tím i schází.
Setkal jsem se po letech s litoměřickým katem Kabátem několikrát, ale vždy mi pravil, kterak nikdy ještě mu nebylo delinkventa tak velice líto jako při oné popravě žatecké, což jsem mu také na slovo věřil. Zato prý si zanedlouho potom zchladil žáhu na jiném delinkventovi žateckém, k jehož popravě byl taktéž z Litoměřic pozván, poněvadž té doby ještě nový kat v Zatci nebyl.
Byl to jakýsi Matěj Čecháček, který byl pro jakousi krádež lapen, a aby se ke všem jiným zločinům svým přiznal, od mistra Kabáta na skřipec natažen. Kat užil tu při zatvrzelém zlosynu tomto nejtužších způsobů mučení a tu se darebák ten konečně pod nátlakem nesnesitelných bolestí přiznal k tomu, že spáchal neméně než dvacet pět vražd, které se byly za posledních let v Žatci a v okolní krajině udaly, mezi jinými že zabil žatecké měšťany Jana Šmída a Jana Patníka i že chtěl ještě třetího měšťana, Martina Hřánského, pro peníze zabíti.
Pro tyto hrozné zločiny byl nad ním vynesen ortel tento: nejdříve měl býti třikrát žhavými kleštěmi štípán a pak měly s něho vždy tři řemeny trhány býti; na popravišti měl býti kolem zdůly nahoru lámán a konečně čtvrcen.
Všecka tato hrozná muka přestál vrah, aniž byl jediný výkřik bolesti ze sebe vydal, a teprve když mu mistr Kabát i stydký úd vyřízl, vzkřikl strašně, ale při lámání kolem zase všecky rány mlčky přetrpěl. Teprv při poslední ráně na hrdlo zasazené vypustil černou duši svou, potom bylo mrtvé tělo čtvrceno a kat čtyři kusy tyto na šibenici rozvěsil.
Podobných mnohonásobných vrahů bylo tehdáž v Čechách ještě více popraveno, neboť den co den daly se na silnicích a v lesích nešlechetné vraždy, že lidé přespolní již jen v houfech na

delší cesty se vydávali, aby loupežníkům takovým do rukou neupadli.
Tak byl na př. v městysi Kornouzu u Rakovníka toho času lapen zlý takový tovaryš, který se na trápení přiznal, že spáchal sám třicet pět vražd, začež byl v Rakovníku kleštěmi trhán, řemeny mu se zad dřeny a naposledy jest do kola vpleten.
Brzo potom i druhého jeho tovaryše dostali, jej nejdříve na hák zavěsili, potom dřeli, a posadivše jej na dřevěný špalek, oheň kolem něho pálili a tak jej za živa upekli. Byl se přiznal k šedesáti pěti vraždám, což jest počet největší, který mi kdy při kterém vrahu ve známost vešel.
Jiní tovaryšové jeho pak se kasali tím, že to také jednou na kopu vražd přivedou, ale trvám, že spravedlnost lidská jim to překazila.
Avšak nejenom mužské pohlaví takto nešlechetně sobě počínalo, také ženské osoby dopouštěly se vražd, nejvíce trávením, jak toho také jeden příklad z oněch časů uvedu.
Ve vsi Maršovicích za Neveklovem byla žena kováře tamního, pověstná frejířka, která panu Chvalovi Dvořickému manželku a chůvu otrávila, aby s pánem tím svůj frej svobodně mohla tropiti. Ale byla z obou těch zločinů před právem obviněna a do žaláře vržena. Poněvadž byla těhotná, nemohlo se k ní útrpným právem přikročiti, a tak ona statečně přičítanou jí vínu popírala, dokládajíc: „Bože, ty víš, že tím vinna nejsem, abych měla tráviti neb cizoložiti, a jestliže jsem tím kterým skutkem vinna, ukaž znamení na mém plodu, jejž pod svým srdcem nosím, a dopusť to ďáblu vykonati!“
A když pak čas její přišel a ona děvčátko porodila, shledáno jest při novorození jejím, že místo levé ruky mělo pod paží tři prsty vyrostlé, a tak Bůh sám zjevně ukázal, že lhala.
Však bezbožná máti toho dítěte nic se nelekala a na pokání svaté se nedala, neboť ještě faráře domácího, Jiříka

Klatovského, s kterýmž byla drahně časů cizoložila, otrávila, davši mu pojíst koláče s věcmi jedovatými, jež si byla i ve vězení zaopatřila. Ta pak potom za hrozné zločiny své jest od kata z Tábora povolaného za živa zahrabána.

Zvláště žalostivý příběh pak se stal v Praze v měsíci květnu roku 1591, při němž jsem později též působiti musil, pročež tuto o něm obšírněji vypisovati budu.

Nejvyšší zemský hofmistr, toho času pan Jiří Popel z Lobkovic, byl nedlouhý čas předtím pojal za choť paní Kateřinu Loksanovou ze Šternberka, která měla z prvního manželství již dospělé syny, z nichž nejmladší byl Ferdinand ze Šternberka, který ještě při matce své zůstával.

Se synem tím, který býval již od mládí na duchu pomaten, přebývala v domě druhého chotě svého, pana Jiřího Popela z Lobkovic na Hradčanech, kdež býval syn tento, kdykoli na něj pomatenost smyslů přišla, od domácí čeládky pilně střežen, aby se výstředností jakýchsi nemohl dopouštěti.

V první neděli řečeného měsíce odebral se pan nejvyšší hofmistr do chrámu svatovítského ke stolu Páně, pročež bez snídaně z paláce vyšel, aby pak teprve po návratu svém s chotí svou posnídal.

Ale nevlastnímu synovi jeho Ferdinandovi bylo dlouho čekati na snídani tuto, a domnívaje se v náhlé šílenosti, že jej snad chtějí hladem umořiti, chopil tulich a hnal se s ním do komnaty své matky, paní Lokšanové ze Šternberka, chtěje se tu před očima jejíma zabíti.

Paní matka jeho však mu proto velice domlouvala a vykonání hrozby jeho zabrániti se snažila. On však, nad ni silnější jsa, když mu tulich z ruky vykroutiti hleděla, vrazil mateři své ostrou zbraň tu do života, takže jí hned všecka střeva vylezla a nešťastná paní v několika hodinách potom ducha vypustila.

Pan Jiří z Lobkovic, navrátiv se z kostela do paláce svého a tu hrozný onen skutek spatřiv, dal šíleného vraha ihned spoutati a do temné komory uzavříti, aby nikomu více škoditi nemohl.
Věda pak, že by podle práva zemského vrah jako každý jiný zločinec souzen byl a přes svou šílenost že by na popravišti skončiti musil, stanovil se na tom, že hanbu takovou na dům svůj nedá připustiti, nýbrž že vraha sám potrestá, a to způsobem, jako by týž byl sebevraždou skonal.
Ještě téže noci vyslal ke mně kastelána svého, abych, opatřen jsa nástroji lazebnickými, odebral se za kastelánem do domu na vinici páně Lobkovicově za branou Strahovskou, kdež prý budu někomu žilou pouštěti.
Nehledaje v této žádosti nic neslušného aniž zlého, vydal jsem se před půlnocí do řečeného domu, kde mne kastelán uvedl do komnaty, v níž prý sám pan nejvyšší hofmistr mne očekává.
Vešel jsem do komnaty, po níž vznešený velmož ve velikém jakémsi rozčilení prudkými kroky přicházel.
Neznal jsem ho dosud osobně, ale nebyl jsem ni okamžik v pochybnosti, že stojím před všemohoucím dvořanem a ministrem císařovým. Pověst o jeho přísnosti, jakož i o jeho nenávisti ke všem nekatolíkům byla ho v lidu pražském učinila osobou příliš nenáviděnou, a kdo jej jednou osobně spatřil, nemohl k němu žádné sympatie chovati.
Také nyní byl výraz lící jeho nejen přísný, ale přímo divoký, a v celém vzezření svém podobal se líté jakési šelmě, která se chystá ke skoku na obět svoji nic netušící.
Hodnou chvíli to trvalo, než si všiml mé pozornosti, potom, zastaviv se přede mnou, úsečně zvolal:
„Víš již, proč jsem tě dal zavolati, kate?“
„Mám prý někomu žilou pustiti, i jsem k tomu hotov,“ zněla odpověď má.

Pan Lobkovic vyrazil na ta slova posupný smích ze sebe a pravil:
„Ha ha! Chytře tě kastelán z brlohu tvého vylákal! Ano, jde o pouštění žilou, ale nikoli od lazebníka, nýbrž od kata! Rozumíš, kate? Katem budeš v této půlnoční hodině, a to vykonáš ortel smrti na vrahovi své vlastní matky!“
„Byl ortel tento podle práva vynesen, milostivý pane, abych jej mohl vykonati?“ namítl jsem, zděsiv se náhlého obratu v příčině, za kterou jsem byl povolán k panu Lobkovicovi.
„Co já se ptám po právu!“ vyrazil ze sebe divoce nejvyšší hofmistr. „Já sám jej jako vraha odsoudil a ty ortel ten vykonáš!“
„Tak bych se provinil proti povinnosti své, vznešený pane!“ odvětil jsem pevným hlasem. „Smím po-pravovati jen po vyřčeném právu hrdelním, jinak by to s mé strany vražda byla.“
„Jak, ty se opovažuješ vzdorovati, cháme?“ zařičel rozvzteklený odporem mým velmož a zároveň vytasil kord svůj. „Buď okamžitě vykonáš, co jsem ti byl kázal, aneb probodnu tě jako psa!“
Nemohl jsem o tom pochybovati, že by zuřivec tento vyhrůžku svoji také ihned skutkem učinil a že by bylo v nejbližším okamžiku po mně veta, ba že by se snad ani nikdo nedověděl, kam se mrtvola moje poděla, neboť asi nikdo ve veškerých Čechách nebyl by se k tomu odvážil, aby obviňoval nejvyššího hofmistra z vraždy na zmizelém katovi staroměstském spáchané.
Nevida tudíž žádné pomoci, podrobil jsem se již mlčky rozkazu velmožovu a on mi potom kázal, abych jej dolů do sklepa následoval.
Když jsme po dlouhé řadě schodů vešli do velikého sklepa klenutého, spatřil jsem uprostřed velikou káď vodou

naplněnou, v níž tři mužové mladého, do nahá svlečeného muže násilím ve vodě drželi.
Ubohý mladík, o němž jsem ihned tušil, že je to nešťastný vrah své matky, měl roubík v ústech, takže nemohl vydati hlasu ze sebe. Vzpíral se sice sluhům, ale marně snažil se ruce a nohy vytrhnouti rukám jejich, kterýmiž jej jako železnými kleštěmi svírali a až po hrdlo pod vodou drželi.
„Vykonáš nyní, jak jsem nařídil, je-li ti život tvůj milý!“ zahřměl na mne poznovu velmož. „Otevřeš šílenému vrahu tomuto, před nímž by jinak nebyl nikdo životem jist, žíly na rukou a na nohou, vy pak,“ obrátil se ke sluhům, „budete jej tak dlouho držeti pod vodou, až vykrvácí!“
Musil jsem uposlechnouti, abych sebe sama zachránil a v záhubu nerozumným vzdorem se nepřivedl, a tak, vytáhnuv ostrý nožík lazebnický, přeřízl jsem nebohému mladíkovi nejprve na levé ruce žíly v zápěstí, takže krev ihned vysoko stříkala.
Leč sluhové ponořili ruku pod vodu a do té řinula se nyní krev z těla mladíkova, takže voda v kádi brzo rudou barvou nasycena byla.
Pak následovala tatáž děsná operace na ruce pravé a konečně na obou nohou. Proudění krve bylo ze čtyř otevřených ran tak mocné, že podle zkušenosti své jsem mohl říci, že nebožák nejdéle v pěti minutách bude bez sebe a pak že v stejně dlouhé době poslední dech ze sebe vydá.
Chtěl jsem ze sklepa opět ubíhati, ale velmož kázal mi, abych vyčkal, až dílo katovské úplně bude dokonáno.
Dříve než jsem byl očekával, svěsil mladík hlavu bezvládně na prsa, což bylo znamením, že již pozbyl veškerého vědomí a zakrátko že i smrt bude následovati.
Když pak po nějaké chvíli jeden ze sluhů sáhl na srdce jeho, necítil je více tlouci, ubožák byl ducha vypustil.

„Učiníte nyní, jak jsem vám byl poručil!“ zvolal nejvyšší hofmistr ke služebníkům, a bera se mimo mne ze sklepa, hodil mi sáček naplněný k nohám, jejž já však stranou odkopl, neboť jidášská tato mzda by mne byla pálila na rukou, kdykoli bych se byl penízů v ní obsažených dotkl.
„Mistr Hanuš pohrdá zlatem tak snadno vydělaným!“ zvolal jeden ze služebníků a již se chopil sám sáčku, jenž byl k nohám jeho odletěl, aby se zmocnil obsahu jeho, a potom také ostatní k němu přiskočili a podíl stejný na něm chtěli, nic více si nevšímajíce mrtvoly nešťastného mladého šlechtice, která se v kádi pod vodu ponořila.
Tak viděl jsem, že bezcitnost, jaká tak často nám katům bývá vytýkána, v míře téže, ba ještě větší jest údělem ostatních lidí, kteří se nad sníženým stavem naším tak vysoce povzneseni cítí, a zatím sami, kdekoli se příležitost udá, největší bezcitnost projevují.
Opouštěl jsem pod dojmem nepříjemných myšlenek sklepení, v němž se služebníci páně Lobkovicovi skutečně počali o zlaťáky tak lacino nabyté mezi sebou rváti, a vracel se z paláce na Hradčanech nazpět na Staré město ke katovně své, přemýšleje o tom, kterak velicí tohoto světa mohou beztrestně páchati všeliké násilnosti, kdežto ti malí lidé za každé dost malé provinění bývají co nejpřísněji pokutováni.
Druhého dne slyšel jsem na radnici, kamž jsem se byl k panu městskému písaři odebral, abych vyslechl rozkazy stran mučení několika zločinců, kterak prý mladý pán ze Šternberka, jenž byl v šílenství vlastní paní mater svou zabil, ještě téže noci byl mrtvicí raněn a ducha vypustil.
Pohodil jsem trpce hlavou při zaslechnutí lživé zprávy této a myslil si leccos o spravedlnosti lidské, která by byla příčinu náhlé smrti mladého kavalíra zcela jinak vyšetřovala, kdyby nebylo šlo o nejvyššího hofmistra zemského, pana Jiřího

Popela z Lobkovic, který ve vsemohoucnosti své byl povznesen nad veškeré právo, a mohl tudíž dáti nevlastního syna svého popraviti, aniž se byl musil nějakého trestu obávati.
Mrtvola mladého pána ze Šternberka, vypravoval jeden z úředních sluhů na radnici dále, bude prý ještě dnešního dne převezena do rodinné hrobky Šternberků, kdežto zabitá máti jeho, paní Lobkovicová, bude pohřbena v hrobce rodu Lobkovického.
Tak zmizí z Prahy i poslední stopa násilnosti, jaké se byl nejvyšší hofmistr zemský na pastorku svém dopustil, a nikdo mu nebude moci dokázati, že se stal vrahem jeho.
Avšak tam nahoře na nebesích vládne onen, kterému nezůstane žádný zločin utajen, a ten také dosti záhy ztrestal nejvyššího hofmistra způsobem tak těžkým, že by i potupná smrt na popravišti nebyla se ho tak těžce dotkla, jako to činil osud, jehož se dočkal již ve dvou letech po násilné smrti pastorka svého.
Jak to každému věrnému příteli země České a příteli kalicha povědomo jest, upadl pan Jiří Popel z Lobkovic v nemilost u císaře Rudolfa n., jemuž bylo doneseno, kterak tento náčelník jesuitské strany v Čechách baží po královské koruně české, aby mohl víru římskou zase panující v zemi této učiniti a všecky vyznavače víry podobojí a vyznání bratrského vyhubiti.
Pro těžký takový zločin byl vzat ve vazbu, veškeré statky jeho jsou mu zabaveny a konečně odsouzen i na hrdle, kterýž trest mu byl v doživotní žalář ve státním vězení v Kladsku proměněn.
Tam trávil pyšný jindy velmož po celých jedenáct let v žaláři, potom byl převezen do vězení v Lokti, kde po dvou letech potom život svůj dokonal, a to, jak někteří praví, rukou katovou, čemuž však tak není, neboť vypravoval mi později kat loketský, že žádnou exekuci na zajatém nejvyšším hofmistrovi

nevykonával, nýbrž že tento zemřel na loži svém, raněn byv mrtvicí z přílišného požívání vína, kterým si chtěl vazbu svoji zpříjemniti.
Já pak veliký tento pád všemohoucího někdy velmože a ministra císařského pokládám za spravedlivý trest za hrozný onen zločin, kterému jsem musil já svou ruku propůjčiti a jenž mi bohdá na onom světě nebude za vinu přičítán, neboť jsem jen proti vůli své a pod nátlakem přesily k provedení jeho dal se upotřebiti.
Nyní po letech vidím opět, kterak spravedlnost božská přece jenom na světě vládne a že i ten nejvýše postavený zločinec neujde pokutě své, jak to právě případ s panem Popelem z Lobkovic dosvědčuje.
Vědomí toto dovede síliti člověka spravedlivého, že nezoufá nad bídným mnohdy stavem světa, a z vědomí toho čerpám také já posilu v postavení svém, které není vždycky zaviděníhodno a o kterém si ostatní lid zcela jinaké a mnohdy převrácené pojmy dělá.
Neřekl jsem doma nic o noční výpravě své do paláce páně Lobkovicova, a tak bylo o celé věci zachováno plné tajemství, které, ač od té doby již skoro plných dvacet let uplynulo, co tyto Paměti píši, nikomu ještě ve známost nepřišlo a zde v Pamětech svých po prvé se o něm zmiňuji, aby aspoň potomkům mým svého času ve známost přišlo.
Však ještě po letech byla mi událost s panem Jiřím Popelem z Lobkovic zase na mysl přivedena, a jelikož jsem i já při ní musil krvavou povinnost svoji zastávati, zmíním se o ní již při této příležitosti blíže, když jsem se již o události s někdejším nejvyšším hofmistrem rozepsal.
Pan Jiří Popel z Lobkovic měl z prvního manželství svého dvě dcery, z nichž starší, Eva, byla velmi učená dáma, vyznávajíc

se v jazycích klassických a ve spisech starých Reků a Římanů jako nejučenější z profesorů nějakého vysokého učení.
Když pak byl otec její ve vazbu vzat, následovala jej do Kladska a tam po několik let na zámku, kde zavřen byl, v blízkosti jeho žila. Nebyl to ovšem žádný žalář, v němž byl pan Lobkovic držen, neboť měl k volnému použití několik komnat, služebnictvo jeho mohlo při něm dlíti a jemu sloužiti, lékař jeho i kněz k němu docházeti, kdežto na výživu jeho byly ročně veliké tisíce kop grošů českých vyhozeny, neboť na tabuli jeho přicházelo denně v poledne i večer šestero jídel a několikeré víno, takže vazba jeho dokonce nemohla býti zvána tuhou a jako den od noci lišila se od vazby těch, kdož v Praze do Špinky na staroměstské radnici neb do Bílé věže na Hradčanech přišli.
K tomu mohla dcera jeho Eva z Lobkovic volně docházeti k otci svému a podle možnosti kleslou mysl jeho povzbuzovati a obveselovati. Při tom však neopomíjela činiti na všech stranách kroky, aby se otci jejímu opět milosti císařské dostalo, leč Rudolf II., jenž byl vždy tak velice žárliv na panovnickou důstojnost svou, že se i s vlastními bratry svými rozkmotřil, že jej žádali, aby upravil otázku nástupnictví na trůnu císařském i českém, byl na pana Lobkovice nesmírně rozhořčen, že se opovážil na dosažení královské koruny české i jen pomýšleti, a odmítl proto všecky žádosti Eviny za udělení milosti a poznovu opětoval přísahu svoji, že za živobytí jeho Jiří z Lobkovic nikdy na svobodu nepřijde, nýbrž život svůj v žaláři skončiti musí.
Takto jsouc v naději své navždy zklamána, odhodlala se Eva Popelovna pomstíti se na císaři tím, že se ustanovila na tom, sestaviti spis, v němž by celý proces otce před světem odhalila a kterak prý nespravedlivě byl odsouzen a ve vazbě své nemilosrdně přísně chován.

Spis takovýto měl býti veřejnou obžalobou císaře Rudolfa II. před veškerým světem, a poněvadž tam byty panovníkovi tomuto činěny nejprudší výčitky, nesměl ovšem býti tištěn v Čechách, a proto jej dala pomstychtivá šlechtična potají vytisknouti kdesi v Hamburku v Říši, potom však byl spis vydán na veřejnost, kde působil povyk veliký.

Mnozí připisovali původ jeho Evě samé, kdežto větší část byla těch, kdož nevěřili, že by ženská dovedla tak obratně latinsky psáti, pročež se soudilo, že někdo jiný byl jej sepsal, komu šlechtična potřebná data a látku podala.

U dvora způsobila apologie tato, jak byl urážlivý spis Evin nadepsán, taktéž neobyčejný hluk a císař byl nepravdivým obsahem jeho tak rozzloben, že dal Evu Popelovnu do kláštera jeptišek u sv. Jiří na Hradčanech uvrhnouti a po vlastních spisovatelích apologie pátrati.

Tak se přišlo při pátrání tomto až do Hamburku, kde nejspíše tajným působením a udavacstvím jesuitů byli dva evangeličtí kazatelé naznačeni jakožto praví spisovatelé apologie.

K rozkazu nanejvýš rozhněvaného císaře byli zajištěni vazbou a dopraveni do Prahy, kdež je vsadili do nejhlubšího žaláře ve Špince na staroměstské radnici, a bez meškání vyslýchali, aby vinu jejich zjistili.

Poněvadž pak oba kazatelé popírali všelikou vinu, že by byli při sepsání neb vydání apologie působili, posláno jest pro mne, kata staroměstského, abych je útrpným právem přinutil k doznání zločinu, z něhož byli obžalováni.

Událost s Evou Popelovnou a se zatčením obou cizích kazatelů působila tehdáž ve městech pražských velký hluk a také já znal již celý průběh události této, která byla takřka denní rozprávkou v obyvatelstvu pražském.

Byl jsem tedy zvědav i dychtiv, seznati oba cizí vězně, o nichž bylo obecně věřeno, že jsou nevinni a že Eva z Lobkovic sama osudnou knihu napsala.
Zato se tím spíše věřilo, že nikoli luteránští kazatelé ze vzdáleného Hamburku, leč pražští jesuité, jimž býval nejvyšší hofmistr tak velikým příznivcem, že chtěl v Chomutově nejen gymnasium, ale též universitu pro ně zříditi, byli dceři Lobkovicově pomocní při sepisování knihy její, a proto prý by spíše oni měli ve vazbu a trestání býti vzati.
Oni první prý roztrušovali pověst, že apologie byla v Hamburku psána, ba zaslali prý z Hamburku ke dvoru císařskému tajné udání, kdo spisovatelé její jsou, a udání tomu bylo na Hradčanech ihned uvěřeno a nevinní prý dva mužové jati jako původci spisu, jenž vlastně prý z koleje klementinské ve Starém městě pražském vycházel.
Obecnému tomuto mínění přikládal jsem též já víru, ve které jsem byl utvrzen, když jsem oba vězně v mučírně spatřil a výslechu jejich přítomen byl.
Když jim byl pan krevní písař předepsané otázky učinil, vyptával se jich pan městský rychtář poznovu na vinu jejich, kterou oni však oba rozhodně popřeli, tvrdíce pevným a přesvědčivým hlasem, že jsou nevinni v sepsání knihy závadné jako novorozená dítka.

Věřil jsem na slovo poctivým starcům těmto, jejichž vzezření a důstojné chování nasvědčovalo tomu, že nejsou schopni žádné lži; leč jinak tomu bylo u pánů soudců, kterým bylo ode dvora dáno pokynutí, aby byla vina obou luteránských duchovních usvědčena, tak aby ztrátou života mohli býti trestáni.
Pan rychtář kázal mi potom, abych jednoho z obžalovaných po druhé podrobil prvnímu stupni útrpné otázky, totiž natáhl je na skřipec a natahoval jim údy, až by se k vině své přiznali.

Konal jsem tehdáž s těžkým svědomím povinnost svou, neboť byl jsem o nevině obou ubožáků přesvědčen. Užil jsem také nejmírnějšího stupně trápení, a i při tom jsem si počínal ještě nadmíru milostivě, leč i tato poměrně dosti lehká bolest, které by se byl každý zatvrzelý zločinec jen vysmál, vynutila nešťastným starcům, kteří pro dlouhou cestu z Hamburku do Prahy a zdejší kruté žalářování byli zdraví velmi vetchého, přiznání viny, které při nich nikdy nebylo.
Tak dosáhli nepřátelé jejich účelu svého, oba kazatelé luteránští mohli býti podle přiznání toho k smrti mečem odsouzeni.
Já také tušil ihned tento konečný osud jejich, neboť, přiznavše se na skřipci k přisuzované jim vině, byli potom odsouzeni k ztrátě hrdla a rozsudek tento měl na nich hned příštího dne po vyhlášení rozsudku na popravišti býti vykonán.
K večeru před popravou přišel pan krevní písař do katovny s rozkazem, abych se k zítřejší popravě připravil.
„Každou chvíli jsem k vykonání povinnosti své připraven," odvětil jsem stručně písaři, který mi byl, jak jsem již příčinu toho vysvětlil, osobností nepříliš milou.
„Tehdáž však musíte, mistře Hanuši," pravil písař, „konati větší přípravy, než jak se to u obyčejných poprav děje."
Pohlédl jsem tázavě na písaře, jenž dále pokračoval: „Oba delinkventi jsou osoby stavu duchovního, a proto bude u nich učiněna výjimka ta, že nebudou sťati na popravišti před Horskou branou, nýbrž před radnicí na náměstí Staroměstském. Tam tudíž postavíte během noci lešení, které se pokryje černým suknem, aby se lidu ukázalo, že jsou to duchovní osoby, které pro zločin svůj byly k smrti mečem odsouzeny. Tak zní rozkaz pana královského rychtáře a vy se podle něho ve všem zachovejte."

„A bude-li se cech tesařský opírati tomu, postaviti lešení popravní?“ namítl jsem.
„To se již nestane, neboť již byl staršímu cechu toho vyslán revers, že práce ta nemá býti k žádné necti cechu tesařského; v noci vystaví tovaryši tesařští lešení a vám je třeba dohlédnouti k tomu, aby práce byla řádně provedena. Černé sukno k postření popraviště potřebné bude vám ráno na radnici od mistra šatlavního vydáno. Od toho dostanete také dvě rakve, do kterých složíte mrtvoly obou sťatých mužů, ty pak budou za noční doby na hřbitově u kostela sv. Valentina pochovány.“
Po těch slovech opustil písař katovnu a spěchal k staršímu cechu tesařského, který nebyl sice vznesenou na něho úlohou příliš potěšen, ale maje revers královského rychtáře v rukou, nevzpíral se již více práci této a dal bez meškání dopraviti potřebné dříví na náměstí, kde pomocníci jeho, jakmile noc nastala a náměstí pusté zůstalo, do práce se dali, vymínivše si ale při tom, že ani já ani holomci moji nesmějí jim při tom pomáhati, jinak že ihned sekyrou a pilou Praští a od práce odejdou. Obmezil jsem se tudíž na to, že jsem jim ukázal, kde lešení popravní státi má a kde je třeba stupně k němu umístiti.
Když pak jsem o půlnoci poznovu přišel k práci jejich přihlédnout, seznal jsem, že si nad obyčej popílili, takže s postavením lešení téměř již byli hotovi.
Ráno ještě před východem slunce dal jsem od obou pomocníků svých na káře dopraviti špalek popravní na lešení, vyzdvihl jsem od mistra šatlavního černé sukno, kterým jsem popraviště na svršku jeho i po stranách pokryl, a potom byly též obě rakve z radnice přivezeny a prozatím pod lešením uloženy.
Zároveň bylo vysláno několik žoldnéřů městských, aby se u popraviště na stráž postavili, neboť, kdyby se nebylo tak stalo, byli bychom se se suknem asi sotva více shledali; zlodějští ptáčkové neštítili se nikterak ani popraviště, mohli-li se tam

nějaké kořisti zmocniti, a dobrá kopa loket černého sukna byla by jim u vetešníků židovských několik kop grošů vynesla.
Pak teprv vrátil jsem se do katovny pro popravní meč svůj i ostatní potřeby k vykonání exekuce a již před šestou hodinou ranní byl jsem opět na radnici, abych oba delinkventy k poslední cestě jejich upravil.
Nalezl jsem je oba na modlitbách, ale velice sklíčené, neboť neustávali se prohlašovati za nevinné a čekali do posledního okamžení, že jim bude milost udělena, při kteréžto bláhové naději jsem je také zůstavil a jen úpravu popravní na nich vykonal.
Měl jsem útrpnost s nebohými starci, neboť byl jsem pevně přesvědčen, že jsou nevinni a že smrt jejich bude míti na svědomí také někdejší hofmistr pan Jiří Popel z Lobkovic, jenž byl aspoň nepřímo zavdal příčinu k tomu, že měli smrtí potupnou se světa sejíti.
Před sedmou hodinou dostavil se do žaláře jejich pan královský rychtář s ostatními osobami soudními a vyzval je, aby se k poslední cestě připravili.
S mnohým pláčem a naříkáním objali se oba starcové naposledy, těšíce se, že se zakrátko zase na nebesích pospolu setkají, neboť prý nevinně umírají a jako praví mučedníci přímo vejdou do království božího.
Pan rychtář přerušil nevrle dlouhé loučení jejich a kázal žoldnéřům, aby již je z vězení vyvedli a k po pravišti provázeli.
Když průvod z radnice vystoupil, spatřil jsem náměstí již tisíci lidu pražského naplněno, neboť bylo se již po všech částech města rozhlásilo, že na náměstí Staroměstském bylo za noci postaveno lešení popravní a pokryto suknem černým, což bylo lidu vždy známkou, že bude nějaká osoba stavu šlechtického neb duchovního popravena, neboť jen u těch užívalo se podle starého obyčeje pokrytí onoho.

Také ta okolnost, že již dlouho nebyla na Staroměstském náměstí žádná exekuce na zvláštním po-pravišti konána, přivábila davy zvědavých, a to tím více, když vešlo ve známost, že budou dva delinkventi stavu duchovního stínáni.
Kolem průvodu braly se dvě řady ozbrojených žoldnéřů, neboť se konšelé obávali toho, že by evangelický lid pražský mohl učiniti nějaký pokus o vysvobození odsouzenců, o nichž se pravilo, že prý se stali obětí pletich jesuitských, aby se tím odvrátilo podezření od členů Tovaryšstva Ježíšova, kteří prý měli hlavní účastenství v sepsání potupného spisu Evy z Lobkovic.
Leč nestalo se nic podobného, neboť davy tyto byly se dostavily na rynk z pouhé zvědavosti a nikoli, aby snad oběti hradčanských piklů dvorních z rukou spravedlnosti vysvobozovali.
Jakmile při vystoupení průvodu z radnice zazněl s malé vížky nad kaplí Panny Marie na rohu radnice hlas zvonku umíráčku, který pouze při popravách zaznával, obrátily se zraky všech přítomných k delin-kventům, kteří stářím i sklíčeným chováním svým jen soustrast vyvolávali.
Marně se ohlíželi oba starcové po davech lidu, zdaž jim ze středu jejich nenadálá jakási pomoc nekyne, ale všude setkávaly se zraky jejich jen s pouhým účastenstvím, nikoli ale s úmyslem, že se má užíti násilných prostředků k vysvobození jejich.
Ba z úst katolíků zaznívaly docela hrozby proti de-linkventům, neboť vyznavači římské víry byli od tajných jednatelů z koleje klementinské proti oběma luteránským kazatelům podněcováni, čehož účinek jevil se i mezi davy lidu přítomného, jimiž se průvod ubíral.

Konečně dospěl bez všeliké výtržnosti lešení popravního, na něž byli oba odsouzenci uvedeni a tam jim rozsudek naposledy čten.
Oba poznovu zvolali hlasem velikým, že jsou nevinni, a již se jeden z nich obracel také k lidu, aby k němu promluvil.
Vtom dal však pan královský rychtář rozkaz bubeníkům a pištcům, aby fanfáry své počali, a tak musel stařec od úmyslu svého upustiti a mlčky osudu svému se oddati.
Tichým hlasem pěli nějaké žalmy, a když mi byl pan rychtář dal znamení, abych počal exekuci prováděti, dali si oba delinkventi holomkům mým bez odporu ruce nazad svázati a svrchní šat kněžský se sebe svléci.
První z nich přiklekl ku špalku, a skloniv hlavu, očekával ránu smrtící.
Váhavě chopil jsem se tehdáž meče, ale slepě musil jsem vykonati povinnost svou, a v okamžení potom válela se šedá hlava odsouzencova u nohou mých.
Holomci odnesli sťatou mrtvolu i hlavu do připravené rakve pod lešení a zakrátko potom byla též na druhém odsouzenci exekuce vykonána.
Vzpomněl jsem si na pana Jiřího Popela z Lobkovic, na něhož spadla původní příčina smrti obou ubožáků těchto, které jsem ve vnitru svém za nevinné pokládal.
Po skončení popravy počal se lid opět rozcházeti a my, Vloživše obě rakve s mrtvolami sťatých mužů na káru, dovezli jsme je do márnice při kostele sv. Valentina, aby na tamním hřbitově byly pochovány.
Pak odklidili jsme také popravní lešení s náměstí a já si mohl dříví i soukenné pokrytí jeho do katovny odvézti, neboť věci ty staly se po každé popravě ve městě majetkem katovým.

2.

O anglickém zlatodéjovi Kelleyovi.

Až do těch dob bylo mi na skřipci v mučírně nebo na popravišti činiti jen s obyčejnými zlosyny nízkého stavu, kteří se byli vraždy, žhářství neb lupičství dopustili a za to podle práva k smrti odsouzeni byli.

Ale v měsíci květnu léta Páně 1591 přišel do mých Fukoujnuž, jenž při dvoře císařském na Hradčanech i ve městech pražských veliké pověsti požíval, ohromným jměním vládl, a ač cizinec byl, přece od stavů, českých k žádosti samého císaře Rudolfa II. ve stav rytířský přijat byl a dostal inkolát v zemích koruny české.

Byl to pověstný anglický zlatoděj neboli alchymista Eduard Kelley, jenž byl od obecného lidu v Praze i po Čechách podle národnosti své obyčejně jen Englendrem zván.

Muž ten přišel z Anglicka, kde se byl už od svého mládí alchymií a zlatodějstvím zabýval, se svým soudruhem doktorem Dee-em do Prahy, kam se už od mnoha let jako lační supové ze všech zemí Evropy slétají alchymisté a podobní pokladači, neboť císař Rudolf zejména v mladších letech svých vynakládal nesmírné sumy peněz na vynalezení elixíru, který prý sprosté kovy v zlato proměňuje, a malého elixíru, jenž dovede život lidský prodloužiti.

Ale až do dnešního dne nevynalezl žádný z těch zla-todějů, kteří se na Hradčanech v laboratoři císařově tajným uměním svým zabývali, ani velký ani malý elixír, a obyčejně buď sami z Prahy uprchlí, když si byli sáček notně naplnili, anebo byli do vězení vsazeni a pak ze země vyhnáni, když vyšly podvody jejich a šejdířství najevo.

Eduard Kelley náležel také k těmto cizáckým nenasytným ptákům, ale nemohl hned po svém příchodu do Prahy, což se stalo roku 1583, zasednouti do teplého hnízdečka v královském hradě na Hradčanech, neboť tam se usadil starší soudruh jeho, doktor Dee, který byl dvorním alchymistou jmenován, kdežto Kelley byl vzat od pana Viléma z Rožmberka na Třeboň, kde si alchymisté tajným uměním svým také velké sumy peněz vydělávali.

Teprve když doktor Dee proto, že se pouštěl také do politických a náboženských piklů, po třech letech byl nejen ode dvora královského, ale z celého království Českého vypověděn, povolán byl Eduard Kelley z Třeboně na Hradčany, kde se císaři Rudolfovi velice zalíbil, neboť mladý ten prostopášník byl urostlé postavy a choval se velmi dvorně a uhlazeně, takže se pravému kavalírovi podobal.

Stal se nyní sám dvorním alchymistou a provedl prý před Jeho Milostí císařskou několik zdařilých transmutací neboli přeměn sprostých kovů v ryzí zlato, čímž lehkověrného císaře snadno zaslepil, zvláště když mu sliboval, že prázdné pokladnice císařské zakrátko samým zlatem naplní a všemu nedostatku ve státním i zemském sáčku navždy učiní konec.

V radosti nad tím, že se mu podařilo takového mistra v zlatodějství pro sebe získati, povýšil císař Rudolf anglického alchymistu ve stav rytířský a stavovský sněm český musil mu ku přání císařovu uděliti též inkolát v Čechách, neboť Kelley byl od pána z Rožmberka dostal darem dva statky u Jílového, a když se oženil s bohatou šlechtičnou českou, která mu veliké věno přinesla, zakoupil si v městě Jílovém několik domů, ano též velký dům kopovský na Novém městě pražském proti zahradě kláštera emauzského, kde si velkou laboratoř zřídil, v níž černé umění své provozoval.

Tak se stal cizák ten velkým boháčem v Čechách, ač byl do Prahy v jedněch nohavicích a s prázdným sáčkem přišel. Proto také velice zpychl a počínal si pánovitě, takže se ve dvorních kruzích brzo neoblíbeným stal.
V měsíci dubnu roku 1591 dotkl se cti dvorského úředníka pana Jiřího Hunklera, který jej za to vyzval na Špitálsko, totiž aby se s ním po rytířsku setkal s mečem v rukou.
Kelley přijal ve zpupnosti své toto vyzvání a v následujícím potom souboji měl to štěstí, či vlastně neštěstí, že protivníka svého zabil.
Nebylo by to jindy mnoho znamenalo, neboť už mnohá léta předtím a později pak zase svádělo se v Praze tak veliké množství soubojů, že to již ani v obyvatelstvu nedělalo mnoho hluku, když jeden urozený soubojník druhého zapíchl neb proklál.
Ale právě několik dní před soubojem Kelleyovým byl vydal císař přísný mandát proti soubojům, v němž se každému hrozilo trestem smrti, kdo by se proti němu provinil neb docela soupeře svého zabil.
Takového trestu obával se ovšem i anglický alchymista, a tak dal se na útěk z Prahy, aby hledal útulek u svého příznivce pana Viléma z Rožmberka na Třeboni a tam tak dlouho vytrval, až císaře první zlost přejde a on jej zase na milost přijme.
Leč tenkráte měl se chytrák Angličan přece jen zklamati.
Císař Rudolf byl velice rozhořčen nad tím, že se Kelley dopustil tak drzého překročení mandátu, a vyslal za ním dvorního profousa se žoldnéři, aby jej jali.
Profous byl tak dobrým stihatelem, že prchajícího alchymistu ještě téhož dne dostihl v městě Soběslavi a tam se osoby jeho zmocnil.

Když se o tom císař dověděl, dal jej dovézti do žaláře na hradě Křivoklátě, aby jej za zločin jeho potrestal, spíše však proto, aby na něm alchymistická jeho tajemství vyzvěděl, kterými se Kelley vždy tak velice honosil, aniž je chtěl někomu vyjeviti.
A tu se stalo, že já byl k tomu povolán, abych Angličana trpnou otázkou přivedl k vyzrazení tajemství jeho.
Na hradě Křivoklátě, kde od mnoha století vždy tak mnoho vězňů sedělo a časté popravy byly konány, měl královský hejtman hradní vždy také kata, leč toho času, kdy tam Kelley ve vazbě seděl, byl křivoklátský kat krátce předtím zemřel a nástupce jeho nebyl ještě ustanoven.
I bylo královskému rychtáři v Starém městě pražském poručeno, aby kat staroměstský byl vyslán na Křivoklát, aby v mučírně tamní Kelleye na skřipec natáhl a tajemství jeho na něm vynutil.
Byl jsem již od mnoha let slýchal o tomto dvorním alchymistovi, a tak mi to bylo vítané, abych pověstného tohoto muže také jednou do svých rukou dostal a aspoň trpnou otázkou k němu přikročil, když již pro zločin svůj neměl, jak podle císařského mandátu patřilo, na popravišti skončiti.
Vydal jsem se tudíž na vozíku svém s chutí na hrad Křivoklát, veza s sebou nejnovější mučicí nástroje své, ač jsem věděl, že jich na Křivoklátě nebude nedostatek, neboť tam míval kat vždy hojnou práci, jelikož panství křivoklátské bylo velmi rozsáhlé a v dalekých lesích tamních byl neustále pych na stromech a na zvěři páchán, což stále žaláře hradní naplňovalo a katovi práci i užitek přinášelo.
Na Křivoklátě čekala již soudní komise z Prahy vyslaná na příchod můj, neboť, jak jsem se od pana krevního písaře dověděl, nechtěl Kelley dobrovolně nic císařským komisařům zjeviti, a tak měl hned následující noci na skřipec natažen býti.

„Pravím vám však, mistře Hanuši,“ napomínal mne krevní písař, „abyste si počínal co nejopatrněji a nejpozorněji s tak neobyčejným zlosynem.“
„U mne platí na skřipci delinkvent jako delinkvent,“ odtušil jsem sebevědomě; „proč bych u Angličana toho měl opatrnější býti ?“
„Probůh, což nevíte, že alchymista tento je zároveň kouzelník a čaroděj?“ zděsil se pan písař. „Jak snadno může se vám pod rukou neviditelným státi a se skřipce zmizeti!“
„Neobávejte se toho, pane písaři,“ odpovídal jsem s úsměvem nad pověrčivostí jeho; „když kouzelník ten nedovedl ze žaláře svého zmizeti a když ani při výslechu před pány královskými komisary nestal se neviditelným, věru, že ani mně se skřipce nezmizí!“
„Rarach věř takovému synovi pekla,“ odpovídal písař vážně; ,,já na místě vašem bych se před mučením obrnil všemi kouzly, kterých vy, popravní mistři, tak mnoho znáte.“
„Jste na omylu,“ odvětil jsem já rovněž vážně; „kat staroměstský nemá žádných kouzel při vykonávání povinností svých, a proto jich také nikdy nemůže užívati.“
„Proč však lidé kupují od vás provaz oběšenců a třísky ze šibenic, než aby jimi kouzla provozovali?“ namítal písař rychle.
„Pak jsou to jen pověrčiví lidé, kteří vyhazují peníze za věci bezcenné,“ zněla má odpověď.
Pan písař, vrtě hlavou, odcházel ode mne, kdežto já se bral do žaláře ve věži Haderce, kde byl anglický alchymista uvězněn.
Nalezl jsem jej v tmavé kobce sem tam přecházejícího a hlasně na veškeren svět hubujícího.
„Kdo jsi, že se opovažuješ mne vyrušovati?“ vzkřikl, spatřiv mne a netuše, kdo vlastně jsem, jinak by mne byl asi mnohem divočeji uvítal.

„Jeho Milost císař rozkázal, abyste byl stižen otázkou trpnou," pravil jsem, pevně pohlížeje ve tvář Angličana, jejíž výraz se mi nikterak nelíbil; „já pak jakožto kat staroměstský přicházím, abych na vás otázku tuto provedl."
Jak vzteklý tygr chtěl se Angličan v prvním okamžení na mne vrhnouti, ale hned se zase vzpamatoval a uskočil nazpět do kouta žaláře, sípaje proti mně vášní třesoucím se hlasem:
„Nedotýkej se mne, ohavníku! Nic ze mne nevynu-tíš, a byť bys veškeré mučicí nástroje svoje na mně zkoušel!"
„To se ukáže na skřipci, pane Kelley," odvětil jsem stručně; „až dosud odpovídal mi takto každý z dosavadních delinkventů, kteří se mi pod ruku dostali. Prozatím musíte dovoliti, abych vás k trpné otázce připravil, totiž dlouhé vaše vlasy vám ostříhal."
Angličan vyrazil tu tak děsný řev ze sebe, že jsem se tomuto náhlému vzplanutí vzteku jeho až podivil.
„Mých vlasů se nesmí nikdo dotknouti!" křičel přerývaným hlasem a chytil se za hlavu, jako by si vlasy své chtěl chrániti. „Na těch si pro krásu jejich více zakládám než na veškerém jmění svém!" r Měl skutečně krásné dlouhé vlasy, které mu až na šíji splývaly, a právě proto bylo je třeba před trpnou otázkou ustříhati, tak jako se při každém delin-kventovi před mučením dalo.
„Na jmění svém si dnes můžete málo zakládati," pravil jsem ne bez trpkého výsměšku, „neboť je už dávno pro královskou komoru zabaveno, takže choť vaše a obe dítky její jen z milosti dobrých lidí žijí. Proto mají též vaše vlasy velmi malou cenu a já bez milosti vám je ostříhám, jak to řád žalářní předpisuje."
Ale milý Angličan počínal si jako zběsilý, když slyšel slova tato, a poznovu láteřil divoce, že si kadeře své uloupiti nedá.
Dělali podobně, jak jsem o tom měl již mnohou zkušenost, též jiní delinkventi, když měli o vlasy a vousy své před natažením

na skřipec přijíti, ale takto velice se nižádný z nich neobával ztráty přirozené této ozdoby hlavy mužské jako zlatoděj anglický, který se podle všeho ani skřipce tak mnoho nebál jako ztráty vlasů svých.
„Neučiníte-li tak po dobrém," pravil jsem chladně k vězňovi, „pak budete násilím k tomu donucen; v žalářích neděláme dlouhých okolků s podobně vzdorovitými chlapíky, jakým vy se zdáte!"
Vyšel jsem ze žaláře, abych oznámil hejtmanovi hradnímu, panu Prollhoferovi, že jest mi třeba pomoci dvou mužů, abych delinkventovi vlasy ostříhati a jej vůbec k trpné otázce připraviti mohl.
„S divokým tím Angličanem," prohodil pan hejtman, „budete míti ještě mnoho práce; stálo to veliké namáhání, než jsme dravce toho za železné mříže dostali, a celý Křivoklát ozýval se křikem a laním jeho."
„Pro takové vzpurné hochy rostou dřevěné hrušky," odtušil jsem; „vydá-li jen jediný hlas vzdoru ze sebe, pak mu vstrčím hrušku do úst a nikdo již na hradě nebude křikem a klením jeho vyrušován,"
„Máte plnou moc s vězněm nakládati, jak toho potřebu uznáte," rozhodl pan hejtman a již také kázal dvěma hradním pacholkům, aby mne do věže následovali a tam mně při krocení vzpurného Angličana ke všem službám byli.
Již zdaleka slyšeli jsme z kobky vězňovy děsné láni a proklínání, hlavním obsahem všech těchto hrozeb bylo, že si vlasy své nedá ostříhati.
„U ďábla," smál se jeden z pacholků, „ten si na té své dlouhé hřívě zakládá, jako by sám Absolon nebyl činil, a přece i tomu dlouhé vlasy jeho záhubu přinesly."
Zanedlouho, když jsem seznal pravou příčinu toho, proč se Kelley tak velice zpěčoval dáti si vlasy ostříhati, vzpomněl

jsem si na tato slova pacholkova, že dlouhé vlasy byly zkázou Absolonovou, neboť i Kel-leyovi měly velikou mrzutost a škodu způsobiti.
Vešli jsme do žaláře a vězeň, spatřiv nás, seznal, že se věc stává opravdovou, i začal se pojednou na celém těle chvěti.
Přes to však držel si stále hlavu oběma rukama, jako by vlasy své na skráních chtěl co nejpevněji k lebce připojiti.
Vida nezbytí, že se ztrátě vlasů nedovede více vyhnouti, počal na mně žebroniti, abych mu tedy pouze v týle a na temeni vlasy ostříhal, po skráních a kol uší mu je však státi nechal.
„Popravní mistr," odvětil jsem, „nesmí dělati žádné výjimky; každý delinkvent přijde o své vlasy, zvláště má-li tak dlouhé, jaké na vaší hlavě vidím. Vyjevte svá tajemství, která na vás soudní komisaři císařští žádají, a vyhnete se tak trpné otázce, a tudíž i ztrátě vlasů."
„Já však žádné tajemství nemám!" vzkřikl Kelley prudce. „A proto také nemohu žádná vyjeviti!"
'Pokrčil jsem rameny a suše odvětil:
„Pak mi nezbývá, než vše k trpné otázce připraviti, neboť sám císař kázal, abyste byl na skřipec natažen."
Nové zouf anlivé výkřiky ozvaly se opět z úst alchymisty, který zase jako zběsilý po žaláři sem tam pobíhal a hlavu svou pořád rukama držel, takže mi to věru již podivné se zdálo, proč se ztráty vlasů svých tak velice bojí.
Či snad v nich jako někdys u Samsona spočívala veškerá tělesná síla a já měl se státi jeho Dalilou ?
Musil jsem však této nesmyslné hře jeho učiniti konec, a rozhodně kázal jsem mu, aby již na židli usedl, abych na něm povinnost svoji mohl vykonati, jinak že budu nucen násilí proti němu použíti.

Pohled na oba pomocníky mé a rozhodnost hlasu mého překonaly vzdor jeho a s mnohým vzdycháním vrhl sebou konečně na židli, aby se dal ostříhati.
Pozoroval jsem patrně, kterak se zachvěl, když se nožíky mé dotkly lebky jeho, a nedivil jsem se tomuto pohnutí jeho, neboť pomyšlení, že již příští noci ještě děsnější nástroj katovský bude se těla jeho dotýkati, bylo již s to, aby v něm bolestné obavy vyvolalo.
V několika okamženích byl týl hlavy jeho ostříhán, a postavil jsem se mu nyní po levý bok, abych též vlasy na skráních jeho ostříhal.
Vtom však poznovu chytil se rukama za skráně tyto, jako by mu právě na předních těchto vlasech bylo nejvíce záleželo, já však jednou rukou strhl levici jeho dolů a jedním střihem ustřihl jsem mu dlouhé vlasy na skráni, které mu až na rameno dosahovaly, takže se celá skráň pod uchem i nad ním obnažená zjevila.
Temné zaklení ozvalo se tu z úst Angličanových a já mu i dřívějšímu chování jeho v okamžení tomto již docela porozuměl.
Kelley měl totiž ucho při samé hlavě uříznuto a jen jizva naznačovala místo, kde bylo při hlavě sedělo.
Okamžitě jsem také poznal, že Kelley nepřišel o ucho své žádným neštěstím, nýbrž že bylo zkušenou rukou uříznuto, a to — rukou katovou.
Angličan Eduard Kelley, kdysi dvorní alchymista císaře Rudolfa II., pán dvou panství a několika domů, boháč nesmírný — ten byl již jednou vězel pod rukou katovou!
Teď jsem pochopoval ten podivný vzdor, kterým dlouhé své vlasy tak tvrdošíjně bránil; měl je k tomu, aby jimi zakrýval stopy toho, že mu byly uši od kata uříznuty, a dovedl potupnou

tuto známku tak dobře ukrývati, že skutečně nikdo nic o tom netušil, že Kelley nemá žádné uši.
Pohodil jsem významně hlavou, když jsem byl seznání toto své učinil, a prohodil:
„Není vám to, jak vidím, nic nového, pane Kelley, dotýká-li se vás nůž katův; proč tedy takovýto odpor proti mně?“
Alchymista zamručel jenom nevrle něco a zdálo se již, že se oddává v osud svůj, jemuž nebylo se lze více vyhnouti.
„Zachovejte to v tajemství, co jste při mně seznal,“ pravil potom polohlasně, „a chci se vám štědře odměniti.“
Musil jsem se zasmáti podivné této žádosti jeho.
„Což se domníváte, že ostatní svět jest slepý a že nebude každý hned na první pohled viděti, kterak vám uši scházejí?“
Kelley sáhl si rychle rukou na levou skráň a tu již pouhým dotknutím přesvědčil se, že každý ihned ztrátu ucha jeho musí pozorovati.
Vzdychl si potom zhluboka a již bez dalšího odporu dal si vlasy také na pravé skráni ustřihnouti.
Také pravé ucho mu chybělo, a tak nebylo již pochybnosti více o tom, že Kelley byl pro nečestný nějaký zločin odsouzen ke ztrátě obou uší a že kat tento trest na něm vykonal.
Kde ho tento trest stihl a pro jaký zločin mu vyměřen byl, o tom nebylo na ten čas nic v Čechách známo, ale později došla sem z Anglicka zpráva, že prohnaný podvodník tento byl v mladém věku svém písařem ve městě Lankasteru, kdež se však falšování listin dopustil, aby si k penězům pomohl, a potom jej odsoudili ke ztrátě obou uší.
Od té doby nechával si Kelley dlouhé vlasy růsti, aby tím zakryl nedostatek uší, a také se mu podařilo po dlouhá léta veškeren svět klamati, takže ani nejdůvěrnější přátelé jeho o tom tušení neměli, že mu pod dlouhými vlasy jeho obě uši chybějí.

Nyní po seznání tomto, že se někdejší dvorní zlato-děj octl již pod rukou katovou, necítil jsem již docela žádné vážnosti k dobrodruhovi tomuto, jejž jsem od prvního okamžiku za pouhého podvodníka pokládal, a také oba moji pomocníci posmívali se mu jakožto zločinci tak potupně ztrestanému.
Kelley, jako by byl od tohoto okamžiku veškerou zpupnost dřívější ztratil, počínal si velice krotce a na výsměšky obou pacholků ni slovem neodpověděl.
Cítil asi, že jest v Čechách úloha jeho navždy dohrána a že se nikdy již v kruhu někdejších přátel svých objeviti nesmí.
Seznal to také již příští noci, když byl před císařské komisaře přiveden a ti na něm poznali, že mu obě uši již dávno od kata uříznuty byly.
Měli-li v úmyslu s někdejším dvorním alchymistou při útrpné otázce poněkud mírně ji zacházeti, tož vzdali se nyní, kdy pravou osobnost jeho jakožto katem ztrestaného zločince seznali, již docela úmyslu takového a přikročili bez prodlení ku přísnému výslechu, tak jako by šlo o každého jiného sprostého delin-kventa.
Poněvadž pak Kelley na dané mu otázky žádané odpovědi dáti nechtěl, kázali mi páni komisaři, abych k obžalovanému bez milosti s trpnou otázkou přikročil.
Také já nedělal s někdejším delinkventem velkých okolků, a když jsem mu byl nejdříve veškeré mucicí nástroje ukázal, abych mu strachu před mučením nahnal, nechtěl ani teď kladené mu otázky dobrovolně zodpovídati, dokládaje, že nic neví o tom, co soudní komise chce na něm zvěděti.
První z pánů komisařů dal mi tudíž kynutím ruky znamení, abych delinkventa na skřipec natáhl.
Já svlékl Kelleyovi oblek s těla, a oděv jej pouze obvyklou zástěrkou, svázal jsem mu ruce a nohy, potom jsem jej vložil

na žebřík, abych provazy na rukou i na nohou otáčel na hřídele a tak tělo jeho natahoval.
Vtom přistoupil krevní písař k delinkventovi a pravil:
„Chcete se přiznati, Eduarde Kelleyi, k první otázce, kterak se připravuje tinktura k dělání drahých kamenů?“
„Není žádné tinktury na světě, která by podobný zázrak provedla!“ zvolal Kelley, který, jak jsem patmě pozoroval, by se byl rád přiznal, kdyby jen byl sám o podobné tinktuře věděl.
„Vždyť jste ale o ní výslovně mluvil Jeho Milosti císařské, jak tuto císařský komorník Haydn píše,“ ozval se první z komisařů.
„Pak jsem ošemetně lhal, neboť jsem nikdy takové tinktury neměl!“ zněla odpověď Kelleyova.
„Tvrdošíjnost to věru ohavná!“ pravil komisař s pohledem na soudruhy své doložil: „Kate, čiň povinnost svoji, a vy, krevní písaři, pozorujte delinkven-ta, kdyby chtěl přece přiznání nějaké učiniti!“
Já natáhl kliku skřipce a hřídele počaly se proti pohybovati, natahujíce ruce Kelleyovy do výše a nohy jeho dolů, takže brzo počaly hnáty v kloubech svých praskati a Kelley zoufalé vzdechnutí ze sebe vyrazil.
Točil jsem však dále klikou a kůže na rukou i na nohou byla již tak velice napiata, div se nepřetrhla.
Delinkvent úpěl krutou bolestí, ale nedával žádného znamení, že by chtěl výpověď nějakou učiniti, aby se muk svých zbavil.
Nemohl prostě nic bližšího o tinktuře pověděti, a tak musil trápení dále snášeti.
Napial jsem provazy až k samému místu, které bylo pro první stupeň trapné otázky předepsáno, ale Kelley ani teď nic nevypovídal.
„První stupeň trpné otázky jest proveden, vzácný pane komisaři císařský,“ ohlašoval krevní písař, „a delinkvent nedal žádného znamení, že by na první otázku chtěl odpověděti.“

„Nechť kat povolí provazy a dá delinkventovi oddechnouti, než mu bude druhá otázka dána,“ rozhodl první komisař a já se zachoval podle rozkazu jeho.
Otočil jsem kliku nazpět a Kelley mohl si zase volněji oddechnouti, ač se prsa jeho bouřlivě dmula, takže mu horký sípavý dech ze rtů vyrážel.
Kdyby to byl obyčejný delinkvent býval, byl bych se divil statečnosti jeho, s kterou první stupeň mučení vydržel, ale tak jsem se mohl při něm domnívati, že to snad nebylo po prvé, co byl na skřipec natažen, a že tedy dovede již provazům katovým vzdorovati, když byl již jednou pod rukou popravního mistra, jak ztráta uší jeho dosvědčovala.
Pan písař odebral se ke svému stolku, aby zapsal do protokolu, kterak delinkvent ani po prvním stupni mučení nedal žádné odpovědi na první otázku, nýbrž že mučení bez zvláštního projevu bolesti vydržel.
Myslil si nejspíše při slovech těchto na to, že Kelley jest skutečně kouzelník a čaroděj, při kterém asi nedovede ani třetí stupeň trpného dotazu slova z něho vynutiti.
Podal jsem delinkventovi sklenici vody, jak to po skončeném trápení, po němž mělo další opakování následovati, povoleno bylo, a Kelley patrně douškem tím okřál, takže se potom již sám na žebřík položil.
Pak přistoupil krevní písař poznovu ke skřipci a na znamení komisaře pravil:
„Obžalovaný Eduarde Kelleyi, chcete se dobrovolně přiznati k tomu, kterak se vyrábí aurum potabile, jež jste byl dal jednou Jeho Milosti císařské v laboratoři jeho okusiti?“
„Byla to falešná tinktura, kterou jsem císaře klamal,“ odpovídal opět Kelley kvapně; „není žádné vodičky k dělání zlata!“
„Kate, přikroč opět k trpnému dotazu!“ kázal komisař úsečně.

Opět se pohybovaly hřídele a opět se natahovaly ruce i nohy delinkventovy, jenže jsem tehdáž trhl rázně klikou a tím strhl najednou ruce i nohy až k místu naznačenému, čímž bolest ovšem jen tím více byla zvýšena.
Kelley vyrazil také zoufalý výkřik ze sebe a přerývaným hlasem prosil o smilování.
„Odpovězte na otázku a budete sňat se skřipce," odvětil krátce pan krevní písař.
„Nevím nic, a nemohu tedy odpovídati," zněla odpověď Kelleyova.
„Zaznamenejte výsledek druhého dotazu, pane písaři," pravil komisař a já potom opět provazy na skřipci uvolnil.
Tehdáž zůstal Kelley již jako bezduchý na žebříku ležeti, a zavřev vypoulené oči své, zatínal zuby do zsi-nalých rtů, takže účinek druhého mučení bylo na něm patrně pozorovati.
Byl jsem však uvnitř přesvědčen, že ani na další otázky nedá určité odpovědi, neboť nevěděl skutečně nic o alchymistických zázracích, které byl tak chlubně před císařem a ostatním světem na oko provozoval, a tudíž jen sprostým podvodníkem byl, nikoli pak alchymistou, který by skutečně zlato dělati dovedl.
Třetí otázka krevního písaře zněla, aby delinkvent vysvětlil tajemně charaktery a číslice na deskách kovových, které byly v laboratoři jeho v domě jeho v Novém městě pražském nalezeny.
„Byla to pouhá šalba, kterou jsem císaře a jiné lehkověrné alchymisty české klamal!" odpovídal Kelley, když jsem byl opět provazy natáhl.
„Nemluvte tak drze a nestoudně o Jeho Milosti císařské!" vzkřikl tu s výrazem nevole první komisař.
Kelley zaťal opět zuby a s nadlidským namožením všech sil svých snažil se přetrpěti bolesti tohoto třetího natahování na

skřipec, takže jsem se duševní i tělesné síle ničemníka toho skutečně musil obdivovati.
Více nevyšlo ni slova z něho, a tak dal komisař znamení, že jest kladení trpné otázky pro dnešek ukončeno.
Sňal jsem Kelleye se skřipce a přítomný ranlékař ohledal tělo jeho, zdaž při mučení neutrpělo žádné pohromy.
Delinkvent měl pouze levou ruku z kloubu vymknutou a tu mu ranlékař hned zase narovnal, takže se Kelley bez obtíže mohl do žaláře svého odebrati.
Každý jiný člověk by byl sotva býval s to, aby se byl mohl po trojím takovémto natažení na skřipec rovnýma nohama na zem postaviti jako tento Angličan, a tak by byl mnohý pokládal Kelleye za skutečného kouzelníka, jemuž nějaká nadpřirozená tajná moc při mučení přispívala, že tak krutých bolestí necítil jako jiní delinkventi.
„Přistoupí se k obžalovanému s dalšími stupni trpné otázky, pane krevní písaři ?“ tázal jsem se písaře, když se vyšetřující komisaři byli z mučírny vzdálili.
„To závisí na Jeho Milosti císařské,“ odpovídal písař; „s odpověďmi delinkventovými nebude určitě spokojen, a tak snad dá další rozkaz, aby byl anglický alchymista dále mučen.“
„A do té doby mám já na Křivoklátě meškati?“ zvolal jsem s nevelkou chutí při této vyhlídce.
„Což nelíbí se vám zde býti a po několik dní od katovských prací svých si odpočinouti?“ tázal se
„Nebyl bych proti tomu, pane písaři,“ odvětil jsem; „ale právě v těchto dnech byl bych nejradeji doma! kde mne mladá žínka moje hodlá obdařiti prvním plodem naší lásky.“
„Ach, to je ovšem jiné,“ smál se pan písař; „v takovém případě bych já také byl nejradeji po boku své ženušky, jenže mi toho štěstí není popřáno. Promluvím hned zjitra s panem hejtmanem, abyste se mohl na několik dní do Prahy vrátiti a

pak teprv po došlém novém rozkazu opět se vrátiti na Křivoklát.“
„Budu vám povděčen za ochotnost vaši, pane písaři,“ děkoval jsem mu a skládal potom opět mučicí nástroje na předešlé místo, neboť toužil jsem již po odpočinku, jehož mi po vykonání aktu dnešní noci bylo potřebí.
S ranním jitrem byl jsem opět již vzhůru, neboť byl jsem nedočkav na to, jak dopadne rozhodnutí hradního hejtmana.
Pan krevní písař dostavil se však do komůrky mé dříve, než jsem jej byl očekával, a rovněž byla i zpráva jeho nad očekávání příznivá.
„Můžete bez meškání zase nazpět do Prahy, mistře Hanuši,“ volal mi písař vstříc; „aniž vám bude již třeba na Křivoklát dojížděti!“
„Co se stalo? Nebude Angličan onen již mučen?“ tázal jsem se překvapen jsa. „Či myslíte, že bude císař s odpověďmi jeho včerejšími spokojen?“
„Císař, zdá se, jest dnes zcela opačného smýšlení než včera, milý mistře Hanuši,“ odpovídal krevní písař; „ráno přijel na Křivoklát tělesný lékař císařský, jejž císař schválně za tím účelem sem vyslal, aby Kelleye léčil, kdyby snad byl při mučení nějaké pohromy na těle utrpěl. A lékař tento přinesl zároveň zprávu, že Kelley nemá býti již mučen, neboť prý se sama královna anglická Alžběta zvláštním listem u císaře Rudolfa přimlouvala, aby byl anglický alchymista z vazby propuštěn.“
„Čím větší ničema, tím větší štěstí,“ prohodil jsem bezděky, vzpomínaje si na ztracené uši Kelleyovy.
„Pravdu dítě, mistře Hanuši,“ přisvědčoval pan krevní písař; „ale o propuštění Kelleye z vazby není na ten čas ještě řeči; zůstane i na dále ve věži Hu-derce, odkud by se mohl jen tehdáž dostati, kdyby měl křídla na lopatkách přirostlá.“

„Připomínám vám, pane krevní písaři, vlastní vaši výstrahu,“ usmál jsem se; „ať vám jen kouzelník ten pojednou ze žaláře nezmizí!“
„Nezmizel vám se skřipce, nezmizí také mně ze žaláře, který je ostatně až v nejvyšším patře věže Hu-derky. Tam je člověk již blíže oblakům než zemi, a s takové výše se ani nejodvážlivějšímu zlosynovi nechce do skoku na skály dole ležící!“
„Myslíte, že tu bude ještě dlouho vaším strávníkem?“ tázal jsem se dále.
„Naopak, zdá se, že bude zase brzo na milost přijat,“ odpovídal pan krevní písař, „neboť podobní kejklíři dovedou se snadno i z nejhoršího postavení vysekati.“
„Ale uřezané uši jeho budou mu asi teď na Hradčanech velkou závadou, neboť teď bude každý na něm na první pohled viděti, že byl už jednou pod rukou katovou, a podobného darebu nebudou moci se ctí již u dvora držeti.“
„Toť pravda,“ podotýkal písař, „páni komisaři aspoň o něm již jen jako o trestaném zlosynovi mluvili, a až se to na Hradčanech dovědí, jaká šeredná ozdoba hlavu jeho krášlí, pak snad bude navždy kejklům anglického šejdíře v Čechách konec učiněn. Páni komisaři postarají se již v Praze o to, aby pravá jeho povaha byla světu odhalena.“
„Nyní pochopuji, proč si pan Kelley nechtěl dáti vlasy stříhati,“ končil jsem tuto rozprávku naši; „zmiňte se jen pánům komisařům o tomto vzdoru jeho, aby každý zvěděl, proč bývalý dvorní alchymista proti všemu obyčeji vždy tak dlouhé vlasy nosil.“
„Chtěl bych jen věděti, zda také choť jeho o tom věděla, že jí není lze mužovi za uši vytahati. Je to vnadná paní, které ten ničema dávno není hoden a která teď zároveň s ním bude

veřejnou hanbou stížená, že zlosynovi od kata takto nectně znamenanému ruku svou podala.“
Za hodinu potom opouštěl jsem opět hrad Křivoklát a spěchal co nejrychleji nazpět do Prahy, kde mne první rodinná radost očekávala.
Než však k vylíčení domácího tohoto plesu v rodině mé přikročím, zmíním se ještě o dalších osudech pověstného zlatoděje anglického, jak později v známost mou vešly a které vyplnily přesvědčení moje, že kejklíř tento dříve nebo později špatného konce dojde.
Va vazbě na Křivoklátě ztrávil Kelley přes půl třetího roku, neboť královští komisaři byli o něm na Hradčanech a po veškeré Praze roznesli zprávu, že alchymista má obě uši uřezané, a to pro nějaký podvod, jejž byl za mládí svého v Anglicku spáchal.
Teď nechtěl nikdo již u dvora a ve šlechtických společnostech o něm slyšeti a každý, kdo jej byl dříve přítelem svým zval, styděl se nyní za přátelství jehoTak neměl u císaře žádných přímluvcích, a když se byl mimoto odvážil k tomu, poslati císaři alchymistickou knihu, kterou velmi drzým listem provázel, jaká prý nespravedlivost se mu v Čechách děje, rozhněval se i císař na někdejšího dvorního alchymistu svého, takže tento ještě půl třetího roku v žaláři svém na Křivoklátě trávil.
Vida, že se mu očekávaného vysvobození nedostane, spustil se jedné noci po provazu z okna v nejvyšším poschodí věže Huderky dolů, ale v polovici cesty přetrhl se s ním provaz a Kelley spadl dolů na skálu a zlomil si nohu, která mu pak musila býti uříznuta.
Teprve po nehodě této udělil císař Kelleyovi milost, takže se mohl v Praze léčiti, ale netěšil se dlouho svobodě, neboť zakrátko potom byl opět jat a odvezen do státního vězení na

zámek v Mostu, kde se roku 1597 opět pokusil o útěk, ale rovněž s nešťastným výsledkem, neboť spadl při útěku do příkopu zámeckého, kdež jej druhého dne nalezli.
Ze zoufalství nad osudem svým otrávil se pak v několika dnech potom některou ze svých tinktur, kterými byl i v žaláři laboroval. Nikdo v Čechách nešťastného konce anglického podvodníka tohoto nelitoval.
Když jsem se vrátil z Křivoklátu domů do katovny staroměstské, tu běžela mi stará Marta vstříc, aby mi oznámila, že právě minulé noci obdařil mne Bůh zdravým synáčkem, který prý má zcela mou podobu, jako by prý mi byl z oka vypadl.
V rozrušení nejradostnějším spěchal jsem do komnaty, kde má drahá manželka odpočívala, a vroucně ji objav, kochal jsem i s nevýslovně radostným pocitem prvorozence svého, jemuž jsme potom při slavném křtu dali jméno Jan.
Byla touto radostnou událostí dovršena ta změna, která byla v staroměstské katovně osud můj v tak neočekávaně příznivý směr obrátila.
Mohl jsem jíž docela býti spokojen s osudem tímto, neboť vedle milované družky života svého měl jsem již i syna, o jehož budoucnost bylo mi se starati, a tudíž všech zlých upomínek na děsnou minulost zanechati.
Od toho dne zdála se mi katovna staroměstská ještě útulnější a já tím raději meškal ve zdech jejích, že jsem se v nich již nejen co velitel, ale též co hlava rodiny cítiti mohl.

3.

O životě po smrti. — První veřejné pitvání těla v Praze.

Dlouho trvala radost v domě mém nad narozením prvorozence mého a já se považoval za nejšťastnějšího člověka na světě, když jsem mohl svého Jeníčka v hebkou peřinku zaobaleného na ruce vzíti a jej hýčkati.
Stal jsem se opět sám dítětem a s libostí na mne pohlížela manželka moje, vidouc mne, jak náš závazek lásky celuji a již docela šťasten se cítím.
Já, který již tolika lidem život odňal, byl jsem šťasten ve vědomí, že jsem také jeden život lidský na svět přivedl, a protiva tato přivedla mi často význam povolání mého na mysl, abych o něm vážněji než kdy jindy přemýšlel.
Ze zadumání takového vyrušila mne za jednoho pozdního večera stará Marta, která přikvapila do komnaty, v níž jsem s manželkou svou seděl a synáčka svého v peřince odpočívajícího na kolenou svých hýčkal, se zprávou, že dva páni přišli do katovny a přejí si s popravním mistrem mluviti.
„Budou to asi lidé, kteří tvých lek varů potřebují, milá Marto,“ odpověděl jsem, jsa nevrlý nad vyrušením tímto; „protož již jen sama je obslu ž a mne na pokoji nech!“
„O ne, pane magistře,“ zvolala Marta, která mi vždy dávný titul můj při každém oslovení na mysl přiváděla, „jsou to jacísi vznešení páni, kteří by nikdy léků mých nevyhledávali, neboť slyšela jsem je mezi sebou i latinsky hovořiti, a tací učení mužové se nesníží k tomu, aby hledali pomoc u staré ženy, která by je ostatně, co se léčení ran a uzdravování nemocných lidí týče, snadno mohla do kapsy vstrčiti!“

Usmál jsem se tomuto nelíčenému projevu sebevědomí stařenina, která si na svých lekvarech a mastech tak velice zakládala, a tázal jsem se jí:
„A čeho si pánové ti ode mne přejí? Proč právě jen se mnou mluviti chtějí, když tvých léků nehledají?“
„O tom mi nic neřekli,“ odpovídala horlivě Marta, „stáli jenom na tom, že pouze s katem staroměstským mluviti chtějí. Toť víte, že jsem se tak vzácných hostí nemohla dotěravě vyptávati, co je ke katovi staroměstskému vede.“
„Nuže, vyhovím tudíž žádosti jejich, když tak rozhodně na tom stojí,“ pravil jsem, „ačkoli by mi milej-ší bylo s tímto jedináčkem svým dále se mazliti.“
Políbil jsem synáčka svého v boubelatá líčka jeho, začež se mi dostalo vděčného pohledu z očí manželky mé, která byla na mne s patrnou vnitřní zálibou pohlížela, když jsem dítko naše na kolenou hýčkal.
„Pospěš tedy, Marto,“ pravil jsem ještě k stařeně, „a rozžehni svítilnu v knihovně mé a uveď do ní pány ony, kamž hned za tebou přibudu.“
Nazýval jsem zadní komnatu v rohu stavení svou knihovnou, neboť tam se pyšnily ve skříni knihy po zvěčnělém předchůdci mém, mistru Jarošovi, zděděné, jejichž řady jsem při každé příležitosti rozmnožoval, kdykoli se mi příležitost ke koupi nějaké užitečné knihy udala, takže knihovna moje již tehdáž za vzácnou sbírku mohla býti pokládána.
Odevzdal jsem synáčka péči matčině a slíbil, že zanedlouho zase přijdu, nedada se zdržovati neznámými cizinci, byť i za jakoukoli příčinou do katovny přicházeli.
Vzpomněl jsem si totiž bezděčně na vyslance někdejšího nejvyššího hofmistra, pana Jiřího Popela z Lobkovic, který byl před lety podobně tajemným způsobem pod střechu mou přišel

a mne vylákal k vykonání osudného činu, na nějž jsem posud jen s hrůzou vzpomínal.
Byl jsem pevně odhodlán odmítnouti všeliké vyzvání, které by podobně tajemné se dalo, a umínil jsem si, že dříve vše důkladně seznati musím, cokoli by neznámí návštěvníci na mně žádali, než bych jim vyhovění žádosti jejich přislíbil.
V několika okamženích potom vešel jsem do své knihovny, kamž byla stará Marta mezitím oba cizince uvedla.
Spatřil jsem je u skříně s knihami, na niž s patrným zájmem pohlíželi, a četl jsem na první pohled v obličejích jejich, že takovéto sbírky knih nebyli v katovně očekávali.
Při vstoupení mém obrátili se ke mně, a poněvadž zář svítilny padala na líce jejich, mohl jsem rysy obličejů jejich dobře rozeznati.
První z nich byl mi zcela neznám a nikdy jsem muže toho nebyl za živobytí svého spatřil, ač bylo na něm viděti, že zajisté náleží ke stavu učenců, jak každý rys na obličeji i hlavě jeho hlásal.
Při spatření cizince druhého však jsem se pojednou zarazil a v prvním okamžení nebyl jsem s to, abych jediné slovo ze sebe vypravil.
Také on pohlížel na mne pátravě a s patrným překvapením, potom po chvilkovém pomlčení zvolal:
„Tedy je to přece pravda, co jsem kdesi již slyšel vyprávěti, ač jsem tomu víry přiložiti nechtěl ? Že totiž bývalý můj žák, magister Jan Mydlář, jest katem staroměstským? Teď více o tom pochybovati nesmím, neboť Jana Mydláře skutečně před sebou spatřuji, ač jste-li vy skutečně popravním mistrem, jehož jsme do katovny této vyhledat přišli!“
Teprve nyní nabyl jsem opět hlasu a odvětil jsem cizincovi:
„Ano, slovutný pane profesore, jsem někdejší váš žák botaniky Jan Mydlář.“

„A nyní katem staroměstským?“ zvolal cizinec v novém udivení.
„Tak jest, vznešený pane,“ zněla má odpověď; „již deset let vykonávám úřad popravního mistra v Starém městě pražském.“
„Kterak však podobného něco bylo možná ?“ pravil dále cizinec. „Kdybych vás tváří v tvář tuto neviděl, nikdy bych tomu nemohl uvěřiti! Vždyť jste byl synem počestné rodiny, a pokud se pamatuji, měl jste se ve studiích svých brzy již bakalářem státi a dnes byste byl při vědomostech svých zajisté již mistrem vysokého učení pražského! Kterak se mohl z vás člověk stavu sníženého za takových okolností státi?“
„Osud mi nepřál, slovutný pane profesore,“ odpovídal jsem poněkud stísněným hlasem, neboť mi slova cizincova minulost trapnou pojednou zase na mysl uvedla, „abych byl mohl setrvati na dráze v mládí nastoupené, a děsná to byla příčina, která mne uvrhla na dráhu novou, o níž se mi nebylo nikdy ani ve snu zdálo, že mi někdy bude vyměřena. Však nyní i v tomto postavení nízkém cítím se již spokojený a zapomněl jsem již docela na minulost svoji.“
„Pak je mi líto, že jsem vám ji zase na mysl uvedl,“ pravil cizinec přívětivě a se soustrastným pohledem na mne; „nenáležím k lidem, kteří na snížený stav pohrdavě pohlížejí; neboť vím, že zřízení společnosti lidské i katy musí míti, a proto milé mi jest slyšeti, že se cítíte nyní již spokojený ve stavu svém, jejž působností svou jen ctíte, takže každý, kdo vás sezná, musí k vám úctu míti.“
„Děkuji vám, pane profesore, za laskavé uznání toto,“ odvětil jsem se skutečným potěšením nad slovy jeho; „konám i ve sníženém stavu svém všecky povinnosti svoje a vědomí toto oslazuje mi osud můj nynější, tak jako bych v každém jiném povýšenějším stavu rovněž spokojený se cítil.“

„Vidím tu na knihovně vaší, někdejší magistře Jene Mydláři," ujal se opět slova cizinec, „že i nyní ještě holdujete Musám, a to je mi svědectvím, že se skutečně cítíte spokojený, když stále ještě knihám pozornost svoji věnujete. Pak tím spíše pochopíte účel, za jakým já tuto s přítelem svým pod střechu vaši přicházím; kat, který se vědou obírá, který sám byl kdysi pěstitelem jejím, ten nad očekávání přispěje k rozřešení problému, jenž vás, ctěný pane kolego můj, tak velice zabývá."
Při slovech těchto obrátil se k soudruhovi svému, jenž byl dosud mlčky rozmluvě nás obou naslouchal, a jak jsem patrně pozoroval, s neobyčejným účastenstvím na mne pohlížel.
„Také já," pravil nyní druhý návštěvník, „jsem co nejradostněji dojat tím, co jsem tuto o katovi staroměstském slyšel a zvěděl. Dříve však, než přikročíme k vlastní věci naší, která nás dnes do katovny přivedla, jest třeba, aby mistr Jan Mydlář věděl, s kým jest mu jednati, a proto, vážený kolego, představte mu osobnost moji, která jest mu ovšem dosud zcela neznámá."
Obrátil se s těmito slovy k soudruhovi svému, kterýž nikdo jiný nebyl než proslulý učenec český a profesor botaniky na vysokém učení pražském, pan Adam Zalužanský ze Žalužan, který též medikům přednášel o vědě botanické, pokud jest znalosti její k umění lékařskému třeba, a tak byl jsem i já před lety posluchačem jeho a poznal jsem jej hned na první pohled, tak jako též on byl se na někdejšího magistra Jana Mydláře z kolegia fakulty lékařské pamatoval.
Vlídnost jeho, jakou ke mně projevoval i v tomto sníženém stavu mém, dodala mi opět mysli, které jsem byl při prvním nenadálém spatření jeho pozbyl, a byl jsem hotov, vyhověti každé žádosti jeho, když takto přátelsky se ke mně choval a nikterak mi najevo nedával, že by mnou pro nynější stav můj opovrhoval.

Na slova soudruha svého obrátil se ke mně a pravil: „Kolega můj tuto jest nový profesor na naší universitě pražské Jan Jesenský z Jeseného, jejž senát vysokých škol pražských povolal na universitu zdejší, aby o vědě lékařské přednášel. Vy sám, mistře Jene Mydláři, byl jste po čtyři léta posluchačem fakulty lékařské, a dovedete tudíž snadno pochopiti, co to znamená, povím-li vám, že přítel můj byl posluchačem slavného pitevníka na vysokých školách pařížských, profesora Ondřeje Vésala, o kterém vám asi známo jest, že on první počal vnitřní ústrojí těla lidského zkoumati a mrtvá těla pitvati.“

„O, také já jako posluchač lékařství holdoval jsem s jinými směru Vésalovu,“ zvolal jsem s jiskřícíma očima. „V koleji v ulici Kaprové rozřezali jsme potají mnoho mrtvol lidských, jež jsme si od kata staroměstského za tmy noční opatřili, anebo je přímo s čekanu na popravišti odcizili.“

Profesor Jesenský zvolal na to v radostném překvapení:

„Vy se tedy, mistře Hanuši, znáte již v pitvání těla lidského?“

„Přiznávám se, že věda Vésalova měla v čas mých studií ve mně horlivého přívržence,“ odvětil jsem; „i divím se podnes, že se tak důležitý odbor vědy lékařské, jako jest seznání těla lidského ve vnitřním ústrojí a složení jeho, posud nepřednásí na lékařské fakultě zdejší, ač se v Paříži již dávno tak děje.“

„Brzo stane se tak i na universitě naší,“ ujal se slova profesor Zalužanský, „neboť přítel můj Jesenský hodlá i vědu pitevní veřejně přednášeti a také několik veřejných pokusů s pitváním těla lidského v Praze provésti, aby tak předsudek proti pitvání a otvírání lidských těl vymýtil. K tomu ovšem musíte mu někdy také vy, mistře Jene Mydláři, přispěti a nějakou mrtvolu mu k experimentům jeho opatřiti, tak jako jste byl po čas studií svých dělával.“

„Milerád tak učiním, slovutný pane profesore,“ odpovídal jsem horlivě, „neboť i já stále ještě veliké účastenství ve vědě a v pokrocích jejích mám.“
„Vidím to tuto na vaší knihovně, mistře,“ odpovídal profesor, „leč prozatím nepřivádí nás pitva pod střechu vaši, teprv později vás profesor Jesenský o příslušnou službu požádá. Dnes máme za lubem něco jiného, co tuto mistr Jesenský chce vyzkoumati a najisto postaviti.“
„A já mám k takovému vědeckému pokusu býti nápomocen?“ zvolal jsem v udivení. „Jakkoli by mne takováto úloha velice poctívala, přece nemám ani tušení o tom, jak bych mohl ve sníženém postavení kata tak vznešeným a proslulým mužům vědy přispívati.“
„Ano,“ zvolal horlivě Zalužanský; „právě katovy pomoci jest nám k důležitému experimentu našemu třeba, neboť jediné ten nás ve zkoušce naší podporovati může.“
Pohlížel jsem tázavě na oba profesory, neboť jsem dosud neměl a nemohl míti ani tušení o tom, v čem vlastně žádost jejich ke mně bude záležeti.
„Profesor Jesenský,“ pokračoval Zalužanský dále, “překvapil zdejší profesory lékařské fakulty náhledem, kterak prý v každém člověku, jenž byl na popravišti sťat, ještě nějakou dobu jak v uťaté hlavě, tak v bezhlavém trupu život koluje, ba že v hlavě i vědomí tohoto posmrtného života býti musí. Naši profesoři nechtějí nic podobného připustiti a zastávají dosavadní zkušenost, že smrt nastane v člověku okamžitě, jakmile jest hlava od trupu oddělena.“
Nyní se mi pojednou rozsvítilo v mozku a okamžitě jsem pochopil význam i dosah tohoto náhledu profesora Jesenského, jímž se mi zároveň vysvětloval tak mnohý úkaz, jehož jsem byl sám na popravišti svědkem a jehož příčinu jsem si nikdy

nedovedl vysvětliti, poněvadž jsem o ní nebyl blíže přemýšlel a hloubal.
„Jde nyní o to, milý mistře,“ ujal se slova profesor Jesenský, „zdaž byste mi mohl zjednati příležitost, abych mohl býti s přáteli svými příští popravě přítomen.“
„K popravě má každý přístup, neb se děje veřejně,“ odvětil jsem.
„Avšak na popraviště samé chci se dostati, milý mistře,“ pokračoval profesor, „a tam experiment se sťatým tělem vykonati.“
„A nebude se Vaše Milost ostýchati, vstoupiti na místo, které jest pouze lidem stavu sníženého přístupno ?“
„Jsem povznesen nad předsudky láje, milý mistře,“ odpovídal profesor Jesenský, „jinak bych vás nebyl vyhledával pod vaší střechou. Mně jde pouze o to, abych pokusem svým posloužil vědě, zdaž skutečně je v člověku mrtvém i po smrti jeho ještě nějaká jiskra života a jak dlouho v něm září, než docela uhasne. Zjednejte mi příležitost, mistře, abych mohl problém tento rozřešiti, a věda vám bude povděčna, že jste k rozšíření jejímu přispěl.“
„Milerád tak učiním, pane profesore,“ zněla odpověď moje.
„Máte nějaké kandidáty meče pro nejbližší dobu v zásobě?“ tázal se nyní profesor Zalužanský.
„Ve třech dnech bude konána poprava žháře,“ odpovídal jsem, „a zakrátko potom budou ještě jiní tři delinkventi ke špalku popravnímu vyvedeni.“
„Tím lépe,“ zvolal profesor Jesenský s velkým uspokojením; „budeme moci aspoň experiment svůj několikrát opakovati!“
„Připomínám však, pane profesore,“ namítal jsem, „že pan primátor a královský pan rychtář musí o tom uvědomeni býti, co se na popravišti díti bude, neboť já na nich závislý jsem a nic takového bez svolení jich na sebe vzíti nemohu.“

„Nestarejte se, milý mistře,“ pravil profesor Zalužanský, „svolení primátora a rychtáře jako bychom již v kapse měli, jde jen o to, abyste také vy vše učinil, čeho bude k provedení experimentu profesora Jesenského třeba.“
„Já jsem již vyslovil ochotu svou k tomu, pane profesore,“ odpovídal jsem horlivě, „a nyní tím spíše tak učiním, když vím, že také představení moji nebudou v té věci překážek činiti. Rcete mi jen, kterak se mám při experimentu onom chovati.“
„Běží o to, milý mistře,“ ujal se opět slova mistr Jesenský, „aby popravenému člověku, jakmile byla hlava jeho sťata, byla hned zase na hrdlo posazena, a to tak, aby veškeré žíly a kosti přišly zase na své dřívější místo a v tom postavení aby tělo delinkventovo bylo po nějakou dobu drženo, abych mohl pozorovati účinky opětného tohoto spojení těla s hlavou, a zejména, zdaž mozek bude jeviti aspoň známky téže činnosti, kterou byl až do stětí hlavy projevoval. V tom záleží na ten čas veškeré spolupůsobení vaše, mistře, o podrobnosti experimentu postarám se já již sám.“
„Jsem hotov ke službě této, pane profesore,“ pravil jsem; „a mohu dodati, že podle dosavadní zkušenosti mé experiment váš s příznivým výsledkem se setká.“
„Jak? Co pravíte, mistře Hanuši?“ zvolal profesor Jesenský s radostným překvapením. „Vy snad máte v tom oboru zkušenosti vlastní? Rychle vypravujte vše, co vám o tom známo!“
„Pozoroval jsem mnohé zjevy,“ pravil jsem na to, jsa hrd, že mohu s pány profesory vysokého učení pražského takovouto rozprávku vésti, „kterých by si byl snad žádný jiný kat nepovšiml, které však mne, jakožto medika, velice zajímaly.“
„Jaké zjevy to byly?“
„Některé přímo takové, že jsem musil býti přesvědčen o tom, kterak ještě po hodnou chvíli trvá vědomí a cit v hlavě i v těle,

když již mečem byly od sebe odděleny a podle náhledu spravedlnosti a soudu lidského smrt člověka nastala.“
„Kdy jste podobné seznání učinil?“ ptal se mistr Jesenský, hoře takřka zvědavostí.
„Bylo to při jedné z prvních poprav v Praze, kterým jsem byl jakožto pomocník zvěčnělého mistra Jaroše přítomen; byla to poprava hromadná, neboť tři delinkventi byli oběšeni a ženština, společnice jejich, mečem sťata; mistr Jaroš sťal nejdříve ženštinu a obrátil se pak k ostatním delinkventům, aby je zvesel. Hlava sťaté ženštiny byla se od špalku katova skulila až k místu, kde já byl stál s druhým holomkem katovým, a ten, jsa surový a bezcitný člověk, chopil hlavu za vlasy a pozdvihl ji do výše, takže jsem zcela zřetelně mohl na obličej nešťastné ženštiny patřiti. Byla to ženština mladá a obličeje velmi hezkého, což holomka přimělo k úsudku, jaký jen z nečestných rtů jeho mohl vyjíti, a potom druhou rukou dal hlavě v pravou tvář poliček. V tom okamžiku se udalo, co všecku mou pozornost k sobě upoutalo a přesvědčení ve mně vzbudilo, že též ve sťaté hlavě žije ještě nějakou dobu po smrti cit i vědomí jako v člověku živém.“
„Nuže, co jste pozoroval?“ tázal se, sotva dechu popadaje, profesor Jesenský a nespouštěl se mne oči, kdežto profesor Zalužanský se stejnou dychtivostí vypravování mému naslouchal.
„Hlava, která měla oči dosud zavřené, otevřela je hned po ráně a s výhružným pohledem obrátila se přímo k surovci, jenž ji byl takto pohaněl; pravá líc pak, do níž byla poliček dostala, zaruměnila se, ač byla dříve na smrt bledá, okamžitě a hned potom také levá tvář zčervenala, jako by to bylo účinkem hanby nad pohaněním holomkovým. Oba tyto zjevy byly mi hned tehdáž zřejmým důkazem toho, že v sťaté hlavě ženštiny byl ještě cit, a tudíž i život jako před stětím.“

S vítězným pohledem obrátil se profesor Jesenský k Zalužanskému a zvolal:
„Nuže, vidíte, kterak jest náhled můj podstatný! Ano, život nepřehne z těla okamžitě, jakmile byla poprava vykonána, nýbrž působí ještě nějakou dobu v těle i v hlavě, a to právě jest, co chci vyzkoumati!“
Pak pravil zase dále ke mně:
„Pozoroval jste ještě něco podobného, mistře Hanuši?“
„Kdysi byla při jedné popravě vhozena sťatá hlava delinkventova do koše s pilinami, aby prkna na popravišti nebyla tak silně zakrvácena. Po exekuci měl jsem hlavu z koše vyhoditi do vykopaného hrobu, kde již trup popraveného zlosyna ležel. Chtěl jsem hlavu z koše do jámy vytřásti, ale ta nechtěla z ní vypadnouti, ač jsem košem mocně zatřásl. Podívám se po příčině toho a tu shledám, že se byla hlava zakousla zuby svými do okraje koše, jehož se křečovitě držela, takže do jámy vhozena býti nemohla; jen násilím vytrhl jsem koš ze zubů a pak hlavu do hrobu k ostatnímu tělu vhodil. Nebylo pochybnosti, že hlava teprve po svém vhození do koše se zakousla do okraje jeho, takže nejen při plné síle zubů, ale též ještě při plném vědomí býti musila. Delinkvent onen byl velmi zuřivý a vzteklý člověk, takže jsme jej před popravou spoutati a svázati musili, a i tu se ještě vztekal a vzpíral jako divý tur, a tak není divu, že hlava jeho i po stětí ještě se divoce zakousla do koše, aby tak zlost svoji mohla nějakým způsobem vylíti.“
„Výborně, výborně!“ volal profesor Jesenský přímo v nadšení nad tímto oznámením; „názor můj se potvrzuje vždy více a bohdá osvědčí se pravým! Je vám, mistře Hanuši, snad ještě něco podobného z praxe vaší povědomo? Jsou mi případy vaše nadmíru důležité a odvolám se k nim, až budu vědecký spis o této tajemné věci ustanovovati a odůvodňovati.“

Přemýšlel jsem, zdaž se mi ještě nějaká zkušenost toho druhu přihodila, a potom jsem po chvíli odvětil:
„Ano, pane profesore, vzpomínám si právě na případ, který, jak se zdá, také v obor tento spadá.“
„Rychle, rychle, vypravujte, mistře!“ pobízel mne nedočkavý učenec; „vidíte, že dychtivostí celý hořím!“
Při jedné popravě,“ pokračoval jsem, „kdy byl sťat mladý synek pražský, že spáchal vraždu ze žárlivosti, blížil se jeden z holomků mých k místu, kde sťatá hlava ležela. Holomek byl mladíka onoho znal z mládí, a proto zvolal jméno jeho hlasitě a dodal: Kam jsi to, hochu, dotáhl?“ A v témž okamžiku, kdy zaznělo z úst holomkových jméno sťatého mladíka, obrátila se hlava v tu stranu, odkud hlas zaznával, a oči její se upřely na holomka a rty se pohybovaly patrně, jako by chtěly odpověď na zvolání jeho dáti. Pozoroval jsem výjev tento zřejmě právě tak jako holomek, jenž se pohledu sťaté hlavy přímo zděsil a domníval se, že strašidlo v ní spatřuje. Druhý holomek se mu však posmíval, a chopiv hlavu za vlasy do výše, tázal se jí, zdaž se skutečně tak jmenuje, jak ji byl soudruh jeho jmenoval.“
„Nuže, co následovalo nyní?“ vyrazil ze sebe profesor Jesenský, jenž jedva dechu popadal a takřka každé slovo mi z úst lapal.
„Hlava zamrkala očima, jako by chtěla přisvědčiti, že se skutečně jmenovala, jak byla nazvána. Teď lekl se i druhý holomek tohoto projevu posmrtního a hodil hlavu do koše s pilinami, a když já ji odtamtud vzal, abych ji vhodil ke sťatému tělu do jámy, spatřil jsem, že má plná ústa pilin, což jsem si nemohl jinak vysvětliti, než že hlava chtěla i v koši dále mluviti, při čemž jí otevřenými ústy piliny dovnitř vnikly.“
„Nuže, jste přesvědčen, milý Zalužanský,“ zvolal tu profesor Jesenský, „že život, skutečný život dlí v těle i po smrti? Tyto tři

příklady, které nám mistr Hanuš tak přesvědčivě vyprávěl, posud nevyvrátily pochybnosti vaše?“

„Přiznám se, že to byly skutečně tajemné zjevy,“ odpovídal po krátkém pomyšlení slavný botanik; „klam tu není možný, neboť mistr Jan Mydlář pohlíží na zjevy tyto jako vyučený magister lékařství zcela jinými zraky, než jak by na ně tisíce jiných katů pohlíželo. Proto souhlasím již docela, milý příteli Jesenský, s návrhem vaším, abyste sám onen experiment na popravišti podnikl.“

„A osvědčí-li se pokus tento?“ namítl jsem na to.

„Pak se dokáže, že popravou není smrt vykonána, a já pak budu moci veřejně před světem hlásati, s čímž jsem se dosud nesměl do veřejnosti odvážiti: aby byl totiž trest smrti zrušen!“

„Toho se nedočkáte, milý Jesenský, a kdybyste dosáhl stáří Methusalemova,“ usmál se profesor Zalužanský nad filantropickým blouzněním přítele svého. „A co by tomu konečně tuto mistr Mydlář řekl, kdyby mělo řemeslo jeho zcela zaniknouti!“

„Věru, že já první bych hlasoval pro zrušení trestu smrti, pane profesore!“ zvolal jsem horlivě. „Avšak nekojím se ani nejmenší nadějí, že by kdy mohlo k tomu dojíti. Snad po stu letech budou lidé mírněji a lidštěji smýšleti, dnes však jest ještě, jak se přímo k tomu přiznávám, řemeslo katovské jedním z nejvýnosnějších a zůstane jím tak dlouho, dokud naše přísné zákony trestní nebudou zmírněny.“

„Tak jste pravdu děl, mistře Hanuši,“ přisvědčoval profesor Zalužanský; „kruté naše zákony musily by se dříve lidštějšími státi, než budete moci šlechetnou sice, ale na ten čas marnou zásadu o potřebě zrušení trestu smrti hlásati.“

„Ano, učiním tak, jakmile se posledním rozhodným experimentem svým na popravišti nezvratně přesvědčím, že i v sťatém těle život ještě dále trvá a životních projevů schopen

jest!“ zvolal profesor Jesenský mocným hlasem. „Jazyk můj to bude na všecky strany světa hlásati, že trest smrti jest nesmyslem a že neruší života lidského, nýbrž nanejvýše svobodnou vůli člověka, takže by měl jiným způsobem trestání býti nahrazen!“

„A budete-li si takto hlučně počínati, milý biouz-nílku,“ napomínal jej s úsměvem jeho přítel, „pak vám protivníci vaši ostrý ten jazyk vyříznou, aneb ještě něco potupnějšího s ním učiní, a proto vám radím, abyste jazyk svůj v tak lechtivé věci raději na uzdě držel, neboť se soudy našimi nejsou věru žádné žerty.“

Abych si byl pomyslil, kterak se náhodně pronesená tato slova profesora Zaluzanského po letech doslovně vyplní a že profesor Jesenský skutečně s jazykem svým takového osudu se dočká, jak to onoho večera beze všeho úmyslu bylo od soudruha jeho proneseno !

Ale již onoho večera, kdy mne byli oba profesorové návštěvou svou poctili a profesor Jesenský tak podivnou žádostí mne překvapil, vzbudil velikou pozornost moji zjev tak tajemný, o němž mi byl zvěčnělý mi&tr Jaroš vyprávěl a v nějž i já věřil, poněvadž jsem o pravdivosti slov jeho nemohl pochybovati.

Když totiž oba učenci v pozdní hodině noční opět katovnu opouštěli a z komnaty mé vycházeli, kde meče moje popravní na zdi visely, pohnul sebou hlavní meč můj, jakmile byl profesor Jesenský z komnaty vyšel a já ještě uvnitř meškal, tak mocně, že zavadil až o meč vedle visící, takže to kovový zvuk vydalo a já se v hrozném uleknutí nazpět ohlédl.

Tu jsem spatřil skutečně zalíbený meč svůj popravní se pohybovati, což mi bylo tajemným znamením, že jeden z mužů těchto skončí na popravišti, a to tímto mečem, který se byl tak významně pohnul, jakmile byli oba pozdní návštěvníci komnatu moji opustili.

Nemohl jsem pochybovati o tom, že děsné proroctví toto platilo druhému z obou mužů, neboť teprve po vystoupení profesora Jesenského přes práh hnul sebou meč na zdi a dal ono výstražné znamení: platilo ono tudíž Jesenskému, muži to, o kterém by zajisté nikdo tehdáž na veškerém světě nebyl ani vzdáleně tušil, že by takovýto muž vědy a proslulý svými vědomostmi a svým věhlasem mohl kdy na popravišti skončiti.
Také já zůstal všecek zkamenělý na prahu státi a ztrnule jsem na meč na zdi visící pohlížel.
Oba hosté moji pozorovali toto náhlé užasnutí mé a zastavili též oni kroky svoje, pohlížejíce udiveně na mne, a potom se mne profesor Jesenský tázal:
„Co se stalo, mistře Hanuši? Co vás takto nepříjemně polekalo?“
Nejsa v prvním okamžení slova mocen, ukázal jsem jen němě na protější stěnu, kde bylo na meči ještě poslední záchvěvy jeho zřetelně pozorovati.
„Co to znamená?“ tázali se oba mužové, nerozumějíce výjevu tomuto, který mne tak velice rozčiloval a znepokojoval.
„Meč onen se pohybuje,“ pravil jsem, sotva dechu popadaje, „což jest jistým znamením, že oběť jeho je mu nablízku.“
„Snad nemyslíte,“ zvolal profesor Jesenský s hlučným smíchem, „že se znamení tak zlověstné týká některého z nás obou?“
„Bohužel, zazvonil meč právě, když vy jste práh komnaty této překročil, pane profesore,“ odpovídal jsem s truchlivým pohledem na Jesenského, „a proto platilo znamení to jediné vám.“
„Já bych měl tudíž na popravišti skončiti?“ smál se učený pan profesor plným hrdlem dále. „Mne že by se měl tento meč smrtelně dotknouti? Věru, toť zábavný příběh, který však pověrečnost vaši, mistře Hanuši, v plném světle objevuje, jak

bych to nebyl od bývalého magistra vznešené vědy medicíny nikdy očekával!“
Já pokrčil jen němě rameny, kdežto profesor Zalu-žanský se mne tázal:
„Nemůžete si pohybování meče toho nějak přirozeně vysvětliti, mistře?“
„Nikoli, vážený pane profesore,“ odpovídal jsem určitě; „kdyby se pohyb tento byl udal z nějaké přirozené příčiny, na příklad nárazem neb zevnějším pohybem zdi neb země, musily by se též všecky ostatní meče na zdi visící pohybovati. Ale tak hnul sebou pouze jediný tento meč, jakož se bylo již za mistra Jaroše udalo, a vždy byla příslušná oběť kořistí meče toho.“
„Pouhé to povídačky, mistře Jene,“ pravil profesor Zalužanský; „povídačky to, kterým rozumný a vzdělaný člověk nesmí víry přikládati. Hle, již meč opět zcela klidně visí, a kdybych chtěl po věci blíže pátrati, zajisté bych nalezl zcela obyčejnou a přirozenou Příčinu toho, proč byl v pohyb uveden. Na to nám však nezbývá více času, a vy, mistře Jesenský, neberte si tajemnou tuto zvěst tak příliš do hlavy, aby vás snad nějak neznepokojovala, že vám jednou skutečně popraviště hroziti bude.“
Profesor Jesenský máchl bezstarostně rukou v povětří a zvolal:
„Snad se nedomníváte, ctěný kolego, že pověře takovéto přikládám víry nejmenší? Nad takovéto tradice a pověsti jsem příliš vysoko povznesen, a jestliže meč mistra Hanuše má choutky na mou krev, pak si musí nechat chuť tuto zajíti! Mám sice v úmyslu ještě mnoho lidských těl rozkuchati a rozřezati, ale stane se tak vždy jen na těle mrtvém a nikoli na těle živém, v kterémžto posledním případě by mne ovšem smrt na popravišti očekávala. Ale k podobným experimentům na živých tělech lidských se neodváží doktor Jesenský, profesor vysokého učení pražského, nýbrž ponechá toto řemeslo pánům

banditům a jiným zlosynům, kterých se meči tomuto ještě do sytosti dostane!“
Po těch slovech opouštěli oba profesoři katovnu, nevšímajíce si podle všeho více výjevu, jaký se byl právě v komnatě mé před očima jejich odehrál, já však zůstával pevně přesvědčen o tom, že meč můj přece jen pravdu mluvil a že se profesor Jesenský dříve nebo později přece jen na popravišti octne, jak mu to byl meč při spatření oběti své předpověděl.
Věřil jsem pevně v tradici katů, že každý ten propadne meči katovu, při jehož spatření se meč popravní sám sebou pohybuje, a také v tomto případě nemohl jsem připustiti nižádnou výjimku.
Pravda tradice této osvědčila se již tak častokrát, že by hříchem bylo, v podstatnosit její nevěřiti, a proto také já ni v nejmenším nepochyboval o tom, že mistr Jesenský jest skutečně vyhlídnutou obětí popraviště, ač jsem sám uznati musil, že nemám ni nejmenšího zdání o tom, jakou událostí osudu by se muž takto věhlasný mohl státi obětí mistra popravního.
Ve velikém rozrušení mysli vracel jsem se po odchodu obou profesorů k manželce své, která ihned na mně poznala, že se něco neobyčejného přihodilo, a tak jsem jí pověděl, co oba pozdní návštěvníky dnes do katovny přivedlo a co se při vystoupení profesora Jesenského z komnaty udalo.
„Nezdá se ti, milý muži,“ pravila ke mně chcť moje, „že učení ti páni chtějí Pána Boha zkoušeti? Co jest smrti obětováno, nemá jí býti více bráno, a co kat za mrtvé prohlásil, nemá více k životu býti probouzeno. Myslím, že by pokus pánů těch ani neměl býti připuštěn, a ty přece hodláš při něm působiti?“
„Jde tu o pokus pro vědu důležitý, drahoušku můj,“ odpovídal jsem, „a já sám jsem dychtiv na výsledky jeho, neboť i já pozoroval již mnohé zjevy, které mne přesvědčily o tom, že skutečně i ve sťatém těle je ještě život a plné vědomí o všem,

co se v okolí děje. Pokus tento vzbudí zajisté velké pohnutí ve světě vědeckém, a bude mi jen chloubou, když při zprávě o tom bude také vždy staroměstský kat Jan Mydlář jmenován.“
„Obávám se, že lid nebude s takovýmto nelidským pokusem spokojen a srozuměn,“ namítala manželka má, „neboť co smrti propadlo, nemá jí ani na okamžik býti odnímáno. Také můj otec říkával, kterak je o tom přesvědčen, že ve sťaté hlavě ještě po nějakou dobu život a vědomí jsou, ale že s poslední kapkou krve také poslední stopa života zanikne, takže prý ylastně krev sluší za duši člověka pokládati. Co však je to komu plátno, ví-li, že popravený delinkvent ještě několik okamžiků déle žije, než mu lidská spravedlnost vyměřila?“
„Podobné pokusy mají v lékařství velkou váhu, milá ženo,“ pravil jsem, a upozorněn jsa na její zmínku o účinku krve v těle lidském, dodal jsem: „Právě proto chtějí páni profesoři pokus učiniti, aby bez velké ztráty krve byla sťatá hlava opět na tělo postavena a z dalšího pokusu aby se poznalo, zdali skutečně jest tělo po stětí hlavy v novém spojení s ní ještě života schopno.“
„Hu, je mi děsno při pomyšlení na stav nebožáka, jenž bude po smrti opět na několik okamžiků k životu přiveden!“ zvolala moje žena a tiskla prvorozence svého tím těsněji k prsům svým. „Nechci již o tom mluviti a také o výsledku zkoušky té nechci ani zvěděti; budu jen Pána Boha prositi, aby se tobě, drahý muži můj, při tak odvážné hře nic nepřihodilo.“
„Neměj žádných obav, drahá ženuško,“ konejšil jsem ji vlídně, „páni profesoři postarají se sami o bezpečný průvod žoldnéřstva, neboť vědí dobře, že by zlost chátry pražské platila především jim, kdyby skutečně k nějaké výtržnosti u staroměstského po-praviště mělo dojíti.“
Odebrali jsme se na lůžko, neboť po tajemné návštěvě této byla se již půlnoc přiblížila, a přiznávám se, že mé sny byly té noci

velice nepokojné a děsné, neboť spatřoval jsem neustále sťaté hlavy na mne zuby cenící a výhružně pokřikující, kdežto trupy sťa-tých těl kolem mne tancovaly, a podobných výtvorů obrazotvornosti více.
Druhého dne potom bylo mi od pana královského rychtáře vzkázáno, že jest pánům profesorům vysokého učení pražského dru Jesenskému a dru Zalužanskému povoleno, aby při nejbližší popravě mohli s tělem sťatého delinkventa činiti své experimenty a já abych jim při tom podle sil svých pomáhal a všecko potřebné k tomu zařídil.
Dále pověděl mi posel páně rychtářův, že prý k popravě, kteráž ostatně bude ve vší tajnosti za časného jitra pozítřejšího dne konána, vytáhne silná četa městských strážníků, aby osobní bezpečnost pánů profesorů i kata a pomocníků byla chráněna, kdyby se snad chátře pražské zachtělo projevovati nelibost nad tím, že se s popravencem ještě po smrti tak odvážné pokusy dělají.
Již druhého dne potom, jenž byl dnem před popravou, odebral jsem se do vězení Špinky, abych si jednak blíže prohlédl delinkventa, jenž měl na popra-višti po smrti své ještě tak podivnou úlohu zastávati, jednak abych jej k zítřejší časné popravě připravil, totiž hlavu mu ostříhal a límec u košile i u kabátce jeho utrhl, tak aby ráně mečem vedené nic v osudném okamžiku nepřekáželo.
Byl to mladý chlapík divokého vzezření, pln života a síly tělesné, takže v tom ohledu náhoda oběma pánům profesorům velice přála, neboť na první pohled jsem poznal, že by svalovitý a tělesně neobyčejně silný chlap tento, kdyby byl k smrti oběšením odsouzen býval, aspoň čtvrt hodiny byl býval při vědomí na šibenici, než by se byl v konopí udusil.
Měl jsem s ním co dělati, než jsem jej s pomocí dvou strážníků mohl ostříhati a šat jeho na hrdle upraviti. Zároveň musil jsem

se k příštímu jitru opatřiti dvojnásobným počtem řemenů a provazů, aby chlapík tento mohl býti co nejtěsněji spoután, neboť bylo se při něm co obávati, že se bude na popravišti vzpouzeti, když by mu sevřením rukou i nohou nebyla všecka možnost k odporu odňata.

Rozumí se samo sebou, že jsem se mu ni slovem nezmínil o tom, jaké experimenty budou s tělem jeho na popravišti provozovány, jinak bych byl mohl s jistotou největší vzdory jeho očekávati.

Také strážníci a ostatní služebníci v radnici nevěděli nic o pravé příčině toho, proč vlastně má býti poprava odsouzence tohoto konána již o páté hodině ranní, kdežto všichni delínkventi bývali až o sedmé hodině na poslední cestu svou z radnice vyváděni.

Tak bylo se lze nadíti, že se k popravě jen málo obecného lidu dostaví, a že se tudíž experiment profesora Jesenského bude moci bez překážky provésti.

V den popravy byl jsem již ráno před svítáním opět na radnici, kdež na dvoře stála silná četa zbro-jenců, která delinkventa a ostatní účastníky popravního průvodu na cestě k popravišti chrániti měla.

Ulice staroměstské byly ještě liduprázdné a také na náměstí před radnicí nebylo zříti žádných zvědavců, jací se obyčejně ke každé popravě dostavovali a delinkventa na poslední jeho cestě až k popravišti provázeli.

Mohl jsem se tudíž nadíti, že ani na popravišti nebude v tak ranní době žádných diváků a že se poprava i následující potom experiment profesora Jesenského bez překážky vykoná.

Vešel jsem do vězení delinkventova a spoutal jej za pomoci dvou pomocníků svých přinesenými provazy a řemeny na nohou i na rukou tak pevně a silně, že se ani hnouti nemohl.

„A budeš-li si chtíti jazykem svým ulevovati," pravil jsem k němu, „mám pro tebe tuto olověnou hrušku připravenou, která ti každou choutku na dělání křiku zažene. Neslíbíš-li mi hned, že se budeš po celé cestě tiše chovati, vstrčím ti ji už nyní do nevymáchané huby tvé, kterou ses pány soudce již dosti nazlobil.

Delinkvent, vida, že by byl veškeren odpor proti katovi a holomkům jeho marný, pohodil jen němě hlavou, že bude již tichý, a dal se bez dalšího vzpírání z vězení na káru na dvoře stojící vynésti.

Musili jsme jej proto nésti, poněvadž jsem mu nohy tak těsně svázal, že jimi nemohl ani pohnouti, tím méně pak sebe menší krůček učiniti.

Vložili jsme jej bez okolků na káru, a když byl pan královský rychtář se dvěma pány konšely a s městským písařem, pak s velitelem strážníků do dvora sešel a se přesvědčil, že se průvod může již na cestu dáti, vyjeli jsme s károu z radnice a v středu dvou řad strážníků brali jsme se rychlým krokem Celetnou ulicí a přes Dláždění k Horské bráně, abychom se co nejspěšněji k popravišti dostali.

V ulicích jsme potkávali jen tu a tam některého kramáře, jenž se na trhy pražské ubíral, veškeré ostatní obyvatelstvo pak bylo ještě ve spánek pohříženo. Sotva sto lidí zvědělo tudíž o popravním průvodu a jen skrovný byl hlouček těch, kdož průvod náš z přirozené zvědavosti sledovali, aby též dnešní popravě přítomni byli.

Když jsme z Horské brány vyšli, zpozoroval jsem hned při prvním pohledu na popraviště, výše ležící, že je už řadou žoldnéřů městských obklopeno, a mimoto stál nedaleko nich hlouček černě oděných mužů, v nichž jsem snadno mohl profesora Jesenského a soudruhy jeho tušiti.

U popraviště rozeznal jsem již profesora tohoto, jakož i profesora Zalužanského, kteří s jinými učenci a magistry vysokého učení pražského dostavili se plni dychtivosti, jak experiment s delinkventem dopadne.
Královský rychtář vpustil učence do kruhu strážníků a profesor Jesenský mohl se dvěma magistry vystoupiti na popraviště samo, neboť byl se na tom ustanovil, že on osobně vstaví sťatou hlavu na tělo popraveného delinkventa, kteréž dva magistři jeho pak v chůzi podporovati budou.
Když spatřil, že jsem s holomky svými sňal delinkventa s káry a spoutaného nesl jej po schůdkách na popraviště a ke špalku stínacímu, pokynul mi, abych k němu, jenž opodál stál, blíže přistoupil, a pravil pak:
„Musí býti odsouzenec při popravě též na nohou spoután? To by mi vadilo při okamžitém provádění experimentu mého, neboť musili bychom pak mu nohy teprve rozvazovati, a přece uznáte sám, že je každý okamžik při pokusu mém drahý.“
„Rozvážu mu tedy řemeny na nohou,“ odvětil jsem, „neboť mu byly jen na poslední cestu městem dány; ale proč má míti při experimentu vašem, pane profesore, nohy zcela volné?“
„Poněvadž jsem pevně přesvědčen, že bude i po stětí zase takové kroky činiti jako před smrtí; a právě o to jde, kam až dojde, aby se zjistilo, jak dlouho životní síla v těle lidském i po stětí ještě trvá.“
„Tak tedy docela procházku s tím padouchem chcete podniknouti, pane profesore?“ usmál jsem se.
„Tak jest, a velmi pilně si změříme místo, kam až dojde. Moji dva magistři, kteří se ho ihned chopí, jakmile mu hlava s týla slítne, pojmou jej za paže a vzpřímí do výše, já pak hlavu opět na dřívější místo na krk nasadím a potom zkouška moje s mrtvým následovati bude. Jsem pevně přesvědčen, že se přes všecko pochybování soudruhů mých nad očekávání zdaří,

zvláště proto, že delinkvent, jak k potěšení svému pozoruji, jest chlapík plný života a neobyčejně vyvinutých svalů, které zajisté hezky dlouhou chvíli i po smrti budou pracovati a výkony tělesné dále prováděti, jako to byly za živa činily.“

„Téhož náhledu jsem i já, pane profesore,“ při-svědčoval jsem, ,,že se váš pokus skutečně zdaří. Také okolnosti ostatní jsou dnes k tomu neočekávaně příznivé, neboť jen hrstka diváků se k popravišti dostavila.“

Také profesor Jesenský rozhlédl se spokojeně kolem sebe a pak doložil:

„Nyní mi jen ještě, mistře Hanuši, naznačte místo, kam asi hlava sťatá dopadne, tak abych ji okamžitě mohl opět se země pozdvihnouti a na tělo vstaviti.“

Učinil jsem tak podle přání jeho a obrátil se opět ke špalku popravnímu, abych se chopil svého meče.

Mimovolně mi napadl pohyb meče tohoto, když byl Dr. Jesenský z mé komnaty vycházel, a hle, muž tento byl nyní skutečně na popravišti, jenže ovšem nebyl žádným odsouzencem, aby byl snad pohyb meče již pro tento den mohl oznamovati, že zhyne pod rukou katovou mečem tímto.

Kojil jsem se nadějí, že osudnou tou známkou byla ohlašována dnešní přítomnost slavného učence a anatoma na popravišti staroměstském, nikoli pak potupná jeho smrt na místě tomto, leč po dlouhých letech přesvědčil jsem se o tom, že meč můj byl přece jen pravdu mluvil a dru Jesenskému zlý jeho konec na popravišti prorokoval.

Mezitím byl pan královský rychtář dal odsouzenci poznovu přečísti ortel ke smrti mečem jej odsuzující a odevzdal pak delinkventa mně, abych ortel tento na něm vykonal.

Kázal jsem oběma pomocníkům svým, aby řemeny na nohou odsouzencových rozvázali, takže opět mohl volně pokročiti. Neučinil však ni kroku, neboť měl nohy ještě takřka

zdřevěnělé, a proto dal se bez odporu uvésti ke špalku, kdež jsem mu kázal pokleknouti.
Kněžskou pomoc byl už v žaláři naprosto odmítl, a tak nebyl při posledních okamžicích jeho žádný duchovní přítomen.
Pan rychtář a ostatní soudní osoby poodstoupily stranou, kdežto dr. Jesenský se postavil na místo, které jsem mu byl označil jako ono, kam sťatá hlava asi odletí.
Odsouzenec poklekl a položil hlavu do výkrojku ve špalku, potom jeden z pomocníků mých mu ještě odhrnul košili s týla a pak taktéž stranou odstoupil.
Já zdvihl popravní meč svůj, jenž zafičel povětřím, jako by byl někdo hlasitě zahvízdl, a v okamžení potom byla hlava sťata a odletěla se špalku skutečně právě k nohám profesora Jesenského, jenž se na ni vrhl v téže chvíli jako nějaký dravec a s ní nazpět ke špalku popravnímu spěchal.
Sem přikvapili oba soudruhové jeho, a pozdvihše tělo, které se bylo po smrtící ráně od špalku k levé straně sklonilo do výše, postavili je na nohy, takže opět zpříma stálo, ač z hrdla krev vysoko do povětří stříkala, takže oba synové Aeskulapovi byli ihned krví zastříkáni a pravým řezníkům na porážce se podobali.
V témž okamžiku však byl tu již profesor Jesenský s uťatou hlavou a vstavil ji na hrdlo v totéž položení, v jakém byla za živobytí, takže se proudění krve z těla ihned zastavilo.
„A nyní za mnou!“ zvolal učenec, nespouštěje oči své s lící odsouzencových, které též já, poblíže stoje, co nejbedlivěji pozoroval.
A hle, ač byla hlava, když ji profesor Jesenský se země zdvihl a k mrtvole nesl, jako křída bledá, zaru-měnily se líce v témž okamžení, kdy byla zase na krk vstavena, jako by skutečně v žilách jejích krev zase obíhala.

Zjev tento pozorovali ostatní přítomní všickni a velice se nad tím podivili, neboť bylo zjevno, že hlava sťatého delinkventa zase ku vědomí přišla.
Avšak nezůstalo jenom při vědomí tomto v hlavě, též ostatní tělo očividně obživlo, když byl profesor Jesenský krok nazpět učinil a oba soudruhy své pobídl, aby odsouzence volně za ním vedli.
Levá noha sťatého pozdvihla se zcela pravidelně ke kroku kupředu, hned za ní následovala noha pravá, odsouzenec kráčel skutečně jako živý člověk, což ovšem příšerný dojem činilo, takže mnozí z diváků strachy od popraviště nazpět k městu utíkali, jiní pak na profesora Jesenského pokřikovali, aby odsouzence tímto pokusem svým již nemučil, neboť prý přisouze-nÝ mu trest smrti již úplně přestál.
Avšak Jesenský nebyl muž toho druhu, aby se byl od. dalšího experimentování svého dal odraditi; nedbaje na hlasy nevole z lidu se ozývající, kráčel nazpět dále, hlavu sťatého stále na hrdle jeho drže a neodvratně do obličeje jeho pohlížeje.
A sťatý skutečně dále za ním pravidelnými kroky postupoval, takže názor profesora Jesenského o dalším trvání života ve sťatém těle lidském byl úplně potvrzen a nikdo z přítomných o něm pochybovati nemohl.
Napočítal jsem takto deset kroků, které byl sťatý jakoby beze všeho namáhání učinil, když tu profesor Jesenský kázal oběma magistrům, aby zůstali státi.
Také sťatý se zastavil a nohy k sobě připojil, jako byl za živobytí svého dělával.
Toť byl důkaz již docela zřejmý, že delinkvent jest při plném vědomí konání svého, neboť jsem očekával, že při náhlém zastavení jeho zůstane noha ke kroku pozdvižená ve své poloze, leč ona se vrátila v obvyklé postavení u nohy druhé, takže tělo na obou nohou zase zpříma stálo.

Nyní přikročil Jesenský k dalšímu pokusu, neboť zvolal na sťatého:
„Otevři oči!“
Obě oči jeho byly totiž od počátku zavřeny, neboť byl delinkvent asi v téže chvíli, kdy u špalku poklekl, mimovolně neb bezděky obě zavřel, a tak zůstaly i po celou dobu posmrtní chůze zavřeny.
Ale na rozkaz Jesenského se okamžitě zdvihla oční víčka a sťatý s divokým výrazem v očích na něho pohlížel.
Zjev tento byl již docela příšerný, ale muž vědy se ani teď ni v nejmenším nezachvěl, nýbrž poznovu vzkřikl:
„Zavři oči!“
A skutečně se obě oči na rozkaz tento zase zavřelyS triumfujícím výrazem pohlédl nyní profesor Jesenský na učené soudruhy své, kteří se vždy více přibližovali, aby děsné experimenty tyto na sťatém těle bedlivěji mohli stopovati.
Již i také pan královský rychtář a ostatní soudní osoby byly neobyčejnými zjevy těmito přivábeny, a ač mnohý z pánů těch se hrůzou třásl, přece byl z nich již každý přesvědčen, že názor profesora Jesenského jest pravý a že se děsný experiment jeho zcela podle očekávání podařil.
Poté se profesor Jesenský obrátil opět ke sťatému a zvolal dále:
„Jak se jmenuješ?“
Chtěl totiž zkusiti, zdaž odsouzenec dovede také po smrti zřetelně mluviti a jazykem pohybovati.
A skutečně počaly se rty sťatého pohybovati a ústa se něco málo pootevřela, ale vydral se z nich jen nesrozumitelný zvuk, který nemohl býti za článkovanou řeč lidskou pokládán.
V tom ohledu se tudíž pokus profesorův nezdařil, sťatý člověk nemohl více srozumitelně mluviti.
Ještě jednou se však neústupně učenec oběti své tázal:
„Nedovedeš tedy již mluviti?“

Opět se otevřela ústa sťatého, takže až řadu bílých zubů svrchních bylo zříti, ale zase ozval se jen nesouvislý zvuk z hrdla hlavy, a to již slaběji než dříve.
„Otevři tedy levé oko!“ kázal profesor Jesenský poznovu.
Pozoroval jsem, že se hlava skutečně namáhá víčko na levém oku zdvihnouti, ale podařilo se to již jen zpola, z čehož bylo zříti, že vědomí ve sťaté hlavě počíná již ubývati.
„Již dosti hrozných těch experimentů, pane profesore!“ zvolal nyní pan královský rychtář. „Toť by člověk sám mohl z toho leknutím a strachem život pozbýti!“
„Jen okamžik ještě, pane královský rychtáři,“ pravil však profesor Jesenský, který by byl ubožáka toho ještě dále trápil; „chci jen zkusiti, zdaž dovede i teď ještě několik kroků učiniti.“
Rychtář pohodil hlavou na znamení, že k tomu svoluje.
Profesor pokynul opět oběma magistrům, kteří tělo odsouzencovo za ramena drželi, a počal zase krokem nazpět kráčeti.
Všickni jsme dychtivě zírali na nohy odsouzencovy, jak si nyní počínati budou, a tu jsme viděli, kterak sťatý pohnul levou nohou, jako by ji kupředu chtěl pozdvihnouti, ale hnutí to bylo již malomocné a noha se nedovedla již ke kroku rozejíti.
Tím méně to šlo s nohou pravou, neboť tělo odsouzencovo stávalo se každým okamžikem bezvládnějším, a nebylo již pochybnosti, že sťatý pozbývá již docela vědomí, které v něm bylo pokusem profesora Jesenského uměle vzbuzeno.
„Až potud a nic dále!“ zvolal Jesenský, když se přesvědčil, že v těle delinkventově není již ani jiskřičky vnitřního vědomí. „Skoro po čtvrt hodiny však přece posmrtný život v těle jeho trval, čímž jest zjištěno, co jsem chtěl dokázati! Věda lékařská jest opět o jednu dosud neznámou zkušenost obohacena.“

„Záleží jen na tom," podotýkal Zalužanský, „zdaž se pokus tento podaří též s každým jiným odsouzencem, totiž také na člověku slabšího ústrojí a skrovnější síly tělesné, než jakou tento delinkvent vynikal."
„To je věcí dalších pokusů," odtušil Jesenský a hodil nyní hlavu sťatého zločince, kterou byl opět s hrdla jeho sňal, na zem a velel oběma magistrům, aby již tělo také na zem složili.
Hned potom sestupoval pan královský rychtář a ostatní soudní osoby s popraviště, aby se zase do města vrátili, kteréhožto příkladu též ostatní diváci kol popraviště stojící následovali.
Jen profesoři Jesenský a Zalužanský zůstali ještě na popravišti, horlivě o významu právě provedeného pokusu hovoříce.
Já pak se obrátil k oběma pomocníkům svým s rozkazem, aby vykopali jámu, do níž by mrtvola sťatého byla vhozena.
„Toho chlapíka, který tak hezky i po smrti poslouchal," zvolal potom profesor Jesenský, „bylo by škoda nechati shníti v zemi! Zachovejte mi ho, mistře Hanuši, do noci a pak mi jej dejte dopraviti do koleje Rejčkovy, kde chci zítra veřejnou přednášku o pitvě uspořádati, při níž první v Praze pokus s pitváním podniknu, tak aby již konečně směšný ten předsudek zdejší proti otvírání těla lidského pominul a věda pitevní aby slavila svůj vjezd na vysokou školu pražskou, jako jest tomu na universitě pařížské."
„Vy chcete veřejně tělo lidské pitvati?" zvolal profesor Zalužanský. ,,A neobáváte se vzbouření lidu pražského?"
„Však já také nebudu před lidem sprostým pokusy své pitevní činiti!" odtušil Jesenský pevným hlasem. „Pouze učenci naši a vzdělaní lidé budou míti zítra přístup k tomuto prvnímu pitvání těla lidského v Praze, kterým vědě pitevní a vůbec anatomii dokořán vrata na zdejší fakultě lékařské otevru."

„Pak jest třeba," ozval jsem se nyní též já, „abych mrtvolu popraveného tuto dole ve sklepě ukryl, a potom vám ji, pane profesore, dám do koleje dopraviti."
„Zavděčíte se tím vědě, mistře Hanuši," pravil profesor Jesenský vlídně ke mně; „a jelikož jste se sám byl již potají pitváním těl lidských zanášel, pochopíte snadno, jaký účinek zítřejší přednáška moje v oboru lékařském míti bude."
„Přál bych sobě, abych jí mohl též přítomen býti!" zvolal jsem bezděky s povzdechem.
„A proč byste nemohl?" zvolal profesor, jehož mysl byla již zcela jinými věcmi zabavena.
„Zapomínáte, milý příteli," podotýkal s úsměvem profesor Zaluzanský, „že mistr Hanuš jest mistrem popravním, a nesmí tudíž mezi ostatní společnost vcházeti, nechce-li největší nevoli proti sobě vyvolati."
„Ano, ano," zvolal nyní Jesenský, „zde bují také ještě ten předsudek, že jest kat nečestným člověkem! Já se však posmívám předsudku tomuto a slibuji vám, mistře Hanuši, že vás potají do síně v koleji Rejčko-vě dopravím, jestli se jen řádně zakuklíte, aby vám z toho nějaká nepříjemnost nevzešla."
„O, jak jsem vám povděčen, pane profesore, za toto příznivé vaše smýšlení o sníženém stavu mém a za ochotu vaši!" zvolal jsem s výrazem vděčnosti v oku.
„Očekávejte mne zítra večer u příbytku mého a pak mne do koleje provodíte," pravil ještě profesor Jesenský, a vlídně mi pokynuv, opouštěl též on s profesorem Zalužanským popraviště, aby se opět do města vrátil.
Tak učinili též všickni ostatní profesoři a učenci, kteří byli dole pod popravištěm experimentu kolegy svého přítomni a nyní se v čilém rokování o zjevech pozorovaných na mrtvém těle zase nazpět do Prahy odebrali.

Já pak pokynul holomkům svým, aby snesli mrtvé tělo sťatého do sklepení pod popravištěm, a chopiv sám opět šťasten hlavu se země, kam ji byl profesor Jesenský pohodil, odnášel jsem ji taktéž dolů k trupu jejímu.
Pohlédl jsem v obličej její a spatřil, že jest sinavě bledá, jak to u každého mrtvého těla bývá, a poněvadž z ní již ani kapka krve více nevycházela, bylo již také po všem posmrtném vědomí jejím, které v ní profesor Jesenský odvážným a děsným pokusem svým na nějakou chvíli i po stětí vyvolal.
Uzavřev pevně sklípek, aby se do něho snad někdo nepovolaný nedostal, vracel jsem se s pomocníky kolem zdí městských a přes František zase do katovny zpět, kde-jsem musil ženě své i Martě podrobně popsati, _cp_seJbylo dnes na popravišti nevídaného udalo.
V noci pak sám jsem byl tomu přítomen, když pomocníci moji tělo a hlavu sťatého zlosyna do koleje Rejčkovy dopravili, kdež služebník profesora Jesenského obé od nás přijal a do síně pitevní přenesl. Zdál se v podobných pracích již zcela otužilý, jak tomu ani jinak nemohlo býti u sluhy učence, který otvírání lidských mrtvol již od několika let provozoval, zejména pak za svého pobytu na universitě ve Wittemberku se mnoho anatomií zabýval.
Druhého dne potom dostavil jsem se v ustanovenou hodinu večerní ku příbytku profesora Jesenského v Nožířské ulici a odtamtud mne vedl slavný učenec do koleje Rejčkovy v Jerusalemské ulici, kdež byla největší síň pro přednášky na vysokých školách pražských a jíž užívali profesoři jen tehdáž, kdykoli se bylo velkého návalu posluchačů nadíti.
Postranním vchodem uvedl mne pak sluha profesorův do síně této, kdež jsem mohl v ústraní za kamny místo své zaujmouti, aniž si mne kdo byl povšiml neb v osobě mé popravního mistra staroměstského tušil.

Pozornost všech přítomných byla také obrácena jen k osobě profesora Jesenského a nikdo si nevšímal muže v plášť zahaleného, jenž u kamen v zákoutí a ve stínu stál, a tak jsem mohl býti celé dlouhé přednášce přítomen, aniž byl kdo z ostatních tušil, že též kat staroměstský ve společnosti byl a s touž pozorností jako všichni ostatní ji sledoval.

A byla to věru společnost, jaké jsem dosud ještě nikdy nebyl pohromadě viděl.

Byli tu nejen přítomni veškeří profesoři vysokého učení pražského, jakož i četní učenci, kterých tehdáž tak mnoho v Praze u dvora císařského meškalo, leč také četní hodnostové dvorní a zemští, úředníci císařští a městští, Patriciové ze všech měst pražských — slovem nejvybranější společnost pražská, která se tu k nevídanému dosud divadlu pitvání těla lidského sešla.

Profesor Jesenský odchlípl nejdřív s uťaté hlavy kůži s vlasy a pak dovednými dvěma řezy křížovými rozevřel též lebku, z níž pak vyňal mozek, aby tvar a složení jeho vysvětloval.

Přednášel jasně a výmluvně, takže i laik mohl přednášku jeho s plným porozuměním sledovati. Když byl s vysvětlením hlavy hotov, přešel na hrdlo a pak na dutinu prsní, z níž jednotlivé součástky vyndával a obšírně popisoval úkony jejich v těle lidském. Podobně učinil i s dolejší částí života a počínal si při všem tak jistě a zároveň klidně, jako by nějaký hravý experiment vykonával.

Těšil se také největší pozornosti všech posluchačů, kteří mu na konci poutavé přednášky hlučně souhlas i dík svůj vzdávali.

Tím byl dosavadní předsudek proti pitvání těla lidského v Praze překonán a od té doby konal každý z profesorů lékařské fakulty podobné pokusy při svých přednáškách o anatomii.

A když krátce potom profesor Jesenský v témž sále konal pitvání veřejné na těle ženské delinkventky, jež jsem mu taktéž

byl musil po vykonané popravě dodati, tu již nová anatomie v Praze docela opanovala, a zanedlouho mohl i tílko jednoho zemřelého dítka otevříti a příčinu jeho nemoci pitváním svým zjistiti.
Já pak jsem si mohl též pokládati za zásluhu, že jsem přispěl k tomuto rozšíření vědy anatomické v Praze.

4.

Maršálek Rosswurm a konec jeho.

Nyní přicházím v Pamětech svých k vylíčení tragického konce vznešeného pána, o němž by při vysokém jeho postavení a při jeho zásluhách o trůn císařský ve válkách s Turky v zemi Uherské nebyl asi nikdo tušil, že také zhyne smrtí pod mečem kata staroměstského v Praze.

Byl to proslavený maršálek vojska císařského, Heřman Krištof rytíř Rosswurm, slavný vítěz nad nepřítelem křesťanstva v Uhrách, neohrožený vojín své doby, zároveň však jeden z předních rozmařilců a prostopášníků, před nímž nebyla žádná hezká ženština bezpečná a jenž za několikerého pobytu svého v Praze získal si pověst ve veškerém obyvatelstvu zdejším, takže pak jeho krvavý konec ovšem také největší povyk v Praze i všude jinde způsobil.

Pocházel ten pán ze šlechtického rodu v Kobursku v říši Německé a již za mladých let dal se k vojsku a bojoval v Porýnsku a v Lotrinsku, ve kterézto zemi spáchal mnoho výstředností, opustil jednu mladou šlechtičnu, jíž byl manželství sliboval, a měl za to podle obyčeje té země smrtí potrestán býti.

Ujel však ze země a dal se v Bruselu naverbovati k vojsku generála Adolfa ze Schwarzenberku, které v Uhrách proti nepříteli křesťanstva bojovalo.

Tak přišel do země Uherské, kde přes všecku prostopášnost svou v hodnosti voienské postupoval, neboť byl zároveň velice udatný a několikrát přispěl statečností a neohrožeností svou k vítězství vojska císařského nad Turky, takže mu císař Rudolf IL, uznávaje zásluhy jeho, roku 1596 zlatý řetěz darem poslal.

Na jaře roku 1596 byl Rosswurm již jako plukovník v Praze, aby zde verboval nový pluk vojenský proti Turkům, s nímž ke Komárnu vytrhl.
Verbíři jeho měli tehdáž stoly své rozestaveny na náměstí Staroměstském, kdež hudbou svolávali bojechtivé mladíky, kteří se houfně dávali k praporu Rosswurmovu najímati, neboť se každému hned několika dukátů na ruku dostalo.
Také jeden z mých holomků dal se tehdáž od důstojníků Rosswurmových naverbovati, neboť nic nebylo hleděno k tomu, že jest člověk stavu sníženého, ano právě on byl jim vítán, aby prý mohl popravy ve vojsku vykonávati.
Později slyšel jsem o něm, že skutečně mnoho vojáků k smrti odsouzených v Uhrách zvěšel, ale po letech tam kdesi sám zanikl, takže jsem se později o něm nic již nedověděl.
Sám jsem několikrát, když jsem se ze Špinky na radnici zadním vchodem nazpět do katovny ubíral, přihlížel zpovzdáli tomuto verbování lidu vojenského, které se poblíž červené kašny primátora Krocína z Drahobejle dalo, a jednou jsem tam spatřil též plukovníka Rosswurma, jenž byl s několika kumpány svými na koních přijel, aby se verbířů zeptal, mnoho-li vojáků již najali.
Nepomyslil jsem si tehdáž arciť, když jsem ho po prvé shlédl, že také on se stane jednou obětí popravního meče mého, ačkoli už tehdáž bylo o něm v Praze známo, že byl v Lotrinsku jen stěží meči katovu ušel.
Také soubojů měl v Praze jako všude jinde několik, neboť při pitkách a nezřízených zábavách s důstojníky a s mladými kavalíry přicházel často do hádek, které pak obyčejně vyzváním na Špitálsko končily.
Vyprávělo se o něm, že při soubojích svých užíval ninohých uskoků a lstí, takže vždycky nad svým protivníkem zvítězil, sám pak povždy beze škody vyvázl. Zejména vyčítalo se mu,

že v souboji s panem Janem Vchynským ze Vchynic, s nímž se byl taktéž při nějaké hostině svadil, nekavalírsky se zachoval, neboť jej ranou do zad skolil, což ovšem proti všem pravidlům čestného souboje čelilo.
Po další tři léta bojoval zase v Uhrách, ale znesvářil se tam s maršálem Schwarzenberkem, který ho dal i do vězení vsaditi, když byl i arcikníže te Matyáše, bratra císařova, proti němu popudil.
Když pak propuštění dosáhl, přichvátal plukovník Rosswurm roku 1599 zase do Prahy, aby si na Schwarzenberka i na samého arcikníže te u císaře stížnost vedl. Nezastihnuv císaře v královském hradě na Hradčanech, odjel za ním na letní jeho sídlo v zámku v Brandýse nad Labem a odevzdal mu své spisy žalobní, v nichž žádal, aby se mu od maršála i od arcikníže te zadostiučinění dostalo.
Ale maršál Schwarzenberk taktéž nemlčel a obviňoval naopak Rosswurma z mnohých zlých skutků, takže divokému plukovníkovi bylo rozkázáno, aby příbytek svůj v Praze neopouštěl, dokud nebude proces jeho skončen.
Bylo by to s ním snad už tehdy zle dopadlo, kdyby protivník jeho maršál Schwarzenberk právě té doby nebyl při obléhání uherské pevnosti Papy zastřelen býval. Tak se Rosswurm z hrozícího mu procesu šťastně vypletl, a bylo mu i dovoleno, že se směl zase představiti císaři Rudolfovi, který se byl toho času zdržoval v Plzni, uchýliv se tam před morem v Praze velice řádícím.
Byl tedy zase nejen na milost přijat, ale též hodností polního maršála vyznamenán, neboť byla tehdy v Uhrách o dobré vůdce vojenské veliká nouze. Nový maršálek se také hned potom proslavil dobytím města Stoličního Bělehradu, což bylo v Praze radostně střelbou a zpíváním Tedeum oslavováno.

Sláva takováto způsobila však Rosswurmovi také mnoho nepřátel, zejména mezi vlašskými šlechtici, v jichž čele stál hrabě Belgiojoso, který by se byl ráď nejvyšším velitelem vojenským v Uhrách stal.
Když pak maršálek jednou v souboji zabil vojenského radu Dentize, osočili jej Vlaši znovu u císaře v Praze, leč Rosswurm dovedl si darováním zlatého řetězu nejvyššímu komorníku císařovu Filipu Langovi z Langenfelsu získati přízeň tohoto všehomoucí-ho tehdy muže u dvora císařského, a tak i z této pletky opět se zdravou kozí vyvázl.
V zimě roku 1603 zavítal maršálek s četnými důstojníky zase do Prahy, aby zde masopustní dobu vesele trávil, neboť za zimní doby nebylo v Uhrách válčeno a oboje vojska odtáhla vždy do svých kvar-týrů zimních, kdežto vyšší důstojníci se po zábavách sháněli.
Toho roku byl v Praze masopust velmi veselý, v panských domech a palácích se mnoho tančilo a hodovalo, při tom se však také mnohé prostopášnosti prováděly, jichž byli také vždy maršál Rosswurm a francouzští a němečtí jeho důstojníci účastni.
O jednom výstupku jeho tehdy veškerá Praha vyprávěla a od hodnověrného svědka věci té dověděl jsem se o tom toto:
Maršál Rosswurm docházel do krčmy na Dláždění v Novém městě pražském, kdež měl krčmář dvě hezké dcery, kterých se prostopášnému kavalírovi zachtělo. Ale krčmář způsobil v noci, když tam maršál ještě s jedním francouzským důstojníkem přišel a za dcery sto dukátů podával, tak nehorázný hluk, že bylo veškeré sousedstvo pobouřeno a na oba důstojný s klacky a jinou zbraní se vrhlo.
Rosswurm a jeho čistý přítel bránili se meči a dali se na útěk, neboť na ně bylo kamením se všech stran házeno. Jeden kámen trefil Rosswurma do kříže takže maršál k zemi padl a byl by od

rozhořčené chasy pivovarské snad utlučen býval, kdyby jej nebyl soudruh jeho zdvihl a do kočáru nedaleko čekajícího dovlekl, takže oba prostopášníci mohli do příbytku svého v Menším městě pražském ujeti.

Ošklivý kousek tento byl však v rozmařilých kruzích šlechtických Rosswurmovi jako nějaký hrdinský skutek vykládán a nikdo z kavalírů mu to za zlé nepokládal, naopak hodovali a kvasili s ním i hráli o velké peníze dále, kdežto obecný lid pražský na scestného maršála jen láteřil. Ten však, moha spoléhati v přízeň svoji u dvora, vysmíval se nejen lidu, ale též zákonům a řádům městským, jak to právě v téže době masopustní novým výtržnickým kouskem dokázal, jemuž jsem i já náhodou byl co očitý svědek přítomen, pročež jej také tuto blíže poznamenávám, abych násilnickou povahu maršálovu osvětlil.

Odpoledne v pondělí masopustní bral jsem se do radnice, abych si v mučírně tamní vše připravil k mučení jakéhosi inkvisita, který měl býti v noci téhož dne podroben trpné otázce; šel jsem tehdy místo vchodem v zadní části radnice vedlejší fortnou v průčelí radnice, tu, kdež biřicové městští mají své příbytky, neboť měl jsem se domluviti s náčelníkem jejich o tom, aby několik mužů k noční exekuci dostavil, kteří by inkvisita do mučírny přivedli a pak jej z ní zase do žaláře odnesli, neboť mohlo se s jistoj tou očekávati, že zlosyn ten, na němž měl třetí stupeň otázky trpné prováděn býti, nebude asi již k tomu schopen, aby se mohl sám o sobě do své cely žalářní navrátiti.

Kráčím tudíž z Platnéřské ulice, jsa ve svůj plášť zahalen a maje klobouk se širokou střechou hluboko do čela vtlačený, na Kurný trh a tu slyším z nedaleké ulice Nožířské přicházeti jakýsi pomíšený hluk, jako by velký dav lidu povykoval, mezi čímž se i výskání ozývalo.

„Bude to nějaký masopustní mumraj,“ pravil jsem k sobě, zastaviv se u studny uprostřed trhu, jemuž se také Malý rynk říká, a vyčkávaje, až se dav vyvalí z ulice Nožířské; takové mumraje byly před lety v Praze o dnech masopustních v obyčeji, ale když se při nich mnohé scestnosti daly, zakázal je císař Rudolf pod přísnou pokutou, a tak jsem dychtil, kdo se to odvážil císařskému zákazu veřejně se protiviti.

V malé chvíli, v níž se bylo již mnoho lidí ze všeho sousedstva na trh vyhrnulo, počal z ulice Nožířské vycházeti velký počet mladých hejsků, dětí a nezvedenců, kteří všelijak poskakovali a reje tropili, ukazujíce dozadu na několik jezdců, kteří v rozličných maškarách průvod masopustní k zábavě lidu pražského po městě vedli a sami si při tom na koních svých bujně počínali.

Bylo očividno, že jsou to veselí kumpáni šlechtičtí, neboť pitvorné obleky jejich byly skvostné a koně ušlechtilého plemene.

Všichni prostopášníci tito pak měli na tvářích škrabošky, aby nebyli poznáni, neboť se snad přece ve vnitru svém za bláznovské a neslušné počínání své styděli.

Poněvadž masopustní mumraj tento způsoboval veliký shluk lidu v ulicích, takže lidé se ani nemohli kupředu bráti, vystoupil velitel vojenské stráže z radnice a zvolal na jezdce, kterak císařským mandátem jsou podobné průvody ve městech pražských zakázány, a že tedy bez meškání s koní svých slézti a jei na radnici provázeti mají, kde s nimi královský paň rychtář podle práva naloží.

Ale rozpustilí maškarníci ztropili si ze strážníka smích a odpovídali mu německým jazykem, že slovanskému jeho jazyku nerozumí, a jiní posměšně ho vyzývali, aby k čertu táhl a veselost jim nekazil.

Poznal jsem podle toho, že to jsou nejspíše němečtí důstojníci vojska císařského, kterých bylo tehdáž s maršálem Rosswurmem množství do měst pražských z Uher přišlo, aby zde veselý masopustní čas ztrávili, a ti že také tento veřejný mumraj ulicemi pražskými ztropili.
Ale vůdce mušketýrů městských, dbaje povinností úřadu svého, nedal sebou tak lehce zahrávati, nýbrž zavolal své lidi ve zbrani stojící a zároveň dal všecky ulice na Malý rynk vedoucí řetězem zatáhnouti, takže jezdci nemohli se již kupředu brátí a zato tím vzpur-něji si počínali.
Mušketýři chopili k dalšímu rozkazu svého rot-mistra koně předních jezdců za uzdu, aby je do radnice táhli, ale tu se přihnal jeden ze zadních jezdců s vytaseným kordem v ruce a ťal jednoho z mušketýrů do ruky, kterou držel uzdu koně, takže hned krev tekla.
To však rozhořčilo ostatní mušketýry, že se vrhli na maškarníky, kteří se jim kordy svými protivili, a z toho povstala pravá bitka, před níž se všichni diváci rozutekli, aby snad k nějaké pohromě nepřišli.
Vtom však přikvapil královský pan rychtář z radnice, vysoko třímaje soudcovskou hůl jakožto znak práva městského v povětří, a zbůjníci, zalekše se prava tohoto i znajíce zákon, podle něhož by se byli trestuhodnými stali, kdyby se rozkazu královského rychtáře dále byli protivovali, zastrčili kordy své a jeden z nich se tázal rychtáře, proč jim mušketýři v další jízdě brání.
„Poněvadž je taková jízda masopustní císařským mandátem zakázána!“ odpovídal rychtář. „Kdo jest onen z vašich tovaryšů, kterýž byl mušketýra svévolně do krve zranil? Chci znáti jméno a stav jeho, aby mohl býti podle práva potrestán!“

Tázaný jezdec ohlížel se rozpačitě po vinníkovi, který mu kynul rukou, aby jeho jméno nevyzrazoval, ale rychtář stál na svém, hroze, že dá všecky jezdce zajmouti a na radnici odvésti.
Tu pak tázaný jezdec zvolal v odpověď na otázku rychtářovu:
„Maršál Rosswurm jest tím vinníkem a toho bohdá nebudete ani ve vězení bráti!“
Slov těchto ulekl se rychtář velice a omlouval se jezdcům, v nichž nyní pány vysokého stavu tušil, že bylo proti nim od mušketýrů násilně vystoupeno.
Vida, že jest prozrazen, sňal nyní jezdec, jejž byl soudruh jeho jakožto císařského maršála Rosswurma označil, černou škrabošku s obličeje, a skutečně byl to maršál, který v bujnosti se byl v tomto masopustním reji účastnil.
Mrze se nad tím, že byla důstojnost jeho objevena při tak nechvalné příležitosti, a pozoruje zkroušenost i strach královského rychtáře, počal maršál divoce vyhrožovati rychtáři i strážníkům, že si na jejich násilné jednání bude u samého císaře stěžovati.
Královský rychtář hleděl jej uchlácholiti a kázal hned zase řetězy z ulic odstraniti, aby páni mohli bez překážky dále jeti, ale slyšel jsem maršála Rosswurma ještě dlouho láteřiti a pomstou vyhrožovati.
Vrátili se pak zase všichni jezdci Nožířskou ulicí na Hradčany, odkud byli masopustní svůj mumraj započali, a to, jak lidé vypravovali, od veselky pana nejvyššího štolby císařského, rytíře Proskovského z Proskovic, k níž také tito páni s maršálem Rosswurmem byli pozváni, a rozjařivše se při banketu svatebním hojným vínem, usmyslili si vyjeti do měst pražských v průvodu masopustním, který zakročením rotmistra městských strážníků na Malém rynku byl tak nenadále překažen.

Na radnici byl mezi mušketýry veliký postrach, neboť se obávali pomsty tak velmocného muže, jakým byl maršál Rosswurm, a skutečně se také tyto obavy jejich až příliš brzo vyplnily.
Hned příštího dne vedl si totiž maršál velmi prudkou stížnost u pana nejvyššího kancléře Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a ten, nechtěje si maršála rozhněvati, kázal veškeré mušketýry staroměstské, již se byli proti průvodu zbrojně vyřítili, bez milosti do vězení uvrhnouti.
Ubožáků těch bylo do půl druhého sta, a poněvadž byla toho času velmi krutá zima, zkusili ve vazbě velice, takže dva z nich v žaláři zemřeli. Ženy zavřených strážníků každodenně chodily do domu pana Václava Kinského ve Vlašské ulici, kde byl maršál Rosswurm příbytkem, prosit o milost pro své nebohé muže, ale maršál zůstával neúprosný a teprve po čtrnácti dnech byla vězňům zase milost dána.
Jedna z obou vdov, která byla muže svého smrtí v žaláři ztratila, pronesla v bolesti své kletbu nad maršálem, aby se jednou sám octl v témž vězení na radnici staroměstské a tam aby jej hněv spravedlivého Boha ještě horší smrtí stihl, než jakou byl musil nešťastný muž její skončiti.
Ubohá netušila, kterak se kletba její a volání o pomstu již ve krátké době potom plnou měrou vyplní!
Maršál Rosswurm veselil se však na ten čas ještě dále, a když masopust strany katolické konce svého došel, vyjel si s kumpány svými na Karlštejn k tamnímu purkrabí panu Janu Vřesovci z Vřesovic, jenž měl několik hezkých dcer, a tam v masopustním veselí dále pokračoval.
Páni podobojí neuznávali totiž ještě nový kalendář katolický, jenž byl roku 1548 také v Čechách zaveden, nýbrž slavili roční svátky podle starého kalendáře ještě o deset dní později než katolíci, a tak trval zejména na venkově masopust o deset dní

déle než katolický masopust, a právě za tou příčinou si vyjela společnost maršála Rosswurma na Karlštejn, kde pak ještě dále masopustní orgie provozovala, jak se o tom později ve městech pražských nepěkné historky vypravovaly.
Příštího potom roku 1605 přišel maršál Rosswurm z Uher zase do Prahy a tu jej zachvátila Ne-mesis a splnila se na něm kletba, kterou byla nad ním žena utrápeného mušketýra městského vyřkla.
Maršál měl, jak jsem již pravil, mezi vlašskými šlechtici, jichž tehdáž mnoho bylo ve vojsku císařském, četné nepřátele, a zvláště na něj nevrazili vlaští hrabata František a Jan Belgiojosové, z nichž onen byl jednou pro maršála do vězení v radnici Nového města pražského uvržen, začež mu krutou pomstu přisahal.
Rosswurm se dověděl o tom, že mu oba Belgiojoso-vé byli smrt přisáhli, a proto vycházel za noční doby vždy jen s několika ozbrojenými služebníky, neboť tehdáž byly v městech pražských četné přepady loupežné konány, jak jsem se o tom již častěji byl v těchto Pamětech svých zmínil.
O této zášti obou hrabat Belgiojosů proti maršálu Rosswurmovi zvěděl také jakýsi Furlani, který byl do Prahy z Milána za tou příčinou přišel, aby si vyzískal těch dvanáct set dukátů, které byly od městské rady v Miláně vysazeny na hraběte Františka Belgio-josa, kdo by jej živého do Milána nazpět přivedl, neb šest set dukátů za hlavu jeho.
Byl tento hrabě unesl ženu jistého šlechtice v Pavii i s některými penězi a klenoty v ceně asi osmi tisíc dukátů, a za tento zločin odsouzen hrdla, kterému trestu však uprchnutím svým do Prahy unikl.
Poněvadž pak vláda milánská prohlásila, že udělí tu cenu též zločincovi, který by tím zároveň odpuštění trestu svého dosáhl, odebral se za hrabětem Belgiojosem do Prahy řečený Furlani,

chtěje si zlaté ceny oné dobýti a jakéhosi dřívějšího trestu se zbaviti.
Tento Furlani, nemoha se sám na hraběte dostati, umínil si maršála Rosswurma proti němu poštvati, což se mu při známé kyselosti mezi oběma hrabaty a maršálem také snadno podařilo.
Bylo to v den sv. Jakuba roku 1605, kdy maršál Rosswurm byl u tabule u svého spolubojovníka z Uher, pana Zikmunda z Herberštejha, kde se po veselé hostině jako obyčejně ještě mnoho pilo a o veliké peníze v karty a kostky hrálo.
Bylo již pozdě v noci, když se maršál bral do svého příbytku ve Vlašské ulici v Menším městě pražském, kde v domě pana Kinského bytoval.
Dvě pážata s rozžatými pochodněmi šla před ním a dva služebníci ozbrojeni následovali jej, nesouce mu rapír, jejž byl při hostině odložil a jejž si v noci již připínati nechtěl.
Když z Vlašského náměstí zahýbal do úzké ulice kolem domu dvorské komory, kudy by byl na tržiště malostranské přišel, zastavil jej Furlani, který zde byl maršála očekával a tomuto osobně znám byl, neboť byl mu jednoho času v Uhrách sloužil.
Maršál, poznav Furlaniho, tázal se ho, čeho si přeje, neboť se domníval, že od něho nějaký dar chce vyprositi.
„Chci vás varovati, pane maršále, před nepřáteli vašimi,“ pravil Furlani však jaksi tajemně.
„Ho ho, těch mám mnoho,“ smál se maršál, jenž byl ve veselé náladě; „musíš mi je blíže pojmenovati a také potom se žádného z nich nebudu báti.“
„Jsou to hrabata Belgiojosové,“ odpovídal vlašský bandita dále.
Tu byla pozornost maršálova vzbuzena, neboť vlaští kavalíři tito přes všecko líčené přátelství své byli mu zapřísáhlými nepřáteli, o čemž maršál Rosswurm až příliš dobře věděl.

„Co jest s nimi, mluv rychle!“ kázal tedy Furla-nimu horlivě.
„Očekávají Vaši Milost tamto na rohu Vlašské ulice,“ sděloval dále tento, „a zaslechl jsem od služebníků, jejich, že přepad tento jest chystán na maršála Rosswurma, který prý z pasti této nemá se zdravou koží vyváznouti.“
„U sta hromů!“ zvolal maršál v náhlé rozhorlenosti. „Tedy jako vlaští bandité mne chtějí přepadnouti ? Nuž, maršál Rosswurm jim dokáže, že se pasti jejich nebojí. Tu máš, hochu, za dobrou zprávu svou a následuj mne do Vlašské ulice!“
Dal Furlanimu několik zlaťáků a sám se chopil kordu, jejž mu musil služebník jeho podati.
Opatrně postupovala tlupa tmavou nocí přes tržiště k Vlašské ulici, a to bral se Furlani s jedním ozbrojeným služebníkem maršálovým o několik kro-čejů napřed, aby úkryt hrabat Beígiojosův vypátral a zprávu o tom Rosswurmovi podal.
Na rohu Vlašské ulice stálo skutečně několik tmavých postav, z nichž první byl hrabě František Belgiojoso.
Šlechtic oslovil Furlaniho po vlašsku, ale ten místo odpovědi vypálil na hraběte ránu z bambitky a postřelil ho do levé ruky.
Hrabě tasil kord a počal na útočníka dotírati, při čemž jeden ze služebníků jeho taktéž na Furlaniho vystřelil, aniž ho však byl zasáhl, takže ten bez pohromy mohl se soudruhem svým nazpět k maršálovi spěchati, aby mu oznámil, že byl od hraběte Belgio-josa vražedně napaden, čemuž však nebylo tak, a měla tato lživá zpráva jen ještě více Rosswurma proti vlašskému šlechtici roznítiti a zápas krvavý mezi nimi nevyhnutelným učiniti.
Maršálek zahýbal právě kol rohu, když spatřil, jak hrabě s dobytým kordem oba muže pronásleduje.
I postavil se mu sám s kordem v ruce, volaje na obě pážata, aby se s pochodněmi k němu drželi, tak aby útoky protivníka svého mohl odrážeti a jej poraziti.

Hrabě František Belgiojoso byl výtečný šermíř a pohyboval se v zápasu tomto mnohem křepčeji než maršál, který byl dobrým trunkem přemožen a proto nepříliš pevně na nohou stál a také kordem nevládl tak obratně, aby byl každou ránu hraběte odraziti mohl.
Proto dostal od něho již tři bodné rány, než mu mohl sám první ránu zasaditi, po níž se Belgio.ioso počal potáceti, takže k zemi padl.
Vtom však přiskočil Furlani k hraběti a střelil mu z bambitky ránu do hlavy, kterou jej na místě usmrtil.
„U ďábla, bídní ku, tys jej zavraždil, kdežto měl v čestném souboji padnouti, jak se na pravé kavalíry sluší!“ zvolal Rosswurm, jenž byl v zápasu zcela vystřízlivěl. „To by mohlo nemilé následky pro mne míti, kdyby císař neseznal pravý průběh věci. Hned zítra vyžádám si audienci u Jeho Milosti císařské, aby mne zrádní Vlachové nepředešli! Ty pak, ničemníku,“ dodal k Furlanimu, „hleď, abys vyvázl šibenici, která ti teď hrozí za to, že ses opovážil v souboj dvou šlechticů se mísiti!“
„Ano, pospíším do Milána, abych získal cenu na hlavu hraběte Belgiojosa vysazenou!“ zvolal bandita vlašský a zmizel hned potom ve tmě.
„Tedy o to bídníkovi tomu šlo?“ mručel si maršál mrzutě do vousů. „Zdá se mi, že mne ten bandita úmyslně podvedl, aby získal cenu onu, pro niž hraběti hlavu prostřelil! Tím spíše jest nutno, abych císaři a ministrům jeho celou událost vysvětlil, aby mně nebyla vina ze zavraždění Belgiojosova přikládána.“
Opustil místo krvavého nočního výjevu tohoto, kde se jíž služebníci hraběte kol mrtvoly pána svého shrnuli, zapřisahajíce se hlučně, kterak prý pán jejich na přepadení maršála Rosswurma ni vzdáleně nepomýšlel, nýbrž jen pod

okny dámy své ve Vlašské ulici čekal, aby jej k sobě do komnaty své potají vpustila.
Hned druhého jitra jel maršál do císařského hradu, kde ukazoval dvořanům rány své, které byl při nočním potýkání svém od hraběte Františka Belgiojosa utržil, a stěžoval si na pikle a úklady vlašských svých nepřátel, kteří prý o bezhrdlí jeho usilují.
Nejvyšší komorník císařský, Filip Lang z Langen-felsu, jemuž byl maršál dobrý koláč přislíbil, vymohl Rosswurmovi audienci u císaře, který pak, vyslechnuv stížnost maršálovu, velice prý se zlobil nad tím, že se jeho polnímu maršálkovi takovéto vražedné útoky strojily.
Tak vrátil se Rosswurm z Hradčan v bezpečné naději, že krvavá událost tato nebude míti pro něho žádných zlých následků, zvláště když byl vylíčil, kterak vlastním původcem násilné smrti hraběte Belgiojosa jest vlašský bandita Furlani, na nějž byl také hned zatykač vydán, aby byl pro vraždu stíhán a trestán.
Ale ještě téhož dne podal bratr zabitého, hrabě Jan Belgiojoso, žalobu na maršála Rosswurma, v níž dovozoval, kterak onen dal hraběte úkladně zavražditi, neboť prý už dávno byl mu smrtí vyhrožoval a pikle proti němu strojil.
Při tom se odvolal na přísné mandáty císařské, kterými se každému smrtí vyhrožovalo, kdo by se v městech pražských k nočnímu útoku odvážil.
Strana vlašská při dvoře, která byla maršálovi již v poli proti Turkům nepříznivá, vylíčila císaři i všem úředníkům smrt hraběte Františka Belgiojosa jakožto úkladnou vraždu, a poněvadž se lstivým těmto lidem podařilo penězi uplatiti císařského komorníka Langa, aby ve smyslu jejich na císaře působil, vzala celá věc zanedlouho velmi zlý obrat, neboť

komu se stal komorník Lang nepřítelem, ten se mohl již za ztraceného pokládati.
Prozatím nebylo proti maršálovi postupováno, nýbrž vydán jest zatykač na uprchlého banditu Fur-laniho, který podle udání Rosswurmova byl vlastním vrahem hraběte Belgiojosa, jakž tomu také skutečně bylo, neboť on byl na zemi ležícího kavalíra ranou do hlavy zastřelil.
Tu jednoho dne na začátku měsíce srpna přibyl ke mně do katovny pan městský písař, přinášeje mi rozkaz pana královského rychtáře, abych se na příští jitro chystal k exekuci na popravišti.
Bylo mi to divné, neboť jsem té doby nevěděl o žádném delinkventu v žaláři radnice staroměstské, který by byl k smrti odsouzen býval.
Tázal jsem se tudíž pana písaře, na kom mám exekuci ohlášenou vykonati, neboť není žádného delinkventa na ten čas ve vězení Špince.
„Tehdáž je to pták z cizích krajů, milý mistře Hanuši," odpovídal pan písař, „který se však již jen mrtvý do rukou spravedlnosti dostal."
„Na mrtvole bude tedy zítřejší exekuce konána?" pravil jsem v rostoucím udivení. „A kdo to i po smrti Ještě má potupně trestán býti?"
„Jest to onen vlašský bandita Furlani," sděloval pan písař, „který byl před týdnem ve Vlašské ulici v Menším městě zastřelil hraběte Belgiojosa."
„A pro kterýžto mord je také císařský pan maršál Rosswurm v těžký proces zapleten," pravil jsenr „vím o té krvavé události, o níž veškerá Praha od té doby rozpráví. Věru škoda, že nebyl živ lapen, tak aby maršál vyvázl z hrozícího nebezpečí, neboť prý jemu samému mord ten za vinu kladen."

„Zdá se, že vlašsky ten bandita byl úmyslně se světa shlazen, když jej dopadli,“ pravil jaksi tajemně pan písař; „má pan maršál velmi mocné nepřátele u dvora, kteří mu tuto léčku připravili, aby nevina jeho nemohla na světlo vyjíti.“
„A kde byl pravý vrah dopaden a zabit?“ tázal jsem se dále.
„Stalo se tak v Brandýse nad Labem, kde včera hradní žoldnéři od nejvyššího komorníka císařského po stopě Furlaniho vyslaní vraha dopadli, a když se jim s mečem v ruce postavil, do smrti jej ubili. Zdá pe však, že pan komorník Lang, jenž jest maršálu Rosswurmovi nepřítelem, dal žoldnéřům tajný rozkaz, aby pravého vraha hned při dopadení na místě zabili, tak aby se mohlo proti maršálovi dále postupovati, jako by on sám byl hraběte Belgiojosa zabil. Však víte, že podobných kousků má ten někdejší židák tyrolský mnoho na svědomí, ale že nikdo se mu nesmí opříti.“
„Bohužel,“ vzdychl jsem si, „mnoho se o tom vypráví, kolik lidí komorník Lang už zničil, ale bohdá také na něho jednou dojde.“
„Veřejně však o něčem podobném nemluvte, mistře Hanuši,“ podotýkal vážně pan písař, „neboť víte, že by nás oba mohl nejvyšší komorník jediným slovem zničiti. I já jsem o tom přesvědčen, že ten zlý duch dvora hradčanského dříve nebo později dostane se do rukou vašich, prozatím ale nezbývá nám jiné, než rozkazy jeho vykonávati, které byly před hodinou panu královskému rychtáři z Hradčan došly.“
Tedy i o mrtvého vraha se pan Lang ještě stará ?“ tázal jsem se.
„Ano, i na tom si chce ještě choutku svoji zchladiti za to, že stál při maršálu Rosswurmovi,“ sděloval písař; „kázal mrtvolu jeho z Brandýsa přivézti do Prahy, a tak ji žoldnéři jeho složili dnes večer ve Špince, odkud ji máte zítra ráno na kravské kůži dáti vyvléci na popraviště a tam rozčtvrtiti a všecky kusy těla na pranýři vyvěsiti. Toť obsah rozkazu, jejž vám k nařízení

páně rychtářovu přináším, a tak již vše k děsné exekuci této připravte.“
„Učiním, jak mi kázáno, pane městský písaři,“ pravil jsem, „ale nemohu zamlčeti obavy své, že za takovéhoto stavu věcí, jak jste mi jej tuto byl vylíčil, hrozí též maršálu Rosswurmovi veliké nebezpečí od císařova komorníka. Maršál má sice také mnoho na svědomí a byl jsem sám svědkem toho, jak tvrdě se vloni zachoval proti městským žoldnéřům po známém výstupku masopustním na Malém rynku, ale přece jest on proslaveným vůdcem vojska císařského proti nepříteli křesťanstva v Uhrách a neměl by takto pronásledován býti, zvláště když skutečně nebyl vinen smrtí hraběte Belgiojosa.“
Pan písař pokrčil rameny při těchto slovech mých a pravil:
„Také já se obávám, že věc páně maršálova vezme zlý konec, neboť mu komorník Lang pomstu přisahal; ale snad se maršálovi přece podaří, z léčky této se vyprostiti, neboť posud jest u císaře dobře zapsán a slavné jeho činy válečné budou vždy ve prospěch jeho mluviti. Ale pikle vlašské strany u dvora jsou přímo ďábelské a známá nedůvěra císařova by mohla snadno býti proti maršálovi vzbuzena. Jsem tudíž s veškerou Prahou dychtiv na to, kterak proces maršálův dopadne a zdaž se konečně tak slavný muž přece nedostane pod ruce vaše, mistře Hanuši!“
„To by byla nejkrutější hodina pro mne, kdybych na maršálovi měl popravu vykonati, neboť jsem podle všeho, co jsem o mordu ve Vlašské ulici slyšel, pevně přesvědčen o tom, že maršál není smrtí hraběte Belgiojosa vinen, a že bych tedy popravoval muže nevinného ! Zato při zítřejší exekuci vyliju si zlost aspoň na mrtvole pravého vraha, když jsem jej živého nemohl pod ruce své dostati!“
„Budete míti aspoň hodně diváků,“ usmál se pan písař, „neboť již jest po všech městech pražských rozhlášeno, že byla

mrtvola vlašského bandity do Prahy přivezena a zítra že bude na popravišti čtvrcena. Zdá se, že také toto všeobecné rozhlášení o exekuci zítřejší bylo od přátel pana komorníka císařského nastrojeno, aby proces maršála Rosswurma byl co nejvíce do úst lidských přiveden.“

„Nuže, pak divákům těm připravím divadlo, jaké už dávno neviděli!“ zvolal jsem v rozhorlenosti své. „Dám zdechlinu toho ničemného bandity vlašského koni trhati, místo abych ji sekerou čtvrtil! Kusy těla pak zavěsím na nejvyšší čekan a budu si pří tom mysliti na tělo někoho jiného, kterému by patřilo zrovna tak vysoko viseti a který se, je-li ještě boží spravedlnost na světě, také jednou na to místo dostane!“

Pan písař městský pokynul souhlasně hlavou na znamení, že ví, kterou osobu asi těmito slovy myslím, a opustil pak katovnu, kdež jsem se jal ihned konati přípravy k zítřejší exekuci, která od té hodiny již veškerou mysl moji zajímala.

Druhého dne ještě před východem slunce vyslal jsem dva z holomků svých na popraviště se dvěma páry koní a s potřebnými provazy a řetězy, potom sám jsem se odebral s druhými dvěma pacholky do Špinky, kde mrtvé tělo vlašského bandity v koutě vedle sekrýtu leželo. Oděv byl na něm zanechán týž, v jakém byl Furlani v zápasu svém se žoldnéři v Brandýse nad Labem zabit, a byl velice rozedrán i všecek krví potřísněn, neboť byl vrah utrpěl mnoho bodných a sečných ran, než byl černou duši svoji vypustil.

Pohled na mrtvolu byl tudíž velice odporný, ale ještě odpornější výraz jevil se v obličeji toho lotra, na němž jsem ihned podle dosavadních zkušeností svých o fysiognomii vrahů a zlosynů byl poznal, že by bandita ten dříve neb později tak jako tak nebyl šibenici neb meči katovu ušel; ve zsinalých rysech zhýralého obličeje tohoto četl jsem zřetelně množství zločinů, jakéž bandita tento měl na svědomí, takže jsem hned

při prvním spatření jeho byl přesvědčen, že už dávno byl zasloužil smrt potupnou, jejíž exekuce nyní aspoň na mrtvole jeho měla býti provedena.
Kdyby byl některý malíř, jichž umělých tehdáž tak mnoho u císařského dvora na Hradčanech žilo, měl vyobraziti pravý kontrfej[*)] vlašského bandity, kterému vraždění lidí bylo pouhým řemeslem, nebyl by nalezl lepší vzor než ve Furlanim, který se vražedným činem svým ve Vlašské ulici spáchaným stal tak osudným i pro maršála Rosswurma.
Kázal jsem holomkům svým, aby nohy mrtvoly svázali provazem a pak vhodili tělo na kravskou kůži, která byla už ke mnoha podobným exekucím sloužila, jenže na ní dříve vždy živí delinkventi ulicemi pražskými k popravisti byli smýkáni, kdežto se teď na ní jen mrtvola vrahova octla.
Provaz byl pak přivázán k líze, již dva koně táhli, a když nás četa strážníků byla před radnicí obklopila, dali jsme se na cestu k popravisti, kamž nás tisíce lidu pražského provázelo.
Slyšel jsem po celou cestu proklínání vraha a každý z lidu projevoval názor, že měl bandita za živa takto k šibenici smýkán býti, aby za zločin svůj nejkratší bolesti vytrpěl.
Také kolem popraviště před Horskou branou kupilo se již množství zvědavých, jichž každým okamžikem ze všech bran městských přibývalo.
Radní osoby tehdy při exekuci této nebyly, neboť byla jen na mrtvole konána, nad níž nebyl žádný rozsudek soudní pronesen, a tak byl jsem na popravišti sám se svými holomky, kteří si tudíž mohli plnou svou zvůli na oběti své pustiti, a já také jim v tom nebránil, když si s mrtvolou počínali asi tak, jako činí krvelačná kočka s lapenou myší, než ji docela zakousne.

[*)] kontrfej = podobizna, obrázek (zastaralý výraz)

Já sám odebral se po stupních na popravisti, kdežto holomci zajeli s mrtvolou daleko do pole, aby se s koni dostali na hořejší prostranství, a tu po cestě dovolili každému, 'kdo právě chtěl, do ní kopnouti neb kamenem po ní mrštiti, takže zakrátko k nepoznání byla zohavena.
Při tom bylo od lůzy láteřeno a proklínáno, až uši zaléhaly, takže po celém okolí pekelný hluk se ozýval.
Konečně dotáhli holomci zdechlé tělo banditovo na kříž v zemi ležící, na němž se každá exekuce čtvrcení dála, a pak chtěli přivazovati ruce a nohy k provazům, za něž přichystaní koně táhnouti měli.
„Dnes bude čtvrcení jinak konáno, hoši," zvolal isem však já; „takto by se jen nohy a ruce z trupu vytrhly a já bych pak musil dokonati čtvrcení sekerou, jako tomu při podobné exekuci vždy bývá. Tehdáž se však tak hříšného těla cizáckého ani já nechci dotknouti, a proto přivažte provazy kol těla samého, tak aby totéž bylo na čtyry kusy roztrháno a při každém z nich aby ruka nebo noha viseti zůstala."
„škoda, že ten padouch není živý!" zvolal jeden z holomků. „Taková smrt by byla nejlepším trestem za zločiny jeho!"
„Dále nepřivazujte tělo ke kříži na zemi," kázal jsem poznovu, „neboť chci, aby se při natažení provazů v povětří vznášelo, tak aby každý z diváků viděl, jak se tělo toho ničemníka povlovně bude na kusy trhati."
Holomci zajásali divoce po těchto slovech mých, neboť podobně děsná exekuce nebyla ještě na popravišti pražském konána, a tak se mělo Pražanům dostati skutečně divadla ještě nevídaného.
Potom dal jsem zbytky oděvu s mrtvoly strhnouti a objevily se tu na nahém těle všecky ty šeredné rány, jež byl vrah v boji svém se žoldnéři utrpěl. Mezi diváky nastalo hluboké ticho, neboť každý tušily že čtvrcení mrtvoly bude nějakým

neobyčejným způsobem prováděno, když se k němu takovéto zvláštní přípravy daly.
Potom teprv byly provazy kolem těla přivázány tak křížem, aby trup byl na čtyry kusy rozdělen, a pak provazy ke koním připoutány. Ke každému koni postavil se holomek, aby jej bičem podle rozkazu mého kupředu popoháněl. Když bylo takto vše připraveno kázal jsem holomkum, aby do koní práskli a každý aby se s nimi ve vykázanou stranu hnul.
Biče zašvihly v povětří, provazy se napialy a nahé tělo delinkventovo vymrštilo se do výše, takže asi půl sáhu nad zemí se vznášelo.
Byl to pohled na popravišti pražském dosud nevídaný, jak jsem to také mohl souditi z okamžitého ruchu a ševelu, který se mezi nesčetnými davy diváků při děsném tomto divadle ozval.
Jedni si libovali v pohledu na tak krutou popravu, kdežto druzí odvraceli tvář od výjevu, jenž byl arciť s to, aby každou poněkud citlivější povahu v nejvyšší míře rozčilil.
Podle slibu svého připravil jsem tudíž zvědavým Pražanům divadlo, jakéhož dosud ještě nikdy svědky nebyli, neboť jindy bylo vždy při popravě čtvrcením tělo delinkventovo na zemi připiaté k dřevěnému kříži, takže trhání údů od těla od velkého obecenstva vlastně ani viděno nebylo, kdežto dnes dalo se čtvrcení toto před očima veškerého lidu, a to způsobem zcela novým, jímž mělo tělo odsouzencovo v pravém slova smyslu býti rozčtvrceno.
Poznovu jsem kázal holomkum do koní prásknouti a k nejprudšímu cvalu je pobídnouti, neboť chtěl jsem, aby tělo hanebného bandity vlašského bylo hned prvním rázem roztrháno tak, aby byla poprava co nejrychleji skončena.
Stalo se podle rozkazu mého, provazy napiaté div se náhlým nárazem nepřetrhly a tělo delinkventovo vypialo se ještě výše a

potom v nejbližším okamžiku bylo ve čtyry kusy roztrženo, jako bych byl trup sekerou rozsekal.
Pokus můj s tímto novým způsobem čtvrcení se tudíž zcela osvědčil a s uspokojením viděl jsem úlohu svou vykonánu, takže jsem si umínil, že při nejbližší příležitosti užiji ho i při delinkventovi živém, jakmile bude ke čtvrcení odsouzen.
Také lid vzdával mi hlučně pochvalu za správně vykonanou exekuci tuto, která byla tak rychle a zároveň dobře provedena.
„Je viděti, že máme teď katem magistra medicíny a anatomie, že umí tak dobře s těly lidskými zacházeti!“ zaslechl jsem z nejblíže stojícího davu a obrátil jsem se rychle po osobě, která byla úsudek tento vyslovila, leč neviděl jsem nikoho, neboť již se počali diváci proudem rozcházeti a hrnuli se nazpět ke bráně Horské, která sotva stačila bezpocetnym davům jejich.
Poté dal jsem čtyry kusy roztrhaného těla vyprostiti z provazů a vztyčiti na čekan, kde tak dlouho viseti měly, až by setlely nebo dolů spadly.
Tím byla exekuce na vlašském banditovi Furlanim vykonána a já, vraceje se po Františku s holomky svými zase nazpět do katovny, nebyl bych si pomyslil, že již nejbližší poprava moje bude maršálu Rosswurmovi samému platiti.
Za několik dní po exekuci slyšel jsem totiž od služebníků konšelských na radnici, že maršál byl k rozkazu dvorského kancléře od pana Mošovského z Mo-ravčína, hejtmana hradu pražského, ve svém příbytku v paláci pana Václava Kinského ve Vlašské ulici jat a v kočáře do vězení v radnici staroměstské přivezen. Zde jej vsadili do tuhého vězení, kamž nikdo nebyl k němu vpuštěn, a také mu nebylo psáti dovoleno, aniž mu povolen právní zástupce, jak to přece každému i nejsprotšímu zločinci bývá povoleno.

Již z tohoto přísného nakládání s vězněm soudil jsem, že věc jeho u dvora asi špatně stojí a sotva že bude maršálovi lze piklům nepřátel uniknouti.
Zatčení a uvěznění slavného kdysi vojevůdce učinilo po všech městech pražských veliký povyk a nikde se nemluvilo o ničem jiném leč o osudu maršála Rosswurma, který přes všecky výstřednosti a výstupy své byl u lidu oblíben, neboť si byl svými vítězstvími nad nepřítelem křesťanstva skutečnou zásluhu o dědičné země získal, a mimoto se vědělo určitě, že maršál není vinen smrtí hraběte Belgiojosa, nýbrž vlašský bandita Furlani, jak to také čtvrcením mrtvoly jeho před veřejností dostatečně bylo osvědčeno.
Avšak komu byl nejvyšší komorník císařský pan Filip Lang z Langenfelsu nepřítelem, ten se nemohl žádné spravedlnosti domoci, a byť i byl andělem býval.
Mimoto neměl maršál Rosswurm tolik zlata v sáčku svém jako bratr zabitého hraběte Belgiojosa, který prý uplatil komorníka Langa dvaceti tisíci dukáty, kdežto mu jich Roswurm jen dvanáct tisíc mohl nabídnouti.
Rovněž byli přátelé hrabat Belgiojosů u dvora na Hradčanech velice Činní, takže se tam přímluvci maršála Rosswurma nemohli k slyšení u císaře dostati, aby mu pravý stav věcí vylíčili, kdežto Lang namluvil císaři, že je Rosswurm skutečným vrahem hraběte Belgiojosa, a tedy za zločin vraždy na hrdle pokutován býti má.
Když pak jeden z příbuzných maršálových podal Langovi obhajovací spis Rosswurmův, komorník prý jej císaři, pro něhož určen byl, ani neodevzdal, a tak císař, o pravém běhu věci se nepřesvědčiv, podepsal rozsudek smrti, jenž byl od zemského soudu nad maršálem Rosswurmem vynesen.

Stalo se tedy, čeho jsme se byli já s městským panem písařem obávali, a tento písař to byl, který maršálovi ortel na smrt znějící přečísti musil.
Vyhledal mne totiž zrána dne 28. listopadu 1605, kterýžto den byl pondělek, v katovně mé a tu jsem se z úst jeho dověděl, že jest maršál skutečně k smrti odsouzen.
„Dnes v noci, právě když dvanáctá odbíjela," pravil pan městský písař, „byl maršálovi v radní síni na radnici rozsudek ohlášen a já to byl, kterýž jsem jej nešťastnému pánovi předčítal."
„Probůh, tak brzo se splnily obavy naše!" zvolal jsem ve velikém překvapení a zároveň pohnutí mysli.
„Maršál, jak se zdá, má vedle komorníka Langa na Hradčanech ještě mnoho jiných mocných nepřátel, že proces jeho byl tak rychle ukončen," podotýkal písař; „ani obhájce mu nedán, aniž obhajovati se mu povoleno."
„Toť však dosud neslýcháno u nás!" zvolal jsem ve spravedlivé rozhorlenosti. „Vždyť nejde o usvědčeného zločince, nýbrž o vysokého důstojníka vojenského, jehož vina není dokázána!"
„A přece se dí v ortelu, že se maršál Rosswurm odsuzuje na hrdle pro zavraždění hraběte Belgiojosa," Pravil písař.
„A což Furlani?" namítal jsem dále. „Proč byl tedy ten stíhán?"
„Pro touž vinu jako maršál sám; vždyť jsou k smrti odsouzeni také oni tři služebníci, kteří byli v osudné noci maršála provázeli, neboť i oni byli uznáni za vinné, že prý při zavraždění hraběte Belgiojosa pánovi svému pomáhali."
„Probůh, toť je hromadná poprava lidí zcela nevinných!" zvolal jsem v divém úžasu. „Vždyť veškerá Praha o tom rozpráví, že jediný Furlani hraběte ranou z bambitky do hlavy zastřelil!"
Pan písař pokrčil rameny a odpověděl potom:

„Buďte tudíž rád, že nebudete aspoň ty tři nevinné služebníky věšeti, neboť, sedíce ve vězení na radnici v Menším městě pražském, budou také na malostranské justicii oběšeni.“
„Jsem tomu skutečně rád, že nemusím ty ubožáky já na onen svět dopravovati, ačkoli mi bude velice krušno pozdvihovati meč k ráně, pod kterou udatný maršál Rosswurm dokoná. Kterak vyslechl ortel svůj, pane městský písaři?“
„Zcela mužně, neboť nebylo na něm zříti ni nejmenšího hnutí neb leknutí. Poznovu prohlásil, že jest nevinen smrtí hraběte Belgiojosa, proti němuž prý tasil zbraň teprve tehdáž, když musel postaviti se k vlastní obraně proti útokům jeho. Potom žádal, poněvadž mu nebylo povoleno napsati poslední vůli, aby přítomní páni posloužili mu za svědky při sepsání závěti, kterou mi také hned do pera říkal. Pamatoval v ní velikými sumami peněz na chudé a na kostely i kláštery strany katolické, neboť sám byl vždy horlivý katolík; zejména pak františkánům v Novém městě pražském odkázal tři tisíce zlatých, aby mohli dostavěti zpustlý chrám svůj, v němž má tělo jeho býti pochováno. Odtamtud také mu má jeden z mnichů poslán býti, aby jej k smrti připravil. Když pak mu pan královský rychtář oznámil, že ze zvláštní milosti nebude popraven na veřejném náměstí, tím méně pak na obyčejném popravišti, nýbrž v síni před zasedacím sálem v radnici, odpověděl, že, má-li hlava jeho padnouti pod mečem katovým, jest mu lhostejno, stane-li se tak veřejně nebo tajně.“
„Zdá se, že tato milost má vlastně svůj základ ve strachu, aby se při veřejné popravě lid pražský nevzbouřil a maršála nevysvobodil od smrti potupné,“ namítl jsem.
„Také já tak soudím,“ přisvědčoval písař, „a poněvadž jest to od soudu výslovně nařízeno, aby maršál byl uvnitř radnice popraven, jest jisto, že se u dvora obávají nějakého vzbouření, kdyby se poprava dala veřejně. Vy sám, mistře Hanuši, můžete

však tomu býti povděčen, neboť by při takové divé srážce s lidem i vám mohlo nebezpečí hroziti.“
Povzdechl jsem si při zmínce této, jíž jsem musil za pravdu dáti, a pravil jsem:
„Vykonávám pouze povinnost úřadu svého a na rukou mých nelpí krev obětí mých, neboť ty byly od vyšších pánů k smrti odsouzeny, a oni musí sami odpovědnost za to nésti, vynesli-li rozsudek nespravedlivý. Na všechen způsob jsem tomu však rád, že se bude poprava na radnici díti. V kterou hodinu mám se k ní dostaviti?“
„Již o šesté hodině ranní má poprava býti vykonána.“
„Vždyť je v tu dobu ještě pouhá noc!“ namítl jsem opět.
„Bude to poprava při světle pochodní; dostavíte se k ní pouze sám a bez holomků svých, neboť služební, kteří pochodně držeti budou, jsou již od pana rychtáře z mladších služebníků městských k této službě ustanoveni.“
„Toť nápadný spěch s popravou touto, jako by se nepřátelé maršálovi obávali, že by mohla ještě v poslední chvíli nějaký obrat v osudu maršálovu přivoditi.“
„Budu na místě svém tudíž před šestou hodinou ranní. Kdy se mám k maršálovi dostaviti, abych jej jako každého odsouzence k smrti upravil?“
„Nemohl by přípravy této býti ušetřen?“ tázal se písař.
„Nikoli, viděl jsem maršála osobně a vím, že nosí dlouhý vlas; ten musí v týle býti ostříhán, neboť neručím za to, že bych mohl hlavu jeho jediným rázem stíti. On sám musí to uznati, že by jinak byla smrtelná muka jeho jenom zbytečně prodlužována, kdybych mu do hrdla dvakrát neb třikrát títi měl.“
„Oznámím mu tedy příchod váš na půl hodiny před poslední cestou a přiměji jej z této příčiny, kterou zde uvádíte, k tomu, aby si dal dlouhé vlasy ostříhati. Spadají mu skutečně až na

ramena, neboť vždy si na dlouhých kučerách svých zakládal. Dnešního jitra přibyli k němu do vězení dva mnichové františkáni, s nimiž na modlitbách dlí, zakázav si, aby mu ani pití ani jídla více nepřinášeli, neboť prý se chce postem a modlitbou k smrti řádně připraviti a jako pravý křesťan zemříti. Přes to, že byl vojákem, jest přece dobrý křesťan, a proto má každý útrpnost s krutým osudem jeho.“

„Bůh jej pomstí na nepřátelích jeho,“ pravil jsem sám k sobě, když byl městský písař opět katovnu opustil, „a bohdá, že se dočkám ještě bídného konce jejich!“

Očekávání toto se také již zanedlouho aspoň na nejúhlavnějším nepříteli jeho, císařském komorníku Filipu Langovi z Langenfelsu, skutečně vyplnilo, neboť byl padouch tento v neplných třech letech potom z úřadu svého vyhnán a pro nesčetné zločiny své vsazen do žaláře v Bílé věži, kdež zakrátko hanebný svůj život skončil. Byl bych si však přál, aby byl, jak toho stonásobně zasloužil, ke smrti býval odsouzen, a pravou pochoutkou by mi bylo bývalo, kdybych byl hlavu zlosyna toho mohl stíti týmž mečem, pod kterým také hlava maršála Rosswurma klesla.

Druhého dne potom bral jsem se již o páté hodině ranní do staroměstské radnice, nesa pod paží nejpřednější meč svůj, jímž jsem jenom delinkventy lepšího stavu stínal a v němž, jakž jsem již na několika místech těchto Pamětí svých měl příležitost se zmíniti, jako by tajemná jakási moc spočívala.

Radnice byla té doby obsazena na všech stranách městskými žoldnéři a císařskými drabanty, z lidu však nebyl nikdo před radnicí, poněvadž zpráva o odsouzení maršála Rosswurma k smrti nepřišla ještě v obecnou známost a nikdo se nenadal, že by slavný vůdce vojska císařského, kdysi s tak velikou poctou u dvora na Hradčanech vítaný, mohl skončiti život pod rukou katovou.

Bral jsem se k vězení maršálovu, před jehož dveřmi mne již pan městský písař očekával, jenž mi pokynul, abych ještě venku státi zůstal, až by maršála na příchod můj připravil.
Vešel tedy sám dovnitř, ale již po malé chvíli vrátil se zase ven, z čehož jsem soudil, že se maršál asi nezdráhá tomu, aby mu kat dlouhé vlasy jeho ostříhal.
„Je velmi pokorný," pravil písař ke mně polohlasně, „jakž také divu není, když mu mluví do duše neméně než sedm mnichů papeženských, kteří celou noc s ním na modlitbách trávili a z divokého někdejšího kumpána nyní nejposlušnějšího člověka učinili."
„Nenamítá tedy nic proti tomu, abych mu vlasy ostříhal?" tázal jsem se přes to nicméně.
„Je hotov poslednímu obřadu tomuto před popravou se podrobiti, když jsem mu vylíčil, že by smrtelná jeho muka snadno mohla býti prodloužena. Také mnichové mu domlouvali, aby též zde svou pokoru osvědčil, a potom již prohlásil, že se podle slov jejich zachová. Vejděte tudíž k maršálovi a vykonejte povinnost svoji co nejšetrněji a zároveň co nejrychleji."
Vešel jsem tudíž do vězení Rosswurmova, které několika svícemi bylo jasně osvětleno a jehož podlaha byla kobercem pokryta.
Poznal jsem maršála podle obličeje jeho a vousisek vojenských, neboť jinak bych ho nebyl rozeznal od ostatních mnichů tu přítomných; byl totiž oděn v hábit mnicha františkánského, ke kterémuž řádu měl odedávna velkou náklonnost, a mnichové téhož řádu byli mu také nejblíž po boku, kdežto nedaleko stáli čtyři dominikáni a jeden jesuita.
Maršál pohlížel na dveře, aby mne hned při vstoupení mém spatřil, a zpozoroval jsem, kterak se na okamžik svraštilo čelo

jeho, když jsem dovnitř vešel a k němu se přiblížil, abych jej požádal o odpuštění, že na něm ortel vykonati mám.
„Učiň svou povinnost a nic více!“ kázal mi pevným hlasem, jako by dosud stál před vojíny svými a rozkazy jim uděloval. „Toliko nedotýkej se těla mého ani nyní, aniž v posledním okamžiku, neboť jiní tělo mé do hrobu odnesou.“
Uklonil jsem se němě s výrazem, že se podle přání jeho zachovám, a vytáhl jsem nožíky, jimiž jsem mu v týle dlouhé vlasy jeho ostříhal, aniž jsem se byl při tom těla jeho dosti málo dotkl.
Jeden z mnichů odříkával nahlas modlitbu, ostatní pak se potichu modlili, kdežto u maršála jsem pozoroval, kterak spíše na to dbá, abych se těla jeho nedotkl. Teprve když jsem byl se svou prací hotov, jal též on se modliti a více si mne nevšiml.
Opustil jsem opět vězení a vyšel k městskému písaři, který zde v chodbě očekával pana rychtáře, aby s ním maršála k poslední cestě vyzval.
Zanedlouho objevil se rychtář se čtyřmi žoldnéři a oba pánové vešli do vězení, potom zakrátko vyšel z něho průvod s odsouzencem.
Mnichové kráčeli kolem maršála, před nimi se brali rychtář a písař, vzadu pak šli žoldnéři, k nimž také já se připojil.
Průvod se bral do velké síně před zasedací síní, kdež mne neobyčejné divadlo překvapilo.
Byla síň tato, kde se měla poprava vykonati, osvětlena mnoha pochodněmi a zpolovice naplněna vznešenými pány a vojenskými důstojníky, kteří chtěli očividně býti přítomni popravě někdejšího přítele a soudruha svého. Také jsem tu spatřil pana primátora a všecky konšely, takže jsem v prvním okamžiku choval přesvědčení, že maršálovi bude snad milost udělena a vznešená tato společnost že se zde tudíž jen proto shromáždila, aby mu své blahopřání pronésti mohla.

Zůstal jsem u dveří v koutě státi, chtěje pro ten Případ nepozorován zůstati, takže si mne skutečně nikdo z přítomných nevšiml, zvláště když i mnichové poblíž dveří stanuli a jen jeden z nich s maršálem postoupil do středu síně, kde byl velký koberec prostřen, uprostřed něhož ležel hedvábný polštář, na nějž měí odsouzenec pokleknouti, aby smrtící ránu z ruky katovy přijal.
Avšak brzo jsem byl z bláhového bludu svého vyveden, neboť nepřátelé maršálovi ani vzdáleně na to nepomýšleli, aby odsouzenému byla v poslední chvíli milost od císaře vymožena.
Maršál byl při svém vstoupení do síně sňal s hlavy klobouk kanafasový, jak jej mnichové františkánští nosívají, a kráčel pevným krokem do středu síně, pozdravuje některé z přítomných, v nichž byl někdejší přátele své seznal.
Pak obrátiv se k písaři, vyzval jej, aby mu ještě jednou ortel smrti přečetl; snad se též on domníval, že mu bude místo ortele tohoto předčítáno udělení milosti, ale pan písař odpověděl, že ortel ten u sebe nemá.
Polohlasně pravil na to maršál k sobě: „Již vidím, že tomu jinak nebude!“
Potom srdnatým hlasem pravil ke shromážděným, kterak jest císaři a domu rakouskému po mnohá léta vždy věrně a upřímně v poli sloužil, vítězství mnohých nad nepřáteli císařovými v Uhrách dobyl a nyní že místo odměny za služby tyto má hrdlo ztratiti pro banditu Vlacha, proti němuž se jen proto se zbraní v ruce postavil, aby se mu bránil, aniž ho byl rukou svou zabil, jak prý to před soudci svými náležitě provedl, leč ti že na svědectví jeho nedali, císaři je nepřednesli a naopak jej u něho jen v tím větší ošklivost uváděli. Poněvadž pak jinak nelze, že to Pánu Bohu k pomstě poroučí, a všechny přítomné, komuzkoli by byl kdy ublížil, žádal, aby mu odpustili a jej jakožto

vždy dobře zachovalého kavalíra v dobré paniěti měli a po smrti jeho všecko dobré o něm mluvili.
Mnohým z přítomných zaleskly se při těchto slovech maršálových slzy v očích a všickni se k němu hrnuli, aby mu naposledy ruce tiskli a jej objali i s ním se rozloučili.
Maršál jim všem s veselou myslí ruce podával, žádného strachu před smrtí najevo nedávaje, takže se všickni srdnatosti jeho obdivovali.
Tu pak pozdvihl královský rychtář hlas svůj, že jest již nastal čas k popravě, a tak všickni pánové zase odstoupili od maršála, jenž samojediný na koberci uprostřed síně státi zůstal.
Jeden z mnichů přistoupil pak k němu s krucifixem, aby se Bohu poručil a svou duši náležitě opatřil, potom maršál za odpověď dal, že se milému Pánu Bohu ze všech hříchů svých vyznal a za odpuštění prosil, doufaje silně, že dojde spasení věčného.
Potom ještě všem úředním osobám děkoval, že s ním ve vězení vlídně nakládali, a naposledy se s přítomnými přáteli rozžehnal.
Když pak františkán krucifix před něj na zem položil, poklekl maršál na zem a čtvrt hodiny se vroucně podlil, neustále na kříž pohlížeje; stejně s ním i všickni mnichové kolem něho se modlili a jeden mu téměř neustále obraz umučení božího před očima držel.
Když modlení toto bylo skončeno, povstal maršál a jakoby tázavě se kolem sebe rozhlédl.
Jeden z mnichů porozuměl pohledu tomu, a obrátiv se ke dveřím, kde jsem já stál, kynul mi rukou, abych se přiblížil a k vykonání popravy se přichystal.
Pokročil jsem vpřed a tu padl zrak maršálův na mne.

„Tni mečem teprve tehdáž,“ pravil ke mně, “až po třetí slovo Ježíš Maria vyřknu! Dříve však odstraň polštář i koberec tento, neboť chci na holé zemi sťat býti.“
Pokynul jsem služebníkům, kteří tu s pochodněmi v rukou stáli, a ti odstranili koberec i polštář, potom maršál uprostřed síně na holou zemi poklekl a znovu se modlil.
Já pak, dávaje pozor, až po třetí vyřkne slovo Ježíš Maria, stál jsem tu připraven s mečem, abych jím ránu smrtící vedl.
Vtom zvolal maršál po třetí Ježíš Maria! a doložil ještě slovo: „Nuže!“
Zároveň natáhl krk kupředu, jak jen mohl, takže hlava od ramen úplně odčnívala.
Napřáhl jsem meč k osudné ráně a ten, jako by byl zahvízdl, vryl se v hrdlo maršálovo, takže hlava sťatá okamžitě na zem se svalila.
Úloha moje byla vykonána — maršála Rosswurma nebylo více!
Jak jsem se později dověděl, přikvapil o hodinu později na radnici posel císařský, jenž Rosswurmovi milost přinášel.
Bylo však již pozdě! Mrtvola sťatého maršála byla již z radnice odnesena a v hrobce kostela františkánského pohřbena.
V Praze pak se dlouho nemluvilo o jiném, než o děsném konci maršála Rosswurma, o němž každý věděl, že se stal pouze obětí císařova komorníka Filipa Langa z Langenfelsu.

5.

Dva komorníci císaře Rudolfa.

Ale ještě ani neuplynula plná tři léta od potupné smrti maršála Rosswurma, a již jsem měl zadostiučinění spatřiti hlavního původce smrti jeho, totiž císařova komorníka, Filipa Langa z Langenfelsu, na staroměstské radnici v témž žaláři, v kterém byl maršál před svou smrtí uvězněn.
Snad by též on byl pod mým mečem jako odsouzený zločinec zhynul, kdyby ještě před úplným skončením hrdelního procesu jeho nebyla jej v žaláři přirozená smrt zastihla, která hanebnému jeho životu konec učinila, než by byl mohl za své nesčetné zločiny na popravišti pykati.
Kterak Nemesis tohoto kdysi tak všemohoucího muže zachvátila, chci nyní v Pamětech svých blíže vyprávěti.
Filip Lang byl rodem z Tyrolska, kde se byl z chudých rodičů židovských narodil, ale dal se již v mladém věku pokřtíti a dostal se pak do služby tyrolského arcikníže Ferdinanda, který ho i do stavu šlechtického povýšil.
Jako tak mnoho jiných dobrodruhů, kteří u dvora císaře Rudolfa II. štěstí hledali a ze všech zemí do Prahy se hrnuli, přišel též Lang roku 1601 do hlavního města českého, kam na malé kárce přivezl veškeré jmění své, jež však v několika málo letech až na statisíce rozmnožil.
Maje totiž s sebou přímluvci list od vévody Karla Burgavského, dostal se mezi komorníky císařské u dvora na Hradčanech a zalichotil se u nejvyššího komorníka pana Makovského z Makové rozličnými službičkami tak velice, že se stal brzo jeho spojencem a náhončím při četných praktikách, které pana Makovského zakrátko boháčem učinily a které též Langovi hojné športle vynášely.

Když Lang viděl, kterak první komorník obrovské sumy ze dvorních důchodů těží a od každého, kdo měl u dvora co dělati, neb kdo audienci u císaře vyhledával, dal si veliké peníze platiti, zatoužil brzo sám po tomto výnosném úřadě nejvyššího komorníka, a proto začal pana Makovského u dvořanů a pak též u císaře samého očerňovati a na jeho praktiky i vydírání peněz poukazovati, aby mu tak brzký pád přivodil.
A když pan Makovský v létě roku 1603 opovážil se odciziti nějaké úřední spisy pro samého císaře určené, aby se několika panství lenních v Říši pro sebe zmocnil, tu ho zastihla záhuba, kterou mu Lang už dávno připravoval; byl k rozkazu císařovu jat a do vězení vsazen, potom zavedené soudní vyšetřování všecky jeho podvody a zločiny najevo vyneslo. I byl odsouzen ke ztrátě cti, statku i hrdla, ale císař udělil mu milost, že nemusil skončiti na popravišti, odsoudil ho však k doživotnímu žaláři na hradě Křivoklátě, kamž také byl ihned pod dobrou stráží dovezen a kde až do dneška, kdy toto píši, v těžké vazbě sedí.
Hned po jetí jeho byl Filip Lang jmenován nejvyšším komorníkem císařským, a tak dosáhl místa, po kterém byl od prvního počátku toužil, aby si podobné jmění nahromadil, jako to byl u předchůdce svého, Makovského, poznal.
Ale nevzal si příklad z pádu jeho, nýbrž počínal si ještě nesvědomitěji a hamižněji než sám Makovský, kdoť odíral pokladny císařské při každé příležitosti “Veliké tisíce, takže se zanedlouho stal boháčem a statky i domy kupoval.
Kdo chtěl přístup k císaři si zjednati, musil nejvyššímu komorníkovi dávati bohaté dary, všickni dodavatelé dvoru byli mu poplatní a každý, kdo chtěl u dvora nějaké milosti neb úřadu dojíti, musil dříve Langovi tisíce a tisíce zaplatit.
Slovem vedl hospodářství tak zlolajné, že si o nesvědomitých partikách jeho brzo celá Praha vyprávěla. Jen u dvora nic

nevěděli anebo věděti nechtěli, neboť komu byl Lang nepřítelem, toho dovedl úplně zničiti, a tak se každý všemohoucího komorníka obával, neboť on nikoho, kdo by mu byl mohl u císaře škoditi, k audienci nepřipustil, ano i císařské prince a princezny dovedl ode dvora odstraniti, kdykoli se k císaři dostati chtěli.
Tak trvalo toto řádění komorníka Filipa Langa z Langenfelsu plných pět let, po kterouž dobu si nahromadil ohromné jmění, takže vedl dům jako kterýkoli z prvních kavalírů českých, ač sám byl s uzlíčkem na ramenou do Prahy přišel.
To vše by však nebylo ještě pád jeho způsobilo, kdyby se nebyl Lang v zaslepenosti své také do státních a politických záležitostí pletl a císaře proti evangelickým stavům českým a pak i konečně proti vlastním bratřím jeho nepopuzoval.
To přivodilo mu konečně záhubu, neboť nejstarší bratr císařův, arcikníže Matyáš, usiluje o to, aby císař Rudolf II. konečně nástupce svého ustanovil, neboť císař neženat, a tudíž bez přímého dědice byl, a setkávaje se při této snaze své s piklemi Langovými, sebral na jaře roku 1608 silné vojsko na Moravě a chystal se táhnouti s ním ku Praze, aby císaře z rukou nesvědomitých rádců jeho vybavil a sám se za krále českého zvoliti a korunovati dal.
A když pak císař vyslal poselstvo své k arcikníženi Matyášovi do Znojma, aby zvěděli, proč tak nepřátelsky proti bratru svému vystupuje, vylíčil arcikníže který byl tehdáž už také zvoleným králem uherským poslům císařovým, kterak nešlechetně jej jeho nejvyšší komorník Filip Lang podvádí a v nejdůležitějších věcech státních jej klame.
Zároveň přitáhl arcikníže s vojskem svým ku Příze a tu ze zámku Dubce, kde se byl polem položil, poznovu dal císaři věděti o piklech Langových, čímž se konečně císaři oči nad hanebným jednáním nejvyššího komorníka jeho otevřely.

Dne 1. června 1608 dal Rudolf II. rozkaz, aby Filip Lang byl jat a do žaláře v Bílé věži uvržen.
To se také stalo a veškerá Praha jásala nad pádem nešlechetníka tohoto, který se byl nesčetných zločinů a podvodů dopouštěl a pravým výlupkem všech lidských nectností a hříchů byl.
Po čtyři měsíce držen byl v tuhé vazbě v Bílé věži a přál jsem si tehdáž skutečně, abych byl katem hradčanským, tak abych mohl zlosynovi tomu hlavu stíti týmž mečem, kterým jsem byl oběť jeho, totiž maršála Rosswurma, popraviti musil.
Zdálo se, jako by přání toto se mělo vyplniti, neboť Lang v žaláři Bílé věže ochuravěl a žádal do jiného žaláře převeden býti, kde by se prý spíše mohl léčiti, neboť se mu tam i noha otevřela, a tak k němu lékaři častěji musili docházeti.
Páni komisaři, kteří hrdelní jeho proces vedli, obávali se, aby snad ještě před skončením procesu, nebot byl již více než sedmdesátník věkem, nezemřel, a proto navrhli, aby byl z Bílé věže do vězení na staroměstské radnici převeden.
Návrhu tomuto bylo vyhověno, a ták byl Lang v prvních dnech měsíce října přivezen do radnice staroměstské do vazby .^
Ještě téhož dne přikvapil pan městský písař, jenž byl mým dobrým přítelem, neboť stál kmotrovstvím oběma prvním synům mým, do katovny a oznamoval mi se zářícíma očima:
„Přání vaše se vyplnilo, mistře Jene; zlosyn Lang byl dnes přivezen do vězení na naší radnici a tím se dostal v pravomocnost vašeho meče, neboť není pochybnosti, že bude k ztrátě hrdla odsouzen. A víte, do kterého vězení jsem jej kázal vsaditi?“
„Já bych ho byl dal do téhož vězení, v němž byl nešťastný maršál Rosswurm seděl!“ odvětil jsem rychle.
„Právě tak jsem učinil, mistře Jene,“ zvolal pan písař; „ano, učinil jsem si ještě to zvláštní potěšení, že jsem tuto okolnost

oznámil tomu zlosynovi, aby věděl, kterak panuje ještě Nemesis na světě!“

„A kterak tuto zprávu přijal, kterou může pokládati ve zlé znamení pro sebe?“ tázal jsem se.

„Ušklíbl se, jako by se byl jedu napil, a vycenil na mne černé zuby své, které však nemají dnes již žádné moci, tak jako když dravci drápy a zuby vytrhají.“ „Kterak vypadá ten vrah maršála Rosswurma a četných jiných obětí?“

„Můžete se sám na něho podívati, mistře Jene, a třebas zítra vás do žaláře jeho uvedu.“

„Mám za to, že se s ním zanedlouho setkám podle povinnosti své, totiž s mečem v rukou! Vykonám popravu tohoto bídníka s takovou chutí, s jakou nechutí jsem ji byl na maršálu Rosswurmovi vykonával!“

„Obávám se, aby vám tato obět! konečně přece neušla,“ podotýkal pan písař, „neboť starý ten padouch jest po pětiměsíční vazbě v Bílé věži velice na zdraví sešlý, takže by se snadno mohlo státi, že by se ani nedočkal konce svého procesu, který jest náramně obsáhlý, a unikl by takto potupné smrti na popravišti.“

„Pak přece se na něho podívám,“ rozhodl jsem se na tuto zprávu páně písařovu; ,,neboť stojí to vždy za to, seznati kdysi všemohoucího muže, před kterým se i arciknížata musila skláněti a jenž řídil osudy tolikerých zemí, a nyní sedí v žaláři s vyhlídkou na popraviště. Dostavím se zítra ráno do radnice, kdež jest mi beztoho třeba některé přípravy v mučírně k nejbližší trpné otázce dvou delinkventů učiniti.“

„Budu vás očekávati a uvedu vás potom do žaláře Langova,“ pravil pan písař a opouštěl opět rychle katovnu, pozdravuje vlídně ženu moji, která s oběma synky mými byla právě na dvoře.

„Hoši rostou jakozvody," pravil, pohlížeje na synky mé, kteří si na dvoře s velikým naším strážním psem hráli, zapřahujíce jej do vozíku, aby je po dvoře vozil; „budete to míti jednou statečné pomocníky, kteří jménu otce svého všecku čest dělati budou! Kupte jim, paní kmotřičko, za bílý groš koláče!"
Podal ženě mé peníz a kvapil pak z katovny, nečekaje na dík hochů, kteří mu za dárek tento chtěli ruku políbiti.
„Pan městský písař," podotýkala ženuška moje, pohlížejíc za odcházejícím, „jest k nám, sníženým lidem, velmi laskavý, jak by ze sta pánů důstojenství jeho viny neučinil, ale přece se ostýchá ruky naší se dotknouti.
Pokrčil jsem klidné rameny a odvětil ženě své: Dosti nám na těchto důkazech přízně jeho, milá Ženuško; my svět a jeho smýšlení o nás již nepředěláme, a buďme panu městskému písaři za to vděčni, že nám stál kmotrovstvím k oběma synkům našim. Však víš od otce svého, že já jsem prvním katem v Cechách, jemuž se takového vzácného kmotra pro dítky naše dostalo, neboť kat směl si za kmotra zase jen kata vyžádati."
Objal jsem ženu a vtiskl jí vřelé políbení na rty, abych zahnal mráček s čela jejího, jenž se byl při této naší rozmluvě na něm objevil.
Druhého dne potom bral jsem se z jitra do radnice, a upraviv náčiní své v mučírně, dal jsem panu městskému písaři po služebníkovi obecním vzkázati, že jsem zde ke službě jeho. Nemělo to totiž vejíti ve známost, že jsem vstoupil do žaláře Langova z pouhé zvědavosti, jinak bych se byl mohl od pana královského rychtáře snad výtky nadíti.
Zanedlouho potom mne uvedl pan městský písař do žaláře, do něhož byl jsem posledně vstoupil, abych maršála Rosswurma k poslední jeho cestě upravil.
Tu pak zřel jsem vraha slavného císařského vojevůdce onoho a zděsil jsem se nad bídným vzezřením jeho, takže jsem ihned

pochopil obavu páně písařovu, ze se Lang asi sotva dočká skončení procesu svého.
Někdejší nejvyšší císařský komorník ležel tu na nízkém lůžku, sotva sebou moha hýbati, neboť na obou nohou měl otevřené rány, které mu lékaři každodenně musili vymývati a znova obvazovati, jinak by snad jej byli červi ještě za živa zpola sežrali.
Ošklivý jeho obličej, který byl pravým zrcadlem všech lidských hříchů a nepravostí, byl barvy přímo zelené a podobal se jen lebce svraštělou ošklivou kozí potažené, tak jako celé ostatní tělo jeho kostlivce pouhého připomínalo.
Jen v zapadlých očích jeho svítil ještě divoký oheň a ve výrazu jejich bylo lze snadno vyčísti tu kletbu kterou na veškeren svět vrhá, že musil s výše své tak hluboko padnouti, takže nyní přes všecko bohatství své byl jako každý jiný zločinec přísně v žaláři chován.
„Kdo jste, co zde chcete?“ zaskřípěl mezi zuby, při čemž se přerývaný jeho hlas krákotu havranímu podobal. „Kdo vás ke mně posílá a co mi máte oznámiti? Nepřinášíte-li mi svobodu neb aspoň ulehčení v pekelných mukách mých, pak se kliďte odtud!“
Pohlížel jsem chvíli se zvláštním zadostiučiněním na zlosyna tohoto, kterému jsem rád věřil, že skutečně pekelná muka jak duševní, tak tělesná musí snášeti, potom nakloniv se k němu, pravil jsem polohlasně:
„Jsem staroměstský kat Jan Mydlář, který přede třemi roky k rozkazu vašemu musil srubnouti hlavu maršálu Rosswurmovi, jehož jsem právě v této kobce žalářní k smrti upravoval. Těším se upřímně na to, až také vás podobným způsobem budu k potupné smrti na popravišti připravovati!“
Divoké zaklení vydralo se z prsou jeho po těchto slovech mých, tvář jeho zesinala ještě více a sípavým hlasem vykřikl:

„Kterak se opovažuješ, cháme nečestný, ke mne vstupovati! Povedu si stížnost u pánů komisařů na drzost tvoji a neujdeš trestu za smělost tuto!“
Toto zanecháte hezky, bývalý pane nejvyšší komorníku císařský!“ odpověděl jsem zcela klidně na tito vyhrůžku jeho. „Neboť víte dobře, že se dříve nebo později při svém dosavadním zapírání dostanete skřipec můj, a pak, přisahám vám, že vám bude při mučení zakoušeti muka, jaká ještě žádný delinkvent nevytrpěl! To je mi dostatečným rukojemstvím, že tuto návštěvu mou nikomu nezjevíte.“
Zaskřípěl jen svými černými zuby, neboť uznával malomocnost svoji proti pomstě, kterou já mu vyhrožoval, a potom odvrátil se ode mne na lůžku svém a více slova nepromluvil.
Pohlédl jsem ještě na ničemníka, který byl tak mnoho lidí nešťastnými učinil a nyní zaslouženého trestu za všecky nesčetné zločiny a nepravosti svoje dojíti měl.
Ale přece ušel obávanému popravišti, neboť vyšetřování soudní proti němu vedené protahovalo se tak velice, že plný rok uplynul, než bylo skončeno.
Musili páni soudcové přes šedesát osob vyslechnouti, celou bednu spisů pročísti, obžalovaného mnohokráte vyslýchati a výpovědi jeho zapisovati, konečně přes osmdesát stížných spisů proti Langovi podaných prozkoumati, aby všecky jeho zločiny byly zjištěny.

Tak bylo sestaveno čtyři sta trestních případů, v nichž se byl zlosyn tento proti zákonům a proti povinnostem svým prohřešil.
To vše oznámil mi v průběhu procesu pan městský písař, jehož jsem se často dotazoval, kdy bude konečně Langův proces skončen, což se však stalo teprve v létě roku 1609.

Výsledek vyšetřování soudního pak byl předložen císaři, ale ten dal celou věc ještě jednou zkoušeti několika učeným a proslulým právníkům, aby mu podali své dobré zdání, jaký trest by měl Langa stihnou. ti. Většina mužů těchto vyslovila se, aby byl Lan? trestán smrtí, ostatní pak navrhovali žalář doživotní tak aby zlosyn tak veliký nemohl nikomu již škoditi.
Všeobecně mělo se za to, že bude Lang nyní od soudců svých k smrti mečem odsouzen, a já se již také připravoval k popravě této, leč milostivý císař nechtěl, aby někdejší služebník jeho skončil potupnou smrtí na popravišti, a tak byl v měsíci listopadu 1609 pronesen nad Langem rozsudek, že se odsuzuje k doživotní vazbě v žaláři v Bílé věži na hradě pražském, jmění jeho pak že propadne císaři, pokud z něho dluhy jeho a útraty za vyšetřování zaplaceny nebudou.
Tak byl jednoho dne odsouzenec převezen z vězení na radnici staroměstské do žaláře v Bílé věži na Hradčanech, ale již ve stavu tak bídném, že každý věděl, že ve vazbě své dlouho nebude tráviti.
Skutečně také jsem se na začátku následujícího potom roku 1610 dověděl, že Lang v Bílé věži zemřel a tělo jeho že pozůstalá vdova k synovi kamsi do Bavor zavezla.
Ušla tudíž meči mému oběť tato, která se mu zdála již jistá, a já nemohl maršála Rosswurma pomstíti na původci potupné smrti jeho, jak by to bylo největším mým potěšením bývalo.
Avšak zlý osud a konec Langův neodstrašil nikterak nástupce jeho v úřadě nejvyššího komorníka císařského, aby si nepočínal zrovna tak jako jeho předchůdce.
Stal se po pádu Filipa Langa z Langenfelsu nejvyšším komorníkem císařským polský rytíř Kašpar Rucký z Rudz, také cizácký ptáček, který se byl jako alchymista a pokladač vetřel ke dvoru císařskému, aby si tam sáček svůj naplnil a v nějaký úřad dvorní se vetřel.

Známý polský alchymista Michal Sendivoj, který alchymistickými kousky svými tak velice omámil císaře Rudolfa II., že ho tento jmenoval dvorním radou a všelijak jinak hojně poctami a dary vyznamenával, způsobil, že krajan jeho rytíř Rucký byl přijat mezi komorníky císařské, a podařilo se mu v laboratoři císařově několik tajemných transmutací olova ve zlato provésti, takže si ho císař ihned velice oblíbil a po svržení Langově jej svým nejvyšším komorníkem učinil.
Pan Rucký oženil se mezitím s bohatou vdovou po královském prokurátorovi panu Samueli Hrochovi z Mezilesic, která za krátkou dobu potom zemřela a ustanovila jej dědicem jmění svého.
Již tím se stal boháčem, ale chtěl míti ještě více, a tak dobýval si peněz týmž způsobem, jako to byl Lang dělával.
Lichvařil s penězi, dával si platiti za připouštění k audiencím, bral peníze za udělování úřadů, okrádal císařskou pokladnu a klenotnici, jak se to byl od Langa přiučil, a konečně zmocnil se úřadu nejvyššího lovčího dvorního, jejž byl císař už dříve slíbil panu Vilémovi ze Vchynic.
Pán tento však musil lestnému nejvyššímu komorníkovi císařskému ustoupiti, ale přisahal mu za to pomstu, kterou také zanedlouho na něm provedl.
Komorník Rucký počal se totiž jako kdysi Lang mísiti do záležitostí státních a politických a spolčil se s katolickou stranou u dvora, která chtěla evangelické stavy české zase připraviti o majestát císařský z roku 1609, jímž císař Rudolf n. udělil svobodu víry v Cechách.
Se stranou touto, v jejímž čele stál potají arcivévoda Leopold, biskup pasovský, zosnoval Rucký pověstný vpád Pasovských do Čech a do Prahy, o němž ještě vypravovati budu a jenž tak nešťastně pro stranu katolickou dopadl, že císař Rudolf musil i českou korunu postoupiti bratrovi svému, uherskému králi

Matyášovi, jenž pak byl v létě roku 1611 na království České korunován.
Již tehdáž měl Rucký propadnouti osudu Langovu, ale císař Rudolf II. chránil jej tak velice proti nepřátelům jeho, že mu nejen zachoval svobodu, ale na důkaz přízně své ještě jeden dům mu daroval.
Rucký neustával ani nyní v piklech svých a s ostatními pány katolickými uchystal tajný plán, že císaře, ač už tehdáž byl chorý a často poléhati musil, odvezou do Říše a odtamtud že prohlásí Rudolf II. nový výboj proti králi Matyášovi a proti stavům evangelickým v Čechách, jimž měla býti svoboda víry zase odňata.
Plán tento by byl zajisté býval proveden, kdyby jej těžká nemoc císařova nebyla překazila.
Stály již na hradě královském povozy pohotově, na nichž se měla cesta císařova do Říše podniknouti, a vše bylo již k odjezdu z Prahy připraveno, ba v polovici měsíce prosince roku 1611 oblékal se již císař na cestu, aby Nový rok ve městě Režně slavil, když jej náhlá nemoc zase uvrhla na lůžko, s něhož neměl více povstati.
Té příležitosti užil nejvyšší komorník k tomu, že z komnaty císařovy odcizil klíč ke klenotnici císařské a množství zlata a stříbra i jiných drahocenností z ní do svého domu odnášel, kdež pak celé bedny takto nakradených věcí byly nalezeny.
Klíč onen nosil Rucký na nahém těle na provázku, který se mu však později stal velice osudným.
Nemoc císaře Rudolfa zhoršila se na počátku roku 1612 tak velice, že už nebylo žádné pochybnosti, že se císař neuzdraví, nýbrž že se odebere zanedlouho ke svým předkům v královském mausoleu v chrámě svatovítském.
A když dne 18. ledna roznesla se po Praze pověst, že v císařském zvěřinci zcepeněl náhle největší z pěti lvů tamních,

jejž nazývali Mohamed a jenž byl pravým miláčkem císařovým, tu již veškerá Praha věděla, že jsou také dnové císařovi sečteni, neboť byla obecně známa pověst, kterak prý slavný někdy hvězdář Tycho de Brahe prorokoval z hvězd císaři Rudolfovi II., že zemře za tři dni po svém zamilovaném lvu Mohamedu.

A skutečně ráno dne 20. ledna 1612 vypustil ducha císař Rudolf II., který byl skoro po čtyři desítiletí v Praze sídlil, hlavní město české na jedno z nejpřednějších měst v Evropě povýšil a o jeho zkvět i zvelebení více než jiný panovník pečoval.

Dvořané chtěli smrt císařovu na nějaký čas před lidem utajiti, a zejména nejvyšší komorník Rucký chtěl té příležitosti ještě k tomu použíti, aby mohl císařskou klenotnici co nejvíce oloupiti.

Proto se umluvil s některými jinými dvořany, že se bude do císařovy ložnice nositi jídlo a nápoj jako vždy jindy, tak aby se ostatní svět domníval, že císař Jeste žije, a skutečně by se to bylo aspoň po jeden den podařilo, kdyby tu nebylo bývalo největšího nepřítele komorníka císařova, totiž pana Kinského ze

Vchynic, který byl už dávno Ruckému pomstu přisahal a nyní nové úklady na klenotnici císařovu tušil.

V poslední době každodenně přicházel do královského hradu, aby se o stavu nemoci císařovy dověděl a tak, když dne 20. ledna s hrabětem Matyášem Thur-nem, dobrým spojencem svým, do hradu přibyl, seznal ihned ze zděšených tváří služebnictva císařova, že se katastrofa obávaná již udala a že císaře Rudolfa II, není již mezi živými.

Někteří dvořané chtěli mu však namluviti, že císař jest posud živ, při čemž ukazovali na páže císařské, jež do ložnice Rudolfovy na zlatém tácu neslo sklenici vody, pro císaře prý

uchystanou; ale pan Kinský nedal se oklamati, nýbrž přes odpor služebnictva vkročil do ložnice císařovy, kdež právě dleli nejvyšší komoří pan Proskovský z Proskova a tajný rada Barvitius, a odhrnuv smělou rukou záclonu u lože císařova, spatřil, že císař Rudolf II. jest mrtev.
Ihned vyňal z náprsní kapsy pmomocenství od krále Matyáše vystavené, kterým se mu pro případ úmrtí císařova udělovala vrchní správa nad veškerým dvorem císařským.
Pan Proskovský a rada Barvitius musili jej od této chvíle uznati za pána svého, což také bez zdráhání učinili.
Kinský dal přivolati velitele tělesné stráže císařské, hraběte Trautmannsdorfa, a kázal mu, aby mu bez prodlení dal několik strážníků k ruce, se kterými by nejvyššího komorníka Ruckého z Rudz mohl zajmouti a do žaláře v Bílé věži uvrhnouti.
„Kde vězí ten zlosyn, jenž nešťastného císaře byl ve zlé tyto konce přivedl?“ tázal se pln pomstychtivosti přítomných dvořanů. ještě před okamžením zde meškal,“ pravil rada garvitius, ohlížeje se po komnatě.
Leč pana Ruckého zde již nikde nebylo zříti a nikdo nevěděl, kam se byl tak náhle poděl.
Však vím, kde jej naleznu!“ zvolal pan Kinský a kynul žoldnéřům, aby jej následovali do císařské klenotnice.
Tato byla skutečně otevřena a ve španělském sále, kde uloženy byly vzácné mince zlaté a stříbrné i nejcennější skvosty sbírek císařských, dopaden jest Rucký, kterak naplňoval velký pytlík vzácnostmi těmito, aby jej mohl pod pláštěm svým z hradu odnésti, jako to byl již mnohokrát učinil.
Spatřiv největšího nepřítele svého, tušil hned, jaký osud mu nastává, a dal se již bez odporu svázati, potom byl do žaláře v Bílé věži vsazen, aby zavedení hrdelního procesu očekával.
Tak byl to již třetí nejvyšší komorník císařský, který byl do žaláře uvržen, neboť i předchůdce Langův, rytíř Makovský, byl

po vyzrazení svých zločinů odsouzen k doživotnímu žaláři, v němž na hradě Křivoklátě na ten čas stále ještě sedí.
K rozkazu pana Václava Kinského ze Vchynic byli v den úmrtí císařova jati též někteří jiní služebníci a komorníci císařští, kteří měli známost o posledních piklech strany dvorní a katolické, zároveň bylo však také hned prohledáváno v příbytku Ruckého, kdež nalezeno veliké množství drahocenných skvostů ze sbírek císařových, plné vaky dukátů a mincí, prstenů, zoraní, mistrovských obrazů, vzácných kožišin a jiných věcí, taktéž jejich cena byla od vyšetřující komise na 400.000 zl. odhadnuta, ačkoli choť Ruckého i bratr jeho byli už dříve mnoho dali jinam zavézti.
Poněvadž byly při této prohlídce bytu Ruckého nalezeny také všecky jeho dopisy a důležité listiny z nichž politické pikle jeho najevo vycházely, bylá veliká vina císařského komorníka brzo zjištěna, ačkoli on sám v žaláři svém při výslechu všecko popíral.
I vydal se k němu do Bílé věže v den 6. února v poledne sám přední rádce krále Matyáše, vídeňský biskup Khlesl, aby na něm vyzvěděl, jaké záměry nepřátelé královi vlastně měli, a když ani tomu nechtěl Rucký nic vyzraditi, pohrozil mu biskup oprátkou, která prý jej již zanedlouho na popravišti očekává! a rozhorlen odešel od zatvrzelého zlosyna ze žaláře.
Toho se Rucký velice ulekl a nemohl již pochybovati o tom, že jej mocný tento nepřítel jeho skutečně přivede na popraviště, a tak si umínil, že sám sobě konec takovýto učiní, než aby upadl do rukou katových.
Sotvaže byl biskup Khlesl žalář jeho opustil, odeslal Rucký též komorníka svého, jenž mu byl k obsluze ponechán, ze žaláře pod záminkou, aby mu oběd přinesl, a když tak v kobce žalářní osamotněl, rozvázal šňůru, na které dosud klíč císařské pokladnice na nahém těle nesl, a oběsil se na ní na hřebu ve

zdi, takže, když se služebník jeho zase do žaláře vrátil, nalezl již jen vychladlou mrtvolu pánovu na zdi visící.
Tak stala se mu šňůra, na níž ukradený klíč nosil, skutečně osudnou, neboť přivodila mu smrt, které by ovšem jinak nebyl ušel, jak mu to biskup Khlesl předpověděl.
Zděšený služebník učinil ihned veliký pokřik a brzo rozlétla se po královském hradě a odtamtud po ostatních městech pražských zpráva, že se císařův nejvyssi komorník, rytíř Rucký, v Bílé věži sám oběsil, aby spravedlnosti lidské a trestu za nesčetné zločiny své
Rozumí se samo sebou, že s mrtvolou jeho nemohlo býti jinak naloženo než s mrtvolou každého sebevraha ano každý očekával, že na mrtvole zlosynově bude aspoň po smrti přísný trest vykonán.
Ještě téhož dne odpoledne přikvapil do katovny pan písař městský, abych se bez meškání připravil k potupné exekuci, jaká na mrtvole Ruckého k poručení pánů úředníků zemských ještě téhož dne měla býti vykonána.
„Jaké mnohé přípravy?“ odtušil jsem; „vyvezu tělo jeho na káře na popraviště a tam je jako každého jiného sebevraha pod čekanem zakopu.“
„Nikoli, tehdáž se exekuce s tělem sebevrahovým tak prostě neodbude,“ pravil pan písař; „páni úředníci zemští, mezi nimiž zasedá nyní také pan Václav Kinský ze Vchynic, úhlavní nepřítel Ruckého, nařizují, aby mrtvému tělu sebevrahovu byla na popra-višti nejdřív hlava uťata, pak ruce a nohy usekány a konečně zrádné srdce z těla vytrženo a pak teprve vše do jámy nehašeným vápnem naplněné vhozeno.“
„Aj, viděti tu mstu pana Kinského,“ prohodil jsem, „že mu Rucký kdysi odňal úřad nejvyššího lovčího dvorského! Nuže, já se podle nařízení pánů zachovám, leč bude to do noci trvati, než k strašlivé takovéto exekuci bude vše připraveno.“

„Právě to si páni hradčanští přejí, aby se exekuce až v noci konala, neboť by jí za dne chtělo půl Prahy Pntomno býti.“
„Myslím, že nikdo nebude osudu zlosyna toho litovati a jsem přesvědčen, že by se exekuce též za bílého dne bez překážky vykonala. Na nějaký odpor se strany lidu netřeba ani mysliti, neboť doslechl jsem již se všech stran, kterak Rucký jest od lidu proklínán a každý že mu pád jeho i konec na popravišti jen přál.“
„Přes to bude vás s mrtvolou silná četa žoldnéřů hradních provázeti, neboť zpráva o sebevraždě Ruckého je již po veškeré Praze rozšířena a obávám se, že i za noční doby budete míti na popravišti před branou Strahovskou hojné diváky.“
„Tehdáž vykonám exekuci s větší chutí než kdy jindy,“ pravil jsem k odcházejícímu panu písaři, „ač bych si byl přál, abych delinkventa kdysi tak mocného byl dostal na popraviště živého do rukou svých. Již předchůdce jeho, Lang, ušel tomuto konci a nyní též nástupce jeho se sám popravil, aby mi nebylo dopřáno radosti z vykonání exekuce nad ním. Zato odnese to aspoň mrtvola jeho, kterou pacholkům svým na volný pospas zanechám!“
Hned potom dal jsem rozkaz dvěma holomkům svým, aby se s vozíkem vápna nehašeného a motykami i lopatami odebrali na popraviště před branou Hradčanskou a tam vykopali jámu, do níž kusy rozsekaného těla sebevrahova měly býti vházeny.
Sám pak bral jsem se s károu a se dvěma ostatními holomky ku prámu na břehu Vltavy, odkud nás převozník převezl přes řeku na druhou stranu, kde pobřeží od starodávna Písek sluje, a pak jsme se vozovou cestou kolem Opyše brali vzhůru k zadní bráně do královského hradu a k prostranství před Bílou věží, kde měla mrtvola Ruckého na káru býti vložena.

Avšak tu jsem spatřil shromážděno množství lidu zvědavého, který přes pozdní dobu večerní chtěl byti kauci na mrtvém těle někdejšího nejvyššího komorníka císařova přítomen.
Takové divadlo bylo ovšem něco dosud nevídaného
Praze, a tak se kupily na prostranství před Bílou věží davy lidu, které mne hlučným pokřikem vítaly, když jsem se s károu a holomky svými na hradě objevil.
Seznal jsem však hned v prvním okamžení, že davy tyto nechovají žádných nepřátelských úmyslů a že nikdo ze zvědavců těchto nepomýšlí na to, aby exekuci noční nějak překážel.
Každý pokládal již pouhou sebevraždu za zločin největší, jenž i po smrti musil způsobem potupným býti potrestán, tím více pak se to mělo státi se sebevrahem, na němž lpěla kletba veškerého lidu pražského a jenž za zločiny své dávno zasloužil trest, jakého se jen největším vyvrhelům lidstva dostávalo.
Přece mi však bylo milé, když se hned po mém příchodu na hrad dostavila k Bílé věži silná četa žoldnéřů, které byl pan hejtman hradu pražského vyslal, aby při vykonávání exekuce na Ruckém pořádek udržovali a každou možnou výtržnost hned v zárodku potlačili.
Pod ochranou žoldnéřů těchto, kteří davy zatlačili od Bílé věže, takže tam volné prostranství bylo způsobeno, vešel jsem do věže, provázen jsa klíčníkem a holomkem svým, který rozžatou pochodeň přede mnou nesl.
Ještě nikdy nebyl jsem vkročil do tohoto prvního státního vězení v království Českém, které již po čtyři století sloužilo za žalář všem provinilcům z vyšších stavů, kteří se byli proti panovníku neb zemi těžkého nějakého zločinu dopustili a ze žalářních těchto zdí obyčejně již jen na popraviště vycházeli, aby trest svůj za provinění svá z ruky katovy přijali.

Proto jsem si bedlivě všímal starobylé stavby této která již za opevnění královského hradu pražského od krále Přemysla Otokara II. z bělohorské opuky nadmíru pevně byla zbudována, neboť zdi její byly i v hořejších poschodích ještě přes sáh široké, takže výklenky v oknech sloužily za kobky žalářní, kdežto vnitřní okrouhlá prostora byla prázdná a sloužila k osvětlení a vytápění celého poschodí, takže se k věz-ňům nepřicházelo, než když jim bylo jídlo přinášeno, neb když byli voděni k výslechům před pány soudce v nedalekém domě purkrabském.

Do prostory této vedly úzké točité schody ve zdi zřízené a přicházelo se jimi do všech poschodí hořejších a až pod špičatou střechu, která byla kůrkami kryta.

Při velikém požáru roku 1541, jenž s Malou stranou a s Hradčany zničil též největší část hradu královského, zůstala Bílá věž od plamenů ušetřena, poněvadž se požár na severní stranu hradu nerozšířil, kdežto věže žalářní na polední straně hradu v oběť mu padly. Proto bývala od té doby Bílá věž vždy četně obsazena a málokdy zůstávaly kobky její žalářní prázdné, kdežto do Daliborky jen lehčí vězňové přicházeli a Černá věž nad zadní branou hradní jen za vězení pro dluhy sloužila.

Co by byla mohla Bílá věž tudíž vypravovati o^ vězních, kteří v ní od tak dávných dob byli chováni a z nichž každý patřil k vznešeným neb jinak vynikajícím osobnostem v zemi České a jejichž nářky a vzdechy tyto skálopevné zdi slýchaly!

Co tu asi bylo prolito slz, co tu proneseno kleteb a hrozeb malomocných, neboť vím ze zkušenosti vlastní kterak každý z vězňů pokládá se za nevinného a má se za oběť nespravedlnosti lidské!

To vše tanulo mi na mysli, když jsem po stupních valně již vyšlapaných vstupoval vzhůru do druhého poschodí, kde byla

žalářní kobka bývalého nejvyššího komorníka císařského, rytíře Ruckého.
„Ničemník ten bude tu jistě dlouho jako strašidlo obcházeti a nás v noci děsiti,“ pravil žalářník, když se zastavil uprostřed síně v druhém poschodí a klíč ke kobce sebevraha ve svazku klíčů vyhledával. „Byl postrachem za živobytí svého pro pány u dvora a nyní ani nám prostým lidem po smrti nedá pokoje. Postarejte se o to, mistře Hanuši, aby po něm na popravišti ani prášku nezbylo, jinak bude míti právo obcházeti po zemi, a nejhůře by bylo nám ubohým, kteří často i v noci musíme do věže docházeti.“
Usmál jsem se pověrčivému muži tomuto a pravil jsem:
„Jste bláhový, dobrý muži, domníváte-li se, že bude rytíř Rucký jako strašidlo obcházeti. Rozsudek pánů zemských je tehdáž tak ostrý, že po těle jeho skutečně ani stopy na povrchu pozemském nezůstane, a můžete tudíž s té stránky býti upokojen.“
„Čert věř takovým zlosynům!“ mručel si žalářník do vousů, otvíraje již nízké dveře kobky žalářní. “Strašili lidi za živobytí, tím více to budou po smrti tropiti! Až ho odtud odvezete, vysmýčím celý žalář, aby v něm ani prášku nezbylo, a vykropím mimoto kobku ve všech koutech vodou svěcenou, pro kterou si hned ke kostelníkovi svatovítskému doskočím!“
„Vy jste tedy dobrý katolík?“ tázal jsem se pověr čivého muže.
„Ano, přijímám odjakživa pod jednou!“ odvětil žalářník, zastaviv se před otevřenými dveřmi. „a ten tam byl ohavný kalvín, a proto se ho tím více obávám, neboť už proto sjel po smrti přímo do plamenů pekelných!“
„Zato se ho tím méně bojíme my, viď, hochu,“ pravil jsem k holomkovi svému; „ty si z toho nebudeš zajisté nic dělati, když tě učiním dědicem všeho toho, co na těle sebevrahově nalezneme!“

„Ba, s chutí se obléknu do šatů jeho, budou-li jen dosti pěkné!“ zvolal se surovým smíchem pacholek,
„Probůh, vy chcete zde mrtvé tělo svlékati?“ zvolal uděšen žalářník.
„Podle práva přísluší katovi vše, co na tele popraveného delinkventa neb sebevraha nalezne!“ odtušil jsem klidně. „Někdejší komorník císařský bude míti na sobě zajisté kus kloudného oděvu, jenž se pomocníkovi mému bude asi dobře hoditi. Nyní však mne již do kobky žalářní uveďte!“
„Stůj co stůj nevstoupím dovnitř, dokud tam mrtvé tělo bude viseti!“ vzkřikl zděšen žalářník a rychle zase ode dveří pootevřených ustoupil. „Však vy ho tam naleznete, neboť visí přímo u okna.“
„Pak s ním nebude mnoho práce, vede-li okno žaláře na prostranství před věží a nikoli do Jeleního příkopu, kdež by s ním bylo již více namáhání, nebot sebevrah nesmí býti vynášen, nýbrž oknem dolů na zem svržen, kde ho kára popravčí očekává.“
„Ano,“ přisvědčoval žalářník, zuby cvakaje, “okno tohoto žaláře vede právě na stranu polední, tudíž na dvůr před věží, ač věru bych si raději přál, aby vedlo do Jeleního příkopu, neboť, kdykoliv přes dvůr v noci půjdu vždy tam budu mrtvolu oběšence na zemi ležící
„Jste strašpytel, milý muži, který by při svém žalářním řemesle měl již dávno býti ostřílen!“
Ale považte, jaký to ohavný zločin, vložiti ruku na vlastní život svůj!“ zvolal žalářník. „Horšího zločinu již ani na světě nemůže býti, a proto se s tělem každého sebevraha tak potupně nakládá! Co Bílá věž stojí, ještě se tu nikdo sám o život nepřipravil!“
„Zato jich tím více skončilo na popravišti a přece z nich asi ještě žádný zde nestrašil.“

„Protože zemřeli jinde a ne zde ve věži, což jest veliký rozdíl!“ namítal žalářník a doložil: „Doufám však, že svěcená voda i tohoto zloducha odtud zažehná!“
Vzal jsem potom sám pochodeň z rukou pomocníka svého a vstoupil do žalářní kobky, abych se po mrtvole komorníkově ohlédl.
Holomek mne rychle následoval, neboť hořel již dychtivostí po tom, aby seznal, jaký oblek oběšenec na sobě má, kdežto žalářník ustoupil nazpět až ke schodům, jen aby tělo sebevrahovo již nespatřil.
Zář pochodně osvětlila kobku ve všech prostorách, a tu jsem spatřil Ruckého viseti na provázku hedvábném na zdi u okna, jako by kat sám byl na něm popravu co nejdovedněji vykonal.
Tělo bylo již jako led ztuhlé a zmodralá tvář a povystouplý jazyk poskytovaly pohled příšerný, jenž i vsak nebyl ničím neobvyklým a proto na mne žadného dojmu neučinil.
Také v očích holomka mého se zjevil blesk radosti když spatřil, že jest oběšenec oděn v pěkný oblek z černého aksamitu, zlatem krumplovaný, a na nohou měl střevíce se stříbrnými přezkami, kdežto knoflíky na svrchním kabátci zdály se zlaté.
Klobouk se zlatou šňůrou a pláštík, pěknou koži šinou podšitý, ležely pohozeny v koutě u okna.
„Myslím, že učiníš dobrý lov, hochu,“ pravil jsem k pomocníkovi svému, když jsem byl jednotlivosti tyto prohlédl; „pan komorník Rucký zůstal i v žaláři v témž bohatém obleku, jejž byl měl na sobě v den smrti císařovy, nenadav se, kdo jej bude po něm děditi!“
„Ano, takové dědictví bych si přál aspoň jednou za měsíc!“ zvolal holomek a již poklekl pod oběšence, aby mu střevíce a hedvábné punčochy s nohou stáhl.
Potom sňal s něho i spodky, a sbaliv tyto částky oděvu do pláště, odložil vše stranou, aby u okna prázdné místo bylo, a

potom mi pomohl tělo se zdi sníti, které jsme doprostřed kobky na podlahu složili.
Zde svlékl mrtvolu i s ostatního obleku a svázal vše do uzlu, jejž si ku dveřím uchystal, aby jej s sebou domů vzal.
Potom kázal jsem mu okno otevříti a jím jsme svrhli mrtvé tělo dolů na dvůr pode věží, nestarajíce se o to, v jakém stavu na zem s výše této dopadne.
Způsobem tímto byl každý sebevrah z budovy, v níž si byl život vzal, dopravován ke káře katově, ani u někdejšího nejvyššího komorníka císařského nebyla činěna žádná výjimka.
Holomek prohledal ještě bedlivě každý kout kobky. zda tu není ještě něco z majetku Ruckého, což by téz mohl s sebou vzíti, a pak vhodil balík na záda a spěchal ven pln radosti, že se mu tak vydatný lov podařil. Já opustil žalář, jejž strážce už ani nezamkl, nýbrž ještě před námi pospíchal zase po schodech dolů, aby se co nejrychleji z příšerného místa dostal.
Dole pod věží ležela mrtvola Ruckého valně pošramocená, ale bez ohledu na to vrhli jsme ji na káru a odjížděli s ní v klusu z hradu, abychom se před Hradčany na popraviště před branou Strahovskou dostali, než ještě temná noc nastane.
Na náměstí Hradčanském očekávalo nás opět mnoho lidu, neboť již se byla zpráva o exekuci na mrtvole Ruckého mezi obyvatelstvem této části města rozhlásila, a tak jsme měli průvod tak četný, jako by se byla skutečná poprava dala.
Místy musili žoldnéři nás provázející lid rozháněti, aby nám cestu uvolnili, neboť mnozí se drali až ke káře, aby aspoň mrtvolu Ruckého spatřili, když jej nemohli živého na popravu provázeti.
Ve bráně Strahovské nastala tlačenice tak veliká, že žoldnéři musili halapartnami svými do lidu tepati, aby jej od káry zatlačili a od nějakého výstupu zdrželi; na to však nemyslil nikdo, neboť by se byl každý dotknutím těla sebevrahova za

poskvrněného pokládal, a jen divoké láni a proklínání vznešeného tohoto zlosyna bylo projevem spravedlivé nenávisti lidu.
Od brány uchylovala se cesta vlevo k popravišti, Jez se na návrší nad tamní dědinou Střešovicemi rozkládá a na němž odedávna delinkventi stavu nižšího bývají popravováni, kdežto popraviště pro osoby stavů vyšších je před zadní branou hradní. Tam by Rucký byl asi také sťat býval, kdyby byl vyčkal hrdelního ortele svého, neboť byl osoba rytířská, leč nyní bylo s mrtvolou jeho jako s nejsníženějším delinkventem naloženo.
Bylo již valně šero, než jsme s károu na popraviště přibyli, a tak tam holomci moji, kteří byli již jámu vykopali, rozžali několik pochodní, aby exekuce při záři jejich mohla býti vykonána.
Nikdy nezapomenu na pohled, jaký se mi jevil, když jsem se s povýšeného místa popraviště kolem sebe rozhlédl.
Záře pochodní osvětlovala příšerně velkou šibenici, která o třech sloupech hlavní část popraviště tvořila a na níž se ještě dvě polosetlelá těla oběšenců houpala.
Po straně stál sloup se vztyčeným kolem a naproti dva pranýře, u nichž se trestání metlou a vypalováním cejchů koná. Popravní špalek, krví od nesčetných poprav dřívějších potřísněný, doplňoval popravní náčiní toto a u něho ležela mrtvola Ruckého, aby na tomto místě posmrtní exekuce s ní počala.
Kolem popraviště utvořili jžoldnéři řetěz, takže kolem nás byla volná prostora, do níž nikdo nesměl vstoupiti.
Za řetězem tím pak se tísnilo nepřehledné množství lidu, jehož každým okamžikem ještě přibývalo, neboť po silnici od brány Strahovské chvátaly nové davy zvědavců, aby byly svědkem nevídané dosud exekuce, jakou Praha ovšem snad nikdy ještě nezažila.

Záře pochodní osvětlovala jen nejbližší okolí, takže další davy lidu byly již jen temnou hmotou, v níž to však vířilo a hlučelo jako v nějakém obrovském kotli čarodějném, neboť stále ještě byly volány kletby na muže, který byl všemohoucnosti své k tak veliké škodě lidu i země zneužil a nesčetnými zločiny památku svou zhanobil.
Tu a tam bylo mnoho lidí od zadních tlačících se davů k zemi sraženo, z čehož veliký křik a nářek povstával, slovem byl to obraz přímo pekelný, jaký by méně otužilého člověka pravou hrůzou a strachem naplnil.
Znaje však smýšlení lidu tohoto, že nikterak mu nepřipadá, aby děsnou exekuci tuto nějak překazil, jako se bylo na popravišti novoměstském po smrti předchůdce mého udalo, zachoval jsem i při této všeobecné vřavě chladnou krev svoji a obrátil se nyní k mrtvole delinkventově, abych rozkaz pánů zemských na ní vykonal.
Kázal jsem holomkům, aby mrtvé tělo delinkventovo položili na popravní špalek tak, aby hlava ležela na hraně špalku, jako kdyby živý odsouzenec před ním klečel.
Pak sťal jsem jediným rázem hlavu, která se k nohám mým svalila, a já, chopiv ji za vlasy, ukázal ji davu pod popravištěm stojícímu, a děsný hluk se z tisícerých úst ozval, jako by roj ďáblů orgie své slavil.
Vše hulákalo neb klnulo někdejšímu komorníku císařovu, jenž nyní potupného trestu za své zločiny došel.
Takřka ohlušen všeobecnou vřavou touto, vhodil Jsem hlavu do připravené jámy, která byla na dně silnou vrstvou nehašeného vápna vyplněna, a pravil jsem dále k holomkům svým:
„A nyní každý z vás nechť utne tělu delinkventovu buď ruku, neb nohu, které pak za hlavou do jámy následovati budou!“

Teď zase zajásali holomkové, že se jim dostane cti popravní výkon provésti, ač podobného nebyli ještě nikdy konali.
Na zivem odsouzenci nebyl bych jim tuto úlohu vykonati svěřil, leč s mrtvým tělem mohli podle libosti své naložiti a dovednost svou osvědčiti.
Podal jsem prvnímu z holomků meč a ten se chystal k tomu, aby pravou ruku uťal.
Nejblíže stojící z lidu pokřikovali na něho, aby udělal svému mistru čest, a holomek sebevědomě hlavou pohodil a jednou ranou pravici uťal, kterou pak taktéž do výše pozdvihl a lidu ukazoval.
Nastal nový řev pochvalný a hned potom letěla ruka ke hlavě do jámy.
Druhý holomek vykonal taktéž dosti obratně první ránu, musil však přece po druhé títi, aby levici zcela od trupu usekl.
Tomu se již mnozí posmívali, že se nezná ještě dobře v umění katovském, ale on přece se pochlubil vykonáním své úlohy a taktéž useknutou ruku na vše strany lidu ukazoval.
„Na useknutí nohou je třeba bradatice," pravil jsem nyní a kynul jsem třetímu holomkovi, aby širokou sekeru s káry sňal, kdežto ostatní musili trup na široký špalek položiti, aby se nejdřív pravá noha pohodlně mohla utíti.
Ostrá sekera, vedená mohutnou rukou holomkovou, zasvištěla povětřím a jedinou ranou oddělil obrovský tento chlapík nohu od těla, takže jsem mu sám nad dovednou ranou i silou jeho musil pochvalu vzdáti. Byl to skutečně mistrovský kus, jejž mohl provésti jenom tak veliký silák, jakým holomek tento skutečně byl.
On však se také s plnou vítězoslávou kolem sebe rozhlédl a pak useknutou nohu v obou rukou nad hlavou drže, obešel s ní popraviště dokola, což zase bouřlivý jásot v davech vyvolalo, které mu hlučnou pochvalu najevo dávaly.

Jako by byl na jevišti divadla v některé studentské koleji, kde se divadelní kusy provozují, počínal si holomek na popravišti, a když se byl pochvaly diváků dostatečně nasytil, vhodil nohu mocným obloukem do jámy a poklonil se povykujícímu lidu, takže děsný výjev tento nezůstal i beze směšné stránky své.
Zato se čtvrtý holomek, mladík to nepříliš silný, patrně bál své úlohy, neboť nedalo se očekávati, že ji taktéž jedinou ranou utne, a bylo jisto, že k tomu několikerého udeření sekerou bude třeba, než ji úplně od těla oddělí.
Kázal jsem, aby mu byla podána sekera, a doložil jsem, aby konal exekuci takovým způsobem, aby noha teprve po třetí ráně od trupu odletěla, tak aby se dokázalo, že kat zcela podle libosti své může buď jedinou ranou, neb jakýmkoli počtem ran již napřed ustanoveným předepsaný výkon popravní vykonati.
Toto opatření moje, kterým jsem mu očividně úlohu jeho ulehčil, dodalo opět holomkovi smělosti, že skutečně po třetí ráně noha od trupu odletěla.
Tím byla čest jeho i moje zachráněna a se stejnou hrdostí ukazoval i čtvrtý holomek lidu uťatou nohu a měl to potěšení, že se i jemu dostalo pochvaly bouřlivé, neboť lid se skutečně domníval, že tu byl podán důkaz umělosti jeho, když právě po třetí ráně exekuce byla dokonána.
Když byla i levá noha do jámy vhozena, zvolal jsem na prvního holomka:
„A nyní srdce delinkventovo z prsou vytrhni a vy ostatní vnitřnosti jeho vyvrhněte, jak to rozkázáno jest!“
Holomek chopil se dlouhého nože a za hlubokého ticha, které najednou po celém okolí zavládlo, rozpáral trupu na špalku ležícímu prsa a vytrhl z nich zrádné ono srdce, které bylo vinno tak mnohými neřestmi a zločiny, potom ukázal je lidu, zmáčknuv je v hrsti, že se jako houba smrštilo, a pak vrhl je

taktéž do jámy, a to přímo do obličeje useknuté hlavy, jenž byl vzhůru obrácen.
Potom s posupným smíchem trhali holomci ostatní vnitřnosti z beztvárného těla, až se mnozí hrůzou od ošklivého divadla tohoto odvraceli a nazpět se tlačili.
Byla exekuce skončena, a ták rázem hnalo se vše zase nazpět k městu, neboť noc byla již valně pokročila a každý měl hnusných výjevů těchto již dosti, takže jsme brzo na popravišti osamotněli.
Holomci tahali se ještě nějakou chvíli s posledními zbytky vnitřností, tropíce si již jen smích z práce své, a já neměl příčiny, abych jim ve zvůli jejich překážel.
Co dále ještě s tělem tropili v této nevázanosti své, o tom nechci se ani zmiňovati, neboť jsem se odvrátil od špalku, abych meč a sekeru zase na káru vložil a uchystal vše k odjezdu s popraviště.
Konečně byl i zohavený trup vržen do jámy, do níž ostatní vápno bylo nasypáno, a zanedlouho byla jáma zase srovnána se zemí. po těle Ruckého nezbylo na povrchu zemském skutečně ni nejmenší stopy, jak to v rozkazu exekučním bylo předepsáno, zločiny nejvyššího komorníka císařského byly spravedlností lidskou pomstěny.
Konečně mohl jsem s lidmi svými zase nastoupiti zpáteční cestu do města, kamž jsme se pod stráží žoldnéřskou za čiré již noci dostali.
Byla to jedna z nejděsnějších poprav, jaké jsem byl dosud konal, a také nikdy výjevů té noci nezapomenu.
Ale tím ještě nebyla exekuce nad Ruckým skončena, neboť za několik dní přichvátal pan městský písař poznovu do katovny s novým rozkazem pánů úředníků, jenž se pozůstatků rozsekaného těla delinkventova dotýkal. „Hned v první noci po exekuci,“ oznamoval mi písař, „počal oběšenec, jak to čeleď

hradní předpovídala, na zámku strašiti, a to viděli prý lidé tito ducha komorníkova na ohnivém kozlu po hradě jezditi, za ním pak prý pobíhalo šest šedivých koček, z jejich očí prý taktéž pekelné plameny sršely, a tyto kočky prý znamenají těch šest ostatních komorníků císařských, kteří zároveň s Ruckým byli do žaláře vrženi a nyní taktéž trest smrti na popravišti očekávají.“

„A vy, pane písaři,“ tázal jsem se s úsměvem, „také báchorkám těm věříte?“

„Jakž bych jim nevěřil, když jim věří veškeří páni zemští úředníci?“ zvolal písař, divě se, kterak mohu o víře jeho pochybovati.

„Není možná!“ pravil jsem. „Co čeleď na hradě vypravuje, tomu přece vznešení páni nemohou věřiti!“

„A přece jest tomu tak,“ ubezpečoval horlivě pan písař. „Neboť páni úředníci zemští vám nařizují, abyste se bez meškání vydal na popraviště hradčan-ské, tam rozsekané tělo Ruckého ze země vykopal a na hranici je na popel spálil a pak popel i s prstí do Vltavy vhodil, tak aby ani stopy po tom zlosynovi na zemi nezůstalo a strašení jeho na hradě konec vzalo!“

„Rozkazu tomu musím se ovšem podrobiti,“ odvětil jsem na to, „ale vězte, pane písaři, že ten, kdo v strašidlo Ruckého věřil, bude je i po spálení těla v obmezené mysli své i dále spatřovati. Jen příšerný způsob exekuce na mrtvole Ruckého vyvolal babský klep o strašení jeho, neboť, kdyby se bylo tělo jeho bez povyku pochovalo, nebyl by si nikdo strašidla jeho vymyslil. Bez prodlení však chci rozkaz pánů úředníků zemských vykonati.“

Písař odešel a já kázal holomkům svým, aby naložili plnou káru dříví a dopravili ji na popraviště hradčanské, potom jsem se sám také odebral k podivné této exekuci, o níž na štěstí jen málokdo z lidu pražského zvěděl, takže jsme měli při práci své

na popravišti jen skrovný hlouček diváků, a i ten skládal se ponejvíce z čeledi hradní, která chtěla na vlastní oči upálení těla Ruckého spatřiti, jinak by byla na to přisahala, že zlosyn ten i dále ještě bude na hradě pražském strašiti. Holomci narovnali nejdříve hranici, a vykopavše z jámy veškeré kusy těla Ruckého, vházeli je na ni a tuto pak zapálili, takže za hodinu potom zbyla z mrtvoly jen hromádka popelu a několik ohořelých kostí, což vše jsme i s prstí naložili na káru, a vrátivše se do města, smetli popel i kosti do řeky, jak byli páni zemští úředníci nařídili.
Strašidlo Ruckého pak se skutečně již na hradě neobjevovalo.

6.

Vpád Pasovských do Prahy.

Po celou dobu skoro čtyřicetiletého panování císaře Rudolfa II., jenž byl královskou Prahu povznesl na nejpřednější hlavní město v našem světadílu, takže zastiňovala všecka ostatní hlavní města evropská, těšila se země Česká míru nejhlubšímu a žádný cizí nepřítel nepřekročil hranice její, aby zde zvůli svou provozoval, jako tomu za předešlých věků bývalo.
Teprve na sklonku života císaře tohoto spatřila země česká zase nepřítele uvnitř hranic svých a také Praha zakusila řádění jeho, jak chci o tom v kapitole této vypravovati, neboť i já musil působiti při výjevech, které byly tímto vpádem vojska cizího do Čech způsobeny a při nichž byla krev potoky prolévána a potom i já jakožto meč spravedlnosti ji musil na popravišti prolévati.
Strana katolická u dvora totiž nesla těžce, že císař Rudolf II. roku 1608 byl podepsal nekatolickým stavům proslulý svůj majestát, kterým se jim udělovala Plná svoboda náboženství ve všech zemích koruny české.
Jesuité a páni katoličtí usilovali o to potají, aby byl Majestát tento zase zrušen a víra římskokatolická aby se stala panující v Čechách.
Takovéto snahy musily se ovšem ukrývati před veřejností, jinak by se byli jesuitští kněží a katoličtí je-jich přívrženci se zlým potázali, kdyby byli se svými záměry vystoupili veřejně před obyvatelstvem pražským, kteréž do devíti desítin náleželo k víře podobojí“
Protože tedy doma nebylo lze nalézti žádné přivržence k provádění plánů těchto, ohlíženo se po cizině a tu padly zraky katolické dvorní strany na mladého arcivévodu Leopolda,

biskupa pasovského, který byl sice knězem, ale ještě více vojákem, takže se dal snadno získati pro zahájení boje proti českým stavům evangelickým.
V měsíci květnu 1610 přibyl arcivévoda tento z Pasová do Prahy, kdež byly k poctě jeho velké slavnosti jak na Hradčanech, tak na letohrádku v oboře ovenecké pořádány.
Při zábavách a plesech těchto umlouvali se katoličtí páni s_ arcivévodou, aby v zimě vtrhl s vojskem svým do Čech, kdež prý mu budou přední města otevřena, a potom prý snadno dobude i Prahy a tak stavy podobojí pokoří, aby nikdy již nemohli hlavy své proti panovníkovi pozdvihnouti.
Bezdětný císař Rudolf prý prohlásí mladého arcivévodu za svého nástupce a jakožto král český i císař německý prý snadno potlačí též císařova bratra Matyáše, který byl císaři již královskou korunu uherskou a markrabství moravské odňal.
Ctižádostivý arcivévoda dal se pohnouti k činnému účastenství v tomto tajném plánu, při čemž byl hlavním jednatelem dvorní rada pan Tengnagel z Kampu, a když se vrátil z Prahy do Pasová, sbíral tam po cele léto vojsko, o němž dával rozhlašovati, že prý jest do Porýnska a do Nizozemí ustanoveno, jen aby nekatoličtí stavové čeští proti němu žádného podezření nepojali a žádných válečných příprav v zemi České nekonali.
Po Novém roce 1611 pak dal arcivévoda Leopold to armádě své, v jejíž čelo byl postaven jako vůdce tušený válečník plukovník Ramée, vytrhnouti z Pavska do Dolních Rakous a odtamtud do Čech, kdež se vojsko toto lstí a zradou zmocnilo měst Rožmberka a Krumlova, naposledy pak i Budějovic a Tábora, takže z tohoto vpádu nepřátelského nastal ve veškeré zemi strach i poplach veliký.
Ramée pospíchal s Pasováky svými zrychleným pochodem neustále ku Praze a právě v masopustní pondělí přitrhl od

Smíchova k bráně Újezdské a druhý sbor jeho od Bílé hory k bráně Strahovské.
Hrabě Thurn jakožto vůdce evangelických stavů sebral sice hlouček žoldnéřstva k obraně Prahy, ale veliké přesile Pasovských nemohl odolati, a tak dobyli nepřátelé obou řečených bran městských a vyrojili se do ulic, kdež s nimi však stavovští soldáti neustále šarvátkovali, ale přece ulicemi malostranskými až ke Kamennému mostu zatlačeni byli.
V potyčkách těchto padlo mnoho lidí jak na ulicích, tak v domech, neboť katoličtí měšťané malostranští pomáhali pasovským žoldnéřům proti stavovským a stříleli na tyto z oken domů svých, což jim však vojáci zase opláceli, a do oken nazpět střílejíce, jnnoho katolíků v nich postříleli. Sám hrabě Thurn oyl v boji tom raněn a odebral se do hradu, kde se mu v paláci paní Polyxeny Lobkovicové ošetření dostalo.
Zanedlouho byli Pasovští pány na Hradčanech i ve veškerém Menším městě pražském, kdežto žoldnéři stavovští střemhlav přes most na Staré město prchali. Slyše drobnou tuto střelbu z ulic malostranských stále se přibližovati, vyšel jsem osudného toho dne z katovny na břeh Vltavy a tu jsem po mostě viděl již poražené žoldnéře stavovské na Staré město s velikým hlukem utíkati.
Zanedlouho potom vyrazily z brány malostranské mostní věže asi dvě kornety pasovských jezdců, kteří se jako divoká bouře v nejprudším cvalu přes Kamenný most na druhou stranu hnali, až dlažba pod kopyty koní jejich duněla.
„Pán Bůh buď s námi!“ zaúpěla tu manželka moje která byla s dítkami a ostatními lidmi za mnou ná břeh vyšla a s hrůzou na tento výjev na mostě pohlíželá. „Dostanou-li se divocí tito soldáti do města, pak je po nás všech veta! Rychle, děti, skryjme se do sklepa, než na nás papeženští ti ďáblové přikvačí!“

Také já jsem potřásl vážně hlavou nad tím, kterak nepřátelsky si smí pasovské vojsko arciknížete Leopolda v Praze počínati, kamž přece přicházelo prý jen proto, poněvadž bylo prý od císaře Rudolfa II. k ochraně jeho přivoláno, a tudíž za nepřítele pokládáno býti nemohlo. A přece si počínalo jako ve městě od nepřítele dobytém, a tudíž na milost i nemilost jeho vydaném, jak jsem tuto na vlastní oči viděl.

Pohlédnu zase nazpět k mostu, poněvadž jsem se domníval, že jezdci pasovští musí býti již přes most na druhé straně, a chtěl jsem z dunění kopyt koňů jejich seznati, zdaž se vřítí do Starého města ulicí Nožířskou neb Křižovnickou, v kterémžto posledním případě by se byli v samé blízkosti mé katovny octli, a tu ovšem nebylo radno na veřejném místě meškati a snad i cílem ručnic jejich se státi.

Tu však udalo se na mostě něco neočekávaného. Poslední čtyři čety jezdců se totiž u samé věže mostní pojednou v běhu svém zarazily, jako by se byly s nějakou nepřekonatelnou překážkou setkaly, aby jim další jízdu nadobro zabránila, kdežto prvních osm čet branou projelo.

Ostatní řady jezdců zůstaly nehybně na mostě státi nemohly se skutečně již kupředu dostati. Současně pak zaslechli jsme prudkou střelbu z ručnic, což nám bylo důkazem, že Pasovští jezdci byli na Starém městě zle uvítáni, neboť jezdci na mostě pozůstalí obrátili pojednou koně zpět a uháněli zase zpátky na Malou stranu, kamž je také již kule ze Starého města pronásledovaly.

„Ve věži mostní spustili v posledním okamžiku padací mříž železnou a ta jezdcům překazila vniknouti do města," pravil jsem k lidem svým, kteří mne stále ještě na břehu obklopovali; „těm ostatním, kteří se do ulic staroměstských dostali, bude asi krušno východ z města hledati. Nedám nic za to, že se ni jediný

z nich již ke svým nenavrátí, nýbrž že všichni v ulicích utlučeni budou.“
„Při takové veselé švandě nesmím také já scházeti!“ zvolal na to nejmladší z mých holomků a již se řítil nazpět do katovny, potom s mohutným obuškem v ruce hnal se katovskou fortnou do města, odkud chvílemi střelba zaznívala, z čehož bylo lze souditi, že se měšťané a lid již na hlouček Pasováků vrhli a mstu svou na nich provádějí, jak jsem to byl Předpověděl.
Proto jsem také nezakázal holomkovi svému do niesta vcházeti, jakž bych to při každé jiné příležitosti byl učinil, ale Pasováci, kteří se tak zrádným způsobem byli Prahy zmocnili a zde jako v dobytém městě si počínali, nezasluhovali žádného milosrdenství a přál jsem jim ten krutý osud, jaký je v úzkých uličkách Starého města nezbytně očekával.
Na mostě bylo mezitím zavládlo zase ticho, neboť zadní řady pasovských jezdců, vidouce, že se do Starého města již nedostanou, vrátily se zase zpět na Malou stranu, kde se stále ještě drobná střelba z ručnic opakovala, z čehož bylo vidno, že i tam se ještě v ulicích bojuje a Pasovští že se s mnohým odporem setkávají.
Obrátil jsem se zase nazpět od břehu, abych se vrátil do katovny a potěšil svou manželku ubezpečením, že nám žádné nebezpečí více nehrozí, neboť Pasovští byli od vpádu do Starého města spuštěním železné mříže ve věži mostní zdrženi a již se zase nazpět přes most obrátili.
Než jsem však ke katovně došel, zaslechl jsem za nedalekou zdí městskou pojednou divoký jakýsi hluk, jenž vždy více se blížil a ze sterých úst, jak se zdálo, vycházel.
Mimo to bylo lze i v pomíšeném křiku tomto rozeznati dunění kopyt koně v rychlém cvalu po dlažbě prchajícího, takže mi okamžitě napadlo, že to bude asi jeden z pasovských jezdců, který byl od soudruhů svých v bitvě odloučen a nyní od davu

vzbouřeného obyvatelstva na život a na smrt jest pronásledován.
Fortna katovská stála dokořán otevřena, jak ji byl mladý holomek můj při kvapu svém do města za sebou zůstavil, a tak mohl jsem očekávati, že prchají“ žoldnéř, jenž zajisté neznal význam fortny této, bude spásu tímto otvorem ve zdi městské hledati.
Očekávání toto se také v malé chvíli potom vyplnilo, neboť skutečně vrazil jezdec v nejprudším cvalu do otevřené fortny a octl se tak zase v otevřeném místě, kde nedaleko před sebou spatřil řeku a za ní Malou stranu, odkud byl ráno do Starého města vytáhl a kamž se tudíž mohl, přeplouvaje řeku, zase mezi soudruhy své dostati.
Zavýskl si hlasitě při seznání tomto a vítězoslavný výraz v obličeji jeho se jen ještě zvýšil, když spatřil, kterak všickni pronásledovníci jeho pojednou v běhu svém ustali a před fortnou se náhle zastavili, jako by jim byly nohy k zemi přimrzly.
Jenom několik kamenů bylo za ním do fortny hozeno, jimž se však žoldnéř jen zasmál, a již se ohlížel, kudy by se nejsnáze s příkrého břehu dostal k řece, aby ji s koněm svým přeplaval.
Neměl ani tušení o tom, že se byl zachránil fortnou katovskou, do níž by nikdo z pražského lidu za nic na, světě nebyl vstoupil, neboť by se každý stal nečestným, kdo by byl vchodem tímto z města vyšel, a byť i šlo o pronásledování nenáviděného nepřítele a škůdce města, za jakéhož pasovský tento jezdec musil býti pokládán.
Pasovák domníval se, že již je na svobodě, neboť se nemohl domysliti pravé příčiny, proč rozkacený lid tak náhle ustal v pronásledování jeho, a tak věřil tomu, že nepřátelé jeho upustili již od dalšího stíhání, a ze mu tudíž nehrozí již žádné nebezpečí.

Leč v tom okamžení přihnal se do fortny můj nejhladší holomek, který se byl zajisté v tomto pronásledování Pasováka činně zúčastnil, a vykřikl k povykujícímu davu:
„Rychle běžte k fortně židovské, bojíte-li se fortny katovské! Tam se tomu ničemníkovi německému zase ostanete na záda, a vskočí-li s koněm do řeky, budeme ho pronásledovati na loďkách a utlučeme ho vesi ve vodě, když jsme ho nemohli v ulicích utlouci!“
Slova tato byla od davu ihned následována a vše se hnalo k nedaleké fortně židovské, kudy se taktéž na Rejdiště k řece přicházelo, aniž by chůze fortnou touto byla někoho nečestným učinila.
Holomek, máchaje obuškem vysoko nad hlavou proběhl potom fortnou katovskou, která mu ovšem nemohla na cti ublížiti, neboť náležel již ke sníženému stavu katovskému, a hnal se taktéž k řece, a to k místu, kde byly dvě lodice mé uvázány, v nichž jsme ryby chytali neb na protější břeh se převáželi.
Vylezl jsem na pahrbek nad katovnou, odkud bylo lze veškeré pobřeží až k židovské fortně přehlédnouti, a odtud jsem spatřil, kterak Pasovák již k řece míří a nejmladší holomek ostatním třem soudruhům svým chvatně vypráví, co se bylo s ostatními pasovskými jezdci ve městě udalo.
„V každé ulici jich leží několik bradou vzhůru!“ volal, odvazuje co nejrychleji obě loďky. „Buď je postříleli nebo obušky a kamením utloukli, potom několik z nich ujelo do Nového města a tento poslední se dostal až k nám, kdež mu ale stejným vĕrtelem naměříme jako všem ostatním kumpánům jeho! Rychle za mnou, mládenci, dáme mu jich také několik za ucho ve vodě, kam se právě chce vrhnouti, aby se nám z rány dostal, což se mu však nepodaří, neboť tamto řítí se již chasa městská z fortny židovské a ta mu nedá živému na druhý břeh se dostati!“

Holomci vskočili do lodic a střežili nyní Pasováka, který, netuše počínání jejich, neboť byli za vyčnívajícím vysokým břehem ukryti, právě vkročil s koněm do řeky, aby co nejrychleji přeplaval, neboť již zaslechl zběsilý řev pronásledovníků svých, kteří se byli dolejší fortnou na břeh Vltavy dostali, aby tam dále ve stíhání cizáckého žoldnéře pokračovali. Pobodl koně svého do cvalu, takže mu voda, na břehu ještě nepříliš hluboká a kopyty koňskými vzbouřená, až nad hlavu stříkala.

Vtom však vyrazili již také holomci moji s lodicí nroti němu, a poněvadž všickni mu divoce láli a vesly i obušky vyhrožovali, porozuměl tomuto nebezpečí německý žoldák a obrátil rychle koně ke břehu, aby se zase na pevninu dostal a na jiné straně tam spásu v útěku hledal.

Avšak tu se proti němu vyřítil dav pronásledovníků, kteří byli již břehu dostihli a divokým řevem svým mu hlásali, co by ho na břehu očekávalo, kdyby se opovážil z vody zase nazpět vyjeti.

„Tamto je druhá pramice!“ křičel holomek na lid. „Vskočte rychle do ní, kdož máte polena nebo obušky v rukou, a dostaneme se k němu s obou stran, takže ho budeme moci z pravá i z leva do posledního zrna vymlátiti.“

Několik mužů hnalo se na vyzvání toto k druhé lodici, s níž se v malé chvíli octli na vodě, kdežto holomci sjeli o něco doleji, tak aby obě lodi žoldáka mezi sebe dostaly.

Tento, vida se takto ve dvojím nebezpečí, domníval se, že v řece přece nebude vydán tolika nepřátelům jako na břehu, kde již bylo na sto povykujících chasníků, plavců a rybářů shromážděno, neboť již bylo veškeré pobřeží až dolů k Františku pobouřeno a kde kdo v tamních ohradách na dříví neb v sanytrovnách byl přítomen, každý se hnal s nějakou

narychlo sehnanou zbraní na Rejdiště, aby se v divokém tomto honu na zrádného Pasováka zúčastnil.
Ba několik mužů přichvátalo i se střelnou zbraní v rukou, a tu již docela osud prchajícího žoldáka bvl zpečetěn.
„Zastřelte ho jako prašivého psa! Živ nesmí již z řeky vyjíti!“ voláno se všech stran na muže s mušketami.
Dva z nich namířili také ručnice své na Pasováka a vystřelili, ale obě rány šly mimo a kule zapadly daleko v řece do vody, která při nárazu jejich vysoko vytryskla.
Tu již dokonale viděl žoldák, kterak velice jest na břehu ohrožen, a proto obrátil koně svého zase nazpět do vody, zvláště když počínali pronásledovníci jeho s břehu za ním metati kamení, kusy dříví a cokoli se jim pohyblivého do rukou dostalo.
Také střelci počali na něho poznovu páliti, a tak byla poblíž břehu záhuba jeho již neodvratná, kdežto na řece se přece mohl o nový pokus k útěku zasaditi.
Pobodl tedy koně cvalem do vln a ten počal rychle plovati, jako by sám cítil nebezpečí, kteréž jemu i jezdci hrozilo.
Tak octl se zanedlouho mezi oběma lodicemi, v nichž ho plavci s hlučným laním mezi sebou vítali, a přiblíživše se obratně s obou stran až k němu samému, počali do něho tyčemi a vesly tepati, aby ho jednak s koně do vody srazili, jednak ranami svými utloukli.
Pasovák, jenž byl už dříve z krátké ručnice své nabitou ránu na pronásledovníky vypálil, neměl nyní ovšem již kdy nabíjeti, a proto vytrhnuv dlouhý meč svůj z pochvy, počal se jím na vše strany oháněti, aby rány jejich odrážel, leč za každou takto odraženou ránu sypalo se na něho hned zase deset jiných, takže mu zakrátko byla přílba s hlavy sražena a protivníci jeho mohli nyní volně do něho bušiti.

Se břehu provázel povykující dav každou ránu pochvalnými výkřiky a vše pobízelo muže v lodích, aby Pasováka nyní jako vzteklého psa utloukli, když se nepodařilo jej střelnou ranou skoliti.
Rozčilujícímu výjevu tomuto přihlížel jsem i já, a ač mi bylo chlapa toho na okamžik líto, že takovouto nečestnou smrtí musí zhynouti, přece již v druhém okamžiku nemohl jsem ho více litovati, když jsem si vzpomněl na zprávy o tom, kterak Pasovští na svém tahu ku Praze s ubohým lidem selským zle zacházeli, kterak mnoho lidí posekali a pobili, když se drancování majetku svého protivili, a kterak si vůbec v Cechách jako nejlítější nepřátelé počínali, takže s osudem jejich, jenž je nyní v Praze spravedlivě zastihl, nemohl nikdo soustrasti cítiti.
Kdož ví, zdaž právě tento žoldák neměl několik nevinných životů lidských na svědomí, kdož ví, zdaž si proti bezbrannému lidu na venkově nepočínal rovněž ukrutně, jak bylo i s ním v tomto okamžiku odplaty nakládáno? A proto došel jen zaslouženého osudu, když byl skutečně jako divé zvíře utlučen, než by mu nové životy lidské v oběť padly.
Nejmladší holomek můj, který si v divém zápasu tomto na řece nejlítěji počínal, zasadil mu těžkým veslem svým pojednou, když se žoldák proti mužům zepředu a se strany na něho dotírajícím bránil, zezadu ránu na holou hlavu, která jej okamžitě omráčila, neboť byla mu jí lebka v týle roztříštěna a proud krve zbarvil mu žluté krzno, takže o výsledku nerovného boje tohoto nemohlo býti pochybnosti.
Meč vypadl mu z ruky a on sám se naklonil kupředu na krk koně, kdež docela již se na něho s obou stran rány sypaly, každá jsouc provázena jásavým výkřikem jak bojovníků na lodích, tak lidu na břehu v největším rozčilení pobíhajícího.

„A nyní ani koně jeho neušetříme!“ zvolal mladý holomek. „Pasováka ať si odnese Vltava, kůň však bude kořistí naší!“
A se slovy těmi srazil mrtvolu žoldákovu s koně do řeky, což zase děsným pokřikem všeho lidu bylo provázeno, a počal bušiti veslem do hlavy koňovy, takže i ten byl zakrátko utlučen.
Pak chopiv jej za uzdu, táhl zdechlinu ku břahu, kamž jej druhá lodice s vítězoslavným jásotem veslařů provázela.
„Tak naložíme se všemi Pasováky!“ řval lid a již se hnal zase nazpět židovskou fortnou do města, aby se zúčastnil v pronásledování a ubíjení ostatních žoldnéřů pasovských, kteří se zajisté dočkali téhož osudu, jakému byl soudruh jejich před očima mýma podlehl.
Pohlédl jsem ještě jednou za plující zohavenou mrtvolou Pasovákovou, kterou nyní krví zbarvené vlny vltavské dále s sebou odnášely, a obrátil se k holomkům svým, kteří již byli zdechlého koně na břeh vytáhli a náčiní jezdecké s něho strhovali.
Byla to pro ně kořist vítaná, neboť z pochvy na bambitku vytáhli váček naplněný mincemi stříbrnými i zlatými, jejichž rozdílný ráz i velikost svědčily o tom, že byly od žoldáka při tahu ku Praze naloupeny.
„Teď je zjevno, že desaterou smrt takovou zasloužil ten bídník pasovský!“ zvolal nejmladší holomek, potřásaje vesele váčkem v povětří. „Jsou to peníze nakradené, ale my si jich poctivě dobyli! Poctivě se také o ně rozdělíme! Kůže s koně a kosti také ještě několik stříbrňáků vynesou!“
Tak vyplatil se holomkům lov tento velmi dobře, a také mne hojný čekal ještě výdělek z událostí pasovských, neboť zakrátko očekávala mne práce na popravišti, kde na hrdle trestáni byli všickni ti, kdož se za těchto bouřlivých dnů byli krvavých výtržností dopustili.

Ovšem k vůli Pasovákům nebyl nikdo z lidu pražského na hrdle odsouzen, ačkoli všickni jezdci, kteří byli do Starého města vjeli, byli do posledního zrovna tak utlučeni, jako se bylo se žoldnéřem u katovny staroměstské stalo.
Ni jediný nevyváži z nich životem a poslední dva hnal lid až pod skálu vyšehradskou, kde taktéž ve smrtelné úzkosti své s koňmi do řeky se vrhli, ale tam rovněž od rybářů a plavců ve vodě usmrceni byli.
Tímto vítězstvím nad cizáckými nepřáteli rozjařený lid pražský vrhl se pak na katolické kláštery, aby s mnichy tamními jako s Pasováky naložil.
Byl vpád pasovského vojska obecně přičítán piklům strany katolické a tím se dá vysvětliti rozlícenost lidu proti papežencům, jejichž vůdcové sídlili však v Menším městě pražském a na Hradčanech, a tam se lid ovšem nyní dostati nemohl, aby na nich mohl pomstu svou vylíti, a proto obrátil se v slepé zlosti své na katolické kláštery, kde ponejvíce cizí mniši sídlili.
První útok platil kostelu vyšehradskému, který byl od shluklé luzy úplně vyloupen, kdežto života kněze tamního, jenž na kolenou byl za smilování prosil, ještě bylo ušetřeno.
Pak se hnala rota na klášter emauzský, kde taktéž divoce hospodařila a dva mnichy, kteří se již nemohli útěkem zachrániti, ohavně zavraždila.
Opat kláštera tohoto, jenž se byl narychlo v komíně ukryl, ušel podobné kruté smrti, zato však odnesl to tím hůře klášter a kostel, jež byly oloupeny tak důkladně, že tam pouhé zdi zbyly.
Každý z lupičů odnášel si vak nakořistěných věcí domů, a když to ostatní nižší lid spatřil, dal se houfné k výtržníkům, aby si podobně bohaté kořisti dobyl.
Tak vzrostl dav tohoto vzbouřeného lidu na několik tisíc hlav, a rozděliv se na rynku novoměstském ve dva sbory, hnal se na

jiné kláštery strany podjednou, a to jeden na Karlov a druhý ke klášteru mnichů františkánů v Novém městě pražském, poněvadž někteří z lidu tvrdili, že prý se v obou těchto klášteřích někteří z uprchlých Pasováků ukryli, aby pomstě buřičů ušli.
Na Karlově přistihli opata Kašpara Čepla, převora Melichara Hof manna a řeholníka Ondřeje Kobra, kteréžto dva poslední hned na místě do smrti utloukli, a opata na hřbitov vyvlekše, ruce a nohy mu usekali, kůži s hlavy stáhli, hlavu rozpoltili a mrtvé tělo ještě jinak zohavili, až stydno o tom psáti.
Také tam vyloupili kostel i klášter a zpustošili všecka stavení hospodářská, že by tam ani Pasovští nebyli mohli hůře řáditi, kdyby se byli jako nepřátelé na Karlov vedrali.
Ještě hůře vedlo se však klášteru někdejších karmelitánů u Matky boží Sněžné, který byl už za časů husitských dopola zbořen a od té doby více od mni chů nebyl obýván.
Teprve před několika lety byl do něho pan nejvyšší kancléř Zdeněk z Lobkovic k ponuknutí jesuitů uvedl mnichy řádu františkánského a dal klášter i kostel svým nákladem obnoviti, což lid podobojí velmi těžce nesl a hned od počátku na nové tyto mnichy velice nevrazil, neboť pan kancléř dosáhl toho, že obyvatelé, kteří se byli na gruntech kláštera tohoto usadili, musili domy své tamže opustiti a mnichům je zůstaviti.
Poněvadž pak mnichové ti byli vesměs rodu cizího, buď Vlachové, Španělové neb Francouzové, měl je lid pražský v nenávisti tím větší, proto si při této příležitosti vpádu Pasovských všecku dávno střádanou pomstu na nich způsobem nejkrutějším vylil.
Druhý onen sbor vzbouřeného lidu, jenž od Emauz na klášter těchto mnichů františkánů táhl, byl po cestě vzrostl na mnoho tisíc hlav, neboť již se byla zpráva o výtržnosti na Vyšehradě, v Emauzích a na Karlově po všem Starém i Novém městě

roznesla, a tak sehnala se veškerá chátra v jednu tlupu, která klášter františkánský se všech stran obklopila, aby ani jediný z mnichů nemohl uprchnouti, jako se bylo jinde stalo.
Poněvadž pak stráž městská po celou dobu, co tyto výtržnosti trvaly, nikde se neukázala, aby jim přítrž činila, neboť páni podobojí na radnicích i mezi šlechtou přáli to straně katolické, že na ni takováto pohroma za přivolání Pasovských do země přišla, mohl si vzbouřený lid beze strachu takto scestně počínati, že to nejděsnější doby prvních bouří husitských v Praze připomínalo.
V klášteře bylo toho dne patnáct mnichů, kteří netušili, jak krutý osud je již v nejbližší době očekává.
Rázem byly vrata a fortny klášterní vypáčeny a vše se hrnulo do nádvoří klášterního, kdež jeden ze služebných mnichů právě dříví ze sklepa k zatápění do kuchyně vynášel. Okamžitě byl sražen k zemi a nesčetnými ranami zabit.
Druhý, jenž byl z refektáře vystoupil, aby se po příčině tohoto nenadálého hluku ohlédl, zhynul touž smrtí, jakmile ho chátra spatřila, a nyní se vzbouřenci vrhli do klášterní budovy a do kostela, kde byl právě jeden z mnichů u oltáře, vkládaje hostie svěcené do kalicha. Tomu jeden ze zuřivců usekl pravici kalich držící a ostatní ho nemilosrdně ubili, nevážně po hostiích šlapajíce.
V klášteře samém byli ve svých celách dopadeni čtyři mnichové, a ač na kolenou za milost prosili, též oni do smrti ubiti jsou, neboť již se byla krvežíznivost vrahů stala pravou vzteklostí, v níž si vzájemně přisahali, že ani jediného z cizích nenáviděných mnichů františkánských neušetří.
Ostatních osm mnichů bylo se totiž ukrylo ve věži, odkud jeden seskočil na střechu domu sousedního a tam se za komínem ukryl, kdež po dva dni vytrval a tak se sám jediný z krvavé této lázně zachránil, kdežto ostatních sedm bylo ve věži

vypátráno a čtyři hned na místě usmrceni, tři poslední pak, vylezše oknem na střechu chrámovou, byli odtamtud ranami z pušek sestříleni, takže dolů sletěli a zde od surového lidu na kusy byli rozsekáni.
Mrtvoly povražděných mnichů byly svlečeny ze šatů a nahé na ulici zanechány, kdež po tři dni ležeti zůstaly, neb se nikdo nestaral o pochování jejich.
Potom byl klášter i kostel do holá oloupen a ze sklepů vyneseno vše, .co bylo k jídlu a pití, a také hned rozneseno.
Od Matky boží Sněžné hnala se luza ještě na jiné kláštery papeženské v Praze, aby tam týmž ukrutným způsobem řádila, ale podařilo se jí to jen v ženském klášteře u sv. Anežky na Františku, kdežto u sv. Jakuba postavili se buřičům vstříc řezníci staroměstští, dávní tito ochráncové a obhájcové kláštera minoritu, a také tehdáž zachránili klášter jakubský sekerami svými, jako to byli za časů husitských učinili.
U koleje jesuitské pak bylo shromážděno vojsko stavovské, aby bránilo obávanému novému vpádu Pasovských z Menšího města do Starého města, a vojáci tito obhájili kostel i kolej jesuitskou, takže se vzbouřený lid na budovy tyto ani neodvážil udeřiti.
Tím více zle vedlo se klášteru sv. Anežky, kdež byl převor jeptišek třemi ranami smrtelně zraněn, takže zanedlouho zemřel.
Panny klášterní by byl snad podobný osud stihl, kdyby se nebyly ještě včas rozutekly po domech sousedních, kdež jim bylo od milosrdných lidí útulku dopřáno.
V kostele a v klášteře pak bylo vše zpustošeno, a co se dalo odnésti, vše bylo odvlečeno, takže v krátké době jen holé zdi z obou stavení zbyly.
Co se nedalo odnésti, to bylo rozsekáno neb roztříštěno a okny dolů do dvora vyházeno, kde pak veliké hranice dříví byly

zapáleny, kolem nichž se buřičové utábořili, aby se opíjeli vínem ze sklepů klášterních.
Až pozdě do noci trvaly tyto krvavé výtržnosti, jimž se nikdo neopíral, neboť potají to vlastně každý Přál mnichům papeženským, že na ně takováto pohroma přikvačila, a ještě raději by to byl každý viděl, kdyby se podobného osudu bylo dostalo jesuitům, neboť ti byli pokládáni za hlavní původce vpádu Pasovských do Čech a do Prahy.
Těm však nestalo se od lidu pražského příkoří, ačkoli prý mezi nimi byl v koleji jejich strach veliký, že budou rovněž povražděni jako mnichové františkánští v Novém městě pražském.
Teprve když po čtrnácti dnech musili Pasovští zase z Prahy odtáhnouti, vrátil se zase starý řád a zákon do měst pražských a tu se počali páni konšelé ohlížeti po těch, kdož se byli dopustili ukrutných těch vražd v klášteřích pražských, a zakrátko sedělo za závorami množství buřičů, kteří byli z krvavých těch zločinů obžalováni.
Byli to vesměs lidé z nejnižších vrstev obyvatelstva pražského, neboť ni jediný z měšťanů nebyl se bouře té zúčastnil.
Mnozí z nich přiznali se brzo ke zločinům svým, ale jiní byli tvrdošíjní, a tak jim bylo útrpným právem pohroženo, leč i hrozba tato byla bez účinku.
Tak nastala nyní práce moje a po deset dní byl jsem s holomky svými každé noci zaměstnán v mučíme na radnici staroměstské, kde obžalovaní vzbouřenci trapně po své vině byli dotazováni.
U většiny z nich stačil již první stupeň trpné otázky, že se přiznali k vině své, ale několik bylo tak zatvrzelých, že bylo třeba druhého, ba i třetího stupně mučení použíti, než se vyslýchajícím pánům soudcům k vině své přiznali.

Necítil jsem s nimi žádné útrpnosti, neboť jednak to byli vyvrhele společnosti pražské, jednak byly zločiny jejich na bezbranných mniších tak ukrutné, že jsem jim dával též krutost mučících nástrojů co nejtuženeji pociťovati, takže mnohým musila býti vecpána hruška do úst, aby bolestným řvaním jejich nebylo veškeré sousedstvo radnice pobouřeno.
Když byla tato vina všech obžalovaných zjištěna, odsouzeni jsou méně vinní k vazbě v žaláři, dvanáct největších provinilců, kteří se byli ve vraždění na Karlově a u Matky Sněžné účastnili, mělo vytrpěti trest smrti, a to buď mečem neb provazem, kdežto někteří měli před stětím býti ještě kolem lámáni neb při popravišti žhavými kleštěmi trháni.
Poprava neměla se však díti v jeden den, nýbrž o třech po sobě jdoucích dnech, aby tak tím větší hrůza byla na obecný lid pražský puštěna, aby se budoucně podobných výstupků krvavých varoval.
V katovně měli jsme tudíž plné ruce práce s přípravami k popravě tak velkého počtu delinkventů, ale holomci konali vše s neobvyklou veselostí, neboť kořist jejich, jaké byli na utlučeném Pasováku dobyli, byla je uvedla v nejveselejší náladu mysli, a nyní bylo jim opět hojný výdělek očekávati, když měli při tak valném počtu poprav účinkovati.
Nastal první den popravy, kdy měli býti čtyři z delinkventů vyvedeni na popraviště, aby skončili provazem na šibenici.
K exekuci této nebylo tudíž zvláštních příprav třeba, neboť jsem se rozhodl na tom, že všichni budou pověšeni na velkou společnou šibenici, která sloužila obyčejně vždy k takovýmto hromadným popravám.
Musil jsem dopraviti obě své káry před radnici, neboť delinkventi byli mučením tak zmořeni a na nohou pochroumáni, že by žádný z nich nebyl na popraviště došel.

Posazeni jsou tedy, když jsme je ze žaláře vyvedli, po dvou na káry a za velikého sběhu lidu vezli jsme je mimo Templ, kde musili obvyklou poslední modlitbu vykonati, na popraviště za Horskou branou.
Průvod žoldnéřů byl však tehdáž četnější než kdy jindy, neboť mnozí z lidu vykládali to vrahům za zásluhu, že papeženské mnichy se světa sprovodili, ba proskakovala pověst, že chátra pražská hodlá odsouzence, až budou k smrti vedeni, z rukou spravedlnosti vysvoboditi.
Pověst tato nezůstala ovšem také pánům konšelům tajná, a tak nařídili, aby popravě této byli přítomni veškeří žoldnéři městští jakožto zbrojný průvod katů a delinkventů a aby násilím překazili veškeré pokusy, které by snad od lidu k vysvobození delinkventů byly podniknuty.
Také já jsem se po celou cestu bedlivě ohlížel po davech diváků, zda bych nějaké podezřelé známky hrozící bouře zpozoroval, ale neznamenal jsem nic podobného, poněvadž silná četa zbrojenců zabraňovala provésti takovýto úmysl, jestliže vůbec jaký byl. Jen tu a tam jsem zaslechl zvolání, že by nikoli odsouzenci tito, nýbrž všichni ostatní katoličtí mnichové měli býti na popravu vedeni.
Tak dostali jsme se bez překážky na popraviště a ve čtvrt hodině houpala se těla odsouzenců na vysoké šibenici, aniž kdo na přerušení popravy byl jen pomýšlel.
Druhého dne potom byla již větší práce s exekuci dalších čtyř odsouzenců, neboť ti měli býti mečem stínáni a dvěma z nich, kteří se byli více než jiní provinili, měla na náměstí před klášterem františkánským, kde se byli vražd svých dopustili, každému dříve pravice býti uťata.
Tak jsme musili i popravní špalek na káře vézti, jenž pak byl na řečeném místě na zem postaven, a oba přední vinníci k

němu přivedeni, aby vyřčený trest utětí pravé ruky vytrpěli, než by na popraviště dále byli vedeni.
Zde se ozývalo z přítomného lidu již hlasité reptání na přísný tento trest, ale přes to jsem jej vykonal, neboť i zde dovedli žoldnéři plný pořádek udržeti.
Každý z obou zločinců musil položiti pravici na špalek a jedinou ranou jsem ji uťal, potom jim byla každému, když jsme je zase na káru dopravili, na klín vhozena, aby zároveň se sťatými těly jejich byla do jámy na popravišti vhozena.
Poněvadž pak oba při exekuci této bolestně řvali, kázal velitel žoldnéřů hlučně na bubny tlouci a na polnice troubiti, aby byl křik jejich přehlušen, což se také na popravišti dalo, kde všickni čtyři smrt mečem vytrpěli.
Třetího dne opakovala se tatáž exekuce se čtyřmi posledními delinkventy, kteří byli na náměstí Františkánském a na dvou jiných místech žhavými kleštěmi páleni a se zad jejich řemeny dřeny.
Na popravišti byli dva kolem shůry dolů a dva, jakožto nejtěžší ze všech těchto zločinců, zdola nahoru kolem lámáni a pak všickni čtyři na připravená již kola vpleteni, kdež měli zůstati vztyčeni po delší dobu k výstraze všemu lidu.
Tak byli povražděni mnichové katoličtí pomstěni, ale dlouho ještě musili Pražanům v Menším městě pražském a na Hradčanech na neblahé následky vpádu Pasovských do Prahy vzpomínati.

7.

Až k veliké revoluci roku 1621.

Ani neuplynul rok od vpádu Pasovských do Prahy a císař Rudolf II., který byl skoro po čtyři desítiletí v královském hradě na Hradčanech sídlil, rozžehnal se s tímto světem, zemřev dne 20. ledna 1612, od kteréžto doby hrad pražský opět osiřel, neboť nástupce jeho, císař Matyáš, zvolil Vídeň za sídlo své a tam se odebraly z Prahy též všecky říšské úřady a veškeren dvůr císařský i cizí legáti a vyslancové, takže na Hradčanech přestal dřívější hlučný a skvělý život a obyvatelstvo měst pražských někdejších hojných výdělků svých bylo zbaveno.

O bezpečnost v Praze musily pečovati již jen úřady městské, které si však při tom jen liknavě počínaly, takže se zde počaly zase množiti výstupky a zločiny, které mnoho zlosynů na popraviště přiváděly.

Řemeslo katovské tedy stále velice kvetlo, neboť městské zákony mistra Koldína stíhaly přísně všecky zločiny, a jelikož poplatky za mučení a vykonávání poprav byly obstojné, vyplácela se snížená práce ka-tovská velmi dobře, a mohl jsem každého roku ukládati hezkou část zlaťáků a stříbrňáků, které mi po zapravení všech výloh domácích zbývaly.

A byly to výlohy stále rostoucí, neboť již mne obdařila milovaná choť moje pěti dítkami, čtyřmi syny a dceruškou, takže rodinný stůl můj byl již značně silně osazen.

Stará Marta byla se již se světem rozžehnala a místo její zaujala jiná vdova po venkovském katovi, která taktéž jako někdy Marta k rodině mé přilnula a pravou rukou mé manželky se stala.

Nejstarší dva synové moji, z nichž prvnímu, Janovi, bylo již přes dvacet roků, kdežto druhorozenému Václavovi, bylo osmnáct let, byli mi jako pomocníci velice k ruce, takže jsem dva placené holomky mohl ušetřiti a peníze tím nabyté ve prospěch synů svých vynaložiti.
Cvičil jsem je totiž oba v mládí, pokud tomu chvíle dovolovala, ve všelikém literním umění, opatřoval jsem je knihami a všemi jinými potřebami ke vzdělávání ducha se hodícími a po letech měl jsem z nich radost, že byli vycvičeni a vzděláni, jako by sami byli vysoké školy pražské navštěvovali.
Knihovna moje měla mnoho set spisů ze všech oborů věd a měl jsem to potěšení, že oba moji synové tuto zálibu v knihách nalézali a zejména ve spisech lékařských a anatomických horlivě čítali.
Pohlíželi na stav katovský s téhož vyššího stanoviska jako já sám, že jest členem výkonné spravedlnosti lidské a že vlastní vinou octl se v tak hluboké sníženosti před ostatním světem, z které se opět tehdáž povznese, jakmile členové jeho nebudou již státi na nízkém stanovisku vzdělání a slušného chování, v jakém bohužel téměř naskrze byli.
Pociťoval jsem k zadostiučinění svému, kterak příznivěji lid pražský již od mnoha let o katovi staroměstském smýšlí, a četní měšťané dávali mi najevo, kterak jinými zraky na mne pohlížejí než na ostatní soudruhy mé v jiných městech českých.
Zašel-li jsem do některé vinárny neb krčmy, abych se zpráv a novin o ostatním světě dověděl, již ode mne neodsedávali ostatní hosté a nenechávali mne samotná u stolu, jako se jinde každému katovi dosud stávalo a jak se to i v prvních letech po jménování mém za kata staroměstského ještě dosti často i mně samému bylo udalo.
Známí měšťané titulovali mne panem magistrem a s ochotou stál mi jeden z patriciů staroměstských kmotrovstvím u mé

dcerušky Apolenky, což mou manželku hrdostí a nebývalou pýchou naplňovalo.
Mnoho jiných měšťanů opět, kteří zvěděli o tom, že truhlice má skrývá hezký počet váčků dukáty a polskými groši naplněných, neostýchali se požádati mne za přátelskou půjčku, kterou jsem jim ovšem nikdy neodřekl, a tak jsem si dobýval v lidu i v měšťanstvu vždy čestnějšího postavení, které mne také se stavem mým vždy více smiřovalo.
Napomáhala k tomu také ta okolnost, že jsem dovedl s učenými pány a profesory, kdykoli se k tomu příležitost udala a oni se do řeči se mnou dali, vždy dovedně disputovati a tak jim ukázati, že jsem býval kdysi též občanem akademickým a vyrovnal se vědomostmi svými každému magistrovi lékařství, praktickými vědomostmi pak je daleko překonával.
Poněvadž pak jsem konečně na veřejnosti vystupoval vždy s velikou okázalostí, působilo i to příznivě na veřejné mínění lidu, které se v téže míře jako mně tak i synům mým nakloňovalo, takže mezi katy v Čechách šla jedna řeč o tom, že staroměstský kat Mydlář už vlastně ani ke sníženému stavu katovskému nepatří, nýbrž i mezi patricii městskými zasedati dovede, aniž by se kdo od něho hnul, když by k němu přisedl.
Kladl jsem tento obrat ve smýšlení lidu synům svým za příklad, jak se též oni v dalším životě svém mají chovati, aby povznesli vlastním působením svým snížený stav svůj, a oba vždy mi upřímně slibovali, že podle slov mých se zachovají, neboť již sami dovedli nejlépe posouditi, kterak zcela rozdílně smýšlí se na venkově a v jiných městech o katech a bolomcích jejich proti Starému městu pražskému, kde popravní mistr docela již nebyl pokládán za vyvrhele společnosti lidské, jak tomu již za mistra Jaroše bylo a jak se to za mé vlastní působnosti katovské v míře ještě zvýšené opětovalo.

Také moje rodinné poměry byly nejspokojenější a v manželce i v dítkách svých oživoval jsem vždy zase k lidsky čistému životu, kdykoli jsem od kruté své práce v mučírně neb na popravišti v katovnu se vracel.
Pod střechou domácí zapomínalo se na veškeren ostatní svět, jehož vlny bouřlivé k nám nikdy nedosahovaly, neboť docházeli k nám jen ti, kdož lékařské neb jinaké pomoci vyžadovali, a z těch nikomu nenapadlo, aby nám dával pohrdání své najevo, jak to kdysi bývalo i pod vlastní střechou katovou v obyčeji.
Tak plynula léta v tichém proudu a od hromadné popravy po vpádu Pasovských do Prahy neudaly se žádné podobně křiklavé výstupy v Praze a po celé desítiletí objevovali se na popravišti staroměstském jen obyčejní zlosynové, k jejichž skutkům se veřejná pozornost jen na chvíli obracela.
Ale právě takových zločinců, kteří se jen sprostých vražd, loupeží a krádeží dopouštěli, bylo v Praze a v okolí města veliké množství, takže žaláře v pražských radnicích nikdy nezůstávaly prázdné a v mučírnách a na popravištích bylo skoro neustále co činiti, aby se trestající spravedlnosti lidské zadost učinilo.
Z mnoha případů, které větší pozornost k sobě obrátily a při nichž ďelinkventům bylo zvláště krutý trest za zločiny od nich spáchané podstoupiti, chci se v kapitole této jen o některých zmíniti, jinak by mi nezbývalo ani času ani místa k vypisování všech poprav a jiných exekucí za ta léta.
V zimě roku 1614 byla na Koňském trhu v Novém městě spáchána ukrutná vražda pana Vendelína Máje z Maywaldu, rady novoměstského, který byl vdovec a bezdětný a samojediný v domě svém na řečeném trhu se starou hospodyní svou přebýval. Poněvadž byl velmi zámožný, pokoušeli se zlosynové již častokrát za doby noční do domu jeho se dostati,

aby tam loupiti mohli, ale vždy byli od sousedů zahnáni, takže se jim zločinný úmysl jejich nikdy nezdařil.
Panu Vendelínovi bylo od té doby často raděno, aby si mužského čeledína do domu vzal, což však pan radní vždy opominul, a tak vlastně sám byl krutého osudu svého příčinou, že musil zlou smrtí se světa sejíti.
Jedné noci podařilo se totiž dvěma zlosynům ze zahrady sousedního domu, kdež se byli již za dne ukryli, vedrati se do zahrady při domu páně Májovu a odtamtud se dostali po tarasu k oknu, jež zlehka vypáčili, a tak do příbytku pana rady se dostali, aniž on neb hospodyně jeho byli co zpozorovali.
Tím osměleni počínali si lupičové s menší opatrností, takže se hospodyně v kuchyni ze sna probudila a o pomoc volati počala.
Jeden ze zlosynů však přiskočil k loži jejímu, a přidržev jí svrchnici k ústům, zadusil ji, potom se oba dali do prvního poschodí, kdež pan radní Máj v ložnici své klidně odpočíval, nemaje tušení o tom, že se zlosynové do jeho domu dostali a také již hospodyni jeho zardousili.
Otvíráním dveří byl nejspíše též on probuzen ze sna a chopil se jednoho z mečů, které na stěně nad ložem jeho visely, aby se postavil k obraně.
Ale vetchý stařec nedovedl se vrahům ubrániti, a tak i on klesl zanedlouho pod ranami jejich, kterými veškeré tělo jeho zohavili.
Potom dali se do loupení a odnesli dřívější cestou z domu páně Májová vše, co nějakou cenu mělo, a poněvadž se vědělo, že jest pan radní velmi zámožný, musil býti také lup obou zlosynů velmi vydatný.
Ráno, když se hospodyně páně Májová nikde neukazovala, bylo to sousedstvu podezřelé, a davše o tom úřadu vědomost, vešli sousedé s úředními osobami do domu páně Májová a tu pak obě osoby zavražděné nalezli.

Neznámí vrahové byli po delší dobu marně stíháni, až konečně byl jeden z nich dopaden u klenotníka, u něhož byl jeden z uloupených vzácných prstenů prodával, jejž byl tentýž klenotník před lety panu Vendelínovi Majovi z Maywaldu prodal, a tím na první stopu vrahovi přišel a ihned dal jej zajmouti.
Poněvadž však zlosyn nechtěl pravdu pověděti, bylo k němu přikročeno trpnou otázkou a já svým zostřeným způsobem mučení vynutil z něho brzo úplné přiznání k obojí vraždě v domě páně Májově, jakož i k udání spoluvinníka ve zločinu tomto.
Zakrátko byl také týž od práva dopaden a též toho musil jsem na skřipec natáhnouti, abych jej přinutil přiznati se ke vraždě.
Byl to zlosyn nad jiné tvrdošíjný a zapíral vše, co byl soudruh jeho na něho pověděl, jako by zamazal, ale již při druhém stupni otázky trapné zlomil jsem jeho zarytou vzdorovitost a povlovně se přiznal, že on útok na poklady a na život pana radního Máje zosnoval a starou hospodyni jeho zardousil i pána jejího mečem ubíti pomáhal.
Tím byl hrdelní proces obou vrahů ukončen a páni konšelé pronesli nad nimi rozsudek ten, že mají býti na popravišti zdola nahoru kolem lámáni, pak čtvrceni a části těla jejich i s vnitřnostmi na šibenici pověšeny; na cestě k popravišti pak měly s nich býti třikrát řemeny dřeny a prsa jejich třikrát žhavými kleštěmi pálena; před domem však, kde vraždu obou osob byli spáchali, měla každému z nich býti pravá ruka uťata a na pranýři na Koňském trhu přibita.
Podobně krutý rozsudek nebyl už dávno v Praze pronesen, leč páni konšelé počínali si tehdáž proto tak přísně, že byl zavražděn muž z jejich středu, a proto měl býti dán příklad odstrašující, aby se podobný zločin ve městech pražských již neudal.

Sobota po velikonocích, jež byla dnem pátého dubna, byla ustanovena k vykonání exekuce na obou delinkventech a již za časného jitra odebral jsem se do vězení v radnici novoměstské, kde oba odsouzenci v žaláři seděli.
Byl by měl popravu tuto vykonati opět kat novoměstský, poněvadž vražedný čin byl spáchán v Novém městě pražském, avšak Novoměstští neměli už po několik let svého kata a byl jsem vždy já povoláván, abych exekuce a mučení v radnici novoměstské vykonával, takže mi z toho hojné športle vycházely.
Také tato poprava měla mi pro složité úkony své nejméně sto kop grošů pražských vynésti, nepočítajíc v to mzdu pro pomocníky mé.
S oběma lotrasy bylo mnoho práce, než jsme je k poslední cestě připravili, a jeden z nich lál a zlořečil všemu světu tak drze a nestoudně, že jsem mu dal konečně roubík do úst vstrčiti, a potom si také druhý již o mnoho mírněji počínal.
Dopravili jsme oba na nohou i na rukou svázané na káru, kdežto na druhé káře byla vezena plechová kamínka, v nichž měly býti do žhavá rozpalovány kleště trhací, a pak špalek, na němž delinkventům měly býti pravé ruce uťaty.
Na náměstí před radnicí byla vykonána první část exekuce, a to trhání řemenů se zad, k čemuž můj starší syn Jan, jenž se tu po prvé ve veřejné exekuci účastnil, roztrhl každému z odsouzenců košili na zádech a pak břitkým nožem tři řemeny se zad jim strhl. Počínal si při tom velice obratně a viděl jsem, že si hoch můj bude v řemesle katovském brzo samostatně moci počínati.
V silném průvodu městských žoldnéřů brali jsme se potom k radnici staroměstské, kde následovalo opětné dření řemenů a pak trhání kusů masa z prsou ohnivými kleštěmi, což jim ovšem musilo děsnou bolest způsobovati, neboť i vrah, jenž

měl roubík v ústech, vyrážel ze sebe bolestný ryk, kdežto druhý jako raněný buvol řval, aniž však v divácích byl dosti malou lítost vyvolal, Yieboť každému bylo známo, jak ukrutně si oba zlosynové tito při zavraždění pana Vendelína Máje z Maywaldu počínali, takže nižádné útrpnosti nezasluhovali.
Se Staroměstského náměstí bral se průvod, jemuž tisíce lidu pražského přihlíželo, na Koňský trh v Novém městě pražském, kde se před domem kdysi pana Máje z Maywaldu měla třetí část exekuce konati.
Koňský trh byl však již předtím obsazen nesčetnými davy lidu, takže, když se tam průvod náš objevil, nebylo by skutečně ani jablko k zemi propadlo, jak hustě se lidé tísnili, a žoldnéři jen s velikým namáháním uvolnili cestu před dům, který teď byl jediným předmětem všeobecné pozornosti lidu zde shromážděného.
Když pak jsme na ustanoveném místě zastavili, následovala třetí část exekuce, kterou opět můj syn trháním řemenů s těla obou vrahů zahájil.
Pak byly rozpálenými kleštěmi trhány opět kusy masa z prsou jejich, které již jen jedinou živou ranou byly, a pálení i trhání toto opět z nich děsné výkřiky bolesti vyvolávalo.
Poté byl složen s káry popravní špalek a já se přiblížil s mečem v ruce k prvnímu delínkventu, jemuž jsem kázal, aby položil pravici svou na špalek, abych mu ji podle znění ortele usekl.
Vzpíral se tomu divoce, a tak jsem musil pomocníkům svým rozkázati, aby mu pravici řemenem ke špalku přivázali a tak odpor jeho marným učinili.
Stalo se tak a v druhé chvíli potom válela se uťatá ruka vrahova, kterou byl pana Máje z Maywaldu se světa sprovodil, na zemi v prachu, odkud ji jeden z pomocníků mých zdvihl, a potom tatáž exekuce s druhým delinkventem následovala.

Ten položil ruku bez zdráhaní na špalek, neboť viděl, že by mu asi všecko vzpírání jeho nic nepomohlo, a tak vytrpěl ovšem za krutého nářku i tuto bolest, která byla zvýšena tím, že jsme oběma vrahům železnými kleštěmi svými připálili pahejly rukou jejich, aby nevykrváceli, nýbrž až k popravě před městem při síle životní zachováni zůstali.
Potom kynul jsem pomocníkovi, jenž obě useknuté ruce držel, aby mne následoval ku pranýři, jenž uprostřed Koňského trhu stál, neboť na ten měly ruce tyto býti přibity, aby mimojdoucím byly výstrahou před podobnými zločiny.
Žoldnéři musili mi raziti cestu lidem ku pranýři, kamž se nové davy za mnou hrnuly, aby byly přítomny i této části exekuce tak, aby jim ani nejmenší podrobnost její neušla.
Když byly ruce na pranýř přibity, obrátil se konečně průvod vzhůru ke bráně a odtamtud k popravišti, kam nás opět tisíce lidí předběhlo, takže nám žoldnéři i tam násilně volnou cestu musili otvírati.
Málokdy byla veškerá města pražská při podobné popravě v takovém počtu na nohou jako při popravě vrahů pana Máje z Maywaldu, jenž byl ovšem osobností všeobecně známou, a poněvadž smrt jeho násilná vyvolala soustrast všeobecnou, jevilo se tak veliké účastenství při popravě nemilosrdných obou vrahů jeho.
Na popravišti dal jsem nejdřív druhého z delinkventů přivázati na kříž v zemi zadělaný, aby kolem shora dolů lámán býti mohl.
Práci tuto dal jsem vykonati synovi svému, který ji naponejprv zcela dovedně vykonal, neboť nejdříve udeřil na hrdlo odsouzencovo, takže byl tento okamžitě mrtev, jak to při tomto způsobu lámání kolem bylo předepsáno, a potom bušil kolem do obou rukou, pak do hrudi a konečně do obou nohou.

Pod každou ranou tříštily se kosti v těle mrtvého již delinkventa a soudruh jeho musil se na toto mučení jeho těla dívati, aby tím smrtelná muka jeho byla jen ještě rozmnožena.
Avšak nebylo na tom ještě dosti, neboť po lámání kolem přistoupil první pomocník můj k mrtvému tělu se širokou sekerou a jal se je čtvrtiti, aby na šibenici rozvěšeno býti mohlo.
Také na to vše musil se vrah s trnoucími zraky dívati, ale pochybuji, že byl ve chvíli této již při smyslech, neboť, když konečně i k popravě jeho došlo musili jej lidé moji takřka v rukou ke kříži nésti a na něj jej vložiti.
Lámání kolem konal jsem při něm já sám, neboť dalo se při tomto vlastním původci vraždy odzdola nahoru, takže jsem mu dřív hnáty v nohou a v rukou vždy na třech místech přerážel, pak i prsní dutinu jeho na dvou místech prolomil a konečně teprv poslední ránu z milosti udeřením do hrdla mu zasadil.
Následovalo i potom čtvrcení mrtvoly jeho a zakrátko byla hořejší břevna na veliké šibenici jako u řezníka obvěšena kusy masa, až to šeredný pohled poskytovalo.
Tak byla pomstěna smrt pana radního Vendelína Máje z Maywaldu, o níž se ještě dlouho v lidu pražském vypravovalo.
Avšak netrvalo to ani měsíc a Praha byla opět svědkem podobné krvavé popravy, a to zlosyna, který stonásobnou smrt zasloužil, ačkoli byl zločiny sve ponejvíce na venkově páchal, až mu nedal čert dobře dělati a on též do Prahy se odvážil, ale zde hned při první loupeži dopaden a do Špinky ve staroměstské radnici dodán byl, kde jsem jej musil hned první noci po jetí jeho na skřipec položiti a trpnou otázkou vzdorovitost jeho zlomiti.
K velikému překvapení pánů soudců a zároveň i mému seznali jsme z výpovědí jeho, že máme před sebou nejnešlechetnějšího zlosyna, který už dávno nebyl hoden toho, aby jej země nosila.

Přiznal se po nemnohém mučení, při kterém jsem byl ovšem nejostřejších prostředků svých užil, že se zúčastnil při nejméně čtyřiceti vraždách a z těch že devatenáct vlastní rukou spáchal.
A když byl dotazován po zavražděných těchto osobách, pravil zcela chladně, že mezi nimi bylo osm těhotných žen, z nichž živé ještě plody vytrhal, aby jich k čárům svým upotřebil.
„A jaké to čáry jsou?“ tázal se pan rychtář delin-kventa.
„Kdo požije srdce z nenarozeného dítěte,“ odpovídal obžalovaný, „stane se neviditelným před ostatními lidmi!“
„Nuže, přesvědčil ses sám, nešlechetníku,“ zahřměl na něho pan rychtář, „kterak málo ti toto kouzlo pomohlo a že tě strážníci pražští při páchání nového zločinu dobře spatřili!“
„Ale takových srdcí se musí dříve devět sníst, vzácný pane,“ ozval se zcela klidně mnohonásobný vrah tonto, „a já jich pozřel teprv osm, a proto se mi toto neštěstí stalo!“
„Nuže, má se ti dostati zasloužené odměny za nesmírné zločiny tvé,“ zvolal opět pan královský rychtář a po krátké úřadě s ostatními soudci pronesl nad delhikventem rozsudek, že mu má býti nejdříve pravá ruka uťata, pak že má býti na cestě k popravišti třikrát rozpálenými kleštěmi trhán a řemeny s něho dřeny, konečně že má od nohy nahoru kolem lámán a do kola vpleten býti.
„A jiných trestů slavný soud pražský již nemá, aby je taktéž nade mnou prohlásil?“ posmíval se nenapravitelný zlosyn tento po prohlášení rozsudku pánům soudcům do očí. „Tak nemilosrdně jsme si ani my při vraždění svém nepočínali!“
„Ani slova již, nestoudný chlape!“ zakřikl jej královský rychtář. „Jinak ti dám zlolajnou hubu tvou hruškou ucpati'.“
Odsouzenec ušklíbl se na pana rychtáře, ale již neodpověděl, neboť, jak se zdálo, hrušky v ústech se skutečně bál.
Já pak jsem si předsevzal, že exekuci ustanovenou rozsudkem nad ním proneseným vykonám se vší přísností, neboť tak

mnohonásobný vrah měl také co nejukrutnějším způsobem se světa sprovozen býti, neboť nebyl ani dítěte v těle matčině šetřil.
Byl odveden nazpět do žaláře a poprava jeho ustanovena na třetí den nejblíže příští, takže bylo se mi i všem pomocníkům k velké exekuci této hotoviti.
Za jitra dne k popravě ustanoveného dostavili se lidé moji opět s károu před radnici a tu před vraty postaviii nejdřív popravní špalek do kruhu, jejž žoldnéři na místě tomto utvořili, aby místo k vykonání první části exekuce zabezpečili.
Byly se k popravě této shrnuly opět davy nesčetné lidu pražského, neboť byla se již po městě roznesla zpráva o tom, jak mnoha vražd byl se ukrutný tento člověk dopustil, a proto chtěl každý zasloužené trapné smrti býti přítomen.
Zejména ženských bylo mezi diváky veliké množ-ství a ty všecky hlasitě lály ukrutníkovi, jenž byl osm matek zavraždil a tolikéž ještě nenarozených ži-votů zničil.
Žoldnéři měli co dělati, aby rozlícené ženské v mezích drželi, jinak bylo se obávati, že se na delinkventa, jakmile bude ze vrat radnice vyveden, vrhnou a ve vášni své jej na tisíc kusů roztrhají.
Mezitím připravoval já odsouzence v žaláři k popravě, abych s ním při jednotlivých výkonech exekuce neměl mnoho práce, a když se také soudní páni pro něj dostavili, vyváděl jsem jej ze žaláře, při čemž on si stále tak drze jako za posledních tří dnů počínal. Odmítl duchovního a vedl hrozné řeči proti Pánu Bohu a proti veškerému lidstvu, takže stydno bylo jej poslouchati; chvílemi dal se do prozpěvování oplzlých písní a ještě před odchodem ze žaláře křičel nestoudně, aby mu byl podán korbel vína, aby se prý mohl na poslední cestu řádně posilniti.
Rozumí se samo sebou, že nebylo této žádosti zlosynově vyhověno, a on potom počal vyhrožovati, že mu kumpáni jeho,

kteří prý již všichni do Prahy přišli, ještě v poslední chvíli pomohou a z ruky katovy jej vysvobodí, potom prý město na čtyřech stranách zapálí a tak odsouzení jeho pomstí.
„Zacpete mu bohaprázdnou hubu hruškou, mistře Mydláři!“ zvolal pan královský rychtář. „Sice nám zlolajnými řečmi veškeren lid pražský pobouří a do strachu uvede.“
Cekal jsem na rozkaz tento a také jej bez prodlení vykonal a potom jsme již od láni jeho pokoj měli.
Když vrah byl z radnice vyveden, ozvalo se hněvné proklínání z tisícerých úst a na všech stranách pozdvihovaly se zaťaté pěsti, které mu vyhrožovaly.
Teprve nyní očividně zbledl a zarazil se, neboť viděl veškeren lid nanejvýše proti sobě rozkacený, a nemohl tudíž, jak se byl ještě před chvíli chvástal, na nějakou pomoc tajných soudruhů svých, jestliže vůbec o takové mohlo býti řeči, spoléhati.
Chopil jsem jej za rameno a táhl ke špalku, před nímž musil pokleknouti ,a pravici svou na dřevo položiti, a ač se tomu chtěl na okamžik vzpírati, chopil jsem ho poznovu veškerou silou svou, a tu, cítě se jako sevřen železnými kleštěmi, zanechal již dalšího odporu a já mu jedinou ranou uťal hanebnou pravici, která tak mnoho krvavých zločinů byla spáchala.
Syn můj chopil ruku se země a ukázal ji lidu, který spatřiv ji divoce jal se jásati, až se hlučný tento ryk z tisícerých hrdel daleko po ulicích rozléhal.
Nyní musil delinkvent vytrpěti ještě připálení pahejlu, aby rána nekrvácela, a pak vystoupiti na káru, kde mělo první dření řemenů se zad jeho a první trhání masa z prsou rozpálenými kleštěmi následovati.
Strhl jsem košili s hořejší části těla jeho, kterou jsem byl již v žaláři k tomu cíli rozstřihl, a pak vykonal na něm syn můj dření

řemenů se zad zase tak rychle a dovedně, jako to byl před měsícem při první exekucí své učinil.
Poté došlo na trhání prsou kleštěmi, jež zase první můj pomocník konal, a ten dovedl žhavé kleště vždy tak hluboko zasaditi, že maso až na kosti bylo vytrženo a každá rána jako dlaň velikou šerednou stopu na těle delinkventově po sobě zůstavila.
Kdyby byl mohl zlosyn řváti, byl by zajisté jako buvol nesnesitelnou bolest svou projevoval, ale hruška v ústech jeho bránila i sebe menší hlas pronésti, a jen na vypoulených očích jeho a na křečovitém trhání všech svalů těla bylo pozorovati, jak kruté bolesti musí zakoušeti.
Ale právě toto příšerné divadlo vyvolávalo největší uspokojení v lidu, jenž neustále volal, že vrah tento má stonásobnou smrt za zločiny své vytrpěti, a zároveň na mne a na pomocníky mé pokřikoval, abychom jej jen co nejukrutněji trápili a tak nevinné oběti jeho na něm pomstili.
Výjev tento opakoval se na prostranství před Templem, kde obvyklá zastávka byla učiněna, aby delinkvent před průčelním obrazem na domě tom poslední modlitbu svou mohl vykonati.
Ale po té nebylo u delinkventa ni stopy, neboť nevážně odvrátil se od obrazu, na nějž jsem mu ukázal, a tak kynul jsem synovi svému, aby v druhé části exekuce pokračoval.
Nové tři řemeny strženy s krvácejících zad odsouzencových a také prsa jeho poznovu na jiných třech místech železnými kleštěmi rozedrána.
Před Horskou branou konečně po třetí totéž mučení na něm vykonáno a tu již vrah omdlévati počal, a proto jsem ho rychle houbou v ocet smočenou zase k sobě přivedl, neboť měl všecka předepsaná muka při plném vědomí strpěti.

Pak se dal průvod branou k popravišti, na jehož velké šibenici ještě kusy těl předešle popravených dehnkventů trčely, ač od vran a jiného masožravého Ptactva valně již byly ohlodány.
Hejno černých ptáků těchto odlítlo při blížení lidu od šibenice, ale mělo se jim již zanedlouho tamže nové čerstvé pochoutky dostati. poslední část exekuce, totiž lámání kolem, ponechal jsem opět sobě, abych též já choutku svoji na hanebníkovi tom zchladil a poslední okamžiky smrtelných bolestí jeho mu co nejdéle prodloužil.
Může kat delinkventovi v ohledu tomto značné přitížiti a zde to bylo zcela na svém místě, když jsem hnáty jeho co nejdokonaleji tříštil a ták muka jeho ještě zvyšoval.
Až do posledního okamžiku měl vytrpěti muka mu přisouzená a pak teprv měla mu rána na hrdlo býti zasazena, aby zločinnému životu jeho konec učinila.
K tomu účelu užil jsem při této exekuci opět nejtěžšího kola svého, jež bylo na dolejší části rýhovaným železným polokruhem opatřeno, pod nímž se i nejsilnější hnát na tisíc kusů rozštěpil, které pak z kůže na všech stranách ven pronikaly a tím přímo pekelné bolesti odsouzenci způsobovaly.
A tyto bolesti měl až do dna v plné míře také zakusiti.
Poněvadž byl odsouzen k lámání odzdola nahoru, což bylo trestem zostřeným, počal jsem s tříštěním nohou, na nichž jsem mu hnáty vždy na tři kusy přerazil; pak jsem přešel na ruce, z nichž každá čtyři rány musila vytrpěti, a pak jsem si na chvilku oddechl, neboť byl jsem zdviháním těžkého kola skutečně unaven.
Ještě nikdy jsem neviděl tak zohavené a roztříštěné tělo, jako bylo tělo delinkventa tohoto, a ač on přímo pekelná muka musil snášeti, přece nevydával ni jediného výkřiku bolestného ze sebe.

A přece byl při vědomí, jak jsem dobře seznával z toho, že zatíná zoufale zuby svoje ve rty, jen aby každý projev bolesti utlumil.
Také otočil po mně oči, jako by se tázati chtěl, kdy mu poslední ránu z milosti zasadím a tak trápen' jeho konec učiním.
Chopil jsem se tudiž opět kola a spustil je na hrdlo s takovou silou, že hlava byla od trupu oddělena a delinkvent okamžitě usmrcen.
Tím bylo spravedlnosti zadost učiněno a zbývalo již jen vykonati poslední část exekuce, totiž vplésti roztříštěné tělo popraveného na kolo, kdež mělo tak dlouho zůstati, až by zetlelo neb od ptactva sežráno bylo.
Dal jsem tuto práci vykonati pomocníkům svým, a když dokončena byla, vracel jsem se po Františku opět ke katovně, kamž lidé moji i se synem zakrátko za mnou přibyli, vypravujíce si hlučně o tom, kterak se byli dnešní exekuce činně účastnili a jaká asi bude odměna jejich.
Byla podle očekávání jejich skutečně hojná, neboť královský rychtář dal mi za všecky jednotlivé výkony předepsanou taxu vyplatiti, a rovněž došel jsem náhrady za propůjčení koní, káry a nástrojů tak dostatečné, že jsem pomocníkům mohl uděliti odměnu, jakou by sami nebyli očekávali.
Jako moje množily se i jejich důchody stále, neboť nebylo žádného měsíce v těch letech, kdy by se byla nedala nějaká exekuce, neb kdy by jinaké pomoci katovy a pomocníků jeho nebylo třeba bývalo.
Ještě trčela těla posledně popravených vrahů na šibenici a na kole, a již opět jsem byl povolán oběsiti tři sedláky z venkova, kteří byli ve vězení v Bílé věži seděli, o jejichž vině jsem tudíž nic nezvěděl. Vůbec bylo s provinilci těmito nějak tajemně počínáno, a jen pověst pravila, kterak prý způsobili na panství

některého z pánů zemských úředníků rebelii selského lidu proti gruntovnímu pánovi, jenž je dal do Bílé věže vsaditi, a potom je velký soud zemský k provazu odsoudil.
Všickni tři tvrdili na své poslední cestě, že není při nich žádné viny a že smrt jejich bude jednou na pánech pomstěna, až selský lid shodí se sebe jařmo, jež páni na bedra jeho nespravedlivě vložili.
Umřeli všichni tři statečně a sám byl jsem přesvědčen, že vina jejich nebyla zajisté taková, aby potrestání jejich smrtí ospravedlňovala.
Však jest známo, jak si mnozí páni a rytíři ukrutně počínají proti poddaným svým a že není divu, když sedláci konečně se trýznitelům svým oprou a z roboty se vyprostiti chtějí.
Neváží pánům gruntovníkům život poddaného lidu pranic a přemnozí z nich zneužívají práva svého nad životem a smrtí jejich způsobem nejukrutnějším, dávajíce katům práce, jako tomu ani u císařů a králů nebývá, kteří přece nad velikými říšemi vládnou.
Tak mají katové v Čechách na všech stranách plné ruce práce, a není nepravdou, praví-li se nám, že nastal teď zlatý věk pro řemeslo katovské.
Avšak proč zavádějí se tak přísné zákony, podle nichž se každá dosti malá krádež hned smrtí na šibenici trestá, o těch ostatních nesčetných způsobech smrti ani nemluvě?
Řemeslo katovské ovšem prospívá, ale přísnost zákonů dnešních nedělá lidstvo ani o vlas lepším, než dříve bývalo, tu by bylo třeba nasaditi páky na zcela jiných místech, o čemž však já se zde ovšem nemohu rozepisovati, zvláště když vidím, že by i sebe lepší varovné výstrahy bez výsledku zůstaly.
Co se teď lidí nešlechetných po zemi České potlouká, nikdo spravedlivý by neuvěřil, rovněž jako by spráskl ruce nad

počtem neslýchaných těch vražd, které se ve městech i po vesnicích páší, ač všude šibenice a pranýře k výstraze stojí.
Poněvadž o výročních trzích bývá ve městech nejvíce krádeží a loupeží pácháno, zostřují úřady opatrnost svoji za takovýchto trhů a obyčejně bývá kořist jejich při těchto příležitostech veliká.
Také o jarmarku svatovítském bylo na náměstí Staroměstském mnoho sběře lupičské chyceno a tu byli při bližším výslechu mezi zatčenými seznáni čtyři zlosynové, kteří se byli na venkově mnoha vražd dopustili a nyní za to hrdelnímu právu k vykonání dotazu útrpného byli odevzdáni.
Musil jsem všecky čtyři natáhnouti na skřipec a učinil jsem tak s velikou chutí, neboť na lotry podobného druhu měl jsem velice spadeno, a dal jsem jim katovské umění své nejkrutějším způsobem pociťovati.
Žádný z nich nevydržel ani druhého stupně muk, nýbrž všickni přiznali se ke zločinům svým a vypovídali zároveň na sebe, co který byl z nich spáchal, a tak mohli páni soudcové v krátkosti soud nad nimi pronésti.
Rozsudek zněl ovšem u všech na smrt, neboť každý z nich byl se vedle nesčetných krádeží a loupeží též několika vražd dopustil, a proto měla také přísná exekuce s nimi provedena býti.
Měli býti u justicie na rynku Staroměstském nejdříve metlami mrskáni a na ramena cejchy jim býti vypáleny; dále měli dva z nich ještě žhavými kleštěmi na prsou býti trháni a řemeny s nich dřeny; největšímu zlosynovi z nich pak měla před popravou ještě pravá ruka býti uťata.
Dva z (odsouzenců měli ztratiti život mečem a dva provazem, takže bylo mi se opět k obsáhlé exekuci chystati, při níž bylo pomoci všech lidí mých třeba.

Při hromadné popravě této nebylo však již tak mnoho lidí přítomno, jako tomu při posledních exekucích bývalo; zhnusilo se lidem krvavé divadlo na popravišti, když se skoro každého týdne opakovalo, a jen nejnižší třídy obyvatelstva pražského provázely nás při vykonávání jednotlivých částí exekuce a pak až k popravišti, které tehdáž již jen slabým hloučkem diváků bylo obklopeno, takže jsme zcela klidně a bez obvyklých obav mohli děsnou práci svou vykonávati.

Jednoho z delinkventů sťal nejstarší syn můj, jemuž jsem tuto po prvé dal exekuci mečem vykonati, a on obstál ve zkoušce tak dovedně, že hlava delinkventova hned na první ránu daleko od trupu odletěla. Pochválil jsem jej za tuto zručnost jeho a prohodil jsem, že se zanedlouho bude moci po samostatném místě katovském v některém místě ohlížeti.

„Nechci se odloučiti od tebe, otče můj," zvolal však syn můj kvapně, „a zůstanu až do tvé smrti při tobě!"

„Aha, ty chceš býti jednou také katem staroměstským!" usmál jsem se. „Nu, nemáš zlé přání, nebot je to místo prvního kata v království Českém, tek jako jest Staré město pražské hlavou všech obcí království tohoto!"

„A také důchody jsou zde daleko větší než ve kterémkoli jiném městě královském!" dokládal syn můj, jehož praktického ducha už častěji měl jsem příležitost pozorovati, neboť odměny své, jež po každé exekuci ode mne dostával, ukládal bedlivě ve spořitelničku svou a mohl se již hezkou sumou peněz pochlubiti, za kterou by byl i mnohou z největších katoven na venkově mohl zakoupiti.

Milé mi to bylo ostatně, že hodlá setrvati co nejdéle pod střechou domu otcovského, a také jsem jej byl v plánech svých již ustanovil za nástupce svého, jenže jsem si přál, aby se také trochu ve světě ohlédl a v jiných katovnách práci stavu svého seznal.

Prozatím však mělo zůstati při starém způsobu, neboť bylo mu třeba účastniti se ještě mnoha exekucí všech druhů, aby se zdokonalil ve všech způsobech mučení i popravování, tak aby potom již samoten mohl rozsudky na smrt znějící vykonávati.
Od té doby byl přítomen již každé popravě, která v té době následovala, a mimo jiné vzal jsem jej také na podivnou výpravu, která se v měsíci prosinci toho roku udala a mnoho hluku způsobila.
V krajině lesnaté kolem Benešova bylo totiž pácháno mnoho loupeží ,a vražd, že po tamní silnici nikdo již ani jezditi nechtěl, boje se přepadení od lupičů těch, kteří v tamních lesích měli tajné skrýše, takže vrchnosti a města okolní nemohly nic proti nim pořídíti, tím méně pak je spravedlivým trestem stihnouti.
I byla obec staroměstská v Praze od některých pánů požádána, aby jim četou žoldnéřů přispěla při stíhání loupežníků těchto.
Královský pan rychtář svolil ochotně k žádosti této, ale rozhodl se na tom, že má proti tlupě ostra-žitých lupičů oněch býti zakročeno se stejnou lstí a ostražitostí.
Dva vozy měly z Prahy jeti nebezpečnou krajinou benešovskou k Táboru a tna těch mělo se na každém skrýti několik žoldnéřů a biřiců, aby nechali lupiče až k vozům se přiblížiti a pak teprv na ně se vyřítili a je buď pobili, nebo zajali.
Někteří ze zajatých pak měli hned na místě býti na stromech u silnice pověšeni, aby osud jejich byl výstrahou všem ostatním stupkům, kterým by se podařilo útěkem se zachrániti.
Za tou příčinou měl jsem já se dvěma pomocníky svými výpravu tuto provázeti, abych exekuci na lapených vrazích hned na místě vykonal.
Za jasného mrazivého dne vyjeli jsme hned s ranním jitrem z Prahy, majíce vozy plachtami kryté a tak upravené, že se podobaly zcela nákladním vozům bohatých kupců pražských,

které zboží z cizích zemí do Čech a do hlavního města českého přivážely neb zase odtud zboží a výrobky české do ciziny rozvážely.
Na každém takovém voze kynula zbojníkům vždy bohatá kořist, a proto nebylo pochybnosti o tom, že se také na naše dva vozy odváží a obsahu jejich budou se chtíti zmocniti.
Na poledne byli jsme v Pyšelích, a davše se převézti přes Sázavu, octli jsme se na druhém břehu řeky této již v lesnaté a pahorkovité krajině; za hodinu vjeli jsme již také do hustého lesa, jímž silnice k Benešovu a dále k Táboru se táhla.
Na místě tomto dalo se nejvíce loupeží, a tak jsme již v nejbližší chvíli hleděli útoku lapků vstříc.
Ti také nedali na sebe dlouho čekati, neboť pojednou vyřítilo se s obou stran lesa asi deset neb dvanáct zakuklených mužů, z nichž se vždy polovice na jeden z našich vozů vrhla.
Někteří vpadli koním do uzdy a zadrželi je v další jízdě, kdežto ostatní kázali vozkům s vozu slézti a žádného odporu neklásti, sice že budou synové smrti.
Co však lupičové takto u koní a u přední části vozů zaměstnáni byli, vyskočili žoldnéři vzadu rychle na zemi a obklopili je, takže ni jediný z nich nemohl uprchnouti.
Někteří chtěli se k odporu postaviti, ale byli hned skoleni, a tak zakrátko celá rota lupičská jata.
Nyní seskočil jsem též já s pomocníky svými s vozu a hned potom počala katovská práce moje.
Všichni ti zbojníci, kteří byli zbraně své proti žoldnéřům pozdvihli, měli býti na místě oběšeni a rozsudek smrti měl na nich bez prodlení býti vykonán.
Takových chlapíků bylo pět a ti všichni byli ihned mně odevzdáni, abych rozsudek na nich podle stanného práva vykonal.

Když jsem loupežníkům ruce na zádech vázal, vzpomněl jsem si mimoděk na císaře Karla IV., který byl taktéž lupičské rytíře podobným způsobem hned na silnici věšeti kázal, kde se byli loupeží na mimojedoucích kupcích dopouštěli.
Tak skončil u Potštýna též loupežný rytíř Jan ze Žampachu se všemi pomocníky svými a tak mělo skončiti všech těch pět chlapů, kteří, smrtelným strachem se třesouce, očekávali, kdy na ně rukou svou sáhnu a provaz na hrdlo jim hodím.
První byl přiveden pod mohutný dub, jehož dolejší dvě větve byly hezky od sebe na obě strany roztaženy; brzo houpalo se tělo jeho nad zemí a ve čtvrt hodině viselo všech pět loupežníků v jedné řadě na dubě, kde zsinalá těla jejich byla skutečně výstrahou a postrachem všem podobným zlosynům, neboť od té doby nebylo ve veškeré krajině benešovské již slýchati o žádných loupežích a každý mohl již zcela bezpečně lesy tamními cestovati.
Svázavše ostatních sedm zlosynů na rukou i na nohou a naloživše je na vozy, nastoupili jsme po skvělém vítězství tomto zase zpáteční cestu do Prahy, všude po cestě hlučně pozdravováni jsouce od lidu, který nám za to děkoval, že jsme jej zbavili konečně strachu před touto bandou loupežnickou, která se již i na statky selské a na tvrze rytířské a sídla zemanská odvažovala.
Také v Praze dostalo se nám od pánů konšelů a úředníků hojné pochvaly, že jsme loupežení na Benešovsku tak rychle konec učinili a bez vlastní ztráty všecky nebezpečné lupiče schytali a zaslouženému trestu odevzdali.
Někteří ze sedmi do Prahy přivezených zlosynů byli oběšeni neb sťati, dvěma byla před stětím pravá ruka uťata a jeden i kolem lámán a pak teprve sťat, neboť on byl hejtmanem loupežnické tlupy této a zasloužil tedy smrt nejkrutější.

8.

O velké exekuci roku 1621.

Až dosud jsem vypisoval v Pamětech svých, kterak sprostí zločincové byli spravedlností lidskou trestáni za nepravosti své, zločincové, kteří se byli zločinů svých dopustili buď ze ziskuchtivosti, neb z pomsty na spolubližním svém, a tudíž krev prolévajíce sami také krvavě byli trestáni.

Avšak teď musím psáti o mužích, kteří se nebyli žádných takovýchto skutků zlých dopustili, a skonati musili přece krutou smrtí na popravišti.

Ruka se mi chvěje při popisování kruté exekuce, jakou jsem musil vykonati v osudný pondělní den 21. června roku 1621, který povždy v dějinách vlasti české zůstane černým zaznamenán písmem.

Jak slavné a jak zase kruté dny zažil jsem v těch třech letech, která následovala po osudném svržení pánů místodržíeíeh s oken královského hradu pražského !

Hned tehdáž jsem předvídal, že z takového násil-nického činu nic dobrého nevzejde zemi a že vlast česká bude zle pykati za vášnivý čin několika pánů, kteří se na to mrzeli, že jim byly odňaty výnosné úřady zemské, a proto nerozvážně přívržence své k tak osudnému činu přiměli. Aspoň pan hrabě Matyáš Jindřich Thurn, který ani z české krve nepochází, nesmí to zapříti, že jen proto byl zapřísáhlým nepřítelem panu Martinicovi, že mu musil postoupiti výnosný úřad purkrabí karlštejnského, a to že byla vlastní příčina toho, že zosnoval proti němu spiknutí, aby byl s ostatními katolickými místodržícími po sta-ročesku z oken královské kanceláře vyhozen.

Také o mnohých jiných pánech vyprávělo se veřejně v lidu pražském, z jakých sobeckých příčin nechtěli vejíti ve smír s králem Matyášem a toužili po tom, zvoliti si nového krále, který by byl loutkou v rukou jejich, tak ab3^ oni sami mohli vládu v zemi vésti a města i čtvrtý stav v poddanosti udržovati.
Na hlavu pánů těch, kteří se pak včas dovedli do ciziny odstraniti, padá vina všeho neštěstí národa českého a církve Husovy, ti jediní se měli octnouti právem na popravišti před radnicí staroměstskou, abych jim dal pocíti ostří meče svého!
A když pak provedli králku svou a přivedli všecky pány stavy království Českého, aby si nového krále zvolili, tu přivedli si nedospělého kurfiřta německého, kterýž jazyku českému nerozuměl, jehož dvořané posmívali se obyčejům a zvyklostem českým.
Dělali mu slávu velikou, když si ho z říše Německé do Prahy přivezli, hodovali a kvasili s ním, ale vojsko stavovské, které mělo zemi Českou proti nepříteli brániti, nechávali hlady v poli mříti a žádný z pánů nechtěl do sáčku vlastního sáhnouti, aby byly zjednány potřeby válečné, a uvalovali všecka břemena jen na lid městský a selský, takže ve třech letech byl z velké části na mizinu přiveden.
Viděl jsem měšťany pražské hlavou kroutiti nad divným hospodářstvím tímto, slyšel jsem z úst lidu bolestné stesky nad blížící se zkázou vlasti, ale kdo z lidu mohl se opříti jednání pánů a krále nestatečného?
Tak šly věci české během léta 1620 pořád hůře a hůře, císařští a Bavoři řádili co nejhůře v polovici země české a vojevůdcové českého vojska ustupovali stále před nepřítelem, takže se až ke zdem pražským dostal, což by nikdo z Pražanů* do nedávná nebyl za možné považoval.
Ale hrabě Mansfeld byl na štíru s vévodou Anhaltem a s ostatními generály krále Fridricha, nesvornost byla mezi nimi a

podřízení vůdcové čeští vypovídali poslušnost německému vévodovi, který vinu nezdařeného tažení polního zase na Čechy svaloval.
S hrůzou jsme poslouchali zprávy, kterak císařští a Bavoři vždy hlouběji do země postupují, aniž jim stavovská armáda řádný odpor klade, a když král Fridrich, odjev k vojsky za málo dní zase do Prahy se vrátil a dítky své z Čech do vzdálené Vratislavě v Slezsku odvézti dal, tu si lid pražský již netajil, jaký zlý osud zemi České a víře Husově hrozí.
Král nebyl hned od začátku v lidu pražském oblíben, neboť liboval si jen v kratochvílích, koupal se v létě ve Vltavě zcela veřejně s dvořany svými, jak jsem sám na to se břehu u katovny častě ji pohlížel; v zimě projížděl se ulicemi pražskými na saních, tančil s městkami v domech kupců a boháčů pražských, kdykoli tam zábavy a tance byly pořádány, ba ani stín královské důstojnosti nejevil, jak tomu byli Čechové u dřívějších panovníků svých zvyklí.
Na ztrátou takového krále by věru nebylo ani jediné oko české zaplakalo, jen kdyby pád jeho nebyl měl za sebou v zápětí také pád veškerého slavného království tohoto, jen kdyby též na lid český nebyla přišla zádava[*)], která bůhvíkdy konce svého dojde, a kdyby nebyla vzala též pohromu víra po husitských otcích našich zděděná, kterou, bohužel, již jen potají smíme vyznávati a která snad, jak nám to vítězná strana katolická dává každým dnem vyhrožovati, docela bude ze země České vyhlazena.
A když v osudný den 8. listopadu 1620 zaduněla děla na Bílé hoře, kam se poslední zbytky vojska stavovského zachránily, tu s tlukoucím srdcem naslouchalo veškeré obyvatelstvo pražské hřímání tomuto, zdaž nám záhubu úplnou nepřinese.

[*)] Zádava = útisk, násilí.

Vojáci a důstojníci královští byli po celou noc v krčmách pražských hýřili a musili ráno bubny býti svoláváni, aby se na bojiště dostavili, neboť prý již císařští na postavení českého vojska na Bílé hoře útokem ženou a rozhodnou bitvu chystají, ač královští vůdcové byli prý se do poslední hodiny zaříkali, že nepřítel nesmí na bitvu ani pomysliti a že Praha může býti bez starosti.

A král, uvěřiv slovům zvrhlých mužů těchto, zasedl o poledni k hlučné hostině na hradě pražském, jako bychom byli v nejhlubším míru a nebezpečí od nepřítele nám nehrozilo.

A přece zuřila bitva na Bílé hoře v tu dobu již na všech stranách a vždy prudčeji ozývala se střelba s té strany, takže všecka města pražská byla pobouřena a lid naplňoval ulice i náměstí, třesa se hrůzou, jaká zvěst bude z bojiště přinesena a jaký osud očekávati máme.

Po několik hodin byl i já se všemi lidmi svými na břehu řeky, naslouchaje střelbě, jako to tisíce jiného lidu činilo, když tu někdo z Hradčan přinesl zprávu, kterak prý král sám vyjíždí s několika pány z města na bojiště, a tím byla vzbuzena naděje, že věc naše daří se dobře a že bude vítězství po straně naší.

Ale naděje tato neměla dlouhého trvání, neboť jiný posel z Hradčan do Starého města kvapící zvěstoval, kterak prý král nalezl již Strahovskou bránu zavřenou, a kdys na zeď městskou vystoupil, spatřil již jen utíkající vojsko své,"které bylo od císařských poraženo a nyní bylo již z největší části na útěku z bojiště.

Vtom byli již také u břehu smíchovského, kam jsme mezi pilíři mostními dobře mohli dohlédnouti, kterak se množství jezdců, v největším cvalu košířským údolím k Vltavě se ženoucích, do řeky vrhalo, aby se na druhou stranu řeky dostali.

Zanedlouho potom přinášela voda mnohé z jezdců těchto, kteří se byli při slepém útěku svém ve vlnách utopili, a poznal jsem

v nich podle oděvu jezdce uherské, kteří teprve před několika dny bylí Prahou táhli, aby se jako pomocný sbor k vojsku stavovskému připojili.
Ti byli asi z první bitvy na útěk se dali; a pozdější zprávy to také dotvrdily.
Nebylo již pochybnosti o tom, že bitva jest pro nás Čechy ztracena a císařští že snad již v nejbližší hodině jako vítězové do nešťastné Prahy vtrhnou.
Všude nastal v lidu nářek zoufalý a vše se rozuteklo v krátké chvíli do domů svých, takže most, dříve lidem naplněný, byl v několika okamženích prázdný a stejně tomu bylo i v ulicích a na náměstích, kde se měšťané a lid byli dosud kupili, aby zprávy z bojiště očekávali, ač nyní i bez nich již věděli, že konec je kralování Fridricha Falckého v Cechách.
Zakrátko byl most oživen prchajícími pány a brzo jsme také spatřili povozy královské z Hradčan na Staré město ujížděti, ačkoli byl král krátce předtím vyslanstvu měšťanstva pražského prohlásil, že Prahu neopustí.
Zbabělý král, který s lehkým srdcem a s myslí ještě lehčí dovedl hodovati, když tisíce mužů na pláni bělohorské pro něho a pro trůn jeho krev cedilo, nezasluhoval žádné útrpnosti, a také každý upřímný Cech. mu jen lál, když ho na útěku z měst pražských spatřil.
Bídníka podobného nebylo nikdy na královském trůnu českém, a proto jen bídně musila vláda kurfiřtíka toho skončiti!
Po celou noc ujížděli za ním četní pánové a úředníci zemští, kteří nyní tušili, že nastane den odplaty, a proto rychle z okolí vítězů císařských se odstraniti spěchali.
Neméně velký hluk tropili v ulicích a na náměstích vojáci z poražené armády české, kteří se byli po útěku svém z bitvy prohrané do Prahy dostali a ale nyní jako skuteční nepřátelé domy pražských měšťanů vybíjeti počali.

Rozdělali si na ulicích veliké ohně a kol těch popíjeli a výskali, jako by sami vítězství slavili.
Divil jsem se velice, že vítězové císařští nevtrhli ještě téhož dne do města, kterého by byli snadno dobýti mohli, neboť zde nikdo ani na nejmenší odpor nepomýšlel.
Avšak císařští, jak se zdálo, měli více strachu než vojsko poražené, neboť domnívali se, že nyní veškeré obyvatelstvo pražské chopí se zbraně a jako tomu přede dvěma stoletími za válek husitských bývalo, vrhne se jako fanatičtí bojovníci Žižkovi na vojsko německé a zničí je hned při prvním náběhu.
Avšak o něčem podobném nebylo v Praze ani potuchy, obyvatelstvo nižších tříd nemělo nikdy nic společného s odbojnými pány, ba dosti bylo těch, kteří zpupnému panstvu přáli jeho pokoření, jen kdyby je též veškeren ubohý národ nebyl musil sdíleti.
A přece bylo tak snadno Prahu toho dne třebas jen s hrstkou odvážných mužů proti útoku nepřítele obhájiti, neboť na pevné zdi hradební nebyli by mohli císařští vydatně útočiti, poněvadž žádných děl obléhácích při sobě neměli, a lidnaté město snadno by se aspoň několik dní bylo mohlo proti nim udržeti.
Mimoto stálo u Brandýsa nad Labem ještě 10.000 jezdců uherských, kteří za den mohli ku Praze přiraziti a docela i k útoku na ně se odvážiti.
Tak by byla Praha nalezla dostatečný počet obhájců, jen kdyby ji král a ostatní úředníci zemští a páni nebyli tak hanebně opustili a o její obyvatelstvo lépe se starali! Mimoto blížila se doba zimní, takže by se císařští i Bavoři nebyli mohli odhodlati k dlouhému obléhání Prahy, nýbrž musili se až do svých zimních kvartýrů na pomezí země České odebrati, nechtěli-li ve zpustošených krajích a obcích českých hladem strádati.
A všecka tato příznivá příležitost byla zmařena ničemnou nedostatečností krále a jeho velkopanskych stvůr, které mu

neustále do uší našeptávaly, jen aby Prahu co nejrychleji opustil, nechce-li pomstu obyvatelstva proti sobě vznítiti.
A Fridrich Falcký ve své slabé a nestálé povaze uvěřil slovům jejich, a přespav noc v domě primátora staroměstského v Nožířské ulici, jel s ranním jitrem s královnou a se dvorem svým dále z Prahy, kterou bezpochyby nikdy již nespatří.
Lidé jej jíž hlasně proklínali na tomto útěku ulicemi pražskými k Horské bráně, ba snad by se byli na něho vrhli a í s vozem jej nazpět vrátili, kdyby jej nebyla provázela jízdní četa tělesné jeho stráže, která nikomu nedala blíže k vozu přistoupiti.
Spěch utíkajícího královského dvoru českého dál se tak bezhlavě, že několik vozů s drahocenným nákladem, ba i s korunou svatováclavskou zůstalo na náměstí nestřežených táti, patrně, že na ně bylo zapomenuto.
Zmatek tento stal se pak pro mnoho pánů českých velmi osudným, neboť na zůstavených těchto vozech naložena byla též kancelář krále Fridricha, z jejíchž papírů pak vyšlo četně důkazů o tom najevo, čím se pánové oni proti císaři Ferdinandovi II. byli provinili.
Teprve krátce před polednem bylo slyšeti z Hradčan opět hlučné troubení polnic válečných, což bylo důkazem, že císařští již vtrhli do města, aniž se v něm byli s nejmenším odporem setkali.
Kde kdo mohl utéci, byl se již z města odstranil, takže ulice zůstaly liduprázdné, neboť i žoldnéři, kteří po celou noc až do rána byli v ulicích a náměstích bouřili, opustili město ze strachu, aby císařským neupadli v zajetí.
Jen několik pánů stavů vyšlo zkroušeně vstříc vítězům na Pohořelec, žádajíc vévodu Maxmiliána, jenž v čele spojené armády bavorsko-císařské jel, aby Praze udělil třídenní příměří, a potom se starému panu Lobkovicovi, jenž byl jménem ostatních toto přání přednesl, dostalo krátké odpovědi, že se má

Praha ve třech hodinách na milost a nemilost vzdáti, jinak že s ní jako s dobytým nepřátelským městem bude naloženo, čili jinými slovy, že bude vítěznému vojsku v plen puštěna.
Co zbývarlo pánům a městům, kteří se tak nestatečně dovedli nepříteli brániti, než aby se inu po vítězství jeho vzdali na milost a nemilost? Musili mu povoliti ve všem, cokoli žádal či vlastně rozkazoval, a tak usídlil se kníže ještě téhož dne na královském hradě a vojsko jeho obsadilo města pražská, jejichž ulice byly liduprázdné, neboť obyvatelstvo uzavřelo se do svých domů, pamětlivo jsouc toho, jak před devíti lety Pasovští řádili na Hradčanech a na Malé straně, střílejíce po každém, kdokoli se v oknech domů objevil.
Prozatím mělo však zděšené obyvatelstvo od vítězných žoldáků pokoj, neboť vojáci utábořili se na náměstích a v širších ulicích, kamž jim obec musila posílati stravu a nápoj, a poltem teprve, když zimavé počasí počalo, byli po domech rozloženi.
Již tu počínali si na četných místech s obvyklou drzostí svou, která však dostoupila vrcholu svého, když vévoda bavorský po dvou týdnech zase z Prahy do Mnichova odjel, odvážeje s sebou na padesáti vozech rozličných drahocenností a vzácností z císařských sbírek na Hradčanech, které prý měly cenu mnoha milionů.
Příklad této kořistivosti přiměl vojáky k tomu, že si po odjezdu vévodovu v domech měšťanských a v palácích šlechtických počínali jako v dobytém nepřátelském městě, ač byl vévoda jménem císaře Ferdinanda II. slíbil, že Prahy zůstane ušetřeno.
Lupuchtiví vojáci pátrali po ukrytých pokladech, a kdekoli se co zalesklo neb v očích jejich větší cenu mělo, vše bylo uloupeno a židům prodáno a peníze potom v krčmách byly propíjeny.

A kde se lidé tomuto loupení protivili, užívali zběsilí žoldáci násilí, týrali obyvatelstvo až na krev, ba mučili jednotlivé pány a šlechtice, když ukryté poklady své prozraditi nechtěli, právě tak bolestně a ukrutně, jako by byli v mučírně ke mně do školy chodili.
Mnoho bych mohl psáti o krutém utrpení Pražanů v těch nešťastných dnech, ale pak nestačila by mi celá kniha tato, a mimoto vím, že budou o těch věcech jiní psáti, aby se potomstvu dochovala paměť toho, co nám ubohým současníkům bylo vytrpěti.
Mně a rodině mé v katovně staroměstské nehrozí. lo bohudík po celou tu dobu žádné nebezpečí, neboť i nejsurovější vojáci obávali se katovny a obyvatelů jejích a vyhýbali se domu mému na sto kroků, právě jako to veškeré ostatní obyvatelstvo činilo.
Zato tím hůře řádili v ostatních domech, a vlasy vstávaly člověku na hlavě, slyšel-li o ukrutnostech, jakých se na ubohých měšťanech a některých vynikajících mužích dopouštěli.
Avšak měly nastati časy ještě horší, kterých by se i po porážce bělohorské v té kruté míře nikdo nebyl nadál.
Po čtvrt léta nebyl nikdo z předních pánů a rytířů i patriciů městských ve vazbu vzat, aby snad pykal za účastenství v odboji proti zvolenému králi Ferdinandovi.
Proto mnozí z těch, kdož byli hned po bitvě na Bílé hoře buď na své statky, neb docela ze země uprchlí, majíce strach před trestem očekávaným, vraceli se zase do měst pražských, neboť se domnívali, že císař a místodržitel jeho kníže Karel Lichtenštejn nebudou již postupovati proti původcům a účastníkům vzpoury stavů podobojích, nýbrž že se spokojí s opětným dobytím království Českého a s vypuzením krále Fridricha Falckého, jenž se nyní kdesi v cizině potuluje i s

těmi, kdož byli hlavními původci toho neslýchaného neštěstí, jaké nyní na ubohou vlast českou přikvačilo.
Avšak ticho toto bylo jenom líčené a mělo ten účel, aby přivábilo do Prahy všecky uprchlíky, tak aby tím jistěji potom jedním rázem mohli ve vazbu vzati býti.
Bavorský generál Tilly, jakož jsem o tom byl také doslechl, dal sice některým osobám ještě v pravý čas tajnou výstrahu, aby se na útěk daly, než je žoldnéři překvapí, aby je do žalářů odvlekli; avšak nikdo nedával na dobře míněnou výstrahu bavorského vojevůdce, který byl srdce citlivějšího než páni dvořané a katoličtí vůdcové, a tak zůstalo vše ve městech pražských, kde ubozí ti páni a rytíři netušili ani vzdáleně, kterak se ostrý meč Damoklův nad nimi již v povětří vznáší.
Jednoho dne v polovici měsíce února bylo pojednou asi padesát pánů a rytířů, pak předních měšťanů pražských od úředníků místodržitelských vyzváno, aby se bez prodlení dostavili do kanceláře místodržilelské na hradě pražském, kdež prý jim něco důležitého bude oznámeno.
Kteří z nich nechtěli hned vyzvání tomuto vyhověti, neb kteří se na chorobu a vysoké stáří své vymlouvali, byli pak od žoldnéřů dosti surově na vozy naloženi a do hradu dovezeni.
Mezi pány těmito byli též všickni ti, kdož byli kdysi úřad direktorů zemských před zvolením krále Fridricha zastávali a císaře Ferdinanda za zbavena trůnu českého prohlásili.
Již tato okolnost vzbuzovala v obyvatelstvu veliké podezření a obavy chované došly svého uskutečnění, když došla k večeru z Hradčan zpráva, že se žádný z předvolaných pánů již nevrátí, neboť všichni byli do žaláře v Bílé věži a do jiných vězení na hradě pražském vsazeni.
Teď teprv litovali nešťastní zajatci své lehkověrnosti a káli se z toho, že výstrahu generála Tillyho tak lehce brali, neboť nebylo

již pochybnosti o tom, že jde o potrestání všech původců a předních účastníků odboje proti císaři Ferdinandovi II.
Obávání toto pak již docela bylo odůvodněno, když z Vídně přijeli páni komisaři do Prahy, aby zavedli hrdelní proces proti všem uvězněným pánům, a když také všickni, kteří se byli již dříve do ciziny uchýlili, byli vyzváni, aby do vlastí se opět navrátili a před vyšetřující komisí z viny své se vyznali.
Teď již docela trnula veškera Praha ve strachu a nikdo si netajil to, že teprve nyní vítězové pustí uzdu pomstě své a odboj proti císaři a církvi katolické krvavě ztrestají.
Ze krvavě ? Nikdo tomu nechtěl věřiti, že by který z pánů těch měl skončiti na popravišti, a sám můj nejstarší syn mi vyčítal, že stále jen na krvavou prácí svou myslím.
Bohužel nemohl jsem jinak, neboť byl mezi jatými také mistr Jesenský, a o tom byl mi již před dvaceti roky zvěstoval meč můj, že muž tento skončí na popravišti.
Vyprávěl jsem synovi svému, co se bylo osudného onoho večera udalo v komnatě mé, když do ní byli mistr Jesenský a profesor Zalužanský vstoupili, a jak se přední z popravních mečů mých počal pohybovati, když do světnice vkročil mistr Jesenský, což vždy mi bylo znamením, že muž takový skoná pod týmž mečem, jenž se při shlédnutí oběti své k ní hlásí.
Nyní se zalsmutml též syn můj a stejně s ostatními hleděl s obavou vstříc ukončení procesů, kdy se měl osud nešťastných pánů rozhodnouti.
Nad Prahou vznášela se jakási tíže olověná, která nedopouštěla nikomu volně dýchati, vše se třáslo před nejistou budoucností, a nejhůře bylo v rodinách, jejichž mužové neb příbuzní byli uvězněni.
Tu byl pláč a nářek nekonečný, matky a ženy marně prosily za milost pro syny a muže své, nebyly am připuštěny ke knížeti Lichtenštejnovi a k ostatním úředníkům zemským, kteří jim,

když přede dveřmi čekali, dali posměšně vzkazovati, že mužové jejich také neměli soucit s královskými místodržiteli, když je z oken hradu pražského do příkopů dolů metali.
Tak přiblížila se sobota dne 19. června, kdy byl všem uvězněným pánům rozsudek od císaře Ferdinanda II. potvrzený v královské kanceláři na hradě pražském prohlášen.
Dopadl ještě hrozněji, než jak byly obavy, neboť jen asi dvěma nebo třem byla milost udělena, kdežto všickni ostatní byli k smrti mečem odsouzeni, jen tři pak měli oběšeni býti.
Mnoho jiných odsouzeno k doživotní neb k dočasné vazbě a jiným trestům, takže všech odsouzených bylo přes padesát.
Mezi odsouzenými k smrti byl také pan Martin Fruvejn z Podolí, který se byl však o několik dní dříve ze žaláře svého v Bílé věži vrhl do Jeleního příkopu a tím si samovolně smrt přivodil, obávaje se muk, kterými mu byli vyhrožovali, aby z něho vyznání vynutili.
Ze jsem pak i na mrtvole jeho musil vykonati krutý rozsudek, jaký byl nad ním pronesen, o tom jsem již v těchto Pamětech svých dříve obšírněji vyprávěl, a tak smutné události té na místě tomto již nemusím vzpomínati.
Také mně nastala klopotná práce, neboť bylo ustanoveno, že se má poprava všech pánů díti před radničí na Staroměstském náměstí, a to na vysokém lešení, aby shromážděný lid mohl se všech stran zříti, jak císař původce poraženého povstání stavů evangelických přísně trestá.
Nevím, nemělo-Ii to býti více pohaněním nešťastných pánů než vzbuzením strachu v ostatním obyvatelstvu, neboť ubohý lid pražský již ani vzdáleně na nějaký odboj proti vítězné moci císařské nemyslil.
Byli to nejtruchlivější dnové mého života, kteří mi nastali, když mi pan písař městský oznámil, abych se chystal k veliké exekuci, jakéž Praha, co Prahou jest, dosud neviděla.

„Především dáte postaviti na sáh vysoké lešení na východní straně radnice," poroučel pan písař, „a ze dvířek na pavlánu vedle velikého arkýře postaví se můstek na lešení, po němž odsouzenci budou na popraviště vycházeti."
„Jest již starší cechu tesařského o tom zpraven, že mi má lidi své ku práci této postaviti a prkna i dříví dodati ?" tázal jsem se písaře, vzpomínaje na to, kterak často řemeslníci i v poslední chvíli se vzepřeli proti podobné práci, kterou za nečestnou pokládali.
„Stalo se již, a tesaři čekají na zavolání vaše," odtušil pan písař, dodávaje s úsměškem: „Ty časy už minuly, mistře Hanuši, kdy páni měšťané a mistři mohli vzdorovati rozkazům královského rychtáře; nyní bez odmluvy jsou hotovi k práci, kterou by za jiných okolností zajisté nebyli s takovou povolností na sebe vzali."
Vzdychl jsem si též já bolně při pomyšlení na to, jaké množství krve šlechetné mám proliti, ač jsem nebyl přítelem všeho, co páni direktoři jednáním svým na ubohou zemi Českou uvalili.
„Na lešení," pokračoval pan písař dále, „postaví se několik sedadel pro pány komisaře královské a pro soudní osoby, které popravě přítomny budou; celé lešení pak se pokryje černým suknem, které musí až k zemi dosahovati, a na zadní straně nechť se udělají dveře, aby se jimi mohlo vcházeti do prostory pod lešením, kamž holomci vaši budou odnášeti mrtvá těla sťatých delinkventu a tam je klásti do připravených již truhel."
„Mám též já se o rakve tyto starati?" tázal jsem se písaře.
„Nikoli, císařský místodržitel kníže Karel z Lichten-štejna povolil ze svláštní milosti rodinám odsouzenců, aby mohly samy opatřiti rakve, v nichž pak večer po skončení popravy budou moci dáti mrtvá těla odnésti, aby je pochovaly, kde se jim bude líbiti. Však dvanáct hlav sťatých pánů, jejichž jména vám budou zítra oznámena, nesmí rodinám býti vydáno, neboť

budou k veřejnému postrachu vztyčeny na kranclích*) staroměstské mostní věže, což po skončení popravy musíte též sám vykonati, a tak se také o železné tyče na věž k tomu účelu postarejte.“

Zachvěl jsem se v nejhlubších útrobách při zaslechnutí rozkazu tohoto, který mi připomínal dávné doby, kdy hlavy nejhorších zločinců a škůdců zemských byly takovýmto způsobem na věže městské k zvýšení potupy odsouzenců vystrkovány. Ani po smrti nemělo nešťastným pánům dopřáno býti pokoje, ani v hrobě neměli nalézti plný odpočinek! Věru, trest to přehrozný, o jakém dosud nebylo v Čechách slýcháno!

*) Krancl = římsa (lid.).

Oněměl jsem přímo a po odchodu páně písařovu uzavřel jsem se ve své komnatě, abych v duchu prosil ubohé odsouzence za odpuštění, že právě já, zrozenec této země a krajan jejich, jenž jsem skoro všecky osobně znal a s mnohými z nich byl jednal a rozmlouval, mám býti katanem jejich.

Byla to hodina osudná, která veškeré mé nitro pobouřila, ale kterak jsem se směl vzpírati osudu železnému, jemuž jsem se nikterak nesměl vyhnouti, nechtěl-li jsem vlastní život všanc dáti!

A kdybych byl tak učinil a vzepřel se konání krvavé povinnosti své, nebylo by se nalezlo třebas deset jiných popravčích mistrů, kteří by na mém místě byli bez rozmýšlení exekuci vykonali ? Nebyl-li též při každém regimentu vojska kat, jak to bylo ve válce obvyklým obyčejem, z nichž každý byl by úlohu mu přikázanou podnikl? Co by tedy bylo moje vzpírání plátno bývalo, když každým okamžikem byla náhrada možná ? Ani o hodinu déle by nebylo vykonání exekuce odročeno bývalo, a mimoto kdo ví, jak krutě by cizí katové byli s nešťastnými pány českými nakládali a snad neumělostí svou poslední okamžik života jim ztrpčovali!

Všecky tyto důvody přiměly mne k tomu, že jsem se, ač s těžkým srdcem, odhodlal k tomu, vykonati krvavou povinnost svou, a předsevzal si, že aspoň podle nejlepšího vědomí a umění svého ulehčím odsouzeným pánům potupnou smrt jejich, tak aby co nejméně byli trápeni a smrt jejich co nejvíce urychlena.

Dal jsem se tudíž bez meškání do práce a vyslal syna svého ke staršímu cechu tesařského, aby ihned dal dopraviti na Staroměstské náměstí potřebné dříví k postavení lešení popravního a vyslal dostatečný počet tovaryšů, kteří by lešení toto postavili.

Tehdáž bylo tomuto vyzvání mému hned vyhověno a již za hodinu potom dal mi starší cechu tesařského oznámiti, že posílá dva mistry tesařské s osmnácti tovaryši a několik nádeníků na Staroměstské náměstí, aby mi k ruce byli a lešení podle udání mého stavěli.

Potřebné k tomu klády a prkna že "budou na několika vozech bez meškání přiváženy, takže se ihned s prací započíti může.

Usmál jsem se trpce této rychlosti, s kterou se cech tesařský do osudné práce hnal, kdežto se kdysi byl tak často nečestné úloze této vzpíral. Tak velice byly se i v tomto ohledu poměry v Praze změnily, tak velice působil strach před novými pány katolickými, že nikdo již na nějaký odpor proti rozkazům jejich nepomýšlel.

Dal jsem zapřáhnouti do vozu i do káry popravní, na něž jsme naložili vše, čeho bylo k stavění lešení třeba, a jelikož se mělo po celou noc pracovati, opatřil jsem též několik pochodní, při jejichž záři se mělo za tmy noční pracovati.

Rozloučil jsem se srdečně se svou dobrou ženou, která s dvěma nejmladšími dítkami samotná v katovně zůstala, kdežto tři dospělejší synové a veškeří pomocníci musili mne na náměstí

provázeti, kde teď každé síly třeba bylo, abychom do pondělka se vším byli hotovi.
Na náměstí stála četa žoldnéřů, kterou tam byl pan rychtář vyslal, aby nám k ochraně sloužila, kdyby se snad lid pražský chtěl práci naší protiviti a nám nějaké překážky činiti.
Avšak na něco podobného nikdo ani vzdáleně nepomýšlel, hlouček lidí zastavil se na náměstí, když tyto přípravy ke stavbě popravního lešení spatřil, ale každý se choval zamlkle a zanedlouho ztratili se i poslední zvědavci, vzdychajíce bolestně nad osudem tolika vznešených pánů, kteří na místě tomto krev svou měli proliti.
Za doby noční pak již docela nikdo neobjevil se na náměstí, neboť za bouřlivých těch časů, kdy si žoldáci tak zpupně v ulicích pražských počínali, bývaly ulice a náměstí již s prvním šerem večerním liduprázdné a za doby noční již vůbec nikdo z domu nevycházel, koho nutná nějaká příčina k tomu nenutkala.
Krátce po mém příchodu na náměstí dostavil se také sám pan královský rychtář, aby mi naznačil místo, kde se má lešení stavěti a jak můstek na pavlán radnice vésti, tak aby vše pohodlně bylo zařízeno.
Mluvil o všem tak lehce, jako by o postavení nějakého theatra šlo, jak to bylo v Karolíně neb v kolejích obyčejem, když studenti divadelní kusy provozovali a k tomu účelu také podobná lešení si stavěli.
Mlčky jsem vyslechl rozkazy pana rychtáře, který tak málo soucitu s nešťastnými odsouzenci cítil, kdežto já byl všecek rozechvělý a sotva jsem hluboké pohnutí své dovedl před ním ukrýti, jinak bych za to byl od něho dostal nepěkný koláč.
„Tak si jen popilte se svou prací,“ končil rychtářrozkazy své, „a aby vám šlo dílo hbitě od ruky, dámvám vyvaliti sud bílého piva.“

Tovaryši tesařští děkovali hlučně panu rychtáři za slíbený dar tento, já pak se obrátil k práci své, abych nejdříve vyměřil čtverhran, do jehož rohů měly býti hlavní sloupy pro lešení zaraženy.
Délku i šířku lešení ustanovil jsem na třicet krocejů, a poněvadž byly právě první vozy s kládami přivezeny, mohlo se hned se zarážením kolu započíti.
Za chvíli také již přivalili dva služebníci městští slíbený sud piva, který byl bez meškání načat, a jeden z obou mistrů tesařských přinesl mi korbel, abych učinil první přípitek.
„Tehdáž budete píti beze mne," odpověděl jsem krátce, neboť by se mi bylo zdálo, že piji krev nešťastných obětí, kdybych se byl nápoje darovaného za takovouto službu jenom rty dotkl.
Také moji synové odmítli všeliký trunk, rozumějíce dobře tomu, proč i já jsem nechtěl piva takového požíti.
Mistr pokrčil rameny a sám korbel do dna vyprázdnil a potom jej tovaryši a nádeníci následovali s horlivostí takovou, že jsem byl zakrátko nucen od sudu k práci je pobízeti, jinak by se nebyli od piva dříve hnuli, dokud by sud nebyl býval úplně vyprázdněn.
Krátce před půlnocí zaslechl jsem od rynečku hrčení několika vozů, které pak před hlavními vraty radnice zastavily.
Pospíšil jsem k rohu radnice, abych zvěděl, co tato noční jízda znamená, a tu jsem spatřil řadu povozů, jež žoldnéři jízdní provázeli, držíce pochodně v rukou.
Z prvního vozu vystoupili dva černě odění mužové, jež dva ozbrojení žoldnéři provázeli a jež řada městských strážníků u vrat očekávala, aby je do radnice všickni dovedli.
Totéž se opakovalo se všemi ostatními kočáry, z nichž mužové s průvodčími ozbrojenými vystupovali a ti taktéž v radnici zmizeli.

Tušil jsem ihned, kdo mužové tito jsou a proč je za doby noční na radnici přivážejí, ale přece tázal jsem se jednoho ze žoldnéřů:
„Kdo jsou pánové tito, které pod tak silnou stráží sem přivádíte?“
„Odsouzení to rebelové protestanští,“ odpovídal chladně žoldnéř; „ráno jim na hradě přečtli ortel smrti a teď je převážíme do žalářů v radnici staroměstské, odkud budou v pondělí ráno na popraviště vyváděni. Uznáte sám, že by to trochu dlouho trvalo, kdybychom je měli v pondělí až z Hradčan sem na rynk k popravě voditi. A že je o půlnoci a pod silnou stráží vezeme, má svou dobrou příčinu v tom, aby snad ostatním kacířům pražským nenapadlo hlavni tyto rebely proti císaři násilím z vazby vyprostiti!“
Zachechtal se při tom surově a obrátil se opět k ostatním soudruhům svým, kdežto já již mlčky a v mocném pohnutí mysli vrátil se k dělníkům svým, kteří nad očekávání rychle v práci pokračovali, takže v několika hodinách bylo lešení zhruba postaveno a ještě před ranním jitrem jsme je mohli prkny pobíjeti.
Sotva pak byl den nastal, počal se také lid na náměstí dostavovati, aby s hrůzou vnitřní pohlížel na popraviště, kde se tragedie bělohorská měla zakončiti.
Již bylo vyšlo v obecnou známost, jaké ortele byly nad uvězněnými pány proneseny, a každý spěchal, aby se vlastníma očima přesvědčil, zda se veliká poprava bude skutečně díti na Velikém náměstí staroměstském.
Ale zvědavce tyto odháněli žoldnéři na stráži kol popraviště stojící do náležité vzdálenosti, z níž se nesměl nikdo k lešení přiblížiti, a když se dopoledne pan rychtář královský dověděl, jaké davy zvědavého lidu pražského na náměstí se shromažďují, vyslal městského písaře opět ke mně, aby kolem

lešení bylo ve vzdálenosti několika sáhů postaveno ještě zábradlí, tak aby se již nikdo se žádné strany nemohl k popravišti přiblížiti.
Stalo se tak bez meškání a nyní již docela nebyl nikdo blíže připuštěn, neboť před zábradlím rozestavili se žoldnéři a dobrá třetina rynku zůstala pro pracovníky moje vyhrazena.
V lidu tomto, ač ho bylo stále po celý den několik Lišíc hlav na náměstí shromážděno, bylo však po celou dobu hluboké ticho a jen z lítostivých pohledů mužů dalo se poznati, kterak jest veškerý lid bolestně dojat přípravnými pracemi těmito, které již nikoho nezůstavovaly v pochybnosti, že kruté ortele, předešlého dne pánům ohlášené, také skutečně budou vykonány.
Za ranní doby zaslechli jsme z jednoho okénka nedaleko věže nábožný zpěv; seznal jsem ihned, že v tamní kobce žalářní jsou někteří z odsouzených pánů uzavření, a ti že jako zbožní křesťané počali se hned s prvním úsvitem dne modlitbou a zpěvem církevních písní na poslední cestu svou připravovati.
Nedlouho potom spatřil jsem z fary u kostela německých protestantů vycházeti tamního kazatele mistra Lippacha, jenž se bral na radnici, a krátce za ním přišel tam též farář od sv. Mikuláše v Menším městě pražském, mistr Jan Rosacius, kterým bylo Povoleno, aby odsouzence k smrti připravovali.
Také několik jesuitů z blízké koleje klementinské přispěchalo na radnici, nejspíše aby některého z pánů k víře římské převrátili, ale ti zase brzo z radnice rozmrzeni odcházeli, což mi bylo důkazem, že se poslání jejich setkalo s nezdarem a že se žádný z odsouzenců od nich nedal přemluviti, aby ještě v poslední chvíli života svého zapřel zděděnou víru svou, třebas mu i zachování života a svoboda byly slibovány.
Ačkoli mezi odsouzenými těmi pány byli též někteří vyznavači Jednoty bratrské, přece jsem neviděl žádného z kněží

bratrských do radnice přicházeti, a později dověděl jsem se, že kněžím těmto nebyl povolen přístup (k odsouzeným souvěrcům, takže ti jen od obou protestanských duchovních oněch mohli poslední útěchu přijímati.
Vyprávěli mi také, že dva kapucíni přibyli do radnice, chtějíce zejména pana Budovce od víry bratrské k římské přivésti, ale ten prý je zkrátka odbyl, takže brzo s nepořízenou odejíti musili, ale slíbili prý jako oni jesuité, že se ještě ráno naposledy k odsouzencům dostaví, ačkoli věděti mohli, že všecko jejich vynasnažení u tak statečných vyznavačů víry evangelické a bratrské marné bude.
Poněvadž dva duchovní nemohli tolika odsouzeným přispívati, byl ještě odpoledne přivolán farář od nedalekého kostela sv. Mikuláše mistr Viktorin Vrbenský, aby odsouzeným pomoc duchovní udílel, a ten také po celou noc s nimi na radnici ztrávil a již je neopustil, což mu v evangelickém lidu pražském za velkou zásluhu bylo přičítáno. Mistři Rosacius a Lip-pach pak o druhé hodině ranní opět na radnici přišli a již od pánů až do poslední hodiny jejich neodcházeli.
Téže noci byli pod touž silnou stráží v zavřených kočárech přivezeni odsouzení páni stavu měšťanského, kteří byli dosud v žalářích radnice novoměstské seděli, a tak byli po půlnoci veškeří odsouzení shromážděni na radnici staroměstské, aby odtamtud poslední svou cestu na popraviště nastoupili.
Skoro po celou noc zaznívал z vězení jejich nábožný zpěv, což bylo svědectvím, že nikdo z odsouzených na poslední odpočinek spánkem více nepomýšlel, nýbrž že se modlitbou a pěním písní zbožných k smrti připravovali a Boha prosili, aby je i v poslední chvíli statečné ve víře zachoval a potupnou smrt s hrdinskou a oddanou myslí jim podstoupiti dal.
Byl jsem nevýslovně dojat touto zbožností jejich, která jim také statečné mysli dodávala, že mohli s radostí hleděti vstříc smrti;

také četní z dělníků na popravišti pracujících zastavovali se na chvíli v práci a naslouchali dojemnému zpěvu odsouzenců a tu i tam zaslechl jsem mezi nimi tichou otázku, zdaž mohou býti vinni mužové, kteří s takovouto zbožnou myslí a statečností vpravdě křesťanskou kráčejí potupné smrti na popravišti vstříc? Ale příliš blízcí byli žoldnéři, aby se byl mohl nějaký soucit s nešťastnými pány projevovati, neboť v nedělní noci přibyly na náměstí ještě dva houfce jezdců a tři praporce lidu pěšího, kteří se rozestavili kolem popraviště, takže celá západní polovice rynku byla jimi zaujata, na kteroužto prostoru již nikdo více nesměl vstoupiti. Stále ještě se na Hradčanech domnívali, že by exekuce zítřejší mohla býti vzbouřením lidu pražského přerušena, ale na něco podobného nikdo v Praze nepomýšlel a také proti zbrojné této moci, jaká byla do zbraně svolána, bylo by přímo pošetilé bývalo, kdyby byl někdo chystal násilné osvobození odsouzených pánů.

Po celou noc bylo usilovně pracováno na popravišti, neboť zbývalo ještě postaviti můstek, který by s pavlánu v prvním poschodí radnice vedl na lešení, a pak toto obestříti černým suknem, kterého jsem dal zakoupiti za dvě stě kop grošů, neboť ho veliké množství bylo potřebí.

Zajisté musili odsouzenci slyšeti to neustálé tlučení kladiv před radnicí a tušili asi, co znamená, že to jsou rány blízkou smrt jejich na popravišti jim věštící. Také jsem chvílemi v obou osvětlených oknech žalářních rozeznával postavy mužů, kteří na popraviště dolů hleděli a zajisté ve smutné myšlenky upadali, když tyto přípravy k smrti své spatřovali.

Konečně bylo přivezeno několik for písku, jejž jsem rozházel zčásti před špalkem popravním, aby krev po stětí hlav rychle do sebe ssál, a pak po schodech na lešení odzadu vedoucích, kudy mrtvoly dolů pod lešení měly býti snášeny.

Když i kříž veliký byl před špalek postaven a ostatní věci k vykonání exekuce připraveny, byla o druhé hodině s půlnoci práce naše skončena, a odevzdav popraviště pod stráž přítomných žoldnéřů, mohl jsem se se syny svými i s ostatními pomocníky odebrati domů, abychom se krátkým spánkem k nastávající velké práci posilnili.

Já však nemohl ani oka zamhouřiti, neboť byla mysl moje příliš rozčilena, abych se byl mohl klidnému spánku oddati, a tak, opustiv opět lůžko, odebral jsem se do komnaty ke svým mečům a ostatním nástrojům katovským, abych z nich vybral ty, které při velké exekuci dne 21. června 1621 měly příšernou úlohu svou vykonati.

Věděl jsem, že jsou dvacet čtyři páni odsouzeni k smrti mečem a tři ostatní k smrti provazem, a tak bylo mi třeba opatřiti se několika meči, neboť jediným bych byl sotva mohl tolik hlav lidských stíti, aniž by byl nakonec neotupěl.

Vzal jsem tedy se stěny tři z prvních mečů svých a mezi nimi onen, který se byl před dvaceti roky pohnul při vstoupení doktora Jesenského do mé komnaty, věště mu znamením tímto krvavou smrt na popravišti, a hle, proroctví toto se skutečně vyplnilo!

S meči těmi opouštěl jsem komnatu a bolestně jsa pohnut rozloučil se s manželkou svou, která bolu mému až příliš dobře rozuměla.

Tak pro mne nastal osudný den tento, jehož krvavý děj nikdy z paměti mé nevyhyne…

9.

Na popravišti dne 21. června 1621.

V plné kráse jasného letního nebe zřel jsem, když jsem ráno o čtvrté hodině pondělního dne 21. června 1621 ze své komnaty na dvůr katovny staroměstské vyšel a k východní straně oblohy pohlédl, vycházeti rudé slunce, které, jak se zdálo, barvou svojí věštilo ty proudy krve, které měly toho dne na popravišti na Staroměstském náměstí býti prolity.

Ve veškerém okolí byl ještě hluboký klid, jen po mostě zněly těžké kroky dlouhé řady císařských žoldnéřů, kteří byli z Hradčan vysláni do Starého města, aby vojsko tamní rozmnožili, za nimi pak jelo několik kornet jezdců, kteří byli za týmž účelem dolů do města vysláni.

Z obyvatelstva však, jak se zdálo, nebyl v okolí ještě nikdo na nohou, ač se mohlo očekávati, že četné davy budou dnešní veliké popravě přítomny.

Bral jsem se se syny svými fortnou do města a zadním vchodem do radnice, neboť po náměstí nebyli bychom se již k lešení popravnímu dostali; to bylo již obklopeno žoldnéřstvem a nikdo se nesměl s té strany již k radnici přiblížiti.

V uličkách, kudy jsme se od zdi městské do radnice ubírali, bralo se již množství lidu směrem k náměstí, jen z bran města Židovského nevycházela živá duše, poněvadž se židé nejspíše obávali, že by při exekuci dnešní mohlo k nějaké výtržnosti dojíti a tu že by se jako obyčejně oni mohli její obětí státi.

Na radnici byli již shromážděni veškeří císařští komisaři a jiní úředníci, kteří měli býti popravě přítomni, a také jsem v chodbě k vězením vedoucí zahlédl několik kněží jesuitů, kteří se nepochybně ještě v poslední chvíli chtěli o to zasaditi, aby aspoň některého z odsouzených na římskou víru obrátili.

Ale všecko toto úsilí zůstalo marné, neboť nižádný z jesuitů neprovázel žádného z evangelických neb bratrských pánů na lešení, jak by to zajisté byli učinili, kdyby byli některého ve víře obrátili.
Pouze řečení již tři kněží podobojí přispívali odsouzeným útěchou duchovní až do posledního okamžiku, všichni odsouzení vytrvali při své zděděné vire, davše tak příklad lidu obecnému,'jak by se podobným způsobem měl v této době protivenství zachovati.
Blížilo se již k páté hodině ranní, když jsem se syny vystoupil dolejším vchodem z radnice k lešení, abych naposledy ještě obhlédl, zdali je vše v pořádku a každý z pomocníků mých na místě.
Pod lešením stály otevřené rakve, do kterých měly mrtvoly sťatých pánů býti vkládány; dvě hořící pochodně ozařovaly tmavou prostoru, která poskytovala příšerný pohled jako nějaká hrobka.
Zde stáli pomocníci moji, kteří se musili veskrz v černý oblek odíti a vzíti na obličeje černé škrabošky, hlavu pak měli černým kloboukem pokrytu.
V témž oděvu dostavili se též tři synové moji a také já proti obyčeji svému byl jsem všecek od hlavy až k patě černě oděn, abych tím dal vnitřní svůj smutek i v zevnějšku najevo.
Obličej svůj jsem však škraboškou nezastřel, abych snad v práci své jí obtěžován nebyl.
Vyšed zpod lešení, prohlédl jsem ještě břevno, které z jednoho okna v prvním poschodí radnice bylo vystrčeno a na němž dva z odsouzenců měli býti oběšeni.
S obou stran byly k břevnu přistaveny žebříky, z nichž jeden byl pro delinkventy, aby po něm k břevnu vzhůru vystoupili, kdežto po druhém já měl k vykonání exekuce jejich vystoupiti.

Pro třetího z pánů byla pak uprostřed rynku vztyčena šibenice a také tu jsem ohledal a vše v pořádkai nalezl, takže s mé strany bylo k exekuci již vše při-praveno.
Bral jsem se tedy po stupních vzhůru na lešení, kam mne synové moji s meči následovali a tam je u nohou mých složili, potom se zase dolů odebrali a já na lešení osamotněl.
Rozhlédl jsem se nyní kolem sebe, a ač jsem byl na podobná divadla zvyklý, přece jsem se zachvěl při pohledu na truchlivý obraz, jaký té chvíle Staroměstské náměstí poskytovalo.
Na altánu před radnicí zasedali konšelé staroměstští a královští rychtáři všech tří měst pražských, pak císařští komisaři, kteří podle úřední povinnosti své měli býti popravě až do konce přítomni, aby císařskému místodržícímu na Hradčanech, knížeti Karlu Lichtenštejnovi, a pak císaři samému do Vídně obšírnou relaci o vykonané exekuci podalii.
Císařský prokurátor pan Kapr z Kaprštejna, mezi nimi sedící, byl ustanoven k tomu, aby jména jednotlivých odsouzenců vyvolával a způsob smrti jejich předčítal, potom staroměstský pan rychtář vždy do radnice vcházel, aby každého vyvolaného delinkventa na popraviště přivedl.
Všichni pánové tito byli vesměs černě oděni a tvářili se velmi přísně, aby si důstojného vzezření dodali; někteří pohlíželi však plaše na davy lidu, ve východní polovici rynku se tísnící, neboť asi tušili, kterak tisíce zasmušilých zraků na tyto přísné soudce odsouzených pánů je obráceno a že asi potají metá se kletba na hlavy jejich, že se dali k odsouzení tolika vznešených a učených hlav českých pohnouti, místo aby se byli za nešťastné krajany své u císaře přimlouvali.
Odvrátil jsem se od pánů a zřel kolem popraviště prázdné místo až k zábradlí, za ním stálo několik těsných řad pěšího vojska s mušketami i s partisánami, potom za nimi tvořily veliký okruh dva pluky jízdné, které polovici náměstí uzavíraly, takže by

touto desateronásobnou řadou ozbrojeného mužstva nikdo nebyl mohl proniknouti bez hrozného krvavého boje, na nějž ale nikdo z těch tisíců shromážděného lidu pražského ani vzdáleně nepomýšlel.
Za jezdci pak se kupily husté davy diváků, kteří i sousední ulice přeplňovaly tou měrou, že by, jak se říká, nebylo ani jablko k zemi dopadlo.
Okna všech domů na náměstí a v ulicích, odkud se na rynk mohlo dohlédnouti, byla taktéž obsazena diváky, ba i na střechách vyhledali si mladí lidé místo, odkud na popraviště pohlížeti miohli, že jlsem se ve vnitru svém musil hněvati na zvědavce tyto, kteří v ukrutné exekuci dnešní jako by nějaké divadlo byli chtěli spatřovati.
Zřel jsem v obličejích mužů namnoze hluboký smutek a žal, že tolik šlechetné krve české bude přeléváno, vše bylo zamlklé a hluboké ticho bylo ve veškerém lidu, ovšem že také ze strachu před ozbrojenou mocí vojenskou, která byla každým okamžikem ik boji připravena.
Ještě nikdy neviděl rynk Staroměstský tak smutné divadlo jako osudného dne tohoto, a kdo se jako já pamatoval na ty časté hry a turnaje dvorské a panské, jaké za panování císaře Rudolfa na náměstí tomto bývaly pořádány, tím krutěji pociťoval obrat, jaký nyní nastal v nešťastném hlavním městě království Českého.
Tehdáž skvěly se davy diváků panských a rytířských nádherou, tehdáž provolávána sláva vítězům turnajovým a ozýval se jásot lidu: kdežto dnes bylo někdejší skvělé divadlo v pravý opak svůj obráceno a jen já, jakožto kat, měl při výjevu dnešním hlavní úlohu hráti.
Obrátil jsem se od rozhledu po rynku zpět k popravnímu špalku a zaryl zarosené zraky své k zemi, abych sebral rozrušené myšlenky své a připravil se ke krvavé práci své, na jejímž

zdárném provedení mi již také proto záleželo, aby žádný z nešťastných odsouzenců nebyl dlouho mučen, nýbrž abych na každém jedinou ranou meče vykonal přisouzený mu trest.
Bylo mi oznámeno, že odsouzenci sami hrdla svá k popravě připraví, totiž límec a obojky košil a kabátů svých si utrhnou, tak aby s obnaženými hrdly na popraviště přicházeli a já se žádného z nich ani prstem nemusil dotýkati, neboť byli sobě to prý vyžádali, aby kat se těla jejich nedotkl, a tudíž je nezneuctil.
Vtom [počalo na staroměstském orloji na radnici bíti devět hodin, což jest pátá hodina ranní na orloji německém, a hned potom zazněla na Hradčanech hluboká rána z děla, dávajíc Pražanům znamení, že exekuce na Staroměstském náměstí počíná.
To také bylo heslem pro pány komisaře na altánu sedící, a hned potom povstal pan prokurátor Kapr z Kaprštejna s křesla svého a přečetl znovu ortel pronesený od vyšetřovací komise nad původci a účastníky rebelie stavů evangelických a doložil, že rozsudek tento k nařízení Jeho Milosti císařské rukou kata staroměstského bude vykonán.
Trhl jsem sebou při zaslechnutí jména svého a vyrušil se ze svého zadumání, neboť tímto okamžikem nastala krvavá práce moje, na kterou do nejdelší smrti své nezapomenu.
„Hrabě Jáchym Ondřej Šlik z Holejče a z Pasauna!“ zvolal císařský prokurátor vysokým hlasem, vyvolávaje prvního z odsouzených pánů, a na pokynutí jeho vešel pan královský rychtář prolomeným oknem do radnice, aby zavoleného prvního delinkventa přivedl.
Hned potom pokynul pán z Kaprštejna důstojníkovi pod lešením popravním a ten dal rozkaz všem trubačům a bubeníkům, aby počali co nejhlučněji troubiti a bubnovati, tak

aby nebylo žádného z odsouzenců slyšeti, kdyby snad chtěli s popraviště k lidu mluviti.
Trubači a bubeníci také vyhovovali co nejusilovněji rozkazu tomuto, takže od tohoto okamžení po celou exekuci nebylo na náměstí ni slova svého slyšeti a já, kdykoli bylo třeba k synům neb pomocníkům mým mluviti, musil hlas svůj co nejvíce namáhati, aby slovům mým porozuměli.
Ve krátké chvíli potom objevil se na pavlánu opět královský rychtář, přiváděje s sebou hraběte Šlika, bohatýrskou to postavu staršího šlechtice, který s nepokrytou hlavou a s odhaleným hrdlem na popraviště přicházel, kráčeje vzpřímen a pevným krokem, takže čtyři duchovní luteránští provázející ho sotva ho mohli následovati.
Také dva jesuité z blízké koleje jesuitské chtěli hraběte následovati, ale ten jim odmítavě kynul pravicí, že nechce nic již s nimi míti, a tak zůstali oba zpět na pavlánu, kdežto duchovní protestanští hraběte na lešení provázeli, až do posledního okamžení jeho německé modlitby mu předříkávajíce a s ním hlasitě se modlíce.
Také dva sluhové hraběcí následovali pána svého až k popravišti, aby mrtvé jeho tělo pod lešení do rakve snesli, neboť hrabě byl si vyžádal, aby se ani mrtvého těla jeho žádný z pomocníků kata nedotkl.
Hrabě byl oděn v černý aksamitový šat a držel v rukou knihu modlitební, v níž se na lešení chvíli kleče modlil, a pak povstav, veselou mysl na sobě jevil.
Rozžehnav se s kněžími, povolal k sobě jednoho z obou služebníků svých, aby mu kabát zpředu rozepial a hrdlo jeho ještě více odhalil.
Když se to stalo, poklekl hrabě ke špalku popravnímu a sklonil na něj hlavu, čekaje na ránu moji.

Nyní jsem nebyl ničím více než pouhým strojem lidské spravedlnosti, a násilně potlačiv ve vnitru svém veškeré hnutí, íkteré mne dosud bylo naplňovalo, přikročil jsem s levé strany k odsouzenému velmoži, jehož rty se stále modlitbou pohybovaly, a napřáhnuv meč tak, že povětřím jako střela zafičel, sťal jsem hraběti jediným tímto rázem hlavu, že až na kraj lešení zaletěla, a druhý služebník hraběte ji zachytil, než se dolů s lešení skulila.
Pak ji po zadních schodech odnesl pod lešení, kdežto druhý soudruh jeho přiblížil se k mrtvému tělu pána svého u špalku, aby pravici jeho na špalek položil, neboť podle rozsudku měla hraběti Šlikovi po stětí hlavy jejtě také pravá ruka býti uťata.
Usekl jsem tedy ještě ruku tuto a potom oba sluhové mrtvé tělo dolů pod lešení odnesli.
První z nešťastných pánů českých byl ortelován, zdálo se mi, jako bych byl v tom okamžiku, když hlava šlechetného hraběte pod mým mečem byla k zemi padla, zaslechl jediný zoufalý vzdech z úst všech těch tisíců, které na náměstí popraviště obklopovaly.
Po vykonání této první exekuce povstal opět pan prokurátor Kapr z Kapršteina a vyvolal:
„Václav Budovec z Budova!“
Královský rychtář zmizel opět v radnici a mezitím pomocníci moji přinesli čerstvé sukno před špalek, aby v něm tělo druhého delinkventa mohlo býti dolů sneseno, než by další delinkvent na popraviště přibyl.
Žádný z nich neviděl tudíž těla dřívějších popravených, ba ani stopy krve jejich prolité nezočil, poněvadž každá kapka její na lešení od lidí mých novou vrstvou písku byla posypána.
Pan Václav Budovec z Budova, kmet to skoro osmdesátiletý, byl přívržencem Jednoty bratrské, a poněvadž těm nebylo povoleno, aby je směl duchovní jejich vyznání na popraviště

provázeti, odmítl pan Budovec i pomoc kněží podobojí, a bral se tudíž bez kněze na popraviště, a to přes vysoké stáří své lehkým krokem a s tváří veselou, takže jsem se tomu až podiviti musil.
Rozevřev dlouhý kabát svůj na prsou, rozevřel ruce, a pozdvihnuv obličej svůj k jasnému nebi, modlil se takto po nějakou chvíli a pak si s mnohým namáháním před špalek klekl, aby se k smrti přichystal.
V okamžení potom slétla mu hlava s dlouhou šedou bradou k mým nohám a potom přišlí zakuklení synové moji, aby ji i s tělem do sulkna zaobalili a obé pod lešení snesli.
„Pan Krištof Harant z Polžic a z Bezdružic!“ zaznělo to opět z úst páně prokurátorových a krátce potom byl přiveden vysokorostlý pán tento, jehož popis cesty do Svaté země lid český tak rád čítal a dosud čte a jenž v městech pražských byl velice znám.
Pevným krokem vstoupil na lešení, sám se z kabátu svlékl, říkaje za knězem Rosaciem, jenž jej k smrti provázel, moidlitbu před skonáním, a pak pokleknuv u špalku, modlil se ještě dále a já jej nechal domodliti, až by „Amen“ jeho zaznělo.
Pak teprve, když byl modlitbu svou dokončil, sťal jsem hlavu jeho, která pak s tělem v sukně dolů s popraviště byla odnesena.
Bolestný byl pohled na nejbližšího odsouzence, totiž pana Kašpara Kaplíře ze Sulevic, jenž byl starcem osmdesátišeetiletým a nohou již tak vetchých, že ho kněží Rosacius a Lippach podpírati musili, aby na po-praviště mohl vstoupiti.
Nemoha již ani pokleknouti, modlil se stoje, a když s pobožností svou byl hotov a měl před špalkem pokleknouti, musili mu opět oba duchovní při tom pomáhati, při čemž ubohý starý pán pravil k mistru Rosaciovi:

„Rcete, milý otče duchovní, katovi, aby si rychle pospíšil, neboť nemohu dlouho klečeti.“
Kněz, přistoupiv ke mně, oznámil mi žádost páně Kaplířovu, já však podotkl: „Ubohý pán hlavu tak hluboko schýlenou drží, že ani nelze mu do ní títi; pročež vyzvete jej, aby ji podle možnosti pozdvihl, já pak hned krutou povinnost svou na něm vykonám.“
Duchovní pošeptal mu to do ucha a pan Kaplíř také s posledním namožením sil hlavu do výše pozdvihl, takže jsem mu ji jedinou ranou mohl od těla odděliti.
Potom byl přiveden bývalý zemský podkomoří pan Prokop Dvorecký z Olbramovic, jenž klidně krvavou svou smrt podstoupil.
Při popravě pana Fridricha z Bílé udalo ise opět, co jsem byl již častěji na hlavách odsouzených osob pozoroval, že v nich totiž po smrti ještě po nějakou chvíli život byl, než poslední krůpěj ze žil zmizela; hlava sťatá tohoto pána, dopadši na lešení, postavila se zpříma a dobře jsem pozoroval, kterak zavřené oči proti slunci otevřela a několik okamžiků v ně pohlížela, takže jsem se pří pohledu tomto až zachvěl, přesvědčiv se poznovu o dávné zkušenosti, že stětím hlavy není ještě život utracené osoby docela zničen, jak jsem se přesvědčil nejlépe před lety při uvedeném již pokusu doktora Jesenského, kterýžto učený pán byl taktéž mezi odsouzenými, jak mu to při jeho prvním vstoupení do mé katovny meč můj byl předpověděl.
Po něm vstoupili na popraviště pan Jindřich Ota z Losu, dále někdejší hejtman hradu pražského pan Diviš Černín z Chudenic, jediný katolík mezi odsouzenými, pročež jej na poslední cestě kanovník a jeden z jesuitů provázeli; oba podstoupili smrt statečně, neboť byli kdysi ke stavu vojenskému náleželi a častokrát ve válce mužně smrti vstříc hleděli.

Stařičkého pana Viléma z Konecchlumu musil opět kněz Rosacius podpírati, neboť mu nohy již sloužiti nechtěly, kdežto následující za ním pan Bohuslav z Michalovic na lešení takřka pospíchal, sám se svlékl a přímo s veselou myslí smrt podstoupil.
Tito byli všichni odsouzenci ze stavu panského a rytířského, celkem tedy osm pánů, jimž i na popravišti podle stavu jejich dána přednost před delinkventy stavu měšťanského, kteří hned potom byli jeden po druhém voláni.
Prvního z nich předvolal pan prokurátor pana Jana Theodora Sixta z Ottersdorfu, učeného radu apelačního, a ten již byl před špalek poklekl, když tu vstoupil na pavlán kanovník kostela svatovítského Jan Platejs z Platenštejna, přinášeje komisařům list císařského místodržícího knížete Karla Lichtenštejna, podle něhož Jeho milost císařská tomuto odsouzenci udělil milost a trest smrti proměnil ve vazbu.
„Budiž tedy odsouzenec odveden nazpět do vězení v radnici, až pak Jeho Milost císařská dále rozhodne," kázal prokurátor pan Kapr z Kaprštejna a pan
Sixt se zjevnou radostí povstal opět od špalku, a pokloniv se pánům komisařům i panu kanovníku Platejsovi, odveden jest zase nazpět do radnice, Čímž byla vzbuzena naděje, že se snad též některému z ostatních odsouzenců podobné milosti dostane.
Po něm vstoupil na lešení pan Valentin Kochan z Prachové, provázen jsa služebníkem, jenž vzal šaty jeho, aby je rodině jeho nazpět přinesl, než by byly krví potřísněny.
Skončil s modlitbou na rtech jako novoměstský měšťan pan Tobiáš Štefek z Koloděj, který byl ducha velmi sklíčeného, takže jej kněz Rosacius stále musil těšiti a až do poslední chvíle mysli mu dodávati.

Pak zavolal pán z Kaprštejna na doktora Jana Jesenského, při čemž doložil, že jest odsouzen k tomu, aby mu byl dříve jazyk z hrdla vyříznut a pak teprve hlava jeho sťata.
Zachvěl jsem se v nejhlubším nitru svém při zvolání jména muže tohoto, jemuž byl meč můj, jejž jsem v ruce držel, již před dvacíti lety potupnou smrt na popravišti předpověděl, kteréžto proroctví se nyní tak děsně vyplnilo.
Vstoupiv pevným krokem na lešení, spatřil mne a pronesl ke mně slova:
„Posmíval jsem se meči tvému, mistře Jene, a hle, proroctví jeho se skutečně mělo splniti. Je to snad týž meč, kterým mi hlavu setneš, jak bylo, jak se zdá, již ve hvězdách psáno ?“
„Týž, vznešený pane,“ odvětil jsem s hlubokým pohnutím, „a proto odpustíte mi, že nucen jsem krutou povinností svou vám bolest ještě před smrtí způsobiti.“
„Bůh tak chtěl, vůle jeho budiž vyplněna!“ zvolal doktor Jesenský, a obrátiv se k mistru Lippachovi, ještě s ním poslední modlitbu odříkával.
Já pak odloživ meč, vzal jsem do ruky nůž, jímž jsem mu měl jazyk vyříznouti.
On pak, po skončení modlitby ke mně zase přistoupiv, sám jazyk z úst vyplazil a já na něm krutý tento trest vykonal; plná ústa krve maje, poklekl pak rychle před špalek a já osudným mečem hlavu jeho sťal.
Tu povstal opět pan prokurátor, hlásaje, že mrtvola tohoto odsouzence má býti po skončení popravy dnešní ještě čtvrcena a pak části její na popravišti před branou na čtyřech kolech rozvěšeny.
Proto kázal jsem pomocníkům svým, aby jen hlava byla pod lešení snesena, tělo pak do pytle dáno a na káru vloženo, aby na popraviště mohlo býti dopraveno.

Nyní zaměnil jsem meč, kterým jsem byl dosavadní popravy vykonával, za meč druhý, neboť ostří jeho bylo již valně utrpělo a obával jsem se, že by mi mohla snadno některá rána selhati a tak nebohému odsouzenci delší muka u špalku popravního způsobiti.

Sotva jsem druhý meč v rukou držel, již přiváděli pana Krištof a Kobra, měšťana z Menšího města pražského, jenž býval kdysi nejstarší mezi pány direktory zemskými a za to také smrt podstoupiti musil. Zmužile kráčel na popraviště, a vděčně rozloučiv se s duchovními, poklekl před špalek a v okamžení byl mrtvolou.

Po něm přišli dva venkovští primátorové, a to pan Jan Šultys z Kutné Hory a Maxmilián Hošťálek ze Zátce, jejichž hlavy měly býti do řečených měst dopraveny, aby tam byly veřejně na hák vstrčeny, pročež je synové moji ve zvláštní krabice uložili, ve kterých hlava Šultysova do Hory a Hošťálkova do Žatce měly býti poslány.

Apelační rada pan Jiří Haunschild přišel se zpěvem nábožné písně na lešení, a u špalku kleče, vysokým hlasem po latinsku se modlil, takže ho přes všecko bubnování a troubení mohl shromážděný lid dobře slyšeti. S podobně veselou myslí šel na smrt tajný rada krále Fridricha pan Linhard Rippel, jehož hlava, když na lešení dopadla, taktéž oči zavřené proti slunci otevřela, jako by naposledy se pohledem na ně rozloučiti chtěla…

Nyní bylo stínání odsouzenců přerušeno, neboť dal mi pan prokurátor oznámiti královským rychtářem, že následující tři odsouzenci budou oběšeni, a to první dva na břevně z okna radnice vystrčeném a třetí na justici, vztyčené uprostřed rynku Staroměstského.

Sestoupil jsem tedy s lešení a odebral se k žebříku pod břevnem, abych prvního z těchto tří odsouzenců očekával.
Byl to někdejší radní staroměstský pan Jan Kutnauer, jehož jsem od mnoha let osobně znal, a proto, když zavolán byl, na lešení před křížem se chvíli pomodlil, pak po stupních sešed, k žebříku přistoupil, žádal jsem jej, aby mi odpustil, že mám potupnou smrt provazem na něm vykonati, a on potom vlídnými slovy mne upokojil, a vyňav sáček s několika penízi zlatými, odevzdal mi jej s prosbou, abych s ním nahoře nepospíchal, dokud poslední modlitbu svou nevykoná.
Slíbil jsem tak učiniti, dokládaje, že peníze jen proto od něho přijímám, abych je mohl mezi chudé rozdati.
Potom jsem mu svázal ruce k pasu a kynul mu, aby po předním žebříku vzhůru vystoupil, a potom já po druhém totéž učinil.
Když byl již pod břevnem, vložil jsem mu oprátku na krk, kterou jsem pak na břevnu upevnil, a čekal, až mi znamení dá, kdy bych jej se žebříku měl svrhnouti.
Trvalo to dosti dlouho, než modlitbu dokonal a pak hlavou se ke mně otočil, že hotov jest smrt podstoupiti.
Srazil jsem jej tudíž se žebříku, jejž pomocníci moji zároveň stranou odtrhli, a tělo jeho několikrát v povětří se otočivši, zůstalo na oprátce viseti, on pak v několika okamženích ducha vypustil.
Po něm byl volán pan Simon Sušický, otčím páně Kutnauerův, jehož muka byla tím zvýšena, že musil pohlížeti na visící mrtvolu pastorka svého, kdežto z dřívějších odsouzenců žádný nebyl mrtvé tělo prvních obětí krvavé exekuce spatřil.
Zpívaje píseň pobožnou sestoupil s lešení k žebříku, kdež se počal modliti a pak vysokým hlasem zvolal, že rád pro Boha a pro vlast smrt chce podstoupiti.
Potom sám mi ruce nastavil, abych mu je svázal, a když tak se stalo, vystupoval s modlitbou na rtech po žebříku, s něhož jsem

jej po vykonání pobožnosti jeho dolů srazil, a potom se tělo jeho obličejem obrátilo k mrtvole Kutnauerove, takže se zdálo, jako by se ústa jejich chtěla sebe dotýkati, což pány komisaře na pavlánu přimělo k posměchu, že prý se oba rebelové tito i po smrti ještě chtějí spolu umlouvati a pikle svoje dále strojiti.
Hned potom byl zavolán pan Nathanael Vodňanský, pro něhož byla ustanovena šibenice na náměstí, a tak vedl jej rychtář dolů po stupních s lešení, za nimi pak kráčel kněz Vrbenský, hlasitě modlitbu odříkávaje, kterou odsouzenec po něm opakoval.
U zábradlí obklopila je četa žoldnéřů, aby je k šibenici provázela, neboť ta vztyčena byla na obvyklém místě, kde odedávna justicie stávala, a nyní lidem obklopena byla.
Musilo tedy kol šibenice býti učiněno prázdné místo a mezi chůzí pohleděl pan Vodňanský na oba soudruhy své na břevně visící a žaloval trpce na to, že též on nemá býti na břevně, nýbrž na ohavné šibenici oběšen.
Farář Vrbenský těšil jej, že smrt jeho není potupnější než smrt soudruhů jeho, a že Bůh oběť jeho stejně mile přijme, a tak se slzami v očích vystupoval na žebřík, s něhož svržen byv, po delší dobu než oni dva známky života na sobě jevil, a tak po drahné chvíli teprv ducha vypustil.
Vrátil jsem se opět na lešení, neboť další odsouzenci měli opět smrt mečem podstoupiti, a to byl nejdříve vyvolán pan Václav Maštěrovský, který se dlouho kolem sebe ohlížel, očekávaje, že mu snad v poslední chvíli bude milost udělena, jako se bylo panu Sixtovi z Ottersdorfu stalo, ale marná zůstávala všecka naděje jeho, neboť pan prokurátor Kapr z Kapršteina kynul mi, když již valná doba byla uplynula, abych povinnost svou vykonal, a tak ubohý odsouzenec musil konečně přece u špalku pokleknouti a pak v okamžení potom i jeho hlava pod mečem mým klesla.

Posledních pět odsouzenců byli novoměstští měšťané Jindřich Kozel, Ondřej Kocour, Jiří Rečický, Michal Wittmann a Šimon Vokáč, kteréž druha po druhu přiváděl na lešení kněz Adam Klement, správce duchovní od sv. Václava v Novém městě pražském, ienž byl odsouzence tyto ve vazbě jejich v radnici novoměstské k smrti připravoval.
Všichni brali se zmužile k smrti a vytrpěli smrt hrdinsky jako všichni odsouzenci ze stavů vyšších, takže se statečnosti jejich veškeren lid musil obdivovati.
Odbíjela na německém orloji právě devátá hodina dopolední, když jsem byl s poslední popravou hotov, totiž se stětím měšťana Šimona Vokáče, který zakončoval počet všech k smrti odsouzených pánů.
Krvavá exekuce byla skončena, bubny a polnice přestaly hřmotiti a lid se počal zase z náměstí rozcházeti, co nejhlouběji jsa dojat krutým osudem tak četných pánů, kteří ještě před rokem byli pány v zemi České a podle jejichž vůle se řídil běh událostí politických i válečných.
Zaplatili takto vinu svoji, že neobstáli v těžké době, kterou byli sami na zemi Českou přivolali, životy a statky svými, avšak daleko četnější byl počet těch, kdož život zachovali, ale na majetku svém byli pokutováni.
Sestoupil jsem po odchodu královských komisařů s lešení, abych vešel do dolejší prostory, kde ležela dvacet čtyři mrtvá těla nešťastných pánů, kdežto se mrtvoly tří oběšenců houpaly ještě na náměstí v povětří, neboť měly býti teprve s večerem sňaty a rodinám jejich k pochování odevzdány.
Byl to děsný pohled při záři pochodní na tuto řadu zsinalých mrtvol, které všecky pod mou rukou zhynuly! Znal jsem mnohé z pánů těchto za jejich živobytí, ctil jejich rozšafnost a učenost i zásluhy o vlast, a přece všichni musíli vykrváceti pod mečem katovým, ač by jim byl nedávno ještě každý

předpovídal skvělejší konec života jejich, než jakého se jim ve skutečnosti dostalo.
„Co se bude díti s mrtvými těly, otče?“ tázal se mne můj syn nejstarší, vyrušiv mne z bolestného zadumání mého, snad aby myšlenky moje v jiný směr převedl.
„Zůstanou zde až do večera, kdy si budou moci rodiny jejich pro ně přijíti, aby je mohly na posvěceném místě pochovati, neboť nejsou to zločincové sprostí, kteří jen na popravišti samém bývají pochováváni. Zůstaneš zde tudíž na stráži, kdežto já ostatní Část dnešní exekuce budu obstarávati.“
„Ještě není (kruté práce dnešní doisti?“ zvolal bolnč syn můj.
„Ještě musí dvanáct hlav sťatých pánů, které mi pan královský rychtář dá oznámiti, býti vystaveno na kranclích staroměstské mostecké věže, a tu je třeba, abych potřebné k tomu háky a tyče železné opatřil.“
Zakrátko potom, když jsem byl u zámečnického mistra Jahody v Kaprové ulici potřebné tyče a misky železné objednal a ustanovil dobu, kdy vše má býti do mostní věže dopraveno, dostavil se na popraviště jeden z drábů pana rychtáře, přinášeje mi seznam pánů, jejichž hlavy měly k veřejné výstraze i potupě býti vztyčeny na obou stranách pod střechou staroměstské věže mostní.
Byly to hlavy pánů hraběte Šlika, Budovce, Kaplíře, Dvoreckého, pána z Bílé, Oty z Losu, Michalovice, Kochana, Štefka, Kobra, mistra Jesenského a doktora Haunschilda.
Proč právě těchto pánů hlavy měly býti veřejně vystaveny, nevešlo mi v povědomost, obecně se však mělo za to, že to mělo býti přitížením trestu jejich, neboť prý i vina jejich byla větší než u ostatních.
Plné čtyři hodiny zabaven jsa krvavou prací svou, cítil jsem již takovou malátnost v těle, že bylo mijtře-ba posily, a tak vešel

jsem s oběma syny svými do nedalekého Šmerhova, abych se trunkem vína k další práci posilnil.
Jizba hostinská byla toho dopoledne prázdná, kdežto jindy bývala v tu dobu měšťany a sousedy přeplněna, kteří tu o veřejných věcech hovor vedli a na dobrém nápoji ze sklepa mistra Nigrina si pochutnávali.
Však v den velké exekuce, která se takřka před samými okny hostince na Šmerhově dala, necítil ni jediný z každodenních hostí touhy po ovlažení hrdla, neboť by snad každý byl v červeném moku vinném v poháru spatřoval část té šlechetné krve, která dnes byla na popravišti v proudech prolévána.
V den všeobecného smutku vlastenského nemohl se ni jediný z Pražanů k tomu odvážiti, aby vyhledával krčmu a zábavu její, když všecky oči v Praze byly zaroseny a každý nejhlubší bolest nad osudem popravených pánů a měšťanů pociťoval.
Bylo mi to však velmi milé, že jsem se mohl v prázdné jizbě krčmy svým myšlenkám oddati, z nichž mne ani krčmář mistr Nigrin nevyrušoval, pohlížeje kradmo na mne a chtěje snad z obličeje mého vyčísti, jaký dojem dnešní hromadná exekuce na mne učinila.
Po hodině vrátil jsem se zase pod lešení a vyhledal hlavy řečených dvanácti pánů, které jsem pak do dvou puten složil, jež dva moji pomocníci měli na zádech na mostní věž donésti.
Poněvadž též uťaté pravice hraběte Šlika a pana Michalovice, pak vyříznutý jazyk měly zároveň s hlavou na věži vztyčeny býti, složil jsem tyto částky těl do puten a odebral se s dvěma pomocníky ke věži, jejíž dvířka, k točitým schodům vedoucí, nám velitel žoldnéřské stráže ve věži mostní otevřel.
Na kamenném zábradlí kolem vysoké střechy věžní zasadil jsem nejdřív na straně k Menšímu městu hledící šest železných tyčí s miskami, na nichž hlavy ven vystrčeny byly; totéž jsem

učinil na straně staroměstské a pak i ruce obě uťaté a jazyk vyříznutý na příslušnou hlavu položil.
Ve výši této trčely hlavy nyní na slunci, dešti a vichru, takže brzo byly k nepoznání zohaveny.
Dav lidu přihlížel též této části exekuce, potají laje přísnosti soudců, neboť bývalo v Praze obyčejeim, že jen hlavy největších zlosynů a mnohonásobných vrahů byly na věžích neb na branách městských k veřejné potupě vystavovány.
Avšak ani zde se nedalo nic proti vykonání rozsudku podnikati, neboť mostní věž byla silnou četou žoldnéřskou obsazena, která by byla hned v začátku zmařila každý pokus, aby nedošlo k vystrčení hlav sťa-tých pánů.
Poněvadž bylo právě poledne, když jsem i tuto část exekuce vykonal, zastavil jsem se v nedaleké katovně, abych oběda požil, ale mohl jsem jen několik soust pozříti, tak velice byl jsem v nitru svém dojat a rozechvěn, že mi na tělesné potřeby mysliti nezbýval čas. Zato jsem vyprázdnil dvě číše vína, abych uhasil vnitřní žár, jenž od rána ve mně háral a hrdlo mi vysušoval, takže jsem chvílemi ani nebyl s to, abych mohl hlasu ze sebe vydati.
Zena moje cítila hlubokou soustrast se mnou a pochopovala bolest moji, jaká mne naplňovala nad krutou mojí úlohou dnešní, a proto laskavými slovy dodávala mi mysli, právem poukazujíc k tomu, kterak dnešního dne každé věrné a upřímné srdce české jest zarmouceno, ale že naděje na lepší časy musí bolest naši zmírňovati.
„Ty se bohužel už vícekráte asi nedostaví," pravil jsem k sobě, chystaje se opět k odchodu, neboť ještě mne práce čtvrcení těla mistra Jesenského očekávala; „veškeré panstvo a rytířstvo české prchlo ze země, ostatní byli buď utraceni neb zmírají v žaláři, kdož by se měl tedy postaviti v čelo lidu, když by si zase bojem chtěl ztracené svobody dobývati? Protož marná jest

veškerá naděje naše; přesila nepřátel vítězných jest tak obrovská, že na přemožení její nelze ani pomysliti, a tak musíme trpěti až do smrti své za nestatečnost těch, kdož se měli osvědčiti v rozhodné chvíli jako hrdinové a neobstáli ani jako pidimužíci!“

Pak odebral jsem se opět k popravnímu lešení na Staroměstské náměstí a dal mrtvolu doktora Jesenského v pytli složenou dopraviti na káře na popraviště před Horskou branou, kdež byla vykonána poslední část osudné exekuce dne 21. května 1621.

Mrtvé tělo nešťastného učence bylo od koní na čtyři kusy roztrháno a tyto pak na kolech popraviště do výše vztyčeny.

Večer konečně přicházely si rodiny popravených pánů pro mrtvoly jejich, aby je potichu ma hřbitovech Pražských pohřbily, neb do rodinných hrobek na statcích dopraviti daly.

Purkmistři Hošťálek a Šultys, kteří byli přespolní pochováni jsou ve společném hrobě na krchově nedalekého kostela u Matky boží na Louži.

Také tři oběšené měšťany pražské sňal jsem večer se šibenice a s břevna, aby je pozůstalí jejich mohli rovněž slušně pohřbíti.

Poslední výjev krvavé exekuce dál se druhého dne ráno, kdež jsem musil služebníka staroměstského purkmistra Diviše přibíti za jazyk k justicii a pak tři jiné odsouzené měšťany z Prahy vymrskati, a potom po návratu mém byl Diviš od šibenice vzat a nazpět do vězení odveden.

Teprve nyní byla veliká exekuce pobělohorská úplně provedena a ještě téhož dne bylo mi rozkázáno, abych lešení s náměstí odstranil a přivedl vše zase v předešlý stav a pořádek.

Panu královskému rychtáři podal pak jsem účet vydání za přípravy k velké popravě této, jenž činil dohromady 559 kop 40 grošů a 6 denárů, kteréžto peníze mi byly teprve po několikeré žádosti zaplaceny.

10.

Popravy vojáků a paní Kaprštejnové.

Dobytí města Prahy po vítězství na Bílé Hoře mělo také ten následek, že se města pražská od té doby hemžila lidem vojenským, který se domníval, že je v zemi válečným právem dobyté, a tudíž si zde velmi scestně počínal.
Byl to lid ze všech koutů světa sebraný a nanejvýše vázaný, také pražské obyvatelstvo od této zpustlé čeládky velice trpělo a zejména večerní a noční dobou ulice pražské velmi nebezpečnými se staly.
Všude páchány krádeže a loupeže měrou neslýcha-nou, a kdokoli se cizáckým žoldákům těm na odpor postavil, byl bez milosti skolen, takže každou chvíli byly v ulicích pražských mrtvoly zabitých osob stavu měšťanského nalézány, aniž se byli vinníci vypátrali.
Přece však byl mnohdy některý z vrahů těchto dopaden a k smrti odsouzen, takže neuplynul ani měsíc, abych nebyl musil popravy konati.
Ano, hned po nešťastné bitvě bělohorské bylo oběšeno několik žoldáků, kteří se byli loupeží dopustili, a to se pak opakovalo bez ustání, neboť vojsko nedbalo kázně, a oddáno jsouc pití a hře v kostky a karty, potřebovalo mnoho peněz, a tak si je loupeží v domech a ulicích dobývalo.
Rovněž na venkově potloukaly se celé tlupy zběhů vojenských, kteří si jako praví loupežní rytíři ze středověku počínali a cestující i obchodníky na veřejných ulicích přepadali a o majetek jejich olupovali.
Podobné neštěstí potkalo též císařského sekretáře pana Filipa Pabricia, který byl r. 1618 s pány místodržícími Slavatou a Martinicem z oken královské kanceláře na hradě pražském od

stavů evangelických vyhozen a od té doby se stále ve Vídni zdržoval.
Teprv po vítězství císařských na Bílé hoře odvážil se zase do Prahy, a když sem z Vídně jel, byl v okolí Čáslavě přepaden od nějakých rejtarů, kteří ho o tři sta kop oloupili.
Ale pan sekretář byl již mocným pánem, aby scestnost takovouto zanechal bez potrestání, a tak byla do Čáslavská vyslána tlupa vojska, která lupiče ony brzo jala a do Prahy spoutané je přivedla. Byli to vesměs Valoni, z nichž jeden byl i šlechticem, přes to však neostýchal se sprostých loupeží se dopouštěti Byl za zločiny své odsouzen k smrti mečem a čtyři soudruhové jeho k oběšení.
Jak jsem se od služebníků na radnici, kdež delinkventi ve vazbě seděli, dověděl, býl francouzský tento rytíř osobou ve vlasti své velice zámožnou a nabízel za vykoupení své 50.000 dukátů, ale soud to nepřipustil, nýbrž právě na něm jako na rytířské osobě měl býti všem škůdcům zemským dán příklad odstrašující.
Tak bylo jednoho dne vyvedeno všech pět odsouzenců, z nichž rytíře jsem sťal a ostatní čtyři byli od obou mých synů na velké šibenici v jedné řadě pověšeni.
Ale neviseli tam dlouho, nýbrž musili jsme mrtvoly jejich sníti a pod šibenicí zakopati, nebot podobný osud očekával zakrátko potom osm jiných lupičů, kteří taktéž na silnicích loupeží a vražd se dopouštěli, a jati byvše, buď k meči, nebo provazu jsou odsouzeni. Čtyři z nich jsem popravil mečem a vpletl těla jejich do kol, ostatní pak skončili oprátkou, kdežto jeden z nich, který se přiznal k osmnácti vraždám, byl dříve ještě žhavými kleštěmi na těle trhán.
Tato přísnost však nebyla mnoho platná a v samé Praze opakovaly se stále případy nekázně, jako tomu bylo v těch časech, když celá tlupa vojáků přepadla za bílého dne krámce

ševců a pláteníků uprostřed Koňského trhu v Novém městě pražském a jala se je drancovati. To spatřivši chasa z četných pivovaru okolních, vrhla se na vojáky a povstala z toho bitka, kteréž teprv přivolané vojsko konec učinilo, soud vojenský potom odsoudil z nich patnáct k provazu a ostatní k nucené práci na dělání šanců*) kolem města.

Poněvadž však patnáct žoldáků najednou ztratiti znamenalo citelnou ztrátu pro pluk, k němuž odsouzenci náleželi, dána jim milost taková, aby metali o to kostky, kteří by z nich měli smrt podstoupiti.

Ti, kdož nejméně vrhli, měli se udusiti v konopí, ostatní však uniknouti provazu. Jen tři měli malé vrhy, a tak musili pod šibenici, kdežto ostatní oprátce mé unikli.

Nejenom však lupičové sami, ale též překupovači uloupených věcí měli býti přísně, a i na hrdle trestáni, jakož se stalo i jednomu židovi pražskému, který byl pro podobný zločin k smrti odsouzen a pro něhož jsem již musil vztyčiti novou šibenici nedaleko katovny proti fortně židovské na břehu řeky, aby tak židům byla dána výstraha před dalším kupováním kradených věcí.

Žid ten, jenž se jmenoval Josef Baroch, byl však od potupné smrti na šibenici vykoupen od svých spoluvěrců sumou 10.000 kop a dostal se tak na svobodu a hrdelní tento příběh svůj popsal potom v listu, aby byl každého roku čten v jeho rodině, a potom opis listu toho i mně podal v radosti nad tím, že se neoctl v rukou mých.

*) šance = zákopy, hradby.

Já pak jej vztahuji do těchto Pamětí svých, aby byl zachován budoucím časům, neboť jako toto vypsání mé líčí těžké časy v Praze po bitvě bělohorské. Zní pak židovský tento pamětní list takto:

„Dole psaného roku a dne přišlo na mne veliké neštěstí, jakéhož nebylo slýcháno. Onoho času byl v Praze městským velitelem hrabě Albrecht z Valůštejna, kterýž ve všech modlitebnicích rozkázal oznámiti, že každý žid, který od vojáků něco koupí, at jest to cokoliv, bez okolků oběšen bude.
Tehdáž nebylo mezi občanstvem výdělku, ale jen mezi vojáky. Tak se stalo, že jsem čtyři dny před učiněnou vyhláškou od dvou vojáků koupil dvoje hedvábné záclony. Když jsem se však od vyvolavače a soudního sluhy Enocha dověděl, že byla spáchána krádež, svěřil jsem se mu, že jsem ty záclony koupil ode dvou vojáků za sedm zlatých. Enoch vzal záclony a šel s nimi k obci, kteráž se radila s právníky a nejpřednějšími členy obce, co počíti. Konečně uzavřelo se, krádež majiteli vrátit.
Majitel udal věc tu městskému veliteli a ten dal předvolati starší obce (židovské). Když přišli, pravil hned k nim: „Zasloužíte, abyste všichni viseli, protože jste kradené věci koupili.“ — Starší odpověděl: „Vaše Excelence, račte odpustit, není tomu tak, ale náš soudní sluha Enoch krádež tu nám přinesl.“ „Tedy bude Enoch pověšen,“ řekl' Valdštejn a stěží byli starší z domu propuštěni.
Se zarmouceným srdcem přišli do Židovského města a řekli sluhovi, že se má k veliteli dostavit. Enoch přišel ke mně, co by činiti měl. Řekl jsem mu: „Jdi s Bohem; kdyby tě něco zlého potkati mělo, nelekej se a šetři mne; doufám, že Bůh bude při tobě, já tě též chci šetřit a Bůh nám oběma pomůže.
Sotva Enoch do dveří k Valdštejnovi vešel, řekl mu tento: „Musíš viset, neb krádež našla se u tebe.“ I byl na nohou a rukou spoután a do žaláře odveden; druhého dne ráno měl býti oběšen. I přišli ke mně starší: Co činiti, když já a nikoli soudní sluha vinný jsem, a proč by měli dovoliti, aby soudní sluha byl oběšen?

Odpověděl jsem, že půjdu a sebe za pachatele udám: snad že milost dostanu, když řeknu, že jsem ukradené věci čtyři dny před vyhláškou koupil.
Dali mi za průvodčího staršího Jakuba Tamima. Dříve než jsem celý případ hraběti vypověděl, vzkřikl ve velkém hněvu: „Ty nejbídnější ze všech židů, ty budeš viset, a soudní sluha ať jde!“
Slyše to, počal jsem plakati, padl na kolena a prosil jsem o milost. Valdštejn však rozkázal, aby mne do žaláře odvlekli, železa na ruce a nohy dali; dodal pak: „Zítra ve středu o 2. hodině ať se ten žid na popravním místě s jistotou oběsí.“
Popravčímu rozkázal, aby vedle mne dva veliké psy spolu oběsil. S těmi psy přišel popravčí ke mně do vězení.
Dali mi pero, inkoust a papír, abych poslední vůli ukončil. Psal jsem starším, aby ženu a děti mé neopustili, že obětuji tělo své pro Boha, jako se beránek na porážku vede. Nejvíce jsem žádal, abych byl zproštěn hanby viseti mezi psy.
Popravčí svázal mne provazy a pacholci jeho vedli ze dveří, přede mnou šli ti dva velcí psi. Několik kroků ode dveří pojala mne bázeň, ale vtom přišel služebník velitelův se starším Abrahamem Taussigem, který mi řekl: „Josefe Barochu, požehnaný budiž ten, jenž mrtvé oživuje, nic se ti nestane, pan hrabě přijme peněžitou pokutu.“
Valdštejn žádal deset tisíc dukátů výkupného; starší nabízeli deset tisíc tolarů.
Valdštejn svolal troje shromáždění, a to jedno z duchovenstva, druhé z knížat a hrabat a třetí ze soudních osob spolu s císařským sudím malostranským. K těm pravil velmi rozhorleně: „Židé na mne běhají a chtějí dáti výkupné. Přemýšlejte, není-li žid ten smrti hoden.“
Duchovní dali si mnohou a velkou práci a nejstarší a nejučenější z nich pravil: „Vaše Excelence, naše knihy určitě

praví, že žid smrti nezasluhuje, protože kradené věci čtyři dny před vyhláškou koupil.“
Tak řekli též páni v druhém a třetím shromáždění. Po těchto výrocích dal velitel městský starší předvolati a pravil k nim - .„Nařizuji vám, aby každý 2 vás jeden pytel z těchto deseti tisíc tolarů na rameno vzal a na malostranskou radnici nesl.“ — Dal jim třicet mužů stráže.
Při tom sběhlo se mnoho křesťanů, avšak nikomu neublížili.
V sobotu večer 11. ledna byl jsem propuštěn a starší Abraham Taussig vedl mne přes pražský most; tu ukázal mi novou šibenici, kterou Valdštejn pro mne vystavěti dal, zároveň prosil milého Boha, aby brzo zaplatil starším, co byli pro mne, ženu mou a dítky dobrého učinili.
Když jsem se v sobotu do Židovského města vrátil, všecko se radovalo, a uzavřel jsem, pokud budu já neb potomci moji, vždy dne 11. ledna Bohu postenr. oběť učiniti a den 12. ledna slavně poctíti, že Bůh mne všech těch strastí zbavil. Tyto mé strasti počaly v úterý dne 8. a skončily v pátek dne 11. ledna roku tisícího šestistého dvaadvacátého v Praze.“
Tak jsem musil dáti šibenici, která byla pro toho žida nedaleko fortny židovské zvláště postavena, zase sníti a vídal jsem pak žida Barocha ještě po mnoha léta obchody vésti, že by však nebyl nikdy již kradené boží kupoval, na to bych nechtěl právě přisahati, neboť žid takovýchto fortelných obchodů nikdy nezanechá, byť i byl pro ně smrtelné strachy vystáti musil, jako se bylo právě Barochovi stalo.
Zároveň však jest z případu tohoto viděti, kterak pevné společenstvo židé mezi sebou mají, takže raději ohromnou onu sumu peněz složili, jen aby muž z krve jejich nezahynul potupnou smrtí na šibenici.
Křesťanům však, když se byli jednou proti zákonu provinili, jen stěží takovéto milosti se dostane, jak toho uvedu příklad na

vrazích pana Kapra z Kapršteina, kteří taktéž pod mou rukou na popravišti skonali, ač se za ně i velicí pánové, a mezi nimi i pan Albrecht z Valdštejna, u samého císaře přimlouvali, aby se jim pardonu dostalo, leč všecko toto přimlouvání zůstalo marné.

Poněvadž pak hrdelní příběh tento nejenom v Praze, ale i ve veškerých Cechách, ba i za hranicemi veliký povyk způsobil, uvedu jej v Pamětech svých obšírněji, neboť teď ve válečných časech těchto málo co podobného se zaznamenává a ještě méně od impressorů tiskem na světlo se vydává.

Pan Jan Daniel Kapr z Kapršteina byl, jak jsem se o tom již v předešlé kapitole zmínil, královským komisařem při vyšetřující komisi hradčanské, která evangelické pány pro odboj proti císaři Ferdinandovi II. soudila, a on to také byl, který při exekuci na Staroměstském náměstí dne 21. června 1621 odsouzeným pánům rozsudky v jazyku českém předčítal a je jednoho po druhém od královského rychtáře na popra-viště přiváděti kázal. Pro toto účastenství svoje v procesu proti nešťastným pánům byl ve veliké nenávisti u lidu pražského i u všech horlivých vlastenců českých, jakož vůbec byl u strany evangelické již před bouří stavovskou nenáviděn, neboť patřil k nejhorlivějším členům strany katolické v Praze a jesuitům v piklech jejich proti stavům evangelickým velice účinlivě pomáhal.

Proto byl již roku 1618 zároveň s jesuity od pánů stavů ze země České vypovědě a odebral se do Bavor, odkud se však po bitvě na Bílé hoře zase do Prahy vrátil, přisahaje pomstu všem někdejším odpůrcům svým, kterou jim také od té doby při každé příležitosti dával pociťovati. Poněvadž byl zároveň člověk lakomý a po světském majetku dychtivý, nebyl ani u katolických pánů příliš oblíben, ale jakožto rada nad apelacemi

a lénní sudí byl příliš mocným pánem, aby se jakási nechuť k němu byla mohla zřejmě projevovati.
Tak získal v hrabivosti své několik statků, jež byly odsouzeným pánům konfiskovány, za laciný peníz, mezi nimi statek Dolní Počernice nedaleko Prahy, kdež byl pěkný zámeček s velikou zahradou a jenž sousedil se statkem Dubcem, patřícím mladému rytíři panu Adamu Zapskému ze Zap.
Stav se takto boháčem, toužil nyní také po založení rodiny, která by rod jeho dále udržela a statky jeho po něm dědila.
Ačkoli byl už přes šedesát let stár a často churav, přece se tím nedal odstrašiti, aby si nevěstu nehledal, a to nevěstu mladou a krásnou, jak se domníval, že pro své bohatství a pro své postavení má na to nárok.
A skutečně byl mu osud v tomto ohledu neočekávaně přízniv.
Byla mu nabídnuta slečna Anna Marie z Greifenfelsu, dcera po staroměstském patriciovi, která byla jži sirotkem, a ač měla jen skrovné jmění, zato se neobyčejnou krásou honositi mohla.
Poručník její donutil ji ke sňatku se starým neduživým apelačním radou, který své nevěstě zapsal hned po oddavkách polovici svých statků a uvedl ji do svého domu „U černého orla“ na rohu Vlašského náměstí a uličky „Na stupních“ zvané, kdež si dal příbytek svůj zcela nově a s velikou nádherou upraviti.
Snadno lze pochopiti, že mladá sličná dáma necítila žádné lásky ke starému choti svému, neboť byla jej pojala za muže jen proto, aby své touze po rozmařilém životě hověti mohla.
Byla totiž velmi lehkovážné povahy a již za svobodna miliskovala se s cizími důstojníky císařskými, kterých se po bitvě bělohorské tak mnoho po Praze potloukalo a s kterými se i po sňatku svém dále scházela, když manžel její byl podle úřadu svého často na cestách, a potom mladá paní

Kaprstejnova v domě svém hostiny dávala a přijímala potají své galány.
Rozpustilý život tento obrátil na ni brzo veřejnou pozornost a brzo se o ní vypravovaly všeliké špatné historky, jako že jeden francouzský důstojník, který byl tajným jejím milovníkem, z návodu jejího zabil kteréhosi mnicha z řádu Milosrdných bratří, a podobných věcí více.
Není divu, že se pan Adam Zapský ze Zap, který byl taktéž rozmařilý a lehkovážný kumpán, brzo seznámil za svého častého pobytu v Praze s paní Kaprštejnovou, která si mladého kavalíra tohoto velice oblíbila.
Pan Zapský zase viděl tu vítanou příležitost k tomu, aby se pomstil na nenáviděném panu Kaprštejnovi, který byl dal hlavní podnět k zabavení jeho statků a jemuž nyní za to chtěl sličnou jeho choť svésti.
Ač byl sám ženat, přece žil ponejvíce v Praze a zůstavoval choť svoji na venkově u své matky, sám pak oddával se pustému živobytí, jaké bylo tehdáž u mladých kavalírů v kruzích pražských v obyčeji.
Paní Kaprštejnová vítala jej často u sebe a podporovala jej i penězi, neboť byl kavalír zbavený svých statků úplně bez jmění a mimoto ve velkých dluzích pročež mu židovští jeho věřitelé častokrát pro dluhy vazbou v Černé věži na hradě pražském hrozili.
Komorná paní Kaprštejnové Johanka Kočová donášela mladému kavalírovi často milostná psaníčka od velitelky své, kdykoli jej tato potají k sobě zvala, což se vždy stávalo, kdykoli pan Kaprštejn z Prahy odjel.
Když pak paní Kaprštejnová za letní doby na zámku v Dolních Počernicích trávila, dojížděl i tam záletník její, jakmile byl pan Kaprštejn úřadem svým na Prahu vázán, a tam mu cizoložná milenka jeho přisahala, že po smrti chotě svého, kterou prý při

jeho stáří a stálé churavosti zajisté již zanedlouho lze očekávati, pojme jej za manžela a učiní jej pánem všeho majetku svého.
Lákavý tento slib byl toho příčinou, že pan Adam Zapský počal na to pomýšleti, jak by tuto očekávanou smrt páně Kaprštejnovu uspíšil, a když také paní Kaprštejnové muž její příliš dlouho neumíral, umluvili se oba milenci, že starého muže nějakým způsobem se světa sprovodí. Také měl Zapský svou mladou choť otráviti, aby i tato překážka sňatku jejich byla odstraněna.
Avšak paní Eva Zapská ze Zap, která se byla o cizoložném poměru chotě svého k paní Kaprštejnové dověděla, zaslala panu apelačnímu radovi list, v němž mu vše zjevila a o pomoc jeho jej prosila, aby hříšný onen poměr přerušil.
Pan Kaprštejn vypověděl mladého záletníka choti své ihned z domu svého, a tak se vrátil Zapský na čas ke své choti na venkově, ale již zanedlouho nasytil se klidného žití tamního a spěchal zase do Prahy, kde ho paní Kaprštejnová při nové tajné schůzi s otevřenou náručí přijala a poznovu k tomu ho vybízela, aby nyní již bez otálení nenáviděného tyrana jejího zavraždil.
Při jedné takové tajné schůzi podala mu paní Kaprštejnová z listin svého muže písemné doklady toho, že hlavně k naléhání jeho byly panu Zapskému statky jeho konfiskovány, a tu již mladý šlechtic, jenž touhou po pomstě hořel, nebyl již na vahách, že pana Kaprštejna se světa shladiti musí.
Paní Kaprštejnová získala svou komornou Johanku pro účastenství ve vražedném plánu tomto, kdežto pan Zapský dovedl si pomoc služebníka svého Zemana zlatem pojistiti.
Na podzim roku 1625, kdy paní Kaprštejnová ještě na zámku v Dolních Počernicích meškala, měl Zapský s milenkou svojí

několik tajných schůzí, v nichž všechny podrobnosti ku provedení vraždy byly umluveny.
Bylo při tom ujednáno, že Zapský Kaprštejna na veřejné silnici při jízdě do Počernic zastřelí, tak aby se za to mělo, že se Kaprštejn stal obětí jednoho z loupežných přepadů, jaké se tehdáž tak často v okolí Prahy daly, neboť se zde ještě mnoho potulných žoldnéřů a jiné čeládky lupičské potloukalo, které cestování po venkově velmi nebezpečným činily. Čtvrtek dne 13. listopadu byl ustanoven k vykonání vraždy.
Paní Kaprštejnová poslala den před tím choti svému lístek, v němž mu oznamovala, že jej druhého jitra na počernickém zámku očekává, a potom pan Kaprštejn po poslu Janu Vlasákovi, jenž mu byl lístek tento z Počernic do Prahy přinesl, choti své vzkázal že ji podle přání jejího druhého dne ráno navštíví.
Také tohoto posla byl pan Zapský zlatem získal pro svůj plán, a tak jej tento i se služebníkem Zemanem provázel ve čtvrtek dne 13. listopadu z Prahy po silnici českobrodské, každý maje loveckou pušku přes rameno hozenu, jako by se na honbu zvěře šlo.
Toho jitra byla hustá mlha, takže krajina byla málo oživena a po silnici také skoro nikdo nešel ani nejel.
Doba i místo byly tedy zlému úmyslu pana Zapského příznivý, neboť za vesnicí Hrdlořezy táhl se po pravé straně silnice les, v němž se Zapský se svými pomocníky mohl snadno ukrýti.
Nemusili zde také dlouho na oběť svoji čekati, neboť okolo deváté hodiny ranní blížil se pan Kaprstejn v otevřeném kočárku od Kej k návrší před Počernicemi, maje vozku na kozlíku a vzadu služebníka svého.
Když kočár přijel k místu, kde zákeřníci byli mezi stromy ukryti, vyřítili se všichni tři proti němu, a mezitím co Vlasák

vrhl se na koně, aby je zastavil, sestřelil Zapský vozku s kozlíku, takže hned bezduchý mezi koně spadl.
Služebník páně Kaprštejnův seskočil s kočáru, aby hledal spásu v útěku, leč Vlasák strhl pušku s ramene a střelil po něm; i tento ubožák byl zastřelen a zůstal jako mrtvola ležeti na silnici.
Pan Kaprštejn, vida, že tu o život jeho jde, chopil se své bambitky, aby se hájil proti útočníkům, kteří měli obličeje maskami černými zastřené, leč Zapský nedopřál mu již času k tomu.
„Zhyn také ty, zrádče!“ vzkřikl divokým hlasem a vypálil naň ránu z ručnice své, takže na smrt raněný apelační rada klesl nazpět do vozu a pustil bambitku z ruky.
Vítězoslavně pohlédl mladý rytíř, který se nyní byl též vrahem stal, na oběť svou; nic již mu nestálo v cestě k dosažení mladé choti páně Kaprštejnovy.
Vtom však otevřel stařec ještě jednou oči, jež s výrazem nejhlubší výčitky spočívaly na mladém kavalírovi, jejž byl Kaprštejn v okamžiku tomto zajisté podle hlasu poznal; v pohledu tomto, jak se zdálo, vězelo též poznání příčiny, pro kterou se byl pan Zapaký i vrahem stal.
Mladý kavalír, vida, že v nenáviděném nepříteli jeho ještě jiskra života vězí, kázal Vlasákovi, aby na Kaprštejna novou ránu vypálil a tak nadobro ho skolil.
Služebník tak učinil a v okamžení potom též pan z Kaprštejna s roztříštěnou lebkou ducha vypustil.
Tak ležely tři mrtvoly na místě přepadu a Zapský obrátil se jako vítěz k Počernicům, aby v náručí milky své, nenáviděného chotě zbavené, přijal odměnu za krvavý čin svůj.
„Teprve po hodině přišli lidé na mrtvoly na silnici ležící, a poznavše v jedné z nich pana Kaprštejna, přivezli tělo jeho na kočárku do Počernic, kdež si choť zavražděného před lidmi

počínala, jako by nejkrutější bolestí nad smrtí muže 3vého byla naplněna, kdežto uvnitř asi nad tím jásala, že jest nyní těžkého svého couta manželského navždy zbavena a že se nyní s galánem svým bude moci scházeti bez překážky.
Avšak nadlouho nemohla mladá krásná vdova svým nářkem ostatní svět klamati, neboC svět tento znal její poměr k panu Zapskému a brzo se domyslil té pravé příčiny, která starého chotě jejího připravila o život.
V první chvíli se sice myslilo, že vraždu na silnici pod Počernicemi spáchali toulaví lupičové, kterými se okolí pražské jen hemžilo, ale když bylo vyšetřeno, že mrtvoly nebyly o nic oloupeny, co pn sobě měly, a zejména že na mrtvém těle pana Kaprštejna byly nalezeny zlaté prsteny a jiné skvosty: tu již nemohl nikdo pochybovati o tom, že trojnásobná tato vražda nebyla spáchána pro loupež, nýbrž z příčiny zcela jinaké.
Již při pohřbu zavražděného pana Kaprštejna, jehož tělo bylo z Počernic do Prahy přivezeno, aby bylo v rodinné hrobce v kostele u sv. Jiljí pohřbeno, vyslovovali se lidé zcela určitě o tom, že rozmařilý záletník pan rytíř Zapský jest vrahem pana Kaprštejna a že vdova zajisté o vraždě té už dříve věděla, ba snad ji sama zosnovala, takže teď, hlasem svědomí kárána jsouc, ani k pohřbu zavražděného chotě svého se dostaviti nemůže.
Obviňování toto bylo tak hlasné a všeobecné, že císařský sudí v Novém městě pražském dal ještě téhož dne večer, kdy byl pohřeb konán, pana Adama Zapského ze Zap v příbytku jeho v Jindřišské ulici zatknouti a s oběma služebníky jeho do vazby na Hradčanech dodati, kdež byl pan Zapský jakožto osoba stavu rytířského od pana purkrabího do žaláře v Bílé věži vsazen.

I zdvižen proti mladému kavalírovi hrdelní proces a královský prokurátor pan Samuel Albín z Weissenblutu vyšetřil zakrátko příčinu vraždy i původce její. neboť předvolaní svědkové odhalili výpověďmi svými cizoložný poměr pana Zapskeho k paní Kaprštejnové, a za několik dní byla i tato vzata ve vazbu a vsazena do vězení na radnici staroměstské, poněvadž vyšlo najevo, že paní tato byla spoluvinnicí Zapskeho, ba že ona jest vlastní původkyní vražedného činu, jemuž byl choť její v oběť upadl.

Pan Adam Zapský, zbabělé jsa povahy a doufaje tím od smrti se vysvoboditi, přiznal se hned při prvním výslechu ke zločinu svému, ale dodával k tomu, že prý pan Kaprštejn sám stál o bezživotí jeho a najal již člověka, aby jej ranou z ručnice se světa sprovodil.

Tu prý se náhodou na lovu setkal s panem Kaprštejnem, jenž prý na něho bambitku namířil, a tak prý on sám se musil brániti a zabil prý nepřítele svého jen pro obranu života vlastního.

Ale této výmluvě nebylo věřeno a přiznání Zapskeho k činu bylo vykládáno za přiznání zločinu vraždy a další svědci již ani nevyslýcháni.

Zato zapírala tím horlivěji paní Kaprštejnová všeliké účastenství v zločinu Zapskeho, a teprve když jí bylo oznámeno, že se mladý kavalír již sám ke všemu přiznal, a když jí také byl ukázán list psaný její vlastní rukou na němž muže svého z Prahy za ranní doby . do Počernic zvala, klesla i její dosavadní vzdorovitost, a proklínajíc zbabělého milána svého, přiznala se též ona k vině své, důvěřujíc, že jí za to mírnější trest bude vyměřen.

Poněvadž se tedy oba obžalovaní k vině své přiznali, byl hrdelní proces s nimi brzo ukončen a oba byli odsouzeni k smrti, a to měl býti Adam Zapský ze Zap na popravišti mečem

sťat a paní Kaprstejnová za živa zakopána a tělo její kolem prokláno.
Rozsudek tento způsobil ohromný povyk v Praze, neboť již dlouho nebyl v Praze šlechtic jako vrah na popravišti mečem trestán, ačkoli před čtyřmi roky bylo tolik hlav na Staroměstském náměstí na lešení popravním padlo.
To však nebyli sprostí zločincové neb vrahové, nýbrž skonali ti pánové za přesvědčení své náboženské a politické, kdežto Adam Zapský ze Zap byl úkladným vrahem, jenž se byl i cizoložství a mnoha jiných scestností dopustil.
Přes to však vzbudil mu krutý osud jeho mnoho přátel, neboť zavražděný Kaprštejn byl příliš nenáviděn a též u pánů zemských úředníků neoblíben, aby nad smrtí jeho byli přílišnou lítost pociťovali.
Proto přimlouvali se mnozí páni a mezi nimi též pan Albrecht z Valdštejna, který byl se Zapským po matce své příbuzný, u císaře ve Vídni, aby byla odsouzenému kavalírovi milost udělena, tak aby jako šlechtic nemusil na popraviště vstoupiti, ale císař nedal se ani přímluvou vítězného generála svého obměkčiti, nýbrž povolil jen tolik, aby Zapský nebyl veřejně popraven, nýbrž jen tajně sťat.
Když bylo Zapskému u purkrabského soudu oznámeno, že císař potvrdil rozsudek na smrt znějící, jenž bude dne 3. února 1626 vykonán, padl odsouzenec, který si po celou dobu vazby své jako pravý zbabělec počínal, do mdloby, takže jej služebníci bez vědomí do žaláře jeho v Bílé věži odnesli, kde pak stále ještě láteřil a všecku vinu na spoluvinnici svou svaloval a sebe za oběť nepřátel svých prohlašoval.
Nemenší povyk způsoboval v Praze ortel nad paní Kaprštejnovou pronesený, neboť nikdo se nepamatoval, že by kdy byla bývala osoba stavu šlechtického odsouzena ke smrti zakopáním za živa.

Ale i ta nalezla přímluvci u císaře, který pak změnil první ortel v ten způsob, aby delinkventka byla rovněž sťata, ale před popravou třikrát v ulicích pražských na nahém těle mrskána.
Zároveň měla trest smrti vytrpěti dříve než Zap-ský, a tak zemský soud ustanovil, aby byla na ní exekuce tato vykonána v pátek dne 30. ledna 1626.
Také paní Kanrštejnová omdlela, jak mi městský pan písař vyprávěl, po vyslechnutí ortele tohoto, takže komorná její, kterouž jí i v žaláři k obsluze byli ponechali, dlouho ji nemohla vzkřísiti.
Ani ze smrti prý si tak mnoho nedělala, leč veřejné trestání metlou na nahém těle pokládala za nejhorší potupu, jakáž jí jako šlechtičně mohla býti způsobena.
Časně ráno v den páteční, kdy měla exekuce na ní býti vykonána, vstoupil jsem s nejstarším synem svým do žaláře delinkventčina, abych ji k popravě připravil, tak aby stětí hlavy bez překážky mohlo býti vykonáno.
Byl u ní kněz františkán, který jí útěchy dodával, na jehož slova však zločinná žena, jak se zdálo, mnoho nedávala.
Přes všecku smrtelnou bledost, která líce její pokrývala, musil jsem si bezděky přiznati, že to byla žena skutečně krásná a že krásou touto i ztepilostí těla dovedla tak četným mužům hlavy poplésti a zejména Zapského svésti až ke vraždě.
Sotva mne byla shlédla, vyskočila se židle, na níž byla dosud u mnicha seděla, a zvolala:
„Jsi ty to, strašlivý muži, který máš krásné tělo mé tak zohaviti?“
„Jsem ramenem spravedlnosti lidské a vykonávám pouze rozkaz po právu mi daný,“ odpověděl jsem klidně, ale pevným hlasem. „Odpusťte mi tuto úlohu mou, jakož mi dosud všichni delinkventi byli učinili, a nevzpírejte se již vykonání povinnosti mé!“

„Nedotýkejte se těla mého!“ ječela delinkventka a výhružně na mne pohlížela.
„Nedotknu se vás, jestliže klidně usednete a bez odporu vlasy sobě ostříhati dáte,“ odtušil jsem krátce.
„Mé krásné vlasy mi chcete ostříhati?“ křičela poznovu a jako šílená rozpustila dlouhé vrkoče krásných plavých vlasů svých, takže jí celá záda pokrývaly, až ke kolenům dosahujíce. „O chloubu moji mne chcete připraviti? Nikdy k tomu nepřivolím!“
Pokrčil jsem rameny a suše odvětil:
„Každému k smrti mečem odsouzenému delinkventovi musí před popravou býti vlasy ustříhány, má-li rána mečem hlavu od těla jediným rázem odděliti. Také u vás nebude od pravidla tohoto žádná výjimka činěna!“
Také mnich františkán počal jí nyní vlídnými slovy domlouvati, aby se pokorně odevzdala v osud svůj, a zanechavši světské marnosti, myslila již jen na spásu duše své, ale rozzuřená žena vražednice nedbala slov jeho, nýbrž uskočivši do kouta žaláře, přisahala vřískávým hlasem, že nikdy dobrovolně nesvolí k tomu, aby jí krásný vlas její byl ostříhán a hlava její zohavena.
Ještě v poslední chvíli života jejího ovládla ji tedy ženská ješitnost, neboť i na cestě k popra visti měli se ještě tělesné kráse její obdivovati, jako jí to bylo údělem za rozmařilého předešlého života jejího. Já však na šílený tento rozmar její nemohl ovšem žádný ohled bráti, a tak pokynuv svému synovi, pravil jsem chladně:
„Pak musím mocí úkol svůj provésti, když se dobrovolně nechcete podrobiti!“
Přistoupili jsme oba k delinkventce, která se nám zoufale vzpírala, ale v okamžení byly ruce její provazem spoutány, a pak chopivše ji každý za rameno, přitáhli jsme ji násilně k

židli, k jejímuž lenochu jsme ji pevně přivázali, takže sebou již nemohla hnouti, zato ale tím děsnější skřeky ze sebe vyrážela a nelidských katanů a ukrutníků nám spílala.
„Ano, kat jsem, ale žádný ukrutník," zvolal jsem suše; „a musím-li moci proti vám užíti, jste tím sama vinna! Neustanete-li v křiku svém, pak vstrčím vám tuto tvrdou hrušku do zlolajných úst a pak bude tvář vaše mnohem ošklivěji vypadati, než jak se jí i při vší bledosti své můžete honositi!"
Zdá se, že toto odvolání k ješitnosti její působilo na ni účinlivěji než všecka slova a hrozby, neboť od chvíle této pojednou umlkla a již se tomu nevzpírala, když jsem vyňal dlouhé nůžky z brašny své a chystal se vlasy jí stříhati.
Byly to skutečně krásné vlasy, jakých jsem nikdy nebyl viděl, a pochopoval jsem vnitřní bolest její, když jí v dlouhých proužcích k nohám padaly.
Komorná její chvatně je sbírala se země, pravíc, že si je na památku po nešťastné velitelce své zachová, ale tuším, že jen proto je sbírala, aby si z nich vrkočů nadělala a vlastní hlavu jimi ozdobila, neb aby je za dobrý groš prodala handlířům, kteří se odedávna po dlouhých vrkočích mladých dívek a ženštin shánějí, aby je draze prodávali marnivým ženštinám, jakouž kdysi bývala paní Kaprštejnová sama.
Když byla takovýmto způsobem hlava delinkventčina oholena, roztrhl jsem na zádech paní Kaprštejnové košili až po pás, takže byla tato část sněhobílého těla jejího obnažena, při čemž počala opět zoufale naříkati, ale syn můj poznovu jí pohrozil hruškou, a já mohl úpravu krásné oběti své již bez dalšího odporu a křiku dokonati.
Poté jsem se odebral na náměstí dolů, kde pomocníci moji s několika chasníky tesařskými stavěli lešení popravní, kteréžto

práci přes ranní dobu a tuhý mráz, jenž toho dne v Praze trval, tisíce zvědavého lidu přihlíželo.
Vždyť byla toho jitra veškerá Praha na nohou, neboť podobné popravy na dámě stavu šlechtického nebylo již ve městech pražských pamětníka, a tak hrnuly se ze všech okolních ulic pravé proudy lidu na náměstí Staroměstské, aby byly krvavé exekuci na mladé vražednici pana Kaprštejna přítomny.
Když bylo lešení hotovo a černým suknem pokryto, dal jsem před hlavní vchod radnice přivézti káru, na které měla delinkventka býti po ulicích pražských vožena a na ustanovených místech mrskána.
Za tím účelem ležel na káře svazek metel, jež zakrátko měly bělostné tělo krásné vražednice do krve rozdírati.
Ohlásil jsem panu královskému rychtáři, že jest již vše k vykonání exekuce připraveno, a on vešel potom s ostatními pány úředníky do vězení, aby delinkventku na poslední její cestu vyvedl.
Paní Kaprštejnová, jsouc i v poslední chvíli před potupnou smrtí svou marnivá, měla při vystoupení ze žalářní kobky, před jejímiž dveřmi jsem ji očekával, hlavu zahalenu šatem, aby nebylo viděti, že má vlasy ostříhány a že je této krásné ozdoby své zbavena. Záda pak byla pokryta pláštíkem, takže nahé tělo její viděti nebylo.
Obklopena jsouc žoldnéři a úředníky, vystoupila paní Kaprštejnová z radnice, a na hořejším stupni hlavního vchodu stojíc, spatřila se vůči nepřehlednému davu zvědavého lidu, který veškeré prostranství před radnicí až do posledního kouta přeplňoval.
Také všechna okna v domech okolních byla naplněna diváky, již všichni upírali zraky své na nešťastnou paní, kterou bylo půl Prahy pro krásu a rozmařilost její znalo.

Kráčeje hned za delinkventkou, pozoroval jsem patrně, kterak se při vystoupení z radnice zachvěla buď snad zimou, která ji, protože byla lehce oděna, ve všech údech těla rozraziti musila, buď hanbou, že je tolika tisícům očí na odiv vystavena.
Avšak když lid, spatřiv na smrt bledé líce její, které i v tomto okamžiku přece jen krásnými musily býti zvány, vypukl v hlasitý obdiv této krásy její, vztyčila se ješitná žena opět v plné vysoké postavě své a tváře její zaruměnily se posledním zbytkem krve v ní kolující v radosti nad tím, že i na cestě k popravišti ještě slaví neočekávaný triumf, jakých byla za života svého tak mnoho zažila.
Dobře bylo lze v lidu pozorovati účastenství, jaké bylo ke krásné vražednici chováno, a proto dal jsem královskému panu rychtáři najevo, že bude tehdáž třeba silnější stráže kolem průvodu exekučního, neboť by se snadno mohlo státi, že by při vykonávání trestu metlou mohla se nějaká výtržnost udáti, neboť bylo v lidu pražském mnoho těch, kteří nenáviděnému císařskému prokurátorovi a stihateli evangelíků Kaprštejnovi násilnou jeho smrt přáli a ortel nad oběma vrahy vynesený pokládali za příliš krutý.
Královský rychtář pokynul souhlasně hlavou a dal rozkaz, aby dvojnásob četná tlupa žolnéřů městských a korneta jízdy střežily průvod exekuční, aby žádný útok naň nemohl býti podniknut.
Upokojen s té strany dal jsem se opět ve vykonávání úlohy své a vyzval paní Kaprštejnovou, aby na čekající káru vsedla.
Zděšeným zrakem pohlédla na mne, jako by vyzvání mému nebyla porozuměla, takže jsem je musil opakovati, aby pochopila, co se na ní žádá.
Teprve nyní padl zrak její na káru, na níž ležely připraveny metly a ostatní nástroje popravní, a těch se tak velice zděsila, že s hrůzou vykřikla a zdráhala se vystoupiti na káru.

Nemohl jsem s ní však dělati dlouhé okolky, a tak kynul jsem synovi svému a oba jsme chopili delinkventku a vsadili ji na káru, kdež jsme ji řemeny k sedadlu připiali, aby se hnouti nemohla, až bude na ní konána exekuce mrskáním.
V malé chvíli potom počal se popravní průvod od radnice pohybovati kupředu, a to ulicí Nožířskou k mostu, neboť v Menším městě pražském před domem zavražděného pana Kaprštejna měla delinkventka po prvé býti metlou mrskána.
Dům tento leží na rohu Vlašského náměstí a Zámecké ulice, tu, kdež se ‚Na stupních' říká, a koupil jej pan Kaprštejn ze zabaveného jmění uprchlého exulanta pana Jana Mullnera z Miihlhausenu a tam také před čtyřmi roky mladou choť svou po svatbě uvedl.
Před domem tímto, kde byla s panem Zapským freje své tropila a snad i násilnou smrt manžela svého s ním ujednala, bylo podle ortele soudního ustanoveno první mrskání, a když průvod na počátku Krokevní ulice zastavil a žoldnéři kolem káry se seřadili, strhl jsem delinkventce plášť s těla a odhalil roztrženou košili její, takže záda obnažena zůstala. již obnažení toto bylo krutým trestem pro zločinnou ženu tuto, která sklonila hlavu hluboko pod prsa, nemohouc v hanbě své přihlížeti na davy kolem stojícího zvědavého lidu, jemuž nyní za divadlo nevídané sloužila.
A když jsem první ránu metlou na obnažené tělo její učinil, vydral se z prsou jejích zoufalý skřek, jenž však slábl při ranách dalších, až pak docela umlkl, neboť delinkventka pod hrůznými dojmy výjevu tohoto a zároveň tělesnou bolestí zchvácena upadla ve mdlobu, a byla by na dno káry sklesla, kdyby ji řemeny nebyly na prkně vzhůru držely.
Hned po třetí ráně objevila se na bělostném těle jejím krev, a než předepsaných patnáct ran bylo jí dáno, již byla celá záda pokryta krví, která však za krutého mrazu té doby trvajícího

hned po vyřinutí z těla mrzla a na kůži viseti zůstávala, takže zohavené tělo brzo šeredný pohled poskytovalo.
Slyšel jsem z davu hlasité projevy soustrasti nad nešťastnou paní a zejména ženské litovaly krutého osudu jejího, z čehož bylo zjevno, kterak velkého účastenství šlechtická delinkventka tato v lidu pražském požívá.
Avšak spravedlnosti lidské musilo býti zadost učiněno, a tak byla vykonána první část exekuce mrskání a průvod hnul se na dolejší náměstí Malostranské, kde paní Kaprštejnová měla býti pod tamní justicií po druhé metlami mrskána.
Všechny ty nepřehledné davy, které nás byly ze Starého města na Malou stranu provázely, braly se též nyní dále za popravním průvodem k justicii před radnici malostranskou, kdež se opakoval týž výjev jako před domem páně Kaprštejnovým, jenže zde dostala delinkventka již jen devět ran metlou, ale i ty stačily k tomu, že byla záda její krví všecka potřísněna a nešťastnice v novou mdlobu upadla.
Zde se projevy soustrasti s delinkventkou jen ještě rozmnožily a jsem přesvědčen, že, kdyby nebyla nás dostatečná síla vojenská obklopovala, byl by se zajisté lid vrhl na káru moji a vysvobodil paní Kaprštejnovou z rukou mých.
Tak velice působily krása a utrpení její na lehce vznětlivý lid, že při pohledu na muka její zapomněl ve chvíli této docela na to, že má před sebou jen krutou vražednici, která s chladnou myslí vysílala vraha na manžela svého a tak i druhý život lidský v záhubu s sebou strhla.
Ale bez přerušení bylo vykonáno i druhé mrskání a průvod vracel se po mostě zase zpět do Starého města, obklopen jsa stále těmi tisíci zvědavého lidu pražského, který nás byl na Malou stranu následoval.

Zde se mělo před vraty radnice staroměstské díti třetí mrskání, pročež průvod zastavil se na ustanoveném místě a já se po třetí chopil metel, abych třetí část krvavé exekuce této vykonal.
Delinkventka byla již polomrtvá a žádný vzdech, žádný vzlykot nedral se již z nitra jejího, jako tom bylo při prvním a druhém mrskání.
Proto jsme ji murili s káry přímo snésti a na rukou dopraviti na lešení ku špalku popravnímu, kde jí měla hlava sťata býti; nedávala již skoro žádné známky života, a tak jsem musil tělo její ke špalku přivázati, aby mi snad v rozhodném okamžiku nekleslo na zem a rána mečem nešla do vzduchu.
Hluboké ticho nastalo ve veškerém davu na náměstí a tisíce očí bylo obráceno na zdrcenou postavu krásné delinkventky, která u špalku pólo klečela a pólo na něm ležela, nevědouc již o sobě ani o tom, co se kolem ní děje a jaká soustrast se jí v lidu projevuje.
Pan královský rychtář, který byl celé dosavadní exekuci přítomen, přečetl naposledy ortel, kterým byla paní Eva z Kapršteina k smrti mečem odsouzena, ale ta již neslyšela ni slova, co jí bylo čteno, a tak pokynul mi rychtář, abych i poslední část ortele na delinkventce vykonal.
Vzal jsem první z mečů svých, jehož jsem užíval pouze při popravách osob vynikajících, a který tudíž i dnes mi měl posloužiti, a jedinou ranou smetl jsem ostříhanou hlavu a těla krásné vražednice, která nepochybně ani již smrtící rány této necítila, neboť jen něco málo krve vyřinulo se z hrdla jejího, což bylo důkazem, že krev v těle jejím již před nějakou dobou byla přestala obíhati.
Tak bylo spravedlnosti lidské zadost učiněno, vražda na královském prokurátoru panu Kaprovi z Kapršteina spáchaná byla na jednom z obou odsouzených vinníků pomstěna.

Snesl jsem se synem sťaté tělo delinkventčino a hlavu její pod lešení, kdež jsme obé do připravené již rakve vložili; asi po hodině potom, když se byl již veškeren lid z náměstí rozešel, přijel kostelník od sv.
Benedikta v Dlouhé třídě s vozíkem pro rakev, aby ji na tamním hřbitově ve vší tichosti pohřbil.
Ještě téhož dne předložil jsem panu královskému rychtáři účet za vykonanou exekuci a byl mi 56 kopami 18 groši řádně vyplacen; suma tato šla jako všecky útraty hrdelního procesu paní Kaprštejnové a spoluvinníka jejího, pana Adama Zapského, z pozůstalého jmění delinkventčina, které prý znamenitou sumu činilo.
Mezitím chystal jsem se k vykonání popravy na druhém odsouzeném v procesu tomto, na panu Zapském ze Zap, který však, jak jsem se již dříve zmínil, měl v tajnosti býti sťat.
Byl tedy k popravě této ustanoven dvůr budovy purkrabské na hradě pražském, kde byly osoby stavu šlechtického odedávna stínány, takže i v tomto ohledu měli a mají oba vyšší stavové v zemi této svou zvláštní privilej, kteréž také u pana Zapského musilo býti šetřeno. Poněvadž podle ustanovení královského soudu poprava určena na den 3. února, což byl den úterní, byl jsem od pana královského rychtáře dva dni předtím vyzván, abych se k exekuci přichystal, která se měla již za časného jitra vykonati.
Před popravou vešel jsem se synem svým do žaláře pana Zapského, který stále ještě očekával, že mu bude milost udělena, a také ve mně posla s milosti touto spatřoval, až pak se k velikému zděšení svému přesvědčil, že má před sebou kata, kterýž přichází ho na poslední cestu připraviti.
Počal hlasitě naříkati a nevinou svojí zapřisahati, ale nebylo mu to nic již plátno, neboť já byl na podobné ujišťování

delinkventů odedávna zvyklý a věděl jsem, co o jejich nevinnosti souditi.
Teprve když švakr jeho pán z Donína přišel téhož jitra do žaláře a oznamoval, že všecka přímluva jeho přátel hýla marná, upadl Zapský v zoufalost a oddal se neodvratnému osudu svému.
Když jsem mu byl hlavu ostříhal a límec kabátu i košile jeho roztrhl, přišel královský soudce s ostatními osobami právními, aby mu přečetl ještě naposledy ortel jeho, který téže hodiny měl býti na něm vykonán.
Delinkvent, který byl již napolo vědomí svého pozbyl, omdlel při čtení ortele docela a nebyl již k sobě přiveden.
Služebníci a strážníci musili jej nésti dlouhou chodbou z Bílé věže do domu purkrabského, do jehož nádvoří jsem se s pomocníky svými odebral, abych exekuci na delinkventovi vykonal.
Bylo ještě šero, když jsem se na popravním místě před purkrabským domem octl, a tu jsem spatřil několik osob, které jakožto příbuzní chtěly býti smrti pana Zapského přítomny, ale před vraty domu tísnil se dosti silný dav lidu zvědavého, kteří chtěli hned z prvního pramene zvěděti, zdaž bude poprava skutečně vykonána, neboť šla po Praze obecná pověst, že rytíř Zapský nebude popraven, nýbrž že mu trest smrti bude v dočasnou vazbu proměněn.
Avšak zvonek na nedaleké věži kostela svatojirského poučil je brzy o jiném, neboť zádumčivý jeho hlas, který se ozýval pouze při popravách osob šlechtických, byl jim výmluvným svědkem, že se panu Adamovi Zapskému ze Zap nedostane již milosti, nýbrž že trest rukou katovou musí vytrpěti.
Podoben jsa více mrtvole než živoucímu tělu lidskému a bez vlády jsa, delinkvent přinesen od služebnictva ke špalku popravnímu, kde já oběť svoji s mečem v ruce již očekával.

Královský sudí odevzdal mi odsouzeného rytíře a já chopil delinkventa za rameno, abych jej přiměl k tomu, by ke špalku přiklekl.
Ale v okamžení tomto přišel Zapský k vědomí a zpěčoval se smrt z ruky katovy vytrpěti.
Já však jej přivázal přední částí těla ke špalku a chystal se již smrtelnou ránu na hrdlo jeho vésti, on však v témž okamžiku vyskočil a já místo do krku do hlavy jej ťal.
Všecek krví jsa zbrocen, klesl delinkvent opět na kolena a hlava jeho padla na okraj špalku, kteréžto vhodné chvíle jsem užil a jedinou ranou mečem hlavu jeho od ostatního těla oddělil.
Tak splatil též druhý vrah pana z Kapršteina vinu svoji životem svým a nic nepomohl Zapskému šlechtický jeho stav, neboť jako každý jiný sprostý vrah musil též on meči katovu se podrobiti.
Mrtvolu jeho odnesli přítomní příbuzní do kláštera sv. Tomáše v Menším městě pražském, kdež v ochozu klášterním byla pohřbena.

11.

Trestání sedláků a poprava faráře.

V následujících dvou letech byly v Čechách velké nepokoje, neboť lid selský bouřil se proti vrchnostem svým, které mu veliké roboty ukládaly a mimoto jej násilím k víře katolické převrátiti chtěly.
To obojí způsobilo velikou nespokojenost mezi poddaným lidem, čehož použili někteří exulanti, již se tyli pro víru z Čech vystěhovali a pak se potají zase do vlasti své vrátili, že v lidu selském bouři vyvolali, takže se proti povstalcům musilo veliké síly vojenské užíti, aby rebelie tato byla zase potlačena a na venkově dřívější pořádek a pokoj zaveden. Jaký průběh rebelie tyto selské v posledních těch letech měly, o tom chci se také v těchto Pamětech svých zmíniti.
V létě roku 1627 vrátil se potají ze Saska do Čech též Matěj Ulický, kdysi kazatel slova božího v Čáslavi, jenž byl se musil pro víru z vlasti vystěhovati, ale přes to s krajany svými i do ciziny spojení udržoval.
Podnícen jsa příkladem selského lidu, který byl přede dvěma lety v Horních Rakousích veliké povstání pod vůdcem Štěpánem Padingerem způsobil, přibyl do Čech, aby zde mezi sedláky podobnou rebelii zosno-val, což se mů také v čáslavském a kouřimském kraji podařilo.
Někteří z vystěhovalých pánů a rytířů, jako pan Smil z Michalovic, Jiří z Těchenic, Adam z Hodějova, oba bratří Lvové z Rožmitála a mnozí jiní, vrátili se taktéž na své někdejší statky v obou řečených krajích, kdež byli od bývalých poddaných svých hlučně uvítáni a přisaháno jim, že lid chopí se zbraně proti cizím vrchnostem a císařským, aby si zase někdejší svobody své dobyl.

Ve městě Kouřimi vypukla nejdřív bouře tato, neboť tam byl pan Jiří z Těchenic shromáždil kol sebe několik set sedláků, s nimiž o posvícení kouřimském do města vpadl a císařského rychtáře i se žoldnéři jeho s krvavými hlavami zahnal, radnice se zmocnil a tamní zásoby zbraní mezi sedláky rozdělil.
Pak se vrhli povstalci na děkanství a na domy katolíků, které byly vesměs vyloupeny a veliké scestnosti v nich páchány.
Potom táhly davy rebelů na okolní města a městy. se, kde všude velmi zle hospodařily, zejména v Ratajích a ve Šternberků, kterážto obě městečka v popel byla obrácena.
V zámku vlašimském, kde byl zámecký hejtman v ruce sedláků upadl, počínali si zpití sedláci nadmíru nelidsky, neboť hejtmanovi sťali hlavu, a nabodnuvše ji na tyč, nesli ji v čele sboru svého a tělo jeho na kusy rozsekali.
Podobné děsné výjevy daly se také v čáslavsku a Boleslavsku a konečně i v Hradecku, kde vzbouření sedláci všude plenili a loupili, tak jako by v nepřátelské zemi byli.
Kněz Ulický a přátelé jeho byli zklamání ve svém očekávání, že selský lid jen proto chopí se zbraně, aby vrchnosti cizácké zapudil a pak v davech z veškeré země na Prahu táhl a zde pak i vládě císařské konec učinil a kalich zase ke cti přivedl: sedláci nerozuměli takovýmto plánům politickým, jim šlo jen o to, aby se na vrchnostenských úřednících pomstili, hodně škod na panském majetku nadělali a pak sklepy v zámcích a ve dvorech vrchnostenských vyprázdnili.
A když pak vláda vyslala proti rebelům selským vojsko, rozprchli se hned po prvním výstřelu na všecky strany a vůdcové jejich byli zjímáni, čímž byl celému odboji už docela učiněn náhlý konec.
Ve městě Čáslavi byl jat v úkrytu svém farář Ulický, a poněvadž tehdáž nebyl kat ve městě onom, byl já tam povolán, abych kněze zmučil a k přiznání viny jeho jej přinutil.

Dvakrát jsem jej musil natáhnouti na skřipec, ale statečný ten muž i při nejkrutějším trápení k ničemu se nepřiznal. přes to byl však od pánů komisařů, kteří byli ku potrestání rebelie selské ustanoveni, odsouzen k smrti, a to tak kruté, jako by byl k nejohavnějším zlosynům náležel a nejděsnějších zločinů se dopustil.
Když byl na popraviště vyveden, kde mi bylo na něm krvavou exekuci vykonati, musil jsem ubohému starci nejdřív pravou ruku utíti a potom jsem mu teprv hlavu sťal.
Poté byly z těla jeho vnitřnosti vytrhány a do košile jeho svázány a potom musili pomocníci moji trup jeho rozčtvrtíti, jehož části pak byly pověšeny i s vnitřnostmi na šibenici, na které též šedá hlava jeho na boltci visela.
Potom došlo na trestání zjímaných sedláků, kteří byli pokutováni tím, že jim měly býti nosy a uši uřezány.
Každý den bylo na popraviště čáslavské vyváděno několik takto odsouzených sedláků, takže jsem ani nestačil sám k tomu, abych všecky nosy a uši ubohých mužů uřezal, a musil jsem vzíti na pomoc holomky své, kteří si zase bujně při tom počínali a nemilosrdností svou mnohou zlost mi způsobovali, kdežto já s nešťastnými delinkventy vždy co možná šetrně zacházel.
Několik pytlů byl bych naplnil uřezanými nosy a ušima sedláků, a poněvadž podobné exekuce byly od katů také v jiných městech ve východních a v severních Čechách konány, snadno uvěří každý, že tehdáž skoro každý desátý selský člověk v povstalých krajích českých byl takovýmto krutým způsobem na hlavě své zohaven.
Ale ani tento krutý trest neodstrašil sedláky od nových bouří, neboť hned následujícího potom roku 1628 vzbouřilo se na panstvích císařského generála pana Jana Trčky z Lipého několik set sedláků, kteří dostali potají od exulantů českých ze

Slezska a z Kladska střelné zbraně, s nimiž pak se vrhli na vrchnostenské úředníky a na katolické kněze, z kterýchžto posledních bylo několik ukrutně zavražděno.
Povstalí sedláci tito byli vedeni od několika švédských důstojníků, a počínali si proto jaksi po vojensku, a podle starého způsobu husitského měl každý na širáku neb na beranici kytici z ovesných klasů a kohoutí pero. Měli tři prapory, na nichž byl kalich vymalován, a vysílali do všech měst, ano i do Hradce Králové listy, v nichž měšťany vyzývali, aby se přidali ke „čtvrtému stavu“ a podporovali jej v rebelii jeho proti pánům a zemským úředníkům, tak aby zase někdejší práva zemi České byla nazpět vydobyta.

Řady povstalých sedláků rostly každým dnem, takže jich v několika dnech již na mnoho tisíc hlav bylo. Rázem dobyli rebelové íměst Opočna, Náchoda a Nového Města nad Metují, potom obsadili i Smiřice a Jaroměř, Častolovice, Týniště a Kostelec nad Orlici a potom se ve dvou proudech chtěli vrhnouti též na Hradec Králové a odtamtud pak na Prahu táhnouti.
Povážlivému hnutí tomuto musil býti rychlý konec učiněn, nemělo-li se rozšířiti též na kraje ostatní, a proto vytrhl sám vévoda frýdlantský se silným sborem vojska proti selským povstalcům u Hradce Králové, kdežto císařský generál Don Martin Huerta táhl k Opočnu a k Náchodu.
Na obou stranách způsobila císařská jízda krvavou lázeň mezi sedláky, kteří se hned po prvním útoku na všecky strany rozutekli, ale stíháni byli jízdou císařskou, která jich mnoho zajala a pobila, a potom jatí sedláci byli od obou generálů do Prahy do vazby posláni, aby zde za rebelii svou byli souzeni a trestáni.

V Praze byl zřízen za tím účelem soud vojenský, který šmahem sedláky rebelanty odsuzoval podle stupně viny jejich, a potom ihned exekuce s nimi byla prováděna.
Nejdříve došlo na původce a vůdce celého povstání selského, z nichž někteří byli odsouzeni k smrti mečem, jiní bylí kolem lámáni neb oběšeni, kdežto ostatní byli k mírnějším trestům odsouzeni.
Po celý týden v první polovici měsíce května roku 1628 měl jsem na popravišti staroměstském neustále co dělati, neboť delinkventů odsouzených k smrti mečem bylo čtrnáct, pět jiných bylo kolem lámáno a osm oběšeno, takže na každý den připadalo čtvero až patero poprav.
Měšci mému vzcházely z hojné této práce značné důchody, neboť každá exekuce tato byla podle obvyklé taxy popravní placena, a to z pokutních peněz oněch měst a statků, které se byly k rebelům selským připojily a za to na penězích pokutovány byly. Konfiskovaného jmění tohoto bylo tak hojně, že páni od soudu penězi přímo plýtvali, a tak i já, snížený kat staroměstský, měl z toho užitek hojný, jehož mi však bylo proto třeba, jelikož jsem právě toho času vypravoval mladšího syna svého, Václava, do města Rychnova v Hradecku, kam byl od pana Gramba, držitele panství rychnovského, jakožto kat povolán a tudíž zaopatření svého potřeboval. Opatřil jsem jej dostatečně penězi a jinakými potřebnostmi a vyprovázel jej s manželkou a s ostatními dětmi daleko za Prahu, když se za novým svým povoláním ubíral.
Tak byla již katovská rodina Mydlářů v Čechách zakořeněna, neboť nebylo pochybnosti, že se nejstarší syn můj stane jednou nástupcem mým v katovně staroměstské v Praze a že se též ostatní dva synové moji, kteří mi taktéž dovedli již na popravišti čile pomáhati, stanou dříve nebo později samostatnými popravními mistry v některém z venkovských

měst, neboť jakožto synům kata staroměstského byla jim všude cesta otevřena a pověst otce jejich klestila jim dráhu životní zcela jinak, než já ji sobě byl musil klestiti.
Vyprázdněná pokladnice moje byla po odchodu syna Václava brzo zase naplněna, neboť krátce potom došlo k exekucím na sedlácích, kteří pro menší provinění svá byli odsouzeni ke ztrátě nosu neb uší, jež jím měl kat na popravišti nožem uřezati.
Těchto ubohých delinkventů bylo do několika set, takže to plné čtyři neděle trvalo, než jsem na nich exekuci vykonal, ač mne při tom syn můj a holomci podporovali.
Každého dne byl vházen do jámy pod šibenicí plný koš uřezaných nosů a uší, felčar staroměstský pak měl co dělati, aby jim na krvácející rány lepil flastry, a sedláci potom, aniž se byli jíž do Prahy vrátili, hned s popraviště utíkali zpět do rodných krajů svých, kde potom ještě po dlouhá léta byl každý desátý člověk cejchován ztrátou nosu neb uší, aneb aspoň smahou, která mu byla buď na čele, neb na tváři žhavým železem vypálena.
Za každé uřezání nosu neb uší dostal jsem šest grošů a od každého vypáleného cejchu dva groše, takže bych se byl za nemnoho let stal velmi movitým člověkem, kdyby se čeští sedláci chtěli každý rok bouřiti a kdyby pak po každé takové rebelii následovalo hromadné trestání účastníků odboje.
Ale krutý trest, jenž jaté sedláky z Hradecka v Praze stihl, zahnal veškerým sedlákům na venkově chuť k podobným rebeliím, a za mého živobytí neudala se již žádná taková bouře, která ostatně vždy záhubou povstalců končila a ubohému stavu selskému nepřinesla žádného prospěchu.
Však také následující běhy válečné nedopouštěly to, aby se lid mohl násilně opříti vrchnostem svým, neboť vojska leželo všude po celé zemi v dostatečném počtu, neboť tu Sas, tu zase

Švéd vpádem do Čech hrozili, a tak musila býti země stále ve zbrani proti nepříteli; a Bůh sám ví, kdy tento válečný stav pomine a kdy zase svatý pokoj a pořádek v Čechách a v zemích sousedních zavládne. Já, bohužel, sotva již se těch časů dočkám!

Vždyť i tady v Praze má lid s divokou soldateskou stále co činiti, která, z veškerého světa jsouc sehnána, počíná si v městě pořád ještě jako v dobytém městě nepřátelském, jak tomu bylo před osmi lety po nešťastné bitvě na Bílé hoře, která tak velkou bídu na ubohou zemi Českou přivedla a ji o tak veliký počet nejzdárnějších synů připravila, že se z kruté ztráty této snad nikdy již nevzpamatuje.

Co nepadlo v boji nebo na popravišti, musilo se pak s bolestným srdcem z vlasti vystěhovati, neboť málokterý z věrných synů vlasti podrobil se požadavku kněží římských, aby odřekl se víry otců svých a přestoupil k víře katolické.

Tisíce a tisíce rodin evangelických a bratrských odebralo se s krvácejícím srdcem za hranice, kam také všichni evangeličtí kněží a bratrští starší byli vypověděni, a potom loňského roku vydaný mandát císařský vypovídal každého ze země České, kdo v šesti měsících nepřestoupí k víře katolické a nedá v ní své dítky vychovávati.

Byl mandát tento přísný, ale přece nebyl ve veškeré přísnosti své vykonáván, neboť, ač dnes uplynul již rok od vyhlášení jeho, přece jest ve městech pražských evangelíků tak drahný počet, že by úřady musily dobrou polovici obyvatelstva šmahem z městských bran vyhnati, kdyby mělo býti císařskému mandátu onomu v plném znění vyhověno.

Neméně pak bylo těch, kteří z rozličných příčin přihlásili se sice veřejně k víře římské, přes to však v srdci svém horlivými evangelíky jako dříve zůstávali a potají k vykonávání služeb božích a modliteb se scházeli.

Učinili tak z rozličných příčin, že se před světem naoko odřekli víry otců svých, neboť ne každý mohl býti hned hotov k tomu, aby s rodinou navždy opustil vlast svou, nechtěl-li jinak přímo bídě a neštěstí v náruč upadnouti.
Avšak mužové tací, kteří, naoko jsouce katolíky, přece v srdci svém zůstávali horlivými evangelíky, měli od té doby potíž s vykonáváním obřadů, které na nich nová víra a její zastavatelé vyžadovali.
Hlavně pak kněžím římským šlo o to, aby každý nový obrácenec na víru katolickou chodil aspoň jednou za rok k ušní zpovědi, a potom dostal po každé takové zpovědi od faráře své osady lístek, kterým se musil u městského úřadu vykázati, že této své náboženské povinnosti dostál, jinak by byl pokutován býval.
Ale ušní zpověď jest všem pravým evangelíkům něco nanejvýš protivného, a proto hleděli mnozí z nich obřad onen obejíti, a přece si lístek zpovědní vymoci, aby se jím mohli u úřadu vykázati.
I byly s počátku kupovány takovéto lístky od osob, které si žádné svědomí z toho nečinily, třeba každého téhodne jednou ke zpovědi do některého kostela katolického jíti, a potom takto nabyté lístky zpovědní zámožným lidem za dobrý peníz prodávaly.
Toto svatokupectví provozovalo se sice potají, ale přece se o něm mezi lidem pražským mluvilo, a tak se o tom dověděl farář od sv. Vojtěcha v Jirchářích Vavřinec Nižburský, který si pak umínil, že okolnosti této použije k tomu, aby si vlastní svůj sáček naplnil.
Dodával tedy zpovědní lístky bohatým měšťanům a šlechticům, kteří se jen naoko přiznávali k víře katolické, za značné peníze a provozoval tento obchod beztrestně po několik let, takže si tím hojné bohatství nashromáždil, neboť ze

vznešených pánů a patriciů chodila k němu největší část pro lístky zpovědní, jimiž pak byly úřady městské i církevní klamány.
Avšak se džbánem chodí se pro vodu tak dlouho, až se ucho utrhne, jak obecný lid říká, a tato pravda osvědčila se také na faráři svatovojtěšském.
Provozoval svůj obchod se zpovědními lístky v míře tak rozsáhlé a zároveň tak nepokrytě, že se o podvodu tomto dověděla konečně také arcibiskupská konsistoř, která věc ihned přísně vyšetřovati počala a též soudu městskému ji oznámila, aby zakročil proti měšťanským a šlechtickým osobám, které byly od faráře Nižburského zpovědní cedulky kupovali.
Církevní soud pak vzal faráře ve vazbu a zavedl s ním proces hrdelní, neboť na provinění tak veliké byla podle práva církevního vyměřena smrt.
Nyní počal v Praze veliký poplach, neboť každého dne bylo několik osob jato, které byly od faráře svatovojtěšského zpovědní lístky kupovaly, a brzo byla jimi všecka vězení ve městech pražských přeplněna, neboť ve čtrnácti dnech bylo již několik set osob stavu měšťanského a šlechtického ve vazbu vzato; jedni vyzrazovali na druhé, že se také podvodu se zpovědními cedulemi dopouštěli, a tak hrozilo, že zavedený proces nabude rozměrů neobyčejných.
Vyšetřování trvalo dlouho a soud uznal, že jde tu o těžké provinění proti Bohu, a proto že mají všichni obžalovaní býti na smrt odsouzeni.
Přísný tento ortel způsobil v Praze zděšení nesmírné a soud apelační byl obléhán rodinami odsouzených, aby rozsudek zmírnil, což se také stalo, když delin-kventi velkými peněžními pokutami od trestu smrti se vykoupili.
Zdá se mi však, že soud onen vypadl proto tak přísně, aby mohla býti na obžalovaných tím větší suma peněz vynucena,

neboť jen o peníze běželo, které měli tajní tito evangelíci v pokutu za to složiti, že se jen povrchně k víře katolické obrátili a její obřady církevní vykonávati nechtěli.
Když pak tedy každý z odsouzených hodnou pokutu na penězích byl složil, byla jim všem udělena milost pod tou výminkou, že ještě jednou veřejně učiní prohlášení, že přistupují též srdcem a duší k víře katolické a budoucně že budou všecky předepsané obrady církevní, a tudíž i ušní zpověď již bez odporu vykonávati a všem povinnostem vyhovovati, jak přináší s sebou vyznání katolické.
Tak naplnil se z toho především zase měšec úřední, který byl od bitvy bělohorské v Cechách již tak mnoho milionů pohltil, a přece vždy ještě pořád prázdný zůstával, takže se musil stále po nových pramenech ohlížeti. Jedním z těchto pramenů stalo se také hromadné pokutování těch několika set provinilců, kteří byli od faráře svatovojtěšského zpovědní lístky za peníze brali.
Potom teprv byla obžalovaným udělena opět svoboda a s jásotem je vítaly uděšené rodiny patricijské a šlechtické zase do středu svého, děkujíce Bohu, že věc ještě tak milostivě a beze všeho krveprolévání, ba i bez dalšího žalářování dopadla.
Avšak tím krutěji bylo naloženo se svatokupčíkem farářem Nižburským, jenž měl podle ustanovení arcibiskupa pražského kardinála Arnošta Albrechta hraběte Harracha potrestán býti za velký zločin svůj co nejpřísněji, tak aby to bylo odstrašujícím příkladem pro všecky ostatní kněze katolické, kteří by si chtěli se zpovědními lístky rovněž tak nevážně počínati, jako to byl farář svatovojtěšský učinil.
V prvních dnech měsíce dubna 1630 přišel pan písař městský po delší době opět do katovny staroměstské. Když jsem jej viděl kolem oken přicházeti, tušil jsem ihned, že se bude nějaká poprava konati a že pan písař s příslušným rozkazem pana královského rychtáře Pro mne přichází.

Uvítal jsem jej se vší poctivostí a uvedl do své komnaty, kdež ke mně pravil:
„Tehdáž bude vám konati exekuci hrdelní, mistře Hanuši, na osobě, jakou jste na popravišti ještě nebyl u špalku popravního viděl.“
Potřásl jsem hlavou a odvětil jsem na slova tato: „Nevím o žádném odsouzenci, pane písaři, nebť všichni ti páni, kdož byli pro kupování zpovědních lístků k smrti odsouzeni, dostali milost a jsou zase n svobodě. Jsem tomu rád, že nedošlo k hromadné takove exekuci, která by byla tělesné síly moje zmohla“ neboť víte, že jsem již od několika let dával exekuce vykonávati ponejvíce nejstaršímu svému synu, neboť jsem již valně přes šedesát let věku, a tu již ruka nedopadá s mečem tak rázně, jako tomu za mladších let bývalo.“
„Věřím, věřím, že vás těžká práce řemesla katovského počíná již přemáhati,“ přisvědčoval pan písař, „ale tehdáž zajisté napnete všecky síly své, abyste, jak jsem již pravil, popravil osobu, jíž podobnou jste posud neměl pod mečem svým.“
„Jsem dychtiv zvěděti, pane písaři, kdo tento neobyčejný delinkvent jest,“ odtušil jsem s patrnou nedočkavostí.
„Není to nikdo jiný než svatovojtěšský farář Vavřinec Nižburský, který k tak veliké hanbě stavu svého svatokupectví se zpovědními lístky provozoval.“
Užasl jsem nad touto neočekávanou zvěstí a zvolal jsem:
„Farář katolický že má býti sťat? To není možné, aby za našich časů a za nynějších poměrů měla býti osoba stavu duchovního popravena!“
„Již jest tomu tak, milý mistře Hanuši,“ odtušil pan písař, „a bylo věru na čase, že bude dán výstražný příklad, neboť podobných zlořádů zahnízdilo se u nás již mnoho.“

„A arcibiskup svolil k tomu, aby byl kněz takto potupně na životě ztrestán?“ divil jsem se, pořád ještě překvapující zprávě této nechtěje věřiti.
„Ten právě naléhal na takovéto přísné potrestání zpronevěřilého kněze, a poněvadž svatá naše církev katolická žádné krve neprolévá, a tudíž také nikoho, a byť byl sebe větší zločinec nebo kacíř, na smrt neodsuzuje, odevzdal církevní soud faráře Nižburského, když byl vinu jeho zjistil, soudu světskému, a tak byl farář včera odsouzen od našich konšelů k smrti mečem a odveden jest do vězení, z něhož již jen na popraviště vyjde. Dříve však odejmou mu kněží pomazání kněžské, než bude odevzdán moci vaší, a tak přichystejte se k popravě zítřejší, která vám zase hojné diváky na náměstí přivábí, neboť popravu katolického faráře nelze každého dne viděti.“
„Což bude poprava konána veřejně na náměstí?“ divil jsem se poznovu.
„Ano, aby byla poprava tím potupnější pro delin-kventa a tím výstražnější pro všecky, kdož by podobným způsobem chtěli řády a ustanovení svaté naší katolické církve obcházeti.“
S tím pan městský písař odešel a já musil bez prodlení konati přípravy k zítřejší exekuci, neboť bylo třeba i popravní lešení na náměstí postaviti, což po celou noc trvalo, ale s ranním jitrem příštího dne přece bylo provedeno.
Pak jsem vešel se synem svým do žaláře delinkventova, který byl naplněn kněžími, již právě byli odsouzenci kněžské pomazání odňali, sedřevše mu totiž okrouhlé místo na temeni hlavy a konce prstů na obou rukou cihlou až do krve, a potom jej prohlásili za zbavena důstojnosti duchovní a vyloučena ze svazku církve římskokatolické.
Poté odešli ze žaláře, kdež jsem s delinkventem osamotněl, abych jej na poslední cestu připravil.

Byl to obtloustlý muž malé postavy, který byl všecek zoufalý a hrozný strach ze smrti měl. Tvář jeho byla zsinalá a chvílemi vyrážel ze sebe zoufanlivé výkřiky a chvílemi opět naříkal, že tak strašného trestu nikdy nezasloužil.
Já mu ostříhal vlasy a syn roztrhl mu košili, aby šíje byla obnažena, což vše se dalo za hlučného nářku jeho.
Vtom jíž přišel také pan městský písař se žoldnéři, aby jej na popraviště vyvedl.
Když jsme z radnice vystoupili, spatřili jsme náměstí již přeplněné lidem, neboť poprava katolického faráře byla skutečně něco neobyčejného, že si nikdo nechtěl tak řídké divadlo nechat ujít.
Delinkvent při spatření těchto davů div neomdlel, takže jej musili oba kněží jesuité, kteří jej na poslední cestě duchovní přímluvou provázeli, pod paží vzíti, aby k zemi neupadl.
Čím více jsme se k lešení popravnímu přibližovaly tím větší byla jeho zoufalost, a když špalek na lešení spatřil, tu již docela, pozbyl vědomí a kněží jej musili po schodech takřka na popraviště vynésti.
Zde jej drželi na nohou ještě tak dlouho, dokud mu nebyl ortel smrti naposled přečten a zlámaná hůlka k nohoum mu hozena.
Teprve teď byl přesvědčen již každý, že se mu pardonu nedostane, neboť obecně se mělo za to, že mu bude v poslední chvíli milost udělena.
To se však nestalo, a královský rychtář odevzdal delinkventa v moc moji, abych rozsudek soudu na něm vykonal.
Vzal jsem ubožáka se synem z rukou kněží a dovlékl jej ke špalku, kde bez vlády k zemi klesl, takže jsem jej musil přivázati, abych ránu mečem na tlustý jeho krk řádně mohl vésti.
Pak jsem chopil meč, ale musil jsem dvakrát títi, než hlava od těla odlítla, neboť nikdy ještě neměl jsem delinkventa s tak

tlustým krkem pod rukama, jako byl někdejší farář svatovojtěšský.
Tím byla neobyčejná tato exekuce skončena a lid rozcházel se v patrné zamlklosti, neboť každý potupnou smrt někdejšího kněze katolického za nespravedlivý trest pokládal.
Já pak mrzel jsem se velice nad tím, že mi bylo třeba dvojí ránu mečem při stínání jeho vésti, což se mi nebylo ještě nikdy přihodilo.
Vidím již, že se též u mne počíná stáří domáhati práva svého!

12.

Sasové v Praze. — Poprava císařských důstojníků.

Již uplynulo přes deset let od nešťastné bitvy bělohorské, po níž vláda císaře Ferdinanda II. v království Českém zase obnovena, ale vojna nebrala ještě žádného konce, ač byla z České země do Německé říše přenesena, kdež přes všecka vítězství velkého vojevůdce Valdštejna stále ještě zuřila, neboť byl král dánský evangelickým knížatům německým ku pomoci přispěl, a když i vévoda frýdlantský byl z vrchního velitelství nad císařskou armádou odstraněn, přidal se i kurfiřt saský na stranu nepřátel císařových, kteří vždy více půdy nabývati počali a vítězstvím svým ve velké bitvě u Breitenfeldu otevřeli si opět cestu do zemí císařských a především do Čech.

Saský kurfiřt Jan Jiří vymínil si to po vítězství onom na Švédech, že obsadí vojskem svým zemi Českou, a sotva se to bylo rozhlásilo, že Sašové chystají se vtrhnouti přes hranice české, již spěchali do Sas veškeří exulanti čeští, jíž byli v Německé říši, v Polsku a v jiných zemích roztroušeni, aby použili příležitosti této k návratu do vlasti, o níž měli již bezpečně za to, že bude císaři odňata a vypuzený král Fridrich že bude povolán z vyhnanství svého opět na královský trůn český.

Vrchním velitelem vojska saského do Čech vyslaného stal se generál Arnim, který v prvních dnech měsíce listopadu 1631 překročil pomezí české a zrychlenými pochody táhl přes Děčín a Litoměřice přímo na Prahu, aby se především hlavního města českého zmocnil, kde ležela jenom slabá posádka vojenská.

Jakmile došla zpráva o tomto blížení vojska nepřátelského do Prahy, nastalo tu hrozné zděšení mezi zemskými úředníky a všemi pány katolickými, neboť na bránění města nebylo lze

pomysliti, protože komandující generál zdejší, don Baltazar dfe Marradas, měl jen hlouček vojska po ruce a ostatní země Česká toho času všeho vojska císařského prosta byla.
Tak nezbývalo než mysliti na útěk a k tomu se páni místodržící a generál Marradas odhodlali nejprvnější.
Již dne 7. listopadu opustili s královskou kanceláří a komorou Hradčany a dali se na cestu do Budějovic jakožto města od Prahy nejvzdálenějšího, kde se jim prozatím nebylo obávati žádného nebezpečí. příkladu jejich následovali bez prodlení ostatní úředníci zemští, páni a rytíři, pak jesuité a všichni kněží a mnichové katoličtí, kteří tušili, že by si lid mohl na nich nejdříve pomstu za všecko dosavadní utrpení a utiskování vylíti, a zejména že by jim mohli exulanti navrátivší se do Prahy připraviti týž osud, jaký byli oni uchystali původcům bouře stavů evangelických před desíti lety.
Proto netrhly se silnice smíchovská a vyšehradská uprchlíky těmito a po celý týden prchali z Prahy všichni ti, kdož měli nějakou příčinu Sasů a exulantů se obávati, takže v několika dnech nezbyl zde než měšťanský a pracovní lid pražský, z nichž největší část potají očekávala nepřítele jako vysvoboditele svého.
Byl to útěk jako v osudný den 8. listopadu 1620, kdy král Fridrich s evangelickými stavy střemhlav z Hradčan utíkal, a když konečně také vévoda frýdlantský Valdštejn palác svůj v Menším městě pražském opustil, aby se s komonstvem svým do Pardubic uchýlil, tu již docela byl každý přesvědčen, že jest Praha pro císařské ztracena, a všichni tajní evangelíci očekávali již brzký návrat krále Fridricha do Čech a konec panování víry katolické v zemi České.
A když pak do opuštěných měst pražských, která byla takto bez ochrany sama sobě zůstavena, počaly z venkova docházeti zprávy, kterak se lid obořuje na nenáviděné cizí kněze, na

vrchnosti a jejich úředníky i vyhání je ze zámků, dvorů i z far, aby do nich uváděl někdejší pány a rytíře i duchovní evangelické; kterak ve městech venkovských byla od měšťanů vypovídána všecka poslušnost císařským rychtářům aniž se kdo vzbouřenému lidu opíral: tu objevily se pojednou také v ulicích a na náměstích pražských houfy obecného lidu, ponejvíce chasy vinařské, sladovnické a pekařské, ozbrojeny jsouce sekerami, motykami palicemi neb silnými holemi, a ty, shluknuvše se před radnicemi, kde ozbrojení někteří měšťané a konšelé na stráži byli, prohlašovaly, že Praha musí býti Sasíkům bez boje vydána a brány městské, jež byli konšelé dali zavříti, že musí býti zase otevřeny, aby vracející se bratří evangeličtí mohli volně do města vejíti.

Páni konšelé, vesměs to horliví katolíci, chtěli sice svolati veškeré měšťanstvo do zbraně proti lidu vzbouřenému, ale jen nepatrný hlouček měšťanů dostavil se na vyzvání jejich ve zbrani před radnice, a tak musili se konšelé všeho odporu vzdáti a lidu zvůli jeho ponechati.

Ozbrojený lid vrhl se nyní na kláštery mnišské a na domy nenáviděných osob, kde všude loupil a drancoval, a byl by se zajisté na obyvatelích jejich i krvavého násilí dopustil, kdyby se včas nebyli útěkem zachránili.

Nejhůře to odnesly na Starém městě kolej jesuitů a klášter pavlánů, v Novém městě klášter františkánský u Marie Sněžné, v Menším městě klášter karmelitánů na Újezdě a na Hradčanech klášter strahovský, kde všude byla ohromná spousta způsobena.

Za takových okolností bylo snadno lze pochopiti, že, když přijel ke Strahovské bráně vyjednavatel hraběte Arnima se psaním ke konšelům měst pražských, aby mu Praha byla vydána, nikdo se vyzvání tomuto nevzpíral, ba katoličtí konšelé

byli potají asi rádi, že konečně vojsko, byť i nepřátelské, do města vtrhne a řádění vzbouřeného lidu konec učiní.
Chtěli sice ještě s generálem saského vojska vyjednávati o některých výminkách, pod kterými byli hotovi Prahu mu vydati, a vyslali za tím účelem několik konšelů do tábora saského na Bílé hoře, ale ještě než tito na Hradčany přišli, setkali se již se saským vojákem, které bylo mezitím do otevřené brány Strahovské vtrhlo a hned se po ulicích hradčanských rozproudilo.
Generál hrabě Arnim vjel také již s důstojníky svými do města a odpověděl vyslancům konšelů s koně, že teprv později bude s nimi o smlouvě vyjednávati, a vjel pak jako vítěz do královského hradu, v němž se hned ubytoval, kdežto ostatní generálové a důstojníci v opuštěných palácích katolických pánů své příbytky zarazili.
Zároveň s vojskem saským vešlo do města mnoho exulantů, kteří se byli v posledních desíti letech z vlasti své vystěhovali a nyní zase do Čech a do Prahy se vraceli.
Těm vyšlo mnoho lidu pražského vstříc a tu setkávali se otcové se syny, bratří s bratřími, příbuzní s příbuznými, takže vítání po ulicích a na náměstích nebylo konce a vše se vzájemně pozdravovalo a vítalo, jako by už navždy byl konec vlády císařských nastal.
Vojsko saské chovalo se jako přátelské a nedopouštělo se žádných scestností, takže Pražané byli utvrzeni v domněnce, že Sašové přicházejí jako skuteční vysvoboditelé České země, kteří zase staré řády v království zavedou a zemi tuto králi Fridrichovi odevzdají. V tom však byl lid velice zklamán a rovněž všichni evangeličtí stavové, kteří se s hrabětem z Thurnu a s pánem z Roupova v čele do Prahy vrátili.
Když totiž po několika dnech také kurfiřt saský s ostatní armádou svojí do Prahy vtáhl, žádali jej páni exulanti, aby jim

jménem krále Fridricha vládu nad královstvím Českým odevzdal, tak aby veškeru správu zemskou sami vésti mohli, jako to byli za krále onoho činili, ale to jim kurfiřt rozhodně odepřel, dokládaje, že on sám v Cechách jakožto v zemi dobyté správu povede a do té doby že on jediný pánem jejich jest.
Nechtěl si chytrý kurfiřt docela znepřáteliti císaře, neboť tušil, že tohoto jeho panování v Cechách asi nadlouze nebude, a proto také zakázal duchovním evangelickým, kteří hned první neděli ujali se chrámu svatovítského a tam bohoslužbu evangelickou konali, další vykonávání pobožností v chrámě onom, a tak musili se exulanti spokojiti s chrámem týnským, jehož klíče musil jim katolický farář Cechiades vydati, a pak tam hned v druhou neděli potom evangelický kněz Samuel Martini z Dražova slavné kázání učinil, jemuž na tisíce lidu pražského se všemi exulanty přítomno bylo.
Tak zaznělo po dlouhých desíti letech opět evangelické slovo Páně, zpívány zase české písně husitské v klenbách chrámu týnského a na konci pobožnosti této oznámil kazatel všemu lidu, že příští neděle budou sňaty s věže mostní hlavy sťatých pánů, které tamže již od roku 1621 trčely, a pak že budou v slavném průvodu do kostela týnského vneseny, aby potom byly ve vší poctivostí pochovány.
Po celý týden bylo ve městech pražských jen o chystané slavnosti této mluveno a očekával jsem í já, že snad budu k tomu povolán, abych opět hlavy sťatých pánů s kranclí věže mostní sňal, kdež jsem je byl před desíti lety vztyčiti musil. Avšak jednoho večera přišel ke mně do katovny muž, pravě, že jest vyslán od Mikuláše Diviše, bývalého úředního služebníka magistrátu staroměstského, jejž jsem byl v osudný den popravy roku 1621 k šibenici za jazyk přibíti a pak z města vymrskati musil.

„Pan Diviš,“ vyřizoval mi nyní posel tento, „vrátil se s ostatními exulanty zase do Prahy a vzkazuje vám, mistře Hanuši, abyste i vy v neděli přišel do týnského kostela a slyšel jej opět zpívati písně husitské týmž jazykem, jejž jste mu byl k šibenici přibil.“

„Rozumím posměšnému pozvání tomuto,“ odpověděl jsem vážným hlasem; „pan Diviš myslí mne jím pokořiti, ale zapomíná, že já byl pouhým vykonavatelem trestu, jenž mu byl od pánů přisouzen, a že tedy dokonce nenesu žádné viny na tom, že byl tehdáž takto potupně pokutován. Přeji mu toho od srdce, že se mohl zase do vlasti vrátiti, ale na mně ať pomsty nevyhledává, jinak by mne musili ještě přísněji stíhati synové oněch nešťastných pánů, jejichž hlavy dne 21. června 1621 pod mým mečem padly a které nyní ochotně zase s věže sejmu, kamž jsem je byl v osudný ten den dopraviti musil.“

„O to se postarají synové a příbuzní oněch mučedníků sami,“ prohlásil muž na to, „již se ustanovili na tom, že v neděli vlastníma rukama sejmou hlavy mučedníků s věže, neboť ruka vaše nesmí se jich již dotknouti.“

„Tím lépe pro mne,“ odvětil jsem s uspokojením nad zprávou touto, „že se nemusím lidu při slavnosti nedělní ukazovati; truchlím i já nad osudem nešťastných pánů, kteří byli pod mečem mým vykrváceli, ač svět se domnívá, že kat nemívá soucitu s obětmi svými.“

Posel Divišův mne opustil jaksi zaražen, já pak byl skutečně tomu povděčen, že nemusím býti přítomen snímání hlav s věže, na které jsern byl tak často z okna komnaty své v katovně pohlížel a které průběhem desíti let byly již jen v holé lebky proměněny.

Bylo jich tam jíž jen jedenáct, neboť již roku 1622 byl jsem musil sníti hlavu pana hraběte Jáchyma Ondřeje Šlika, již si

byla pozůstalá vdova jeho od místodržitele knížete Karla Lichtenštejna k poctivému pohřbu vyprosila.
Tak pohlížel jsem i v neděli dne 30. listopadu 1631 z okna tohoto vzhůru ke věži mostní, která se přímo naproti katovně nad mostem do výše zdvihala a na níž vztyčené lebky již jen chvíli ještě trčeti měly.
Za hlaholu zvonů se všech věží kostelů pražských, jichž se byli exulanti zase zmocnili, bral se průvod z chrámu týnského na náměstí a Nožířskou ulicí k věži mostní, aby hlavy s ní sňaté zase nazpět do kostela provázel.
Byl to průvod velikolepý, neboť největší část obyvatelstva měst pražských se ho zúčastnila, veškeří exulanti a duchovní evangeličtí, kteří se byli do Prahy vrátili, byli mu přítomni, pějíce nábožné písně a radujíce se z toho, že mohou vzdáti poslední čest pozůstatkům sťatých pánů, kteří byli za věc jejich obětovali život svůj.
Celý most byl naplněn lidem, že by na něm jablko nebylo k zemi propadlo, a tolikéž bylo prostranství před věží přeplněno.
Zakrátko spatřil jsem na kranclích kol střechy věže několik mužů, syny neb příbuzné popravených pánů, kteří skutečně Vlastníma rukama lebky na železných tyčích vystrčené sňali a pak s nimi zase na jižní straně střechy zmizeli, kde schody s věže dolů vedly. Jen holé tyče zůstaly trčeti na kranclích věže, hlavy nešťastných pánů měly po více než desíti letech dojíti konečně odpočinku v počestném hrobě.
Lebky byly sneseny do celnice poblíž mostu stojící, kdež byly vkládány do krabic k tomu účelu již připravených, a někdejší služebník obecní Mikuláš Diviš, jenž se nyní všude tak velice kupředu dral, psal na krabice jména pánů, jimž lebky patřily, tak aby žádný zmatek nenastal.

Za neustálého zpěvu byly pak krabice vloženy na máry a těch se uchopili přítomní kněží evangeličtí, aby je opět do chrámu týnského odnášeli.
Také moji synové vmísili se do pohřebního průvodu a ti mi pak vyprávěli průběh, smuteční slavnosti, jíž podobné Praha dosud nebyla viděla.
Při novém vyzvánění hran bral se veškeren průvod se zpěvem zase nazpět do chrámu týnského, kdež bylo před hlavním oltářem postaveno lešení, na něž byly složeny krabice s lebkami, a nad těmi pak měl farář Samuel Martini z Dražova dojemné kázání na slova Písma svatého: „Tito jsou, kteříž obmyli roucha svá v krvi beránka!“
Kázání slovutného kněze bylo tak pohnutlivé, že nebylo nikoho v kostele, kdož by se jím nebyl rozplakal, neboť uváděl tu Martini na mysl někdejší slávu a svobodu vlasti české, zásluhy a ctnosti mužů popravených a nynější obrat, jehož se byla země Česká dočkala.
Potom byly zpívány smuteční písně a tak skončena slavnost, po níž byly krabice s lebkami odevzdány několika mužům, aby je za doby noční pohřbili v kostele na tajném nějakém místě, o němž by se katolíci nikdy nedověděli, jinak by je zajisté byli dali zase z kostela vyvrhnouti.
Tak skončila slavnost smuteční, kterou exulanti pokládali však za jakousi slavnost vítězovou, neboť byla jim znamením vítězství nad císařskými, domnívajíce se, že tito jsou navždy poraženi a od nynějška že se vrátí zase do Čech panování krále Fridricha Falckého.
Hrabě Thurn a pán z Roupova počínali si již také, jako by byli pány veškerých Čech, svolali všecky pány evangelické strany do Karolina a zvolili tam nové direktory, aby zemi spravovali, než se král Fridrich zase do království navrátí.

Ale já jsem vrtěl hlavou nad tímto počínáním jejich, nemoha věřiti, že by nám Sašové byli tak ochotnými přáteli, že by Čechům zase k samostatnosti někdejší pomohli a královskou korunu českou císaři Ferdinandovi II. odňali.
Ze Saska nepošlo nám v posledních letech mnoho dobrého, a když jsem si vzpomněl, že týž kurfiřt Jan Jiří to byl, jenž hraběte Jáchyma Šlika vydal císařským a tak jej na popraviště přivedl, nemohl jsem od něho očekávati upřímného přátelství k Čechům, byť i byl na ten čas nepřítelem císařovým.
A obavy moje se také nade vše očekávání brzy vyplnily!
Hrabě Arnim a ještě více kurfiřt sám, když za nedlouho osobně do obsazené Prahy přijel, dali hraběti Thurnovi a novým pánům direktorům na srozuměnou, že pouze oni jsou pány v zemi a nikdo jiný že se nemá o správu její starati.
Marně žádali páni stavové evangeličtí, aby jim bylo dané slovo dodrženo, Sašové si počínali zanedlouho v Čechách jako v zemi dobyté, a když pak v zimě také císařské pluky opět do země vtrhly a se Sasy neustále potyčky sváděly, nastala v celé zemi drobná válka, při níž si obě strany vojenské stejně krutě proti obyvatelstvu počínaly.
Také ve městech pražských nebylo tomu jinak, neboť i zde chovalo se vojsko saské každým dnem vyzývavěji a drzeji, takže obec ani nestačila jim požadavky jejich vyplňovati a potraviny, píci a jiné potřeby vojenské opatřovati, jak to tvrdý generál Arnim každodenně na ní žádal.
Exulanti počali pozdě uznávati, že budou od Sasů zase jen oklamáni a že každou chvíli může zase nastati obrat, který je poznovu k útěku z vlasti donutí. Směli sice ve chrámech pražských pobožnosti své podle vyznání svého konati, ale jinakých svobod jim nebylo popřáno, takže správa měst zůstávala stále v rukou katolických konšelů, kteří povlovně nabývali naděje, že se císařští zanedlouho zase do Prahy vrátí a

Sašové že budou k ústupu z Cech donuceni a potom ovšem zase vláda císařská ve všem bude obnovena.
Naděje tato rostla po Novém roce 1632, když počala v Praze proskakovati pověst, kterak prý císař vyjednává s vévodou frýdlantským, jenž už po dvě léta byl své velitelství nad armádou složil a v Praze ve svém paláci v Menším městě v zátiší žil, ale pak před příchodem Sasů do Kounic a později do Pardubic přesídlil, aby opět převzal vrchní komando nad vojsky císařskými a především pak Sasy z Prahy a z ostatních Čech zase vypudil.
Jméno Valdštejnovo působilo pravé divy a také v řadách Sasů bylo již bez obalu projevováno, že panství jejich v Cechách bude asi již namále, jakmile se vévoda zase v čelo armády císařské postaví.
Zanedlouho pak docházely do Prahy zprávy, že se Valdštejn skutečně zase s císařem smířil a že již no-nou armádu verbuje, aby s ní z Moravy do Čech vtrhl a Sasy zahnal z Prahy.
Zprávy tyto způsobily ohromující dojem v kruzích exulantů, neboť nebylo již pochybnosti o tom, že Sašové nesmějí se Valdštejnovi v odpor postaviti, nýbrž že dříve nebo později sami z Čech ustoupí, aby od proslaveného vojevůdce císařského nebyli snad na hlavu poraženi. Potom však musili ovšem též veškeří exulanti zase vlast opustiti a naděje jejich na obnovení vlády krále Fridricha Falckého byly jíž nadobro zmařeny.
Ale dříve bylo Pražanům ještě kalich hořkosti do dna vypíti, neboť, když i generál Arnim byl od kurfiřta saského z Prahy povolán, zůstavil zde plukovníky hraběte Solmsa a šlechtice Hofkirchena jakožto nejvyšší velitele saského vojska a ti oba počínali si od první chvíle jako ve městě nepřátelském a odírali evangelíky i katolíky stejně, ukládajíce jim břemena

nesnesitelná, neboť nyní ze Saska již nic nebylo za vojskem do Čech přiváženo a Praha je sama vyživovati musila.
Když pak se počali císařští jezdci vždy blíže u Prahy objevovati, napadajíce přední sbory saské, chystali se oba saští velitelově k obraně města proti Valdštejnovi, a tu již docela přikvačily na obyvatelstvo zlé časy a Sašové obrátili se pojednou z vysvoboditelů země v nejhorší nepřátele její, kteří každé příležitosti používali, aby v nebohém městě králku svou provozovali.
Zvláště pásli po těch, kdož do Prahy přinášeli tajné zprávy o císařských, aby obyvatelstvu katolickému mysli dodávali, šíříce v něm naději, že brzo již od armády Valdštejnovy bude zase vysvobozeno.
Také kněží v přestrojení odvažovali se takovýmto způsobem přicházeti do Prahy, nalézajíce útulek u katolických pánů a měšťanů, jimž byli radou duchovní nápomocní a u nichž ve skrytosti římské bohoslužby konali.
Zejména jesuité měli takovouto odvážlivost, jenže se jednomu z nich velmi zle vyplatila.
Přikvapil totiž pro mne jednoho večera písař městský, abych se přichystal k mučení zajatého muže, který se za chasníka truhlářského vydává a v podezření jest, že od císařských tajné listy do Prahy donášel.
„Vojenský soud saský, který jej vyslýchal," sděloval pan písař dále, „nemohl ze zajatce ni nejmenšího přiznání vynutiti, a tak se ustanovil na tom, že jej dá na skřipec natáhnouti, aby mukami jej přiměl k vyznání viny. Vy však, mistře Hanuši, buďte s ním na skřipci milostiv."
Pohlédl jsem překvapeně na pana městského písaře, neboť takto nebyl se ještě nikdo nikdy za delinkventa před mučením přimlouval.

„Předně budete jednati jen po rozkazu nepřítele našeho," pokračoval písař dále jako na omluvu, „a za druhé vězte, že zajatec není tím, zač se před důstojníky saskými vydává, totiž tovaryšem truhlářským."
„A kdo jest on tedy?" tázal jsem se pln dychtivosti.
„Nikdo jiný než páter Achác z koleje klementinské," odpovídal tajemně písař; „odvážil se v přestrojení dělníka do Prahy, aby pánům konšelům katolickým dodal psaní na nejvyššího kancléře, v němž se jim oznamuje, že armáda císařská již v několika dnech ku Praze přitrhne, ale byl ve bráně městské lapen, ještě než list svůj odevzdati mohl. Nyní se velice bojím o hlavu jeho, neboť teprve předevčírem byli Sašové dali ve všech městech pražských vybubnovati rozkaz, podle něhož prý bude každý bez milosti oběšen, kdo by s císařskými nějaké zrádné spojení udržoval."
„A byl u pátera jesuity osudný onen list nalezen?" tázal jsem se.
„Boužel, padl nepřátelům do rukou, ač byl páter část jeho v posledním okamžiku pozřel, takže obsah jeho jen neúplně seznati lze. Právě proto odhodlal se vojenský soud saský k tomu, že dá pátera, který ale tvrdošíjně stav svůj zapírá, neboť by se jinak už byl na šibenici houpal, na skřipec natáhnouti, aby jej přinutil k vyznání, kdo jej s listem tím do Prahy vyslal a komu měl býti dodán."
„Nemohu popírati, že je páter Achác v postavení velmi choulostivém," podotýkal jsem, vyslechnuv sdělení pana městského písaře.
„Souhlasím," přisvědčoval tento, „a proto musíme vše podniknouti, aby stav jeho byl zmírněn. Tak jako jste kdysi dovedl delinkventům přitížiti, tak očekávají od vás nyní páni konšelé, že ubohému páteru na skřipci co nejvíce ulehčíte, aby

snad bolestí nebyl donucen k vyznání pravdy, která by ho na šibenici přivedla.“
Učiním podle přání pánů konšelů,“ odvětil jsem; nejsou Sasíci mou vrchností, a tak nepotřebuji rozkazy jejich úzkostlivě a v plném rozsahu vykonávati. Co na mně bude, přičiním se o to, aby páter jesuita na skřipci co nejméně bolestí pocítil.“
„Výborně, mistře Hanuši!“ zvolal městský písař vesele. „Služby této nebude vám u pánů zapomenuto, jakmile se zase úplnými pány na radnici stanou, což se bohdá již v několika dnech udá. Ale zachovejte také nejhlubší mlčélivost o pravém stavu pátera Achá-ce a ve všem jednejte tak, jako byste měl před sebou skutečného tovaryše truhlářského.“
„Ode mne se zrady neobávejte, pane městský písaři,“ pravil jsem pevně, „jen ať nikdo jiný jej nepozná, kdo by ho mohl Sasům zraditi.“
„Učinili jsme opatření, aby ho nikdo z obyvatelstva zdejšího na radnici nespatřil, a tudíž ani bezděky pravý stav jeho nemohl zjeviti. Ze Sašův cizackých pak ho nikdo nezná, aby v něm mohl tušiti přestrojeného člena řádu Tovaryšstva Ježíšova.“ i
Po těch slovech opustil pan městský písař katovnu a já, sebrav své mučicí nástroje, spěchal jsem se svým synem k zadní bráně na radnici, abych se nejkratší cestou dostal do mučírny, kde se po delší době měla zase jednou exekuce díti.
Avšak zadní vrata radnice byla pevně uzamčena a přes všecko tlučení naše nepřicházel nám nikdo otevřít.
Bylo ovšem za vlády Sasíků na radnici divné hospodářství, a tak jsme se ani mnoho nedivili, že se touto stranou dovnitř budovy nemůžeme dostati.
„Musíme do radnice vejíti hlavním vchodem,“ rozhodí jsem se konečně, když jsem viděl, že^ všecko naše bušení na vrata zůstává marné; „však béřeme se tamtudy i při každé exekuci, kdykoli za delinkventem k popravě vycházíme, a tak nemůže

tedy nikdo nic proti tomu míti, že proti starému zákazu hlavním vchodem do radnice vcházíme.“
„Staré zákony dnes už neplatí,“ pravil syn můj se smíchem; „však víš, kterak je teď v Praze vše nohama vzhůru obráceno, takže se to skutečně nebude nikomu divné zdáti, spatří-li nás vstupovati do hlavních vrat radnice.“
Brali jsme se tedy podle šmerhova a kolem věže ke hlavnímu průčelí radnice staroměstské, před kterou jako obyčejně hlučný život byl, rozhojněný teh-dáž saskými vojáky, kteří zde buď nečinně civěli, neb s rozkazy důstojníků svých na radnici přicházeli a zase odcházeli.
V ruchu tomto si nás dvou ani nikdo mnoho nevšiml, a tak jsme se dostali bez všeliké překážky do hlavních vrat, kudy nás měla cesta přes dvůr do zadní části budovy k mučírně přivésti.
Již jsem myslil, že se z chodby, která taktéž byla dostatečně oživena, dostanu bez zastavení do dvorka, když tu pojednou zvolá vedle mne hlas jakéhosi muže:
„Hoj, mistře Hanuši, což mne již nepoznáváte, že takto mlče a nevšímavě kolem mne kráčíte, a přece jsem byl před desíti lety pod rukama vašima u šibenice na náměstí Staroměstském!“
Zároveň postavil se muž tento, jenž byl postavy přímo obrovské, přede mne, takže jsem se mu skutečně nemohl vyhnouti.
Pohlédl jsem na něho a okamžitě jsem poznal podobu jeho.
„Pamatuji se na vás,“ odpověděl jsem klidně; „jste Mikuláš Diviš, někdy služebník pánů konšelů staroměstských, jenž byl odsouzen roku 1621 k přibití jazykem na šibenici a k vyhnání z města.“
„Ano, ten jsem,“ zvolal hranáč opět, „a že mi tehdejší exekuce pranic neuškodila, vidíte tuto na mém jazyku!“

A vyplazil při těch slovech jazyk z úst, co mohl nejvíce, aby dokázal i skutkem, že mu přibití jazyka na dřevo justicie skutečně neuškodilo.
Jen temná jizva uprostřed jazyka byla svědectvím toho, že jsem mu tam byl před desíti lety ostrý hřeb prorazil, ale od té doby byla rána už dávno zacelena a hřmotný Diviš se zase těšil hřímavému hlasu svému, jaký se byl už dávno na chodbách a dvorech radnice rozléhal.
„Dal jste mi o tom již věděti, pane Diviši," přál jsem na to, „že dovedete i přes tehdejší exekuci jazykem dobře vládnouti, a nyní o tom již dokonce nepochybuji!"
„A proč jste tehdáž nepřišel k slavnosti mučedníků našich do Týna?" tázal se posupně Diviš. „Ci jste se také již stal římskou jednuškou jako tolik tisíců jiných zbabělých Pražanů?"
„Však víte, že snížený člověk a rodina jeho smí v Praze jen do kostela sv. Valentina choditi," odvětil jsem klidně, tuše, že Diviš hodlá řečmi svými jen mne pobouřiti neb docela pohaněti.
„Ale tehdáž jste se měl přece přijíti podívat na hlavy našich mučedníků, které jste byl na popravišti na zem sklátil!" zvolal zase Diviš vyzývavě. „Teď však odpočívají v čestném hrobě a na místa jejichna věži přijdou zanedlouho hlavy těch, kdož je dalitehdáž popraviti! Teď my jsme pány v Praze a naměříme všem tehdejším katanům rovnou měrou, jako oni byli nám tehdáž učinili. Dnes aspoň už jedennám do pasti vlezl a bude se přičiněním mým jižzítra ráno na šibenici houpati!" -112
Zachechtal se při tom surově, a máchnuv rukou v povětří, obrátil se opět ke skupení mužů, s nimiž byl dříve rozmlouval, takže jsem mohl opět bráti se dále svou cestou, nemile jsa dojat nepříjemným zjevem tohoto muže, který nebyl k žádné cti navrátivším se exulantům českým, a přece si mezi nimi od

návratu svého velmi drze proti ostatnímu obyvatelstvu pražskému počínal.
„Odporný to člověk," pravil ke mně polohlasně syn můj, když jsme se jedním dvorem radnice k mučíme ubírali; „přál bych si, aby se ještě za drzé řeči své dostal do rukou našich!"
„To se může snadno státi," prohodil jsem, „nepospíší-li si rychle se Sasíky z Prahy, až ji zase Valdštejn vojskem císařským obsadí, což prý již v několika dnech můžeme očekávati. Obávám se jen, aby dnešní přítomnost jeho na radnici nebyla na škodu páteru Achácovi, neboť pamatuji se dobře, že jesuitu tohoto z dřívějších let dobře zná, a tak by ho i dnes snadno mohl v přestrojení jeho poznati."
Obava tato moje se bohužel až příliš brzo splnila, neboť, sotvaže se saský soud vojenský v přední síni mučírny shromáždil a delinkvent před něj byl uveden, povstal plukovník, jenž soudu předsedal, aby ostatním přísedícím oznámil, že obžalovaný, který se za truhlářského tovaryše vydává, jest zakukleným jesuitou, tedy zapřísáhlým nepřítelem vojska saské-ho a špehýřem císařských, který podle stanného zákona válečného musí býti souzen.
Prohlášení toto způsobilo veliký hluk u všech přísedících soudu a v úkrytu svém v mučírně slyšel jsem dobře výhružné láni zakuklenému jesuitovi, jehož osud byl v okamžiku tomto již rozhodnut.
Plukovník dal mi po městském písaři vzkázati, že služeb mých v mučírně není dnes již potřebí, zato ale abych během noci dal postaviti na náměstí Staroměstském šibenici, na níž hned z jitra bude exekuce konána.
„Ubohý páter Achác byl ztracen v té chvíli, kdy se Sašové o pravé osobnosti jeho dověděli," dokládal pan písař, když mi byl rozkaz plukovníkův oznámil.

„A kterak se to mohli Sašové dověděti?“ zvolal jsem, vzpomínaje bezděky na hromotluka Diviše.
„Když jej žoldnéři z vězení po dvoře do mučírny vedli,“ pravil písař, „poznal jej kletý ten exulant Mikuláš Diviš, jenž si teď na radnici počíná, jako by tu sám byl pánem, a ten hned plukovníkovi donesl, kdo vlastně zajatec jest. Jakmile se o tom vojenský soud dověděl, že mu nenáviděný jesuita padl v moc, již byl osud nešťastného pátera zpečetěn, a teď již asi rozsudek na smrt nad ním vynášejí!“
Vzdychl jsem si nad neočekávaným obratem tímto a litoval osudu jesuitova, který se nebyl nadál toho, jaký zlý konec v Praze vezme, ačkoli si nebyl mohl tajiti nebezpečí poslání svého, když se v převlečení svém s tajným listem na cestu do Prahy vydával.
Opustil jsem tedy opět mučírnu a dal synovi rozkaz, aby v noci postavil s ostatními pomocníky justicli uprostřed náměstí, na které nebohý jesuita již s časným jitrem měl se houpati.
Skutečně byl chycený truhlářský^ tovaryš, jak Sašové v rozsudku svém pravili, aby tím dokázali, že je snad nevedla zášť náboženská, od vojenského soudu odsouzen k smrtí provazem a exekuce měla na něm hned příštího jitra býti vykonána.
Marně přimlouvali se páni konšelé, aby mu byla milost udělena.
Sašové setrvávali na tom nyní tím houževnatěji, že jatý špehýř jest skutečně jen truhlářským chasníkem, jak to delinkvent sám o sobě tvrdil, a ještě se konšelům za to do očí posmívali, že se přimlouvají za člověka stavu tak nízkého a nepatrného.
Tak uvízl jesuita ve vlastní léčce své a musil vytrpěti trest, jakýž by ovšem byl též každého jiného špehýře v čas válečný stihl.

Páter Achác vyslechl však rozsudek na potupnou smrt znějící, jak jsem se o tom později dověděl, s plnou chladnokrevností a také poslední cestu z radnice nastoupil mužně, chtěje tím obyvatelstvu katolickému dáti příklad odvahy a duševní statečnosti, evangelíkům pak, kteří očekávali, že si bude zbaběle počínati, ukázati, jak kněz katolický pro věc svoji dovede umírati.
Když jsem mu byl ruce nazad svázal, vystoupil sám na stupeň pod justicií a hlasitě se modle skonal v několika okamženích; mrtvola jeho zůstala po celý den na šibenici viseti, neboť Sašové chtěli tím dáti výstražný příklad lidu pražskému, kdyby chtěl něco nepřátelského proti nim podnikati.
Však měli také Sašové všecku příčinu ke strachu, neboť vévoda frýdlantský blížil se již s velikou armádou nově sebraného vojska ku Praze a té ovšem nemohli velitelově saští odporovati, nechtěli-li do posledního zajati neb docela potřeni býti.
Proto načinivše ve městech pražských ještě nesmírných škod a naloupivše tu ještě vše, co se jen odnésti dalo, počali se pluk za plukem potají z Prahy bráti a k saským hranicím prchati, než by je vojsko císařské dohonilo.
Vévoda frýdlantský pak jednoho dne ke konci měsíce května opět vítězně do Prahy vtrhl a s ním se vrátili také všickni páni místodržící, šlechticové a kněží, kteří byli odtud před Sasy uprchlí.
Zato vytratili se zároveň se Sasy oni exulanti čeští, kteří se měli pomsty císařských co obávati, mnozí z nich však zůstali v Praze, domnívajíce se, že proti nim nebude postupováno a že se jim snad pobyt ve vlasti povolí.
Mezi těmi byl též exulant Diviš, který se však se špatnou potázal, že v Praze zůstati chtěl.

Proneslo se na něho vše, co byl za panování Sasů proti pražským katolíkům podnikal, kterak se při snímání hlav sťatých pánů s věže mostní účastnil a kterak konečně vyzradil Sasům pátera Acháce, což jeho potupnou smrt na šibenici za následek mělo.
Byl ihned jat, jakmile byl jeho úkryt v Starém městě pražském vypátrán, a vržen jest do žaláře, tak jako se i jiným provinilým exulantům stalo, a ti všickni pak byli po dlouhé vazbě vypovědění zase ze země, Diviš pak byl mimoto odsouzen pro onu zradu svoji k vymrskání z města.
Tak jsem se jednoho jitra opět setkal s mužem tímto, který si byl ze mne posměch tropil, tváří v tvář, jenže jsem se já mu nyní mohl vysmáti.
Daleko však jsem byl toho, abych jej v neštěstí jeho ještě potupoval, a tak vykonal jsem na něm předepsanou exekuci mrskáním se vší možnou šetrností, takže obnažená záda jeho ani nebyla krví zbarvena, ačkoliv mrskání od radnice až ke Strahovské bráně trvalo.
Tam odevzdal jsem exulanta dvěma žoldnéřům, kteří jej měli až na saské hranice provázeti.
Nikdy již pak nebylo o Divišovi v Praze slýcháno, tak jako též všickni ostatní exulanti a tajní evangelíci z měst pražských dříve nebo později odešli, neboť byl po vypuzení Sasů z království Českého obnoven mandát císařský, že nemá žádný nekatolík v zemi býti trpěn.
Čechy byly opět nepřátel zbaveny, neboť Valdštejn přenesl válku rychle do Říše a tam opět Švédy a Sasy vítězně potíral, až sám v bitvě u Lužina, která byla dne 16. listopadu 1632 svedena, poražen byl od švédského krále Gustava Adolfa, který ovšem své vítězství vlastním životem zaplatil, zastřelen byv na konci samé bitvy od prchajících rejtarů císařských.

Valdštejn, který musil potom ze Saska hned zase nazpět do Čech ustoupiti, přičítal tuto porážku svou zbabělosti několika pluků, které byly před časem z bojiště ustoupily a tak Švédům vítězství usnadnily.
Odměniv podle obyčeje svého bohatě ony generály a důstojníky, kteří se byli v bitvě statečností vyznamenali, umínil si tím krutěji potrestati všecky plukovníky a důstojníky oněch pluků, jež s bojiště zbaběle přchly a ztrátu bitvy lužínské zavinily.
Všickni provinilci tito byli k rozkazu jeho jati a do Prahy odesláni, aby tu byli před soud vojenský postaveni, jenž by je podle viny jejich potrestal.
Vsazeni jsou vesměs do žaláře v Bílé věži na Hradčanech, kde jimi veškeré kobky žalářní byly naplněny, a po Novém roce 1633 zasedl v paláci knížat Lichtenštejnů na Vlašském náměstí v Menším městě pražském soud vojenský, aby proces hrdelní proti nim provedl.
Veškerá Praha očekávala s napětím výsledek jeho, neboť mezi obviněnými byly též mnohé vznešené osobnosti, jako markrabě Maxmilián z Leichtenberka, hrabě Gaudendom a několik baronů a šlechticů, leč vesměs to Němci a vůbec cizozemci, takže nebylo ni jediného Čecha mezi nimi, k čemuž bylo v Praze s oblibou poukazováno, že žádný Cech není v boji zbabělý.
Proces počal v prvních dnech měsíce ledna a trval plné tři neděle, neboť obžalovaní popírali tvrdošíjně vinu jim přisuzovanou, ale konečně byli přece z ní usvědčeni a dne 21. ledna 1633 byl pronesen nad nimi rozsudek, podle něhož bylo jedenáct důstojníků, na něž se dokázalo, že zbaběle z bitvy utekli, odsouzeno k smrti mečem, kdežto ostatní dostali provaz, neb byli své cti za zbavené prohlášeni; ze žoldnéřů odsouzeni čtyři k smrti mečem a jeden na šibenici.

Když byly rozsudky tyto od Valdštejna jakožto nejvyššího pána vojenského potvrzeny, ustanoven jest den 4. února k tomu, aby na odsouzených byla exekuce vykonána.
Ke zvláštnímu rozkazu vévody frýdlantského měla se tato hromadná poprava díti na Staroměstském náměstí na témž místě, na kterém byli také čeští páni evangeličtí po bělohorské bitvě stínáni, tak jako by byla měla památka těchto popravených pánů býti potupena tím, že na témž místě měli býti popraveni též zločinci z příčin zcela jiných na smrt odsouzení.
S hrůzou jsem hleděl osudnému dni exekuce vstříc neboť cítil jsem se již nedostatečný k vykonání tak velikého počtu poprav. Skoro sedmdesát let věku tíží již bedra má a každým dnem vždy více toužil jsem po odpočinku, ruka pozbývala již valem někdejší síly a pružnosti, slovem cítil jsem, že zakrátko bude krvavá úloha staroměstského kata dohrána.
Proto vyslovil jsem panu městskému písaři, když mi přišel do katovny oznámit, abych se opět jednou přichystal k veliké exekuci, žádost svou, abych od povinností úřadu mistra popravčího pro vysoké stáří a pro nedostatečnost tělesnou byl zbaven a syn můj aby byl nástupcem mým jmenován.
„Již jest pozdě, milý mistře Hanuši, v této věci něco činiti," odtušil pan písař; „měl jste žádost svoji už dříve přednésti panu královskému rychtáři, aby konšely svolal k ustanovení nástupce vašeho, jak to podle práv městských jest nařízeno. Teď však jest exekuce odsouzených důstojníků již přede dveřmi, a nedá se tudíž nic více změniti."
„Obávám se, že povinnosti své tehdáž již nedostojím," prohodil jsem s trudným povzdechem; „cítím, kterak se mne vždy více slabost zmocňuje, a praví mi jakási předtucha, že zanedlouho i mne na hřbitově valentinském k věčnému spánku uloží."

„Jste bláhový, mistře Hanuši," pravil písař s přátelským úsměvem; „vy máte ještě času dost pomýšleti na návštěvu smrtholky, která dá ještě dlouhá^léta pokoj muži, jenž ji tak hojnými kořistmi zaopatřuje. A co se vaší slabosti tělesné týká, máte syna svého, který vás již tolikráte při exekucích zastupoval, že ho i tenkráte svým zástupcem můžete učiniti."
„Nezbude mi asi jiné," pravil jsem, „ačkoli se vynasnažím, abych i tehdáž dostál povinnosti své; tuším však, že to bude asi poslední mé vystoupení na popraviště. Mohu-liž se však oddati naději, že bude nejstarší můj syn Jan od pánů konšelů jmenován nástupcem mým?"
„O tom nepochybujte ni v nejmenším, milý mistře Hanuši," ubezpečoval mne pan městský písař; „kdož by také jiný směl se odvážiti k tomu, aby chtěl býti důstojným nástupcem staroměstského kata Jana Mydláře než syn jeho, který již podal tolikeré důkazy, že je v řemesle katovském co nejdůkladněji vycvičen, takže se mu netřeba žádného soupeře obávati."
„Potěšujete mne, pane městský písaři," odvětil jsem s výrazem vděčnosti, „že s uspokojením hledím již do budoucnosti. Bohdá, že při exekuci pánů důstojníků podá syn můj Jan již úplný důkaz o zručnosti své jako mistr popravní, neboť obávám se, že on sám bude musiti všecky popravy vykonati."
V tom smyslu připravil jsem také syna Jana na důležitý výkon, jakýž jej bude v den hromadné exekuce očekávati, a on s jiskřícími zraky mne vyslechl a pak zvolal:
„Věř, otče, že budeš míti ze mne radost, jak se budu mečem oháněti! Vždyť jsem z tvé školy a té věru hanby neudělám!"
Objal jsem v hlubokém pohnutí syna a nemohl jsem ni slova ze sebe vypraviti, vzpomenuv si, jaký osud jsem mu byl pro veškeren budoucí život vyměřil.
Nyní však nebylo ani času ani místa již k podobnému přemítání; co se stalo, nedalo se již odčiniti, a ostatně neměl

syn můj ani tušení o tom, jakou oběť velikou jsem přinesl, když jsem se stal členem sníženého stavu katovského.
„Staneš se rád nástupcem mým, synu můj?“ tázal jsem se ho.
„Je to mé jediné přání, drahý otče!“ zvolal Jan se zanícenými zraky a položil pravici na srdce.
„Nemáš tedy touhy, vyjíti ze sníženého stavu na šeho?“
„A proč bych toužil po něčem, čím pohrdám? Či nenalézám veškeren svět svůj v naší katovně? Je mi zde něčeho více třeba, než co ty mi zde poskytuješ? Ve světě bych se musil zcela jinak oháněti, abych se ctí dostál povinnosti své, nač tedy neobvyklé břemeno klásti na sebe? A konečně není úřad kata staroměstského prvním ve svém oboru v království Českém? Jen ať mne páni konšelé učiní nástupcem tvým, a brzo seznáš, drahý otče, kterak spokojen jsem se stavem svým, byť i veškeren ostatní svět pokládal jej za snížený a povrhoval jím!“
Mluvil tak upřímně a přesvědčivě, že jsem nemohl již pochybovati o pravdivosti slov jeho, z očí mu vyzírala vnitřní spokojenost, že nemohl jsem ani na okamžik již pochybovati o tom, že se cítí nanejvýš spokojen ve stavu svém, že není tísněn nižádnou touhou po svržení jha, jakéž já nyní na něho přenášel, ba že jest mi vděčen za to, že se zakrátko domůže samostatnosti své.
Objal jsem jej poznovu, a položiv ruku na hlavu jeho, pravil jsem:
„Zachovej si tuto spokojenou mysl po veškeren věk svůj, synu můj, a budeš míti poklad největší v nitru svém. Straň se i dále světa, jako jsi byl dosud Činil, a nebudeš ho pohřešovati v těchto čtyřech zdech, které ti musí býti po veškeren život tvůj celým světem, neboť čím méně se s ním budeš stýkati, tím klidnější mysl si zachováš a tím více vystříháš se nepříjemností, jaké ze styků s ostatní společností lidskou ve stavu našem tak často povstávají. Lepšího naučení ti nemohu

dáti a jsem přesvědčen, že mi budeš vděčen za to, že jsi se podle rad a slov mých zachoval.“
S plnou vřelostí vrhl se mi syn na prsa a sliboval se slzami v očích, že nikdy nevypustí slov otcových z mysli i vždy bude podle nich jednati.
Byl jsem si jist, že tak učiní, a mohl jsem již s uspokojením hleděti do budoucnosti nejstaršího syna svého, jenž se měl státi nástupcem mým v úřadě kata staroměstského a zachovati pověst moji jako mistra popravního, na které jsem si skutečně mohl zakládati.
Minulo již plné půl století, když jsem se byl ostatního světa odřekl, a nic již mne k němu nepoutalo; veškeří příbuzní moji odpočívali již v Pánu, a tak byla kniha mládí mého dávno pro mne uzavřena a málokdy jen zaletěl duch můj nazpět do minulosti, a když i tak se stalo, nelitoval jsem již nikdy osudného obratu v životě svém, nýbrž musil Bohu za to děkovati, že mi osud můj tak velice ulehčil a spokojenost mysli i ve sníženém stavu mém dal mi nalézti.
Stisknuv vřele pravici syna svého, ukončil jsem výjev tento, který byl mi zárukou, že též syn můj chová touž spokojenost se stavem svým, jako tomu bylo u mne, a že nikdy nebude zlořečiti památce svého otce, který jej byl mimo ostatní společnost lidskou postavil a sníženým člověkem učinil.
Kázal jsem veškeré ostatní čeledi své, aby nyní nejstaršího syna mého za pána svého budoucího považovala a rozkazů jeho byla poslušná, jako by z úst mých vycházely.
I měl jsem to potěšení, že syn můj konal veškeré přípravy k velké exekuci odsouzených důstojníků s touž obezřetností a zralostí, jako bych já sám byl činil. Byl jsem již docela přesvědčen, že syn bude důstojným nástupcem otce svého v úřadě kata staroměstského a že zachová jménu Mydlářovu touž

chval-nou pověst, jaké já již skoro po půl století ve veškerých Čechách požíval.
Poněvadž byla exekuce ustanovena na pátek 4. února a na středu připadal zasvěcený svátek Hromnic, kdy se žádné veřejné práce nesměly konati, musili jsme již v pondělí počíti s pracemi přípravnými, neboť lešení popravní mělo býti tak rozsáhlé jako při velké exekuci evangelických pánů stavů roku 1621, aby mrtvoly statých důstojníků mohly hned po popravě dolů pod lešení býti snášeny.
Ještě ležela v kolně na dvoře katovny mé všecka břevna a prkna, jichž bylo před dvanácti lety k lešení upotřebeno, ještě bylo složeno v komoře černé sukno, kterým bylo tehdáž popraviště pokryto, a tak bylo všech předmětů těchto k postavení a pokrytí nového lešení užito, a ve dvou dnech před Hromni-cemi bylo popraviště na náměstí zbudováno na témž místě, kde bylo při exekuci po bitvě bělohorské stálo.
Ve čtvrtek po Hromnicích pak bylo lešení pokryto suknem černým, dokola postaveno silné zábradlí a uprostřed rynku vztyčena nová justicie se dvěma břevny, neboť dva z odsouzených byli k smrti provazem odsouzeni, a měli tudíž na šibenici této skončiti.
Davy lidu obklopovaly nás po všecky ty dny při práci na náměstí, takže pan královský rychtář musil vyslati četu žoldnéřů, aby zvědavý lid od nás odháněla a volnou prostoru nám zjednala.
Způsoboval ortel nad důstojníky pronesený veliký hluk v Praze a dobře jsem slyšel ze středu lidu, kterak bylo vévodovi frýdlantskému láno, že si takto ukrutně proti podřízeným svým počíná, a skutečně lpěla na něm od té doby pověst ukrutníka a mnoho bylo těch, kteří mu stejně zlý konec a smrt násilnou předpovídali, jak se skutečně právě za rok potom Valdštejnovi v Chebu vyplnilo.

Mnozí vysocí páni a generálové přimlouvali se za přední odsouzence a také ke dvoru císařskému do Vídně šly prosebné žádosti, aby aspoň některým z nich byla milost udělena, ale tam se odvolávali k tomu, že jediné Valdštejn může jakožto nejvyšší generalisimus milost uděliti, a ten zůstával hluchý ke všem prosbám, výslovně prohlašuje, že musí výstražný příklad všemu vojsku dán býti, aby se podobné výjevy nekázně v armádě nikdy již neopakovaly.

Tak zůstalo úplně při krutém ortelu, jak jej byl vévoda potvrdil, a do Prahy povoláno množství vojska z celé země, aby bylo očitým svědkem hromadné popravy na rynku Staroměstském.

V den před popravou vyžádal jsem si od pana královského rychtáře svolení k tomu, aby mne mohl syn Můj při vykonávání exekuce zastupovati, kdyby se moje vlastní síly k tomu již nedostatečnými prokázaly, a on také v to svolil, dokládaje, že syn můj v posledních letech již často dokázal, že se vyzná ve všech způsobech popravování, a že tedy úlohu moji bez překážky může zastávati, jakmile by toho bylo třeba.

Teprv nyní hleděl jsem zase se spokojenější myslí dni popravnímu vstříc, neboť byl jsem přesvědčen, že i pak, když by mne nějaká nehoda potkala, syn můj mne na popravišti úplně zastane.

Zkoušel jsem v předvečer popravy sílu své pravice, máchaje nejpřednějším mečem svým, kterým jsem byl tak veliký počet odsouzenců sťal, do otepi slámy, kterou jsem jindy vždy jediným rázem přeťal, ale tehdáž zůstal meč vězeti uprostřed otepi a již sebou nehnul.

Bylo mi důkazem, že pravice má pozbyla již někdejší síly své, a že tedy příroda sama klade meze krvavému řemeslu mému.

„Jsem u konce povolání svého," pravil jsem s povzdechem k synovi svému, když jsem byl věrný meč svůj zase z otepi vytáhl a ostří jeho prohlížel; „zítra již naposledy octne se meč

tento v rukou mých, aby krev lidskou proleval, a dosti bude na tom, když aspoň na jednom delinkventu popravu vykonám, neboť nejsi ještě od slavného úřadu jmenován mým nástupcem, abych ti veškerou zítřejší exekuci mohl svěřiti.“
„Ano, otče, zkus ještě naposledy síly své,“ přisvědčil syn, „a já pak na ostatních delinkventech práci krvavou za tebe dokonám, jako jsi byl kdysi sám konával. Zde viz, jak pádná jest pravice má a zdaž hoden jsem následovati tě v úřadě tvém!“
Vzal meč z rukou mých, a máchnuv jím mocně v povětří, přeťal otep slámy hustě svázané jediným rázem, takže se špička meče hluboko ještě do podlozeného břevna zaryla. Důkaz tento postačoval k tomu, že syn můj bude rovněž dovedným katem, jakým jsem já sám před třiceti lety býval.
Všickni ostatní pomocníci zajásali nad mistrovskou ranou touto a hlučně volali slávu budoucímu katovi staroměstskému.
Také já jsem pohlížel s pýchou na nejstaršího syna svého, o němž jsem už dávno věděl, že bude mi důstojným nástupcem v úřadě mistra popravního, přece však jsem se nemohl ubrániti bolestnému dojmu, že jest životní moje dráha již skončena a další život můj že bude již jen pouhým živořením v nečinnosti.
Po čtyřicet let byl jsem neustále činný a nebylo hodiny, kde bych se nebyl nějakou prací obíral, a nyní měl jsem se všeho toho vzdáti, co bylo dosavadní život můj vyplňovalo, a to se mi přímo smrti rovnalo.
Přiznával jsem se sám k sobě, že takovéhoto života nečinného nebude u mne nadlouze a že brzo budou sečteni dnové moji, nebude-li je práce oslazovati, tak jako tomu bylo po veškerý dosavadní život můj.
Vylil jsem tyto city srdce svého před manželkou svojí a ta těšila mne slovy přátelskými, že i po složení úřadu svého nepotřebuji zůstávati nečinný, nýbrž že, byť i ne silou tělesnou, leč radou svojí mohu přispívati synovi svému a tak dále

účastniti se v dosavadních pracích, které se mi staly takřka druhou přirozeností.
„A pak," končila dobrá žena moje, hladíc mi šedý vlas, „když v Praze nebude ti vše po chuti, pak si vyjedeme k našim dětem na venkov a u každého z nich zdržíme se po nějaký čas, abys nových myšlenek a dojmů nabyl, než se zase do Prahy pod střechu tuto navrátíme."
Stiskl jsem mlčky, ale souhlasně ruku ženinu a nabyl již veselejší mysli, než jaká mne naplňovala od té chvíle, kdy jsem byl seznal, že nejsem již dostatečně schopen vykonávati veškeré povinnosti úřadu svého, nýbrž že je zanedlouho musím svěřiti rukám mladším, byť i ne osvědčenějším.
Nastal den hromadné popravy odsouzených důstojníků a v pražských ulicích hemžilo se již od časného jitra takové množství lidí všech stavů a povolání, jako tomu bylo v den 21. června 1621, kdy evangeličtí pánové čeští taktéž na náměstí Staroměstském byli popravováni.
Avšak kterak rozdílné bylo chování tohoto lidu dnes a osudného onoho dne před dvanácti lety!
Kdežto tehdáž truchlila veškerá města pražská a každému z Pražanů bylo na ubledlých lících zříti vnitřní bol a soustrast, nejevilo se nyní nic podobného na tvářích zvědavého lidu, jenž se v davech ke krvavému divadlu na náměstí hnal.
Vždyť nešlo nyní o žádné rodáky a zasloužilé syny vlasti české, nyní byli na smrt vedeni vesměs cizinci neznámého rodu a původu v Čechách, jež spravedlnost vojenská právem stihla za zbabělost před nepřítelem, což jest u vojína zločin ovšem nejtěžší, který vždy a všude jen potupnou smrtí z ruky katovy byl trestán.
Prohlédnuv ještě za šera lešení popravní a šibenice na náměstí, kdež jsem vše v pořádku nalezl, odebral jsem se se synem do

radnice, abych delinkventy na poslední cestu upravil a zejména vlasy jim ustříhal.
Ale nižádný z nich nechtěl k tomu svoliti, aby se ho ruka katova dotkla, a tak jsem upustil od úmyslu svého, vida, že s odsouzenci nic nepořídím. počínali si i za poslední noci tak nevázaně, jako byli kdysi v táboře vojenském činívali, a většina z nich ztrávila tuto noc pohromadě ve velké jizbě vězeňské, kde víno potoky teklo a divoké písně ze zpitých hrdel po celou noc zaznívaly.
Jen asi dva neb tři mladší stranili se tohoto zpustlého reje a připustili k sobě kněze, o nichž ostatní nechtěli nic věděti.
Když pak v ustanovenou hodinu přicházel pan městský rychtář se žoldnéři k delinkventům, aby jim oznámil, že budou odvedeni do hořejšího poschodí radnice, odkud měli druh po druhu vycházeti po pavlánu a můstku na popraviště, vstávali od stolu, při němž byli až do poslední chvíle popíjeli, a poznovu odmítli průvod kněží, kteří je chtěli na poslední cestě provázeti a modlitbami ke smrti připravovati.
Mnohý z nich udržel se sotva na nohou a surové řeči zaznívaly na všech stranách, takže nikdo, kdož je ve chvíli této viděl nebo slyšel, nižádnou útrpnost s nimi nemohl míti.
Mezitím bylo se na náměstí kolem popraviště sestavilo několik pluků vojska pěšího a jízdného, aby byla všeliká výtržnost se strany lidu pražského zamezena; ale na něco podobného nikdo nepomýšlel, neboť co bylo Pražanům po cizáckých naverbovaných důstojnících a vojácích, kteří se byli zajisté, když v Čechách leželi, k domácímu lidu zrovna tak surově a vydíravě chovali jako nepřátelé.
S kaple Panny Marie na věži radnice zazněl umíráček, což bylo znamením lidu veškeré náměstí naplňujícímu, že delinkventi budou již na popravište voláni a od městského rychtáře přiváděni.

Zraky všech tisíců byly nyní obráceny k pavlánu na radnici, kde byli členové soudu vojenského zasedli, aby vykonávání exekuce byli osobně přítomni.
Bylo tam ještě několik vznešených pánů přítomno a také všechna okna v domech na náměstí byla diváky obsazena, ba i ve vikýřích a na střechách bylo pozorovati zvědavce, kteří s vysokých míst těchto chtěli divadlu krvavému přihlížeti.
Slovem, byl to pohled zcela týž, jaký se mi byl v osudný den 21. června 1621 jevil, když jsem se tehdáž s popravište kolem sebe rozhlédl, a přece činil obraz tento zcela jinaký dojem než v onen den, jak to již také dobou roční bylo podmíněno.
Byla nyní dosti tuhá zima, po střechách byl ještě prostřen háv sněhový a každý byl zahalen v teplý oděv zimní, aby mohl vydržeti i v mrazu u divadla, které po několik hodin mělo trvati.
Tu povstal jeden z mladších přísedících vojenského soudu a provolal z listu, jejž v pravici držel, jméno prvního delinkventa, pro nějž městský rychtář po pavlánu do radnice odešel, hned však s ním, provázen jsa dvěma žoldnéři v plné zbroji, na můstek k lešení vedoucí vystoupil.
Byl to Chorvát Jakub Jučič, poručík v pluku Langhansenovu, muž to obrovské postavy a mohutného týla, který se ale opilostí sotva na nohou držel a strhanými zraky kolem sebe pohlížel, jako by ani nevěděl, co jej na lešení očekává.
Dva kněží na popravišti stojící přikročili k němu, krucifix mu k políbení podávajíce, ale on se nevážně k nim zády obrátil a nesrozumitelná jakási slova ze sebe vyrážel.
Rychtář odevzdal mi nyní delinkventa k vykonání ortele, a tak jsem mu s pomocí syna svázal ruce nazad a kázal mu, aby ke špalku popravnímu poklekl.
Teprve nyní, jak se zdálo, přicházel k plnému vědomí osudu svého a zarudlá dosud jeho tvář zbledla, ale hned potom

pohodil opovržlivě hlavou a vrhl sebou na kolena ke špalku, jako by se byl za okamžité pohnutí své zastyděl.
Poněvadž měl dlouhé vlasy, které mu krk zakrývaly, musil jsem mu je shrnouti dopředu hlavy, a tu jsem viděl, že delinkvent má krk tak obrovský jako nějaký tur a že to bude skutečným divem, bude-li jedinou ranou mečem proťat.
Obava moje, že tehdáž asi nedostojím katovské povinnosti své v té míře, jako jsem to byl dosud dělával, zmocnila se mne ještě více při spatření tuřího toho hrdla, jakých jsem byl posud málo na popra-višti pod mečem svým viděl.
Ale umínil jsem si vynaložiti veškeru sílu svoji, a tak chopil jsem se meče oběma rukama a pozdvihl jej do výše, aby co nejrázněji na krk delinkventův dopadl.
Avšak síla moje byla přece jen slabá, meč se zaryl pouze do masa mohutného týla a delinkvent s děsným výkřikem „Ježíši!“ vyskočil od špalku a současně ozvaly se i v davech lidu hlasy zděšení, neboť něco podobného nebylo se posud na popravišti staroměstském udalo…
Viděl jsem, že jest úloha moje dohrána, ale chtěl jsem přece jen se ctí s popraviště ustoupiti, a tak jsem kázal delinkventovi poznovu ke špalku přikleknouti, a pak jsem druhou ranou hlavu již docela od těla oddělil.
Bylo to však namožení posledních sil mých, meč mi vypadl z ruky a syn můj mne zachytil, neboť se mne náhlá závrať po děsném výjevu tomto zmocnila, že bych snad byl k zemi upadl.
Sebral jsem se však pokud možná přece a pravil k panu městskému rychtáři, jenž byl mezitím na lešení přichvátal:
„Zde vidíte, milostivý pane, že neschopna jest již ruka má, aby exekuce mečem prováděla; a tak nechť syn můj již dnešní popravy dokoná, aby tím dokázal svůj kus mistrovský.“
Pan rychtář pokynul synovi mému a ten se nyní chopil meče mého a já sestoupil pod lešení, neb jsem dříve nechtěl

popraviště opustiti, dokud by dnešní exekuce nebyla do konce provedena.
Neobával jsem se ni v nejmenším, že by syn můj nedostál úloze své, neboť byl již včera přeseknutím otepi slámy dal najevo, jak obrovskou silou pravice jeho vládne; zato však zajisté v lidu bylo mnoho těch, kteří myslili, že mladý zástupce můj nevyhoví úřadu svému, zvláště když tak značný počet odsouzenců měl popraviti.
Vtom přinesli holomci mrtvolu sťatého obrovského delinkventa pod lešení, kde jsem na jedné z přichystaných zde rakví seděl a sobě odpočíval, a vloživše ji do rakve, vhodili k tělu i sťatou hlavu, která se mi tak osudnou stala.
Hned potom bylo voláno na druhého delinkventa, jímž byl podplukovník rytíř Mikuláš Hagen, velitel jízdného pluku, s jehož zbytky byl s bojiště lužínského uprchl.
Sledoval jsem pod lešením sluchem každý krok jeho, poznal jsem, kterak ke špalku poklekl a k synovi mému pravil, aby ťal, až slovo „Amen“ hlasitě pronese.
Několik okamžení uplynulo v plném tichu, pak jsem slyšel hlasité „Amen“ a hned potom svalila se sťatá hlava podplukovníka na lešení, odletěvši až na okraj jeho, jsouc důkazem, jak obrovskou silou byla rána mečem vedena.
Syn můj dostál tudíž nad očekávání úloze své a dobře jsem rozeznával hlasy pochvaly, které se z davů lidu ozývaly nad tím, že se mladý kat dovede tak statně mečem oháněti.
Další popravy šly nyní rychle za sebou, neboť nebylo se již co obávati, že by nestatečností katovou mohla dnešní exekuce snad přerušena býti.
Třetí byl na lešení přiveden podplukovník v pluku Sparrovu baron Albrecht Hofkirchen, který chtěl s popraviště k vojákům promluviti, ale hned při prvních slovech jeho zvýšilo se k rozkazu vehtelovu troubení a bubnování, takže šla až hlava

kolem, a delinkvent musil ke špalku pokleknouti, pak sťatá hlava jeho po jediné ráně synově na lešení slítla. I popravil jej tedy syn můj s touž dovedností jako prvního, a teď byl asi již každý z diváků přesvědčen, že nástupce můj dovede si s mečem popravním zrovna tak bystře počínati jako já za mladších let svých.

Poté přivedli kapitána v pluku Windhausenovu hraběte Gaudendoma, po něm poručíky Jana Jindřicha Fabiána, Ondřeje Tortela a šlechtice Waldenburga, jež všechny tři syn můj vždy jedinou mocnou ranou sťal.

Holomci, snášející sťatá těla dolů pod lešení, nenalézali dosti slov, aby chválili zručnost a sílu syna mého a ukazovali mi hlavy delinkventů, jejichž dolejší krvavá plocha byla tak hladká, že ni nejmenšího zářezu nebylo na ní pozorovati.

Mohl jsem býti právem hrd na svého syna, neboť si vedl přímo mistrovsky při každé ráně a tím sám sobě nejlepší svědectví jako mistr popravní vystavil.

„Zbývají ještě čtyři delinkventi, kteří budou na lešení sťati," pravili mi holomci moji, „a na ostatních bude exekuce na náměstí pod šibenicí vykonána."

„Tam i já se opět dostavím," pravil jsem k sobě, cítě se již opět zotaven, neboť měl pod šibenicí jeden z důstojníků býti za bezectného prohlášen a kord jeho zlomen, a to se mohlo ke zvýšení potupy jen od skutečného kata státi, kterým nebyl syn můj ještě jmenován, takže jsem se musil k výkonu rozsudku tohoto odhodlati.

Vyčkal jsem ještě odpravení posledních čtyř důstojníků, dělostřeleckých setníků Jana Burga a Matyáše Kleeblatta, rytmistra šl. Warnsteina a korneta šl. Kascheringa, kteří všichni byli ve čtvrt hodině sťati, čímž byla exekuce na popravním lešení skončena.

Vystoupil jsem opět ven z tmavé prostory pod popravištěm a syn můj přikvapil ke mně, aby se na stav můj poptal.
Obličej jeho zářil vítězoslávou, že byl úlohu svoji tak zdárně provedl, a němé stisknutí mé pravice bylo mu důkazem uznání i s mé strany a potom jsem jej ubezpečil, že umdlenost dřívější mne již úplně minula a že jej nyní k justicii uprostřed náměstí k další exekuci budu provázeti.
Také pan městský rychtář přistoupil nyní ke mně, a poptav se vlídně po mém zdraví, vzdával též on plnou chválu mému synovi za dnešní výkony jeho dokládaje:
„Již zítra navrhnu pánům konšelům, aby byl syn váš ustanoven nástupcem vaším, mistře Hanuši; i doufám, že nebude mezi nimi nikoho, kdo by se tomu chtěl vzpírati, neboť dnešní exekuce přesvědčila zajisté každého, že bychom nikde nenalezli popravčího mistra statečnějšího nad něho!“
Synovi mému zahořely při těchto pochvalných slovech páně rychtářových líce možno-li ještě více, a také já mu děkoval za milostivou přízeň jeho, pravě, že tím bude splněno nejvroucnější přání mé a pak že rád skloním hlavu umdlenou do lůna země.
Pan rychtář mi vlídně pokynul a bral se nyní taktéž k justicii uprostřed náměstí, kolem kteréhož bylo mezitím vojsko širé prostranství učinilo, takže jsme tam od lešení popravního volně mohli se dostati.
Když jsem byl vše k dalšímu vykonávání exekuce připravil, přiveden jest na zvolání páně rychtářovo nejdříve poručík Winkler, kterýž byl odsouzen k tomu, aby mu byl kord jeho od kata zlomen a on sám za bezectného prohlášen.
Divoce zraky kouleje a nesrozumitelná slova hrozebná ze sebe vyrážeje, byl důstojník tento přiveden pod šibenici a já přistoupil k němu, abych mu kord z pochvy vytrhl a ve dví zlomený mu jej k nohám hodil.

Kdyby nebyl měl delinkvent tento ruce nazad svázané, byl by se v okamžiku tomto zajisté na mne vrhl a v šíleném vzteku k zemi mne srazil, což by se mu při malomocnosti mé hned při první ráně podařilo.
Ale tak mu byly ruce spoutány a vychrlil na mne pouze jedovatou slinu svoji, když jsem se jílce kordu jeho zmocnil a rázem jej z pochvy vytrhl, a potom o koleno své jej přehnuv, zlomil jsem jej ve dví a oba kusy mu vrhl pod nohy, že o dláždění hlučně zazvonily.
„Mínil jsi mne potupiti, odsouzence," pravil jsem potom k delinkventovi, „ale slina tvá mistra popravního nezneuctí! Zato jsi od tohoto okamžiku až do nejdelší smrti své zneuctěn před světem veškerým a beze cti budeš se toulati po světě, co se tě byla ruka katova dotkla!"
Položil jsem se slovy těmito, která jsem byl povýšeným hlasem pronesl, pravici svou na rameno jeho a vší silou svou, kterou jsem ještě mohl sebrati, zatřásl jsem jím, aby dotknutí ruky katovy co nejdůtklivěji pocítil.
Zachvěl se také ve všem těle, jako by se ho byl náhle posel boží dotkl, a zároveň vyrazil ze sebe divoký skřek, až mi v uších zalehlo.
Byl od chvíle této zbaven cti před veškerým světem, každý se mu měl vyhýbati jako prašivému psu — věru trest to krutější než smrt sama, které byli ostatní soudruzi jeho podlehli!
Holomci moji chopili se ho již jako své kořisti a odváděli zpět do žaláře v radnici, odkud měl býti příštího jitra vyveden, aby byl z měst pražských metlou vymrskán.
Na zpáteční cestě z radnice vystoupili holomci na lešení, aby s něho popravní špalek pod justicii na náměstí snesli, neboť další čtyři delinkventi měli býti pod šibenicí mečem sťati.
Byli to čtyři prostí jezdci, při nichž byla asi vina nejmenší, neboť byli to žoldnéři, kteří byli ze zbabělého pluku počítáním

do desíti vybráni a trest za veškeré ostatní mužstvo pluku měli vytrpěti.
Ti jediní nebyli účastni noční prostopášnosti odsouzených důstojníků, nýbrž připravovali se s duchovními kajícně na smrt, a neustále se modlíce a vzdychajíce, blížili se druh po druhu ke špalku popravnímu, aby podlehli krutému zvyku vojenskému, podle něhož při odsouzení celého pluku měl teprv každý desátý muž trest smrti vytrpěti.
Tak nastoupil nyní opět syn můj v úřad kata a sťal čtyři delinkventy tyto rovněž rychle a dovedně, jako byl dříve důstojníky na lešení popravním popravil, takže i tato část exekuce byla ve čtvrt hodině skončena.
Pouze s těmito odsouzenci cítil lid soustrast, neboť bylo známo, že odnášejí vlastně za veskeren ostatní pluk a že jen proto byla krev jejich prolita, poněvadž při počítání mužstva osudná desítka na ně byla padla. Pouhou náhodou se tedy stalo, že musili rukou katovou skončiti, a odtud také to větší účastenství mezi diváky k nim, jakéž ke dřívějším delinkventům docela nebylo chováno.
Když byly odneseny mrtvoly posledních ze čtyř odsouzenců těchto, zavolal pan městský rychtář na poručíka v pluku Benningshausenovu Hanuše Hormanna, který byl odsouzen k smrti provazem, poněvadž se mu dokázalo, že on první byl se obrátil k útěku z bitvy a tím zlý příklad ostatním zbabělcům dal.
Za to měl zhynouti potupnou smrtí na šibenici jako nejsprostší zlosyn a trest tento se ho také, jak se zdálo, nejkrutěji dotýkal, neboť, když jej z radnice na náměstí vyvedli a on justicii před sebou spatřil, klesl omdlelý k zemi, takže jej provázející žoldnéři pod šibenici přinésti musíli.
Ani zde nepřišel již k vědomí, a tak jej musil syn můj za pomoci dvou holomků po žebříku nahoru pod smyčku

vytáhnouti, potom mu byl žebřík pod nohama stržen a tělo v povětří se zahoupalo.
Byla však oběšena již jen mrtvola jeho, neboť byl jsem přesvědčen, že už dole nebylo v něm jiskry života, a tak byla exekuce pouze na mrtvém těle jeho vykonána.
Pak došlo na posledního odsouzence, jímž byl prostý kyrysník Jakub Herrmann, taktéž k provazu odsouzený, neboť prý byl soudruhy své k útěku z bitvy vyzýval a sám také první z nich ujel z řad bitevních.
Byl oběšen na druhé straně břevna, a tak klátila se na velké justicii dvě těla, která tam až do večera měla viseti.
Konečně dal pan rychtář přinésti velkou černou tabuli, na níž byla bílou barvou napsána jména čtyřicíti důstojníků, kteří se nebyli před soud vojenský dostavili, nýbrž nejspíše k nepříteli přeběhli, tuše asi, co by je u císařských očekávalo.
Jména jejich měla za to býti přibita na šibenici a zároveň prohlášena býti za bezectná.
Vzal jsem tabuli z rukou služebníka městského a přibil ji na šibenici, zrovna jako se bylo dne 21. června 1621 stalo se jmény uprchlých protestantských pánů českých, takže se poprava zbabělých důstojníků císařských i v tomto ohledu úplně podobala hromadné exekuci pobělohorské.
Teprve tímto výkonem byla velké exekuce roku 1633 skončena, a když vojsko bylo z náměstí odtáhlo, počaly se i davy lidu rozcházeti, horlivě rozmlouvajíce o krvavém výjevu tomto, při čemž jedni vévodovi frýdlantskému tyranů a ukrutníků spílali, že dal tolik krve na popravišti proliti, kdežto se druzí opět nejvyššího generála císařské armády zastávali, tvrdíce, že dal po právu zbabělé důstojníky před soud vojenský postaviti, a když k smrti odsouzeni byli, také popraviti.
Jeden z přátel vévody frýdlantského, jehož jméno mi však známo není, těžce nesa tyto výčitky pánu onomu činěné, složil

brzo po exekuci na náměstí Staroměstském k obraně jeho písničku dlouhou, která pak mezi lidem v hojnosti obíhala, a z té jsem si tuto opsal i verše ke hromadné popravě dne 4. února 1633 se vztahující, které takto zní:

„Zas páni nenávistníci,
Frýdlantovi protivníci,
nepřejíce mu v jaké jest cti,
převraceli jeho štěstí.
Přibylo v nich více ohně
čtvrtého února dne,
když to Frýdlant v městě Praze
všem bojovníkům k výstraze
pány, již v té bitvě byli
před časem se ustranili,
aneb se tak nedrželi,
jak jsou poručeno měli,
obršty a generály,
vůdce houfů a hejtmany,
nečině žádný rozdíl,
jakého rodu z nich kdo byl,
dal je vyvésti z vězení
v prostřed rynku na lešení —
patnáct jich dal mečem stíti,
dva na šibenici oběsiti.

Čtyřicíti utečených
k armádě nenavrácených
v té šibenici jich jména
na tabuli oběšena.
Z toho pak měl potěšení,
i s ním Češi v celé zemi,

že z těch trestaných pánů všech
nebyl jest ani jeden Čech.“

A mluví pravdu poslední tyto čtyři verše, neboť slyšel jsem sám na své uši, jak před popravou, tak i ještě více po ní, kterak v lidu pražském bylo potěšení nad tím, že mezi důstojníky a vojáky, pro zbabělost a útěk před nepřítelem k smrti potupné odsouzenými, nebylo ni jediného Čecha, který by byl jménu českému hanbu učinil, jako ji byli delinkventi tito národu německému způsobili, neboť se potom dlouho ještě ve veškeré Evropě o velké exekuci pražské mluvilo a zbabělost důstojníků oněch obecně se odsuzovala.

Poněvadž se k mrtvým tělům popravených nikdo z rodin jejich nehlásil, neboť všickni z dalekých částí říše Německé neb až z Valonska a odjinud pocházeli, musili jsme mrtvoly za doby noční sami na hřbitovy pražské rozvážeti a tam je pohřbíti, a to odvezli jsme některé na hřbitov blízko kostela sv. Mikuláše, pak jiné ke sv. Duchu a ostatní, mezi nimi též oba oběšené delinkventy, na hřbitov sv. Valentina.

Když pak jsem panu městskému rychtáři podal písemný účet za hromadnou exekuci tuto a za všecky přípravy k ní, dostal jsem zakrátko plnou sumu 460 kop grošů českých, kterou mi pan písař městský v katovně na stůl vysázel.

Já pak mu poděkovav za peníze, přivolal jsem po odchodu jeho syna svého do komnaty své, a ukázav na peníze, pravil jsem k němu:

„Hle, toť první důchod tvůj jakožto kata staroměstského, neboť tvoje byla veškerá práce při páteční exekuci, tobě tudíž náleží též všecka odměna peněžitá. Máš to dobrý začátek do samostatné živnosti své, kterou ti také dnešním dnem zároveň postupuji!“

Syn mi padl kolem krku a se slzami v očích prosil mne, abych jen ještě dále byl pánem v katovně staroměstské a že rád bude mne i dále poslouchati, jako byl dosud vždy činil.
Zavrtěl jsem však hlavou a vážně mu odvětil:
„Nikoli, synu můj; viděl jsi, kterak nedostatečná jest již pravice má k vykonávání rozsudků hrdelních, a viděl to též veškeren ostatní svět, že kat staroměstský dohrál úlohu svou! Nevystoupím již veřejně na popraviště a šťasten jsem, že budu moci úřad svůj vložiti v ruce tvé.“
„Však nebudu-li od pánů zvolen za nástupce tvého?“ namítal syn.
„Mám již slovo pana císařského rychtáře a ten jest, jak víš, na radnici staroměstské pánem všemohoucím, jemuž se ani pan primátor, ani kterýkoli z konšelů protiviti neodváží.“
„Pak mám jen tobě za to děkovati, drahý otče,“ zvolal syn s výrazem nejupřímnější vděčnosti, „že se stanu tvým nástupcem v úřadě kata staroměstského, a přisahám, že jej budu co nejsvědomitěji a nejhorlivěji zastávati, abych se stal důstojným jména tvého které první zjednalo lepší pověst sníženému stavu katovskému po Čechách!“
Padl mi opět na prsa a vtiskl srdečné políbení v líce, já pak jej požehnal s přáním, aby byl důstojným a hodným následníkem mým a činil stavu svému čest, jakou i já mu byl po čas Čtyřicítiletého působení svého jako kat staroměstský dělal, takže se v Praze mezi lidem obecným i mezi vyššími stavy již mnohem příznivěji o stavu katovskem smýšlelo, než jak tomu za mladších let mých bývalo.
To také byla jediná pýcha moje, že jsem snížený stav svůj z obecního opovržení tak velice povznesl, jak se to žádnému z předchůdců mých nebylo podařilo, neboť kde by byl jindy šel obecní úředník neb bohatý měšťan za kmotra dítku katovu, kde by byl směl kat přisednouti v hospodě k ostatním hostům, aniž

se tito byli od něho jako od morem stíženého vzdálili, jako se dříve stávalo? A tento obrat ve smýšlení lidu byl jsem já způsobil, já pozdvihl stav popravních mistrů a jejich rodin ze staletého ponížení a tím jsem vykonal úlohu, která mi vždy byla na mysli tanula od té chvíle, kdy jsem se byl sám členem opovrženého stavu tohoto stal, a kterou jsem také nyní šťastně provedl, takže synové a potomci moji budou památce mé žehnati, až ovoce tohoto šlechetného snažení mého budou sklízeti.

Již se nepohlíží všude na kata jako na člověka nečestného, jako na vyvrhele společnosti lidské, nýbrž tisíce považlivých a rozšafných lidí spatřuje v něm pouhého vykonavatele lidské spravedlnosti, jakým on také skutečně jest!

Nemá on nic společného se zločinci, jež na popravišti smrti v náruč vrhá, jak jim to byla spravedlnost lidská usoudila; jest sám člověkem bez úhony, chová-li se bez úhony, jak to bylo po veškeren můj život zásadou mojí, v níž jsem také syny své vychovával a radosti se na nich dočkal.

Příznivější toto smýšlení v lidu přivoditi, podařilo se mně prvnímu a to jest pýchou mojí na sklonku života mého; kat již není tak opovržený, jako za předešlých věků bývalo, a budou-li též synové moji mne následovati v zásadách mých, pak šířiti se bude příznivější duch tento o katech v lidu vždy více, až konečně uznán bude i kat za oprávněného člena společnosti lidské, bude-li jen sama sebe si vážiti a podle řádů mravních i zákonů lidských ve všem konání svém se říditi.

S uspokojením mohu pohlížeti na tento výsledek dlouholetého působení svého, kéž jen synové moji v podobném směru jednají a na soudruhy působí!

Kat staroměstský jakožto první člen stavu katovského v Čechách budiž příkladem všem ostatním druhům svým — já v tom ohledu vykonal úlohu svou, Bůh dej, aby též od nástupců

mých byla týmž způsobem vykonávána! Pak bohdá i mé památky bude jednou s vděčností vzpomínáno!…

OBSAH

ÚVOD. 5

KNIHA PRVNÍ. 9

DÍL PRVNÍ. 9

KTERAK JSEM SE STAL Z MAGISTRA MEDICÍNY MAGISTREM KATOVÝM. ... 9
KTERAK JSEM PŘIŠEL KE KATOVI DO PRAHY 31
PRVNÍ DOBY V KATOVNĚ PRAŽSKÉ. 57
PRVNÍ VÝPRAVY A POPRAVY. 76
NA POPRAVIŠTI STARÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO. 101
POKUTA PODVODNÍKŮ A ŽHÁŘŮ. 126
VRAH SVÉ MATKY. — MORDÉFSKÁ BANDA V CHOMUTOVA. 148
V KATOVNĚ VE SLANÉM. 177
SMRT MISTRA JAROŠE A NÁSLEDKY JEJÍ. 196
PRVNÍ LÉTA MOJE JAKO KATA STAROMĚSTSKÉHO. 231

DÍL DRUHÝ. 258

ROZLIČNÉ PŘÍBĚHY KATOVSKÉ. 258
O ANGLICKÉM ZLATODÉJOVI KELLEYOVI. 278
O ŽIVOTE PO SMRTI. — PRVNÍ VEŘEJNÉ PITVÁNÍ TĚLA V PRAZE. 297
MARŠÁLEK ROSSWURM A KONEC JEHO. 329
DVA KOMORNÍCI CÍSAŘE RUDOLFA. 361
VPÁD PASOVSKÝCH DO PRAHY. 390
AŽ K VELIKÉ REVOLUCI ROKU 1621. 409
O VELKÉ EXEKUCI ROKU 1621. 431
NA POPRAVIŠTI DNE 21. ČERVNA 1621. 453
POPRAVY VOJÁKŮ A PANÍ KAPRŠTEJNOVÉ. 472
TRESTÁNÍ SEDLÁKŮ A POPRAVA FARÁŘE. 498
SASOVÉ V PRAZE. — POPRAVA CÍSAŘSKÝCH DŮSTOJNÍKŮ. 512

JOSEF SVÁTEK

PAMĚTI KATOVSKÉ RODINY MYDLÁŘŮ V PRAZE

Vytiskla Politika v Praze podle
typografické úpravy A. B. Kohouta
pro nakladatelství L. Mazáč v Praze
Vyšlo roku 1940